

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17. Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 1 Novembre 1950 Չորեքշաբթի 1 ՆՈՅԵՄԲ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6295 — Նոր շրջան թիւ 1706
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Չինական արշաւանքը կը շարունակուի Թիպէթի մէջ

ԹԻՊԷԹՑԻՆԵՐՈՒ 10 —12 ՀԱԶԱՐՆՈՑ ՈՒԺԸ ՏԿԱՐ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՑՈՅՑ ԿՈՒՏԱՅ

Չինական բանակը տասն օրէ ի վեր կը շարունակէ իր յառաջխաղացումը Թիպէթի մէջ, նպատակ ունենալով գրաւել լեռնային մայրաքաղաքը, Լասան: Հազիւ 15 տարեկան Տալայ Լաման — հոգեւոր պետը — կը պատրաստուի փախչիլ Հնդկաստան : Չին համայնավարները կը գտնուին մայրաքաղաքէն 300 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ, եւ տկար դիմադրութիւն մը միայն կը գտնեն Թիպէթի սահմանապահ զինուորներուն կողմէ, որոնց ընդհանուր թիւը կը հասնի 10—12 հազարի: Թիպէթի ամբողջ բնակչութիւնը 4 միլիոն է :

Թիպէթի կառավարութիւնը խնդրած է Հնդկաստանի կառավարութեան դիւանագիտական աջակցութիւնը, կասեցնելու համար արշաւանքը : Թիպէթցիներու ուզածը հնդկական միջնորդութիւն մըն է, հասկացողութեան գալու համար չին համայնավարներուն հետ եւ ոչ թէ զինուորական աջակցութիւն մը կամ դիմում մը՝ ՄԱԿի մօտ : Հնդկաստանի կողմէ Փեքինի կառավարութեան յանձնուած ծանուցագրին պատասխանը դեռ չէ ստացուած :

Հաստատապէս ստուգուած է, որ չինական արշաւանքը սկսած է Հոկտ. 22ին եւ Թիպէթցիները ստիպուած են Շօշատօ քաղաքէն հեռանալ Հոկտեմբեր 27ին: Արշաւող ուժերու համրանքը յայտնի չէ, բայց յառաջխաղացումը կը կատարուի արագօրէն, ինչ որ ցոյց կու տայ թէ կարեւոր ուժեր մտած են Թիպէթեան հողամասէն ներս : Բարեխառն եղանակն ալ կը նպաստէ զինուորական գործողութիւններուն :

Իրազեկ շրջանակներ հաւանական չեն գտներ հնդիկ կառավարութեան ազդու միջամտութիւնը: Կ'ըսեն նաեւ, թէ չին համայնավարները, Տալայ Լամայի անպայման անձնատուութիւնը պիտի պահանջեն :

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԵՐԸ

Միջին Ֆրանսայէն սկսան Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաթսունամեակի տօնակատարութիւնները, որոնք պիտի շարունակուին յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին :

Պարսկաստանէն մինչեւ Սուրիա ու Եգիպտոս, Ֆրանսայէն մինչեւ Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաները, Սփիւռքի այն բոլոր վայրերուն մէջ, ուր ափ մը հայութիւն կ'ապրի, Դաշնակցութեան վաթսունամեակը կը տօնուի հանդիսաւորապէս, խանդավառելով տարագիր բազմութիւնները :

Վաթսունամեակը չի տօնուիր միայն երկաթէ վարագոյրին միւս կողմը, հասկնալի պատճառներով :

Վաթսուն երկարաձիգ տարիներու վաստակով բեռնաւորուած, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ներկայանայ այսօր հայ ժողովուրդին եւ իր խօսքը կ'ըսէ անոր:

Պատմական շրջանի մըն էր որ կազմուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Տասնեւիններորդ դարու կէսերուն միաժամանակ Կովկասի եւ Թուրքիոյ մէջ ծայր տուած էր Հայկական Վերածնունդը, շնորհիւ հայրենաշունչ գրականութեան եւ գաղափարական քարոզութեանց :

Զարթօնքը հետզհետէ իր վերացական շրջանակէն դուրս ելլելով, սկսաւ ձեւաւորուիլ եւ կազմաւորուիլ: Հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարները խանդավառեցին ոչ միայն յառաջադէմ երիտասարդ մտաւորականները, այլ նաեւ բուն իսկ ժողովրդական զանգուածները :

Երբ 1862ին Զէյթունի մեր հերոս հայրենակիցները իրենց արծուեբոյնին մէջ ամօթալի պարտութեան կը մատնէին օսմանեան զինուորները, արձագանգը կը հասնէր մինչեւ սուլթաններու մայրաքաղաքը, ուր Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան անմահ տողերու մէջ կը պանծացնէր անոնց դիւցազնութիւնը: Իր յօրինած բանաստեղծութիւնները երգի ձեւին տակ պիտի հասնէին մինչեւ մեր օրերը :

Յեղափոխութեան գաղափարը կը ծաւալէր ժամանակին հետ: 1877-78ի ռուսեւթուրք պատերազմը եւ անկէ բխող Սան Ստեֆանոյի եւ Պերլինի դաշնագիրները մեծ յոյսեր կը ներշնչէին ազատատենչ հայութեան :

Հիասթափութիւնը չուշացաւ: Մեծերը լքեցին մեզ մեր բախտին: Տասը տարի չանցած կազմուեցան յեղափոխական կուսակցութիւնները :

Դաշնակցութիւնը հրապարակ եկաւ՝ երբ մէկ կողմէ ձայնը կը հնչէր Էրզրումի Հայոց լեռներէն, միւս կողմէ Սարգիս Կուկունեանի արշաւախումբը կը պատրաստուէր Թրքահայաստան մտնել ռուսական սահմանագլուխէն :

Իր զինանշանին վրայ գրած Թրքահայաստանի ազատագրութիւնը: Դաշնակցութիւնը տասնեակ տարիներով պայքարեցաւ՝ իրագործելու համար իր ծրագիրը: Երբ մէկ կողմէ հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակները զինուորագրուած՝ Դաշնակցութեան դրօշին տակ կը կռուէին յանուն ազատութեան, միւս կողմէ դիւանագիտական ճամբով աշխատանքներ կը կատարուէին՝ Հայկական Դատը քաղաքակիրթ աշխարհին ճանչցնելու համար :

Մեծ զոհեր տուաւ Դաշնակցութիւնը 1890 — 1918՝ ազատութեան ճանապարհին վրայ: Իր լաւագոյն հերոսներուն ու մտաւորական — գործիչները նահատակուեցան անհաւասար կռիւներու մէջ եւ 1915ի Մեծ Եղեռնին :

Ի զուր չանցան սակայն Դաշնակցութեան զոհողութիւնները: Հայ ժողովուրդը, 1918 Մայիսեան կռիւներուն շնորհիւ ստեղծեց անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, վեց դարու ստրկութենէն վերջ տիրանալով իր պատմական հայրենիքի մէկ մասին :

Երեսուն ամիս միայն տեւեց իր անկախութիւնը: Ու այսօր երեսուն տարիէ ի վեր Սփիւռքի մէջ ցրուած տարագիր հայութիւնը կը տառապի հայրենաբաղձութեամբ, առանց երբեք կորսնցնելու ազատ ու անկախ Հայաստան վերադառնալու իր յոյսը:

Դաշնակցութիւնը Սփիւռքի մէջ իր մամուլով, իր բեմով, իր մշակութային ու բարեսիրական կազմակերպութիւններով կը ջանայ վառ պահել հայրենիքի սէրը չորս հովերուն ցրուած ազատատենչ Հայերու հոգիին մէջ, մանաւանդ այն տարրերուն մէջ, որոնք հակամէտ են ուծանալու եւ այլասերելու :

Առանց Դաշնակցութեան, արտասահմանի հարիւր հազարաւոր Հայերը անտէր, անհովիւ հօտի մը պիտի վերածուէին, դատապարտուած իսպառ կորսուելու :

Վաթսունամեակը հանգրուան մըն է միայն:

Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի միշտ հայ ժողովուրդին հետ, մասնակից անոր ցաւերուն եւ ուրախութեանց, մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ բոլորս մէկ պիտի երթանք համախմբուելու մեր ազատ, անկախ եւ միացեալ հայրենիքին մէջ, յաւիտենական Արարատի հովանիին տակ :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Գերմանիոյ վերազինումը

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ ՄԻՇՏ ԿԸ ՊՆԴԵՆ ԻՐԵՆՑ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ատլանտեանի Դաշինքին մասնակցող 12 պաշտպանութեան նախարարներու Ուաշինկթընի ժողովը երէկ եւս շարունակեց վիճաբանութիւնները Գերմանիոյ վերազինման հարցին շուրջ : Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի տարակարծութիւնները կը թուին անհարթելի : Երկու կողմերն ալ կը պնդեն իրենց տեսակէտներուն վրայ: Եթէ այսպէս շարունակուի, վախ կայ որ ժողովը կը փակուի առանց որեւէ արդիւնքի եւ այս ձախողման համար պատասխանատու կը նկատուի Ֆրանսական կառավարութիւնը: Ամերիկեան մամուլը սկսած է արդէն քննադատել Ֆրանսայի կեցուածքը :

Մեծ բան մը չիմացուիր ժողովի աշխատանքներուն մասին, որովհետեւ նիստերը դռնփակ են եւ պաշտօնական տեղեկութիւններն ալ ցանցառ : Ծանօթ է միայն, որ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կը պնդէ իր առաջարկներու ամբողջութեան վրայ: Անգլեւամերիկեան շրջանակները «բոլորովին անյարմար» կը գտնեն այդ առաջարկները եւ «զուրկ տրամաբանութենէ, որ միշտ եղած է Ֆրանսացիներու հպարտութիւնը»: — «Միթէ՞ Ֆրանսացիները կ'ուզեն ըսել թէ վստահութիւն չունին իրենց Ատլանտեանի դաշնակիցներուն, որոնց կարգին եւ Մ. Նահանգներու վրայ»: Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ, որ «եթէ Փլէվէնի կառավարութիւնը կը յամառի իրականութեան կոնակ դարձնել, թերեւս պիտի գտնուի ուրիշ Ֆրանսական կառավարութիւն մը, որ աւելի լաւ պիտի ըմբռնէր կացութիւնը»:

Ամերիկացիները, պնդելով իրենց տեսակէտներուն վրայ, ամէն հաւաստիք կու տան Ֆրանսային, թէ գերմանական զօրամասերը երբեք չպիտի անցնին դաշնակից ուժերուն հարիւրին 20ը եւ թէ խիստ հակակշիռ մը ի գործ պիտի դրուի անոնց վրայ: Ազդու յոյս մը կայ, որ Ֆրանսա, ի վերջոյ բաւարար պիտի նկատէ այս երաշխիքները: Բաւարար չնկատելու պարագային իսկ, սակայն, ամերիկեան եւ անգլիական զինուորական ղեկավարները կ'ուզեն ձեռնարկել տասը գերմանական զօրաբաժիններ վերազինելու պատրաստութիւններուն, ինչ որ ալ ըլլան ներկայ բանակցութեանց արդիւնքը, կամ արտաքին նախարարներու գումարելիք նոր մէկ ժողովին որոշումները: Կ'ըսուի նմանապէս, որ Մ. Նահանգները պիտի մերժեն յաւելուածական օգնական ուժ ղրկել Եւրոպա եւ պիտի արգիլեն զօր. Այզընհաուըրի ընդհ. հրամանատար նշանակումը, եթէ Ֆրանսա շարունակէ իր բացասական դիրքը :

× Վերջին պահուն կը հաղորդուի թէ Գերմանիոյ վերազինման հարցի քննութիւնը յետաձգուեցաւ պաշտպանութեան նախարարներու ժողովին կողմէ: Իտալիոյ առաջարկով, հարցին յետագայ քննութիւնը յանձնուեցաւ մասնագիտական յանձնախումբի մը: Այսպէսով պիտի շահուի 4 — 5 շաբթուան ժամանակ մը, որու ընթացքին ճիգ պիտի թափուի իրարու մօտեցնելու ամերիկեան եւ ֆրանսական տեսակէտները :

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան ղեկավարը Պ. Փալմիրօ Թոլիաթթի հիւանդացած ըլլալով արձակուրդ առած է: Բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրած են իրեն :

ՆՈՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մոհամմէտ Իպն Ահմէտ Պարազի անունով 24 տարեկան Սուրիացի մը, երկուշաբթի առաւօտ Պէյրութի բանուկ մէկ փողոցին մէջ ատրճանակի երեք հարուածներով սպաննեց զօր. Սամի Հինաուին, որ անցեալ տարի, պետական հարուածի մը հետեւանքով մահապատժի ենթարկած էր նախագահ Հիւսնի Զայիմին: Ձերբակալուելէ վերջ, ահաբեկիչը ըսած է ոստիկանութեան, թէ սպանութիւնը գործած է՝ իր ազգականին Մուհսին Պարազիի սպանութեան վրէժը լուծելու համար : (Մուհսին Պարազին ալ մահուան դատապարտուած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրք կառավարութեան որոշման համաձայն, Պոլսոյ մէջ կատարուելիք Հայոց պատրիարքի ընտրութեան նախապատրաստական աշխատանքները սկսած են արդէն: Ձեռնարկուած է ընտրական յանձնախումբերու կազմութեան եւ թեկնածուներու ճշդումին: Առանձնապէս տենդոտ աշխատանքի լծուած են Արսլանեանականները, «իւղոտ պատառը» ձեռքէ չհանելու մտահոգութեամբ :

Ինչպէս գրած էինք, ընդհ. ժողովի անդամներուն ընտրութիւնը պիտի կատարուէր երէկ, երեքշաբթի : Թաղային Խորհուրդներու կողմէ պատուիրակութիւն մը դիմած է Պոլսոյ կուսակալ փրոֆ. Կէօքային, խնդրելով որ այս ընտրութիւնը կատարուի Նոյեմբեր 5ի կիրակի օրը, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ ամբողջութեամբ մասնակցիլ: Կուսակալը ընդառաջ գացած է խնդրանքին, եւ նոյն օրն իսկ, յետաձգման անհրաժեշտ հրահանգը տուած է Թաղային Խորհուրդներուն: Պատուիրակութիւնը խնդրած է նաեւ ստեղծել Պատրիարքարանը, Ազգ. Հիւանդանոցը, որբանոցները եւ այլ հանրային հաստատութիւններ հակակշռի ենթարկող վերստուգիչ մարմին մը, պարագայ մը որ նախատեսուած է պետական հրահանգին մէջ: Խնդրած է նաեւ պատրիարքական ընտրելիներու ցանկը երկուքի փոխարէն հինգի բարձրացնել: Կուսակալը խոստացած է գոհացնել նաեւ այս խնդրանքները, ձեռնհաս շրջանակներու հետ խորհրդակցելէ վերջ :

«Վաթան» թերթին համաձայն, Պոլսոյ հայկական շրջանակները դժգոհ մնացած են պետական հրահանգի կարգ մը տրամադրութիւններէն, որոնցմէ մէկն է՝ պատրիարքական ընտրութենէն վերջ ընդհ. ժողովին ջնջումն ու բոլոր գործերուն կրօնական ժողովի մը ձգուիլը: Ուրիշ դժգոհութիւն մըն ալ՝ ընտրելի պատրիարքին համար եկեղեցական աստիճանի նկատառման զանցառումն է: Հրահանգի հեղինակ կուսակալը, կ'ըսէ «Վաթան», նկատի չէ առած Հայոց դարաւոր կանոնագիրը, որ Լօզանի դաշնագրով ալ վաւերացուած է :

ԱԽՏԱՆԻՇՆԵՐ

(ԻՆՉՈ՞Ւ «ՆՈՐ» Ը «ՀԻՆ»Ը ՉԷ...)

Մեր օրերու ընդհանրական ցաւերէն մէկն է նոր սերունդի զարտուղութիւնը: Մասնաւորաբար անոնք, որոնք շատ տաք ու պաղ տեսած են, «ընդ հուր եւ ընդ ջուր» անցած ու հասած են ապահով հանգրուաններ, հարց կուտան յաճախ՝ թէ ինչո՞ւ, արդեօք, նոր սերունդին կը պակսի պատասխանատուութեան զգացումը: Կամ, ընդհանուր բնորոշումով մը, ինչո՞ւ արդեօք «նորը՝ հինը չէ»:

Անշուշտ այս հարցումին մէջ ցաւ կայ, բայց ոչ քէն: Կսկիծ կայ, բայց ոչ յուսահատութիւն: Թերեւս, մեղադրանք եւ յոռետեսութիւն: Որոշ է, որ աւագողները մտատիպար մը ունին իրենց աչքերուն առջեւ, ու այդ տիպարին ընդմէջէն կը սեւեռին մեր այժմու կեանքին, անցեալը բաղդատելու համար ներկային հետ:

Մենք, հնարաւորութիւնները չունինք՝ այս հարցը իր ամբողջական տարողութեան մէջ նկատի առնելու, մեղադրանքներն ու արդարացումները նժարի մէջ դնելու, եւ վճռական եզրակացութեանց հասնելու համար: Երկար խորհած ենք այս մասին, ու նաեւ՝ բաւական երկար խօսած: Թուղթին տուած ենք եւս մաս մը մեր մտածումներէն, ամէն անգամ որ նոր սերունդի եւ երիտասարդութեան խնդիր է յուզուած: — Ունինք ընդհանուր եւ յստակ եզրակացութիւն մը. այն՝ որ մեղադրողներ թէ մեղադրեալներ, ժամանակի եւ պայմաններու հիմնական անդրադարձումը կ'անտեսեն, ու չեն ուզեր իրենց ժամանակաշրջանին մարդը ըլլալ, առանց անտեսելու հիմնականը, — գիտակցիլ իրենց պարտականութեանց եւ պարտաւորութեանց:

Այս եզրակացութեան առաջին մասը՝ կ'երթայ « հիներուն», այն քիչերուն՝ որոնք վաստակ մը ունին. որոնց հանդէպ անվերապահ յարգանքը պայման է. որոնց գործին առջեւ անսակարկ պատկառանք ունինք: Մեզի կուգան անոնք մօտաւոր անցեալէ մը, որ հայութեան ցաւին թէ փառքին շրջանը եղաւ հաւասարապէս: Կուգան մեր Վերածնունդէն. գրական, ազգային թէ քաղաքական զարթօնքի այն ժամանակակից պատմութենէն, որուն ամբողջական տարողութիւնը չէ ըմբռնած տակաւին մեր սերունդը:

Ցարգելով բացառութիւնները, յարգելով նաեւ ոչ-բացառութիւնները, պիտի արձանագրենք այստեղ նորերու այն «ամբաստանութիւնը», — չըսելու համար չքմեղանքը — թէ այդ վերջինները (այսինքն՝ ոչ-բացառութիւններ) մեր երիտասարդութեան կը մօտենան անհասարակ բացարձակ անտեսումովը այն պայմաններուն՝ որոնց մէջ հասակ առին յետպատերազմեան մեր երկու սերունդները, — անոնք, որ այսօր 20էն 35 տարիքի միջեւ կը տարուբերին:

Առանց չարակամ կամ անբարեացակամ ըլլալու՝ այդ ոչ բացառութիւնները կ'ուզեն յամառիլ իրենց այն տեսակէտին վրայ, թէ մեր նոր սերունդները «կորսուած սերունդ»ի անխուսափելի ճակատագրին կը դիմեն իրենց իսկ կամքով, աշխարհաքաղաքացի դառնալու գիտակցական հակամետութեամբ, արհամարհելով զոհողութեան եւ անձնուրացութեան ոգին՝ որ հիներունն էր, եւ ամէն ինչ զոհելով նիւթապաշտութեան եւ հաճոյամոլութեան:

Մեր նպատակը չէ խորացնել նիւթը այս ուղղութեամբ: Հետեւաբար, մանրամասնութեանց մէջ պիտի չմխրճուինք: Պիտի ուզենք միայն ըսել, որ անարդար պիտի ըլլար անվիճող ըլլալ այս համոզումին մէջ: Հարկ է ընդունիլ, որ «Նոր» սերունդը «հին»ը չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ ամէն սերունդ չափով մը ծնունդն է իր միջավայրին ու պայմաններուն: Ամէնէն հիմնական ենթահողը, — հայրենիքը —, պակսեցաւ անոնց: Մերկ ծնած, ու մանաւանդ շնչեցին քաղաքներու օդը, կէս ապականութիւնը, փոխանակ իրենց պապենական հողերուն վրայ բոկոտն վազելու եւ իրենց ոտքերէն աւիշ առնելու: Կեանքը անոնց պարտադրեց իր հաճոյքները, որովհետեւ՝ ինչպէս ընդգծած ենք նաեւ այլ առիթներով, գրկանքին անմիջական անդրադարձումն է հաճոյքի փնտռտուքը: Չէր կրնար տարբեր ձեւ ստանալ, տարբեր ոճ առնել անոնց կեանքը:

Անտեսել միջավայրը՝ պէտք նշանակէր ուրանալ կլիման, Մինչդեռ, մարդոց կեանքն ու աշխարհի ճակատագիրը վարող գերագոյն ուժն է ան: Աշխարհի բոլոր գեղեցիկ սկզբունքները, գաղափարական ամէնէն նուիրական ու վսեմ ձըգտումները ոչինչ կը փրկեն, երբ համապատասխան չեն զանգուածներու կամ մարդկային բազմութեանց կլիմայական պայմաններուն: Մեր բնաշխարհին մէջ, մեր յեղափոխութիւնն ու ազգային բոլոր իտէալները, համապատասխան էին մեր ժողովուրդի եւ հոգեկան եւ կլիմայական պայմաններուն: Տարաբախտաբար, գաղթականութիւնը կլիմայ փոխել տուաւ մեզի, տակնուվրայ դարձուց մեր միտքը, հոգին, նկարագիրը, ըմբռնումներն ու կեանքի նկատմամբ մեր հայեցողութիւնները: Ամերիկահայ մը՝ Սուրիահայ մը չէ, որքան ալ նոյն գաղափարաբանութեան հաւատարիմ ժառանգորդներն ըլլան անոնք, Ֆրանսահայ մը՝ Պարսկահայ մը չէ, որքան ալ նոյն ազգային դաստիարակութիւնը ստացած ըլլան անոնք կամ նոյն մկրտութիւնը:

Կրակի հետ չխաղանք

ԽՄԲ.— Մ. Քէմալի յաջորդները մտահոգութեամբ կը դիտեն կրօնական մոլեռանդութեան աշխուժացումը: «Ճիւմհուրիյէթ»ի խմբագիրն է որ կ'ողբայ այս խորագրին տակ. (19 Հոկտ.).—

Իմ վերջին ուղեւորութեանս ընթացքին, ցաւով տեսայ թէ վտանգաւոր ճեղք մը գոյացած է մեր յեղաշրջումին մէջ: Այդ ճեղքը մոլեռանդութիւնն է, յետադիմութիւնը: Կրօնական զգացումը նուիրական բան մըն է անշուշտ, որ մարդկային հաւաքականութիւնները կը կապէ իրենց ցեղին, եւ սերտ աղերս մը ունի գիտութեան, մշակոյթի, արուեստներու, բարոյականի, իրաւունքներու, բանակի եւ ընտանիքի հետ: Ազգ մը որ իր կրօնքը կ'ուրանայ եւ անպէտ բան մը կը նկատէ զայն, չի կրնար ապրիլ երկրի վրայ:

Միայն թէ մարդկային ընկերութիւնն ալ կ'ապրի կատարելագործումով, եւ եթէ զայն ուրանայ, չի կրնար գոյութեան իրաւունք ունենալ: Այս ազդակն է որ մարդը կը զանազանէ անասուններէն, եւ ընկերութիւնները կը բնորոշէ, ինչ կրօնքի ալ պատկանին անոնք: Լաիքութեան եւ ժողովրդապետութեան սկզբունքներն ալ այս ոգիէն կը բխին:

Իսլամական կրօնը առաւելագոյն չափով կը յենու այս սկզբունքին, չի բաւեր միայն լեզուով հաւատալ Աստուծոյ, սրտով եւ խղճմտանքով պէտք է վաւերացնել այդ զգացումը: Իսլամութեան մէջ կարելի չէ արտաքին ճնշում բանեցնել մարդուս խղճմտանքին վրայ:

Օսմանեան կայսրութիւնը դարերով տիրապետեց երեք ցամաքամասերու վրայ, եւ մեր սահմաններուն մէջ ապրող միւս ազգարնակչութիւններուն կրօնքն ու դաւանանքները կարելի չափով յարգեց:

Մեր մէջ կրօնական մոլեռանդութիւնը կը սկսի մեր անկումի շրջաններուն հետ: Այն օրերուն, ուր իբր պետութիւն քիչ մնաց պիտի սրբուէինք քարտէսէն: Մոլեռանդը եւ սոֆթան ձեւականութեան կապուած մարդերն պարզապէս:

Անոնք են որ կ'ուրանան կատարելագործումը, եւ միշտ մթութեան մէջ կը քաշկռտուին, մարդկութեան ամէնէն լուսաւորեալ շրջաններուն:

Ընկերութեան մը համար ամենամեծ տաժանքն է խօսք հասկցնել յետադիմութեան ներկայացուցիչներուն, որոնք չեն կրնար սակայն երկարատեւ կեանք ունենալ, ուշ կամ կանուխ պիտի ճզմուին կատարելագործումի գլանին տակ: Աստուած պահէ, անոնք կրնան իրենց հետ քաշկռտել նաեւ մարդկային ընկերութիւնը:

Ահա այս վտանգը կանխելու համար էր որ Աթաթիւրք հաստատեց լաիքութեան սկզբունքը, եւ զայն առաջին գծի վրայ բերաւ Հանրապետութեան յեղաշրջումին մէջ: Անոր առաւելագոյն կարեւորութիւնը ընծայեց եւ հիմա կը սպասենք որ Դեմոկրատ շարժումի այս օրերուն, քաղաքական կուսակցութիւնները ամէն գնով պահպանեն Աթաթիւրքի այդ աւանդը:

Այսպէս միայն կրնանք պահպանել անհատին ազատութիւնը, մանաւանդ խղճի ազատութիւնը:

Հազար մեղք: Հալք կուսակցութիւնը, որ ժառանգորդն էր Աթաթիւրքի, խաթարեց անոր մեծագոյն աւանդը, այսինքն աշխարհականութեան սկզբունքը:

Ընտրութեանց մէջ քուէ որսալու համար, շատ անգամ ոտնակոխեց զայն, իսկ Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ալ երբ յաջորդեց անոր, գլուխ ծռեց մոլեռանդութեան ուրուականին առջեւ: Արտօնեց որ աղանդներ հաստատուին, չէյխեր լիաբերան հայհոյեն Թուրք յեղաշրջումին դէմ, սոֆթաները քաջալերուին, տգէտները գործեն դրգռութեանց ազդեցութեան տակ:

Ահա թէ ինչու Անատոլուի մէջ ծայր տուաւ յետադիմութեան ալիք մը՝ մեր վարչաձեւին դէմ:

Գիտենք, մեր ժողովուրդը ողջմիտ է, բայց մեր բնակչութեան կարեւորագոյն մասը, նոյնիսկ հարիւրին եօթանասունը գրել — կարդալ չի գիտեր տակաւին:

Որով այս պայմաններուն տակ մոլեռանդութեան ներկայացուցիչները կրնան աւելի քաջալերուիլ օրէ օր, զօրանալ եւ ահարկու ուժ մը կազմել ապագային: Այն ատեն ի՞նչ պիտի ընենք, ի՞նչպէս պիտի պաշտպանենք անհատին ազատութիւնը, մեր ժողովրդապետութիւնը, նոյնիսկ հայրենիքը:

Աճապարենք, քանի դեռ ուշ չէ, եւ անդրադառնանք վտանգին: Կրակի հետ չխաղանք: Կուսակցութիւնները միաբան են համայնավարութեան դէմ, բայց երբեք չեն զբաղիր կրօնական մոլեռանդութիւնով, որ համայնավարութեան չափ վտանգաւոր է եւ կրնայ օր մը սպառնալ մեր կեանքին եւ փորձանք դառնալ:

Կեանքը Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ

Վերջերս, ճամբորդներու պատմածներէն քաղելով հաղորդած էինք կարգ մը տեղեկութիւններ՝ խորհրդային գրաւման ենթակայ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ տիրող պայմաններու մասին: Ստորեւ՝ կարգ մը ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ. —

Կէօրլից՝ գերմանեւլեհ նոր սահմանին վրայ գտնուող քաղաքներէն մէկն է: Կը գտնուի ուռանիոմ ունեցող հանքային լեռներու արեւելեան ծայրամասին վրայ: Այստեղ է հանքագործ բանուորներու գլխաւոր կեդրոններէն մէկը: Հազարաւոր ընտանիքներ փոխադրուած են այնտեղ եւ կը բնակին հասարակաց բնակավայրերու մէջ, — այրերը զատ, կիները զատ, Ռուսերը չեն հետաքրքրուիր բանուորներու կենցաղով: Անոնց միակ հոգը հանքային արտադրութեանց յաւելումն է: Մարդիկ աւելի ազատ են հանքերու մէջ քան այլուր: Ռուսերը պահակ կը կենան հրացան ի ձեռին, բայց չեն հետաքրքրուիր՝ ցորչափ արտադրութեան չափը իրագործուած է: Բանուորները ազատօրէն կ'երգեն մինչեւ անգամ Նացիական երգեր եւ իրար կը բարեւեն... « Հայլ Հիթլէր»ով: Ուտելիքը այնքան առատ է որ, կ'աւելնայ յաճախ եւ կ'աւրուի: Աշխատանքէ դուրս, բանուորները կը զբօսնուն իրենց ուզածին պէս. ունին իրենց մարզարանները, պարասրահները եւ այլ զբօսավայրերը: Բանուորական այս բնակավայրերու շուրջը «Ֆոլքսփոլիցայ»ի հետքն իսկ չի տեսնուիր:

Բանուորները, ամէն առաւօտ, բեռնատար ինքնաշարժերով կը փոխադրուին կայարան եւ ապա հոնկէ կը նստին կառախումբերը, որ զիրենք կը փոխադրէ հանքերը երկու ժամէն: Ուրիշ ոչ ոք կրնայ ճամբորդել այս մասնաւոր գնացքներով: Ոչ իսկ ոստիկանները: Աշխատանքի աւարտումէն վերջն ալ նոյն ձեւով կը վերադառնան իրենց բնակարանները:

Միայն այս հանքերուն մէջ կ'աշխատին 38.000 բանուորներ: Ուրիշ տասնեակ հազարներ ալ՝ Սաքսոնիոյ այլ հանքերուն մէջ: Հանքեր կը պեղուին հանքային լեռներու տասնեակ մը կէտերուն վրայ: Այժմ Ռուսերը ուրանիոմ կը փնտռեն Սաքսոնիոյ մնացեալ շրջաններուն, Թիւրինկէնի եւ Սաքսէն-Անհալթի մէջ: Կը հաշուեն թէ հանքերու մէջ աշխատող բանուորներու ամբողջութիւնը կէս միլիոնէն աւելի է (կարգ մը չափաւոր աղբիւրներու համաձայն՝ 300 հազար): Կէօրլիցի հանքերէն, անցեալ մէկ ամսուան ընթացքին հանուած է 38 կրամ զուտ ուրանիոմ:

Բանուորները, առ հասարակ կ'աշխատին գետնին տակը, վտանգելով իրենց առողջութիւնը: Ամէնէն վտանգաւորն է ծծուած փոշին, որ յառաջ կը բերէ «փոշոտած թօքեր» կոչուող հիւանդութիւնը: Վտանգաւոր է նմանապէս ուրանիոմի շառարձակման ազդեցութիւնը:

Գետնին տակը աշխատողները աւելի լաւ կը վարձատրուին քան անոնք որ հողի մակերեսին վրայ կ'աշխատին: Առաջինները, կոկիկ գումարներ խնայելով կ'ամուսնանան եւ եթէ երիտասարդ են՝ կ'ուսանին: Կամաւոր կերպով աշխատանքի դիմող բանուորները կը ստորագրեն մէկ տարուան պայմանագրութիւն, բայց տարի մը վերջը իրենց կը պարտադրուի շարունակել գործը:

Մինչ վերջին պատերազմի ընթացքին, հողագործները, ամէն երկրի մէջ մեծ հարստութիւններ դիզեցին, Արեւելեան Գերմանիոյ հողագործները, իրենց շահածը վրայ տալէ վերջ, այսօր, այնքան աղքատ են որքան միւս քաղաքացիները: Շատ նախնական է անոնց ուտելիքը: Միակ լաւ ուտողներն են համայնավար պաշտօնեաները, հանքագործները եւ դրամ կամ ուրիշ ինչք ունեցողները: Վաճառականներն ու գործարանատէրերը իրենց ամբողջ դրամը կը ծախսեն ուտելիքի համար, որովհետեւ միշտ վախ ունին, թէ իրենց այդ ունեցածն ալ օր մը կը գրաւուի: Կարգ մը գործարանատէրներ անելի մատնուած են: Իշխանութիւնները պաշտօնեաներ չեն տրամադրեր եւ հում նիւթեր չեն տրուիր, եթէ ապսպրանքը ռուսական չէ: Եթէ նոյնիսկ աշխատին, արտադրութիւնները «կը գնուին» այնպիսի աժան գիներով, որ ծախքերը չեն գոցուիր: Իսկ սահմանուած «յետնեալ տուրքերուն» եւ ծանր տուգանքներուն հաշիւը չկայ: Այս պայմաններու տակ, ոմանք, հում նիւթեր կը գնեն սեւ շուկայի մէջ եւ գաղտնի կ'աշխատին: Եթէ սակայն բռնուին, գործարանը կը գրաւուի եւ ենթական կը ղրկուի կեդրոնացման կայան, տասը տարուան պարտադիր աշխատանքով:

Գործարանատէրներն ու վաճառականները

ԱՐԱԲ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ՄԱԿին յանձնուած ծրագրի մը համաձայն արաբ տարագիրներու վիճակը երթալով կը ծանրանայ եւ կը դառնայ սպառնալիք մը Միջին Արեւելքի խաղաղութեան համար :

Տեղեկագիրը խմբագրուած է ՄԱԿի Պաղեստինցի գաղթականներու Նպաստամատոյց մարմնի տնօրէն Պ. Քէնէտիի կողմէ, որ կ'ըսէ թէ 50 միլիոն տոլար եւս պէտք է գաղթականներու կարիքները բաւարարելու համար 1 Յուլիս 1951էն մինչեւ 30 Յունիս 1952: Ու կ'աւելցնէ թէ 750 — 800 հազար գաղթականներ, ամբողջ երկու տարի նպաստ ստանալէ վերջն ալ յուսահատական պայմաններու մէջ կ'ապրին: Անոնց հագուստ-կապուստը պարզ ցնցոտիներ են: Վրաններն ու տաղաւարները երթալով անբնակելի կը դառնան: Ետ, տրուած անբաւարար սնունդը ամբողջացնելու համար իրենց ունեցած խնայողութիւնները գգալապէս պակսած են :

Պաղեստինի Նպաստամատոյց մարմինը ստեղծուած էր ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ եւ տրամադրուած էր 54 միլիոն տոլարի վարկ մը իր գործը առաջ տանելու համար 1950ին եւ մինչեւ 1951ի առաջին կէսը: Մարմնոյն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլար կարելի եղածին չափ մեծ թիւով գաղթականներու գործ հայթայթել, փոխանակ ուղղակի նպաստ տալու անոնց :

Պ. Քէնէտի կ'ըսէ թէ յառաջիկայ ամառ ալ պիտի չլուծուի գաղթականներու հարցը: Զանոնք գործի կապելու ձեռնարկները շատ դանդաղ կ'ընթանան: Մինչեւ տարւոյս Հոկտ. 19ը, 800 հազար գաղթականներէն 17.500ը միայն այլուր փոխադրուած եւ զետեղուած են աշխատցնելու համար: Աշխատանք հայթայթելու այս ծրագրին յառաջիկայ յաջողութիւնը կախում պիտի ունենայ նոր գումարներու յատկացումէն: Պատրաստուած են բազմաթիւ ծրագիրներ եւ մեծ թիւով գաղթականներ պատրաստ են գործի լծուիլ, անմիջապէս որ այդ ծրագիրները գործադրութեան դրուին :

պարտաւոր են իրենց դրամները պահել դրամատուներու մէջ: Անոնց մեծ մասը հալած են արդէն դրամանշային բարեկարգութեան հետեւանքով: Փոքր գումարներ միայն քաշելու արտօնուած են: Իսկ չէքեր քաշելու համար պէտք է օրինական արդարացում ներկայացնեն :

Շատ խիստ հսկողութիւն կայ խորհրդային գրաւման շրջանին սահմաններուն վրայ: Փախուստն ու մաքսանենգութիւնը շատ դժուար են: Յարաբերաբար դիւրին է այս բանը Պերլինի արեւմտեան քաղաքամասերէն դէպի խորհրդային շրջանը եւ փոխադարձաբար: Արեւմտեան քաղաքամասերուն մէջ ուտելիքի վաճառումը ազատ է եւ առատ, բայց արեւելեան մարքին արեւմտեանէն վեց անգամ պակաս արժէքը կը դժուարացնէ արեւելեան Պերլինցիներու կողմէ ուտեստեղէնի գնումը: Այս վերջինները ստիպուած են գոհանալ իրենց վտիտ պարէնաբաժիններով, իսկ հարուստները կրնան՝ կառավարութեան կողմէ նշանակուած շատ բարձր գիներով յաւելուածական ուտելիք գնել պետական խանութներէն: Բաժնեչափով տրուած վատորակ ուտելիքը մէկ ժամի հազիւ կը բաւէ :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԻՆՉՈ՞Ւ «ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ»...

Սիրելի «Յառաջ».— Հանդէսներու ծանուցման կամ նկարագրութեանց մէջ, յաճախ կը հանդիպինք սա գրուածքին.— Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին (կամ սկսան) եւրոպական պարերը: Մատնանշածս չի նմանիր շատերու կողմէ գործուած ուղղագրական կամ քերականական կոպիտ սխալներուն: Իմաստի տեսակէտով է որ բոլորովին սխալ է, եթէ ոչ ծիծաղելի: Իրապէս, ինչո՞ւ ըսենք «եւրոպական պարեր», սովորական պարերուն համար, որոնք բոլոր ժողովուրդներու սեփականութիւնը դարձած են Ֆրանսայէն Եգիպտոս եւ մինչեւ Չինաստան եւ որոնց առաջին վարպետներէն ենք ապահովաբար... Հայերս: Մնաց որ այդ պարերուն կէսէն աւելին ամերիկեան են, ուրեմն ինչո՞ւ չըսել նաեւ «ամերիկեան պարեր»:

Կարդացա՞ծ ենք Ֆրանսական թերթերու մէջ danses européennes այն պարերուն համար, զորս կը պարենք պարասրահներու մէջ: Կ'ըսուի **bal, grand bal** կամ **bal de nuit**: Ուրեմն հայերէնով պէտք է ըսենք պարզապէս գիշերային պարահանդէս, կամ հանդէսէն վերջ պար:

Իսկ եթէ միաժամանակ տեղի կ'ունենան հայկական պարեր, այն ատեն զանազանելու համար, թող գրուի հայկական: Եթէ կ'ուզենք «եւրոպական»ի տեղ կրնանք գործածել «արդիական պարեր» բացատրութիւնը, ինչպէս, պարի ուսուցիչներու ազդերուն վրայ շատ անգամ կը տեսնենք՝ danses modernes, բայց ոչ թէ danses européennes: Եւրոպական պարեր կրնանք գրել կամ ըսել գուցէ այն դասական պարերուն (danses classiques) համար, զորս կը տեսնենք բեմերու վրայ:

Ուրեմն պէտք չէ փակցնել «եւրոպական» կնիքը մեր ամէնուս պարած պարերուն վրայ, մանաւանդ որ անոնց մէջ կան սուինկ, ռումպա, եւայլն, որոնց ծննդավայրը շատ հեռու է եւրոպական աշխարհամասէն:

Գեղամ Տէր Անդրէասեան

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ Պ. Վիշինսկի անգամ մըն ալ յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւնը ամէն տեղեկութիւն պիտի տայ իր բանակներուն եւ զէնքերուն մասին, եթէ արեւմտեան մեծ պետութիւնները ընդունին իրենց սպառազինումները մէկ երրորդով կրճատելու սկզբունքը: Մ. Նահանգները, ըսաւ ան, Քորէայի յարձակումէն վերջ այլեւս իրաւունք չունին խօսելու խաղաղութեան անունով: Անդրադառնալով հիւլէական զէնքին, Սովետներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ այդ զէնքին համար պատրաստուած ամերիկեան ծրագիրը սահմանուած է միայն պատերազմական նպատակներու ծառայեցնելու հիւլէական ուժը: Նախ պէտք է արգիլել հիւլէական զէնքը եւ ապա խորհիլ զայն հսկելու մասին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ 1951ին տեղի ունենալիք ընտրութեանց պատճառով, Հանրապետութեան նախագահը Պ. Վէնսան Օրիոլ Փարիզէն պիտի չհեռանայ բնաւ :

ՅԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ

Նիւ Եորքի գերմանական հիւպատոսին յայտարարութեանց համաձայն, ազատ արձակուած են հարիւր Գերմանացիներ, որոնք, ներքին ապահովութեան նոր օրէնքին հիման վրայ վար դրուած էին Էլիս Այլընտի մէջ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հաստուածի կիրարկման կարգ մը բացառութիւններ նկատի պիտի առնուին: Օրէնքի կիրարկման թուականէն, այսինքն Սեպտ. 23էն առաջ ներգաղթի արտօնութիւն ստացած գաղթականները առանց արգելքի Ամերիկա պիտի մտնեն, եթէ ա) համատիրական կուսակցութեան մը մէջ իրենց անդամակցութիւնը եղած է անուանական եւ որեւէ գործօն աշխատանք չեն տարած եւ բ) Ամերիկա մտնելու կարեւոր պատճառներ ունին :

× Օրէնքը մէկ ամիս պայմանաժամ սահմանած էր բոլոր համայնավարներուն, արձանագրուելու համար: Պայմանաժամը անցած է արդէն, բայց ոչ մէկ համայնավար արձանագրուած է մինչեւ հիմա :

× Հրահանգ տրուած է Եւրոպա գտնուող ամերիկացի զինուորներուն չամուսնանալ այնպիսի Գերմանուհիներու հետ, որոնք, նոր օրէնքի հիման վրայ պիտի չկրնային Ամերիկա մտնելու արտօնութիւն ստանալ :

ԹՈՒՐՔԵՒՊՈՒԼԿԱՐ ՎԷՃԸ ՄԱԿԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ուաշինկթընի Թուրք դեսպան Ֆէրիտուն Էրքինի յայտարարութեանց համաձայն, հաւանական է որ Թուրք կառավարութիւնը ՄԱԿին կամ միջազգային դատական ատեանի մը միջամտութիւնը խնդրէ հարթելու համար Թուրքեւպուլկար վէճը Պուլկարիոյ Թուրքերուն բռնի արտաքսման մասին: Թուրքիա, մարդկային իրաւունքներու բացորոշ բռնաբարումը կը տեսնէ Պուլկարիոյ այս արարքին մէջ: Եկած է ժամանակը, ըսած է դեսպանը, որ այս ողբերգութիւնը ներկայացուի քաղաքակիրթ աշխարհին իր բոլոր հետեւանքներով:

Երկու հարիւր յիսուն հազար Թուրքերու ամբողջական արտաքսման պայմանաժամը կը լրանայ Նոյեմբեր 10ին: Մինչեւ հիմա 30.000 հոգի ապաստանած են Թուրքիա:

Ամերիկեան կառավարութիւնը մօտէն կը հետեւի Թուրքեւպուլկար վէճին, թէեւ որեւէ ուղղակի քայլ չէ առած մինչեւ այսօր:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գրաւման շրջանին մէջ մինչեւ այսօր 131 միլիոն տոլարի հատուցում եղած է նացի վարչաձեւի զոհերուն: Ի միջի այլոց վճարուած են հանգստեան թոշակները ամէն անոնց, որոնք պատերազմի շրջանին եւ անկէ առաջ գտնուած են Գերմանիոյ կեդրոնացման կայաններուն մէջ:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ մը՝ Օր. Մաուի Փինօ, Լա Ռոշէլի մէջ 355րդ անգամն ըլլալով իր արիւնը տուած է ուրիշներուն, ներարկուելու համար: Եզակի կը նկատուի այս պարագան ամբողջ աշխարհի մէջ:

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (212)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ
ԺԳ.

Նա զգուեց միայն այն ժամանակ, երբ Սիրիացին անշարժացաւ: Դիակը նողկանքի՛ էր արժանի. եւ նա խլեց իր հանդերձի ծայրը փայտացող ձեռքից, մի կողմ գցեց խնջարն ու վազեց դուրս: Այդտեղ գիշերային զովութիւնը փայփայեց նրա դէմքը եւ մի սիրուն դողոց խառնեց արեան թրթռումների հետ: Ճակատը դնելով փայտէ սիւնի վրայ, նա սկսեց հանգստանալ :

Նոյն միջոցին ցածրում ամբողջ գիւղը խօսում, աղաղակում էր: Տներում մարդ չէր մնացել: Որոնողները վերադառնում էին ձեռնունայն, հարիւր ու մի ենթադրութիւնների նիւթ տալով խմբուած մարդկանց, որոնք գուշակութիւններ էին անում, վիճում էին :

Վերադարձաւ եւ այն խումբը, որին Աննա Խաթունը երկրորդ անգամ տարել էր գետի ձորը: Այդտեղ էր եւ Յովսէփը: Նա այժմ բաց էր արել ճակատը, խօսում էր փորձուած մարդու վստահութեամբ, կարծիք էր յայտնում, հաւանութիւն էր տալիս կամ հերքում էր, վկայութիւններ բերելով իր գրքերից :

Մի գիշերուայ ընթացքում այդ երեխան կատարեալ տղամարդ էր դարձել. նա էլ վստահականերից մէկն էր. նա էլ սպաննել էլ ...

Վիճաբանութիւններին, ենթադրութիւններին վերջ դրեց Աննա Խաթունը: Յայտնի էր որ գիւղի չորս կողմում ոչ մի հետք չէր գտնուել, բայց եւ այնպէս ոչ ոքի համար կասկած չկար, որ Բէկն ազատուել էր փախչելով :

Ի՞նչպէս գտնել: Վճռեցին ձիաւորներ ուղարկել մօտիկ գիւղերը, պատուիրելով նրանց մինչեւ լուսաբացը խուզարկել բոլոր ճանապարհները : Բացի դրանից, Մելիքի այրին պահանջեց որ ոչ ոք չքնէ, մինչեւ որ կը պարզուի դրութիւնը: Հրացանների պակասութիւն չկար. իսկոյն մի ստուար խումբ կազմուեց, որ սկսեց շրջագայել ամէն տեղ:

Այդ ժամանակ Աննա Խաթունը Յովսէփի եւ իր մարդկանց հետ գնաց տուն, ասելով որ ինքն էլ չի քնի: Գիւղի վերին մասերում խուզարկողները միշտ նրան ասել էին թէ ամրոցի շուրջը հանդարտութիւն է տիրում եւ նա հաւատացած էր որ այնտեղ ոչինչ չկայ :

Վերադառնում էր նա, բայց մտատանջութիւնը, անյայտութիւնը այժմ աւելի սաստիկ էին սեղմում նրա կոկորդը: Մարդիկ հաւատացած էին որ գործը հեշտ է եւ շուտ կը վերջանայ: Բայց ի՞նչ դուրս եկաւ... Դրսից էլ լուրեր չկան, մինչդեռ թւում էր թէ մօտակայ գիւղերը վաղուց պիտի տեղեկութիւններ հասցրած լինէին :

Այնքան ծանր էին այդ կասկածները, որ նա մոռացել էր իր աղջկան: Եւ տխրութեամբ շարժելով գլուխը, նա կանչեց Աստծուն, պատուիրեց երկու մարդկանց պահապան կանգնել պարիսպների վրայ. ապա հրամայեց Թէոսին իսկոյն ձի պատրաստել եւ թռչել Տող, Մելիք Աւանի մօտ:

— Կ'ասես որ ամէն ինչ լաւ էր, բայց Բէկն ազատուեց ...

— Եւ մենք որոնում ենք, մեր ձեռքից նա չի ազատուի, աւելացրեց Յովսէփը, պատուիրելով Թէոսին չմոռանալ այդ խօսքերը :

Վերեւից մէկը ինչ որ տարօրինակ աղաղակ արձակեց եւ արագութեամբ ցած վազեց: Յովսէփն իսկոյն ճանաչեց Գայիանէին եւ կանչեց .

— Եթէ տեսնէիր, քոյրիկ ...

Գայիանէն հեկեկալով փաթաթուեց մօր վզին եւ սկսեց ինչ որ կցկտուր խօսքեր շշնջել: Մօտեցրին ճրագը եւ մայրը սոսկաց, տեսնելով նրա արիւնոտ զգեստը :

— Քեզ վիրաւորե՞լ են, աղաղակեց նա խելագարի նման :

— Նա այնտեղ է, վերեւում, խօսեց այժմ արդէն պարզ ու վստահ Գայիանէն :

— Բէկը ...

Այս բացագանչութիւնը դուրս թռաւ ամէնքի բերանից :

— Ի՞նչ էք կանգնել, տղերք, Յարութիւն, Սարգիս... Դռները փակեցէք... Տունն իմն է, քանդեցէք, կրակ տուէք... Ամէնքս միասին կոտորենք եւ նրան էլ մեզ հետ տանենք...

Աննա Խաթունը վառուել էր, այլեւս ոչինչ չէր ուզում լսել: Տեսնելով որ իր հրամանները կայծակի արագութեամբ չեն կատարւում, նա ինքը գնաց, որ դռները փակէ: Բայց Գայիանէն բռնեց նրան եւ բարձր ձայնով էլի կրկնեց.

— Ջուր է... Նա չազատուեց իմ ձեռքից :

ԼէՕ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ «Յառաջ»ի յառաջիկայ թիւը լոյս կը տեսնէ Ուրբաթ 3 Նոյեմբերին :

էր զօր. Հինաուի կողմէ եւ սպաննուած՝ Հիւսնի Զայիմի հետ միասին):

Անցեալ Դեկտեմբերի պետական հարուածէն վերջ, զօր. Հինաուին տապալեցաւ եւ բանտարկուեցաւ: Բանտէն ազատ արձակուեցաւ երկու ամիս առաջ եւ մեկնեցաւ Պէյրութ, ուրիշ սպաներու հետ միասին:

Քանի մը ամիս առաջ ալ սպաննուած էր Սուրիոյ օդանաւային ուժերու հրամանատարը, գնդապետ Մոհամմէտ Նասըր: Ահաբեկիչը մինչեւ այսօր չէ գտնուած: Իսկ քանի մը շաբաթ առաջ, Դամասկոսի մէջ ձախող ոճրափորձի մը ենթարկուած էր՝ անցեալ Դեկտեմբերի երրորդ պետական հարուածին հեղինակը գնդապետ Զիչաքլի, որուն ինքնաշարժին վրայ 28 ձեռք զէնք պարպուած էր :

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԹԻԹՕ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԿՈՂՔԻՆ

Մարաջախտ Թիթօ Զակրէպի մէջ ճառ մը խօսելով, անուղղակի կերպով խոստացաւ Մ. Նահանգներու կողքին կռուիլ պատերազմի մը պարագային, պայմանով որ անոնք պահեն տնտեսական աջակցութեան իրենց խոստումները եւ քաղաքական պայմաններ չդնեն այդ աջակցութեան համար :

— « Միջոցներ ձեռք առած ենք, ըսաւ ան, մեր ժողովուրդը սովի չմատնելու համար : Ամերիկեան կառավարութենէն երկար պայմանաժամերով վարկեր խնդրեցինք, որպէսզի ապահովենք մեզի անհրաժեշտ սննդամթերքը : Մ. Նահանգները ընդ առաջ գացին մեր խնդրանքին եւ այժմ կը բանակցինք ստանալու համար, արմտիք, շաքար, իւղ եւ այլ արտադրութիւններ: Պիտի ստանանք մեր ուզածը եւ անկեղծօրէն կրնամ ձեզի ըսել, որ ամերիկեան կառավարութիւնը որ եւ է պայման չդրաւ իր աջակցութեան փոխարէն : Ըստ ամերիկեան կառավարութեան ներկայացուցիչներուն, թէ Մ. Նահանգները պիտի օգտուին իրենց ցոյց տալիք աջակցութենէն »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՅՍՕՐ, Նոյեմբեր 1, Ամենայն Սրբոց տօն (Toussaint) ըլլալով, հոգեհանգստեան արարողութիւններ պիտի կատարուին Ֆրանսայի ամէն կողմը, նահատակներու եւ ընդհանուր մեռելներու յիշատակին: Պատուոյ պահակներ պիտի կենան Փարիզ, «Անծանօթ Զինուոր»ի դամբարանին շուրջը: Հրապարակը եւ բոլոր հիմնարկութիւնները փակ են :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3ԻՆ Հռոմի մէջ պիտի բացուի Եւրոպայի Խորհուրդին նախարարական կոմիտէի ժողովը, որ ի միջի այլոց պիտի զբաղի եւրոպական միացեալ բանակի մը կազմութեան հարցով : Ֆրանսայի ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ արտաքին նախարար Պ. Ռոպէր Շուման :

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ սկիզբները շրջաբերութեան պիտի դրուին 10, 20 եւ 50 ֆրանքնոց մետաղեայ նոր դրամները :

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր ուժերը սաստկացուցած են իրենց դիմադրութիւնը, որու հետեւանքով Հարաւցիներու 6րդ զօրաբաժինը ստիպուեցաւ նահանջել Ուզանի առջեւ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ, Լաօքայի ճակատամասին վրայ կացութիւնը կը ծանրանայ: Կարմիրներու ճնշումը կը շարունակուի այս ամրութեան վրայ, որուն պարպումը կը նախատեսուի :

ՈՒԼՄԻ մէջ (Գերմանիա) գերմանացի տարագիրներու մէկ ժողովի փակման, ժողովականները սկսան յոտնկայս երգել նախկին գերմանական ազգային օրհներգը «Տոյչլանտ, Տոյչլանտ իւպէր ալլէս»: Երկրորդ տողէն վերջ սակայն չկրցան շարունակել: Մոռցած էին բառերը ...

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ֆրանսական մարզպանը Պ. Անտրէ Ֆրանսուա Փոնսէ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Տոքթ. Ատընաուրի հետ Գերմանիոյ վերազինման հարցին շուրջ: Ամերիկեան մարզպան Պ. Մէք Քլոյ եւս Փարիզ գալով, այս միեւնոյն հարցին շուրջ տեսակցութիւններ ունեցաւ Պ. Պ. Փլէվէնի եւ Շումանի հետ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պրունզվիք քաղաքին մէջ այժմ կը դատուի Ռուտոլֆ Փլայլ անունով 26 տարեկան հրէշ մը, որ 9 կիներ եւ այր մը սպաննած է «սեռական գոհացման» համար: Ոճրագործը խոստովանած է իր ոճիրները: Յարձակման ենթարկուած զոհերէն կին մը միայն ողջ է եւ ուրիշ 67 վկաներու հետ կ'ամբաստանէ զայն: Հրէշը, բանտին մէջ գրած է նաեւ իր ... յուշերը, խորագիր գործածելով Հիթլէրի նշանաւոր գրքին անունը՝ «Մայն Քամփֆ» (Իմ պայքարը):

Imprimerie DER AGOPIAN . 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ
Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 11ին, Շաբաթ իրիկուն :
Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

Խնջոյք-պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանին դիմաց:

Ընկերական հաճելի մթնոլորտ :

Ընտիր նուագախումբ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք առնել Gare du Nordէն ժամը 14ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն ամէն ժամու, եւ իջնել Վիլիյէ լըպէլի կայարան :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Պ. Մանուկեան (Վիէն) եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Մելքոն Ասատուրեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Կարտան), Ասատուրեանի ընտանիքի բոլոր պարագաներուն եւ ազգականներուն: Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին, 500 ֆրանք ալ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան, Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Պիվէռ, Պ. Յակոբ Տէյիրմէնճեանի սրահին մէջ:

Կը խօսի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական բաժին :

Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Պիտի ներկայացուի «Դժուարահաճ տոլարճի»ն : Մուտքը ազատ է

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ GALERIE DE LA CITÉ
41, Quai de L'Horloge, Paris (1)
Métro Pontt Neuf

Կարապետ Մոմճեանի

Նկարահանդէսը «Փարիզեան բնակարաններ»ու
4 — 18 Նոյեմբեր 1950, ժամը 11—19
Բացումը այս շաբաթ 4 Նոյ. ժամը 15ին

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ
ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

Փութացէք ապահովել հայերէն լեզուի ուսուցման համար մասնաւոր խնամքով պատրաստուած արդիական դասագիրքերու շարքը, հեղինակութեամբ ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ.—

ԱՐԱՐԱՏ այբբենարան-ընթերցարան		80
Արարատ,	Բ. գիրք	150
ԱՐԱՐԱՏ,	Գ. գիրք	250

ինչպէս նաեւ

Նոր Քերականութիւն Արդի Հայերէն լեզուի ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ,

Տարրական դասընթացք	150
Միջին դասընթացք	300
Բարձրագոյն դասընթացք	400
Հայոց պատմ. տար. Ն. Տէստէկիւլ	200
Հայոց պատմ. միջին, Կ. Բասմաջեան	200
Առձեռն Ֆրանս-Հայ բառարան, Մ. Նուպարեանի	300
Նոյնը կազմուած	400
Առձեռն Ֆրանս-Հայ բառարան, Մ. Ս. Դաւիթ-Բէկի	250

Կեդրոնատեղի՝ LIBRAIRIE M. BARSAMIAN
46, Rue Richer Paris (9)
C. C. Paris 3630.66 Tél.: PROvence 64-90

ԿՈՉ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան, Փարիզի Մուրատեան եւ առ հասարակ Մխիթարեան դպրոցներու Մարսէյլի շրջանին նախկին սաները կը հրաւիրուին իրենց հասցէները յայտնել դեղագործ Պ. ԱՐԱՄ ՇԵԽԻԿԵԱՆԻ, Pharmacie Centrale, Place des Capucines, Marseille :

Իրենց ստացած դաստիարակութեան արժանավայել նախաձեռնութեամբ՝ հրաւիրեալները պէտք չէ որ անտարբեր մնան սոյն կոչին, ի մի հաւաքուելու եւ ազգօգուտ կազմակերպութիւն մը հիմնելու հեռանկարով :

Նախաձեռնող Մարմին

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳԵՒՈՆԵԱՆ
ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ, 21 Հոկտ. 1950

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր ցրուիչը հիւանդութեան պատճառով ստիպուած է մէկ ամիս դադրեցնել իր աշխատանքը: Կը խնդրուի երկուշաբթիէն սկսեալ ՅԱՌԱՋը ստանալու համար դիմել Rue de la Défense Պ. Սարգիսի սրճարանը, Café des Sports:

ՅԻՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, Rue des Convalescents: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ այս հինգշաբթի օրը, ժամը ճիշդ 5ին, Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուս. Տան մէջ, (57 Պուլվառ Ժուրտան), իր հերթական դասախօսութիւնը: (Նիւթ «Հայ թատերագրութիւնը», շարունակութիւն եւ վերջ): Մուտքը ազատ է :

ՍՊԱՍՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան: Դիմել թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով :

ՌԱՔԸ - ՏԻՒԶԻ
RAKI DUZE - DALAKUPELIAN

Անարատ, համով, անոյշ
զուտ խաղողէ, մասնաւոր
ալամպիքով եւ խնամով պատրաստուած :

Սիրահարներուն կուզանք յայտարարել որ ստանձնած ենք Փարիզի ներկայացուցչութիւնը եւ պատրաստ ենք բոլոր ապսպրանքներուն գոհացում տալ :

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
N. PAPAZIAN
2, Rue Félix - Faure, Paris (15) Tél. Vau. 26-69

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐՆ Է

ՃԱՇԱՐԱՆ

« TAVERNE MAUBEUGE »
6 rue de Maubeuge, Paris (9)

ՔԼԷՄԱՆ-ՔՕՓԱՐԱՆԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Համբաւաւոր է արեւելեան եւ եւրոպական իր ընտիր կերակուրներով, մաքուր սպասարկութեամբ, ինչպէս եւ անմահական քուսքուսով:

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ :

Արտասահմանէն Փարիզ հասած մեր հայրենակիցները մեծ գովեստով կը խօսին այս ճաշարանի մասին :

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ

Արեւելեան նուագ՝ Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի օրերը:

Ընդարձակ եւ օդասուն սրահը կը դրուի փափաքողներու տրամադրութեան տակ, հարսանիքի, նշանտուքի, թէյասեղանի եւ ամէն տեսակ հաւաքոյթներու համար :

Հեռ. **Tru. 85-47**: Հաղորդակցութիւն.— **Métro**ներ, Cadet. Peletier, Notre Dame de Lorette:

Ճաշարանը ունի նաեւ առանձին Prix Fixe **250 ֆր.**

Դերձակներուն

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ

Թէ կերպասներու եւ թէ դերձակներու անհրաժեշտ բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝

ETS. ALLIANCE
63 Rue de Maubeuge
Métro Poissonnière Հեռ. Tru. 12.05

ԿԵՍԱՐԻԱՆ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Կը ծանուցանենք թէ պիտի կրնանք Կեսարիոյ անմահական

ԱՊՈՒԽՏՆ ՈՒ ԵՐՇԻԿԸ

մասնաւոր խնամքով, մաքուր պատրաստուած, հայթայթել մեր յարգելի յաճախորդներուն :

Ապսպրանքները կը յանձնուին երկու շաբաթէն, փոխան կանխիկ վճարման :

Դիմել մսավաճառ ԳՐ. ԵՂԻԿԵԱՆԻ
1, Impasse Escalou Հեռ. Garibaldi 90-42
St. Loup, Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 3 Novembre 1950 Ուրբաթ 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6296—Նոր շրջան թիւ 1707

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

…վ՛ ԽՕՍՔԸ

…ին ՑԱՄՔԵՑՆԷՔ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

Ուրիշ ոեւէ ժողովուրդի մէջ, մարդիկ արտակարգ ճիգ մը պիտի փորձէին, այս ճակատագրական օրերուն: Ճիգ մը՝ իրար հասկնալու, տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան օղակները զօրացնելու համար:

Տարիներ առաջ, մենք ալ ունէինք այդ առողջ բնազդը:

Վտանգի հեռանկարը կը մօտեցնէր մեզ: Կը մղէր ելք մը գտնելու: Գոնէ նուազագոյն կորուստով փրկուելու:

Այսօր ինչո՞ւ բթացեր է գիտակցութեան, պայծառատեսութեան այս ջիղը:

Ինչո՞ւ իրար չենք հասկնար ամէնէն տարրական խնդիրներուն մէջ:

Ինչո՞ւ արհեստական ճեղքեր եւ փոսեր կը բացուին ամէն գաղութի մէջ եւ գաղութէ գաղութ: Մինչեւ անգամ Հայկական Արտասահմանի եւ Հայրենիքին միջեւ:

Պարզապէս անոր համար որ, կորսնցուցեր ենք մեր հաւասարակշռութիւնը, օտար ափերու վրայ:

Բռնակալ, յետամնաց եւ սահմանափակ միջավայրէ մը յանկարծ նետուելով սանձակոտոր ազատութեան յորձանքին մէջ, մեր ոտքերը գետնէն կտրեցան: Աչքերն ալ պղտորեցան, շլմորեցան միտքերուն հետ:

Այն աստիճան որ, ամէնէն տարրական գիտելիքներն ալ դարձան վիճելի: Ցետին շոշորթը դարձաւ առաջնորդ կամ իրաւարար:

Եւ պիղծ բառեր հնարուեցան,— «Հայաստանասէր, հակահայաստանեան»:

Իրականին մէջ, գարշելի կեղծիք մըն էր որ կը կատարուէր, գոյնզգոյն դիմակաւորներու կողմէ: Վրան — բաց խարդախութիւն մը, որ հագիւ դիշեր մը պիտի տեւէր, ինչպէս ոեւէ ստախօսի ճրագը:

Ո՞վ է «Հայաստանասէր»ը,— Ան որ երկիւղածութեամբ կ'երկրպագէ բռնօրէն պարտադրուած կարգուսարքին: Փառաբանելով զայն օրն ի բուն, իբրեւ «ալֆա»ն եւ «օմեղա»ն գերագոյն իմաստութեան:

Իսկ «Հակահայաստանեա՞նը»:— Ան որ կը համարձակի քննադատել այդ կարգուսարքը: Ապացուցանել անոր մեղքերը: Պարզել տարբեր տեսակէտներ՝ հայրենիքին զօրացման, ամբողջացման, վերջնական փրկութեան համար:

«Բարեկամ»ը այնպիսի դիրք մը բռնած է որ այլեւս ամէն բան վերջացած, լուծուած կը համարի: Ուրիշ որեւէ հեռանկար չի տեսներ: Ջուղեր տեսնել, ցամքեցնելով հայրենիքի եւ ազատութեան հոսուն աղբիւրները: Ամէն ինչ վերածելով տնտեսագիտական ուղեցոյցի մը:

Կարճ խօսքով ըսել կ'ուզեն — Շինում են, էլի. տակաւին ի՞նչ կ'ուզէք...

Դալա՛ր մնան շինարար ձեռքերը, ո՛ւր որ ալ գտնուին:

Ո՞վ է ուրացեր վերաշինութեան աշխատանքը եւ ուրիշ նուաճումներ:

Եւ ո՞վ պիտի կրնար ապացուցանել թէ հարիւրապատիկ աւելին պիտի չունենայինք, եթէ երկիրը վայելէր իրական ազատութիւն:

Եթէ հայրենիքին ժողովուրդը կարենար իր ճակատագիրը տնօրինել անկաշկանդ,

Եթէ անարգել բացուէին բոլոր դուռներն ու պատուհանները տարագիր բազմութեանց առջեւ,

Եթէ վերահաստատուէին գոնէ 1914ի սահմանները, ներսէն թէ դուրսէն, մենք ինչո՞ւ աղգապահպանման հոգեր պիտի ունենայինք օտարութեան մէջ:

Դժբախտաբար այս համեստ պահանջներն անգամ գլխու պտոյտ կը պատճառեն ինքնակոչ հայրենասէրներու:

Մի՛ հարցնէք թէ որմէ՞ ստացան իրենց վկայականը, օրն ի բուն փրփուր տեղալու եւ իրական հայրենասիրութեան, ազատութեան եւ արդարութեան աղբիւրները ցամքեցնելու համար:

Անոնք մասնաւոր տասնաբանեայ մը, սահմանափակ բանաձեւ մը ունին: Եւ եթէ փորձէք առարկել, յանուն հայրենիքի գերագոյն շահերուն, կը դառնաք թշնամի:

Խեղճերը բաներ մը լսեր, կարդացեր են, բայց չեն կրցեր մարսել:

Եւ չարունակ ջուր կը պղտորեն:

Շ.

Պոլսոյ Պատրիարքին ընտրութեան առթիւ

Տակաւին տեղեկութիւն չունինք թէ ի՛նչպէս կատարուած է ընտրական յանձնաժողովներու կազմութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար Հոկտեմբեր 31ին:

Պոլսոյ վերջին Թղթաբերէն (26 Հոկտ.) կը տեղեկանանք թէ վերջին պահուն կուսակալը աղդարարութիւն մը ուղղած է, ի պատասխան զանազան առարկութեանց:

Այսպէս, «Եէնի Սապահ» կը գրէ.—

Կարգ մը Հայեր՝ առարկած են ընդդէմ Պատրիարքի ընտրութեան վերաբերեալ այն կանոնագրին, որ հայ համայնքին բաղձանքով պատրաստուած էր կուսակալութեան կողմէ: Կարգ մը Հայեր ալ կուսակալութեան պաշտօնատունը գալով այս կանոնագրին համար շնորհակալութիւն յայտնած են:

Կուսակալ Կէօքայ եղած առարկութեանց առթիւ ըսաւ.

— Լսեցի որ կարգ մը հայերէն թերթեր կանոնագրին դէմ հրատարակութիւն կ'ընեն: Երկու կողմերն ալ հրաւիրելով վաղը (այսօր) կուսակալութեան պաշտօնատան մէջ ժողով մը պիտի գումարեմ: Կուսակալութիւնը մտադիր չէ խառնուելու անոնց գործին: Կանոնագիրն ալ անոնց բաղձանքով պատրաստուած է եւ պաշտօնական փաստաթուղթի մը հանգամանքը չունի:

Ինչպէս յայտնի է, Հայոց պատրիարքական խնդրոյն հետեւանքով, տարիներէ ի վեր հայ համայնքին մէջ պառակտում կը տիրէ, եկեղեցիներուն մէջ այս պատճառաւ ոստիկանական դէպքեր անգամ կը պատահէին: Վերջապէս Հայերը այս երկպառակութեան վերջ տալու համար կառավարութեան իրաւարարութիւնը խնդրած, կառավարութիւնն ալ այս խնդրանքը բարեհաճած ըլլալով ընդունիլ, կանոնագիր մը պատրաստած է: Եթէ Հայերը չարունակեն առարկել, կառավարութիւնը մտադիր է ետ առնել կանոնագիրը եւ դարձեալ իրենց վիճակին մէջ ձգել զանոնք:

Թուրքիա միշտ վտանգ

Անգարայէն կը հեռագրեն Դշ. օրուան թուականով.— Հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար այսօր ճառ մը խօսելով Ազգ. Ժողովին մէջ, ազդարարեց արեւմտեան պետութեանց թէ իրենց ապահովութիւնը երբեք երաշխաւորուած պիտի չըլլայ, առանց արեւելեան Միջերկրականի ապահովութեան: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.—

«Վերջին դէպքերը, ինչպէս Քորէայի պատերազմը ցոյց տուին թէ նախայարձակումը ուղղուած է տկար կէտերու դէմ: Արեւելեան Միջերկրականն ալ այդ կէտերէն մէկն է: Մենք ուրախութեամբ հաւանեցանք մասնակցիլ Ատլանտեանի դաշինքին զինուորական խորհրդակցութեանց, բայց ատիկա բաւական չէ: Թուրքիա կ'ուզէ որ ապահովութեան ցանցը տարածուի մինչեւ արեւելեան Միջերկրականի շրջանը, խաղաղութեան անընդհատ ճակատ մը կազմելու համար: Մենք կը ջանանք ամրապնդել փոխադարձ հասկացողութիւնը, մեր բարեկամական եւ շատ սերտ յարաբերութիւնները մեր հարեւանին՝ Յունաստանի հետ: Աւելի վճռական գործակցութիւն մը մեր երկու երկիրներուն միջեւ, որոնց շահերը եւ ճակատագիրը կը միանան արեւելեան Միջերկրականի աւազանին մէջ, պիտի երաշխաւորէ այդ շրջանին ապահովութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին հետ: Կ'ուզէի շեշտել թէ մենք ամենամեծ կարեւորութիւն կ'ընծայենք այս հարցին»:

Պ. Ճէլալ Պայար այս առթիւ գոհունակութեամբ յայտարարեց թէ Թրումընի վարդապետութեան եւ Եւրոպայի տնտեսական վերկազմութեան ծրագրին համաձայն եղած աջակցութիւնը մեծապէս օգնած է Թուրքիոյ՝ այնպիսի պահու մը երբ երկիրը կը գտնուէր ամենամեծ վտանգի մը եւ ճնշումի մը առջեւ, բայց դեռ աւելին կը սպասեն:

X Արեւելեան Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժնին հրամանատար նշանակուեցաւ ծովակալ Քարնի, յաջորդելով Քօնըլլի: Այս վերջինը փոխանցելով իշխանութիւնը, յայտարարեց թէ Ամերիկայի զինուորական եւ քաղաքական վարիչները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն իրենց նաւային ուժերուն ներկայութեան՝ այս շրջանին մէջ:

Մահափորձ Թրումընի դէմ

ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ,
ՄԻՒՍԸ ԾԱՆՐ ՎԻՐԱՒՈՐ

Չորեքշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին մահափորձ մը տեղի ունեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, Նախագահ Թրումընի դէմ:

Փուէրթօ Րիքոյի երկու ազգայնականներ, Նախագահի բնակարանին վրայ հսկող պահակներու ուշադրութենէն խոյս տալով կը յաջողին յառաջանալ դէպի բնակարանը: Սանդուղներուն վրայ է որ կը նշմարուին պահակներու կողմէ: Ահաբեկիչներէն մէկը, Օսկար Գոլլածօ, 37 տարեկան, անմիջապէս կրակ կը բանայ պահակներուն վրայ, որոնք արագօրէն կը փոխադարձեն: Կը վիրաւորուի եւ արիւնլուայ վար կ'իյնայ սանդուղներուն վրայ: Միւս ահաբեկիչը, Գրիզէլիօ Թորրէզոլա, որ շէնքին միւս կողմէն ներս մտնել կ'ուզէր, իր կարգին կրակ կը բանայ պահակներուն վրայ եւ փոխանակուած հրացանաձգութեան ընթացքին, գլխէն ծանրապէս վիրաւորուելով, անշունչ գետին կը փռուի: Պահակներէն երեք հոգի եւս կը վիրաւորուին եւ անոնցմէ մէկը՝ Գոֆէլթ, ծանր վիճակի մէջ հիւանդանոց փոխադրուելէ վերջ հոն կը մեռնի: Վիրաւորուած ահաբեկիչն ալ կը փոխադրուի հիւանդանոց: Կը կարծուի թէ պիտի կրնայ ապրիլ:

Այս դէպքի պահուն, Նախագահը կը գտնուէր Պլէրհաուզի իր ժամանակաւոր բնակարանին վերնայարկը եւ կը պատրաստուէր դուրս ելլել, հոգեհանգստեան մը առթիւ Արլինկթընի գերեզմանատունը երթալու համար: Պլէրհաուզ կը գտնուի Սպիտակ Տան դիմացը: Շէնքը նորոգութեան ենթարկուած ըլլալով, նախագահը, իր ընտանիքին հետ կը բնակի յիշեալ ժամանակաւոր բնակարանը: Արդարեւ, դէպքէն կէս ժամ վերջը, Պ. Թրումըն, շէնքի ետեւի կողմէն դուրս ելլելով կ'երթայ գերեզմանատուն:

Ահաբեկիչներէն Գոլլածօ, հիւանդանոցին մէջ կատարուած կարճ հարցաքննութեան մը ընթացքին յայտարարեց թէ ինք եւ ընկերը եկած էին Նախագահը սպաննելու համար: Անոնք կը պատկանին Փուէրթօ Րիքոյի ազգայնական կուսակցութեան, որ թունդ հակամերիկեան կազմակերպութիւն մըն է: Թորրէզոլայի վրայէն 3—4 գրպան լեցուն փամփուշտ հանուած է: Գտնուած են նաեւ երկու նամակներ, որոնք կը կրէին յիշեալ կազմակերպութեան պետին՝ Փետրօ Գամպոսի ստորագրութիւնը: Նամակներէն մէկուն մէջ (21 Սեպտ.) Գամպոս կը գրէ.— «Սիրելի Գրիզէլիօ, եթէ որեւէ պատճառով հարկ պիտի ըլլայ որ ստանձնես մեր շարժման Մ. Նահանգներու ղեկավարութիւնը, այդ պէտք է ընես առանց որեւէ վարանումի: Այս նամակի մասին ամէն ինչ կը ձգենք քու հայրենասիրական բարձր գիտակցութեան եւ առողջ դատողութեան»: Միւս նամակը դեռ չէ թարգմանուած:

Գաղտնի ոստիկանութեան պետը Պ. Պոման յայտարարեց, թէ ըստ երեւոյթին, միայն այս երկուքը մասնակցած են ձախողած ոճրափորձին: Ահաբեկիչները առ նուազն 20 ձեռք զէնք պարպեցին ոստիկաններուն եւ պահակներուն վրայ:

Ամբողջ այս դէպքի ընթացքին, Նախագահը պահեց իր պաղարիւնը: Նոյն պաղարիւնը ցոյց տուաւ նաեւ տիկին Թրումըն:

Ողջ մնացած ահաբեկիչ Գոլլածոյի կնոջ յայտարարութեան համաձայն, ամուսինը, դէպքի առտուն տունէն մեկնած պահուն ըսած է.— «Մընաս բարով, Փուէրթօ Րիքօ կ'երթամ, մենք պէտք է ազատագրուինք, այլեւս Մ. Նահանգներու գերիները չենք կրնար ըլլալ»: Կինն ալ կը մեղադրէ Նախագահ Թրումընը, ըսելով թէ կրնար անկախութիւն տալ մեզի, բայց չտուաւ: (Փուէրթօ Րիքօ Անթիլեան կղզիներէն մէկն է, շուրջ երկու միլիոն բնակչութեամբ: Չորս դար սպանիական գաղթավայր մը ըլլալէ վերջ, 1898ին, սպանեւ-ամերիկեան պատերազմին հետեւանքով գրաւուեցաւ Մ. Նահանգներու կողմէ: Դեռ անցեալ օր ծայր տուած էր հոն ազգայնականներու կողմէ նիւթուած եւ շուտով զսպուած ըմբոստութիւն մը, որու ընթացքին 33 հոգի սպաննուեցան):

Գերմանիոյ վերազինման թնճուկը

Ազգ. պաշտպանութեան 12 նախարարներու ժողովին ձախողումէն վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց, թէ վերջ ի վերջոյ գերմանական զօրամասեր եւս պիտի առնուին ծրագրուած եւրոպական միացեալ բանակին մէջ, մանաւանդ որ բոլորն ալ կ'ընդունին գերմա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԾԱՆՐ Է ԲԱՅՑ ՈՒՐԻՇ ԵԼՔ ՉԿԱՅ

Փարիզի նախկին բրիտանական դեսպանը Սըր Տըֆ Քուփըր ուշագրաւ յօդուած մը ունի Գերմանիոյ վերազինման հարցին եւ այդ առթիւ Ֆըրանսայի կեցուածքին շուրջ: Թէեւ յօդուածը լոյս տեսած է նախ քան երեսփ. ժողովի ծանօթ որոշումը, բայց եւ այնպէս յայտնուած տեսակէտները բոլորովին ինքնատիպ ըլլալով, կը ներկայացնեն բացառիկ շահեկանութիւն մը:

Բրիտանական եւ ամերիկեան ժողովուրդներու մեծամասնութիւնը, կը գրէ Պ. Տ. Քուփըր, ուժգնօրէն կը պաշտպանեն այն գաղափարը, թէ Գերմանացիները վերազինելու ժամանակը եկած է: Ֆրանսացիները կը մերժեն յանգիլ այս եզրակացութեան: Մեծապէս կարեւոր է, որ համաձայնութիւն մը գոյանայ այս մասին, աշխարհի երեք կարեւորագոյն պետութեանց միջեւ:

Նախ, Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները պէտք է երեւակայութեան մեծ ճիգ մը ի գործ դնեն հասկնալու համար ֆրանսական տեսակէտը: Ութսուննոց մարդու մը կեանքի ընթացքին, Գերմանացիները երեք անգամ Ֆրանսա արշաւեցին: Գերման զինուորները երկու անգամ Փարիզի վրայ քալեցին: Եւ անգամ մը, չորս տարի զայն գրաւման տակ պահեցին: Ամէն արշաւանք գործուեցաւ նախկինէն աւելի վայրագ ձեւով մը: Իսկ վերջին պատերազմին, Գերմանացիները անասնական վայրագութիւն մը ցոյց տուին թէ գրաւուած հողամասերու եւ թէ իրենց երկրի կեդրոնացման կայաններուն մէջ:

Պատճառ չկայ ենթադրելու համար թէ գերման ժողովուրդին նկարագիրը բարելաւուած է կամ կրնայ բարելաւուիլ: Գերմանիայէն տեղեկութիւնները, կ'ըսեն, թէ զղջումի նշաններ չկան, կայ ընդհակառակն ամբարտաւանութեան վերազարթնումը:

Այսօր, Գերմանիոյ անունով խօսող քաղաքական դէմքերէն եւ ոչ մէկը երբեւիցէ պախարակեց Հիթլէրն ու իր դատապարտելի ոճիրները: Գերմանացի ժողովուրդը վերադաստիարակելու աշխատանքը — եթէ երբեք լուրջ ձեռնարկ մըն էր — լքուած է: Եւ, ռազմիկներու այս ահարկու ցեղը, զոյգ պարտութեանց վրէժով լեցուած, հանդարտ ու զինաթափ նստած է Ֆրանսայի սահմաններուն վրայ:

Պ. Ուինսթըն Չըրչիլ գրած է իր յուշերուն մէջ.— «Անգլիախօս ժողովուրդները, իրենց անխելք, անփոյթ վերաբերումով եւ բարի բնաւորութեամբ թոյլ տուին որ չարագործը զինուի»: Հիմա, անգամ մըն ալ, դժուարաւ շահուած յաղթանակէն հինգ տարի վերջը, անգլիախօս ժողովուրդները կը ստիպեն իրենց դաշնակիցները, որ չարագործը զինուի: Ինչո՞ւ զարմանալի թուի, թէ իրենց դաշնակիցները ինկած են վարանման մէջ:

Ֆրանսական տեսակէտը ըմբռնելով եւ անոր համակրելով է միայն, որ կրնանք զանոնք համոզել եւ ընդունիլ տալ ուրիշ ուղղութիւն մը: Եթէ միայն հասկնանք եւ ընդունինք որ սխալ էր անցեալ անգամ մեր ըրածը, կրնանք զանոնք համոզելու յոյսը ունենալ, թէ այս անգամ ուրիշ պիտի ըլլայ մեր ընելիքը: Ու կրնանք մեր ուզածը ընել տալ անոնց, եթէ հասկցնենք թէ ահաւոր վտանգի մը վախը այդ բանը ուզել կուտայ մեզի:

Եթէ չկարենանք անոնց մտածումները ըմբռնել, պիտի խորհին թէ մենք խաբեբաներ ենք կամ յիմարներ: Եթէ վստահեցնենք զանոնք, թէ այսօր աշխարհի մէջ մէկ վտանգ միայն կայ, մատնած պիտի ըլլանք մեր տգիտութիւնը Եւրոպայի եւ Ասիոյ մասին: Եթէ ի չարս գործածենք զօրութիւնը մեր դիրքին, որ շատ ուժեղ է, կրնանք կորսնցնել Ֆրանսան: Եւ եթէ Ֆրանսան կորսնցնենք, Եւրոպան կորսնցուցած կ'ըլլանք:

Հարցը ուրեմն այնպիսին է, որ պէտք է անոր մօտենանք համակրանքով, զգուշութեամբ եւ դիւանագիտօրէն:

Վերջին պատերազմը շատ մեծ փոփոխութիւն մը մտցուց աշխարհի մէջ, քան մարդկային պատմութեան մէջ արձանագրուած ուրիշ որեւէ պատերազմ: 1918էն վերջը, թէեւ Գերմանիա առժամապէս տկարացած եւ Աւստրօհունգարիան փըշրուած էր, այնուամենայնիւ Եւրոպան մնաց համաշխարհային գործերու կեդրոնական առանցքը: Յեղափոխութեան եւ քաղաքացիական պատերազմի հետեւանքով ցնցուած Ռուսիան, կարծէք դուրս պիտի մնար ազգերու ընտանիքէն եւ Ամերիկա, միջազգային գործերու իր փորձառութեան աննպաստ տպաւորութեան տակ, ծայրայեղ մեկուսացման մը դիրքը նետուեցաւ: Ու այսպէս, միայն Մ. Բրիտանիան, Ֆրանսան եւ Գերմանիան կեցան բեմին մէջտեղը:

Այս բոլորը փոխուած են հիմա: Եւ փոփոխութիւնը խոր ու տեւական է: Աշխարհի քարտէսին վրայ նայող մէկը պիտի զարմանար տեսնելով, որ այսօր Եւրոպայի ցամաքամասը փոքր տեղ մը միայն կը գրաւէ այնտեղ, որքան ալ մեծ դեր մը խաղացած ըլլայ պատմութեան մէջ: Մէկ բան ստոյգ է: Անգամ մըն ալ պիտի չխաղայ այդ մեծ դերը: Եւ ոչ ալ պիտի թոյլատրուի, որ իր բնակիչներուն միջեւ պատահօրէն ծագելիք վէճերը անգամ մըն ալ ցնցեն ամբողջ երկրագունդը:

Չենք կրնար այլեւս երեւակայել պատերազմ մը Տրովադայի Հեղինէին համար, կամ քրիստոնէութեան պատերազմը Իսլամին դէմ, կաթոլիկներուն՝ բողոքականներուն եւ Պուրպոններուն՝ Հապսպուրկներուն դէմ: Այնպէս ալ կրնայ գայ ժամանակը, երբ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ պատերազմ մը այնքան աներեւակայելի կրնայ ըլլալ, որքան պատերազմ մը, այսօր, Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ միջեւ: Գէթ այս է իրերու այսօրուան ընթացքը: Արքայական դերդաստաններու կամ կրօնքներու անունով մղուած պատերազմները այլեւս անցեալին կը պատկանին եւ ազգայնական պատերազմներն ալ, շատ չանցած, միեւնոյն բախտին կրնան արժանանալ:

1950ի աշխարհը 1920ի աշխարհէն հիմնապէս զանազանող իրողութիւնը այն է, որ ամերիկեան զօրամասեր կան այսօր Եւրոպայի մէջ եւ անոնք որոշած են այնտեղ ալ մնալ: Այս իրողութիւնը կը փոխէ բոլոր եւրոպական պետութեանց յարաբերական ուժն ու կարեւորութիւնը, կը փոքրացնէ աշխարհի տարածութիւնը:

Ուրիշ ժամանակ, քաղաքացիական պարզ կռիւ մը կրնար նկատուիլ Քորէայի պատերազմը: Այսօր այդպէս չնկատուիլը կը հաստատէ մեր ըսածին ճշդութիւնը: Տեղական վէճի մը քօղին տակ, Քրէմլին կը յուսար իր ազդեցութիւնը տարածել եւ զօրացնել Խաղաղականի եզերքներուն վրայ: Բայց Ամերիկացիները հասկցուցին, թէ Եւրոպայի մէջ այնքան յաջողապէս կիրարկուած այս խաղին պիտի չհանդուրժեն այլեւս: ՄԱԿը ուժ տուաւ Մ. Նահանգներուն եւ կրնայ ըլլալ որ Քորէայի դէպքը վերջ մը դնէ այլեւս այն շրջանին երբ կը թոյլատրուէին տեղականփոքր պատերազմները: Զօր. Մէք Արթըր արդէն իսկ ընդունած է, որ Հնդկաչինի պատերազմը, ինչպէս Քորէայինը, ոչ թէ տեղական վէճ մըն է, այլ կը ներկայացնէ հասարակաց ճակատին մէկ մասը:

Եթէ գերմանական վերազինումը փոխուած աշխարհի այս հիման վրայ ներկայացուի, այն ատեն կը ստացուի բոլորովին տարբեր հեռանկար մը: Ամբողջ կէս դար աշխարհի իրերը իրենց ընտանի գծերուն մէջէն դիտելով ծերացած մեր աչքերուն դժուար է ուրիշ ակնոցներ յարմարցնել եւ ըմբռնել, որ երէկուան բարձր լեռները բլուրներ դարձած են այսօր, գետերը փոխուած են հեղեղներու, ազգերու միջեւ բացուած ջրանցքները չորցած են եւ նոյնիսկ աշխարհի հինգ ցամաքամասերը իրարմէ բաժնող ովկէանոսները, անյաղթահարելի խոչընդոտներ չեն այլեւս արդիական պատերազմի ահարկու մեքենաներուն առջեւ:

Այս նոր աշխարհին մէջ Ֆրանսա խաղալիք մեծ դեր մը ունի: Եւրոպական ցամաքամասին վրայ տակաւին առաջինն է ան ազատ ազգերու մէջ: Ափրիկէի մէջ իր կայսրութիւնը երբեք չպզտիկցաւ. ընդհակառակն արագօրէն կը զարգանայ հարստութեամբ, բնակչութեամբ եւ կարեւորութեամբ: Ասիոյ մէջ ալ, հակառակ պատերազմի ընթացքին իր քաշածներուն եւ հակառակ ժամանակաւոր ձախողանքի մը, կը շարունակէ պահել իր ունեցածը:

Այժմ Ֆրանսայէն կը պահանջուի ընել մեծ զոհողութիւն մը եւ ենթարկուիլ մեծ վտանգի մը: Կը պահանջուի զոհել իր բնական եւ արդար ցանկութիւնը, որով կ'ուզէ պատժուած եւ երկար ժամանակի մը համար անկարող վիճակի մատնուած տեսնել իր թշնամիները: Կը պահանջուի անկէ վտանգել ինքզինքը դարձեալ զէնք դնելով չար մարդոց ձեռքը, վերազինելով իրմէ աւելի բազմաթիւ ժողովուրդ մը եւ անտեսելով ապահովութեան այն միջոցները, որոնք պիտի արգիլէին զայն դառնալ բաւական ուժեղ կրկնելու համար դարձեալ այն ոճիրները, զորս գործեցին երեք անգամ:

Ընդունինք որ մեր դաշնակիցներէն պահանջուածը թեթեւ բան մը չէ: Ըսենք անոնց անկեղծօրէն, որ կը ցաւինք այս պահանջը ընելնուս համար, բայց ինչ ընենք որ ուրիշ ելք մը չենք կրնար գտնել: Աշխարհը այսօր բաժնուած է ազգերու զոյգ խումբերու: Եթէ պատերազմ մը պայթի անոնց միջեւ, Եւրոպան անգամ մըն ալ կրնայ ռազմադաշտ դառնալ: Այդ սոսկալի հաւանականութեան պարագային մեր ճակատը որքան դէպի արեւելք երկարենք, այնքան աւելի լաւ պիտի ըլլայ:

Աներեւակայելի է սակայն, որ կրնանք օտար ուժերով պաշտպանել Գերմանիոյ սահմանները, եթէ գերմանացի ժողովուրդը ապազինուած եւ չէզոք մնայ: Այդ պատերազմին մէջ ամենավերջին մարդուն իսկ պէտք պիտի ունենանք: Ինչո՞ւ պիտի մերժէինք գերմանական որոշ թիւով զօրաբաժիններու թանկագին աջակցութիւնը, երբ կրնանք վստահ ըլլալ, որ անոնք պիտի ծառայեն միայն ՄԱԿի նպատակներուն:

Վտանգ կայ այսպիսի քաղաքականութեան մը՝ որդեգրումին մէջ: Վտանգ կայ որ Հրէշը վերազինել սկսելնէս վերջ, անկարելի պիտի դառնայ անոր զսպումը: Վտանգ կայ որ Հրէշը վերազինուելէ վերջ կրնայ խուսափիլ զինողներու հսկողութենէն եւ գործածել իր զէնքերը իր սեփական նըպատակներուն համար: Այս վտանգը բոլորին համար է, բայց ամէնէն շատ Ֆրանսայի համար, որովհետեւ Հրէշը իր անմիջական դրացին է:

Այս մեծ վտանգին առընթեր, սակայն, Ֆըրանսայի սպառնացող աւելի մեծ վտանգ մըն ալ կայ: Այն՝ որ Ֆրանսա կրնայ մինակ մնալ այս մթագնող աշխարհին մէջ: Ճակատները յարդարուելու վրայ են, լեգէոնները կը խմբուին, ռազմափողերը կը հնչեն: Շատ ուշ է ժամանակը, ապահովութեան ճամբան գտնելու համար: Այժմ կարելի է միայն համեմատել մէկ վտանգը միւսին հետ: Հաւատք պէտք է ունենալ այս տիտանեան հակամարտ ուժերէն մէկուն համար: Եւ անգամ մը որ ունեցանք, այդ պիտի ըլլայ տեւական, լաւի կամ գէշի համար: Ոչ ոք կրնայ վստահօրէն ըսել, թէ որուն պիտի վիճակի յաղթանակը: Սակայն մարդիկ գոնէ մէկ բան գիտեն, որ կողմերէն մէկը կը ջատագովէ ազատութիւնը, իսկ միւսը՝ ստրկութիւնը:

Խաչվերացը Այնճարի մէջ

Խաչվերացի կիրակին Շթորայէն Այնճար երկարող ճամբան նուիրական բնոյթ մը կը ստանայ: Առաւօտուն շատ վաղ ուխտաւորները բազմաթիւ են արդէն:

Ես մէկն եմ անոնցմէ: Օրեր առաջ ինծի ըսած էին շատերը.

— Անշուշտ պիտի չմոռնաք յարգել նահատակներու յիշատակը:

Որովհետեւ Խաչվերացը կը հանդիպի Սո[illegible] տիոյ ազատագրական պայքարի տարեդարձին[illegible]

Երբ Այնճար հասանք, խուռներամ բազ[illegible] թիւնը գրաւած էր արդէն անտառը, որուն [illegible] պատարագ կը մատուցուէր: Խաչուած Յի[illegible] նկար մը հաստատած էին ծառի մը բունին:

Այդ գեղեցիկ հսկայ ծառն էր խորանը, որուն շուքին մէջ պատարագող ծերունի քահանային ձայնը հազիւ կը լսուէր: Երաժիշտները կ'երգէին: Խորանին ձախ կողմը զետեղուած էր տապանակը, որուն մէջ ամփոփուած էին նահատակներուն աճիւնները:

Անմոռանալի հերոսներուն անունները կը կարդացուէին անոր վրայ:

Շնորհիւ անոնց՝ Սուէտիոյ լեռները յաւերժական փառքով պսակուեցան: Շնորհիւ անոնց արիւնին՝ ծիրանեվառ էջեր գրուեցան Հայոց պատմութեան մատեանին մէջ:

Անտառին եզերքը շարուած էին հարիսայի կաթսաները: Նուիրական այս ճաշը կը բաշխուի ժողովուրդին, պատարագէն եւ քահանայի օրհնութենէն ետք:

Նախորդ իրիկունէն կը սկսի աշխատանքը: Ցորենը կը մաքրուի, հատիկները կ'ընտրուին, զոհուելիք ոչխարները իրենց աղի բաժինէն վերջը կը մորթուին եւ ամբողջ գիշերը երիտասարդ մարդիկն ու աղջիկները կը ծեծեն հարիսան ու մինչեւ առաւօտ մաղմաղ կրակի վրայ կ'եփուի սրբազան ճաշը:

Ճանչցած եմ այս ժողովուրդին զաւակները 1917ին, երբ ազատարար նաւը զիրենք բերած յանձնած էր եգիպտական ափունքներուն: Անխզելի կապերով շղթայուած եմ անոնց հետ: Անոնցմէ շատերուն ծանօթ եմ իբրեւ ուսուցիչ, երբ անշուք դասարաններու մէջ հայերէնի շքեղ ոգեովը կը ներշնչէի զիրենք:

Այնուհետեւ կեանքի ուղին տարբեր հորիզոններ առաջնորդեց քայլերս, բայց ոչ մէկ ատեն պղտորեցաւ պատկերը անոնց կերպարանքներէն կազմուած:

Այսօր վերադտած եմ, ահա, երկրորդ անգամ օտար ափունք մը նետուած այս ժողովուրդը: Ողբերգութիւնը, միջնարարէն վերջը, կը շարունակուի: Իրենց տունն ու հողը լքած՝ Մուսա Տաղի բնիկները սպասումներէն ամէնէն բոցավառն ունէին, երբ առժամապէս եկան այս հանգրուանը:

Յոյսը կը փոթորկէր անընդհատ անոնց հոգիներուն մէջ: Կորուսեր էին Մուսա Տաղը՝ Արարատը գտնելու համար: Շատերն անոնցմէ, մէկ քանի հազար, ունեցա՞ն հայրենի լերան շուքը իրենց տառապալից կեանքին վրայ ...

Հանդարտ է այլեւս երազին ծովը, որ հազիւ կը ծփայ: Յոյսը չիջած կրակն է, որ դեռ կ'այրէ այնքան դառն կսկիծով:

Այժմ իրենցն է Այնճարը: Պիտի ծաղկեցնեն հողը: Ծառերը պիտի հսկեն բազկատարած անոնց աղքատիկ տուներուն վրայ: Ջուրը պիտի հոսի անթիւ աղբիւրներէ ու կեանքը իր ամենաշքեղ եւ յուզիչ յարութիւնը պիտի ճանչնայ: Կեանքը հոն է միշտ ուր Հայու հոգին կը մրկի: Ահաւասիկ պարը սկսած է: Թմբկահար Կիրակոսը, ելած իր յաւերժութեան անդունդէն, եկեր է Այնճարի անտառը: Օղիի բաժակները լեցուն են միշտ: Մի մեղադրէք այս ժողովուրդը: Եթէ օղին չըլլար, թերեւս խելագարէր ան: Կենարար այս ըմպելիքին մէջ ան գտած է սփոփանքի վճիտ աղբիւր մը:

Դաղութէ գաղութ

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Փանորամա գիւղին մէջ բացուած հայկական ճամբարը, որ կազմակերպուած էր համագործակցութեամբ Գթութեան Խաչին եւ Բարեգործականին, տեւած է 42 օր: Երկսեռ աշակերտութեան թիւը 55 եղած է: Առողջապահական վիճակը շատ գոհացուցիչ էր: Բժիշկներ Աբ…ռահամեան, հայր եւ որդի, յաճախակի այցելու…իւններով կատարած են բժշկական քննութիւն… : Կարելին ի գործ դրուած է որպէսզի անոնք …վին իրենց մայրենի լեզուն, ազգ. պատմութե…դրուագներ, ինչպէս եւ կրօնքն ու հայ երգը: …կերտութիւնը, չորս բաժանումներով հայե… լեզուի 32 դասեր ունեցած է: Ճամբարը դար…ած է տեսակ մը հայկական ժամադրավայր :

ԺՈՐԺ ԱՖՏԱՆՏԻԼԵԱՆ, Իրանի թենիսի ախոյեանը, մասնակցելով երկրորդ ախոյենական մրցումին, դարձեալ Իրանի թենիսի ախոյեան հռչակուած է: Այս մրցումին ալ ներկայ եղած է Շահը, որ շնորհաւորելով Աֆտանտիլեանը, յանձնած է անոր արծաթէ բաժակ մը :

ՔԵՍԱՊ, զուտ հայկական այս լեռնաշխարհը, այս տարի հայկական բանակավայր մը եղած է: Հ. Մ. Ը. Մ.ի հարիւրաւոր արիները եւ արծուիկները հաճելի կեանք ստեղծած են: Ս. Օգն. Խաչի Հալէպի արծուիկներէն երկու խումբեր բանակում ըրած են Քեսապ: Բոլոր արծուիկներն ալ կազդուրուած վերադարձած են: Քէսապ այցելած է նաեւ Հալէպի «Վարանդեան» պատանեկան միութեան խումբը, որ յաջող կերպով ներկայացուցած է «Աշխարհի դատաստանը»:

ՆԻՈՒ ՊՐԻԹԸՆԻ (Ամերիկա) հիմնադրութեան հարիւրամեայ տօնակատարութեանց առթիւ մեր եկեղեցիները ստացած են հրաւէր-նամակներ, մասնակցելու համար հանդիսութեանց, որոնք տեղի ունեցած են Սեպտեմբեր 24էն 30: Այս առթիւ կազմուած է միջազգութային յանձնախումբ մը, մէկդի դնելով յարանուանական եւ կուսակցական խնդիրները: Դրօշը կը ներկայացնէր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը, որ կը մկրտէ Տրդատ թագաւորը եւ իր տան անդամները, իսկ ճակատը անգլերէնով գրուած է «Հայկական Միացեալ Ընկերութիւններ», իսկ երկու կողմերուն վրայ ալ՝ «Հայ ազգը կ'ընդունի քրիստոնէութիւնը իբրեւ պետական կրօնք 298 թուականին»: Հայերը հաստատուած են Նիու Պրիթընի մէջ 90ական թուականներուն, բազմացած չեն, եւ մնացած են փոքր գաղութ մը:

Գործերու, փախթներու վրայ ծալապատիկ նստած՝ կէսօրուան ճաշի պատրաստութիւններ կը տեսնեն կիները: Ամէնքն ալ առած են հարիսայի իրենց բաժինը :

Թմբուկները օդը կը լեցնեն իրենց միօրինակ ու խռովիչ նուագով: Խանդավառ է մթնոլորտը : Այսպէս պիտի շարունակուի մինչեւ արեւմուտ, մինչեւ գիշերին խաղաղութիւնը, երբ Թմբկահարը դէպի Սեւ Աղբիւր պիտի իջնէ արտասուալից աչքերով.

— Հէյ վախ, հէյ վախ, Այնճարցիներ ...

Բայց ամէն ճրագի սրտավառ շողիկին հետ, արցունքի պղտոր ամէն կաթիլին հետ յոյսը նորէն պիտի փոթորկի, երազին ծովը պիտի բարձրանայ, եւ ազատարար նոր նաւ մը խարիսխ պիտի նետէ Միջերկրականի մէջ ...

Մինչեւ այն ատեն, ամէն Խաչվերացի, գեղեցիկ հսկայ ծառի մը վրայ խաչուած Քրիստոսի նկարը պիտի հաստատեն: Խորանին ձախ կողմը պիտի զետեղեն նահատակներուն աճիւնները պարունակող սրբազան տապանակը: Հարիսան, օղին անսպառ պիտի ըլլան: Կեանքը իր ամէնէն ողբերգական տեսիլքին մէջ իսկ պիտի չպարտուի մահէն:

(Յուսաբեր) ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԹԱՆԿԱՐԺԷՔ ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՄԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան թանկագին Աւետարան մը նուիրած է Երուսաղէմի Ե. Դուրեան Մատենադարանին: Աւետարանը կաշեկազմ է եւ երկու կողքերուն վրայ ունի երկաթեայ խաչեր ու գամեր: Կապիչ երեք շղթաներէն մէկը կը մնայ դեռ: Չորրորդ էջին, պարապ թերթին վերի մասին մէջ գրուած է մութ կապոյտ մելանով եւ անգլերէնով.— «Գնուած Վանի մէջ Սեպտեմբեր 1896ին, թուական Ք. Վ. 1514»: Թուականը, սակայն, պէտք է ըլլայ 1455ին, որովհետեւ Աւետարանը այս թուականին գրուած է, իսկ 1514ին վերստին գնուած ու նուիրուած՝ Մարգար եպիսկոպոսին կողմէ:

Աւետարանին սկիզբը մէկ թերթ մագաղաթ է եւ մէկ թերթ թուղթ, իսկ վերջը մէկ թերթ մագաղաթ: Մագաղաթեայ թերթերը կը պարունակեն անկիւնաւոր երկաթագրի, երկսին Ճաշոցի մասեր: Իսկ թղթեայ թերթը կը պարունակէ, տարբեր գրչով, դարձեալ անկիւնաւոր երկաթագրով երկսին Աւետարանի մասեր: Մանրանկարչական տեսակէտով շատ արժէքաւոր է: Իսկ ճոխ եւ լաւ պահուած նկարները վարպետ արուեստագէտ մը կը մատնանշեն :

Աւետարանի նկարիչը Մինաս մէկ տեղ կը յիշուի միայն, Մատթէոս Աւետարանչի պատկերին ներքեւ: Այս Մինաս նկարիչի գործերէն ծանօթ է ուրիշ Աւետարան մը, գրուած Յովհաննէս քհնյ. Մանկասարեանցի ձեռքով 1469ին, Արճէշի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն մէջ (Սերովբէ Սվաճեանի քոյրերը նուիրած են այս Աւետարանը Ս. Յակոբեանց ձեռագրաց Մատենադարանին):

Մանկասարեանց քհնյ.ի գրած Աւետարանին ծաղկազարդումը ճոխ է, բայց նկարազարդումը չի հաւասարիր Դաւիթ գրչի Աւետարանին: Անոր մէջ կան չորս Աւետարանիչներու նկարները : Մատթէոսի նկարին տակ գրուած է կապոյտ երիզի մը վրայ ճերմակ երկաթագրով — «Զմինաս նկարողս յիշեցէք Ի. Քս.»: Բոլոր զարդագրերը իրենց նմանութիւնով կը վկայեն, որ հեղինակը նոյն արուեստագէտն է: Զօպանեանի «Roseraie»ի Բ. հատորի 237րդ էջին տակ տպուած է Մինաս նկարչի լուսանցազարդերէն նմոյշ մը, առնուած՝ նախապէս Ս. Սվաճեանի պատկանող այս Աւետարանէն :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «Յ Ա Ռ Ա Ջ» Ը

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ

Figaro Litteraire կը գրէ որ Պրիւսէլի մէջ տրուեցաւ Սարոյեանի թատերախաղին առաջին ներկայացումը ֆրանսերէն լեզուով: Խաղին անունն է The Time of Our Life (Մեր կեանքին ժամանակը), որ Միացեալ Նահանգներու մէջ արժանացաւ Pulitzer կարեւոր մրցանակին: Ֆրանսերէնի վերածումը, զոր կը բեմադրէ Rideau de Bruxelles թատրոնը, կատարած են Պ. Պովէ եւ Տիկին Հելէն Պայեան :

Ֆրանսական շաբաթաթերթը կը գրէ թէ թարգմանիչները աշխատած են ոչ միայն հաւատարիմ մնալ գործին, այլ հետեւիլ հեղինակին խորհուրդներուն, զորս կուտայ իր նախաբանին մէջ.— «Փնտռեցէք բարութիւնը ամէն բանի մէջ, ի յայտ բերէք ամէն ինչ որ կը փայլի եւ կը յաղթէ ապականութեան, արհամարհեցէք վատը ու անբարշտութիւնը, եւ ոչ թէ վատերն ու ամբարիշտները:

Իրապէս, կ'աւելցնէ «Ֆիկարօ», ամբողջ խաղը կեանքին ձօնուած օրհներգ մըն է, թէեւ գործողութեան վայրը «Նիքին սրճարանն» է, Սան Ֆրանչիսքոյի ամէնէն խեղճուկներէն մին: Նիք եւ իր ընկերը ծօ նուիրուած են Աստուծոյ եւ երկուքն ալ կ'աշխատին տալ իրենց ամէն մէկ յաճախորդին, ինչ որ անոնց կը պակսի գտնելու համար իրենց էութիւնը :

Այս գործին համար, զոր բեմադրած է Վեռնեռ Տրկան ներշնչող յարդարանքի մը մէջ, Ժաք Սթեման յօրինած է հայրենաբաղձ երաժշտութիւն մը, որ կը սեղմէ կապը, իրարու միացնելով այս սեւամորթն ու քաուպօյը, այս պարողն ու թերթավաճառը, այս «պարոն»ը, աղջիկները եւ ոստիկանները, — տարօրինակ տիպարներ՝ որոնց համար Սարոյեան կը մաղթէ գտնել «մեր կեանքին ժամանակը» :

ԾԻԾԱՂ .— Փարիզի մէջ, երկու մտաւորական վիրաբոյժներ վէճ մը կ'ունենան, որ ի վերջոյ կը յանգի մենամարտի, տորճանակով: Թրիսթան Պէռնար երգիծաբանը կը լսէ եւ շատ կը ցաւի : «Ի՞նչ ընենք, կ'ըսեն բարեկամները, չկրցանք հաշտեցնել, կ'ուզեն իրար սպաննել »:

— Ա՛, կը մենախօսէ Թրիսթան Պէռնար տխրօրէն, ուրեմն բժիշկները հիմա սկսան իրա՛ր սպաննել, կարծես թէ մենք չրաւէինք իրենց այս ցանկութեան ...

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ (ուղղագրական կանոններու եւ ծանօթութեանց յաւելուածով մը): Կազմեց՝ Մինաս Թէօլէօլեան: Ա. գիրք: Հրատ. Բերիոյ Թեմի Ուսումն. Խորհուրդի: Հալէպ 1950: Գին 200 սուր. դահեկան :

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, տեղեկատու Կ. Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի: Բ. տարի, թիւ 13 եւ 14 (1950 Սեպտեմբեր եւ Հոկտեմբեր): Պատկերազարդ : Հասցէ .— Perchembepazar, Roman Han, No. 1-2 Galata Istanbul (Turquie):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (213)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Զարմանքն ու ուրախութիւնը ռռնոց բարձրացրին բակում: Ամէնքը վազեցին վերեւ. միայն մայրն էր, որ թուլացաւ, ընկաւ Գայիանէի գիրկը :

Պատի գլխին կանգնածներից մէկը ձայն տուեց, իմացրեց գիւղին: Նորից գիշերը աղմկեց, նորից շները հաչեցին: Աննա Խաթունը ուրախութեան արտասունքներ էր թափում, լիզում էր արիւնաթաթախ աղջկայ դէմքը: Նա թափում էր …ցերի կարկուտ եւ յուզմունքից չէր սպասում …ց պատասխանին ...

… Թէոս, Թուխ, յանկարծ կանչեց նա: Այժմ …ցա՞ր :

— Թէոս, սպասիր, գոռաց Յովսէփը վերեւից: Եւ կրակ կտրածի պէս ցած վազելով, նա …յտնեց, որ ինքն է տանում լուրը: Մայրը խլեց …իու սանձը նրա ձեռքից. մութ գիշեր, դժուար ճանապարհ եւ ո՞վ գիտէ, գուցէ այն կողմերում կռիւ է, գուցէ փախչող փախչողի ետեւից է. իսկ այդ անփորձ երեխան շատ է ոտը առաջ դրել, բոլորովին մոռացել է թէ ով է ինքը: Բայց Յովսէփը յաղթեց, յանկարծ բարձրանալով թամբի գըլուխը առանց ուրիշի օգնութեան :

— Առաւօտեան ես կը բերեմ Շահնազարին, որ տեսնէ մեր գիւղը, ասաց նա, ուղղելով գօտուց կախ արած իր խէնջարը :

Ձին շարժուեց, իսկ կաղ հեծեալը, երեխայի պէս թռչկոտելով նրա վրայ, կանչեց .

— Մի՞տդ է, քոյրիկ... Քեռին հիմա չիասի թէ մենք երեխայ ենք ...

Քիչ անցած՝ Թէոսը հեծաւ ձորին եւ գնաց նրա ետեւից :

ԺԴ.

Լուսանում էր, բայց մարդկանց հոսանքը դեռ չէր դադարել: Գալիս էին գիւղից, բարձրանում էին Մելիքի սանդուխներով, նայում էին սպանուածին, խօսում էին քթի տակ: Ամէնքը չէին վերադառնում տուն. ամրոցի բակում հաւաքուած էր մի մեծ խումբ, որ լուռ սպասում էր ինչ որ բանի: Այդտեղ էր եւ Մանասը:

Այդ միջոցին գիւղից գիւղ մարդիկ էին վազում, լուրեր էին տանում: Մի քանի հատ էլ Աւետարանոց մտան :

Ամէնից յետոյ եկաւ Ասլանը իր քրտնած, շնչասպառ ձիու վրայ: Նա անցել էր մեծ տարածութիւն. Պօղոսը շատ էր ետ մնացել. նա չէր կարող քշել իր ձին, որովհետեւ մենակ չէր. նրա առջեւից քալում էր մի կալանաւոր, որի վզին անցկացած չուանի ծայրը նա փաթաթել էր իր աջ թեւին .

Միմեանց հաղորդուող լուրերը այլեւս կասկած չէին թողնում, որ կոտորածը գլուխ էր եկել Վարանդայի բոլոր կողմերում: Մարդիկ իրար աչքալոյս էին տալիս, շատերն արտասւում էին երեխայի նման: Ասլանը, տեղեկանալով թէ ինչպէս էր կատարուել գործի ամենադժուար մասը Աւետարանոցում, հրճուանքից մի երգ մռռաց քթի տակ եւ, գտնելով Մանասին, յարձակուեց, իր գրկի մէջ առաւ այդ փոքրիկ մարմինը եւ բարձրացրեց իր ձեռքերի վրայ :

Բայց ծմակի մարդը սաստիկ դժգոհ էր, եւ կոպտութեամբ ազատուելով երիտասարդի գրկից, աւելի թթուեցրեց դէմքը եւ քաշուեց մի անկիւն, փնթփնթալով մի քանի խիստ խօսքեր: Ասլանը սակայն, հանգիստ չթողեց նրան: Ձեռքը դնելով նրա ուսին, երիտասարդը ցոյց տուեց աստղերի բազմութիւնը, որ պսպղում էր երկնքի հիւսիսային կողմում, ահագին տարածութեան վրայ :

— Գիշերուայ աչքերն են, ասաց նա: Դրանցից մի բան հասկանո՞ւմ ես :

— Ի՞նչ հասկանում, ակամայ պատասխանեց Մանասը :

— Երեք ամբողջ Մելիքութիւններ կան այնտեղ. եթէ աստղերը գիշերուայ աչքեր են, թող մեզ ասեն թէ ինչ տեսան իրանց տակ, այսօր:

— Ինչե՞րիս է...

— Երբ Մանասն անհասկացող է ձեւանում, պէտք է նրան բացատրել ամէն մի պարզ բան: Դու հօ գիտե՞ս որ եթէ Խաչէնում, Ջրաբերդում, Գիւլիստանում գործը յաջողուած չլինի, մեր արածը ոչինչ է :

Մանասը զարմանքով նայեց երիտասարդի աչքերի մէջ եւ պատասխանի փոխարէն մատը մեկնեց դէպի Մելիքի տան վերին յարկն ու հարցրեց .

ԼԷՕ

նական մասնակցութեան կարեւորութիւնը: Ատլանտեանի դաշինքին անդամ բոլոր պետութիւնները համաձայն են, որ պէտք չստեղծուի գերմանական ազգային նոր բանակ մը եւ ընդհ. սպայակոյտ մը եւ պէտք չվերահաստատուի պատերազմական ճարտարարուեստ մը Գերմանիոյ մէջ:

Մ. Նահանգները, աւելցուց Պ. Էչիսըն, չմերժեցին Ֆրանսական առաջարկները, բայց անոնք այնպիսի քաղաքական հարցեր կը պարփակեն, որ լուծումը շատ դժուար է: «Գերմանիոյ մասնակցութեան ձեւի մասին ծագած անհամաձայնութիւնները պատճառ մը պէտք չըլլան որ դանդաղի արեւմտեան պաշտպանողական ուժի մը կազմութիւնը: Արդէն արտակարգ յառաջդիմութիւնը կայ կատարուած աշխատանքին մէջ: Պաշտպանութեան նախարարներու ժողովին յետաձգումը տագնապ չի նշանակեր»:

Պ. Մարշըլ եւս յայտարարեց թէ լուծում չըլլալով Գերմանիոր մասնակցութեան հարցը, յետաձգուած ժողովը չկրցաւ նաեւ որոշում մը կայացնել ընդհ. հրամանատարի մը նշանակման մասին:

× Թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիոյ վերազինման հարցին առթիւ, Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Շինուէլ, ծանր ՝բառեր գործածեր է Պ. Ժիւլ Մոքի դէմ: Միեւնոյն ատեն ըսեր է թէ տակաւին ոչ մէկ զօրաբաժին պատրաստ է արեւմտեան Եւրոպայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կառավարութիւնը պատասխանեց Հնդիկ կառավարութեան ծանուցագրին, Թիպէթի վրայ գործուած արշաւանքին մասին: Չիները կ'ըսեն, թէ Թիպէթի գրաւումը զուտ ներքին խնդիր մըն է եւ ուրիշներ խառնուելու իրաւունքը չունին, քանի որ Թիպէթ մինչեւ այսօր ալ կը գտնուի չինական գերիշխանութեան տակ: Հնդկաստանի կառավարութիւնը անբաւարար գտնելով չինական պատասխանը, որոշեց նոր ծանուցագիր մը ուղղել:

Պ. ՊԷՐՆԸՐՏ ՇՕ, իրլանտացի աշխարհահռչակ հեղինակը, Դչ. առտու մեռաւ երկար հոգեվարքէ մը վերջ: 94 տարեկան էր: Անցեալ Սեպտեմբերին վար իյնալով ոտքը կոտրելէն վերջ, չէր կրցած վերագտնել իր առողջութիւնը: Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին գրեթէ կորսնցուցած էր իր գիտակցութիւնը: Ուշաթափ վիճակ մը ունէր, երբ Անկլիքան Եկեղեցիէն քահանայ մը վերջին հաղորդութիւնը տուաւ: Պէռնար Շօյի մահով կ'անհետանայ դարուս գրական մեծագոյն դէմքերէն մէկը: Իր կեանքին ու գործին շուրջ պիտի խօսինք առանձին:

ՄԱԿԻ ընդհ. ժողովը 5ի դէմ 46 ձայնով եւ 7 ձեռնպահութեամբ, վերահաստատեց ընդհ. քարտուղար Պ. Թրիկվէ Լին իր պաշտօնին մէջ, երեք տարուան համար: Դէմ քուէարկեց խորհրդային ճակատը, իսկ ձեռնպահ մնացին, Աւստրալիա, Չինաստան, Եէմէն, Սուրիա, Եգիպտոս, Իրաք եւ Սէուտի Արաբիա: Պ. Վիշինսկի ապօրինի հռչակեց այս ընտրութիւնը եւ յայտարարեց թէ պիտի չճանչնայ զայն:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ Ս. Պետրոս տաճարի հրապարակին վրայ, Նոյեմբեր 1ին Պապը, ամենայն հանդիսաւորութեամբ հռչակեց Կաթոլիկ Եկեղեցւոյ նոր մէկ դաւանանքը, որուն համաձայն կը ճանչցուի Աստուածամօր հոգիով եւ մարմնով երկինք համբառնալը: Պապական թափորին կը մասնակցէին 40 կարդինալներ եւ 600 արքեպիսկոպոսներ եւ եպիսկոպոսներ: Բազմութեան համրանքը 600 հազարէն աւելի էր: Ներկայ էին բազմաթիւ պետական անձնաւորութիւններ, որոնց կարգին Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Շուման, Իտալիոյ վարչապետը, եւն.:

ՃԱՓՈՆԻ հաշտութեան դաշնագրի նախագիծը Ն. Միութեան յանձնուեցաւ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ: Դաշնագրին համաձայն, Ճափոն պարտաւոր է ճանչնալ Քորէայի անկախութիւնը, ընդունիլ Ազգաժողովին որոշումը՝ Ֆորմոզայի եւ ուրիշ կարգ մը կղզիներու մասին եւն.:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը, Ապտուլլահ, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, ըսաւ թէ իր քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ «ամրապնդել եղբայրութեան կապերը արաբական միւս պետութեանց հետ: Անոնք պէտք է միացեալ ճակատ մը ներկայացնեն, թէ վտանգները կանխելու եւ թէ իրենց ազգային տենչերը իրականացնելու համար: Մենք մեր կարելին պիտի փորձենք, պաշտպանելու համար մեր իրաւունքները Պաղեստինի մէջ»:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ապստամբներուն ճնշումը թեթեւցած է: Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց նոր օդանաւեր եւ օգնական զօրք ղրկել:

ՔՈՐԷԱՅԻ հիւսիս արեւմտեան կողմը յառաջացող ամերիկեան 24րդ զօրաբաժինը կը գտնուի մանչուրիական սահմանէն քսան քիլմ. հեռու Չոնկոտոնկ քաղաքին մօտերը:

ՄԱԿԻ ընդհ. ժողովի որոշումով, պետութիւնները ազատ են վերահաստատելու իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ: Այս մասին լատին ամերիկեան երկիրներու ներկայացուցած բանաձեւը անցաւ տասնի դէմ 37 ձայնով եւ 12 ձեռնպահութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— 1949ին վերջերը Փարիզէն Ամերիկա մեկնած եւ 19 Սեպտ. 1950ին այնտեղ վաղահասօրէն մեռած իրենց եղբօր եւ անմոռանալի Արամ Մանկասարեանի յիշատակին Վալանսէն Տէր եւ Տիկին Ղ. Մարտիրոսեան եւ տէր եւ տիկին Ս. Կիրակոսեան «Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ Թերթի տարածման ֆոնտին կը նուիրեն հազար ֆրանք եւ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին 1500 ֆրանք:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Կարօ Արսլանեան (Փարիզ), հայրենակից ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով, այրի տիկին Մարիամ Ասատուրեանի եւ զաւակներուն (Կարտան), Թուրվանտա, Կարապետ եւ Խաչատուր Տօնապետեաններու (Պէյրութ) եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

Խնջոյք-պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլի «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանին դիմաց:

Ընկերական հաճելի մթնոլորտ:

Ընտիր նուագախումբ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք առնել Gare du Nordէն ժամը 14ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն ամէն ժամու, եւ իջնել Վիլիյէլըպէլի կայարանը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Մաքսուտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան եւ իրենց դուստրը, Այրի Տիկին Մերճանեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պինեաթեան եւ զաւակները (Պոլիս), Միքայէլեան, Մաքսուտեան, Մերճանեան, Պինեաթեան, Թէրզեան, Եպեկլիէլեան, Գասիկեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնակսկիծ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պինեաթեան, 74 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ, 3 Նոյեմբեր:

Յառաջ.— Մեր խորին ցաւակցութիւնները Պ. եւ Տիկին Միքայէլեանի (Odette), եւ պարագաներուն, այս դառն կորուստին առթիւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան, Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն: Պիվէո, Պ. Յակոբ Տէյիրմէնճեանի սրահին մէջ:

Կը խօսի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական բաժին:

Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Պիտի ներկայացուի «Դժուարահաճ տոլարճի»ն:

Մուտքը ազատ է

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ GALERIE DE LA CITÉ

41, Quai de L'Horloge, Paris (1)

Métro Pont Neuf

Կարապետ Մոմճեանի

Նկարահանդէսը « Փարիզեան բնանկարներու »

4 — 18 Նոյեմբեր 1950, ժամը 11—19

Բացումը այս շաբաթ 4 Նոյ. ժամը 15ին

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՒ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ԵՊԻՍԿ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիի թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Կոմիտաս վարդապետի եւ Գրիգոր Պալաքեան եպիսկ.ին մահուան 15րդ տարելիցի առիթով հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի անոնց յիշատակին:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան: Դիմել թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր ցրուիչը հիւանդութեան պատճառ... ստիպուած է մէկ ամիս դադրեցնել իր աշխատան... քը: Կը խնդրուի երկուշաբթիէն սկսեալ ՅԱՌԱՋ... ստանալու համար դիմել Rue de la Défense Պ. Սարգիսի սրճարանը, Café des Sports:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի միջմասնա... ճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ ... ժամը 2.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 8 ... Danton: Մուտքը ազատ է բոլոր ընկերուհին... համար:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ը... ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժա... ճիշդ 3ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, Rue des Convalescents: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

CONCERT

Լիտիա Քարին (Օր. Կարին Իչպալացեան) կը մասնակցի մեծանուն քլավսինիստ Pauline Aubertի նուագահանդէսին, այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ֆրանսական եւ իտալական դասական երգերով: Salle du Conservatoireի մէջ, 2bis rue du Conservatoire:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի, ժամը 11.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում (15 Rue Jean Goujon), տեղի կ'ունենայ հոգեհանգիստ, ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹԱՐԽԱՆԵԱՆԻ (Կուրօ), իր մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ, որի մասին կը յայտնեն իր կինը Աննա եւ իր դուստրը Սեդա Թարխանեանները:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Նոյեմբեր 5ին, կիրակի ժամը 3ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակի առթիւ հանդէս, նախագահութեամբ Գ. Յովհաննէսեանի, նաեւ ներկայացում՝ ՍՕՍ եւ ՎԱՐԴԻԹԵՐի

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕՅԻ ՄԷՋ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինէմա Ալհամպրայի սրահը: Կազմակերպութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, ղեկավարութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ, փարիզեան լաւագոյն դերասաններէն, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ, Քնարիկ եւ Մ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆՆԵՐՈՒ. ՊՇՏԻԿԵԱՆԻ, Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ եւ ԹՐԱԳՕՇի. կը ներկայացուի ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ:

Կովկասեան երգերով ու պարերով:

Միեւնոյն ներկայացումը նոյն կազմով Պուա Քոլոմպի մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 ֆր. — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 4 Novembre 1950 — Շաբաթ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6297 — Նոր շրջան թիւ 1708
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԷՆ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

Մինչ ժողովներն ու խորհրդակցութիւնները իրարու կը յաջորդեն, զօրացնելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատը, Թուրքիա նորէն կ'արծարծէ Միջերկրականի խնդիրը :

Երէկ հրատարակեր էինք Ճէլալ Պայարի յայտարարութիւնը՝ Անգարայի Ազգ. Ժողովին առջեւ :

Ի՞նչ կ'ըսէր Հանրապետութեան Նախագահը.

— «Թուրքիա կ'ուզէ որ ապահովութեան ցանցը տարածուի մինչեւ արեւելեան Միջերկրականի շրջանը, խաղաղութեան անընդհատ ճակատ մը կազմելու համար» :

Առաջին չէ որ Անգարայի վարիչները կը յիշեցնեն այս պարագան, հետզհետէ աւելի շեշտելով անոր ստիպողութիւնը :

Անոնք երախտապարտ են Մ. Նահանգներուն, ինչպէս եւ միւս զինակիցներուն՝ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի ընծայած օգնութեան համար : Բայց դեռ աւելին կը սպասեն : Կ'ուզեն անդամագրուիլ Ատլանտեանի դաշինքին, Յունաստանն ալ իրենց ետեւէն քաշելով :

Նորէն Ճ. Պայարն էր որ կը յայտարարէր.

— Մենք ամենամեծ կարեւորութիւն կ'ընծայենք այս հարցին (երաշխաւորել Միջերկրականի ապահովութիւնը՝ Ատլանտեանի դաշինքին հետ) :

Կը նշանակէ թէ երբեք ապահով չեն վաղուան համար, հակառակ բանակին արդիացման եւ զօրացման, նոր ամրութեանց եւ ճամբաներու շինութեան, մեծաքանակ զինամթերքի առաքման, ինչպէս եւ միլիոնաւոր վարկերու :

Ի՞նչ կը խորհին Երեք Մեծերը եւ մանաւանդ Մ. Նահանգները, Անգարայի այս նոր առաջարկին առթիւ :

Ճէլալ Պայարի ճառէն անմիջապէս վերջը, Ուաշինկթընէն հասած հեռագիրներ կը հաղորդէին թէ առ այժմ տրամադրութիւն չկայ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնելու Թուրքիան եւ Յունաստանը :

Ուրեմն, չէ փոխուած Մ. Նահանգներուն դիրքը :

Համաձայն պաշտօնական շրջանակներու բացատրութեանց, Մ. Նահանգները եւ միւս 11 զինակիցները յարմար չեն դատեր ընդլայնել Հիւս. Ատլանտեանի զինակցութիւնը : Մանաւանդ որ, ստիպուած են լուծել բազմաթիւ կնճռոտ խնդիրներ, Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար :

Այդ խնդիրներէն մէկն է Գերմանիոյ վերազինումը, որուն դեռ վճռապէս կ'ընդդիմանայ Ֆրանսա, համաձայն ըլլալով հանդերձ միջին ճամբայ մը գտնելու :

Ուրիշ բարդ եւ փափուկ խնդիրներ ալ դիզուած են սեղանի վրայ, Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ : Եւ ամէն օր անակնկալ մը կը ծագի :

Հետեւաբար, եթէ Թուրքիան եւ Յունաստանն ալ անդամագրեն, կատարեալ թնճուկի մը առջեւ պիտի գտնուին :

Մնաց որ, անհրաժեշտ է ապահովել 12 զինակիցներուն միաձայնութիւնը, նոր անդամներ ընդունելու համար :

Ուրեմն, Թուրքիան պաշտպանելով եւ զօրացնելով հանդերձ, Երեք Մեծերը նախ կ'ուզեն ամուր հիմերու վրայ դնել Ատլանտեանի զինակցութիւնը :

Երբ այս հիմնական ծրագիրը գլուխ հանեն, անխորտակելի ճակատ մը կազմելով, հաւանական է որ վերաքննուի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի անդամակցութեան խնդիրը :

Ա՛յս է պաշտօնական շրջանակներու տեսակէտը, համաձայն Ուաշինկթընի հեռագրին :

Սպասելով յարմար պատեհութեան մը, Ամերիկացիները կը շարունակեն ամէն գործնական օգնութիւն եւ երաշխաւորութիւն տրամադրել Թուրքիոյ :

Եւ, ի՜նչ հեգնութիւն,— մինչ Ամերիկացիները վերապահ դիրք մը բռնած են, Ազգաժողովին արտօնութենէն անմիջապէս վերջը իր դեսպանը Մատրիտ կը վերադարձնէ... Թուրքիան :

Ըսել կ'ուզէ թէ կարելի չէ խուսափիլ վտանգէն, առանց միացեալ ճակատ մը կազմելու Ատլանտեանէն Միջերկրական :

Շ.

Ի խնդիր Եւրոպայի պաշտպանութեան

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿԷ ԻՐ ՈՒԺԵՐԸ

Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը Պ. Ժիւլ Մոք Ուաշինկթընի մէջ յայտարարեց, թէ Ատլանտեանի դաշինքին անդամ երկիրները 40 զօրաբաժիններ պատրաստ պիտի ունենան արեւմտեան ճակատին վրայ 1953ին եւ ատոնց կէսը ֆրանսական պիտի ըլլան : Յաւելուածական ուժեր պիտի տեղաւորուին նաեւ հիւսիսային եւ հարաւային ճակատներու վրայ :

Թէեւ ճակատներու մասին որոշ սահմանումներ չըրաւ, բայց յայտնօրէն արեւմտեան ճակատը Գերմանիոյ շրջանն է, հիւսիսայինը՝ Նորվեկիան եւ Տանըմարքան, իսկ հարաւայինը՝ Իտալիան :

Պ. Մոք աւելցուց թէ Ֆրանսա պիտի պնդէ գերմանական վերազինման իր տեսակէտներուն վրայ : Իր տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգներն ու Մ. Բրիտանիան պիտի չյամառին զօրաբաժիններու ուժը տալ գերմանական զօրամասերուն : Այսուհանդերձ, ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ է զիջումներ ընելու պաշտպանութեան ծրագրի կարգ մը կէտերուն վրայ, բայց զիջումները պէտք է կատարուին երկու կողմէն ալ :

Ֆրանսա տասը զօրաբաժիններ զինած պիտի ըլլայ 1951ին, ամէն մէկը 23—24.000 զինուորներով : Ասոնց հինգը պիտի պահուի միշտ զէնքի տակ, իսկ միւս հինգը կարելի պիտի ըլլայ զօրաշարժի ենթարկել երեք օրուան ընթացքին : Զօրաբաժիններու թիւը պիտի բարձրանայ 15ի 1952ին եւ 20ի՝ 1953ին : Ասկէ զատ Ֆրանսա պիտի կրնայ տրամադրել նաեւ օդանաւային ուժերուն մէկ երրորդը մօտաւորապէս :

Անդրադառնալով Գերմանիոյ վերազինման, Պ. Ժ. Մոք ըսաւ, թէ գերմանական ուժերուն զօրաբաժիններու մեծութիւնը տալը պիտի նշանակէր վերահաստատել Գերմանիոյ ազգային բանակն ու ընդհ. սպայակոյտը : Ֆրանսա, Գերմանիան լուծի տակ պահելու դիտաւորութիւնը չունի, բայց կարելի չէ մոռնալ հիթլէրական գրաւման եւ ջարդերուն ցաւալին յիշատակները : «Բախտաւոր էք դուք, Ամերիկայի մէջ, որ գրաւում չէք տեսած» :

Պ. Ժիւլ Մոք կը նախատեսէ 1000—1200 գերմանացի զինուորներով կազմուած զօրամասեր եւ կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ հարթել այսօրուան դժուարութիւնները :

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ յեղափոխութեան 33րդ տարեդարձին առթիւ, արտակարգ հանդիսութիւններ պիտի կատարուին Նոյեմբեր 6—7, ամբողջ Խ. Միութեան մէջ :

ՍՊԱՆԻՈՅ հետ յարաբերութիւնները վերահաստատելու արտօնութենէն անմիջապէս վերջը, Անգարա հրամայեց իր դեսպանին՝ Մատրիտ վերադառնալ : Այսպէս Թուրքիա առաջին պետութիւնն է որ կը վերահաստատէ դիւանագիտական կապերը : Այս ձեռնարկով Անգարա կ'ուզէ հաստատել թէ անբաժանելի է Միջերկրականի ապահովութիւնը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք ներքին պառակտումներու : Վարչապետը, Պ. Վենիզելոս, Ցալտարիսի հրաժարումը պահանջած էր, նկատի առնելով անոր եւ կուսակցութեան դէմ եղած մեղադրանքները (մեծադումար զեղծումներ Պիրէոնի նաւահանգստին մէջ) : Ցալտարիս վերջերս դատ բացած էր Աթէնքի թերթերէն մէկուն դէմ, բայց մերկացումները շարունակուեցան : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ նախարարական ամենածանր տագնապն է այս եւ կրնայ վնասակար հետեւանքներ ունենալ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ խորհրդարանը ընդհ. ներման օրէնք մը քուէարկեց անոնց համար որ երկրէն դուրս ելած են առանց արտօնութեան, կամ չեն վերադարձած որոշուած պայմանաժամին եւ կամ երկրէն մեկնած են 1948 Ապրիլ 10էն առաջ, առանց անցագրի : Այս կարգի Պուլկարները պէտք չէ դաւաճանութիւն կամ լրտեսութիւն կատարած ըլլան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը պիտի վարէ Պ. Ժաք Տիւքլօ, մինչեւ որ Մորիս Թորէզ առողջանայ :

Մահափորձին հետեւանքները

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախագահ Թրումընի դէմ գործուած մահափորձին հետեւանքով, հակամերիկեան ազգայնական կուսակցութիւնը նոր թափ մը տուած է իր գործունէութեան Փորթօ Ռիքոյի մէջ :

Դէպքէն անմիջապէս վերջ, կղզիին ոստիկանութիւնը խմբական ձերբակալութիւններ կատարեց : Արգելափակուած են բազմաթիւ ազգայնական եւ համայնավար դէմքեր : Կուսակցութեան վարիչը, Փետրօ Քամպոս, արտասովոր կաղի միջոցով պաշարուելէ վերջ, անձնատուր եղաւ առանց դիմադրութեան : Արդէն հսկողութեան տակ էր՝ շաբթուս սկիզբը պայթած խռովութեանց հետեւանքով :

Քամպոս, իր հակամերիկեան գործունէութեան հետեւանքով ձերբակալուած էր 1936ին եւ դատուելով վեց տարի բանտարկուած էր : Մօր կողմէն սեւամորթ է, տարիքը 63 : Ինքն հիմնած էր ազգայնական կուսակցութիւնը 1928ին : Բուռն պայքար մղած է ցեղային խտրականութեան դէմ եւ կղզիի անկախութեան համար : Կուսակցութիւնը, ընդհ. դատախազութեան կողմէ հռչակուած էր որպէս խռովարար կազմակերպութիւն : Դեռ որեւէ մեղադրանք չէ բանաձեւուած իրեն դէմ : Բանտին մէջ ըսած է օրագրողներուն, թէ իր երկիրը այժմ փառաւոր այլակերպութեան շրջան մը կը բոլորէ եւ նկատի ունենալով իր պատմական պատասխանատուութիւնները, չուզեր ուրիշ յայտարարութիւններ ընել :

Կղզիի մայրաքաղաքին մէջ պաշարման վիճակ հռչակուած է : Ոստիկանութիւնը չղթայի տակ առաւ բոլոր փողոցները, ազգայնականներն ու համայնավարները ձերբակալելու համար : Հարիւրաւորներ արդէն բանտարկուած են : Փնտռուողներու թիւը 600 է, որոնց 300ը մայրաքաղաքին մէջ : Ձերբակալուածներու մէջ է նաեւ համայնավար կուսակցութեան վարիչը, Սէսիլ Իկէսիաս :

Նիւ Եորքի մէջ, ուր 300.000 Փորթօ Ռիքոցիներ կը բնակին, բանտարկուեցան Փորթօ Ռիքոյի երեք վարիչներ եւ նախնական հարցաքննութեան ենթարկուեցան : Հարցաքննուեցաւ նոյնպէս վիրաւորուած մարդասպանը, Օսկար Գոլլածօ, որ հիւանդանոցը կը մնայ հսկողութեան տակ : Իր կինը՝ Ռոզա Գոլլածօ, որ նոյնպէս բանտարկուած է իբրեւ գործակից, ազատ պիտի ձգուի 50.000 տոլար երաշխաւորութեամբ :

Միւս կողմէ, ոստիկանութիւնը արտակարգ հսկողութիւն հաստատեց նախագահի բնակարանին շուրջ : Զօրացուեցաւ նաեւ նախագահին, տիկնոջ եւ աղջկան անձնապահ պահակախումբը : Նախագահը բացարիկ հսկողութեան տակ պիտի խօսի քաղաքական մեծ ճառ մը, Սէյնթ Լուիզի մէջ, ընտրութեանց առթիւ :

Աշխարհի բոլոր կողմերէն խնդակցութեան հեռագիրներ կը հասնին Ուաշինկթըն, նախագահին ազատման առթիւ : Ֆրանսայի Նախագահն ալ ուղղեց խնդակցութեան հեռագիր մը :

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին Պ. Թրումըն յայտարարեց թէ Փորթօ Ռիքոյի ժողովուրդը իրաւունք ունի ճշդելու իր քաղաքական յարաբերութիւնը Մ. Նահանգներու հետ : Փորթօ Ռիքոցիները ամերիկեան քաղաքացիներ են եւ իրաւունք ունին ազատօրէն արտայայտուելու այդ մասին : «Ես էի որ սահմանադրութիւն մը մշակեցի Փորթօ Ռիքոյի համար եւ առաջին տեղացի կառավարիչը նշանակեցի, իսկ ատկէ վերջը իրենք իրաւունք ունեցան ընտրելու իրենց կառավարիչը» :

Նոր անակնկալ մը Քորէայի մէջ

Պատերազմական գործողութիւնները անակընկալ դարձուածք մը ստացան Քորէայի ռազմաճակատին վրայ : Համայնավարները ընդհ. յարձակողականի անցան ռազմաճակատին արեւմտեան կողմը Ունսանի ճակատամասին վրայ, ջանալով մեկուսացնել ամերիկեան եւ բրիտանական ուժերը, որոնք արեւմտեան ծովեզերքն ի վեր յառաջանալով կը սպառնան հիւսիսայիններու ժամանակաւոր մայրաքաղաք Սինուեայի : Ամերիկացիները ստիպուեցան կասեցնել իրենց յառաջխաղացումը մանչուրիական սահմանագլուխէն 20 — 25 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ, իսկ կարմիրները յաջողեցան ճեղքել դաշնակից գիծերը քանի մը կէտերու վրայ : Ամերիկեան երեք գումարտակներ, որոնք Հարաւցիներուն օգնութեան փութացած էին, պաշարուեցան թշնամիին կողմէ : Գումարտակներէն երկուքը կրցան ճեղքել պաշարման շղթան եւ նահանջել, իսկ երրորդը ամբողջութեամբ գերի ինկաւ կարմիրներու ձեռքը :

Այժմ, դաշնակից զօրամասերը կ'ամրացնեն նոր ռազմագիծ մը : Ցամաքային ուժերուն օգնութեան հասան 120 ռմբակոծող եւ հետապնդող օդանաւեր :

Ամերիկեան բանակատեղիին մէկ ցեկոյցը լուրջ կը գտնէ նոր կացութիւնը, բայց կ'ըսէ միաժամայն թէ իրար անցնելու պատճառ մը չկայ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ

Մոսկուայի ժողովը եւ մենք

Մօտ օրերս, Անգլիոյ Շէֆիլտ քաղաքում բացուելու է «Խաղաղութեան կողմնակիցների» համաշխարհային երկրորդ համագումարը: Մինչ այդ, գրեթէ բոլոր երկրներում, բանաձեւերի մշակման եւ Անգլիա ղրկուելիք պատգամաւորների ընտրութեան համար, տեղի ունեցան կամ ունենալու վրայ են շրջանային եւ համապետական համագումարներ: Սրանք վերջացած են օրինակ Ֆինլանտիայում, Ալբանիայում, Բուլղարիայում, Հոլանտիայում, Չեխոսլովաքիայում եւ Խ. Միութեան մէջ:

Շէֆիլտում, ուրեմն, աշխարհի ամէն կողմերից կը համախմբուեն Ստոկհոլմի կոչն ստորագրող 500 միլիոն «կողմնակիցների» պատգամաւորները ոչ թէ մի նոր բան ասելու, այլ հազար մէկերրորդ անգամ կրկնելու սկզբից եւեթ թելադրուած նշանախօսքերը:

«Խաղաղութեան կողմնակիցների» շարժումը «պաղ պատերազմի» մի նոր երանգն է, որ հրապարակ է նետում համայնավար ղեկավարութիւնը: «Կողմնակիցները» պատերազմի կրակի վրայ ջուր լեցնողներ չեն, այլ քարիւղ: Նրանց ձգտումների նպատակակէտը բնաւոր խաղաղութիւնը չէ, այլ համայնավար գերիշխանութեան ու բռնապետութեան «խաղաղութիւնը»:

Չեն ասում — ամէնքս միանանք, որ մարդկային կեանքում այլեւս չկրկնուի արեան ու աւերի ամենազարհուրելի չարիքը՝ պատերազմը: Ոչ, այլ ճչում են — միացէք մեզ, այսինքն ստորկացէք, ձեր ձեռքերը դրէք մեր ձեռնակապերի մէջ, ուղեղներդ մի կողմ շպրտէք, որպէսզի մեր շինած խմորը մտցնենք ձեր գլուխները եւ «խաղաղութի՛ւն» լինի: Ոչխարների խաղաղութիւն:

Ժամանակին, տարագրութեան մէջ, Լենին գժտուած էր համախոհներից շատերի եւ նոյնիսկ իր ուսուցիչ Պլեխանովի հետ: Թէեւ յեղափոխականների անմիաբանութեան պատճառը ինքն էր, բայց նորից հրաւէր էր կարդում նրանց միութեան: Պլեխանով գրում էր — «Լենին ուզում է մեզ հետ միանալ այնպէս, ինչպէս բերանը միանում է պատառին»: Լենինի հետեւորդները չեն փոխուել:

Ցեւական եւ ընդհանուր խաղաղութեան նախապայմանն է համաձայնութիւն, հաշտութիւն, էլ չենք ասում եղբայրութիւն:

Արդ, ինչպէ՞ս կարելի է նոյնիսկ խօսիլ նրանց հետ, որոնց բերանից ու գրիչից ուրիշ բան չի ժայթքում, քան հայհոյանք, վարկաբեկում, ատելութիւն, ստութիւն, դիմացինի կարծիքը չլսելու ու չյարգելու կատաղի կիրք: Տրումընն ու Էչիսընը, Չըրչիլն ու Բեւինը, Դըֆ Կուպերն ու Ֆիլիպ Մորգանը, Այզընհաուրն ու Բրէդլին, Փօլ Ռէնօն ու Ատընաուըր, եւ այլն, պատերազմի հրձիգներ են, իսկ իրենք խաղաղութեան աղաւնիներ, ձիթենու ճիւղը կտուցներին: Մինչդեռ իսկական հրձիգների դերը նրանք են կատարում, երբ օր ու գիշեր, ոճրապարտ քարոզչութեամբ թունաւորում են ժողովուրդները, քարոզնելով նրանց մի համոզում, թէ անգլեւամերիկեան աշխարհակալները տենդագին պատերազմի են պատրաստւում եւ անխուսափելի կերպով պիտի յարձակուեն «ընկերվարական» հայրենիքի վրայ, եթէ «երկրագնդի բոլոր ազնիւ մարդիկ չկազմակերպուեն ու դէմ չկանգնեն յարձակողներին»:

Ըստ միջազգային սովորութիւնների, լրագրողները գգուշանում են անպարկեշտ արտայայտութիւն ունենալ բարձրագոյն ներկայացուցչի վերաբերմամբ, այն պետութիւնների, որոնց հետ իրենց երկիրը բնականոն դիւանագիտական յարաբերութիւնների մէջ է: Խորհրդային խմբագիրները ոտքի տակ են տուել այդ սովորութիւնները: Պաշտօնական համապետական թերթում գրում են.— «Տրումընը, Ուոլ, Ստրիտի (Նիւ Եորկի սակարանի փողոցը) հաւատարիմ «լաքէյ»ն է: Կու Կլուքս Կլանի անդամ է, ճերմակ չափիկ հագնող ամերիկեան Ֆաշիստը: Նա վերացրել է «ձեռք սեղմելու» սովորութիւնը Ճերմակ Տանը (հանդիսաւոր օրերին ամէն մի քաղաքացի կարող էր պալատ գնալ եւ սեղմել նախագահի ձեռքը), որովհետեւ երկու ձեռքերն էլ զբաղուած են — մեծով հիւլէական ռումբն է սեղմել կրծքին, միւսով Քորէայի կոկորդը: Թրումընը սիրում է փունջի ձեւով կապել փողկապները: Ճիշդ այդ սովորութիւնն ունէին Նիւրըմպէրկի կախեալները»: Կարելի է շարել անվերջ: Անպատուելու մէջ տաղանդ ունին «Պրաւդա»յի աշխատակիցները:

Հոկտեմբեր 16 — 18 «կողմնակիցների» համախորհրդային Մոսկուայի համագումարը մի աւելորդ ժամավաճառութիւն էր, նման Գերագոյն կամ այլ խորհուրդների հաւաքոյթներին, որոնցից որեւէ առանձնայատկութիւն, նոր բան, ճըշմարիտ խօսք, արդար դատողութիւն չի կարելի սպասել: Կրկնեցին շատ անգամ ասուած ինքնագոհութեան, ինքնագովութեան, երկաթեայ վարագոյրից դուրս գտնուող աշխարհն ու նրա ղեկավար տարրերը պախարակելու ճառերը սկսելով, համեմելով ու վերջացնելով Ստալինի փառաբանութեամբ: Երբ մարդկանց լեզուն շարժելու իրաւունքը հաւասարեցուած է զերոյի, անխուսափելիօրէն պիտի կեղծեն ամէնքը: Գիտութիւնների Կաճառի նախագահ ուսուցչապետ Վաւիլովից մինչեւ կօշկակար բանուորուհի Մուշտուկով կրկնում են.— Ժողովուրդների այսօրուայ աննախընթաց ճգնաժամային կացութեան եւ երկու անհաշտ բանակների բաժանման միակ եւ գլխաւոր դրդիչները դրամատէրներն են եւ աշխարհակալները — տոլար դիզելու անյագուրդ որկրամոլութեամբ բռնուած եւ նրանց պոչից կպած «դաւաճան եւ լրտես» ընկերվարականները: Այս լեզուն գործածելով է, որ իշխանութեան ձեռքին անշունչ գործիք դարձած խորհրդային «կողմնակիցները» պայքարում են խաղաղութեան համար: Իրապէս նրանք թշնամութիւն խորացնողներ եւ պատերազմի բոցը հրահրողներ են: Ճերմակ նեգր գտնելը գուցէ աւելի դիւրին լինի, քան իսկական խաղաղասէր՝ ստալինեան համայնավարների մէջ:

Մոսկուայի համագումարը փակուեց Ստալինին ուղղուած ողջոյնի բանաձեւով:

Համագումարին մասնակցում էին Խ. Հայաստանի ներկայացուցիչները՝ Նայիրի Զարեան, Աւետիք Իսահակեան, Մարտիրոս Սարեան եւ... եւ... «Ամենայն Հայոց կաթողիկոս, դերագոյն պատրիարք Գէորգ Զ.»:

Կաթողիկոսը անուանական մասնակցութիւն չունեցաւ միայն, այլեւ ամբիոն բարձրացաւ յայտարարելու, որ «բոլոր հաւատացեալ Հայերը պահանջում են հիւլէական ռումբի ոչնչացումն ու ամերիկեան յարձակողների սանձահարումը»:

Այս սայթաքումից յետոյ գէթ սուսիկ փուսիկ հեռանար դէպի վանքը: Ոչ, թեկնածու եղաւ եւ հարկաւ «ընտրուեց» Խաղաղութեան Պաշտպանութեան Համախորհրդային Կոմիտէի անդամ:

Չգիտես ծիծաղե՞լ թէ արտասուել՝ տեսնելով ժողովուրդի հոգեկան միութեան բարձրագոյն ներկայացուցչին համայնավար գործիչի նեղմիտ դերի մէջ: Ի՞նչ պէտք ունէր Գէորգ Զ. իջնել Լուսաւորչի գահից ու խառնուել «խաղաղութիւն — պատերազմ» զաւեշտ խաղացողների ամբոխին: Ճիշդ է, համագումարին մասնակցում էին Վրաստանի պատրիարքը՝ Կալլիստրատ Կալոմնայի, օրթոտոքս մետրապոլիտ Նիկոլան, Թուրս Լատւիոյ լուտերեան եպիսկոպոսը եւ Բաքախան Միջլդխան —Միջին Ասիոյ մահմետականների մուֆթին, բայց մեր կաթողիկոսը շատ լաւ գիտէ, որ ինք չի կարող հաւասարուել Խ. Միութեան այլ դաւանանքների հոգեւոր պետերի հետ: Հայ ժողովուրդը ցրուած է աշխարհի չորս կողմը եւ նրա ամբողջականութիւնը խորհրդանշող «Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը» իրաւունք չունի ստալինեան քարոզչութեան կաթսայի մէջը նետուելու եւ ապուրի մէջ խառնուելու ի վնաս խորհրդային բանտից դուրս ազատ ապրող ու այլ կեցող մտածող ազդի կէսին: Մենք զուսպ ենք արտայայտւում, որովհետեւ գիտենք, թէ երկաթեայ վարագոյրի միւս կողմը եթէ նոյնիսկ Գէորգ Վեցերորդ լինես, առաւօտները մեր դրան ազբի միջից լաթ եւ թուղթ հաւաքող քաղաքացու անկախութիւնը չունես:

Համագումարում «ելոյթ» ունեցաւ նաեւ Խ. Հայաստանի գրող Նայիրի Զարեան: Աններելի է ներողամտութիւնը, այս պարոնի հանդէպ: Եթէ չենք ուզում, որ ապերախտութեան մուրը քսուի հայ ժողովուրդի ճակտին, պէտք է գրչի մի զօրաւոր աքացի տանք Զարեանի ոճիրի հաւասար ստերին ու գրպարտութիւններին:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գնդ. Նիկողայոս Թարխանեան

(ԿՈՒՌՕ)

Վաղը, Փարիզի Հայոց եկեղեցում՝ տեղի է ունենալու հոգեհանգիստ գնդապետ Կուռոյի մահուան եօթներորդ տարելիցի առթիւ:

Անցած երկար տարիները անկարող եղան թուլացնելու մեր մէջ յարգանքն ու սէրը այդ լաւ Հայու ու քաջ զինուորականի հանդէպ:

Ծնուած էր Ղարաբաղում, իր երկրորդական ուսումը ստացած էր Շուշուայ պետական ռէալական դպրոցում, որու դասընթացքը աւարտելուց յետոյ, Կուռօն մտնում է Ռուսիոյ սպայից վարժարանը եւ յաջողութեամբ շրջանաւարտ լինում սպայի աստիճանով:

Ռուսական միջավայրը չէ կտրում Կուռոյին հայկական կեանքից: Ընդհակառակն էլ աւելի մեծ ուժով կապում նրան մեր ժողովուրդի հետ:

Այսպէս, ռուս - տաճկական պատերազմին մենք տեսնում ենք Կուռոյին առաջաւոր դիրքերում, ուր, մի շարք քաջագործութիւններից յետոյ, ստանում է սպայական աստիճանների բարձրացում:

Յետոյ, երբ իրականացաւ մեր ժողովուրդի դարաւոր երազը եւ Մայիսի 28ին մեր հայրենիքը ազատ ու անկախ հռչակուեց, Կուռօն ամէնէն գործօն սպաներէն մէկը եղաւ, կազմակերպելու համար մեր ազգային բանակը:

Երկար չտեւեց մեր ուրախութեան շրջանը: Ռուսն ու Տաճիկը միացած եկան դերեզմանելու մեր անկախութիւնը:

Կուռօն, իբրեւ հայրենասէր եւ անկուսակցական սպայ, յեղաշրջումից յետոյ չհեռացաւ Հայաստանից, այլ մնաց այնտեղ, շարունակելու իր ծառայութիւնը մեր երկրին: Չէ՞ որ բոլշեւիկները խոստացած էին ամէն բարիք մեր ժողովուրդին: Նա, այնտեղ, իբրեւ ձիաւոր գնդի հրամանատար, ականատես եղաւ բռնութիւնների եւ հարստահարումների: Տեսաւ թէ ինչպէս մեր «ազատարարները» սկսեցին յափշտակել քաղաքների եւ գիւղերի բնակչութեան վերջին պարէնը: Տեսաւ թէ ինչպէս կը ձերբակալուէր մեր մտաւորականութիւնը եւ բանտ կը նետուէր: Մի օր էլ Պարլամենտի շէնքը հրաւիրուեցին հայ սպաները, ձերբակալուեցին եւ ալեհեր սպարապետ զօրավար Նազարբէկեանի հետ միատեղ, խիստ ձմրան, ոտքով դէպի Ռուսիոյ խորքերը ուղարկուեցին: Ի տես այս բոլորին, Կուռոյի փափուկ սիրտը ճմլուեց եւ երբ Փետրուարի 18ին հայ ժողովուրդը մէկ մարդու նման ոտքի կանգնեց ազատուելու համար այդ մարդ - բորենիներից, Կուռօն ստանձնեց ապստամբ ուժերի վերին հրամանատարութիւնը ու դարձաւ սպարապետ Հայոց:

Այս անհաւասար կռիւներում, Կուռօն մէկէն աւելի ցոյց տուաւ քաջագործութիւններ եւ յետոյ, երբ Ռուսերը մեծ ուժեր բերին Հայաստան, Կուռօն նահանջեց դէպի Պարսկաստան: Այնուհետեւ Պրագ, վերջը Ռումանիա, ուր կ'ապրէր իր ընտանիքի հետ եւ ուր կնքեց իր մահկանացուն երիտասարդ հասակում, 30 Հոկտեմբերի 1943ին:

Իբրեւ մարդ, Կուռօն վերին աստիճանի մեղմ էր, հեզահամբոյր եւ մի քանի անգամ նրան տեսնողը, անկարելի էր որ չկապուէր եւ չսիրէր նրան:

Հանգիստ եւ խաղաղութիւն քեզ, սիրելի Կուռօ, այդ օտար երկնքի տակ: Պէտք է սակայն ասել, թէ Կուռօները իրենց վերջնական հանգիստը կը գտնեն միայն այն ժամանակ, երբ նրանց աճիւնները կ'ամփոփուեն մեր՝ սրբազան հայրենիքում, որի ազատագրման համար պայքարեցին եւ ընկան Կուռոյի բոլոր նմանները:

Դ.

Հայ թատերագիր մը փրանսական բեմերուն վրայ

ԱՐԹՈՒՐ ԱԴԱՄՈՎ

Նոյեմբերի ընթացքին փարիզեան յայտնի թատրոններէն Noctambulesի եւ Studio des Champs Elyséesի մէջ պիտի ներկայացուին Փրանսագիր հայ հեղինակի մը՝ Արթիւր Ադամովի (Arthur Adamov) երկու գործերը:

Նոյեմբեր 6ի երկուշաբթի օրէն սկսեալ ժամը 6—8 Նոքթանպիւլի մէջ պիտի խաղացուի «La Grande et la petite manoeuvres» անուն թատերգութիւնը՝ բեմադրութեամբ Jean - Marie Serreauի եւ Roger Blinի, որոնք նաեւ ստանձնած են գլխաւոր դերերը, իրենց կողքին ունենալով Ֆրանսուազ Մորհանժ, Ալպէր Մէտինա եւ Անն Ժիրոնէ:

Խաղին հերոսը աստիճանաբար անդամահատման կ'ենթարկուի, նախ մէկ թեւը, յետոյ մէկ ոտքը կը կորսնցնէ, հալածուած ներքին, խորհրդաւոր ձայներէ, որոնցմէ չի կրնար ձերբազատուիլ:

Հալածանքն ու յաճախանքը (persécution) կը կազմեն գլխաւոր յատկանիշը այս թատերախաղին, որուն բոլոր անձերը կը կարծեն թէ զանազան թշնամիներու կողմէ հալածանքի, սպառնալիքի եւ մեքենայութեանց ենթարկուած են:

Երկրորդ թատերախաղը կը կոչուի «Invasion», որ Նոյեմբեր 15էն սկսեալ ամէն գիշեր պիտի ներկայացուի Սթուտիօ տէ Շան զ'Էլիզէի մէջ, բեմադրութեամբ Ժան Վիլարի: Գլխաւոր դերակատարներն են Ժան Վիլար եւ Մոնա Տոլ:

Այս թատերախաղը իբրեւ գիրք հրատարակուեցաւ այս տարի Մարտին, հեղինակին ուրիշ մէկ թատերգութեան՝ «Parodie»ին հետ (հրատ. Charlot):

Մեր հայրենակցին ուղղուած նամակով մը,

որ հրատարակուած է գրքին սկիզբը, Ժաք Փրէ - վէրի, Ժաք Լըմարշանի, Ժան Վիլարի, Ռոժէ Պլէնի եւ ուրիշներու գնահատական տողերու կող-քին, Անտրէ Ժիտ մեծ համակրանքով կը խօսի «Invasion»ի մասին, զոր կարդալու համար տուած է շատ մը բարեկամներու, որոնք բոլորն ալ իրենց հիացումը յայտնած են :

ԱրթիւրԱդամովի ծնողքը Շուշեցի են (Ղարա-բաղ) : Ինք ծնած է Կիսլովոտսք (Կովկաս) : Մին-չեւ 5 տարեկանը աչրած է Բաքու, յետոյ մեկնած արտասահման՝ Գերմանիա, Զուիցերիա, հուսկ յետոյ Փարիզ, ուր հաստատուած է 16 տարեկա-նէն ի վեր :

Կանուխէն հետաքրքրուած է թատրոնով եւ գրականութեամբ : Իր հրատարակած առաջին գիրքն է «L'Aveu» (Խոստովանութիւն) : Ազատա-գրութենէն վերջ թարգմանած է Ռ. Մ. Ռիլքէի մէկ գործը՝ «Le livre de la pauvreté et de la mort» : Գրած է յառաջաբանը Օկիւսթ Սթրինտպէրկի «Inferno»ին :

Թատերախաղ գրելու սկսած է 1946ին : Պա-տանի էր, երբ Ժընեւի մէջ տեսած է իր ծնողքին մօտիկ բարեկամ եւ հայրենակից Փիթոյեւի ներ-կայացումները Իպսէնէն, Անտրէեւէն, Շէյքս - փիրէն, եւայլն :

Ցարդ գրած է չորս թատերախաղեր, ժամա - նակագրական կարգով,— «La Parodie», «L'Inva - sion», «Le Désordre», «La Grande et la Petite Ma - noeuvres» :

Զորս տարիէ ի վեր հեղինակը կը փափաքէր իր գործերը ներկայացուած տեսնել փարիզեան բեմերուն վրայ : Վերջապէս իր ջանքերը կը պսակ-ուին յաջողութեամբ, քանի որ նոյն ամսուան մէջ իր երկու թատերախաղերը կը ներկայացուին՝ մէկը Լատինական Թաղին, միւսը Շան զ'Էլիզէի մէջ :

Կը յուսանք որ փարիզեան հասարակութիւնը պիտի քաջալերէ մեր հայրենակիցը, որուն կը մաղթենք յաջողութիւն :

Ս. ԱԼԻՍ

Ի՞ՆՉ Է ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Դաւիթ կը մտադրէ ամուսնանալ : Կը դիմէ ծերունի մեծ հօրը խրատներուն : Վերջինս կուտայ անոր հետեւեալ ցուցատախտակը .—

« Մաքուր բարոյականի եւ նկարագրի համար դրէ թիւ 1, յետոյ առողջութեան համար մէկին քով աւելցուր զերօ մը, եղաւ 10, զարգացման հա-մար զերօ մը եւս, եղաւ հարիւր, դիրքի եւ հարս-տութեան համար զերօ մըն ալ, եղաւ հազար, ու-րիշ շարք մը լաւ յատկութիւններու համար նոյն պէս զերօ մը երբ աւելցնես, կ'ընէ 10.000 :

« Հիմա սրբէ մաքուր բարոյականի եւ նկա-րագրի գծին պատկանող թիւ 1ը : Ի՞նչ կը մնայ : Կը մնայ 0000... Իսկ եթէ բոլոր զերօները սրբես, կը մնայ միշտ 1ը», կ'եզրակացնէ իմաստուն ծե - րունին :

Քսանըհինգամեայ «Յառաջ»ը

Փարիզի մեր պաշտօնակից « Յառաջ», առանց ծափ ու ծնծղայի, առանց աղմուկի թեւակոխած է իր հրատարակութեան քսանեւվեցերորդ տարին : Իր հրատարակութեան քսանեւհինգ տարին լրա - նալու մասին միայն յիշատակութիւն մը թերթի մէկ խմբագրականին մէջ : Այդ համեստութիւնը, սակայն, ոեւէ չափով չի պակսեցներ այն կարեւոր դերը, զոր «Յառաջ» կատարած է հայ պարբերա-կան մամուլին մէջ ընդհանրապէս եւ ֆրանսահայ գաղութի կեանքին մէջ մասնաւորապէս :

Հակառակ իր համեստ ծաւալին, շնորհիւ Ֆը-րանսայի հայաշատ քաղաքներու մէջ իր բազմա - թիւ թղթակիցներուն, «Յառաջ» եղած է ֆրանսա-հայ գաղութի կեանքին հայելին : Իր խմբագրա - կաններով եւ կարող աշխատակիցներու յօդուած-ներով ան լուսաբանած է թէ Հայաստանի եւ թէ գաղութահայ կեանքի երեւոյթները, որոնց ճըշ - գրիտ ըմբռնումի եւ գնահատութեան համար հա - սարակական կարծիք ստեղծած եւ առաջնորդած է :

«Յառաջ » անդուլ պայքար մղած է ֆրանսա-հայ գաղութը եւ առհասարակ Սփիւռքի բովան - դակ հայութիւնը ապազգայնացնող արտաքին եւ մանաւանդ ներքին ազդակներու դէմ : Դաշնակցա-կան միւս պարբերականներու հետ միասին «Յա-ռաջ» բարձր պահած է Հայ Ազգային Իտէալին դրօշը, ընդդէմ այն սորկական հոգեբանութեան, զոր կը ջանան պատուաստել մեր ժողովուրդին Մոսկուայի կամակատար ծառաները եւ վճարովի վարձկանները :

Առանց Հ. Յ. Դաշնակցութեան պաշտօնա - թերթ ըլլալու, « Յառաջ » իր աշխատանքի ըն - թացքին միշտ հետեւած է մեր կուսակցական ժո-ղովներու կողմէ Դաշնակցական մամուլի մասին տրուած որոշումներուն եւ պատկան մարմիններու թելադրութիւններուն :

« Յառաջ » իր գոյութեամբ եւ վայելած ժո-ղովրդականութեամբ պարտական է Հ. Յ. Դաշ - նակցութեան Ֆրանսայի շրջանի ընկերներու եւ համակիրներու ցանցուածի զոհողութեան եւ հա - մակրութեան : Սակայն այդ զոհողութիւնն ու հա-մակրութիւնը ապարդիւն պիտի մնային, եթէ « Յառաջ »ի գլուխ անցած չըլլար հրապարակա - գրի խառնուածքով եւ կարող գրչով օժտուած խմբագիր մը՝ յանձին ընկեր Շ. Միսաքեանի : Անոր կարող ղեկավարութեան տակ «Յառաջ» ամ-բողջ քառորդ դար ծառայած է հայ ազգային շա-հերուն եւ դարձած է Սփիւռքի հայ մամուլի ազ-դեցիկ պարբերականներէն մին :

Կասկածէ վեր է, որ «Յառաջ»ի շուրջ խըմ - բուած ընկերներու եւ իր անհամար ընթերցողնե-րու գերագոյն փափաքը արտայայտած կ'ըլլանք, եթէ այս քսանհինգամեակի առթիւ մաղթենք, որ «Յառաջ» իր յիսնամեակը տօնէ ոչ թէ Սենի ափերուն վրայ, այլ մեր ազատ ու անկախ հայ - րենիքին մէջ, ուր հրատարակուած եւ ապա լռե - ցուած է իր նախորդը, երբ բռնապետութեան դա-ժան բռունցքը իջած է մեր հայրենիքի կուրծ - քին :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ, 12 Հոկտ.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.Ը 1—1 ՀԱՒԱՍԱՐ A. C. FONTENAYի ՀԵՏ

Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումը (Coupe de Paris) տեղի ունեցաւ կիրակի 29 Հոկտեմբերին A. C. Fontenayի դէմ : Այս երկու առաջնակարգ խումբերը (Première division), իրենց դիրքը պիտի ճշդէին այդ օրը, հետեւաբար Coupe de Parisին, չորրորդ շարքն էր (tour) որ պիտի կատարուէր :

Հակառակորդ խումբը առաջին վայրկեանէն իսկ ջանաց անել կացութեան մատնել Հ. Մ. Ը. Մ.ականները իր բուռն յարձակողականով : Քա - ռորդ ժամ շարունակական բախումներէ յետոյ հակառակորդը կըյաջողի չփոթութեան մատնելմե-րինները եւ նշանակել իր առաջին եւ վերջին կէտը : Այս ձախողանքը ոչ միայն չի յուսահատեցներ մեր տղաքը, այլ մեծ ոգեւորութեամբ եւ ճկունու - թեամբ, ծանր ճնշումներ կը պարտադրէ A. C. Fontenayին, որ կը ստիպուի պաշտպանողականի անցնիլ :

Կիսախաղը կը վերջանայ 1—0ով, ի նպաստ A. C. Fontenayի :

Մեր տղոց խաղարկութիւնը եղած է միշտ բարձր, առանց նսեմացնելու նոյն աստիճանի վը-րայ գտնուող միւս խումբերը, ինչպէս A. C. Fon-tenayի խումբը, որ առանց չափազանցութեան կը գերազանցէ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր թէքնիքով : Բայց մեր պատնէշը այժմ աւելի զօրաւոր է քան յառաջապահները :

Հոս, անաչառ դիտողութիւն մը ընել կ'ու - զենք Օնոյեանին, որ թէ իր արագաշարժու - թեամբ եւ թէ աչալուրջ հսկողութեամբ հոգին է խաղին, սակայն իր խիստ ջղայնացման հետեւան-քով, յաճախ կէտերու կորստեան պատճառ կը դառնայ :

Ահա երկրորդ կիսախաղը : Ժողովուրդը հիա-ցումով կը դիտէ խաղարկութիւն մը որ սկսած էր շատ հետաքրքական դառնալ : Պայքարը ուժեղ էր եւ մեր տղաքը ամէն գնով կ'ուզէին ապահովել գոնէ կէտ մը : Եւ յաջողեցան : Հազիւ 7 վայրկեան մնացած խաղի վերջաւորութեան, մեր յառաջա - պահներու աննկուն խաղարկութեամբ ձեռք կը բերուի սպասուած յաջողութիւնը :

Խաղը սկսաւ աւելի մեծ թափ առնալ : Հա - կառակորդը տեղի կուտար եւ կը ստիպուէր պաշտպանողականի անցնիլ : Դատաւորին սուլիչը սակայն խաղին վերջաւորութիւնը կը ծանուցանէ հաւասար արդիւնքով :

Ուրեմն պէտք էր կրկին մարտնչիլ յաւելո - ւմին, նոր արդիւնք մը ապահովելու նպատակով, ինչ որ այս անգամ չեղաւ դժբախտաբար : Խաղը վերջացաւ 1—1, առաւելագոյն արդիւնքով (avan-tage) ի նպաստ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի, քանի որ Coupe de Parisի մրցումը տեղի ունեցաւ Fontenayի դաշ - տին վրայ :

Ալֆորվիլ վերադարձանք գլուխնիս բարձր, յաջողելէ մաղթելով լիակատար յաղթանակ մը մեր տղոց :

Յ. Գ. — Կիրակի 29 Հոկտեմբեր, Montgeronի եւ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբերու ախոյե-նական մրցումը տեղի ունեցաւ Ալֆորվիլի մէջ : Montgeron պարտուեցաւ 1—2 :

ՊԵՏՐՈՍ ԱՍՊԵՏ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (214)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԴ.

— Տեսա՞ր այնտեղի դիակը :

— Տեսայ : Հարուածը հրաշալի էր...

Ծմակի մարդը հաւանութեան նշաններ ա - րաւ, մի ակնթարթում ոգեւորուեց եւ համարեա դողալով արտասանեց .

— Եթէ ամէն կողմից լուր գայ, որ մերոնք են կոտորուել, դարձեալ յաղթողը մենք ենք : Այդ հարուածը բաւական է :

Եւ նա թեթեւ հոգոց հանեց ու էլի կիտեց յօնքերը :

— Լաւ չի՞ լինի, եթէ դու հէնց հիմա ճանա-պարհուես դէպի Խաչէն, նորից ասաց Ասլանը :— ՄելիքԱւանին լուրեր են հարկաւոր... Խաչենցի-ները կարող են ուշանալ ...

— Աւելորդ է, ընդհատեց Մանասը : — Ես այստեղից չեմ հեռանայ : Դու լսել ես ինձանից ծմակի մարդու պատմութիւնը : Այդ մարդն այժմ շատ բան ունի քաւելու ...

Աննա Խաթունն էլ համաձայն էր Ասլանի հետ . բայց Մանասի յամառութիւնը կոտրել ան - հնարին եղաւ : Պէտք էր որ Ասլանը գնար :

Մինչդեռ նրա համար ձի էին թամբում, եկաւ Պօղոսը, քաշելով իր անխօս կալանաւորի չուանը : Նրա ետեւից ներս թափուեց կանանց եւ աղջիկ-ների մի ստուար խումբ : Հայհոյանք, կատաղու-թիւն, ծիծաղ յարուցեց կալանաւորը : Այս ու այն կողմից կանչում էին .

— Մուխտարը... Քէօսա Մուխտարը ... Սպաննել այդ սատանային ...

Ասլանը չէր հասկանում թէ ինչ էր այդ աղ - մուկի պատճառը : Երբ պատմեցին, նա դարձաւ իր ծառային եւ ասաց .

— Տեսնո՞ւմ ես, Պօղոս... Եթէ այս յիմար Թուրքը յանկարծ դուրս չգար ճանապարհից ու չվազէր դէպի անտառը, մենք հօ ուշադրութիւն չէինք դարձնի : Եւ կը կորչէր մեր աղջիկների գո-ղացողը :

— Մատով խփես, վիզը կը կոտրուի, ասաց Պօղոսը :

Երբ հատ կանայք առաջ եկան եւ իրանց բո-լոր քոյրերի կողմից խնդրեցին, որ կալանաւորը իրանց յանձնուի :

Քէօսա Մուխտարը կանգնած էր ուղիղ, բաց ճակատով, դեղնած : Նրա ոսկորոտ դէմքը առա - ւօտեան այդ վաղ ժամին դեղին մոմից շինուածի էր նման . ոչ մի գիծ չէր շարժւում, որ ցոյց տար թէ ինչ է զգում այդ մարդը : Խուլ ու անտարբեր դէպի հայհոյանքները, ամէն կողմից թափուող սպառնալիքները, նա դիմեց Ասլանին եւ ասաց .

— Մի լաւութիւն եմ խնդրում քեզանից . ա-սա, ի՞նչ դառաւ Սիւլէյման Բէկը :

— Նա սպաննուած է Մելիքի աղջկայ ձեռ - քով, հէնց այս տանը :

Մուխտարը նայեց երկնքին եւ ծանր կերպով արտասանեց .

— Ուրեմն այնտեղ արդարութիւն կայ ...

— Այո, եւ այդ արդարութիւնը հիմա քեզ կը պատժէ :

Բայց նա, կարծես, չլսեց այդ խօսքերը, նոյն կերպով շարունակեց .

— Երբ էչն ուզում է ցոյց տալ թէ ինքը հաս-կանում է վարդի հոտը, այդպէս է լինում : Կեա-վուրներ, ձեր ծիծաղը զուր չէ . Սիրիայից մի էշ էր եկել ձեզ կառավարելու : Եթէ նա լսէր ինձ, այս տան մէջ ապրող գեղեցկուհին հիմա իր ար - ժանաւոր տեղում կը լինէր — մի հզօր փաշայի կամ գուցէ նոյն իսկ Փատիշահի հարէմում, կի - սամերկ, հլու աղախին : Այն ժամանակ Մուրատ աղան մեծ գին կը ստանար, իսկ սիրիացի էշը այստեղ իր բերանին յարմար կանաչ կ'ուտէր : Նա ուզեց վարդի թուփ պոկել եւ ահա ընկած է այն-տեղ . իսկ վարդը էգուց մի պիղծ կեավուրի ձեռ-քը կ'ընկնի ...

Մի քանի բռունցքներ բարձրացան եւ հար - ուածների կարկուտը սկսեց թափուել նրա գլխին, ուսերին : Ամբոխը պատրաստւում էր նրան կտոր կտոր անել : Բայց Ասլանը մէջ ընկաւ, համոզում էր որ դատաստանը թողնուի կանանց, այն իսկ մարդկանց, որոնք դրա զոհերն էին : Կանայք էլ գրոհ տուին եւ զօռով խլեցին իրանց թշնամուն կատաղած տղամարդկանց ձեռքից :

— Դատի տեղ չէ, ասաց Մուխտարը նոյն ան-տարբեր եղանակով եւ նայելով իրան շրջապա - տողներին, շարունակեց .

ԼԷՕ

× Ամերիկեան պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, բանակը, Քորէայի մէջ, մինչեւ Հոկտ. 27 ունեցած է 27.610 կորուստներ, որոնք 4403ը սպաննուած, 18379 վիրաւոր եւ 4328 կորսուած: Ամէնէն շատ կորուստը ունեցած է ցամաքային բանակը՝ 23.987 հոգի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Թուրքերուն արտաքսումը միշտ կը զբաղեցնէ Անգարան, որ չարունակ ծանուցագիրներ կ՚ուղղէ, բողոքելով կատարուած խստութեանց դէմ: Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնն ալ պիտի օգնէ Թուրքիոյ, որպէսզի աւելի երկար պայմանաժամ տան, 250.000 Թուրքերու հեռացման համար: (Պուլկարիա պայմանաժամ տուած է մինչեւ Նոյեմբեր 10):

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման պայմանաժամը (Նոյեմբեր 15) երկարաձգելու համար, առաջարկ մը ներկայացուցած էին կարգ մը երեսփոխաններ, սխալողութեան կարգով: Ելմտական նախարարը կառավարութեան տեսակէտները պարզեց երէկ, ելմտական յանձնաժողովին առջեւ:

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ օրինագծին քննութիւնը կը շարունակուի Ազգ. Ժողովին մէջ: Ընկերվարականները բացասական դիրք բռնած են, բայց իրագեկներ կը հաւատեն թէ հաւանական չէ որ խանգարուի նախարարական համերաշխութիւնը: Ձախակողմեաններու ընդդիմութեան հետեւանքով, կը կարծուի թէ ընդհ. ներումը շատ սահմանափակ պիտի ըլլայ:

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ, որ Փարիզէն կը մեկնի այսօր, իր վարչապետին միջոցաւ առաջարկեց չեղեալ համարել 1912ի դաշնագիրը, եւ նոր մը յօրինել, նկատի առնելով այդ օրէն ի վեր կատարուած փոփոխութիւնները: Սուլթանը այլեւս աւելորդ համարելով թեւարկութիւնը, ինքնօրէնութիւն կը պահանջէ:

ՃՈՐՃ ՊԷՐՆԸՐՏ ՇՕՅԻ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի օր: Իր կտակին համաձայն, մարմինը պիտի այրուի եւ աճիւնները պիտի խառնուին 1945էն մեռած էր կնոջ Շարլոթի աճիւնին հետ: Կը ձգէ մէկ միլիոն սթերլինի հարստութիւն մը: Կը կարծուի թէ այս գումարին երեք չորրորդը պիտի երթայ պետական սնտուկը, իբրեւ ժառանգական տուրք: Մնացածը պիտի բաժնուի զանազան հիմնարկութեանց եւ հանգուցեալի ծառաներուն: Մեռնելէն երկու օր առաջ, Շօ խնդրած է պարզ տախտակէ դագաղ մը պատրաստել իրեն համար, որպէսզի «շատ ծախք չըլլայ»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը կը հերքէ այն տեղեկութիւնը, թէ Խ. Միութիւնը հաւանած է մասնակցիլ Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրի բանակցութիւններուն: Խ. Միութեան պատուիրակ Պ. Մալիք եւս հերքեց նոյն լուրը:

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն յայտարարեց, թէ երկար, շատ երկար ժամանակ մը պիտի անցնի մինչեւ որ որոշէ դեսպան մը նշանակել Սպանիոյ կառավարութեան մօտ:

ՓԵՔԻՆԻ կառավարութիւնը կ՚ըսէ թէ երկուշաբթէն վերջացած պիտի ըլլայ Թիպէթի գրաւումը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

20 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.30-ին, Théâtre d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ մեծանուն ակադեմական Անրի Պորտոյի

ԵԱՄԻԼԷ

վէպէն քաղուած թատերգութիւնը, 5 արարով եւ 2 պատկերով:

Թարգմանութեամբ Կէնիա Վարդանեանի:

Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Ս. Մաքսուտեան, Մատլէն Էֆիզեան եւ փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն ուժերը:

Թատերգութեան Բ. արարին՝ այլափոխման ճոխ տեսարան, Տէր եւ Տիկին Հ. Գարագաշի նըւագախումբի մասնակցութեամբ:

Կազմակերպութիւն K. Dervichianի, 66, Bld. Mortier, Paris (20):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Փարիզէն Պ. Մելքոն Պասմաճեանէ եւ Պ. Աւետիս Եագուպեանէ 500ական փրանք:

× Նոյնպէս Պ. Մելքոն Պասմաճեան եւ փոքրիկն Մառի – Լուիզ Եագուպեան 500ական փրանք ալ կը նուիրեն Այնճարի ՅԱՌԱՋ վարժարանին:

Խնջոյք-պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլի «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանին դիմաց.

Ընկերական հաճելի մթնոլորտ:

Ընտիր նուագախումբ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք առնել Gare du Nordէն ժամը 14ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն ամէն ժամու, եւ իջնել Վիլիյէլըպէլի կայարանը:

Այրի Տիկին Մարի Լուիզ Արամեանց, Այրի Տիկին Քլօտին Տիպրիէօ, Այրի Տիկին Տըլօնէ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութիւնը, Հոգաբարձութիւնը, դիւանատունը, Քահանայից եւ դպրաց դասը, Ֆրանսական Բանակի Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը, սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, ազգականին, հաւատարիմ եւ անձնուէր պաշտօնեային, պաշտօնակցին եւ ընկերոջ՝

ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆՑԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն 1 Նոյեմբեր, Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, 58 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի 6 Նոյեմբեր, երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ:

Մարմինը պիտի փոխադրուի հանգուցեալի ընտանեկան դամբարանին մէջ, «Le Vesinet»ի գերեզմանատունը:

Իր բարեկամներէն եւ ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ իբր մահազդ նկատել:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ GALERIE DE LA CITÉ
41, Quai de L'Horloge, Paris (1)
Métro Pont Neuf

Կարապետ Մոմճեանի

Նկարահանդէսը «Փարիզեան բնանկարներու»
4 — 18 Նոյեմբեր 1950, ժամը 11—19
Բացումը այս շաբաթ 4 Նոյ. ժամը 15ին

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՒ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ԵՊԻՍԿ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիի թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Կոմիտաս վարդապետի եւ Գրիգոր Պալաքեան եպիսկ.ին մահուան 15րդ տարելիցի առիթով հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի անոնց յիշատակին:

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ

Դաշնակի դասեր

Հանրածանօթ Թէոտոր Լէշէթիսքիի մեթոտով, արագ պատրաստութիւն, նուագանւէսներու եւ դասատուութեան:

Մեկնաբանութիւն հին եւ արդի երաժշտական ստեղծագործութիւններու:

Դաշնաւորումի պատրաստութիւն ձայնամիջոցներու եւ աքորդներու ներքին ունկնդրութեամբ:

Ընդունելութիւն՝ ժամադրութեամբ՝ 44 rue St. Placide, Paris (VI), métro St. Placide եւ Sèvres Babylone:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 8 rue Danton: Մուտքը ազատ է բոլոր ընկերուհիներու համար:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 10ին, ընկեր Ագատ Դաւիթեանի բնակարանը, 40 rue de Flore, Ալֆորվիլ, ժամը 8.30ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐՀԵՐԴՅԻԱԿԱՆ միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրներով:

ԼԻՈՆ.— Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի գիշեր, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը մեծարանքի հաւաքոյթ մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկեր Շաւարշ Տէր Պարսամեանի մեկնումի առթիւ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle «Tout va Bien», Quai Blanqui: Բոլոր ընկերներէն եւ ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրօֆ. Խայիկեան Նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցւոյ, կը խօսի այս կիրակի ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովասրահը: (métro Notre Dame des Champs): Նիւթը՝ Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻՆ որպէս Սուրբ եւ Հայ ամենամեծ բանաստեղծը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի, ժամը 11.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում (15 Rue Jean Goujon), տեղի կ՚ունենայ հոգեհանգիստ, ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹԱՐԽԱՆԵԱՆԻ (Կուռօ), իր մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի, Նոյ. 26ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 12ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 16էն 24, HOTEL GEORGE Vի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ Ruddy Castellի յայտնի նուագախումբին եւ իր երեք ֆորմասիոններուն

ԽԻՍՏ ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Défilé de mannequins, փարիզեան նորաձեւութեանց ծանօթ տուներուն կողմէ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները՝ դիմելով Պ. Նուպարի 19 rue Jean Mermoz, Paris (8), Tél. Ely. 23-66: Տոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Ա. Անէմեանի, 56, rue Lafayette, Paris (9), Tél. Pro. 03-19 եւ Վ. Չիլինկիրեանի, 24 rue Feydeau, Paris (2), Tél. Cen. 48-51:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 5 Novembre 1950 Կիրակի 5 ՆՈՅԵՄԲ·
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6298–Նոր շրջան թիւ 1709
Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՖԵՏԱՅԻՆ»

Անթարգմանելի պիտի մնայ մեր յեղափոխական գրականութեան այս բառը: Եւ ոչ ոք պիտի կրնայ աւելի հարազատօրէն պատկերացնել անոր իմաստը, որքան··· Քիւրտը:

Բառը խտացումն է «ճան ֆետայի » բացատրութեան (Թուրքերէն):

Կը նշանակէ մարդիկ որոնք զոհած, մատաղ ըրած են իրենց հոգին, յանուն ազատագրական պայքարի: Դասական իմաստով՝ «անձնուէր»:

Ամբողջ գրականութիւն մը ներշնչած է ֆետային, յեղափոխական շարժումներու ընթացքին: Ո՛րքան կենդանի տիպարներ՝ Ահարոնեանի պերճ գրչին տակ :

Համրանք չունին հրատարակուած յուշերը եւ հրաշապատում դրուագները: Առանց ամէն բան ըսած ըլլալու :

Հայուն հետ, Քիւրտը, երբեմն ալ Թուրքն ու Պարսիկը փառաբանական երգեր ձօնած են, սերունդէ սերունդ փոխանցելով զանոնք :

Օսմ· Սահմանադրութեան շրջանին, Պոլսոյ մաքսատան քիւրտ բեռնակիրները երկիւղածութեամբ կը կենային հայկական գրախանութներու առջեւ, ի տես Աղբիւր Սերոբի, Գէորգ Չաւուշի, Անդրանիկի եւ ուրիշ աննման հերոսներու մեծադիր պատկերներուն: Կը կենային եւ իրարու կը պատմէին անոնց քաջագործութիւնները, առանց վերապահութեան :

Եւ եթէ հայ մայրը քաջերու ոգին կը ներշնչէր իր տղուն, Քրտուհիները եւ Թրքուհիներն ալ անոնց սարսափը կը տարածէին տունին մէջ, կարգի հրաւիրելու համար անկարգները:

Ռուբէնի «Յեղափոխականի մը Յուշերը» շարքին մէջ, որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր, դուք պիտի գտնէք անսպառ նիւթ՝ այս ճակատին վրայ: Պաշար՝ է՛ւ իրական պատմութիւն յօրինելու է՛ւ գեղարուեստական գրականութիւն մշակելու համար :

Ըլլալով հանդերձ գիտական միտք եւ միշտ հեգնոտ՝ «գրող»ներու հանդէպ, ահա քանի տարիէ ի վեր Ռուբէն ինքնուրոյն գրականութիւն մը կը մշակէ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ :

Ամէնէն սովորական անցքին կամ հակասական խորհրդածութիւններու ցանցին մէջ, դուք պիտի գտնէք հարազատ, խօսուն պատկերներ եւ տեսարաններ: Տիպարներ, հոգեկան վիճակներ, սարսուռներ եւ տագնապներ, որոնք անծանօթ աշխարհ մը կը բանան ձեր առջեւ :

Եւ այս ամէնը՝ առանց գրագիտական յաւակնութեան: Միշտ անփոյթ, այլ բնական եւ հոսուն :

Ամսագրի վերջին թիւին մէջ (1950 Հոկտեմբեր), պարզելով «Սկզբնական Հայ Քաղաքական Նպատակները», մեր ալեւոր ընկերը կը նկարագրէ նաեւ ռուսական «մօսին» հրացաններու պատրաստութիւնը Հ· Յ· Դաշնակցութեան արհեստանոցներուն մէջ, սկսած 1893էն :

Եւ կ'ողբայ խորին դառնութեամբ·

— « Ոչ ոք չէ գրած այդ ապերախտ աշխատանքներու մասին: Դերակատարները մեռած սպաննուած են եւ անոնց արժէքը անորոշ մնացած է: Միայն Քիւրտերն էին որ կ'երգէին ըստ իրենց սովորութեանց:

Ցիշողութեամբ արձանագրուած երեք երգերէն կ'արտատպենք երրորդը, որ կը պատկերացնէ հայ ֆետային՝ Քիւրտին լմբռնումով ·

Անոնք հրացան ունին, որ ձայն չունին·
Կը կրակեն, բայց ծուխ չունին :
Գնդակ որ նետեն, որքան հեռու լինես,
Միշտ կը պտտի եւ մինչեւ իր
Ուզած մարդուն չծակէ, գետին չի ընկնի·
Ոչ արիւն կը հանէ եւ ոչ վէրք ·
Բայց տեղն ու տեղը հոգին կ'առնէ :

Քիւրտին վառ երեւակայութեան մէջ նոյնացած են մօսինն ու ֆետային, հրաշագործ զէնքն ու քաջը, ստեղծելով մթնոլորտ մը որ է՛ւ յարգանք է՛ւ երկիւղ կը ներշնչէ: Եւ այս՝ տարիներով :

Այսպէ՛ս էր մեր երէկուան պատմութիւնը, երբ սար ու ձոր ունէինք եւ քաջեր:

Իսկ այսօ՞ր, աշխարհի պողոտաներուն վրայ:

Այսօր Քիւրտէն ալ ետ մնացած չե՞նք, շատ մը տեսակէտներով: Բոլոր ճակատներուն վրայ···

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ···

Ինչի՞: Իսկապէս չենք ալ գիտեր :

Քաղաքական մթնոլորտին պարզուելո՞ւն, Մեծերու իմաստութեան գործնական արդիւնքի՞ն: Մարդոց լարուած ջիղերուն հանդարտութեա՞ն :

Կը սպասենք որ լեզու գտնեն իրարու հետ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը: Պատերազմի մղձաւանջը մահուան դատապարտեն: Երեսունըհինգ տարուան այս դժոխային կեանքը տանելի դարձնեն :

Այլեւս չլսենք Թնդանօթին որոտը, ժողովուրդներու անվերջ գաղթի տեսարանները չտեսնենք չարժանկարի պաստառներուն վրայ :

Կը կարծենք թէ անսովոր եւ անկարելի բաներ չեն մեր ուզածները :

Կը կարծենք թէ այդքան մը պահանջելու իրաւունքը ունինք անոնցմէ՝ որոնք Աշխարհը կառավարելու հոգը ստանձներ են :

Միամտութիւն ունինք նոյնիսկ կարծելու որ «եթէ ուզեն, դժուար չէ գետին գտնել ···»:

Իրաւ որ այդ «մարդիկը» որոշած են ժողովուրդներուն ուզածը, սպասածը չընել ···

Ահա Քորէան, Թիպէթը, Հնդկաչինը: Ահա մահափորձերը, դատավարութիւնները, մահապատիժները: Ահա տեղահանութիւնները: Հապա դաշինքնե՞րը, ժողովնե՞րը, սպառազինութիւննե՞րը: Եւ մանաւանդ « ճառե՞րը»···

Ազգերու ժողով մը ունինք: Ժողովուրդներու քրտինքով միլիառներ կը ծախսեն անոր համար : Միայն ընդհ· քարտուղարին Թոշակը բաւական էր ամբողջ ընտանիքներ Թշուառութենէ փրկելու :

Ապահովութեան Խորհուրդ մըն ալ կայ կուշտին, որ աչալուրջ կը հսկէ աշխարհի ապահովութեան վրայ: Եթէ հարկ ըլլայ Թուել մանր մունր յանձնախումբերն ու մասնախումբերը, դիւրաւ կը հասկնանք թէ շատ հեռու ենք այս բոլորը մէկ յայտարարի բերելէ եւ իրարու հետ համաձայնեցնելէ, ի նպաստ խաղաղութեան,— ջիղերու խաղաղութեան: Չէ՞ որ ջլամարտը սկիզբն է բոլոր մեղքերուն :

Ուրեմն մեր սպասումը զուր չէ: Թերեւս գայ օրը որ կամ ամէն մարդ յանձնախումբի մը խորհուրդի մը, ժողովի մը անդամ ըլլայ, եւ կամ այդ բոլորը հրաշքով մը անհետանան ի սէր··· խաղաղութեան :

ՍՕՍԻ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎՃԱՐՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄԸ

Տուրքերու վճարման պայմանաժամը երկարաձգելու համար, երկու առաջարկներ եղան ուրբաթ օր, ելմտական յանձնաժողովին մէջ, ի ներկայութեան երկու իրաւասու նախարարներու: Ելմտական նախարարը բացատրեց թէ կրնայ միայն տասը օր յետաձգել վճարումը, (մինչեւ Նոյեմբեր 25, փոխանակ 15ի): Այս առթիւ բացատրեց թէ պետական գանձը 170 միլիառ Ֆրանքի վճարում ունի մինչեւ տարուան վերջը, իսկ պատրաստ՝ միայն 60 միլիառ: Տուրքերէն կը սպասուի 120 միլիառ Ֆրանք, մինչեւ տարուան վերջը: Նախարարը խոստացաւ հրահանգել տուրքերու վարչութեանց որպէսզի բարեացակամութեամբ քննեն մասնաւոր պարագաները :

Երկու նախարարներուն մեկնումէն՝ վերջ, յանձնաժողովին անդամները քննեցին զանազան առաջարկներ եւ միաձայնութեամբ քուէարկեցին բանաձեւ մը, որուն համաձայն այս տարի դանձելի տուրքերուն կէսը պէտք է վճարուի նոյեմբեր 15էն առաջ, իսկ մնացեալը՝ դեկտեմբեր 10-ին, առանց տասը առ հարիւրի յաւելումի :

Կը կարծուի թէ Ազգ· ժողովը պիտի ընդունի այս առաջարկը, իբրեւ միջին ճամբայ :

ԸՆԴՀ· ՆԵՐՄԱՆ օրինագիծը եթէ ընդունուի ազգ· ժողովին կողմէ, դատապարտուած 40.000 Ֆրանսացիներ պիտի տիրանան դարձեալ իրենց քաղաքացիական իրաւունքներուն: 1944էն ի վեր, Գերմանացիներու հետ գործակցած ըլլալու յանցանքով դատուած եւ բանտարկուածներու թիւը կը հասնի 48.973 հոգիի, այր եւ կին: Արձակուած են 2071 մահավճիռներ, որոնց մէկ երրորդը միայն գործադրուած է: Դեռ բանտը կը մնան 4791 հոգի, որոնց 978ը կիներ են :

Ազգաժողովը բանակ մը պիտի ունենայ խաղաղելու համար նախայարձակումը

ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ ՁԱԽՁԱԽԻՉ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱԿի ընդհ· ժողովը վերջնապէս վաւերացուց «Էչիսընի ծրագիրը», որուն նպատակն է վեթոյի սպառնալիքէն զերծ հաւաքական ապահովութեան դրութիւն մը հաստատել ամբողջ աշխարհի համար: Ծրագիրը վաւերացուեցաւ 52 ձայնով, խորհրդային խմբակի 5ին դէմ եւ Հնդկաստանի ու Արժանթինի ձեռնպահութեամբ: Լիբանան ներկայ չէր :

Նախ քան վերջնական քուէարկութիւնը տեղի ունեցան 22 քուէարկութիւններ ծրագրի յօդուած առ յօդուած քննութեան ընթացքին: Ժողովը մերժեց Սովետներու առաջարկած բոլոր փոփոխութիւնները: Խորհրդային պատուիրակութիւնը ծրագրի երկու կէտերուն միայն թեր քուէարկեց:

Ցայտնելով վերջնական քուէարկութեան արդիւնքը, ժողովի նախագահը Պ· Նասրուլլահ Ինթիզամ յայտարարեց, թէ այս որոշումը, մինչեւ այսօր ՄԱԿի քուէարկած բոլոր որոշումներուն ամէնէն կարեւորն էր ապահովաբար: «Մեզի կ'իյնայ հիմա ցոյց տալ աշխարհին թէ բոլորս միացած ենք խաղաղութեան համար »:

Քուէարկուած բանաձեւը կը պարունակէ հետեւեալ հինգ կէտերը·—

1) ՄԱԿը ընդհ· ժողովի պիտի հրաւիրուի 24 ժամուան ընթացքին, եթէ վեթօն արգիլէ Ապահովութեան Խորհուրդը գործելու յարձակումի մը դէմ: (52 թեր, 5 դէմ, 2 ձեռնպահ):

2) Պիտի ստեղծուի 14 անդամներէ բաղկացած դիտողներու յանձնախումբ մը, որ պիտի հսկէ աշխարհի վտանգաւոր կէտերուն վրայ: (57 թեր, դէմ չկայ, 2 ձեռնպահ):

3) Բոլոր անդամ պետութիւնները պիտի հրաւիրուին տրամադրել իրենց ազգային զինեալ ուժերուն մէկ մասը, ընդհ· ժողովի կամ Ապահովութեան Խորհուրդի յանձնարարութիւնները գործադրելու համար: (45 թեր, 5 դէմ, 7 ձեռնպահ):

4) Պիտի ստեղծուի 14 անդամներէ բաղկացած եւ հաւաքական ապահովութեան հարցին ամբողջութեան համար միջոցներ ուսումնասիրող յանձնախումբ մը: (49 թեր, 5 դէմ եւ 3 ձեռնպահ):

5) ՄԱԿը կ'ընէ յայտարարութիւն մը, որուն համաձայն, խաղաղութիւնը կախում ունի նմանապէս այն յարգանքէն, զոր բոլոր ազգերը ցոյց պէտք է տան մարդու իրաւունքներուն եւ հիմնական ազատութեանց հանդէպ, ինչպէս նաեւ բոլոր երկիրներու մէջ տնտեսական եւ ընկերային բարեկեցութենէն: (54 թեր, դէմ չկայ, 1 ձեռնպահ) :

Ժողովը այնուհետեւ միաձայնութեամբ ընդունեց՝ Սուրիոյ եւ Իրաքի կողմէ «Հինգ Մեծերուն» ուղղուած կոչ մը, հրաւիրելով Մ· Նահանգները, Մ· Բրիտանիան, Ֆրանսան, Խ· Միութիւնը եւ Չինաստանը հաւաքուիլ եւ իրենց տարակարծութիւնները հարթելու փորձ մը կատարել:

Նախ քան այս կոչի քուէարկութիւնը մերժուեցաւ խորհրդային առաջարկ մը, որ կը յանձնարարէր համայնավար Չինաստանն ալ հրաւիրել այս խորհրդակցութեանց: Հնդկաստան քուէարկեց ի նպաստ այս առաջարկին, իսկ Մեծն Բրիտանիա, որ քաղաքական յանձնախումբին առջեւ ընդունած էր այս առաջարկը, մերժեց այս անգամ :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՆ ԵՐԵՔ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

Խ· Միութեան արտաքին նախարարութիւնը ուրբաթ օր առանձին հրաւէրներ ուղղեց Մոսկուայի ֆրանսական, բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպաններուն, որոնք զատ զատ այցելեցին արտաքին փոխ նախարար Պ· Կրոմիքոյին: Այս վերջինը նախ ընդունեց ֆրանսական դեսպան Պ· Իվ Շաթէնեօն, յետոյ բրիտանական դեսպան Սըր Տէյվիտ Քէլլին եւ ի վերջոյ ամերիկեան դեսպան ծովակալ Ալան Քիրքը: Ամէն մէկուն հետ Պ· Կրոմիքոյի հետ տեսակցութիւնը տեւեց 10—15ական վայրկեան :

Տեղեկութեան մը համաձայն, Պ· Կրոմիքօ առաջարկած է երեք դեսպաններուն գումարել « Չորսերու Ժողով » մը, գերմանական եւ աւստրիական հաշտութեան դաշնագիրներու պատրաստութեան համար :

Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն, Մոսկուա նոր փորձ մը կը կատարէ, լուծելու համար արեւելքի եւ արեւմուտքի մէջ եղած վիճելի խնդիրները :

(Լուրերու շարունակութիւնը նարդալ Դ· Էջ)

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Պ· Վենիզելոս, դուրս ձգելով փոխ – վարչապետ Ցալտարիսը, որուն դէմ ծանր ամբաստանութիւններ կան:— Քանի մը հազար Ամերիկեան մարտնաւերէ բաղկացած ամերիկեան նաւատորմ մը Յունաստանի ջուրերը կը գտնուի այս միջոցին: Մարտնաւերուն մեծագոյն մասը պիտի համախմբուի Սուտայի ծոցին մէջ (Կրետէ), մնալով երկու շաբաթ :

ՖՐԱՆՍԱՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԸ

Այս տարի, արձակուրդի առթիւ, գրական Figaroի մէջ Ժաք տը Լաքրըթէլ, ծանօթ հեղինակ եւ անդամ Ակադեմիային, կարգ մը թելադրու — թիւններ ընելով Ֆրանսա այցելող օտարականնե— րուն, կը յիշեցնէր թէ Ֆրանսացիները, հինէն ի վեր, բարբարոսներու տեղ դրած են օտար ժողո— վուրդները՝ հին Յոյներուն եւ Հռոմայեցիներուն պէս։ Յօղուածագիրը հիմնուած էր աւանդու — թեան մը վրայ որ կ'ըսէ նաեւ. «Vérité en deça des Pyrénées, erreur au delà»:

Իրականութիւնը շատ համապատասխան չէ այս ըմբռնումին։ Ժաք տը Լաքրըթէլ չէ ըսած այն ինչ որ պէտք էր։ Յօղուածը գրուած է Թանգա — րանի մը առաջնորդին տուած տեղեկութիւններուն նեղ սահմաններուն մէջ։ Ճիշդ է, հեղինակը չէ ուզած աւելին՝ ինչպէս ցոյց կուտայ իր խորագի— րը — Mode d'emploi des Français à l'usage des étrangers»։ Չէ ուզած տալ ժողովուրդին նկարագիրը, ոչ ալ քաղաքականութեան եւ մշակոյթի մասին գրել։ Չէ աւելցուցած de passage մը étranger բառին ետին, որով նկատի չէ առած մնայուն օտարա — կանները, հետեւաբար նաեւ բուն հարցը։ Կը դի— մէ միայն զբօսաշրջիկներուն, որոնք մեծ թիւով Ֆրանսա խուժեցին այս տարի, համաձայն պետա— կան փափաքին։ Բայց Ժաք տը Լաքրըթէլ, այս — պէս, սահելով, անցնելով այս բոլորին վրայէն, որոնցմէ հեռու մնալ կ'ուզէ, ընելով տեղ տեղ սուր եւ արձագանգող ակնարկներ, եւ մնալով միշտ անկատար, կը մղէ մեզ նայիլ իր տեսածէն անդին։

Ֆրանսան խորապէս ազգայնական է եւ լայ— նօրէն համամարդկային։

Բայց կարեւոր է տալ նախ ամփոփումը իր գրութեան, ուր չեն պակսիր ճիշդ դիտողութիւն— ներ։

★

Զխրտչեցնելու համար Ֆրանսացին, որ դիւ — րագգած է, պէտք է ընտանեկան մտերմութիւն մը ցոյց տալ անոր եւ շողոքորթել, կը գրէ։ Ֆրան — սացին չի սիրեր պաղարիւն եւ ծպտուած, ձեւա — կերպական մարդը։ Այսպէս է որ ան, գարերով՝ չէ կրցած հաշտ աչքով մը նայիլ Անգլիացինե — րուն։ Բայց կը տառապի ներքնապէս շնորհազըր— կումէ մը եւ յանդիմանութիւն մը կը թուի իրեն՝ Անգլիացիին քաղաքավարութիւնը՝ սեղանին առ — ջեւ։ Այսպէս է որ ձեւակերպութիւն կը տեսնէ անոր մէջ եւ կը ծաղրէ զայն, կը քննադատէ առ — հասարակ բոլոր օտարականները։ Բայց ժպտեցէք իրեն, իր կարծիքը ուզեցէք բանի մը մասին, մասնակից ըրէք զինք ձեր ուրախութեան եւ ան պիտի փոխուի իսկոյն։

Օտարականը պէտք չէ խրտչի եթէ շատ աղ— մուկ կը լսէ Ֆրանսայի մէջ, շատ ազատութիւն եւ laissez - allèr կը տեսնէ։ Պէտք չէ զարմանայ խշա— վարի բազմութիւն մը տեսնելով սինէմաներուն եւ թատրոններուն մէջ։ Անկիրթ է գանգուածը որ աշխարհի ամէնէն նրբացած ժողովուրդը ըլլալ կը կարծէ։ Բայց միջակութիւնը այս է աշխարհի ա— մէն կողմն ալ։

Օտարականը պէտք չէ զարմանայ ճաշարանի ցուցակներուն վրայ մատներով ուտուելիք կերա — կուրներու անունները կարդալով։ Ֆրանսացին կը սիրէ մատներով ուտել շատ մը բաներ եւ աղնուա— կանութեան մը նշան կը համարի ասիկա։ Ֆրան — սական արքունիքի մէջ ալ այդպէս կ'ուտէին։

Ֆրանսացի այրը հագուիլ չի գիտեր։ Օտար երկիրներն են անոր այս անփութութեան պատ — ճառը։ Կասկածէ դուրս է Ֆրանսուհիին վայելչու— թիւնը։ Կարելի չէ քննադատել զայն։ Ոչ մէկ Ֆը— րանսուհի, կը գրէր Ժաք տը Լաքրըթէլ, անտար— բեր պիտի մնայ եթէ տեսնէ թէ համարձակ հիա— ցումով մը կը զմայլիք իր վրայ։ Կիները երազած են միշտ բարբարոսներ։ Ֆրանսուհին, եթէ պարկեշտ է եւ պատասխան իսկ չի տար ձեզի, գիտցէք թէ շատ գոհ է դարձեալ ձեր այդ հիա — ցումէն, գոնէ հպարտ կը զգայ ինքզինք իրմէ պա— ղած ամուսինին առջեւ։ Քիչ մը զգայուն երեւա— ցէք։ Եթէ ամուսնացած էք, խօսեցէք ձեր կնոջ եւ զաւակներուն մասին։ Մեծ հաճոյք պիտի պատ — ճառէք Ֆրանսուհիին ու գորովալից արցունք մը պիտի խլէք անկէ, թերեւս միակ անկեղծ բանը որ կայ անոր մէջ... Միամիտ կիներ չեն պակսիր...

Երբեք մի բարկանաք Ֆրանսացիին առջեւ, ծիծաղելի կ'ըլլաք հնդկահաւի մը պէս։ Օտարա— կանը, երբ գրականութեան կամ գիտութեան մա— սին կը խօսի անոր հետ, պէտք չէ զգացնէ թէ տգէտ է ան, գաղափար չունի օտար գրականու — թեան վրայ։

Ֆրանսացին դիւրութեամբ չընդունիր օտարա— կանը իր տունէն ներս։ Ինչո՞ւ։ Ժլատութիւնը չէ միշտ պատճառը, քանի որ ան ճաշարան կը տանի այդ ծանօթ օտարականը՝ որուն հանդիպած է ճամբորդութեան մը մէջ։ Ստորագգածութիւնն ալ չէ պատճառը։ Ֆրանսացին մեծ համարում ունի միշտ իր մասին։ Ան չընդունիր օտարականը իր տունէն ներս պարզապէս չփոխելու համար իր մտածումներուն եւ սովորութիւններուն ընթացքը։ Յետոյ, ի՞նչ բանի մասին խօսի։ Քաղաքական պղտութիւն մը ինկած է օտարականին եւ իր եր— կիրներուն միջեւ։ Օտարականը յուսախաբ պիտի ըլլայ ի հարկէ համակրելի, սրամիտ եւ վայելուչ գտած այդ Ֆրանսացիէն՝ այցելելով անոր բնակա— րանը։ Օտարականը պէտք չէ գիտնայ թէ Ֆրան— սացին տունի մարդ է եւ կը սիրէ իր չորս պատե— րուն մէջ ըլլալ, երբ տունէն ներս կը մտնէ։

Պանդոկներուն մէջ, հարուստ օտարականը Ֆրանսացիէն աւելի յարգի է Ֆրանսացիին հա — մար, որ յանձն կ'առնէ ներկել անոր կօշիկները։ Ասիկա կը պատկանի նիւթապաշտ, գձուձ եւ կեղ— ծաւոր Ֆրանսացիներու դասակարգին։

Պետական պաշտօնէութիւնը մեծ նեղութիւն— ներ կուտայ օտարականներուն։ Բայց այդ պաշ — տօնէութիւնը տմարդի նոյն վերաբերումը ունի աշխարհի ամէն կողմ ալ։ Օտարականը կասկա — ծելի է ամէն տեղ ալ։

Ֆրանսացիները ճշմարտութիւնը Ֆրանսայի մէջ կը տեսնեն միշտ։ Անոնք, իրենց միամիտ նախնիքներուն պէս իրենց ազգէն զատ տարբեր ազգի մը գոյութիւնը չեն ըմբռներ։ Մոնթէյն ար— դէն ժամանակին նկատած էր անոնց այս թերու — թիւնը։ Ֆրանսացին կը կորսնցնէ ինքզինք իր գիւղէն դուրս գալով եւ անհամակրելի կը գտնէ օտարականը որ չի համապատասխաներ իր ըմբռ— նումներուն։ Ու օտարականը մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ, եթէ ըսէ թէ մեծ մայրը ծագումով Ֆրանսացի է։ Ֆրանսացին արմատացած է իր հո— ղին մէջ։

Օտարութեան մէջ, քանի մը Ֆրանսացիներ քովէ քով գալով կը դատապարտեն տեղւոյն բար— բարոս բարքերը, թէեւ տենէ մը ի վեր իրարու ալ չեն կրնար հանդուրժել։ Բայց առհասարակ կը քննադատեն Անգլիացին, որովհետեւ չունին անոր քաղաքավարութիւնը։ Գիտեն թէ չունին Զուի — ցերիացիին կարգապահութիւնը, Գերմանացիին լըջութիւնը, եւն.։

Ու Ժաք տը Լաքրըթէլ կը զարմանայ թէ ին — չո՞ւ օտարականները Ֆրանսա կուգան։ Ֆրանսա— ցին եսասէր ու փոփոխամիտ է, կծծի, յանձնա — պաստան եւ տրտնջացող, կ'ըսէ։ Ան լաւ չընդու— նիր օտարականները, եւ սակայն, իրողութիւնը մէջտեղն է։ Անոնք այս անհիւրընկալ երկիրը կու— գան միշտ։ Ինչո՞ւ, կլիմա՞ն, բնութեան գեղեց — կութիւնը, անուշ կերակուրներուն հո՞տն է որ կը քաշէ զիրենք։ Այո, անկասկած։ Բայց կայ աւե — լին։ Ազատութեան հով մը կը փչէ Ֆրանսայի մէջ, ուր մարդիկ այնքան այլազան են եւ քմայ — քոտ։ Ուրիշ ոչ մէկ երկրի մէջ կարելի է գտնել այդ ազատութիւնը։ Ազատ է եկեղեցի գացողը, ազատ՝ Թռչուններուն քար նետող ստահակը։ Ա— զատ են սիրահարները որ կը համբուրուին ոստի— կանատան առջեւ։ Ազատօրէն կ'երգէ համայնա— վար քերթողն իսկ։ Զար լեզուներ կ'ըսեն թէ ազա— տութեան conservatoire մըն է Ֆրանսան, կրնայ ըլ— լալ, բայց մարդը երբեք պիտի չյոգնի այդ յան— կերգէն։

✕

Ինչպէս կը տեսնուի, Ժաք տը Լաքրըթէլ փո— ղոցի Ֆրանսացին է որ նկատի առած է միայն։ Եւ ատոր համար է արդէն որ կը զարմանայ օտա— րականներուն վրայ։ Ու կը սահի կ'անցնի այդ ժո— ղովուրդին վրայէն իսկ։ Եւ սակայն կը զգանք թէ ինչ կը խորհի երբ կ'ըսէ թէ Ֆրանսուհիները բար— բարոսներ կը սիրեն։ Մենք աւելին գիտէ նաեւ հա— ւանաբար թէ սէրը դրամին կ'երթայ այսօր առ — հասարակ ու հարուստ պերճազինը աւելի յարգի է քան պարկեշտ, բայց աղքատ կինը։ Ծանօթ է traite des blanchesին եւ մնացեալ շուկաներուն, ո— րոնցմով կ'ապրին պարկեշտ կարծուած շատ մը մարդեր։ Ժաք տը Լաքրըթէլ վարանումի մէջ կը ձգէ մեզ նաեւ երբ կը խօսի ազատութեան մասին։ Կ'անցնի։ Բայց եթէ մէկ կողմ կը ձգէ ցեխը, խա— թարումը, չի տար նաեւ լոյսը որ կը ծփայ այդ բոլորին վրայ։ Ֆրանսական միտքը մեծութիւն մըն է իր կատարին վրայ, loge de conciergeէն վեր զոր կը տեսնէ ուրիշ գրող մը, Մոնթէրլան։ Այդ միտքը կ'արտացոլայ նաեւ վարի խաւին մէջ։ Ու կը գտնենք մեր փնտռածը երբ այդ լոյսին տակ կը նայինք հոգիներուն։

Ֆրանսացին սխալ չի գտներ այսօր այն ինչ որ կը տեսնէ իր սահմաններէն անդին։ Ընդհակա — ռակն, շատ մը Ֆրանսացիներ, նախորդ պատե — րազմէն ի վեր մանաւանդ, ճշմարտութիւնն ու փրկիչները կը փնտռեն իրենց երկրէն դուրս։ Շա— տերը կը քննադատեն հայրենիքն ու ժողովուրդը։ Ուրիշներ կ'ամչնան իսկ անոնցմէ։ Եթէ կան մո — լեռանդ հայրենասէրներ, կան նաեւ զանոնք դա — տապարտողներ։ Ազգայնական է սանոց խորքն ալ։

Բայց այդ ազգասիրութիւնը կ'անցնի սահ — մաններէն անդին։ Կան ազգային պատմութիւնը մեղադրողներ՝ գործաւորներէն մինչեւ Անաթօլ Ֆրանս։ Կան միջազգայնութեամբ խանդավառ — ուողներ, անիշխանականներ նոյնիսկ, հանրապե— տականներուն եւ թագաւորականներուն կողքին։ Խառնարան մըն է։ Կան գաղթավայրերու սիրահար Ֆրանսացիներ եւ ուրիշներ որ կը նային դէպի Քանատա, Ամերիկա, Մոսկուա։ Ամերիկեան եւ ռուսական գիրքեր կը կարդան այսօր (թարգման— ուած) եւ Նուկոսլաւիա կ'երթան ոմանք նոր բան տեսնելու եւ սորվելու համար, կը վերադառնան զմայլած։

Կարելի չէ ընդհանրական նկարագիր մը գծել՝ մանաւանդ երկրի մը մէջ ուր գաւառական նկա— րագիրները կը մնան յատկանշական, ցայտուն, ինչպէս է Ֆրանսան, ցեղերու խճանկար մը։ Բայց այդ բոլորին նայողը կ'ըմբռնէ թէ այլազանու — թիւնը կը քաշէ դէպի համամարդկային նկարա — գիր մը։ Հոս է Ֆրանսայի մեծութեան պատճառ— ներէն մէկը։ Հեռու չենք մանրանկար միջազգայ— նականութենէ մը։ Բոլոր գաւառները սաեղծած են ազատ Ֆրանսա մը։ Մէկ գաւառէն միւսը գացողը արմատ չի նետեր, կը յիշէ միշտ իր գիւղը, բայց կ'ապրի իր տան պէս, առանց արմատ նետելու։

Ժիտ յատկանշական է երբ կը գրէ. «Né à Paris, d'un père Uzétien et d'une mère Normande, où voulez - vous, monsieur Barrès, que je m'enracine?:

Ժիտ դէմ է նոյնիսկ արմատ նետելուն, խոր— հելով թէ թափառական կեանքն է որ կը զարգա — ցնէ մարդուն կարողութիւնները։ (Այս հարցը, կարեւոր մեզի համար, բայց տարբեր նիւթ մըն է, մանրամասնօրէն քննելի)։ Ու Ժիտ կը սիրէ ապրիլ Փարիզի մէջ, որ քաղաքներուն ամէնէն cosmopoliteն է։

Ու ըմբռնելի է թէ ինչու Ֆրանսացին, անհա— տապաշտ նաեւ, Ֆրանսացիին դէմ կ'ելլէ յաճախ։ Ըմբռնելի է թէ ինչու նոյնպէս կը պաշտպանէ օ— տարականը, փողոցին ու մամուլին մէջ, կը պա — հանջէ գաղթավայրերու ազատագրումը եւ մարդ— էակին ազատութեան իրաւունքը։ Ա. Սիւպէռ կը գրէ տեղ մը.

— «Ֆրանսական միտքն է որ կ'անպատուէ մէքէֆ եւ բարբարոս պոռալով օտարականներուն։ Այս անճոռնի աղմուկը կը խեղդէ գիտակից եւ մաքուր ձայները որ, ամէն ժամանակի մէջ, ար— տայայտած են օտարականներուն հանդէպ ունեցած իրենց բարի զգացումներն ու հրաշալի հասկացո— ղութիւնը։ Անարդար են այն օտարականները որ ականջ կուտան փողոցային իմաստակներուն պար— սաւին։

Հայհոյողները փողոցային մարդիկ չեն միշտ անշուշտ։ Բայց տարբեր չեն կարգ մը մտաւորա— կանները նաեւ Սիւարէսին համար. — «Գրակա — նութեան հանրապետութեան մէջ, այս անպատ — կառ եւ անարդար աշխարհին մէջ, ուր ամէն ինչ խանութպանութիւն է, parade foraine, partis acharnés à la conquête de la fortune, commerce de louanges et d'injures, de fausse gloire et de bruit...»:

Որքան ալ մասնակի եւ մակերեսային երեւան այս բոլորը, բան մը կը նշանակեն։

(Մնացեալը յաջորդով)

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Աւետաբեր Աղաւնի

Քաղցրագին յուշ մըն է մեր առաջին գաղթա— կայանը հիւրընկալ Ֆրանսայի հողին վրայ, Drômeի լեռներուն մէջ՝ գեղածիծաղ ձորակի մը ափը, ուր հաստատեցինք մեր բնակութիւնը 1926ին։

Այդ թուականներուն եւ աւելի առաջ արդէն խճողուած էր նաւահանգիստը գաղթող Հայերով։ Շատերը տուն տան վրայ էին եւ մութ սենեակ մը ճարելն իսկ անհնարին էր դարձեր։

Մենք ունեցանք արեւադէմ մեծկակ սենեակ— ներ երկյարկանի շէնքի մը մէջ, ուր կային նաեւ 5 — 6 տուն տեղացիներ։ Անոնք ալ կ'աշխատէին մօտակայ թուղթի գործարանը՝ որ կը բանէր գի— շեր ցորեկ։

Մէկ տարուան աշխատանքի պայմանագրով տեղաւորուեցանք հոն 1926ին ամրան կիսուն՝ ուր բնութիւնը իր լիակատար գեղեցկութեան մէջ է։

Իսկապէս հմայիչ էր այդ ձորակը, որ կը կոչուի Ֆէրրանտինիէր։

Հոն կ'աճին խնկաբոյր կանանչութիւններ, երփներանգ ծաղիկներ, վայրի շուշան, վարդ ու մանուշակ։

Ու կ'արձագանգեն ձայներ։ Վճիտ ջուրի կար— կաչ. երգեցիկներու մեղեդի, ծղրիթներու նուագ։

Առտուները շողեկաթի մը հնամաշ անիւնե — րուն ճռճռան աղմուկը կ'երկննար օձապտոյտ սպիտակ ճամբուն վրայ ու կ'ընդհատէր համեր — գը՝ որ կը հոսէր դիմացի սաղարթին մէջէն։ Ծու— խը իբրեւ մշուշ կը յամենար ծառերուն գլխուն վրայ։

Իրիկունները նոյն հեւքով կը վերադառնար ինչպէս գիւղական խարխլած սայլ։

Հաղորդակցութեան միակ միջոց այս հինա — ւուրց կառախումբն էր, որ կուգար խորերէն ու կայարան կ'առնէր Սէն Վալիէ կոչուած պզտիկ քաղաքը, Ռօնի ափին վրայ, մեր բնակավայրէն 5 — 6 քիլոմեթր հեռու։

Մեր կիրակնօրեայ զբօսանքը լեռնային պը— տոյտներն էին։ Բարձունքներուն վրայ ծաղկած շէն ագարակներ կան։ Անոնցմէ կը գնէինք կենսա—

կան Թարմ սնունդներ ու կը հաւաքէինք հա – մուն պտուղներ :

Բեռնաւորուած զամբիւղներով ուշ ատեն, շատ անգամ լուսնի լոյսով վար կ'իջնէինք դէպի տուն :

Ազատութեան ու բնութեան կրկնակ վայելք – ներէն գինովցած, գոհ էինք մեր ապրած նախնա– կան միջոցներով :

Հետզհետէ սակայն անցան արեւոտ օրերը։ Աշնանավերջի գալկոտ սրսփուքը ինկաւ ցնծուն ձորակին վրայ, որ մերկացաւ իր չքեղութիւննե – րէն :

Ներսերը մտանք։ Ոչ գիրք ունէինք, ոչ թերթ։ Գրեթէ աշխարհէ կտրուած՝ մինակ էինք։ Մեզմէ երկու քիլոմեթր հեռու գտանք երկու տուն Հա – յեր, որոնք աշխատանքի պայմանագրով, այդ տեղերը հասեր էին ինչպէս մենք։ Բայց այդ գիւ– տը չէր բաւեր լեցնելու մեր հոգեկան պարապը :

Պէտք էր սպասել մինչեւ գարուն, ուր հայա– շատ քաղաքներու հետ կարելի էր մշակել ճամբոր– դական յարաբերութիւններ։ Եւ այդպէսով փոխել ներկայ գոյավիճակը :

Նոյեմբերի անձրեւոտ, մսկոտ օր մը, գառի– վերներէն կը յորդէր ջուրի հոսանքը, քշելով հող– մավար տերեւներ։ Մութ ու խոնաւ իրիկուն էր : Քոյրիկս գործարանէն տուն եկաւ։ Իր թաց երե– սին վրայ լուսադեղ ժպիտ մը կը ցոլար :

Թրջած վերարկուին տակէն պզտիկ ծրար մը հանեց ու գիրկս նետեց :

— «Աւետաբեր Աղաւնի», կը սպասէիր, չէ՞ ...

Անհամբեր կը քակեմ ծրարը՝ Յառա՛ջ ... Երեք թիւ կը պարունակէր։

Փարիզաբնակ գիտակից հայրենակիցէ մը կու գար։

Ուրեմն Ֆրանսահայութիւնը այլեւս կազմա – կերպուած գաղութ մըն էր։ Ունէր իր մամուլը եւ բեմը :

Փառք հայկական մշակոյթին, մայրական չքնաղ լեզուին, եւ անոր ազատ ու քաջ մշակնե – րուն՝ «որոնք մէջն ապրոպաց դեռ եւս կանգուն են կեցեր »...

... Գիշերը ցուրտ է ու խաւար։ Հիւսիսը ի – ջած է լեռներէն ու սանձարձակ կը քանդէ ձորա– կին վերն ու վար :

Տաքուկ է մեր անշուք սենեակը եւ լուսաւոր– ուած։ Վառարանը կը ճարճատի, կը կարմրի։ Քա– րիւղէ լամբին դեղին ցոլքը ինկեր է «Յառաջ»ի համարներուն վրայ։

Քոյրիկս բարձրաձայն կը կարդայ Մեր խօս– քը · որ կուտայ իրական վայելքը կուռ ու չինիւ դաստիարակութեան մը, գրական ընտիր ու պատ – կերաւոր ստեղծագործութեան մը։

Եւ ոչ մէկ սիւեակ ու ամենակարճ լուր կը վրիպի մեր մոլեռանդ ընթերցողի պրպտող աչ– քերէն :

Այո, ասոր կը սպասէինք, Աւետաբեր Թռչու– նին այնքան անձկագին համբերութեամբ կը սպա– սէինք :

Անկէ ի վեր միշտ ունեցանք զայն մեզի հետ։

Անբաժան մտերմութեամբ հետեւեցանք իր պայծառ ու լուսարձակ ճամբուն, ուր քառորդ դարէ ի վեր կը հնչէ մեր Մեծասքանչին հզօր ու հոգեպրաւ ձայնը :

Յառաջը եղաւ փրկութեան դօտի մըր ալե – կոծեալ բեկորներուն։

Կենդանի կապ՝ արմատախիլ հայ բազմու – թիւններուն գաղութէ գաղութ :

Արմենական խօսնակ՝ որ արձագանգեց արե – ւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ, տալով պատկերներ ու դրուագներ տարագիր եղբայրնե – րու ապրած կեանքէն ու կենցաղէն։ Սփիւռքը հա– ղորդակից ըրաւ հայրենի աշխարհի վերելքնե – րուն :

Յառաջ եղաւ դպրոց, լսարան, ուսումնարան։

Վառարան հին ու ժամանակակից հայ պատ – մութեան :

Ցուցատախտակ հայ դպրութեանց ու աւան – դութեանց։

Մշտավառ հնոց գրականութեան ու վարու – ցանի :

Քրմական անշէջ քուրայ՝ ուր դարբնուեցան ու յղկուեցան ստեղծագործ միտքն ու տաղանդը։

Յառաջի բեմը տուաւ գրողներ, բանաստեղծներ, հեմբասացներ, հանրային գործիչներ եւ «շրջա – նաւարտ»ներ :

Այս վերջիններուն մէկ մասը թերթին 15ամ – եակին առթիւ գիրք մը նուիրեց խմբագրապետին ու ծաղկեփունջ մը՝ կազմուած լեռնային ու դաշ– տային տոհմիկ ծաղիկներէ կազմուած :

Գրականութեան ու բանաստեղծութեան սիրա– հարներ — «Յառաջի Սաներ»ը — իրենց ստեղծա– գործութիւնները մտածումի եւ երազի երախայ– րիքը կ'ընծայէին իրենց վաստակաւոր վարպետին, մայրենիք գալարագեղ անդաստանի անխոնջ ու քաջակորով մշակին, իբրեւ տրիտուր սիրոյ եւ ե– րախտագիտութեան :

Եւ մեծատաղանդ Նարդունին իր «Թուղթ ըն– ծայութեանը » կ'ամփոփէր հետեւեալ սրտառուչ բառերով .— «Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմք»։

Յառաջ ահա լրացուց իր 25ամեակը,— պատ– կառելի թիւ մը հայ մամուլի պատմութեան մէջ։

Իր խմբագիրը, «Արժանաւորն ըստ արժան – եաց», ինչպէս կը գրէր «Զուարթեր» 25ամեակին նուիրած խմբագրականին մէջ, ան – դուլ ու յարատեւ աշխատանքով տուած է իր յաղ– թական հունձքը :

Վերջին պատերազմի մռայլ օրերուն իսկ, երբ լռած էր «Յառաջ», «Հայկաշէն» եւ «Արածանի » հատորներ հրատարակեց :

Ցանուն լեզուի անկախութեան իր յողուածա– շարքը պիտի մնայ կենդանի մեր դասականներու կարգին :

Մաղթենք գիմաւորել «Յառաջ»ի 40ամեակը եւ ողջունել մեծանուն վարպետը նոյն անաոիկ պատնէշին վրայ, արթուն ու եռանդուն :

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՄՔ, պաշտօնաթերթ Արմենիա Երիտ · Մի– ութեան։ Բ · տարի, թիւ 2 (8),, Մարտ–Ապրիլ 1950։ Հայերէն եւ սպաներէն։ Պատկերազարդ : Հասցէ .— El Salvador 4625 Buenos Aires (R. Argentine) :

ՇԹՈՐԱ

Դեռ կը յիշեմ լուսաբոյր առաւօտները գիւղին,
Երբ մեղուներ խօլաբեւ սենեակիս մէջ կուգային
Արբենալու միրգերէն՝
Ջորս մենք ամէն իրիկուն կը քաղէինք մօտակայ
Այգեստանէն՝ ուր վաղո՛ւց արդէն Աշունը կուլայ
Իր արցունքներն ոսկեղէն :

Ամէն ինչ հոն, այդ աղուոր գիւղակին մէջ կը հիւսուէր
Իմ ապրուած ժամերուս՝ գեղեցկութեամբ լուսա– ջեր ·
Ծառին, քարին եւ ջուրին
Հէքեաթը նոր իմ հոգին կը հասկընար գաղտնօրէն ·
Ու դեռ ի՛նչ քաղցրը ձայներ արեւագեղ անցեալէն
Ինծի համար կ'երգէին ...

Աշխարհն ինծի կը բանար դուռներ՝ որոնց առ – ջեւէն
Գուցէ քանի՛ անգամներ անցեր էի տրտմօրէն,
Առանց բընաւ գիտնալու
Թէ մարգարիտ աղբիւրներ, ու պարտէզնե՛ր կա– յին շատ
Անոնց ետեւ։ Արդ հոգիս կը միանար խանդակաթ
Լուսածիծաղ սրտերու ...

Մանուկ էի, երբ ամէն առաւօտ վաղ արթնցած
Կ'երթայի ծոցը լերան, արահետները ծաղկած
Կը բանտէին զիս գաղտնի,
Եւ այգիներն Ամասիոյ գոզցէս եկեր էին հոս
Իրենց լուսեղ ժայռերով, աղբիւրներով մշտահոս,
Եւ ծառերով խնկենի :

Երբոր արեւը կ'իջնէր, իրիկուններն խաղաղ,
Կը հնչէին ճամբուս վրայ արծաթ բամբիռ ու ծի– ծաղ
Աղջիկներուն հէքեաթի,
Անոնք չքնաղ քարտիներն էին կեցած քովէ քով,
Եւ անոնց մեղմ շուքին մէջ կը տեսնէի հոգեթով
Ժպտուն դէմքեր դեռատի :

Բայց կուգար Մէկն ինծի հետ,
Աղբալեանն էր · այդ գիւղին
Ծեր նահապետը բարի, ըստուերամած եւ լռին,
Ջեռքէս բռնած ջերմօրէն,
Մինչեւ ծառի մը մօտիկ, յետոյ գիշերը կ'իջնէր,
Եւ զիս ահա՛ բիւրաւոր եւ պլպլուն երազներ
Կ'ողջունէին հեռուէն ...

Սիրտը որ հոն բաբախեց ու փշրեցաւ օր մ'յանկարծ
Հովին շունչէն կը վառի, կը բորբոքի սիրարծարծ,
Եւ գիւղակն այդ, Շթորա,
Շրջապատուած լեռներով, կանանչագեղ ձորին մէջ,
Իր կարօտովն հայրենի եւ խորհուրդովն իր անշէջ
Մտքի տաճար մը կ'ըլլայ :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (215)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԴ.

— Ես վաղուց գիտէի որ իմ վաճառած ապ – րանքը մի օր կը գգգէ իմ միսը, այդ պատճառով էլ աւելորդ էր համարում միս թողնել իմ ոսկոր– ների վրայ ... Բայց չգիտէի թէ այսքան քիչ կը լինեն ինձ ծուատողները։ Երկու օր առաջ իմ ճա– նապարհած ապրանքը սրանից շատ էր :

Նրանք քարշ տալով տանում էին, երբ Նապ – լուն դուրս վազեց մի քանի աղջիկների հետ եւ անցաւ կանանց խմբի գլուխը :

Մելիքի տունը ընկղմուեց լռութեան մէջ : Ասլանը գիւղամիջում էր եւ սպասում էր թէ երբ կը պատրաստուի ձիաւորների խումբը։ Նա Խա – չէն ուղարկել էր Պօղոսին, իսկ ինքն այժմ գնում էր ուրիշ գործի։ Մանասը դարձեալ չհամաձայ– նուեց տեղից շարժուել։ Այժմ երիտասարդը գի– տէր թէ ինչու ծմակի մարդը այնքան դժգոհ ու տխուր էր այս ուրախ ժամերին։ Կէս գիշերից սկսած նա աղաչում էր Մելիքի կնոջը, որ Սիւլէյ– ման Բէկի սպանողը գոնէ մի անգամ երեւայ իր աչքին :

Այդ ցանկութիւնն ունէին եւ շատ մարդիկ : Բայց Գայիանէն այլեւս չէր ուզում տեսնել մարդկանց երեսը :

Զարմանալի չէ՞ր այդ աղջիկը։ Իսկ մի՞սը, նա՞, որ Մելիք Աւանի աչքերը բացեց ...

Այս վերջինի մասին էր մտածում Ասլանը։ Կուսանոցի փոքրիկ զանգակը յանկարծ հնչեց, եւ նա բարձրացրեց աչքերը։ Նրա առաջ ցցուած էր կուսանոցի ահագին ժայռը, որի գլխին իրարան – ցում էր նկատւում։ Նա հասկացաւ, որ այդտեղ է կատարւում կանանց դատաստանը։ Եւ դեռ չէր կարողացել նա վերադառնալ իր մտքերին, երբ մի երկար մարմին սեւին տալով ցած գլորուեց ժայ– ռի գլխից։ Վերջացաւ ... Այդպէս էր ցոյց տալիս վերեւում խմբուած կանանց բարձրաձայն հըր – հռոցը։

Արշալոյսը կարմիր լոյսեր էր թափում դա – տողների վրայ :

Բացուեց նոր օրը ...

Գերութեան օրերում Մելիք Աւանին յափըշ– տակում էին անցեալի յիշատակները, այն հրա – շալի ջանքերը, որ տարիների ընթացքում ժողո – վուրդը գործ էր դնում իր ազատութիւնը պատռ– պարելու համար։ Ի՞նչպէս էր այդ ժողովուրդն այժմ, երբ իրականութիւն էր դարձել այն, ինչ որ կախարդական երազ էր տարիներից ի վեր :

Մելիքը քիչ էր նայում իր շուրջը, իսկ հա – մատարած տօնախմբութիւնը համարեա չէր նկա– տում :

Նրա ծրագիրը կատարեալ յաջողութեամբ էր պսակուել ամէն տեղ։ Սարը Մուսթաֆա փաշան հազիւ էր կարողացել մի բուռն մարդկանց հետ փախչել Գանձակից եւ ազատուել կոտորածից, ո– րին զոհ գնաց նրա ամբողջ բանակը։ Այդպիսի հեշտութեամբ ձեռք բերած յաղթութիւնը արբե – ցնող էր։ Երեկոյեան սարուկ տուն մտած մարդը վաղ առաւօտեան ազատ կանգնած էր իր չէմքում · դա չչմեցնող բախտ էր, որ մոռացնել տուեց ա – մէն ինչ :

Մելիք Աւանի սուր հայեացքից չխուսափեց այդ վերին աստիճանի վտանգաւոր հանգամանքը։ Ազատութիւնը նուաճուած էր · բայց դա բաւական չէր — նրան պէտք էր եւ պահպանել։ Երկրի սահմանները բաց էին, իսկ Պարսկաստանում եւ Վրաստանում Օսմանեան զօրքեր կային, որոնց համար դժուար չէր յանկարծակի ներս խուժել : Նրանց դիմադրելը այլեւս անհնարին չէր · պէտք էր միայն ռազմիկ ուժեր հաւաքել, տեղաւորել սահմանների վրայ եւ արթուն մնալ :

Ահա այդ նոր գործն էր նա այժմ գլուխ բե– րում, կրկնապատկելով իր հոգերը, օր ու գիշեր աշխատելով, որ այսօրուայ բախտը միւս օրը դժբախտութիւն չդառնայ :

Ղարաբաղի հիւսիսային կողմերը նա յանձնել էր Ջրաբերդի Մելիք Հաթամին, իսկ ինքը գոր – ծում էր Արաքսի ձախ ափին։ Զէնքի պակասու – թիւն չկար · այժմ Հայերի ձեռին էին Օսմանցի – ների թնդանօթներն անգամ։ Ատամներով կռուե – լու ժամանակն անցել էր եւ հիմա Ղարաբաղը ցոյց կուտար, որ երեք տարուայ գերութիւնը չէր մոռացել կանոնաւոր պատերազմ մղելու ճարտա– րութիւնը :

Պատրաստութիւնները կատարւում էին շտա – պով։ Գիւղերից փոքրիկ խմբեր էին դուրս գալիս, իջնում էին սարերի սառցապատ լանջերով, արագ քայլում էին խոր ցեխերի մէջ, անձրեւի եւ ձիւնի տակ :

ԴԷՊԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

Հռոմի մէջ բացուեցաւ Եւրոպայի Խորհուրդի նախարարական մարմնոյն հերթական Համագումարը: Նախ նիստ գումարեց խառն յանձնախումբը, որուն կ՚անդամակցին Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Իտալիոյ, Նորվեկիոյ եւ Իռալիոյ արտաքին նախարարները, ինչպէս եւ Խորհուրդի պատուիրակներէն Յունաստանի, Նորվեկիոյ, Գերմանիոյ, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները եւ խորհրդակցական ժողովի նախագահը Պ. Սփաաք (Պելժիա):

Յանձնախումբը որոշեց սկիզբէն իսկ հրաւիրել Գերմանիոյ եւ Սաարի ներկայացուցիչները, խորհրդակցական ձայնով եւ առանց քուէի իրաւունքի:

Ապա օրակարգէ անցնելով, ժողովը մերժեց զբաղիլ եւրոպական բանակի մը կազմութեան հարցով, նկատի ունենալով որ այդ խնդիրը կը քննուի այժմ Ատլանտեանի Դաշինքի խորհուրդին կողմէ:

Ժողովի յաջորդ նիստին պիտի ստորագրուի Մարդու Իրաւունքներու համաձայնագիրը:

Այս համաձայնագրով, արեւմտեան Եւրոպայի ամէն բնակիչ, տեսականօրէն իրաւունք պիտի ունենայ դիմելու միջազգային դատական ատեանին, եթէ իր կառավարութիւնը կը զրկէ զինքը մարդկային հիմնական իրաւունքներէն: Դատական ատեանը, որ պիտի կազմուի համաձայնագրի ստորագրութենէն վերջ, պիտի կրնայ զբաղիլ նաեւ կառավարութեանց միջեւ ծագելիք վէճերով:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Թղթակցին տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը նոր եւ աւելի վճռական ծանուցագիր մը պիտի ուղղէ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ վերազինման հարցին շուրջ:

Կ՚ըսուի թէ այս ծանուցագրին պարունակութիւնը պիտի հակասէ այն լաւատես յայտարարութեանց, զորս Պ. Էչիսըն ըրած էր անցեալ օր լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին: Պ. Էչիսըն ըսած էր թէ Գերմանիան վերազինելու մասին սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է եւ կը մնայ միայն մասնակցութեան ձեւը ճշդել: Աւելցուցած էր նաեւ, թէ այս հարցին առթիւ ամերիկեան եւ ֆրանսական կառավարութեանց միջեւ ծագած վէճերը որեւէ ձեւով պիտի չխանգարեն կամ դանդաղեցնեն ամերիկեան աջակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՊԵԱՆ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ մէջ կորսուած է օդանաւ մը, որ Պոմպէյէն Լոնտոն կու գար 48 ուղեւորներով եւ մեքենայի խանգարում ունեցած էր Կրընոպլի շրջանին մէջ:— Քանի մը օր առաջ ալ բրիտանական օդանաւ մը բռնկելով ջախջախուեցաւ Անգլիոյ մէջ, Փարիզէն Լոնտոն գացած ատեն: Զոհերու թիւը 28 հոգի:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ Քորէացիներու բուռն յարձակողականին առեւ, ամերիկեան 24րդ զօրաբաժինը ստիպուեցաւ 75 — 100 քիլմ. ետ նահանջել եւ լքել այն դիրքերը, զորս գրաւած էին Մանչուրիական սահմանագլուխին մօտերը: Ամերիկեան եւ ուրիշ օգնական ուժեր արագօրէն ռազմաճակատ կը փոխադրուին, նահանջող դաշնակից զօրամասերուն օգնելու համար: Տեղատարափ անձրեւները աւելի կը դժուարացնեն ռազմական գործողութիւնները: Զօր. Մէք Արթըր կ՚ըսէ թէ պարտուած թշնամին իր վերջին յուսահատական ճիգն է որ կը փորձէ այս անգամ:

ՊԱՐԿԱՍՏԱՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքած են, ինչպէս հաղորդեց վարչապետը, Նոյեմբեր 3ին: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին առ այժմ: Գործառնութեանց գումարը պիտի ըլլայ տարեկան 7 միլիոն սթերլին: Խորհրդային յանձնախումբ մը կը սպասուի Թէհրանի մէջ, կարգադրելու համար Պարսկաստանի առնելիքի խնդիրը (7 միլիոն սթերլին): Մոսկուայի հետ գոյացած համաձայնութիւնը պատասխան մը կը համարուի Մ. Նահանգներուն կողմէ Իրանի տրամադրուած փոխառութեան (8.250.000 սթերլին):

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ ֆրանսական ուժերը պարպեցին Լաօքայ քաղաքը եւ 15 քիլմ. ետ քաշուեցան: Բնակիչները հեռացած էին նախապէս:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ հեծելանուորդ Աշոտ Աւետեան Լիոն վերադարձած է 8000 քիլմ.ի ճամբայ կտրելէ վերջ, լեռներու եւ կիրճերու մէջ (Լիոն — Կրընոպլը, Քափ, Նիս, Մարսէյլ եւն.): Ուրբաթ օր ճամբայ ելլելով, վաղը, երկուշաբթի ժամը 12էն կամ 1ին կը հասնի Փարիզ: Route Nationale թիւ 6ով: Փարիզի պարսկական դեսպանը ինչպէս եւ ֆրանսական լիկը մասնաւոր մարդիկ ղրկած են, ընդունելութեան համար: Անշուշտ հայրենակիցներ ալ պիտի փութան դիմաւորել: Հայ մարզիկը Լոնտոն ալ հանդիպելէ վերջ, պիտի վերադառնայ Պարսկաստան, շարունակելու համար իր ուսումը: «Յառաջ»ի կողմէ տեսակցութիւն մը ունեցայ իրեն հետ, քունէն արթնցնելով:

Մ. Տ. Պ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՑՕՍՄԵԱԿԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ

12 Նոյեմբեր կիրակի ժամը 15էն 24, Ուէփիւպլիքէններու սրահը, 16 rue J. B. David:

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւն:

Հանդէսէ պաշտօնական բաժինէն վերջ պար, ընտիր նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Կերուխում մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 11ին, Շաբաթ իրիկուն:

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Տարօն եւ Արուսեակ Նուրիճանեանէ (Պանեէօ) իրենց անդրանիկ զաւկին՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ծննդեան առթիւ հազար ֆրանք:

ԿՈՒՌՈՑԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի, ժամը 11.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Rue Jean Goujon), տեղի կ՚ունենայ հոգեհանգիստ, ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԻԿԱՂԱՅՈՍ ԹԱՐԽԱՆԵԱՆի (Կուռօ) մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր զինակիցները եւ ընկերները:

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Թատրոն պարահանդէսը

Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Նոյեմբեր 12ին, Կիրակի, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Նոյեմբեր 5ին, կիրակի ժամը 3ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակի առթիւ հանդէս, նախագահութեամբ Գ. Յովհաննէսեանի, նաեւ ներկայացում՝ ՍՕՍ եւ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինէմա Ալհամպրայի սրահը: Կազմակերպութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, ղեկավարութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ, փարիզեան լաւագոյն դերասաններէն, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ, Քնարիկ եւ Մ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆՆԵՐՈՒ, ՊՇՏԻԿԵԱՆԻ, Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի եւ ԹՐԱԳՕՇի կը ներկայացուի ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ:

Կովկասեան երգերով ու պարերով:

Միեւնոյն ներկայացումը նոյն կազմով Պուա Քոլոմպի մէջ:

CONCERT

Լիտիա Քարին (Օր. Կարին Իչզալացեան) կը մասնակցի մեծանուն քլավսինիստ Pauline Aubertի նուագահանդէսին, այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ֆրանսական եւ իտալական դասական երգերով: Salle du Conservatoireի մէջ, 2bis rue du Conservatoire:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 8 rue Danton: Մուտքը ազատ է բոլոր ընկերուհիներու համար:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը Նոյ. 10ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը, 40 rue de Flore, Ալֆորվիլ, ժամը 8.30ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի գիշեր, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս երկուշաբթի գիշեր, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ընդհ. ժողովը 18 Նոյեմբեր, շաբաթ գիշեր, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին հերթական հաւաքումը այս երկուշաբթի երեկոյ, ծանօթ հաւաքատեղին Քաւէ: Պիտի խօսի Թ. Գառնիկ ազգ. խնդիրներու մասին:

ՀԱՅ ԱՒԵՏՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրօֆ. Խայիկեան նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցւոյ, կը խօսի այս կիրակի ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահը: (métro Notre Dame des Champs): Նիւթը՝ Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻՆ որպէս Սուրբ եւ Հայ ամենամեծ բանաստեղծը:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 12ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 16էն 24, HOTEL GEORGE Vի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ Ruddy Castellի յայտնի նուագախումբին եւ իր երեք ֆօրմաստոններուն

ԽԻՍՏ ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Défilé de mannequins, փարիզեան նորաձեւութեանց ծանօթ տուներուն կողմէ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները՝ դիմելով Պ. Նուպարի 19 rue Jean Mermoz, Paris (8). Tél. Ely. 23-66: Տոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Ա. Անէմեանի, 56, rue Lafayette, Paris (9), Tél. Pro. 03-19 եւ Վ. Զիլինկիրեանի, 24 rue Feydeau, Paris (2), Tél. Cen. 48-51:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fonde n 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 ֆր. — C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 8 Novembre 1950 Չորեքշաբթի 8 ՆՈՅԵՄ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année № 6303—Նոր շրջան թիւ 1711 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄՈՒՐՃԸ ԳԼԽՈՒՆ

Մուրճը եւ մանգաղը շինարար գործիքներ են։ Խորհրդանիշ աշխատանքի եւ արտադրութեան։

Բոլշեւիկեան վարդապետութիւնն ալ անշուշտ այդ ըմբռնումով է որ իբրեւ զինանշան կը գործածէ զանոնք։

Երեւոյթը կը համապատասխանէ՞ իրականութեան։

Այդ շինարար գործիքները միեւնոյն ատեն չդարձա՞ն խորհրդանիշ համատարած ահուսարսափի, սարկացնելով, անբանացնելով միլիոնաւոր քաղաքացիներ։ Մարդամեքենաներու վերածելով անհամար բազմութիւններ։

Ասորա–բաբելական կամ եգիպտական պատմութիւնը չե՞ն յիշեցներ այն բարքերը որ պարտադրուած են այդ միլիոններուն։ Առանց երկրի, ցեղի, սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան։

Երբե՞ն ի վեր յեղափոխական շարժումները կը ծառայեն «Արեւ–Առաջնորդներ», արեւէն եւ աստուածներէն ալ բարձր կուռքեր ստեղծել եւ բազմեցնել ժողովուրդներու գլխուն վերեւ։

Դեռ աւելին։ Մուրճով զարնել անոնց գլխուն, «Հանճարեղ»ներու գծած ճամբով քալելու համար։ Եւ պարբերաբար մանգաղով շօշափել անոնց կողերը կամ վիզերը, եթէ քիչ մը ծուռ քալեն։

Այո, աննախընթաց, հսկայական նուաճումներ, յառաջդիմութիւններ կատարուեցան Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ, աւելի քան երեսուն տարիներու ընթացքին։

Այսօր իսկապէս անճանաչելի դարձած է ցարերու երկիրը, հիւսիսէն հարաւ։ Մինչեւ Միջին Ասիոյ տափաստանները։ Մեր «ծայրագաւառ» հայրենիքն ալ մեծապէս փոխուած է այսօր։

Ոչ ոք պիտի կրնար ժխտել ոչ հնգամեայ «պլան»ներու եւ գիտական, ուժանիւթն աշխատանքի հրաշքները, ոչ ալ ուրիշ արդիական, արմատական նուաճումներ, որոնք դարաշրջան մը բացին ժամանակակից պատմութեան մէջ։

Բայց, ո՞վ կրցաւ չափել այդ հսկայական յաջողութեանց գինը, — քստմնելի խորութիւնը անհամար աշխատաւորներու տառապանքին։ Գումարը տաժանակիր աշխատանքի զոհերուն...

Մնաց որ, բոլոր ընկերային–տնտեսական, գիտական կամ ռազմական յաղթանակները երբեք պիտի չկրնան սրբել կամ պարտկել բոլշեւիկեան կարգուսարքին ահաւոր աւերները՝ հոգեբանական տեսակէտով։

Շատեր բնական կամ անխուսափելի կը գտնեն առաջին տարիներու սանձակոտոր բռնութիւններն ու զանգուածային սպանդները, մոնկոլ–թաթարական բարբարոսութեամբ։

Ինչպէս ալ տրամաբանեն, այդ վարդապետութեան յաւիտենական արատը պիտի կազմէ մտաւոր եւ բարոյական կազմալուծման հրէշային մասնագիտութիւնը։ Քայքայում աննախընթաց եւ անգերազանցելի։

«Չեկա»ն միայն պետական գործունէութեան մեքենայ մը չէ, այլ ամբողջ աշխարհայեացք մը։

Ե՞րբ, ո՞ր գաղափարական կամ յեղափոխական շարժումի ընթացքին, ծրագրեալ ճարտարարուեստի մը վերածուած էին հաւաքական լրտեսութիւնը, հաւատաքննութիւնը, սուտը, կեղծիքը, մատնութիւնը եւ ուրիշ անքաւելի մեղքեր։

Եւ ե՞րբ այսքան վայրագօրէն հարթիչ գլանի տակ առնուած էր մարդկային միտքը, ստեղծագործութեան բոլոր ճակատներուն վրայ, — գրական, գեղարուեստական, գիտական, կրթական։ Նոյն իսկ մարզական։

Ո՞ր «յառաջդիմական» հոսանքը յանդգնած էր կապար կապել բանաստեղծին, գրագէտին, նկարիչին կամ երաժշտագէտին թեւերէն, որպէս զի ստեղծագործէ։ Գլխուն վերեւը ունենալով մուրճ–մանգաղը, իբրեւ հեռանկար կամ... մղձաւանջ։

Եւ այս բոլորը՝ իբրեւ թէ «սոցիալիզմ կառուցելու համար»։

Դեռ խօսէ՞նք այն երկդիմի քաղաքականութեան մասին, որ քաղքենի–դրամատիրականն ալ գերազանցեց, ամբողջ ժողովուրդներ եւ երկիրներ լուծի տակ առնելու համար։ Ռուսաստանի բնական սահմաններէն ալ անդին։

Յեղափոխութենէն 33 տարի վերջը, ահաւասիկ Եւրոպայի «ազատագրուած», կարմրած մասն ալ ազատութիւն կ՚աղաղակէ...

Եւ խաղաղութիւնն է որ կը դողայ իբրեւ աշնան տերեւ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՅՐԻԿԸ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ, ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

Տուներ եւ խանութներ կան ուր յաճախ կը տեսնէք ամէն տեսակ թերթերու կապոցներ։

Ցրուիչը ինչպէս ձգած է, այնպէս ալ մնացեր են։ Կ՚ըսես՝ մոռցեր են զանոնք քակել։

Եթէ փորձուիս հարցնել, պատասխանը պատրաստ է.

— Ես ժամանակ չունիմ կարդալու։ Մայրս (կամ հայրս) կը կարդայ, պէտք եղածը ինծի կը պատմէ։

Եւ կամ, սովորական չքմեղանքը.

— Հայերէն կարդալու վարժութիւնս չատանց կորսնցուցած եմ։ Ֆրանսերէնը կը բաւէ։

— Եթէ ժամանակ չունիք եւ կամ հայերէնի վարժութիւնը կորսնցուցեր էք, աւելի լաւ չէ՞ որ կարօտ հաստատութիւն մը ղրկել տաք թերթը։

— Ո՞վ պիտի զբաղի ատանկ բաներով։ Թերթերը կու գան, ես ալ կը վճարեմ։ Պարտականութիւնս կատարած կ՚ըլլամ ազգասիրաբար։ Չի՞ բաւեր։

Ոչ միայն կը բաւէ, այլեւ բարենիշ մըն ալ կ՚արժէ...

Վաղը երբ ոչ մայր մնայ, ոչ ալ հայր, այդ «ազգասիրական» պարտականութենէն ալ կ՚ազատին, երկտող մը ուղղելով թերթերու վարչութեանց.

— «Հայերէն կարդացողը մեռաւ, դադրեցուցէք թերթերուն առաքումը։»

Ինչպէս որ Ամերիկայի մէջ կ՚ըսեն.

— Մեծ հայրիկը մեռաւ։ Այլեւս թերթ մի ղրկէք։

Եւ երեւակայել որ այս հայրիկներն ու մայրիկները հազար կտոր կ՚ըլլային երէկ, աքսորի ճամբաներուն վրայ, ամէն տունէ ճրագ մը փրկելու համար...

ՎԱՀԷ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՅ ՎԻՐԱՒՈՐԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

«Հայրենիք – Ուիքլի» կը գրէ թէ Քորէայի կռիւներուն մէջ վիրաւորուած է Եդուարդ Գ. Ալեքսանեան, զաւակը Տիկին Ժոզեֆին Ալեքսանեանի, Նիւ Եորք։

Այս հինգերորդ հայ զինուորն է որ կը վիրաւորուի Քորէայի մէջ, համաձայն մինչեւ Հոկտեմբեր 12 հասած լուրերու։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսական զօրքը կարգ մը դիրքեր եւս պարպած է եւ այժմ կը համախմբուի Հանոյի շուրջը (Թոնքին)։ Մասնագէտներ կ՚ըսեն թէ Հիւս. Հնդկաչինի Ֆրանսական ճակատը այժմ կը սահմանափակուի Կարմիր գետին շրջանը, ուր կը գտնուի տասը միլիոն բնակչութեան 8 միլիոնը։

ՄՈՆ ՊԼԱՆԻ վրայ խորտակուած օդանաւին բեկորները գտնելու համար, խումբ մը ազատարարներ ճամբայ ելած էին առաջնորդութեամբ վարպետ լեռնագնացի մը, Ռընէ Փայոյի։ Զարհուրանց տաժանելի էր վերելքը, 40 աստիճան ցուրտի մէջ։ Բչ. օր, երբ առաջնորդը ելք մը կը փնտռէր, ձիւնակոյտէ մը քշուելով թաղուեցաւ։ Իրեն ընկերացող զինուորները երկու ժամ աշխատեցան, ձիւներուն տակէն հանելու համար եւ արհեստական շնչառութիւն փորձեցին, բայց խեղճը մեռած էր։ Քառասուն տարեկան այս առաջնորդը գլխաւոր մարզիչն էր Ֆրանսական բանակի լեռնագնացութեան վարժարանին։ Իր եղբայրն ալ, նոյնպէս լեռնագնաց, մեռած էր նոյն շրջանին մէջ, պատերազմէն առաջ։ Օդանաւին 48 ուղեւորները վերջնապէս կորսուած կը համարուին։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն կառավարութիւնը որոշած է պաշտօնէ արձակել փարիզեան շրջանի համայնավար չորս քաղաքապետները եւ 29 փոխ–քաղաքապետները։ Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ «անոնց տեղ պիտի նշանակուին այնպիսի անձեր որոնք որեւէ գործունէութիւն չեն ունեցած զանազան քաղաքական կուսակցութեանց մէջ։ Նկատի պիտի առնուի միայն իրենց վարչական ձեռնհասութիւնը»։

800.000 ԹՈՆ ՑՈՐԵՆ ստանալու համար, Անգլիա պայմանագիր մը կնքեց Խ. Միութեան հետ։ Բեռները ճամբայ պիտի հանուին անմիջապէս, եւ ապսպրանքը վերջացած պիտի ըլլայ 1951ի ընթացքին։

Չինացիները կը կռուին Ազգաժողովի ուժերուն դէմ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՆԻՍՏԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Իր հրատարակած զեկոյցէն անմիջապէս վերջ, ՄԱԿի ուժերու ընդհ. հրամանատարը զօր. Մէք Արթըր պաշտօնապէս հաղորդեց Ապահովութեան Խորհուրդին, թէ չին համայնավար ուժերը սկսած են կռուիլ ՄԱԿի ուժերուն դէմ։

Հրամանատարին այս տեղեկագրին վրայ Մ. Նահանգները, Ապահովութեան Խորհուրդի նախագահ Պ. Պէպլէրէն (Եուկոսլաւիա) պահանջեցին ժողով գումարել ստիպողաբար, քննելու համար Քորէայի նոր կացութիւնը։ Պ. Պէպլէր, լսելով ամերիկեան ներկայացուցիչին պահանջը ըսաւ թէ կացութիւնը իսկապէս լուրջ է եւ պէտք է խորհրդակցի նաեւ միւս անդամներուն հետ։ Այս խորհրդակցութենէն վերջ որոշուեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդը արտակարգ նիստի հրաւիրել այսօր, չորեքշաբթի օր։ Մինչ այդ ամերիկեան ներկայացուցիչները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան միւս անդամներուն հետ զօր. Մէք Արթըրի հաղորդած տեղեկութեանց մասին, որոնց համաձայն, չինական մասնաւոր զօրամասեր մտած են արդէն Քորէա եւ կը կռուին ՄԱԿի ուժերուն դէմ։

Իր այս տեղեկագրին մէջ, զօր. Մէք Արթըր կ՚ըսէ, թէ «ՄԱԿի ուժերը այժմ կը դիմագրաւեն նոր թշնամի մը։ Մեր կռուող ուժերուն համար այլեւս պարզ է, որ ՄԱԿի դէմ թշնամական գործողութեանց ձեռնարկած չին համայնավար զինուորական ուժերը։ Այս իրողութիւնը պարտք կը դնէ վրաս հրաւիրել ՄԱԿի ուշադրութիւնը։

Տեղեկագրին մէկ պատճէնը, ամերիկեան պատուիրակութեան կողմէ յանձնուեցաւ նաեւ Քորէայի համար կազմուած եօթնանդամ յանձնախումբին, որ երէկ, դոնփակ նիստի մը մէջ կարծիքներու փոխանակութիւններ ունեցաւ այս մասին։

Զօր. Մէք Արթըր, իր տեղեկագրին մէջ կը յիշատակէ 12պարագաներ, որոնք կը հաստատեն չինական մասնակցութիւնը Քորէայի պատերազմին։ Չին համայնավարները կրակ բացած են ՄԱԿի օդանաւերուն վրայ չորս անգամ (վերջինը Հոկտ. 17ին)։ Հոկտ. 16ին 2500 չին զինուորներ Մանչուրիայէն Քորէա մտած են եւ սկսած են կռուիլ ՄԱԿի ուժերուն դէմ։ Հոկտ. 29ին 5000նոց նոր ուժ մըն ալ մտած է Քորէա։

Նոյեմբեր 1ին չինական օդանաւեր մասնակցած են օդանաւային կռուի մը։ Հոկտ. 30ին եւ Նոյեմբեր 2ին եւ 3ին, չին ռազմագերիներ յայտնած են անունները այն չինական զօրամասերուն, որոնք կը կռուին այժմ Քորէայի մէջ։ Եւ վերջապէս Նոյեմբեր 4ին ՄԱԿի ուժերը գերի բռնած են 5 չինացի համայնավար զինուորներ։

ԵԹԷ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՄԵՐԺԷ...

Անշուշտ չի գիտցուիր թէ ինչ պիտի ըլլայ Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումը ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին։ Կը նախատեսուի սակայն, թէ իբրեւ առաջին քայլ Չինաստանէն պիտի պահանջուի ետ քաշել Քորէա մտած իր ուժերը։ Եթէ Չինաստան մերժէ, այն ատեն իր արարքը պիտի նկատուի կանխամտածուած յարձակում մը եւ ըստ այնմ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին այդ պետութեան դէմ։

Եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը, վեթոյի պատճառով անշարժութեան մատնուի, ինչ որ շատ հաւանական է, այն ատեն 24 ժամուան ընթացքին հարցը պիտի քննուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ, որուն տալիք որոշումը պիտի ըլլայ վերջնական եւ պարտադիր բոլոր անդամներուն համար։ Իսկ Չինաստանի դէմ պատերազմի մը յայտարարութեան պարագային, ՄԱԿի ուժերը, իբրեւ պատժական առաջին միջոց, կրնան քարուքանդ ընել Եալու գետին միւս կողմը գտնուող մանչուրիական ջրաելեկտրակայանները, որոնց մէկը մանաւանդ, իր մեծութեամբ, կը նկատուի աշխարհի չորրորդ մեծագոյն կայանը եւ կ՚ապահովէ Մանչուրիոյ եւ նոյնիսկ Սիպերիոյ ճարտարարուեստը։

Այս հաւանականութեան առջեւ, կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը եւ չինական կառավարութիւնը զգուշութեամբ պիտի շարժին դէպքերու զահավիժումը կանխելու համար։ Եւ իրենց կարգին, միւս պետութիւններն ալ, կացութեան լրջութիւնը աչքի առջեւ ունենալով, պիտի չուզեն անմիջապէս ծայրայեղ միջոցներու դիմել։

× Նախագահ Թրումըն, որ ընտրական գործերով Ուաշինկթընէն մեկնած է, հեռաձայնով երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարար Պ. Էչիսընի հետ Քորէայի կացութեան մասին։ Կը հաղորդուի թէ Նախագահը անձկութեամբ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին։

× Հիւս. Քորէայի զօրքին ճնշումը յանկարծ կանգ առաւ ռազմաճակատին վրայ։ Պատճառը չէ պարզուած։ Կ՚ենթադրուի թէ մեծ կորուստներ կրած ըլլալով, իր ցրուած ուժերը կը համախմբէ, նոր յարձակումներու ձեռնարկելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱԶԱՐՀԻՆԳՀԱՐՒՒՐԱՄԵԱԿԸ

Յառաջիկայ տարի կը լրանայ 1500ամեակը Վարդանանց պատերազմին: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի պաշտօնաթերթը, « Հասկ » (1950 Մարտ) առաջարկած էր մասնաւոր փայլով տօնել անոր յիշատակը: Յոյս ունինք որ հայկական Սփիւռքը այժմէն իսկ կը լծուի աշխատանքի : (ԽՄԲ.— «Յառաջ» արտատպեց այդ կոչը):

Վարդանանց պատերազմը կարեւոր անկիւնադարձ մըն է մեր պատմութեան մէջ: Փոխադրուինք պատմական մթնոլորտին մէջ հասկնալու համար դէպքերը:

Հին աշխարհի փլուզումէն վերջ — ասորեստանեան շրջան — Առաջաւոր Արեւելքի վրայ յայտնուեցան երկու հզօր իշխանութիւններ, Իրան եւ Հռովմ:

Ասոնք զօրաւոր կարգուսարք մը հաստատեցին Արեւելքէն Արեւմուտք, փակեցին սահմանները բոլոր կիսավայրենի ցեղերու դէմ :

Այդ սահմաններէն ներս, Հայաստան, ժամանակ մը վայելեց խաղաղութեան բարիքները, մնալով դարձեալ ռազմադաշտ, երկու մրցակից աշխարհակալութիւններու բանակներուն :

Դարեր անցան: Մեր ժողովուրդը, որ իր անունը տուաւ երկրին, որ իր անկախ պետական կեանքը ապրեցաւ, օր մը բաժան բաժան եղաւ երկու քաղաքական ուժերու միջեւ (380 Թուականներ):

Հռովմ եւ Իրան, ամէն մէկը իր հասկցած եղանակով, սկսան կարգադրել Հայաստանի խնդիրը: Բիւզանդիոն, Հռովմի ժառանգորդը, հետզհետէ վերջ տուաւ հայկական նախարարական տոհմերու իշխանութեանց, հայ ժողովուրդը իրացնելով իր մշակոյթին մէջ, միւսը Հայաստանի իր բաժինը վերածելով կիսանկախ նահանգի մը, մարզպանութեան :

Եւ հա 450 Թուականները: Հայութեան կը սպառնայ վերջնապէս կորսուելու վտանգը:

Նոյն Թուականներուն Բիւզանդիոնի գոյութիւնն ալ վտանգուած է: Ինկած է հռովմէական կայսրութիւնը, խորտակուած են Հռենոսի պաշտպանութեան ամբարտակները, հիւսիսային ցեղերը տէր ու տիրական են դարձած հռովմէական կալուածներուն :

Միւս կողմէն ասիական հրոսախումբեր Ատտիղասի առաջնորդութեամբ հասեր են Դանուբի առջեւ: Բիւզանդիոն ահագին դժուարութիւններով կը ջանայ խաղաղութիւնը գնել Հոներէն :

Արքայից արքան ազատ է Հայաստանի հետ վարուելու այնպէս, ինչպէս կ'ուզէ. Հայաստան մինակ է եւ անպաշտպան: Իրանի քաղաքագէտները ունին ծրագիր մը, ճիշդ այնպէս, ինչպէս Բիւզանդիոն քրիստոնէութիւնը իրեն կապած է, նոյն ձեւով Տիզբոն կ'ուզէ իրեն կապել արիական ցեղերը,— Հայերը, Վրացիներն ու Աղուանները : Ասոր համար պէտք է սակայն ջնջել Քրիստոսի հաստատած կրօնը :

Մնացեալը ծանօթ է ամէն Հայու:

Հայերը, Վարդան Մամիկոնեանի առաջնորդութեամբ կ'ընդդիմանան: Աւարայրի ճակատամարտին (451ի գարնան) կը պարտուին: Պայքարը կը շարունակուի սակայն, մինչեւ Վահանեան ապստամբական շարժումները ու մինչեւ որ Հայերը ձեռք բերեն կրօնական ազատութիւն :

Ահա այս պատերազմի 1500ամեակն է որ պիտի տօնուի յառաջիկայ տարի :

★

Վարդանանց պատերազմը դէպք մըն է որ խոր ակօսներ կը բանայ պատմութեան մէջ: Ան շարք մը խնդիրներու առջեւ կը դնէ մեզ, խնդիրներ, որոնց մէջ որքան խորանանք, այնքան հասկնալի կը դառնայ հայ ժողովուրդի առեղծուածը :

Աւարայրը ունի բազմազան երեսներ, 1500-ամեակի առթիւ հայ մամուլի եւ մտաւորականութեան դերը պէտք է ըլլայ լուսաբանել անոր այդ զանազան երեսները, պրպտել ու վերլուծել դէպքեր, մեր յիշողութեան մէջ Թարմացնելով անցքերը, զանոնք դարձնելով ապրուած բան:

Բայց ամէնէն առաջ պէտք է ցոյց տալ Վարդանանց պատերազմի միջազգային նշանակութիւնը: Եթէ Հայերը ընդունած ըլլային Յազկերտ Բ.ի հրովարտակի հրամանները, արքայից արքան, իբրեւ նոր Քսերքսէս մը, պիտի հասնէր մինչեւ Բիւզանդիոն, ձեռք տալու համար Հոներու Թագաւորին:

Մեր պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ ցուցաբերել Հայոց դերը : Հայաստան եւրոպական փրկեց Բիւզանդիոնը, հետեւաբար եւրոպական քաղաքակրթութիւնը վերջնական կործանումէ :

Վարդանանցի երկրորդ նշանակութիւնը այն է որ՝ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Քրիստոնէութիւնը պայքարի կ'ելլէ զրադաշտական աշխարհահայեացքին դէմ: Այս պայքարը միայն տիրակալութեան պայքար չէ, այլ երկու գաղափարաբանութեանց բախումը :

Քրիստոնէութիւնը եկաւ կանգ առնելու Հայաստանի մէջ, Հայը դարձաւ անոր առաջամարտիկը, դարեր շարունակ ան պիտի շարունակէ պատմութենէն իրեն յանձնուած այդ սուրբ առաքելութիւնը: Ուր որ պայքար մը կայ Խաչի եւ Մահիկի, Հայաստան դրեթէ մասնակից պիտի ըլլայ անոր :

Վարդանանցը ուրեմն նաեւ իր տեղը պէտք է ունենայ գաղափարական պայքարներու շարքին մէջ, փիլիսոփայութեան եւ կրօնքներու պատմութեան մէջ:

Շատ աւելի խոր են բացուած ակօսները ազգային տեսակէտով:

Վարդանանց պատերազմը մեզ կը սորվեցնէ թէ կարելի չէ ժողովուրդի մը հոգին խեղդել հրովարտակներով, մեզ կը յիշեցնէ թէ հայութիւնը այն ատեն կրնայ յաւիտենական դառնալ, երբ կը պահէ իր հոգին ու անոր ստեղծած արժէքները:

Դարերէ ի վեր Հայկ. Եկեղեցին կը տօնէ Վարդանանց յիշատակը, որ խորապէս ազդած է հայ սերունդներու վրայ :

Առանց անցեալի գիտակցութեան, ժողովուրդները կը դառնան խուժան կամ հօտ :

Տեսա՞ծ էք պարսիկ էշապանը, որ անտարբեր անցնի Դարեհ Ա.ի արձանագրութիւններու առջեւէն: Անոր մէջ մեռած չէ գիտակցութիւնը :

Եթէ նկատի առնենք թէ ինչպէս Միջագետքի Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի քրիստոնէութիւնը կլանուեցաւ մահմետականութեան ալիքներէն, այն ատեն միայն կ'ըմբռնենք թէ Աւարայրը ինչպիսի կռուով է տուած հայութեան, դիմադրելու համար իսլամական յորձանքին դէմ :

Ի՞նչ բերաւ Վարդանանցը Հայութեան.— Ամէն բանէ առաջ Թոյլ չտուաւ որ հայ ժողովուրդը խառնուի խառնակեաց ցեղերուն հետ :

Աւարայրը հիմը դրաւ հայ հոգիի անկախութեան :

Իրանի եւ Հռովմի անկումէն վերջ, ան դարեր շարունակ պահեց իր անարատ հոգին ու անոր ըստեղծած արժէքները :

Ոմանք կը կարծեն թէ Վարդանանցով Հայաստան վերջնապէս յարած է Արեւմուտքի յունական մտքին: Վարդանանցէն շատ առաջ Հայը կատարած էր այդ դիմադարձութիւնը: Այն օրէն ի վեր երբ քրիստոնէութիւնը եկաւ քանդել հեթանոսական Բագինները, հայութիւնը մաս կազմեց արեւմտեան մտքին եւ քաղաքակրթութեան :

Հայ գրերու գիւտը եւ Թարգմանիչները ամբողջացուցին այդ գործը :

Երբ նկատենք թէ ինչպիսի արհամարհանքով կը խօսին Ե. դարու գրիչները՝ զրադաշտական կրօնի եւ ուրիշ բարքերու մասին, այն ատեն միայն հասկնալի կը դառնայ թէ ինչու Հայը մերժեց Յազկերտ Բ.ի հրովարտակը :

Քաղկէտոնի ժողովին (451) որոշումները մերժելով հայ ժողովուրդը տէր դարձաւ իր հոգիի անկախութեան: Ան այլեւս իր պատգամները Բիւզանդիոնէն չէր որ կը ստանար, ոչ ալ գործիք պիտի դառնար «քրիստոնեաներու պաշտպան» կայսրերու :

Առաջին անգամ է որ պատմութեան մէջ եկեղեցի մը կ'առնէր երկրի մը եւ ժողովուրդի մը անունը, կը կոչուէր Հայաստանեայց եկեղեցի:

Ազգին եւ եկեղեցիին միութիւնը նուիրագործուեցաւ Աւարայրով: Երկրի անկախութեան համար ինկած զինուորները դասուեցան սուրբերու կարգը :

Ինչպէս որ ազգը կը ձգտէր քաղաքական անկախութեան, նոյն անկախութիւնը դարձաւ նաեւ Հայ. եկեղեցիին նշանաբանը: Ան այլեւս պիտի չծառայէր միայն հոգիներու փրկութեան գործին, այլ առաւելապէս հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ անկախութեան գործին: Անոր համար պիտի աղօթէ եւ անոր նուիրուի :

Հայոց Թագաւորութեան կործանումէն վերջ, ան Թագաւորութեան վերահաստատման ամենաեռանդուն ջատագովը պիտի դառնայ եւ իր հեղինակութիւնը տարածէ հայ իշխանական տուներու վրայ, իբրեւ գերագոյն պետը ամենայն Հայոց :

Մինչեւ այսօր Հայաստանեայց եկեղեցին է միակ գլխաւոր կապը աշխարհացրիւ հայութեան միջեւ :

Մաղթենք որ յառաջիկայ տարին արժանաւորապէս Թարմացնէ Վարդանանց յիշատակը, նոր շունչ եւ նոր ոգի ներշնչէ տարագիր բազմութեանց :

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Ինչե՛ր ըսել կուտան Հայոց կաթողիկոսին

(ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ՔՈՐԷԱ, ՎԻԷԹ – ՆԱՄ, ԻՆԴՈՆԵԶԻԱ ԵՒԱՅԼՆ)

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ալ մասնակցած է խաղաղութեան կողմնակիցներու երկրորդ համագումարին, Մոսկուայի մէջ: Այս առթիւ խօսած է հետեւեալ ճառը, զոր կ'արտատպենք Պուքրէշի «Նոր կյանք» շաբաթաթերթէն: (Ճառը տպուած է նաեւ Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթին՝ «Իզվեստիա»յի Հոկտ. 20ի թիւին մէջ).—

Մեծայարգ պատգամաւորներ,

Այժմ, ուրիշ շատ ազգերու շարքին, պէտք է հնչէ նաեւ հայ հաւատացեալներու ձայնը: Այդ ձայնը լսելի կը դառնայ այս բեմէն հնադարեան հայ եկեղեցւոյ ալեւոր պատրիարքի շրթունքներէն :

Ներկայ ժամանակներուն ամբողջ աշխարհ խռովութեան մէջ է, յուզումնալից վայրկեաններ կ'ապրի ան: Ասոր պատճառը այն դիրքն է, զոր որդեգրած են Ամերիկա ու եւրոպական քանի մը պետութիւններ, հանդէպ Ասիոյ, Եւրոպայի, Ափրիկէի ժողովուրդներուն, որոնք կ'ընդդիմանան անոնց քաղաքականութեան ու կը պայքարին իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար :

Ամերիկա կը խուսափի միջպետական վիճելի հարցերը լուծելէ՝ խաղաղ ճամբով եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան միջոցաւ, ընդհակառակն, կը ձգտի քանդել այդ կազմակերպութիւնը, որպէսզի աւելի եւս սաստկացնէ յարձակումն ու ահազանգ տայ համաշխարհային պատերազմի: Ամերիկեան ասպատակողներու վերջնական նպատակն է աշխարհի տիրապետութիւնը, ժողովուրդներու ստրկացումը եւ իրենց հարստացումը անոնց հաշւոյն :

Երկրորդ ծրագիրը — Սովետական Միութեան ծրագիրն է, որ կ'առաջարկէ միանգամ ընդմիշտ հեռացնել նոր պատերազմի մը վտանգը ու հաստատել մշտական խաղաղութիւն ամբողջ աշխարհի մէջ :

Ողջամիտ մարդիկ, բարեացակամ եւ մարդասէր հոգիներ, որոնք բացարձակ մեծամասնութիւն կը կազմեն,— ինչ որ կը հաստատուի Ստոքհոլմի կոչի ստորագրութիւններով, որոնց թիւը կը մօտենայ 500 միլիոնի,— կը ներկայանան որպէս կողմնակիցներ Սովետական Միութեան ծրագրին ու հակառակորդներ պատերազմի :

Հայ ժողովուրդը խորին գոհունակութեամբ իմացաւ խաղաղութեան կողմնակիցներու Համամիութենական երկրորդ խորհրդաժողովի գումարման լուրը, խորհրդաժողով՝ ուր աւելի ուժեղ Թափով պիտի հնչէ ձայնը սովետական մարդոց, որոնք անդադար կը պայքարին ընդդէմ պատերազմի հրձիգներուն, յանուն խաղաղութեան յաղթանակին :

Հայ ժողովուրդը դարերու ընթացքին կրած է ամէն տեսակ տառապանքներ, այդ պատճառով իսկ կոչուած է «բազմաչարչար»: Հին դարերուն, հայ ժողովուրդը կ'ենթարկուէր բիւզանդական եւ պարսկական զօրքերու յարձակումներուն ու կը գտնուէր անոնց աննկարագրելիօրէն ծանր ճնշման տակ: Միջին դարերուն ան տառապեցաւ օսմանեան, սելճուկեան, մոնկոլեան եւ այլ բարբարոս հորդաներէն, որոնց պատճառով երկիրը կը մխար զարհուրելի հրդեհներու մէջ: Քսաներորդ դարու առաջին քառորդին, մէկ միլիոնէ աւելի անմեղ Հայեր Թուրքիոյ զոհ գացին, եւ, ամբողջական բնաջնջումէ զերծ մնալու համար, երկու միլիոնէ աւելի Հայեր ստիպուած եղան լքել իրենց ծննդավայրերն ու դարերու ընթացքին ստեղծուած հայկական մշակոյթի յիշատակարանները, որոնք ներկայիս անխնայօրէն կը ոչնչացուին Թուրքիոյ վարիչներուն կողմէ :

Հայ հաւատացեալները նոյնպէս չեն կրնար անտարբեր մնալ, տեսնելով թէ ինչպէս՝ իր նկարագրով խաղաղասէր եւ հնամեայ հարուստ մշակոյթ ունեցող Քորէացի ժողովուրդը Ամերիկայի կողմէ կ'ենթարկուի սարսափելի տառապանքներու եւ գազանային ռմբակոծումներու, որու հետեւանքով քորէական երկիրը կը վերածուի աւերակներու կոյտի մը: Այդ է կացութիւնը նաեւ Վիէթնամի, Ինտոնեզիայի, Ափրիկէի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ :

Հայ ժողովուրդը, ինչպէս ամբողջ աշխարհի բոլոր պատուաւոր մարդիկ, լի են ատելութեամբ եւ զայրոյթով: Ան կը խնդրէ ներկայ Համամիութենական Խորհրդաժողովէն, որ դիմէ Համաշխարհային երկրորդ Քոնկրէսին, պահանջելով ի գործ դնել կարելի ամէն միջոց՝ որպէսզի քաշուին օտար զօրքերը վերոյիշեալ պետութեանց սահմաններէն, հնարաւորութիւն տալով անոնց՝ տէր դառնալու իրենց երկիրներուն եւ հարթելու իրենց ներքին տարակարծութիւնները :

Այժմ, ամբողջ աշխարհի միլիոնաւոր մարդիկ իրենց հայեացքը ուղղած են Սովետական Միութեան մեծ առաջնորդին, հանճարեղ ու խաղաղութեան անդերազանցելի դրօշակիր Ստալինի: (Ծափահարութիւններ): Ան, որ իր իմաս—

Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակը Վիէնի մէջ

ՎԻԷՆ.— Մենք ալ մեծ խանդավառութեամբ տօնեցինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը, Կիրակի (29 Հոկտեմբեր) կէս օրէն վերջ: Ճիշդ ժամանակին քաղաքապետարանի չքեղ սրահին բոլոր բաժինները լեցուած էին խանդավառ բազմութեամբ մը: Մեծ մասով երիտասարդներ: Ունէինք նաեւ Ֆրանսացի հիւրեր,— քաղաքին ոստիկանապետը, քաղաքապետին ներկայացուցիչը, ընկերվարականներու ընդհ. քարտուղարը՝ ընկեր Perrin, ուսուցիչ եւ ուսուցչուհիներ որոնք չատ գովեստներ լսած են մեր հանդէսներուն մէջ կատարուած երգերուն եւ պարերուն մասին: Եկած էին իրենց սեփական աչքերով տեսնելու այդ բոլորը:

Քաղաքապետ եւ երեսփոխան ընկեր L. Husselը որ ուրիշ առեն ներկայ եղած է մեր տօնակատարութիւններուն, այս անգամ իր ներկայացուցիչի միջոցաւ ցաւ կը յայտնէր որ իր պաշտօնիբերումով ակամայ կը բացակայէր քաղաքէն: Շնորհակալութեան ջերմ մաղթանքներով պատասխան նամակ մը ղրկած էր փոխ-նահանգապետը, իրեն եղած հրաւէրին վրայ: Ջերմ մաղթանքներով նամակ մը գրած էր նաեւ Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը, քաղաքացի Berthet որ նոյն օրը կը մասնակցէր նահանգային կարեւոր ժողովի մը:

Հանդէսը բացուեցաւ Արաքս երգչախումբի երկու յաջորդական խմբերգներով, «Մարսէյեզ»ը եւ «Մշակ բանուոր» որոնք ունկնդրուեցան յոտընկայս:

Բեմին ճակատը զետեղուած էին երրորդութեան նկարները, Դաշնակցութեան խոշոր զինանշանը: Կարմիր պաստառի մը վրայ գրուած էր «Մահ կամ ազատութիւն» բառերը: Աջ եւ ձախ կողմերը կը ծածանէին Ֆրանսական եւ Հայկական դրօշները: Նորութիւն մըն էր Դաշնակցութեան զինանշանի կենդանի պատկերը: Քանի մը երիտասարդներ ծպտուած ֆետայիներու հագուստներով ամէն մէկը զինանշանէն գործիք մը ձեռքը, մէկիկ մէկիկ բեմ գալով իւրաքանչիւրը իր ձեռքի գործիքը կը զետեղէր կարմիր տախտակի մը վրայ: Այս խորհրդանշանը մեծ տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ:

Տօնակատարութեան կը մասնակցէին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութիւնը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը եւ Տարօնի հայրենակիցները: Օրուան նախագահը ընկեր Ս. Սիսլեան (Կրընոպլէն) կարդաց Ֆրանսերէն բոլոր նամակները եւ յետոյ Ֆրանսերէն հակիրճ ճառով մը մեր օտար հիւրերուն ներկայացուց Դաշնակցութիւնը, թռուցիկ ակնարկով մը թուեց Դաշնակցութեան կատարած բազմաթիւ գործերէն մի քանիսը: Եւ աւելցուց.— Այս բոլորը կատարեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը յանուն ազատութեան եւ անկախութեան, իբրեւ առաջնորդ ունենալով միշտ ընկերվարական սկզբունքները: Հայ ժողովուրդը Դաշնակցութեան հետ էր վաթսուն տարի առաջ, դարձեալ անոր հետ վաթսուն տարի վերջը: Վկայ այս ներկայ բազմութիւնը»:

Ճոխ էր նաեւ գեղարուեստական բաժինը: Կարգով երգեցին եւ արտասանեցին տիկիններ, Վարդուհի Ռստիկեան (Ֆրանսերէն), երգ կամաւորներու կողմէն, Մարի Կարապետեան (Տէսինէն), երկու յաջորդական երգեր Ք. Թադէոսեան հայերէն եւ Ֆրանսերէն: Օր. Մ. Գալուստեան յստակ բառերով արտասանեց «Հայ հերոսները»: Աստուր Մաղաքեան՝ Սօլօ մը, Օր. Ս. Կարապետեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Ե. Չարենցի «Հայաստան»ի գովքը (Ֆրանսերէն): Այս անգամ եւս լսեցինք երիտասարդ Կ. Պէյլէրեանի ջութակը, «Հովիւի» երգը եւ «Գարնան օրերը»: Անակնկալ մը եղան Օր. Խաչատուրեանի (Տէսինէն) երկու յաջորդական անուշ երգերը: Առաջին անգամ ըլլալով հաճոյքով լսեցինք Բենոյին արտասանութիւնը Ռ. Զարդարեանի «Բագինի փառաբանութիւնը»: Օրուան պատշաճ ուղերձներ կարդացին, Մովսէս Բարխեանը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէն Տիկին Ա. Մաղաքեան, Կ. Խաչի կողմէն: Հանդէսին աւելի մեծ փայլ տուին սանուհիները իրենց պարերով եւ երգերով, հայկական եւ Ֆրանսական եւ չինական պարերը կրկնուեցան մէկէն աւելի անգամներ: Կար նաեւ փոքրիկ նուագախումբ մը որ կը նուագէր մէջընդմէջ: Բոլոր երգերուն եւ պարերուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Սանճեան:

Քաղաքացի Perrin ջատագովելով ընկերվարական սկզբունքները աւելցուց.— Ընկերվարութիւնը պլպլան լոյս մըն է, կարծես թէ պիտի մարի, բայց յանկարծ կը բռնկի, երբեք պիտի չմարի, որովհետեւ հիմնուած է արդարութեան, հաւասարութեան եւ ազատութեան վրայ: Կեցցէ Հայաստանը, կեցցէ Ֆրանսան, կեցցէ ընկերվարութիւնը: Սրահը կը թնդար բուռն ծափերով:

Ամէնէն վերջը բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Վ. Համբարձումեան, որ բացատրեց թէ վաթսուն տարիները կուսակցութեան մը համար ոչինչ են, բայց մեզ պէս ժողովուրդներու համար մեծ բան են: «Ինչո՞ւ Հ. Յ. Դ.ն կրցաւ դիմանալ այսքան երկար տարիներ, ո՞ւր է անոր տեւականութեան գաղտնիքը, ի՞նչ կախարդական ուժ ունի տէր կանգնելու հայժողովրդիվեհապետական իրաւունքներուն: Այդ ուժը ես կ'ուզէի ձեզ ներկայացնել հայ դիցաբանութեան մէջ, Շամիրամի կախարդական ուլունքներու զըրոյցով:

— Ասորեստանի թագուհին երբ կը զբօսնէր Վանայ ծովուն ափը, նշմարեց խումբ մը հայ մանուկներ, որոնք ուլունք կը խաղային: Գիտէր, որ ուլունքները կախարդական զօրութիւն մը ունին, կը խլէ անոնց ձեռքէն եւ անոր միջոցով կըհրապուրէ հայ երիտասարդութիւնը: Հայ ծերունի նահապետ մը, օր մը կը թոցնէ այդ ուլունքները եւ կը փախչի: Շամիրամ իր երկար մազերը կը քակէ, հսկայ ժայռ մը պարսատիկ ըրած, կը նետէ ծերունիին ետեւէն: Մազերը իր գլուխէնկը պոկուին, ժայռը կ'իյնայ Արտամետի մօտ փոսի մը մէջ, ինքը կը քարանայ, իսկ ծերունին ուլունքները կը նետէ ծովը: Այդ ծովը՝ հայ ժողովուրդն է, նահապետը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ այդ կախարդական ուլունքները գիտէ խլել ուրիշներու ձեռքէն: Անշուշտ, անհասկնալի պիտի ըլլար Հ. Յ. Դաշնակցութեան հմայքն ու զօրութիւնը, եթէ 1870ական թուականներու զարթօնքը չըլլար: Միութիւն Բարձր Հայոց՝ Կարինի մէջ, Միութիւն ի փրկութիւն (Վան), Հայրենասիրութեան գրասենեակ եւայլն: 1890ին, մեր անմահ հիմնադիրներու շունչով, հայրենասիրական զգացումները վերածուեցան գործի»:

Այնուհետեւ, ընկերը Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը բաժնեց երկու մեծ շրջաններու.— 1890էն մինչեւ 1920 եւ 1920էն մինչեւ այսօր: Եւ շեշտեց.— «Հ. Յ. Դ.ն կանգնած է նոր վաթսունամեակի մը շէմքին, անյողդողդ կամքով եւ անվհատ հոգիով:

╳ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ իրենց մասնակցութեամբ աւելցուցին տօնակատարութեան փայլը:

ՄՈՓԵՑԻ

տուն դրապիրներով, իր հանճարեղ մտքով, Սովետական Միութեան ժողովուրդները առաջնորդելու իր անձնուրաց գործունէութեամբ՝ շահեցաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը ու յաղթեց ռազմական նորագոյն թեքնիքով սպառազինուած գերմանական նացիզմին ու ճափոնական իմպերիալիզմին, ան որ կը կառուցանէ աշխարհի մեծագոյն հիդրոկայանները Վոլկայի եւ Տնիէփէրի վրայ, կը շինէ հսկայ ջրանցքներ Թուրքմենիայի, Ուկրայինայի եւ Խրիմի մէջ ու կը ստեղծէ երջանկութեան աղբիւրներ ապագայ սերունդներուն համար, ան, գործակցութեամբը Սովետական Միութեան անձնուէր, աշխատասէր ժողովուրդներուն, ու դեմոկրատական շարք մը պետութիւններու եւ անհամար ճշմարիտ բարեկամներու, որոնք ոգեշնչուած են ազատութեան եւ խաղաղութեան գաղափարներով, հակառակ անգլեւամերիկեան յարձակողական ձգտումներուն. անկասկած յաղթական պիտի ելլէ խաղաղութեան համար մղուած պայքարէն ու այն առեն խաղաղութեան գաղափարը պիտի տիրէ ամբողջ աշխարհի, երջանկութիւն բերելով մարդկութեան: (Ծափեր):

ԼԵՀԱԿԱՆ նաւատորմը դրուեցաւ խորհրդային ծովակալի մը հրամանատարութեան տակ:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ մօտերս տեղի պիտի ունենան զինուորական կարեւոր խորհրդակցութիւններ, Թուրք, յոյն եւ ամերիկացի սպաներու միջեւ: Պիտի քննուի կացութիւնը Թուրք, յոյն եւ պուլկար սահմանագլուխներուն, ուր վերջերս, Պուլկարիոյ Թուրքերու բռնագաղթին պատճառով, լարուած կացութիւն մը ստեղծուած է:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կիներու ընկերակցութեան նախագահը, Տիկին Էօժէնի Քոթոն (համայնավար) պիտի դատուի զինուորական ատեանի առջեւ, այն ամբաստանութեամբ թէ դասալքութեան մղած է զինուորցուները:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 28րդ տարի, 1950 Հոկտեմբեր: Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 8 տոլար: Հասցէ.— 212 Stuart Stt. Boston, Mass (U. S. A.):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (217)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԴ.

Ոչ, յանցանք կը լինէր այդպէս կարծելը: Ասլանը զգաց, որ եթէ միայն Նազլուի մայրը լինէր Թուրքերի ձեռքին, եթէ չլինէին միւս գերիները, դարձեալ պէտք էր գնալ, անել այն, ինչի մասին Նազլուն աղաչում էր Մանասին:

Այժմ Ասլանը չէր թոյլ տայ, որ անկատար մնայ նրա ցանկութիւնը: Բայց ո՞ւր էին գերիները: Կուսանոցի ժայռի գլխին կանայք գնահատեցին Մուխտարի կեանքը. կամ ջարդուել ձորի յատակում, կամ ցոյց տալ գերիների տեղը եւ ազատ կորչել այս կողմերից: Մուխտարը մօտեցաւ անդունդի ծայրին, չափեց նրա խորութիւնը, կարծես տարուբերւում էր առաջարկած պայմանների մէջ: Եւ յանկարծ բացասական նշան անելով, ետ դարձրեց իր թօշնած, մեռելային դէմքը:

Կեանք նա չուզեց: Անդունդի ծայրին նրան յափշտակեց հաշիւը, որի մէջ նա այնքան ճարտար էր, անսխալական: Նա յիշեց որ իր ուղարկած ապրանքը շատ թանդ գին ունի, որովհետեւ հանուած է այն իսկ տեղերից, ուր այնքան Օսմանցիներ են կոտորուել: Մուրատ աղան երկու օրում կը հալեցնէ ամբողջ կարաւանը՝ մէկին չորս գին առնելով: Որպիսի իրարանցում Հարեմների մէջ, որպիսի նախանձ միւս վաճառանոցներում:

Տաք, չահաւէտ առեւտրի հեռանկարը Մուխտարի վերջին ուրախ ծիծաղը չարժեց: Եւ չթաքցնելով այդ ծիծաղի պատճառները իրան շրջապատողներից, նա ասաց, որ իր ոսկորները հանգիստ կը լինեն ձորի յատակում: Ու ցած գլորուեց:

Բայց չարագործի ոսկորների համար հանգստութիւն չկար: Դեռ ագռաւները չէին նկատել նրա դիակը, երբ Աւետարանոցից ճանապարհ ընկան ձիաւորները:

Սուտ չէր ասում Նազլուն, որ ինքը մութ գիշերին էլ կ'իմանար թէ որտեղից է մայրը կանչում իրան: Նա ձի նստեց, տարաւ խումբը, Գայիանէին յանձնելով Մարթայի հոգսը:

Ճանապարհը երկար էր: Եւ երկար ժամանակ Ասլանը թամբի վրայից դիտում էր իր հիացմունքի առարկան: Որքան շատ էր նայում, այնքան խոր համոզւում էր որ, այո, այդ աղջիկն իրաւունք ունէր Մելիք Աւանի հետ լինել իր մտքի ու սրտի մէջ:

Նրա մաշուած, տխրութեամբ համակուած դէմքը նոյնպէս գրաւիչ էր, ինչպէս նրա կատարած գործը: Կանոնաւոր, նուրբ գծերը, նախկին սիրունութեան այդ լուռ վկաները, այժմ, տանջանքի եւ վշտի ազդեցութեան տակ, այլայլուել էին: Սակայն դա բացասող, մերժող մի արտայայտութիւն չէր, ընդհակառակն ունէր իր առանձին հրապոյրները, իր առանձին լեզուն, որ թովում էր:

Այլեւս ոչ մի կասկած չկար Ասլանի համար: Եւ երբ տեղ հասան, նա չկարողացաւ պահել իրան ու յայտնեց Նազլուին, որ ոչ մի զոհ, ոչ մի դըժուարութիւն չի խանգարի այս գործը, որ սկսուած է նրա համար: Եւ նա ապացուցեց որ ճիշդ է ասում:

Նազլուն ճանաչում էր այն գիւղը, ուր փակուած էին գերիները: Բայց նրանց այժմ տարել էին եւ հեշտ չէր իմանալ թէ ուր, որ կողմով: Ասլանը, կրակ կտրած, ընկաւ շրջակաները, նոյն իսկ չվերադարձաւ մի ամբողջ գիշեր. որոնեց, մտաւ շատ գիւղեր. հարց ու փորձը, վերջապէս, տարաւ նրան մի մուրացկանի մօտ, որ տեսել էր կարաւանը:

Խումբը թռաւ ցոյց տուած ուղղութեամբ, պէտք էր շատ շտապել, որովհետեւ ճանապարհ շատ կար: Այդ ձիարշաւի ժամանակ էլ Ասլանը պտոյտ էր գալիս Նազլուի շուրջը, աչքը չէր հեցնում նրանից, ծառայում էր նրան: Բայց Նազլուն չէր նկատում այդ բոլորը: Այժմ նա մոռացել էր ամէն ինչ եւ խօսում, մտածում էր միայն Մարթայի մասին:

Նա չէր իմացել թէ այդքան երկար կը տեւի ճանապարհորդութիւնը, թէ ոչ՝ չէր հեռանայ երեխայի կողքից. Նա հառաչում էր, ասելով որ փոքրիկը հալւում է, հառաչում էր մանաւանդ այն պատճառով, որ այժմ նա գտնւում է մի օտարի ձեռքում: Մինչեւ անգամ նա ուզեց ետ դառնալ ճանապարհի կէսից, եւ Ասլանի համար շատ էլ հեշտ չէր համոզել նրան որ թողնէ այդ միտքը: Այդտեղ էլ նա աւելի վառուեց այն քնքշութիւնից, այն սքանչելի սէրից, որ այդ աղջիկն ընդունակ էր տածել դէպի օտար մարդը:

ԼԷՕ

Խ. Միութիւնը եւ հուլեկան գաղտնիքները

Խ. Միութեան փոխ վարչապետներէն մարաջախտ Բուլկանին, բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 33րդ տարեդարձին առթիւ, Մոսկուայի ձայնասփիւռէն խօսեցաւ երկար ճառ մը եւ մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ Խ. Միութեան յետպատերազմեան ճարտարարուեստական եւ երկրագործական յառաջդիմութեանց մասին: Ըսաւ թէ խորհրդային գիտնականները չուտով պիտի գերազանցեն արտասահմանը գիտութեան մէջ: Հիւլէական ուժի գաղտնիքներուն տիրանալէ վերջ, այժմ անոնք կը ջանան ուրիշ խնդիրներ ալ լուծել: Այսօր, խորհրդային ճարտարարուեստն ու երկրագործութիւնը անցած են նախապատերազմեան շրջանի մակարդակը: Հինգ տարիներու ընթացքին 6000 նոր ճարտարարուեստական հիմնարկութիւններ հաստատուած են: Վերաշինուած են Տոնի աւազանին գործարանները: Ածուխի արտադրութիւնը 1940ի հետ բաղդատելով, հարիւրին 57 աւելցած է: Խ. Միութիւնը երկրորդ տեղը կը բռնէ այսօր այս ասպարէզին մէջ: Նաւթի արտադրութեան նոր կեդրոններ բացուած են խորհրդային 5 հանրապետութեանց մէջ: Այս տարուան հունձքը պիտի հասնի 350 միլիոն թոնի, 100 միլիոն աւելի չատ քան 1940ին:

Յայտնելէ վերջ թէ արտասահմանի մէջ համայնավար կուսակցութիւնները ունին 18 միլիոն անդամներ, մարաջախտը գովեց համայնավար Չինաստանը, որ «եռանդով կը պայքարի խաղաղութեան համար» եւ ըսաւ թէ «ժողովրդավար հանրապետութիւնները եւ ասոնց հետ նաեւ Գերմանիոյ ժողովրդավար հանրապետութիւնն ու Քորէայի հերոսական ժողովուրդը կը ներկայացնեն խաղաղութեան ճակատը, մինչ Մ. Նահանգները կը վարեն աչխարհակալներու ճակատը, ջանալով բռնանալ ակարին վրայ:» «Պատերազմի հրձիգները ամէն տեսակ սպառնալիքներ կ'ընեն, բայց խորհրդային ժողովուրդները դիւրաւ չեն վախնար:» Ամերիկա կ'ուզէ նոր պատերազմ մը սկսիլ: «Ընկեր Սթալին ըսած էր որ դրամատիրական եւ ընկերվարական դրութիւնները կրնան գործակցիլ, բայց տարբերութիւն կայ գործակցելու ցանկութեան եւ կարելիութեան միջեւ: Կարելիութիւնը միչտ գոյութիւն ունի եւ ՄԱԿը տակաւին կրնայ խաղաղութեան նուիրուած ուժ մը ըլլալ»:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը Պ. Մէքքլոյ երեք եւ կէս ժամ տեւած առանձին տեսակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Տոքթ. Ատընաուրի եւ ընկերվարական (ընդդիմադիր) կուսակցութեան պետ Տոքթ. Շումախըրի հետ, Գերմանիոյ վերազինման հարցին չուրջ: Գերմանական խորհրդարանը մօտ օրէն քննութեան պիտի ենթարկէ այս հարցը, Պ. Շումախըր, սակայն, կ'ուզէ որ նոր ընտրութիւններ կատարուին այդ հարցին չուրջ վերջնական որոշումներ տալէ առաջ:

× Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար իշխանութեան դէմ կռուող ստորերկրեայ չարժման պետերէն Պ. Էրնսթ Իլլիչ, բայց նամակով մը պահանջեց Տոքթ. Ատընաուրէն պայմաններ չդնել Գերմանիոյ վերազինման համար, այլ սրտանց գործակցիլ Արեւմուտքի հետ: Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ «ժողովրդական բանակի» մը գոյութիւնն խսկ անհրաժեչտ կը դարձնէ Արեւմտեան Գերմանիոյ պաչտպանութիւնը զինուորական միջոցներով եւ գերմանական մասնակցութեամբ:

× Արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները մէկ ճակատ պիտի ներկայացնեն՝ գերմանական հարցի կարգադրութեան համար Խ. Միութեան ըրած առաջարկին առթիւ եւ միաձայն եզրակացութեան մը յանգելէ վերջ, իրենց պատասխանը պիտի յղեն Մոսկուայի կառավարութեան: Այս մասին արդէն նախնական խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Փարիզի մէջ, երեք պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ: Անգլիոյ նախարարական խորհուրդն ալ քննեց խորհրդային առաջարկը: Կը կարծուի թէ տրուելիք պատասխանը բոլորովին բացասական պիտի չըլլայ: Ապահովաբար յաւելուածական լուսաբանութիւններ պիտի ուզուին, դուռը բաց թողլով յետագայ բանակցութեանց համար: Քորէայի հարցին նոր դարձուածքը, սակայն, յոռետեսութիւն կը ներչնչէ:

---

30 ՍՈՒՐԻԱՑԻ ՀՐԵԱՆԵՐ խեղդուած էին վերջերս Լիբանանի բացերը, նաւաբեկութեան մը հետեւանքով: Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, նաւաստիները դիտմամբ ընկղմած են նաւը, ուղեւորները կողոպտելէ վերջ: Արդէն ձերբակալուած է նաւաստի մը եւ կը փնտռուին ուրիչ երկու մեղսակիցներ:

«ԹԱՔՍԻ»ՆԵՐՈՒ չարժավարները ժողով մը գումարեցին երէկ, բողոքելու համար սակերու ծրագրուած յաւելման դէմ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ

12 Նոյեմբեր կիրակի ժամը 15էն 24, Ուէփիւպլիքէններու սրահը, 16 rue J. B. David:

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւն:

Հանդէսի պաչտօնական բաժինէն վերջ պարեր, ընտիր նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Կերուխում մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սէն Շամոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» ենթակոմիտէի:

Այս չաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Salle Jeanne d'Arc:

Կը նախագահէ ընկ. ՆԻԿՈՂՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդը: Երգ, արտասանութիւն, եւ յեղափոխական կենդանի պատկեր մը:

Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մ. Մակարեան ընտանիքը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Մարիամ Ասատուրեանի, իր զաւակներուն եւ Պ. Կարապետ Տօնապետեան ընտանիքին ընկեր ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ (Կարտան):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋԻ.— Տիկին Իսկուհի Ատանալեան 500 ֆրանք «Յառաջ»ի եւ 500 ֆրանք Այնճարի դպրոցին կը նուիրէ, Օր. Լուսաբեր Գէորգեանի (Քլամար) եւ Պ. Կարպիս Տարաքճեանի (Իսի) նչանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վալանսէն Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան (Odette) եւ Տէր եւ Տիկին Մազուտեան իրենց չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով եւ բաժնած են ցաւը իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆի դառն մահուան առթիւ: Թաղումը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 3ին, խուռն բազմութեամբ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հանգուցեալ Տիկինը, միչտ հաւատարիմ ազգային աւանդութեանց, գաղութին երիցագոյն անդամուհիներէն էր: Դամբանականներ խօսեցան Պ. Յակոբ Վարժապետեան (Լիոնէն), եւ Ղզարեան, դրուատելով հանգուցեալին արժանիքները: Ցուղարկաւորներուն մէջ կը նչմարուէին նահանգապետին ներկայացուցիչը, օտարականներու գրասենեակին տնօրէնը, տեղկատու գրասենեակին եւ դիմդրական ճկատի, ազգ. կազմակերպութեանց եւ տեղական թերթերու ներկայացուցիչները: Թաղումը կատարեց Սահակ քահանայ Պապիկեան:— Յ.

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Արամ Պասմաճեան իրենց հօր՝ ՄԱՆՈՒԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆի մահուան վեցերորդ տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի Յառաջ վարժարանին: Հազար ֆրանք ալ՝ Մ. Ասլանեան Սաներու ֆոնտին (Պէյրութ), իրենց ծնողքին Պետրոս եւ Այնիւ Պասմաճեաններու եւ իրենց մօրաքրոջ Հիպերիկ Պասմաճեանի յիչատակին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը Նոյ. 10ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը, 40 rue de Flore, Ալֆորվիլ, ժամը 8.30ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ընդհ. ժողովը 18 Նոյեմբեր, չաբաթ գիչեր, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ Միութեան քառասնամեակը կը տօնէ, յառաջիկայ 23 Դեկտեմբեր, չաբաթ իրիկուն Salle Rameauի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.86

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր

Tél. GOB 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P. Paris 1678-6

Jeudi 9 Novembre 1950 Հինգշաբթի 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6301–Նոր շրջան թիւ 1712

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Երեւի դեռ պիտի շարունակէք հրատարակել թեր ու դէմ գրութիւններ, ազգապահպանման մասին :

= Սեղանի վրայ կան դէզ մը ձեռագիրներ: Ուրիշներ ալ կը հասնին ամէն օր: Կ՚ուզենք լսել բոլոր տեսակէտները, գործնական ելքի մը յանգելու համար :

— Մեր բոլոր ճիգերը դատապարտուած են ամլութեան, եթէ մոռնանք հիմնականը :

= Ըսել կ՚ուզէք թէ փրկութեան միակ ելքը հայրենիքն է, իբրեւ իրական խարիսխ եւ աղբիւր ներշնչումի :

— Ճիշդ այդ: Կարելի չէ սերունդ փրկել օտարութեան մէջ, արհեստական միջոցներով :

= Երբ մարդիկ անողոք իրականութեան մը միայն մէկ երեսը կը տեսնեն, միշտ ալ միակողմանի եզրակացութեանց պիտի յանգին :

— Լաւ չհասկցայ ձեր միտքը :

= Ի՞նչ օգուտ օրն ի բուն կրկնել հասարակ ճշմարտութիւն մը,— Հայրենիքին դերը ազգապահպանման մէջ, երբ այդ հայրենիքը ի վիճակի չէ իր պարտականութիւնը կատարելու: Երբ մետաքսէ թելով մը կապուած է տարագիր բազմութեանց հետ: Երբ չի կրնար որեւէ ձեռնարկ փորձել առանց Մոսկուայի հրամանին ...

— Նորէն կուսակցական խնդիրներ կը յարուցանէք, փոխանակ ելք մը ցուցնելու :

= Մինչեւ որ մէկդի չդնէք ձեր կանխակալ կարծիքները, պիտի չըմբռնէք բուն ողբերգութիւնը: Ահա կը տեսնէք, մարդիկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ բեմ հաներ են, որպէս զի պահանջէ... Քորէայի պարպումը եւ կրակ տեղայ միջազգային աշխարհակալութեան դէմ...

— Հարկադրուած է հետեւիլ օրուան քաղաքականութեան: Ի՞նչ, կ՚ուզէք որ դի՞րք բռնէ Խ. Միութեան դէմ :

= Աւելորդ հարցումներ մի՛ ուղղէք : Եթէ այդքանը հասկցեր էք, պէտք է մնացեալն ալ ըմբռնէք: Երբ Երեւանցիները ոչ իսկ ճնճղուկ մը կրնան ներս առնել առանց Մոսկուայի արտօնութեան : Երբ իրենց թերթերն ու գիրքերն անգամ օտար գրավաճառներէ կը ճարուին : Երբ իրենց անթելն ու պարբերական հրատարակութիւնները օրն ի բուն զբաղած են բոլշեւիկեան եւ քարոզչական , թխածոյ նիւթերով: Երբ հասարակ նամակագրութիւնն անգամ բարեւագրի վերածուած է...

— Այդ բոլոր քննադատութիւնները կը լսենք եւ կը կարդանք ամէն օր: Մենք դեռ աւելին գիտենք: Բայց, ի՞նչ օգուտ ...

= Երբ հայրենիքի ազա՛տ եւ անկա՛խ կառավարութիւնը Հայկական Արտասահմանի մէկ միլիոն ժողովուրդին լուր մը, գրութիւն մը հաղորդելու համար «Կուլտուրական Կապի Ընկերութիւն» կը հաստատէ, եւ այդ կապն ալ կը վերապահէ հատընտիր խմբակներու: Երբ դուները այնքան ամուր փակած է որ, ամէնէն բարեյոյսն ալ չի կրնար զաւակները հաւաքել եւ հայրենիք երթալ: Երբ այլեւս չի խօսիր ոչ Հայկ. Դատի, ոչ ալ Ներգաղթի մասին: Երբ...

— Կը բաւէ, կը բաւէ՛: Ի՞նչ կուզայ մեր ձեռքէն: Կրնա՞նք փոխել կեդրոնէն պարտադրուած քաղաքականութիւնը :

= Ուրեմն պարզ է որ հայրենիքը չի կրնար կատարել իրեն վիճակուած դերը: Անոր յառաջդիմութիւնը անշուշտ կ՚ուրախացնէ մեզ, եւ կը զօրացնէ մեր հաւատքը՝ լուսաւոր օրերու մասին. բայց չի կրնար տարագիր բազմութիւնները փրկել այլասերումէ, օտարացումէ, ձուլումէ ...

— Պատճառ չունինք այդքան յոռետես ըլլալու, քանի որ այստեղ ալ աշխատանքներ կը կատարուին :

= Ճիշդ այդ հարցն է որ կ՚արծարծենք տարիներէ ի վեր: Ըսել կ՚ուզենք թէ՝ երբ հիմնականը կը պակսի — երբ հայրենիքը ի վիճակի չէ գործօն դեր կատարելու, տարագիր բազմութիւնները հարկադրուած են իրենց գլխուն ճար նայիլ, կարելին , մինչեւ անգամ անկարելին փորձել, յանուն սերունդի փրկութեան: Մնացեալը հոգեշահ քարոզ է: Քաղաքական եւ ընկերային դաւանանքի տարբերութիւնը երբեք պատճառ չէ որ ձեռք ձեռքի չտանք, սերունդի փրկութեան համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԵՂԱՆ

Ուրիշ տարիներ վերջին եռամսեան , Հոկտ. Նոյ. Դեկտ. յատկացուած էր կարծես մեր հանդէսներուն :

Իրար կը հրմշտկէին թատրոն, նուագահանդէս, ցերեկոյթ – երեկոյթ, մանաւանդ պարահանդէսները : Այն աստիճան որ, այդ նահատակ ամիսները խնդրագիր տուած էին պատշաճ իշխանութեանց իրենց կիրակիները աւելցնելու համար, նոյնիսկ գործադուլի սպառնալիքով :

Այս տարի տեսակ մը թուլութիւն կը տիրէ :

Մեղքը որո՞ւնն է սակայն: Ոչ սրահին տէրերուն, ոչ նուագախումբի վարիչներուն եւ ոչ ալ միւններուն: Պարզապէս մերինն է:

Թուեմ այդ մեղքերուն քանի մը անդարմանելի տեսակները:

Աւելորդ է խօսիլ սրահի մասին: «Այսօր վաղը» «Ազգ. Տունը» տրամադրելի է բոլորին: Հիմա որ դրամ ալ կայ եղեր, մեծ սրահին յարդարումը օրերու, ժամերու խնդիր է: Եթէ ինծի չէք հաւատար, յանձնախումբի անդամներուն հարցուցէք :

Երկու խօսք ալ մեր պատուարժան հանդիսականներուն:

— Ինչո՞ւ Ժորժ Ե. կամ Քոնթինանթալը կը վարձէք հարիւր հազարներ ցնծալով :

— Եղբա՛յր, դուն չես գիտեր մեր ունեւոր դասակարգին հոգեբանութիւնը: Զեն գա՛ր, չեն գար, եթէ աւելի համեստ սրահ վարձենք: Պիւֆէն է մեզ փրկողը: Որո՞ւ պիտի կերցնենք, խմցնենք . եթէ դրամ ունեցողները չուզեն անպատճառ իրենց արդուզարդին եւ ադամանդներուն փայլովը շլացնել Ժորժ Ե.ի կամ Քլարիճին «կարսոն»ները :

Իրաւունք տուի խօսակցիս... Տարին անգամ մը գոնէ մենք ալ պէտք է ցոյց տանք թէ «քաղաքակրթուած» ժողովուրդ ենք :

Իսկ համեստ անկիւններու յաճախորդ Միութիւննե՞րը: Անոնք իրենց հանդիսականներուն շատ շողշողուն «քաղաքակրթութեան» վրայ չեն կրնար հաշուել, անշուշտ: Բայց անոնց քով ոսկիէ սիրտեր կան նոյնքան փայլուն եւ աւելի սրտառուչ :

ՍՕՍԻ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան թերթերէն կ՚իմանանք թէ Սեպտ. 5ին Քորէայի կռիւներուն մէջ մեռած է հայ զինուոր մը, Գառնիկ Ա. Փորեազեան, իր ստացած վէրքերուն հետեւանքով :

Տարաբախտ զինուորը, 19 տարեկան, կը գտնուէր ամերիկեան Ա. հեծելագունդին մէջ, երբ վիրաւորուեցաւ Թակուի առջեւ, լեռներու մէջ , Սէուլի վերագրաւումէն առաջ :

Զինուորագրուած էր այս տարի, ապրիլ 8ին եւ նախ Եոքոհամա (Ճափոն) ղրկուեցաւ Օգոստոսի կիսուն, բայց հազիւ քանի մը ժամ մնալով, փոխադրուեցաւ Փուզան, հարաւային Քորէայի գլխաւոր նաւահանգիստը: Զաւակն էր Յովսէփ եւ Արշալոյս Փորեազեանի եւ ծնած Նիւ Եորք:Մայրը մեռաւ 1946 Դեկտեմբերին: Եղբայրն ալ վիրաւորուած էր Բ. աշխարհամարտին, յետոյ գերի բռնուած Գերմանիոյ մէջ: Հայրը կամաւոր արձանագրուած էր առաջին Մեծ Պատերազմին :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը արտօնած է Կրօն. ժողովէն զատ 14 հոգինոց հակակշռող մարմին մը եւս կազմել (ազգ. վարչութիւն), Պատրիարքարանի գործերը վարելու համար :

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ամերիկացի մասնագէտներ Պորտօ մեկնեցան Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիէն ճշդելու համար մանրամասնութիւնները այն ծրագրին, որով Պորտօն ասկէ վերջ պիտի դառնայ ամերիկեան փոխադրութեանց եւ պարէնաւորման գլխաւոր կայանը Ֆրանսայի մէջ: Փոխադրութեանց գիծը կը սկսի Պորտոյէն, կ՚անցնի Քէլէն եւ կ՚երկարի մինչեւ 120 քիլմ. Ֆրանքֆուրթէն անդին: Ամերիկեան փոխադրութիւնները մինչեւ հիմա կը կատարուին Համպուրկի եւ Պրէմէնի վրայով, բայց անոնց դիրքը վտանգաւոր նկատուելով կը բացուի այս նոր ճամբան :

Չինական անակնկալը եւ Ազգաժողովին դիրքը

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼ

Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ սկսաւ քըննել զօր. Մէք Արթըրի տեղեկագիրը՝ Չինաստանի զինեալ միջամտութեան մասին:

Իրազեկ շրջանակներու համաձայն, Մ. Նահանգները ճիգ կը թափեն, որպէսզի մէկ անգամէն ծայրայեղ միջոցներ ձեռք չառնուին Չինաստանի դէմ, մանաւանդ որ չինական միջամտութեան հանգամանքը պարզուած չէ տակաւին: Չի գիտցուիր թէ այդ միջամտութիւնը ասիական ընդհանուր պատերազմի մը սկզբնաւորութի՞ւնն է, թէ Եալու գետին վրայ չինական շահերը պաշտպանելու հանգամանք ունի: Եթէ ճիշդ է այս վերջին հաւանականութիւնը, այդ պարագային, կը կարծուի թէ աւելի դիւրին պիտի ըլլայ լուծման ձեւ մը գտնել: Այս պատճառով ալ ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ տեսակէտները կը տարբերին եւ անոնց հետ միասին, ամերիկեան մամուլն ալ զգուշաւոր դիրք մը բռնած է: Ամէն պարագայի տակ, տակաւին, ամէն յոյս կորսուած չի նկատուիր եւ կը ջանան հնարաւորութիւն տալ Մաօ Ցէ Թունկին, որպէսզի դիւանագիտական կամ զինուորական նահանջ մը կարենայ կատարել:

Ապահովութեան Խորհուրդի տալիք որոշումը, այս պայմաններու տակ, չափաւոր պիտի ըլլայ եւ ի միջի այլոց պիտի ճանչնայ Չինաստանի մասնաւոր շահերը սահմանամերձ շրջանին մէջ :

✕ Գերմանական հարցին շուրջ խորհրդային ծանուցագրին տրուելիք պատասխանը պիտի խըմբագրուի արեւմտեան երեք արտաքին նախարարներու մօտաւոր մէկ ժողովին մէջ, որ պիտի գումարուի ամերիկեան ընտրութիւններէն վերջ: Պ. Շուման ստացած է այս մասին անգլիական նախագիծ մը: Նախնական բանակցութեանց ընթացքին կողմերը համաձայնած են ընդունիլ խորհրդային հրաւէրը որոշ վերապահումներով: Պիտի մերժուի, ամէն պարագայի տակ, իբրեւ խորհրդակցութեանց հիմ ընդունիլ Փրակայի մէջ տրուած որոշումները :

Հակաամերիկեան ցոյցեր Մոսկուայի մէջ

Խորհրդային մարաջախտ Սիմէոն Բուդէննի , որ ցարական հասարակ զինուորութենէ բարձրացաւ կարմիր հեծելազօրքի ընդհ. հրամանատարի պաշտօնին՝, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 33րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած մեծ թափորի ընթացքին, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ, Լենինի դամբանին առջեւ, Մ. Նահանգներու դէմ: Մարաջախտը շրջապատած էին Մոլոթով, Միկոյեան, Վորոշիլով, Բուլկանին, եւն.: Իսկ ամերիկեան դեսպան Պ. Քիրք եւ միւս դեսպանները հանդիսութիւնները կը դիտէին եւ ճառը կը լսէին՝ դամբարանին տակը շինուած մասնաւոր օթեակներու մէջ նստած : Սթալին ներկայ չէր:

Քորէացիներուն հանդէպ իր համակրանքը յայտնելէ վերջ, Բուդէննի ըսաւ, թէ «անգլեւամերիկեան աշխարհակալները, պատրաստութիւններէ վերջ ուղղակի յարձակման անցան: Ասոր ապացոյցն է Մ. Նահանգներու աւազակային միջամտութիւնը Քորէայի մէջ: Խորհրդային ժողովուրդը, աշխարհի ազատասէր միւս ժողովուրդներուն հետ խստիւ կը պախարակէ ամերիկացի նախայարձակները եւ կը կենայ կողն ի վեր Քորէայի ժողովուրդին, որ կը կռուի իր հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան համար»:

Թափորը, որուն մասնակցեցան մօտ երկու միլիոն հոգի, տեւեց ամբողջ 5 ժամ: Օդը աննպաստ ըլլալով, օդանաւային թռիչքները տեղի չունեցան :

✕ Փեքինի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ չինական միջամտութիւնը պիտի փոխէ պատերազմին ընթացքը եւ կարելիութիւն պիտի տայ հիւսիսային Քորէացիներուն քշել ամերիկեան աշխարհակալները իրենց դիրքերէն եւ փճացնել զանոնք :

Ընդհ. ներման խնդիրը

Ազգ. ժողովը բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ , 269ի դէմ 307 ձայնով որոշեց յօդուած առ յօդուած քննել ընդհ. ներման օրինագիծը, որմէ պիտի օգտուին գործակցութեան յանցանքով դատապարտուած քաղաքացիները :

Օրինագծին հակառակ են ոչ միայն համայնավարները, այլեւ ընկերվարականները, զայն համարելով անարգանք մը դիմադրական ճակատին համար: Ընկերվարականները կ՚առաջարկեն ոչ թէ ընդհ. ներում, այլ պարզապէս գթութիւն, իւրաքանչիւր պարագայ առանձին քննելու պայմանով :

Առջի օրուան նիստին մէջ, օրինագծին դէմ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ՍՈՎԷՆ ԿԸ ՄԵՌՆԷԻՆ

Մոսկուայի խաղաղութեան համագումարում, խորհրդահայ գրագէտ Նաիրի Զարեան սկսում էր ճառը յիշեցնելով թէ այս տարի լրանում է Խ. Հայաստանի երեսնամեակը:

« Այս երեսուն տարիների խաղաղ աշխատանքով իմ ժողովուրդը հասել է այնպիսի մշակութային եւ տնտեսական զարգացման, որի մասին նա չէր կարող երազել իր պատմութեան անցեալ դարերի ընթացքում »: (Թարգմ. ռուսերէնից) :

Կարող ենք վստահեցնել Զարեանին, որ երեսուն տարի առաջ Թուրքի եաթաղանից ճողոպրած սովալլուկ ու կիսամերկ հայ գաղթականները, տարագրութեան մէջ, նոյնպէս տիրացել են բարօրութեան, թէեւ հեռու «Ստալինի հայրական հոգածութիւնից», բայց շնորհիւ ազգային առաքինութիւններին — աշխատասիրութեան եւ ուշիմութեան :

— « Հայ ժողովուրդը մէկն է այն ժողովուրդներից, որոնք ամէնից աւելի տառապել են յափշտակողական պատերազմներից : Հազարամեակների ընթացքում Հայաստանը եղել է ընդհարման յաճախակի վայրը արեւելեան ե ւարեւմտեան աշխարհակալների, աւերուել է, աւարի տրուել եւ անդամատուել բռնագրաւողների կողմից: Թուրք բարբարոսներն առաջին համաշխարհային պատերազմին բնաջնջեցին երկու միլոն Հայեր միայն նրա համար, որ նրանք ձգտում էին միանալ իրենց ռուսահայ եղբայրների հետ, ձգտում էին ազգային եւ պետական անկախութեան »:

Այստեղ Զարեանը գործ է ածել մեր լեզուն, բոլոր Հայերի լեզուն, ճիշդը՝ երէկուայ եւ այսօրուայ համար:

— « Նոյնը աւելի ահռելի չափով կատարւում է այժմս Քորէայում: Ամերիկեան հիւլէական գանգստէրները (gangster), բազմատեսակ ռումբերի հեղեղով, սրբում են հողի երեսից քորէական քաղաքներն ու գիւղերը, սպանում են միլիոնաւոր կանանց, երեխաներին եւ ծերերին միայն նրա համար, որ այդ քաջարի ժողովուրդը չի ուզում Ուոլ – Ստրիտի (Նիւ Եորքի սակարանը) ստրուկը լինել, ուզում է ստեղծել իր միացեալ եւ անկախ պետութիւնը »:

Այս հատուածի վրայից անցնինք, նա մեզ չի վերաբերում :

— « Ես չեմ տեսել Մակ Արտիւրին, բայց ինձ ծանօթ է նրա ատելի դէմքը: Մինչեւ խորհրդային իշխանութեան հաստատումը Հայաստանում՝ այնտեղ գործում էր այսպէս կոչուած Մերձաւոր Արեւելքի Օգնութեան Ամերիկեան կոմիտէն : Ես յիշում եմ այդ կոմիտէի տէր ու տիրականներին: Նրանք Հայերի հետ վարւում էին իբրեւ ստորադաս մարդկանց հետ, շահագործում էին հայ պատանիների ու աղջիկների աշխատանքը, Հայաստանում ոսկի էին դիզում եւ վերադառնում տուն վայելելու «ամերիկեան կենցաղը»: Այժմ ամէնքը հասկանում են, թէ ինչ նպատակ էր հետապնդում Օգնութեան Կոմիտէն (Ամերիկեան Նպաստամատոյց): Բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազ, իր նոր պոէմի մէջ « Իմ ընկեր Լարիկը», պատմում է, թէ ինչպէս Եանկիները հոգեպէս եւ ֆիզիքապէս հաշմանդամում էին հայ երեխաներին, որպէսզի նրանց դարձնեն ամերիկեան աշխարհակալութեան հլու ստրուկներ: Զայրոյթից այրում է սիրտդ, երբ մտածում ես, թէ այդ գոռոզ եւ տափակամիտ մարդիկ յաւակնութիւն ունին ամբողջ ազատ մարդկութեան վրայ իշխողների դերը ստանձնելու »:

Չեմ շարունակում, որովհետեւ իմ սիրտն էլ այրւում է, տեսնելով թէ ինչպէս Զարեան ամօթալի ու յիմար յերիւրանքներով՝ սեւ ապերախտի դերն է ուզում յատկացնել հայ ժողովրդին :

Ամերիկեան դրամատիրական կարգ ու սարքով հիացողներից շատ հեռու եմ. բայց հազար հազարաւորների հետ կը վկայեմ, որ առաջին համաշխարհային պատերազմին յաջորդող տարիներում ամերիկեան օգնութիւնը նախախնամական ու փրկարար նշանակութիւն ունեցաւ Հայաստանի համար: Հայաստանը ոչ միայն « Որբերի Հանրապետութիւն» էր, այլ եւ սովահարների: Խաղաղ պայմաններում իսկ նա իր հացահատիկի մի մասն ստանում էր դրսից: Պատերազմի հետեւանքով աւերուած ու վարուցանը կիսով չափ դադարեցրած երկրում, լի հարիւր հազարաւոր ընչազուրկ գաղթականութեամբ՝ պարզ է, որ հաց չէր կարող լինել ամէնքին կշտացնելու չափ:

Ո՞վ մեզ հաց կըտար: Ռուսաստա՞նը – բռնկուած քաղաքացիական կռուով ու սովահար :

Մինչեւ 1924 ութ միլիոն էին հաշւում սովից մեռնող Ռուսների թիւը: Շունի, կատուի ու անգամ մարդու միս ուտելը մի ժամանակ ընդհանրացած երեւոյթ էր այնտեղ: Մեր անմիջական հարեւաններն ուրիշ բան չէին ցանկանում մեզ, քան մահ: Աւելի հեռու ազգերից ո՞ր մէկն աւելորդ պատառ ունէր մեզ տալու: Որի՞ հոգն էր, թէ Հայը կ'ապրի կամ կ'անհետանայ :

Ըստ Զարեանի, Ամերիկացիներ սրբեցին տարան Հայաստանի անգոյ ոսկու հանքերը: Իրապէս նրանք սրբեցին Հայաստանի արցունքները :

Ո՞ւր էր Զարեան 1918—19 թուերին, երբ օրեր էին լինում, որ 20—30 սովամահների դիակներ էին ժողովում Երեւանի փողոցներում եւ այրուած շուկայի աւերակների մէջ :

Առանց անհուն յուզումի չեմ կարող յիշել կմախացած կանանց ու երեխաներին, որոնք օրն իրուն ճչում, լացում էին մեր դրան առջեւ, որպէսզի ստիպուինք դուռը բանալ եւ մեր նիհար պաշարից ձեռքի ափի չափ մի կտոր լաւաշ տանք իրենց: Քաղաքները չէին միայն սոված, այլեւ շատ գիւղեր: Սերմացուի եւ անասունների խոշոր մասը կերած էին: Ֆիզիքապէս թուլացած հողագործները չէին կարողանում աշխատել :

1919ի ձմեռն ու գարունը զարհուրելի էին : Բացէք Ս. Վրացեանի «Հայաստանի Հանրապետութեան» 215րդ երեսը .

— « Երկրի բոլոր կողմերից աղեկտուր կոչ ու հեծկլտանք է լսւում — հաց, հաց հասցրէք, մեռնում ենք ...

« Քէօլաղուան գիւղում սովամահութեան դէպքերը տասնեակների են հասնում: Հեռագրում են — խնդրում ենք հաց, ի սէր Աստուծոյ, մի թողնէք մեռնինք :

«Ներքին Ախտայի փախստական եւ տեղացի ժողովուրդը ծայր աստիճան սոված է. սովամահութեան դէպքերը բազմաթիւ են, եթէ անմիջապէս նպաստ եւ սերմացու չհասնի, ուշ կը լինի:

« Կողբը սովի ճարակ է դարձել, սովից մեռնում են օրական 20 մարդ»:

Հանգուցեալ Թադէոս Թադէոսեան, Թ. Խ. եւ տողերիս գրողը, պաշտօնական առաքելութեամբ, շրջագայում էինք Նոր Բայազէտի գիւղերը: Ամէն տեղ մենք լսում էինք նոյն ճիչը սովի: Մի արեւառ իրիկնադէմի, շեղելով Բասարգեչարի ճանապարհից մտանք փոքրիկ Ղարաքիլիսա գիւղը: Փողոցները դատարկ, դարպասները գոց: Մօտեցանք խրճիթանման եկեղեցուն, փայտեայ խաչը տանիքին: Մուտքի առջեւի աստիճանների վրայ նստած էր ծերունազարդ քահանան: Բարեւեցինք, յայտնեցինք մեր ով լինելը եւ ցանկութիւնը — տեսնել համախմբուած գիւղացիներին հարց ու փորձի համար :

— Ժողովուրդս սովից փչացաւ, զաւակներըս: Կենդանի մնացողները դաշտ են գնացել արածելու: Օրը վերջանալու վրայ է, հիմի որտեղ որ է կը վերադառնան գիւղ :

Սպասեցինք: Քիչ յետոյ անտարբեր, դանդաղաքայլ մեր շուրջը հաւաքուեցին դեղնած տղամարդ, կին, երեխայ, թեւերի տակին ուտուելիք խոտերի խրձիկներով, «ընթրիքի» համար:

Խօսեցինք, հաւատ եւ յոյս ներշնչեցինք արցունքներից թրջուած դէմքերով : Խոստացանք, երդուեցինք կամ հաց հասցնել իրենց կամ չքանալ ապրողներից միջից : Յուզումը հասած էր գագաթնակէտին: Երբ մենք ձիերը հեծանք հեռանալու, չէին թողնում, համբուրում էին մեր ձեռքերը, ոտքերը, գրկում ձիերի գլուխները ու հայեացքները մեզ յառած գոչում .

— Հաց, Աստուծու սիրուն, հայութեան սիրուն, երեխաների սիրուն, հա՛ց, հա՛ց :

Հայաստանցիների ջախջախիչ մեծամասնութիւնը մայր հողից չէր սպասում իր պարէնը, այլ նորաստեղծ պետութիւնից:

Հանրապետական կառավարութիւնը ճնշուած էր ուսերին դրուած բեռան ծանրութիւնից — պաշտպանել երկիրը սահմանների վրայ ծառացած ահաւոր թշնամիների դէմ եւ ամոքել ներքին մահացու ցաւը – սովը:

Նրա ներկայացուցիչները բախում էին աշխարհի այն բոլոր դռները, որոնցից կարելի էր հինգ պարկ ցորեն դուրս կորզել, սկսած Մակուի սարտարից մինչեւ Միացեալ Նահանգների Ծերակոյտը :

Երբ ամերիկեան ալիւրով ու խտացրած կաթով բեռնաւորուած կառախումբերը, հակառակ Վրացիների վաշխառութեան — 30 առ հարիւրը վար էին դնում Բաթումից Սանահին ճանապարհ տալու համար — հասան Հայաստան, սեւ ամպերը չքացան երկնակամարից, արեւն սկսեց փայլել ժպտալով ու աւելի ջերմօրէն, մարդկանց աչքերում գոհունակութիւն, կեանք եւ վստահութիւն երեւաց :

Ո՞վքեր էին տասնեակ հազարաւոր որբերի խնամող « Մերձաւոր Արեւելքի կոմիտէի» վարիչներն ու մէկ միլիոն քաղցած կամ կիսաքաղց հայ զինուորութեան, պաշտօնէութեան, մտաւորականութեան, քաղաքի եւ գիւղի աշխատաւորութեան հաց տուողները, Արտիւրնե՞ր թէ Մակ Արտիւրնե՞ր, աշխարհակալնե՞ր, Ուոլ Ստրիտի դրամատէրե՞ր, թէ բանուորներ ու երկրագործներ, մենք չգիտէինք եւ չէինք ուզում իմանալ: Եթէ ծարաւից պապակողը սատանան չէ, այլ մարդ կոչուածը, նա պայման չի դնի, թէ ջրով լի դաւաթը ձեռքից կ'առնեմ, եթէ անունը Կարապետ է եւ ոչ թէ Հայրապետ :

Ամերիկեան ժողովուրդն էր, որ անդունդի բերանին մեզ փրկարար օգնութեան հասաւ: Հակառակ Մոսկուայի հրամանով երգող Զարեան թութակների՝ մենք միշտ երախտապարտ ենք ամերիկացի ժողովուրդին :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Մեռաւ անմահը

(Ճ. Պ. ՇՕ — 1856 — 1950)

Ատենէ մը ի վեր, մասնաւորաբար իր վերջին գործողութենէն ետք, մենք ալ սկսած էինք հաւատալ իրեն պէս, թէ անմահ դարձած է հանճարեղ ծերունին :

Շօ, ինքն ալ եղած էր իր գրականութեան պէս հակասական եւ տարօրինակ տիպար մը: Ծանօթ է աշխարհին, սակայն քիչ են անոնք որ կրնան խօսիլ իր գրածներուն մասին կամ վերլուծել իր գործերը: Անլուծելի խնդիր մը, որովհետեւ լուծելով զայն կրնայինք բացատրել գրագէտը — եւ ան կը մնայ անբացատրելի մէկը :

Անբացատրելի մնացած է ան, իր իսկ ուզելովը: Կարծես հաճոյք մը եղած է իրեն համար, նոյնիսկ նպատակ մը՝ զարմացնել միշտ ամբոխը, épater ընել, ինք որ կ'արհամարհէ, եւ արհամարհած է ամէն ինչ :

Ծնած Տըպլին՝ 1856ին, Շօ սկսաւ գրել շատ ուշ: Իր առաջին գործը, որ լոյս տեսաւ 1886ին, փիլիսոփայական փորձ մըն է (Le Lien Irrationnel): Եղած է երաժշտական քննադատ, մտցնելով Wagnerի ճաշակը Անգլիոյ մէջ, ապա նետուած է բուն գրական ասպարէզին մէջ :

Սովորութիւն դարձած է իրեն եւ իր գործերուն մէջ գտնել միշտ paradoxeը, սակայն ինք հակասութենէն աւելի սիրած է արտայայտել հակաճառութեան ոգի մը:

Եղաւ սակայն պարկեշտ մտաւորական մը, հաւատացող մը իր ըսածին, անկեղծ եւ համոզիչ իր թելադրանքներուն մէջ: Իր թատերգութիւնները կրնան ապրիլ հակառակ իրենց ժամանակակից եւ ընկերային երեւոյթին, որովհետեւ Շօ ունի ներկայացնելու սրամիտ եւ թեթեւ եղանակ մը: Ամէնէն կարեւոր խնդիրներուն կրցած է տալ ժպտուն եւ նոյնիսկ խեղկատակ ձեւ մը, որուն շնորհիւ անոնք կը մնան անմահ: Հեռու մնացած է սակայն բանաստեղծութենէն եւ երբ իր խաղերուն մէջ հասած է հերոսական բարձր վայրկեաններու, փորձած է միշտ զանոնք ծածկել ծիծաղելի կամ խնդալիք տեսարանով մը: Կը կարծէր թէ լրջութիւնը «փոքր մարդոց մեծ ծարաւն է» եւ կը ջանար միշտ խուսափիլ անկէ, թէեւ իր բոլոր ստեղծագործութեանց մէջ սրամիտ եւ թեթեւ երեւոյթներու տակ երեւան կուգան միշտ փիլիսոփայական տեսակէտներ եւ պատկերներ :

Հիացող մը եղած է հիթլէրական կարգուսարքին, ապա սթալինեանին: Իբրեւ Իրլանտացի միշտ կը ծաղրէր Անգլիացիները: 1940ին կ'ըսէր. — «Պատերազմը շահուած է հիմա, քանի որ Անգլիա պարտուած է»: Նոյն զգացումներէն մղուած պանծացուցած է Ֆրանսացի Ժանն տ'Արքի յիշատակը, գրելով 1923ին Sainte Jeanne մը, որ հերոսուհիին նուիրուած լաւագոյն գործը կը համարուի:

1881էն ի վեր մնացած է բուսակեր: Այդ շըրջանին է որ մօտէն կը հետաքրքրուի քաղաքականութեամբ, Հէնրի Ճորճի ազդեցութեան տակ եւ կը միանայ Ֆապիաններուն (Անգլիոյ առաջին ընկերվարականները):

Իր թատերախաղերէն աւելի կարեւոր եղած են անոնց յառաջաբանները: Չար բերաններ կ'ըսեն թէ յառաջաբան գրելու համար յաճախ գրած է թատերգութիւններ : Անոնց միջոցաւ է որ կ'արտայայտէր իր քաղաքական, ընկերային տեսակէտները: Շատ արտադրած է եւ հակառակ ատոր ժամանակ ալ գտած է միշտ զբաղելու այժմէական նիւթերով, մարզական կեանքով, շարժանկարով, պատերազմով: Անցեալ ամառ Փարիզի մէջ ներկայացուցին իր մէկ թատերախաղը, Le Heros et le Soldat, որուն մէջ կը ծաղրէ զինուորները եւ առ հասարակ երգիծանք մըն է պատերազմին վրայ: Շարժանկարը քանի մը տարի առաջ օգտագործեց իր «Կեսար եւ Կղէոպատրա»ն: Իր ծանօթ գործերուն մաս կը կազմեն՝ Candidaն (1894), The Man of Destiny (1895), Mrs. Warren's Profession, Man and Superman (Մարդը եւ Գերմարդը) (1901), Pygmalion (1912), Back to Mettuselah (1919—20), Too true to be good (1931), The six of Calais (1934) եւն.: 1925ին ստացաւ Նոպէլի գրական մրցանակը :

Նշանաւոր եղած է եւ պիտի մնայ մասնաւորաբար իր սրամիտ խօսքերով — այնքան կծու եւ «խածնող» էր որ, յաճախ շատ մը խօսքեր ալ վե–

Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակը Լիոնի մէջ

ԼԻՈՆ.— Կամուրջէն անդին, քաղաքիս գեղեցիկ սրահներէն Salle Rameauի մէջ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը, Հոկտեմբեր 29ին: Ստուար բազմութիւն մը լեցուցած էր ընդարձակ սրահը: Սիրելի Դաշնակցութիւն, հակառակ վաթսուն տեսակ հրէշներու, վաթսուն դէմքով դաւաճաններու եւ ստորուկներու, դուն պիտի մնաս միշտ կանգուն, մինչեւ հայ ժողովուրդի վերջնական ազատագրումը:

Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով եւ Հ. Յ. Դ. զինանշանով: Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյյեզ»ով ու «Մշակ բանուոր»ով, զորս երգեցին սանուհիները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Օրիորդներ Գարաքուզեան, Սաղաթէլեան, դաշնակով: Օր. Ստեփանեան (Ս. Էթիէնէն) արտասանութիւն, ընկեր Գասեան (Վալանսէն) մեներգներով եւ դերասան Հայկասար՝ արտասանութեամբ: Ամէնէն վերջը տրամախօսութիւն մը, Ահարոնեանի «Ուխտաւորը», ընկեր Խրիմեանի եւ Տիկին Վարժապետեանի կողմէ:

Բոլորն ալ շատ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ: Օրուան նախագահը, ընկեր Զէքեան, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել ազատագրութեան ճամբուն վրայ զոհուած նահատակներու յիշատակը: Յետոյ բացատրեց թէ երբ հայ ժողովուրդը երկունքի մէջ էր, ծնան մեր յեղափոխական մշակները, որոնք ուղղութիւն ցոյց տուին մեզի: Դաշնակցութիւնը ընտրեց ու քալեց այդ ճանապարհէն եւ շնորհիւ իր աննկուն կամքին ու ժողովրդականութեան սանձեց հայրենիքի կորիզ մը, Հայաստանի անկախութիւնը: Այսօր ալ, ինչպէս երէկ Դաշնակցութիւնը պատրաստ է կատարելու իր պարտականութիւնը, հասնելու համար մեր ժողովուրդի իտէալին:

Մեր Ֆրանսացի բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Վալանսէն, նախ ֆրանսերէն պարզեց հայ ժողովուրդին տառապանքը, Օսմանեան խաբուսիկ սահմանադրութիւնը ու Կիլիկիոյ ջարդը ու եզրակացնելով ըսաւ թէ Դաշնակցութիւնը լաւ թէ գէշ օրերուն միշտ մնացած է հայ ժողովուրդին հետ:

Յետոյ խօսեցաւ հայերէն.— «Դաշնակցութիւնը արթուն պահակն է մտքի եւ խղճի ազատութեան, տոգորուած՝ ինքնապաշտպանութեան բնազդով, այսօր ալ արտասահմանի մէջ կեցած է պատնէշին վրայ»: Ընկերուհին վերջացնելով յորդորեց հաւատարիմ մնալ Ռոստոմներու ու Ժոռէսներու գաղափարին: Եւ բացագանչեց.— Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ հայ ժողովուրդը:

Ուղերձ մը կարդաց ընկեր Բ. Խրիմեան, Նոր Սերունդի կողմէ:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Շաւարշ Միսաքեան:

— Եթէ 60 տարի դէպի ետ երթանք ու վերլուծենք դէպքերը, սարսուռ մը պիտի զգանք տեսնելով ազատագրութեան ճամբուն վրայ կատարուած աշխատանքը: Ինչ որ յեղափոխական գաղափար կը կոչենք, ցանուած հունտն է: Բռնութեան դէմ բողոքի ձայներ կը լսուէին դեռ 1865–70ական թուականներուն, Պոլսոյ Ազգ. Ժողովին մէջ: Խրիմեանն էր որ կը տրտնջար թէ Իսլամին Գուրանը սուր տուած է իր ժողովուրդին, իսկ մեր Աւետարանը՝ աղօթք:

«Դաշնակցութիւն՝ կը նշանակէ համախմբում ուժերու, մտքի թէ բազուկի: Մենք ոչ անսխալական պապ ունինք, ոչ ալ հանճարեղ առաջնորդ: Ոչ «չէֆ», ոչ ալ կոմիսար: Մեր մէջ ամէն մէկը իր բեռը շալկած է յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան: Մենք պահեստի ուժ ենք, միշտ պատրաստ՝ յարատեւ աշխատանքի, բոլոր ճակատներուն վրայ»:

Ընկեր բանախօսը չորս շրջանի բաժնեց Դաշնակցութեան 60ամեայ գործունէութիւնը: Առաջին շրջանը կը կազմէր պատրաստութիւն մտքերու եւ զինավարժութիւն: Երբ զինատար խումբեր կը մտնէին երկիր, նկուն շինականը հետզհետէ կը վարժուէր բարձրացնել գլուխը, ի հարկին զարնել–զարնուիլ, դիմադրել եւ պատուհասել: Իր մարտական գործունէութիւնը տարածուեցաւ մինչեւ միջազգային դրամատիրութեան կեդրոնը եւ արիւնարբու Սուլթանին որջը, Պոլիս:

Ընկերը մանրամասնօրէն նկարագրեց Բ., Գ. եւ Դ. շրջաններու աշխատանքները, բարենորոգումներու ձեռնարկները, (1895 եւ 1913), կուսակցութեան յարումը ընկերվարութեան (1907), Դաշնակցութեան ծաւալուն աշխատանքը մշակոյթի ճակատին վրայ եւն.:

Դժբախտաբար ի վիճակի չեմ ճառին հարազատ ամփոփումը տալու:

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան, որ ներկայ էր հանդէսին իր կարգին խօսք առնելով ըսաւ.— Եթէ մեր իմաստակ հակառակորդները պղտորած չըլլային մտքերը, ամբողջ հայութիւնը առանց սեռի ու տարիքի խտրութեան պիտի գար խոնարհելու իր հերոսներու յիշատակին առջեւ: Մեր թշնամիները, ըլլան Թուրքը թէ բոլշեւիկը, ոչ մէկ կերպով կրնան խլել մեր գաղափարը: Դաշնակցութիւնը երբեք պիտի չշեղի իր նպատակէն:

Անդրադառնալով միջազգային կացութեան, ընկերը յիշեցուց թէ պարտաւոր ենք զգաստութեան հրաւիրել մեր ժողովուրդը, որովհետեւ ոչ ոք կրնայ նախատեսել թէ ինչ կը պատահի մէկ օրէն միւսը: Բոլորս մէկ Դաշնակցութեան հետ, Դաշնակցութեան կողքին:

× Հանդէսէն վերջ Վարանդեան կոմիտէն սարքած էր խնջոյք մը որ անցաւ շատ յաջող: Ժողովուրդը լեցուցած էր սրահը, ոտքի վրայ կենալիք տեղ անգամ չձգելով: Օրուան սեղանապետը, ընկեր Կ. Խրիմեան խօսք կուտար բոլորին, երգողները կ'երգէին յեղափոխական երգեր, խօսողները իրենց խօսքը վերջացնելով գաւաթները կը պարպէին հայ ժողովուրդի, Դաշնակցութեան յեղափոխականներու եւայլն ու կենացը:

Ընկեր Շ. Միսաքեանէ, Տիկին Օտէթ Միքայէլեանէ, Ս. Տէր Թովմասեանէ, Միսաք Միրզէէն, Զէքեանէ եւն. վերջ խօսք տրուեցաւ դերասան Հայկասարի, որ պատմեց թէ ինչպիսի հնարքներ կը գործէին Հայաստանի թատրոններուն մէջ, Դաշնակցութիւնը ժողովուրդի թշնամի ցուցնելու համար: Յիշեց քանի մը թատերախաղեր, որոնց մէջ Դաշնակցականը եղած է ընտանիքին զաւակները սպաննող, կեղեքող պեխաւոր մաուզերիստ, եւայլն: «Մենք այսպէս համոզուած էինք, իսկ երբ երկաթէ վարագոյրին այս կողմը անցնելով Դաշնակցականներու հետ ծանօթացանք, տեսանք անոնց մամուլն ու գործը, համոզուեցանք թէ Դաշնակցականները ոչ «մաուզերիստ» են եւ ոչ ալ հայ ժողովուրդին թշնամի, այլ ճիշդ հակառակը: Այսօր աւելի քան երբեք համոզուած եմ որ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին արթուն պահակն է»:

Խնջոյքը շատ ուրախ տրամադրութիւնով վերջացաւ կէս գիշերին:

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՌՈՄԱՆ.— Մարզականին գնդախաղի Ա. խումբը այս տարի նոյնպէս սկսաւ իր ախոյենական մրցումները երկրորդ դասակարգի խումբերու կողքին: Մեր խումբը դասաւորման մէջ առաջինը կը ներկայանայ շնորհիւ իր վերջին երկու յաղթանակներուն: Ա.ը St. Perayի դէմ, իսկ երկրորդը մեր դաշտին վրայ Վալանսի Հայ Մարզականին պահեստի խումբին դէմ, 3 կէտով հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, ուր գովելի էր երկու կողմի խաղացողներու լրջութիւնը:

Ասոնցմէ զատ ունեցաւ «բարեկամական խաղ» մը Tain Tournonի Ա. խումբին դէմ: Հակառակ այս խումբին Promotionի դասակարգին պատկանելուն, մերիններուն վարպետ խաղարկութիւնը խլեց հաւասարութեան պատիւը:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ Մարզականը իր գոյութիւնը կը պարտի ժողովուրդին քաջալերութեան: Հոկտեմբեր 22ի հանդէսին ժողովուրդը լայն բացաւ իր քսակը, մօտաւորապէս 33 հազարի գումար մը ապահովելով:

Սուրէն

բացուած են իրեն եւ կարելի չէ զանազանել իսկականն ու կեղծը:

Երբ Ամերիկա կը գտնուէր, դերասանուհի Մերիէն Տէյվիս իր հիացումը յայտնելով կ'ըսէ.
— «Որքան պիտի ուզէի զաւակ մը ունենալ ձեզմէ, ձեր ուղեղով եւ իմ գեղեցկութեամբ»: Շօ կը պատասխանէ.

— «Տիկին կը վախնամ որ զաւակը իմ գեղեցկութիւնս եւ ձեր ուղեղը ունենայ»:

Իր ամբողջ գործով Շօ կը ներկայացնէ բացառիկ տրամաբանութիւն մը, սուր եւ խիստ դատողութիւն մը, եւ փորձառու իմաստութիւն մը: Յաճախ կ'ըսէր թէ ամուսնութիւնը միակ վիճակախաղն է որ շահող թիւ չունի: Ինք սակայն հարուստ ամուսնութիւն մը կնքեց տիպար զոյգ մը կազմելով աւելի քան քառասուն տարի (կինը մեռաւ 1943ին):

Կ'արհամարհէր մրցանակները եւ գովասանքները, երբ արդէն վստահ իր հանճարին եւ տաղանդին վրայ, կը վայելէր բացառիկ ժողովրդականութիւն մը: Համեստ չէր: Իր վերջին խօսքերը իսկ կը հաստատեն իր խրոխտ ինքնավստահութիւնը, երբ կ'ըսէր «Շէյքսփիրը մեռած է, Մօլիէրը մեռած է, ես ալ շատ աղէկ չեմ»:

Առանց չափազանցութեան եղաւ ներկայ դարուն ամենամեծ դէմքը: Մնալով Իրլանտացի, եղաւ միջազգային, մնալով գրագէտ, եղաւ ամենագէտ, մնալով մարդկային եղաւ հանճարեղ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (218)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԴ.

Ինչ հրաշալի սիրտ կար այդ մաշած կրծքի տակ, նա կարողանում էր մոռանալ նոյնիսկ հարազատ մօրը... Ասլանը նախանձում էր այն անծանօթ, հիւանդ երեխային, որ նստած էր այդ սրտի մէջ:

Այդ նախանձն էր, որ նրան առաջ մղեց աւելի սաստիկ թափով: Գտել էին կարաւանի հետքը: Գիշեր էր. լեռնային գետակի ափին, քարայրի մէջ հաւաքուած էին գերիները: Մուտքի մօտ վառուած էր մի մեծ խարոյկ, որի շուրջը նստոտել էին Մուրատ Աղայի ծառաները:

Ասլանը դարանամուտ եղաւ իր մարդկանց հետ. պէտք էր յանկարծակի բռնել պահապաններին, որպէս զի կռիւը միայն նրանց հետ լինի եւ գերիներից ոչ ոք չվնասուի: Երկար նա սպասում էր. գերեվարները քնեցին, կրակի մօտ մնաց այն վիթխարին, որին մենք տեսանք Մուխտարի տանը: Երեւի այս գիշեր հերթը նրանն էր. նա շուտ շուտ վեր էր կենում, նայում էր այս ու այն կողմը եւ երբ տեսնում էր որ ոչ մի փոփոխութիւն չկայ, նստում էր կրակի մօտ: Ասլանը կորցրեց համբերութիւնը եւ մի անձայն կարգադրութիւն անելով, սկսեց առաջ սողալ ծնկերի եւ ձեռքերի վրայ: Նա հասաւ քարայրի կողքին եւ կանգ առաւ:

Նազլուն եւ միւս նայողները չնչասպառ դիտում էին այդ վճռական վայրկեանը: Եւ յանկարծ Ասլանը վագրի պէս քիչ բարձրացաւ ու մի թռիչքով հասնելով վիթխարիին, իր տասն մատները փաթաթեց նրա կոկորդին: Սկսուեց կատաղի մրցութիւն: Միւս տղաներն էլ հասան եւ, մերկացնելով իրենց սրերը, շրջապատեցին գերեվարներին: Մի կարճ միջոցում ոչնչացան բոլոր ընդդիմացողները:

Առաջին րոպէին, դեռ ընդհարումը բոլորովին չդադրած, խարոյկի առաջ տեղի ունեցաւ մի տեսարան, որ հիացրեց ամէնքին: Նախ քան իր մօրը տեսնելը՝ Նազլուն գտաւ Ասլանին, գովեց նրան սիրուն, սրտաբուխ խօսքերով, լաց եղաւ եւ ապա ծիծաղեց:

Երիտասարդը, դեռ կռուի կրակով բորբոքուած, չշկլուեց այդ անակնկալ բախտից, չհամարձակուեց ծպտուն հանել: Իսկ երբ Նազլուն վազեց դէպի քարայրը, ուր գերիներն արդէն լաց ու ճիչ էին բարձրացրել, այդ ժամանակ Ասլանը սթափուեց, երկու քայլ առաջ գնաց, կարծես ուզում էր գրկել աղջկան, կանգնեցնել խօսելու եւ լսելու համար. բայց յանկարծ ամաչեց շրջապատողներից եւ ձեռքով ծածկելով դէմքը՝ շտապեց թաղնուել խաւարի մէջ: Ամաչկոտութիւնը նշան էր, որ Նազլուն խլել է երիտասարդի սիրտը:

Վերադարձը, Ասլանի կարգադրութեամբ, սկսուեց առաւօտեան. կանայք ձիով, տղամարդիկ ոտով: Բայց երբ եկան Վարանդայի լեռները, ձիաւորները ցած իջան, հանեցին իրենց ոտնամանները եւ բոբիկ ոտներով առաջ գնացին հայրենի հողի վրայ. այդ գերիների ուխտն էր, սրբագործուած վաղեմի ժամանակներից: Նազլուն էլ միացաւ այդ ուխտին. Ասլանը մենակ էր գնում առջեւից:

Գերիներին Աւետարանոցն ընդունեց գրկաբաց: Ուրախութիւնը վայնասուն, կատաղի գրկախառնութիւններ, կրակոտ համբոյրներ առաջացրեց:

Տանից դուրս վազեց ալեզարդ Տէր–Մուրատը, գրկեց իր մարգարիտին եւ օրհնեց ամբողջ աշխարհը: Նրան բանտից դուրս էր հանել Մանասը Բարեկենդանի գիշերին. բայց եթէ ինքը եւ իր պէս հարիւրները փտէին բանտում, իսկ գերիները անհետ կորչէին, դարձեալ պէտք չէր տրտմել, քանի որ մնացածներն ազատուել էին: Նա կրկնեց եւ մանրամասն բացատրեց այդ միտքը մի քանի անգամ, երբ յայտնի դարձաւ, որ գերիներից մի քանիսը մահացել էին վշտից եւ սարսափից: Այժմ նրանց որոնում էին լաց լինելով եւ Տէր Մուրատը մխիթարում էր որոնողներին:

Շատ էին եւ այնպիսիները, որոնք սպասող չունէին: Դրանք օտարներ էին, մեծ մասամբ այն երեք թշուառ գիւղերից, որոնք հաւասարեցրած էին հողի հետ: Ճիշդ է, Աւետարանոցի կանայք նրանց էլ էին գրկում, բայց չը կային ծնողներ, ազգականներ, չկար գլուխ դնելու տեղ:

Տէր Մուրատը հասկացաւ թէ ինչ են որոնում այդ խեղճերը արտասունքով լի աչքերով եւ առաջ ընկաւ, գնաց դէպի գետի ձորը: Ամէնքը հետեւեցին նրան:

ԼԷՕ

բուռն ճառ մը խօսեցաւ ընկերվարական ներկայացուցիչը, Դ. Մայեր, մատնանշելով կարգ մը ախտանշաններ: «Մոզէլի մէջ հազարաւոր Թուցիկներ կը բաժնեն, «Հրէութիւնը Ֆրանսայի ժանտախտն է» խորագրով: Մահապարտ մը, Քլեմանթի, որ ողջ առողջ կ՚ապրի, տետրակ մը հրատարակած է, «Երրորդ խաղաղութիւնը»: Գործակից թերթ մը, «Նոր Պրոմեթէ», կը գրէ.—«Մենք ներում ստանալու պէտք չունինք ճակատագրական դէպքի մը համար»: Aspects de la France թերթին վարիչներէն մէկը կը յայտարարէ.— «Ես միլիսիէն էի եւ հպարտ եմ ատոր համար»: Կան տակաւին դատապարտեալներու բարեկամներ, ընկերակցութիւններ, հրէական գոյքերու վարիչներ որոնք կը վերակազմուին տարբեր անուններու տակ: Իրականին մէջ, շատ քիչեր կան որ արժանի ըլլան ներողամտութեան: Անոնց համար անհրաժեշտ չէ ընդհանուր օրէնք մը քուէարկել. բաւական է գթութիւն շնորհել »:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ալժերիացի երեսփոխան մը, Պեն Թունէս, մեծ աղմուկ հանեց, պաշտպանելով Փեթէնը, «այն պատկառելի ծերունին որուն շնորհիւ գերմանական գրաւումէն ազատ մնաց Ալժերիան»: Ուրիշներ ընդդիմախօսեցին, բայց Պէն Թունէս այնքան յառաջ գնաց որ, նախագահը հարկադրուեցաւ կարգի հրաւիրել:

Դատական նախարարը եւ ուրիշներ պաշտպանեցին օրինագիծը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ պաշտօնաթերթը հրատարակեց հրամանագիր մը, որուն համաձայն Պուլկարիա բնակող խորհրդային քաղաքացիները պիտի կրնան ասկէ վերջ, առանց կանխաւ արտօնութիւն ստանալու ստանձնել պաշտօններ մասնաւոր ձեռնարկներու, պետական համագործակցականներու եւ պաշտօնական կազմակերպութեանց մէջ: Ուրիշ խօսքով, հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելեն:

ԻՏԱԼԻՈՑ արտօնութիւն տրուած է մարտանաւեր շինել իտալական նաւատորմին համար: Հաշտութեան դաշնագրով, Իտալիա նաւաշինութեան իրաւունք պիտի ունենար 1951էն միայն: Առաջին աւիթով պիտի կառուցուին 2400ական թոն տարողութեամբ եւ 34 հանգոյց արագութեամբ երկու թորփիլահալածներ, երկու մեծ մարտանաւեր (17.000 թոն եւ 26 հանգոյց) եւ վեց ուրիշ փոքր մարտանաւեր:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ պաշտպանութեան մասին խորհրդակցելու համար հինգ – վեց յոյն բարձրաստիճան սպաներ Անգարա պիտի մեկնին մօտերս: Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ ամերիկացի, բրիտանացի, ֆրանսացի եւ իտալացի սպաներ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ուրբաթ օր պիտի քննէ այն օրինագիծը, որուն համաձայն տուրքերու կէսը պիտի վճարուի Նոյեմբեր 15ին, իսկ մնացեալը Դեկտեմբեր 10ին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ կռիւներ կը մղուին Հատոնկի մօտերը, Հանոյէն 16 քիլմ. հեռու: Հանոյ կը գտնուի սպառնալիքի տակ: Քաղաքի բնակիչները սկսած են կապել իրենց իրերը, գաղթելու համար դէպի Հայփհոնկ, անմիջապէս որ ազդանշանը տրուի:

ՔԱՀԱՆԱՅ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցիին համար կ՚ուզուին քահանայ մը, կամ քահանայական թեկնածու մը եւ ժամով աշխատաւոր մը: Գրաւոր դիմել Կրօն. Ընկերկցութեան, 339 Ave. du Prado:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ պարահանդէսին որ տեղի կ՚ունենայ 2 Դեկտեմբեր, 51 rue Grignan Clubի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ

12 Նոյեմբեր կիրակի ժամը 15էն 24, Ռէփիւպլիքէններու սրահը, 16 rue J. B. David:

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւն:

Հանդէսի պաշտօնական բաժինէն վերջ պարեր, ընտիր նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Կերուխում մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սէն Շամոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» ենթակոմիտէի:

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Salle Jeanne d'Arc:

Կը նախագահէ ընկ. ՆԻԿՈՂՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդը: Երգ, արտասանութիւն, եւ յեղափոխական կենդանի պատկեր մը:

Մուտքը ազատ է:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Վալանսէն ընկեր Նշան Թէպոյեանէ հազար ֆրանք, իր եղբօր Արմենակի վերաթաղման առթիւ եւ էքսէն ընկեր Մկրտիչեանէ զաւկին ծնունդին առթիւ 500 ֆր.:

×

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

× Վալանսէն Պ. Թորոսեան իր գերդաստանով՝ Արմենակ Թեպոյեանի վերաթաղման առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ: Նոյնպէս 500 ֆր. էքսի Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, ընկեր ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

× Տէր եւ Տիկին Յովհ. Տէր Յովհաննէսեաններ (Փարիզ), ցաւակցութիւն յայտնելով տարաբախտ ՏԻԳՐԱՆի մահուան առթիւ՝ հօրը, հայրենակից Սարգիս Պօղոսեանի (Մարսէյլ), փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն:

Ա. Զօպանեանի գրական գործունէութեան 65ամեակը

Վալանսի մէջ, մեծ պատրաստութեամբ

Այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մեծ սրահին մէջ, իր ներկայութեան:

Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ցոյներուն սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoy:

Գեղարուեստական բաժին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգ. եւ Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ միութեանց:

Կը բանախօսէ փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ:

Նիւթ՝ Գր. Նարեկացի, իր սրբութեան եւ բանաստեղծութեան մասին: Այսօր, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին: 69 rue Louis Blanc:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը Նոյ. 10ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը, 40 rue de Flore, Ալֆորվիլ, ժամը 8.30ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը, այսօր հինգշաբթի ժամը 9ին Studio Caumartin: Դասախօս ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը՝ «Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հակամարտութիւնը»: — Հայերէնի դասընթացք 8—9:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Վարդունիի բնակարանը: Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բացակաները նկատի կ՚առնուին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ընդհ. ժողովը 18 Նոյեմբեր, շաբաթ գիշեր, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ Միութեան քառասնամեակը կը տօնէ, յառաջիկայ 23 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն Salle Rameauի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը երիտասարդներու: Նիւթը՝ ԿՆՈՋ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՒԱՍԱ՞Ր ԵՆ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ:

Այս հարցումին երիտասարդ Հայուհի մը պիտի պատասխանէ ՈՉ, երիտասարդ մը՝ ԱՅՈ:

ԴՈՒՔ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԷՔ

Գացէք պաշտպանել ձեր տեսակէտը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes, 28 rue Serpente: Métro Odéon:

ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Կարնոյ Հայր. Միութեան հասցէն.— Khoren S. Balanian, 49 rue Maurice Barrès, Beyrouth (Liban):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոն.— Այրի Տիկին Պայծառ Պէյլէրեան (ծնեալ Զօպանեան), Օր. Ալիս Պէյլէրեան, Տէր եւ Տիկին Բարնակ Պէյլէրեան, Օր. Օտէթ Պէյլէրեան իրենց ամուսնոյն, հօրը, եղբօրը, տագրոջը եւ հօրեղբօրը՝ Պ. ՊԱՐԷՏ ՊԷՅԼԷՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ (69 rue Louis Blanc) հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ակնայ Ապուչեխ գիւղացի Պ. Մկրտիչ Գասապեան կը փնտռէ իր եղբօր Խորէնի կինը տիկին Իսկուհի Գասապեանը եւ աղջիկը՝ Մաքրուհի: Տեղեկացնել Mr. M. Kassabian 29 rue Pierre-Poly, Issy les Moulineaux (Seine):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 24, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ave. Victor Cresson, Իսի լէ Մուլինօ — Métro Mairie d'Issy

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, Օրիորդներ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Պ. Պ. ՍՈՒՐԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ:

Թատրոն «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ»Ը — Փարիզի Նոր Սերունդի կողմէ

Հ. Մ. Մ.ի վիճակահանութիւնը տեղի կ՚ունենայ նոյն օրը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROP'

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.?86

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամիս · 800 ֆր ·, Տար · 1600, արտ · 2500 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր · C.C.P Paris 1678-6

Vendredi 10 Novembre 1950 Ուրբաթ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6302–Նոր շրջան թիւ 1713

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Որ եւ է մեկնութեան կը կարօտի՞ն օրուան դէպքերը եւ լուրերը :

Ամբողջ Ծայր · Արեւելքը հրաբուխի վրայ : Քորէայի խնդիրը կնճռոտած՝ չինական միջամտութեամբ (իբրեւ թէ կամաւորներ են որ կը կռուին) :

Հնդկաչինի պատերազմը սաստկացած : Ամբողջ Թոնքինի շրջանր սպառնալիքի տակ :

Կարմիր Չինաստանի արշաւանքը դէպի Թիպէթ, «Աշխարհի Տանիքը», հակառակ Հնդկաստանի բողոքներուն :

Անվերջ խլրտումներ Մալեզիոյ բրիտանական գաղթավայրին մէջ, ուր ըմբոստները կը շարունակեն դիմադրել սուսերաթիւ ուժերու :

Խմորումներ՝ Միջին Արեւելքի մէջ, ներքին թէ արտաքին պատճառներով :

Աղլին, Եւրոպայի մէջ, արտակարգ խրախուսում՝ փութացնելու համար Ատլանտեանի զինակիցներուն վերազինումը :

Միեւնոյն ատեն անընդհատ ժողովներ եւ դիւանագիտական խորհրդակցութիւններ, յայտնի կամ գաղտնի : Ճառեր՝ որոնք ընդհանրապէս կը ծառայեն մթնոլորտը թանձրացնելու :

Այս բոլորին զուգընթաց՝ պխտաւոր մթնոլորտ մը Ազգաժողովին մէջ, ուր երկու տարբեր աշխարհայեացքներ իրարու կ'ընդհարին օրուան բոլոր ժամերուն : Ամէնէն սովորական հարցերուն քննութեան առթիւ :

Իսկ ամէնէն վրդովիչը, մինչ արեւմտեան աշխարհամասին մէջ բացէ ի բաց կը խօսին ամէն բանի մասին — երբեմն չափազանց շատ — չարաշուք լռութիւն մը կը տիրէ կարմիր գիծէն անդին :

Վիշինսկիներու եւ Մալիքներու ելոյթները, մառեշալներու հանդիսական ճառերը կամ «Փրաւտա»ներու եւ «Իզվեստիա»ներու ամբոխավարական ճամարտակութիւնները չեն որ իրական գաղափար մը պիտի տան Կրեմլինի մտադրութեանց մասին :

Ահա քանի տարի է որ հրապարակային յայտարարութիւններէ կը խուսափի «Արեւ – Առաջնորդ»ը, երբեմն գրաւոր պատասխանելով զանազան հարցումներու :

Բանդէտներ չարաշուք մեկնութիւն մը կու տան այս խորհրդաւոր լռութեան, որ չխզուեցաւ նոյնիսկ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ :

Խաղաղութեան բարեկամներն անգամ չեն կրցած լուսաբանել այս գաղտնիքը :

Ահա թէ ինչու միս Մեծերը միշտ վերապահութեամբ կ'ընդունին Մոսկուայի հաւաստիքներն ու առաջարկները :

Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ աշխարհի վեցերորդ մասին մէջ տերեւ չի շարժիր առանց Ստալինի հաւանութեան :

Հետեւաբար, երբ «Հանճարեղ»ը քար լռութիւն կը պահէ, ծանօթ կասկածամտութիւնն է որ կը թանձրանայ եւ կը տարածուի :

Այս անստուգութիւնը տեղի կու տայ նաեւ պարբերական խրախուսումներու, սաստկացնելով ջլամարտը : Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ որոնք յայտնապէս կը վախնան Խ · Միութենէն, իբրեւ հարեւան :

Տակաւին երէկ էր որ Մ · Նահանգներու սպարապետը, զօր · Պրէտլի, յօդուածով մը դիտել կու տար թէ Ամերիկան «պէտք չէ ցրուէ իր ուժերը տեղական պատերազմներու մէջ, որոնք կրնան ծագիլ զանազան երկիրներու, ընդ որս եւ Թուրքիոյ մէջ» :

Աւելորդ է ըսել թէ յօդուածին հրատարակութիւնր մեծ յուզում պատճառեց Թուրքիոյ մէջ :

Այն աստիճան որ, Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակները հարկադրուեցան բացատրել թէ «Թուրքիոյ դէմ կատարուած յարձակում մը պիտի հարկադրէ Մ · Նահանգները ուղղակի սրտէն զարնել նախայարձակը» :

Սպարապետին կարծիքով, ազատ աշխարհը կրնայ յարձակում կրել, միաժամանակ կամ յաջորդաբար, վեց – եօթը տարբեր, երկրորդական ճակատներու վրայ, «մէջն ըլլալով Թուրքիան» : Ուստի Մ · Նահանգներուն գլխաւոր հոգը պիտի ըլլայ կրճատել գործողութեանց շրջագիծը, փոխանակ ցրուելու դաշնակից ուժերը :

Միշտ նոյն մղձաւանջը,— ե՞րբ եւ ո՞ւր կըրնայ զարնել նախայարձակը : Ապա ուրեմն զինարշաւ՝ ամէն ուղղութեամբ...

Շ.

Թոնքինը պիտի պարպուի՞

Նախարարական Խորհուրդը առջի օր զբաղեցաւ Հնդկաչինի կացութեամբ, որ հետզհետէ կը ծանրանայ : Վախ կայ որ ֆրանսական բանակը հարկադրուի ամբողջովին պարպել Թոնքինի շրջանը, լքելով Հանոյը եւ անոր բրինձի դաշտերը, ինչպէս եւ մեծ նաւահանգիստ մը, Հայֆոնկ :

Թոնքին, որ կը գտնուի Հնդկաչինի հիւսիսակողմը, Անգլիոյ 4/5 մասը կը կազմէ տարածութեամբ եւ Լոնտոնի չափ բնակիչ ունի :

Զօր · Ժիւէնի մանրամասն զեկուցումը լսելէ վերջ, նախարարները հետեւեալ եզրակացութեան յանգած են, ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր ·

1.— Թոնքինի մէկ մասը փրկելու միակ միջոցն է բազմաթիւ նոր զօրք եւ մեծաքանակ զինամթերք ղրկել :

2.— Պաշտպանել Թոնքինի ֆրանսական գիծը՝ կը նշանակէ հազարաւոր կեանքեր կորսնցնել :

3.— Զափազանց դժուար է ազգային բանակ մը կազմել Հնդկաչինի քաղաքացիներէն :

4.— Համայնավարները սուսերաթիւ ուժեր կը համախմբեն, նոր յարձակողականի մը ձեռնարկելու համար դէպի հարաւ : Իրենց ուժերը եւ սպառազինութիւնները կը գերազանցեն ֆրանսականը :

Անպաշտօն նախարար մը, Կի Մոլէ (ընկերվարական) հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ.— Եթէ Հնդկաչինը կորսուի, ամբողջ ազատ աշխարհը պիտի տուժէ : Մենք շատ աւելին ծախսեցինք զայն պաշտպանելու համար քան ստացած ենք Մարշըլի ծրագրով » :

Նախարարական ժողովէն վերջ ծանուցուեցաւ թէ զօր · Ալեսանդրի արձակուելով, Թոնքինի հրամանատար նշանակուած է զօր · Թուռ, որ մեծ փորձառութիւն ունի Հնդկաչինի գործերուն մէջ :

ՀԵԾԵԼԱՆՈՒՈՐԴ ԱՒԵՏԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆ ԳՆԱՑ

Պարսկահայ երիտասարդ հեծելանուորդ Պ · Աշոտ Աւետեան, որուն Փարիզ հասնիլը հաղորդած էինք, առջի իրիկուն խմբագրատունս այցելեց եւ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ տըւաւ՝ Թէհրանէն Փարիզ իր արկածախնդրական ճամբորդութեան մասին : Յաջորդով կու տանք այդ տեղեկութիւնները :

Պ · Աւետեան երէկ, միշտ հեծելանիւով եւ Տիէփի ճամբով Լոնտոն մեկնեցաւ : Հինգ վեց օր հոն մնալէ վերջ պիտի վերադառնայ Փարիզ, յետոյ Թէհրան, օդանաւով :

ԵԳԻՊՏՈՍ 16 բրիտանական հրասայլեր պիտի ստանայ մօտերս, իբրեւ առաջին առաքում :

ՄՈՆ ՊԼԱՆԻ լեռնագնացներէն հինգը, որոնք ճամբայ ելած էին երկուշաբթի օր, յաջողեցան լերան կատարը հասնիլ, 4600 մեթր բարձրութեամբ եւ հաստատեցին վերջնական խորտակումը Պոմպէյէն Լոնտոն թռած օդանաւին : Հետք չէ մնացած 48 ուղեւորներէն : Հերոսական յանդըգնութիւն մը կը համարուի այս յաջողութիւնը : Պապուն Լեգէոնի խաչը շնորհուեցաւ վեցերորդ լեռնագնացին, Ռընէ Փայոյի, որ ձիւնակոյտի մը տակ մնացած էր :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ կողմնակիցներու երկրորդ համագումարին Քուպայի եւ Մեքսիկայի պատգամաւորները ձերբակալուեցան դէպի Անգլիա ճամբայ ելած ատեն : Ամերիկեան կառավարութիւնը մերժեց անցագիր տալ գրագէտի մը եւ ուրիշ քանի մը քաղաքացիներու : Աւստրիոյ 30 պատգամաւորներէն միայն 7ը անցագիր ստացած են : Իտալիայէն պիտի երթան 250 պատգամաւորներ, գլխաւորութեամբ նախկին արտաքին նախարար Նէննիի : Ասոնք թէեւ անցագրի պէտք չունին, բայց Անգլիոյ ներգաղթի պաշտօնեաները կրնան արգիլել կասկածելիներուն մուտքը : Խորհրդային գրագէտ մը, Իլիա Էրէնպուրկ, չկրցաւ անցագիր ստանալ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հրաւէրին առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա պատրաստ է բանակցելու, երբ լրացուցիչ լուսաբանութիւններ տրուին : Անգլիա եւ Մ · Նահանգներն ալ այն տեսակէտն ունին թէ Զօրսերու ժողովը պէտք չէ սահմանափակուի միայն գերմանական հարցով, այլ քննէ բոլոր վիճելի խնդիրները :

Մ · Նահանգներու ընտրութիւնները

ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀԵՆ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյեմբեր 7ին Մ · Նահանգներու մէջ կատարուած խորհրդարանական ընտրութիւնները, անգամ մըն ալ ապահովեցին իշխող Դեմոկրատ կուսակցութեան մեծամասնութիւնը ծերակոյտին եւ երեսփ · ժողովին մէջ : Միայն թէ այս անգամ, մեծամասնութիւնը նուազած է : Այժմ, ծերակոյտին մէջ Դեմոկրատները ունին 49 աթոռ, Հանրապետականներու 47ին դէմ, ինչ որ կ'ընէ 2 աթոռի տարբերութիւն մը միայն (Նախորդ կազմը՝ 42ի դէմ 54) : Իսկ երեսփ · ժողովին մէջ ալ, Դեմոկրատները, պահելով հանդերձ իրենց մեծամասնութիւնը, կը կորսնցնեն 30 աթոռ : Այժմ ունին 231 աթոռ՝ Հանրապետականներու 199ին դէմ ·(4 աթոռներ տակաւին չեն ճշդուած) :

Ինչ կը վերաբերի կառավարիչներու ընտրութեան, Հանրապետականները կ'ապահովեն ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը : Ընտրուած են 21 հանրապետական եւ 10 դեմոկրատ կառավարիչներ (2 աթոռներ տակաւին չեն ճշդուած) :

Միջազգային մամուլին կարծիքով ընդդիմադիր Հանրապետականներու ապահոված յաջողութիւնը հետեւանքն է այն դիրքին, զոր Թրումընի կառավարութիւնը բռնած է համայնավարութեան դէմ իր պայքարի ընթացքին : Ըլլալով աւելի թունդ հակաբոլշեւիկ քան իրենց մրցակից Դեմոկրատները, Հանրապետականները մինչեւ այսօր ալ կը մեղադրէին կառավարութիւնը՝ պայքարին թուլութեան եւ կարմիր Չինաստանի հանդէպ վարած հաշտարար քաղաքականութեան համար : Կը հետեւի թէ այսուհետեւ ամերիկեան կառավարութիւնը, շատ աւելի արմատական դիրք մը պիտի բռնէ համայնավարութեան դէմ, ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ միաժամանակ, իսկ միւս կողմէ աւելի պիտի զօրանայ երկու մեծ կուսակցութեանց գործակցութիւնը արտաքին հարցերու մէջ :

× Ընտրութիւններէն վերջ, զրոյց կը շրջի թէ Պ · Էչիսըն պիտի հրաժարի : Արտաքին Նախարարը անմիջապէս հերքեց այս լուրը, ըսելով թէ երբեք միտք չունի հրաժարելու :

Ապահովութեան Խորհուրդը եւ Քորէա

ՆՈՐ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԺԱՄԻՐԵԱՆԴ

Ապահովութեան Խորհուրդը սկսաւ քննել՝ Չինաստանի զինեալ միջամտութեան հարցը, լսելով այդ մասին զօր · Մէք Արթըրի ղրկած տեղեկագիրը : Խորհրդային պատուիրակ Պ · Մալիք խօսք առնելով պահանջեց կարեւորութիւն չընծայել այդ տեղեկագրին եւ չկարդալ զայն, նկատելով որ զօր · Մէք Արթըրի նշանակումը որպէս ընդհ · հրամանատար ապօրինի է եւ կատարուած է առանց Խ · Միութեան ձայնակցութեան : Խորհուրդը մերժեց այս պահանջը : Այնուհետեւ Պ · Մալիք առաջարկեց հրաւիրել Փեքինի կառավարութիւնը, որպէսզի պատուիրակութեամբ մը մասնակցի ժողովին : Առաջարկը ընդունուեցաւ բրիտանական պատուիրակի այն յաւելումով, թէ չին պատուիրակը, պարզապէս իբրեւ վկայ պիտի լսուի : Դէմ քուէարկեցին Չինաստան եւ Քուպա, իսկ Եգիպտոս մնաց ձեռնպահ :

Նախ քան այս առաջարկի քուէարկութիւնը, Խորհուրդը լսեց ամերիկեան տեսակէտը : Գլխաւոր պատուիրակ Պ · Ուորըն Օսթին ըսաւ թէ Պ · Մալիք անգամ մըն ալ կը փորձէ թշնամօրէն վարուիլ ՄԱԿի խաղաղարար ձեռնարկներուն դէմ : Այդ վերաբերումը, սակայն, աւելի պիտի ամրապնդէ ՄԱԿի խաղաղասէր անդամներուն գործակցութիւնը : Ինքզինքն ու իր արբանեակները չէզոքացնելով, Խ · Միութիւնը աւելի կը մօտեցնէ ՄԱԿի միւս անդամները : Պ · Օսթին պահանջեց, որ Փեքինի կառավարութիւնը հեռացնէ իր ուժերը Քորէայէն եւ դադրի ուղղակի կամ անուղղակի ապօրինի աջակցութիւն մը ընծայելէ հիւս · Քորէացիներուն : Միեւնոյն ատեն շեշտեց թէ Քորէայի սահմանակից պետութեանց օրինաւոր շահերը պիտի յարգուին ՄԱԿի կողմէ :

Կը ծրագրուի 30 քիլմ · խորութեամբ չէզոք գօտի մը հաստատել քորէական հողին վրայ մանչուրիական սահմանին այս կողմը եւ աւելի անդին չյառաջանալ :

× Երեք հարիւր օդանաւեր 85.000հրձիգ եւ պայթուցիկ ռումբեր նետեցին հիւս · Քորէայի նոր մայրաքաղաքին Սինույճի վրայ, որ մանչուրիական սահմանէն հազիւ 700 մեթր հեռուն կը գտնուի : Քորէայի պատերազմի մեծագոյն ռմբակոծումն էր ասիկա : Քաղաքին հարիւրին 90ը քարուքանդ եղաւ : Ռմբակոծման նպատակն էր հարուածել հիւս · Քորէայի ամէնէն կարեւոր կեդրոնը, ուր կը հասնի չինական օգնութիւնը Մանչու–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

«ԼՈՒՍԱՐՁԱԿ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՎՐԱՅ»

A Searchlight on the Armenian Question (1878 - 1950)

ՅԱՌԱՋ.— Գրախօսականը դեռ կը շարունակուի: Առաջին մասն է այս.—

Երբ այս գիրքը ինծի կը տրուէր՝ գրախօսականի խնդրանքով մը՝ զայն ինծի երկարողը անշուշտ գիտէր թէ կարեւոր հրատարակութիւն մըն է ան. բայց չէմ գիտեր կրցա՞ն մտածել արդեօք այն անսահման հաճոյքի մասին զոր անոր ընթերցանութիւնը պիտի հայթայթէր ինծի, օգտակարին միացնելով նաեւ հաճելին:

Չեմ գիտեր: Բայց, իրողութիւն է որ մէկ շունչով կրցայ կարդալ գրքին գոնէ կէսը, ու երբ յաջորդ օր արթնցայ, շտապ մը ունէի կարդալու մնացեալ մասը:

Անվարան կրնամ ըսել թէ Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն ու Հայրենիք Հրատարակչական Ընկերութիւնը յաջողած են 154 էջերու մէջ խտացնել կամ յիշատակել այնքան մը պատմական տեղեկութիւն, պաշտօնական հեռագիրներ, վերջին 75ամեակի մեր պատմութեան վերաբերեալ փաստաթուղթեր, որ կրնանք ըսել թէ Ժիրայր Միսաքեանի գրչէն ելած այս գեղեցիկ հատորը լիովին կը ծառայէ իր նպատակին, Հայկական Հարցը ծանօթացնել իր խոշոր գիծերուն մէջ, լուսարձակի տակ առնել թրքական բարբարոսութիւնները, մեծ պետութեանց մրցակցութիւնները՝ թրքական կարկանդակին շուրջ եւ կրկին սեղանի վրայ դնել հայ դարաւոր ու ազնուական ժողովուրդին անլոյծ մնացած դատը:

Առանց մխրճուելու մեր աւանդական ու քննական պատմութեան ակունքներուն մէջ — ինչ որ կրնար իր գործը ծանծաղեցնել ու ընթերցանութիւնը ընձայել ոչ միայն երկար, այլ՝ օտարին համար՝ տաղտկալի — Ժիրայր Միսաքեան իր թանկագին վկայութեան իբր մեկնակէտ ընտրած է «Թրքական պատուհասը»:

Այդ պատուհասը կը սկսի այն ատեն երբ Թրքական գահին բազմած սուլթանները, քրիստոնեայ Եւրոպայի ու ցարական Ռուսիոյ ճնշումներուն վրայ, կը խոստանան բարենորոգումներ մտցնել իրենց կայսրութեան սահմաններէն ներս, ու մինչ Եւրոպացիք կը հաւատան թուղթի վրայ դրուած ստորագրութեանց արժէքին, Թուրքը արժէք կու տայ միայն եաթաղանի, բռնաբարման, սպանդի, սրածման, հրկիզման վայրենի լեզուին:

Ցատկանչական չէ՞ արդեօք այն փաստաթուղթը զոր Ժիրայր Միսաքեան կը յիշատակէ Փարիզի դաշնագրին առնչութեամբ:

Կոստանդնուպոլսոյ անգլիական դեսպանն է որ նամակի մը մէջ կը գրէ այս մասին:

— «Պիտի նախընտրէի աջ թեւս կտրել՝ քան ստորագրել այդ դաշնագիրը: Սուլթանին կողմէ խոստացուած բարենորոգումները ի՞նչպէս կրնան իրագործուիլ երբ դաշնակից զինուորները հեռացած են եւ նշոյլն իսկ չէ մնացած օտար պետութեանց միջամտութեան: Ի՞նչ միջոցներ ունինք այլացեղ տարրերը իրարու միացնելու, եթէ մեր վարկը պիտի նուազի եւ մեր ազդեցութիւնը առ ոչինչ պիտի դրուի նախանձոտ եւ խորամանկ դաշնակցի մը յարատեւ արուեստականութեանց կողմէ»:

Ու, ինչպէս կը խորհէր Անգլիոյ դեսպանը, այս դաշնագրի ստորագրութեան մելանը հազիւ չորցած, Թուրքերը գործադրեցին «բարենորոգումները», յաջորդ տարին իսկ, 1857ին կազմակերպելով Պոնթիոյ ջարդը եւ երեք տարի աւելի ուշ սրածելով գեղեցիկն Լիբանանի բնակիչներէն կարեւոր թիւ մը:

Անհարկի կը նկատեմ ծանրանալ այն աղխտաբեր փոփոխութեան վրայ որ Սան Սթեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածը վերածեց Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին ու նոր պատճառներ տուաւ Թուրք կառավարութեան եւ հրոսակներուն՝ արեան նոր հեղեղներու մէջ յագեցնելու համար գազանային իրենց կիրքը: Այս անգամ սակայն՝ մեր հաշուոյն: Ու Ժիրայր Միսաքեան, իր գրքին այս գլուխը կ'եզրափակէ սա հաստատումով որ նոր չէ մեզի համար, բայց կրնայ շատ բան ըսել հայկական հարցով հետաքրքրուող միջազգային պատմութեան ուսանողին կամ քաղաքագէտին.

«1894 — 1896, ոչ նուազ քան 300.000 Հայեր Հայաստանի մէջ ջարդուեցան Թուրքերու կողմէ, Պետութիւնները անյոյս կերպով թերացած ըլլալով արիւնզակ բռնակալին մաքիավելական քաղաքականութեան վերջ մը դնելու իրենց պարտաւորութեանց մէջ, բարենորոգումները մեռեալ տառ կը մնային տակաւին այդ դարու վախճանին»:

«Երիտասարդ Թուրքեր»ու հետ կը բացուի մեր պատմութեան ամենէն արիւնոտ եւ տխուր շրջանը: Թուրքիոյ նոր իշխանաւորները, Հակական եւրոպացի կարգ մը անձնաւորութեանց ակնկալութեանց, «Հաշտարարներ չէին, այլ տէրեր. ազատականներ չէին, այլ թթու ազգայնականներ. ազատութիւն չէին բերեր, այլ կեդրոնաձիգ իշխանութեան», ինչպէս կը հաստատէ Ժիրայր Միսաքեան:

Առանց շատ ծանրանալու, համակրելի հեղինակը կը թուէ հայկական սթափումը, Արմենական եւ Հնչակեան կուսակցութեանց կազմութիւնը եւ ձախողանքը, եւ կեանքի կոչումը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան, որ 1890էն մինչեւ մեր օրերը այլեւս անքակտելի մասնիկը պիտի հանդիսանայ բազմաչարչար մեր ժողովուրդին եւ քաղաքական փարոսը՝ մռայլ օրերու:

Գրքին հինգերորդ գլուխը մեր Եղեռնապատումն է, այն որ չտուաւ տակաւին մեծատաղանդ գրագէտը որ մեր այդ շրջանը վերածէր գրական անկորնչելի կոթողի մը: Ասիկա այն շրջանն է որմէ պարզ դրուագներ կրցած են յաջող կերպով տալ Ժոհան տը Բոհէ մը (Շուշանիկ), Փոլ-Անրի Պորտօ մը (Տրապիզոնցի Անթառամ) եւ մանաւանդ Ֆրանց Վերֆէլ մը (Մուսա Լերան Քառասուն Օրերը):

Ժիրայր Միսաքեանի գիրքը, այս անկիւնէն դիտուած, անսպառ ատաղձ, անհերքելի վաւերաթուղթեր կը հայթայթէ Հայոց Պատմութիւնը ուսումնասիրել փափաքող պատմագիրին ու մեր գըխուն պայթած անասելի Եղեռնէն, հերոսապատում դրուագներ բիւրեղացած ձեւով գրականութեան անդաստանէն ներս մտցնելու շնորհք ունեցող ամէն ճշմարիտ գրագէտի:

Ասով իսկ, այս գիրքը կը դառնայ փաստաթուղթ մը, որ ոչ միայն ուրուագիծը կու տայ հայկական ջարդերուն, այլ նաեւ հեռագիրներու եւ ատենագրութեանց յիշատակութեամբ կը սահմանէ ամէն մէկուն բաժինը այն ոճրերգութեան մէջ, որ միջազգային պատմութեան անցաւ Հայկական Ջարդ» անուան տակ: Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ յիշատակուած քանի մը հեռագիր միայն ընդմիշտ Թուրքը կը դասէ ի ծնէ բարբարոս, քաղաքակրթութեան կոնակ դարձուցած, քաղաքակիրթ ու ազնուական ժողովուրդ մը կանխամտածուած, սառնարիւն կերպով փճացնող ժողովուրդներու կարգին: Այս ժողովուրդին համար չէ՞ որ Ֆրանսայի մեծագոյն քերթողը, Վիքթոր Հիւկօ, աւերակյաներու եւ տխրատեսիլ փլատակներու դիմաց, բանաստեղծական թռիչքի մը մէջ կը բացագանչէ.

— «Թո՛ւրքը անցած է ասկէ»:

«Թուրքը անցած է ասկէ», կ'ըսեն նաեւ սա հեռագիրները, ստորագրուած՝ Թուրքին կողմէ, Հայը սրածելու եւ Թուրք անունը բարբարոսութեան հոմանիշ դարձնելու սահմանուած:

(Արեւելք)

Վ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Կոյր է, եւ սակայն լոյս կը ցանէ

Եգիպտոսի կրթական նախարարը՝ Թահա Հիւսէյին, 61 տարեկան, ծնած է 13 զաւակով աղքատ ընտանիքի մը մէջ: Կոյր է երեք տարեկանէն ի վեր: Միայն ստորագրութիւնն է ինքնագիր, եւ սակայն ամէնէն նշանաւոր գրագէտն է: Իր «Օրերու Գիրքը» Գուրանէն վերջ արաբական աշխարհի ամէնէն մեծ յաջողութիւն ունեցող գիրքն է:

Թահա Հիւսէյին նախարար է, վիպասան, քննադատ, լրագրող, դասախօս եւ ճամբորդող:

Երկրի մը մէջ ուր սովորամոլութիւնը յարգի է միշտ, Թահա Հիւսէյին կը հաստատէ դպրոցներ մեծերու, դպրոցներ կոյրերու եւ կ'աշխատի պարտադրել ձրի ուսումը: Անոր շնորհիւ Ստորին Եգիպտոսի բանուորները օրուան ընթացքին դադար կ'ընեն, հետեւելու համար ընթերցանութեան եւ գրելու դասընթացքներուն: Անոր շնորհիւ Եգիպտոսի փոքրիկ կոյրերը մուրացկանութեան չեն դատապարտուիր: Արդէն կազմած է ուսումնարան մը որ զանոնք արհեստի բարձր ուսման կը պատրաստէ:

Այսուհանդերձ դժուար պիտի ըլլայ իրեն ձրի ուսումը ընդունիլ տալ: Նոր օրէնքին համաձայն Ֆէլլահներու տղաքն ալ միւսներուն պէս իրաւունք ունին դպրոց երթալու, բայց այս տղաքը առողջապահութեան մասին որեւէ գաղափար չունին: Կը վախցուի որ վտանգաւորհամաճարակներ մտցնեն իրենց հետ, դպրոցին մէջ:

Թահա Հիւսէյին, որուն մասին ամերիկացի լրագրող մը ըսած էթէ Ռամսէսէն ի վեր ամէնէն մեծ Եգիպտացին է, նեցուկ կանգնած է նաեւ Եգիպտոսի «Կանանց Ազատագրութեան Միութեան»: Միութեան նախագահն է Տիկին Տորա Շէֆիք, որուն ընկերուհիները կը ներկայացնեն Հիւսիսային Ափրիկէն, Սէուտի Արաբիան եւ Պաղեստինը: Կանացի այս կազմակերպութիւնը կը սպառնայ սիրադուլ յայտարարել, համաձայն հին սովորութեան, իրենց պահանջները արժեցնելու համար: Անոնք կը պահանջեն հաւասարութիւն արաբ կնոջ որ միշտ քօղարկուած է, ծախուած ու գերի:

Թահա Հիւսէյին թշնամիներ ունի, որոնք կ'ընդդիմանան իր բարենորոգումներուն:

Թահա Հիւսէյինի դպրոցական շրջանին իր ուսուցիչները գնահատելով անոր բացառիկ ընդունակութիւնները, Գահիրէի համալսարանը՝ Էլ Ազհար, կը ղրկեն, գիտութեան հետեւելու: Չափազանց աղքատ էր, բոկոտն եւ հիւծած կը սնանէր: Սակայն իր տաղանդին շնորհիւ կը յաջողի մտնել Համէֆիներու բաժնին մէջ, միակը որ ամէն օր աշակերտներուն քիչ մը հաց կու տայ: Հոն խստաբարոյ ուսուցիչներ ունին, որոնք չեն վարանիր իրենց մուճակները նետել աշակերտներու գլխուն: Թահա Հիւսէյին կը բողոքէ ուսուցիչներու ուսուցման մեթոտին դէմ, գայթակղութիւն յառաջ բերելով աւանդապաշտ Եգիպտացիներուն մէջ: Կը յաջողի պարտադրել իր տեսութիւնները եւ երիտասարդացնել Էլ Ազհարի պատմական համալսարանը որ դարերով կը պահէր իր աւանդամոլութիւնը:

Իր մանկութեան, անգամ մը տասնըհինգ հոգինոց ընտանիքը տեղ կը փոխէ: Նոր տեղը հասնելէն վերջ, կէս օրին կը նշմարեն որ Թահա Հիւսէյին կը բացակայի: Շոգեկառքի մէջ մոռցուած էր, ինչպէս ծրար մը: Կայարանին մէջ պաշտօնեաները կը հաւաքուին մօտիկ ընելու երիտասարդ կոյր աշակերտը, որ Գուրանէն համարներ կ'արտասանէ: «Ասիկա իմ առաջին դասախօսութիւնս եղաւ», կ'ըսէ Թահա Հիւսէյին, որ այդ թուականէն ի վեր խօսած է աշխարհի բոլոր բեմերուն վրայ:

Այդ միջոցին մտաւորական Եգիպտոսը երկու հակամարտ տոհմերու բաժնուած էր: Մէկը Էլ Ազհարի «փաթթոցաւորները» որոնք կը պաշտպանէին կրօնական ուսուցումը, միւսը «Թարպուշաւորները», որոնք Եւրոպացիի պէս կը հագուէին, եւ արդիական ուսումը կը պաշտպանէին: Թահա առաւօտուն կրօնական դասընթացքներուն կը հետեւէր, իսկ իրիկունը նոր ուսումին:

1913ին կը ստիպէն որ իր ընտրութիւնը ընէ երկուքին միջեւ: Առանց վարանումի կը խզուի Էլ Ազհարի հետ, եւ գրականութեան մասին ճառ մը կը պատրաստէ: Քսանըչորս տարեկան էր այդ միջոցին:

Թահայի ճակատագրին եւ իրմէ հազարամեակ մը առաջ ապրած արաբ կոյր բանաստեղծ Մահարիի միջեւ նմանութեան շատ եզրեր կան: Ան ալ յաւիտենական խաւարին դատապարտուած, կը զգուշանար հեղուկ ուտելիքներէ, վախնալով որ վրան կը թափէ: Մեծ բանաստեղծ Մահարիի ստուերին տակ, կը գրէ իր աւարտական ճառը: Այնքան յաջող որ, ուսանողական թոշակ կը յատկացուի իրեն Սորպոնի համար: Ա. Մեծ Պատերազմի նախօրեակին իր քայլերը կ'ուղղէ Փարիզ: Սորպոն, երկու տարի առանձինն կ'ուսանի: Օր մը, Սորպոնի դրասեղաններուն առջեւ կնոջական լուրջ եւ քաղցր ձայն մը մեղմութեամբ կ'ըսէ. «Կրնա՞մ օգնել ձեզի որ ձեր դրածները կարդաք»: Ֆրանսացի կաթոլիկ ընտանիքի զաւակ Սիւզանը, թէեւ կը վարանի Իսլամի մը հետ ամուսնանալ, բայց ի վերջոյ կը համոզեն շուրջիններ եւ ինքն ալ կը մտածէ թէ մէկն է Թահան որ միշտ իրմէ գերիվեր պիտի ըլլայ: Կ'ամուսնանան եւ կ'ունենան չորս զաւակներ: Սիւզան անոր վեցերորդ զգայարանքը կը դառնայ, խորտակելով Թահայի համար ստուերի բոլոր արգելքները:

Թահա Հիւսէյին «գրականութեան վարդապետ»ի վկայականով կը վերադառնայ Եգիպտոս: Իր քննադատութեամբ կը յարձակի Էլ Ազհար համալսարանին վրայ, կը պաշտպանէ մտածելու եւ արտայայտուելու ազատութիւնը: Մինչեւ այդ՝ դասախօսները աւելի շատ պատմաբան էին քան քննադատ: Առաջինը եղաւ, Թահա, որ վտարեց նախապաշարումները եւ բանականութեան բովէն անցընել տուաւ որեւէ գրուածք:

Վերջին մեծ պատերազմին զրեթէ միակն էր որ կը պաշտպանէր Դաշնակիցներու դատը:

1945ին ինկաւ իր կուսակցութիւնը, «Վաֆտ», որ ազատական էր: Կառավարութենէն արձակուելով, վերահաստատուեցաւ Ալեքսանդրիոյ համալսարանին տեսուչի պաշտօնին մէջ:

1924ին իր գիրքը, «Արաբական գրականութիւնը Իսլամէն առաջ» հալածանքի ենթարկեց զինք, կրօնքը եւ զանազան հաւատալիքները քննադատած ըլլալով:

Տասներկու վէպ գրած է գոյնով եւ շողով առլցուն: Գրած է նաեւ բազմաթիւ յօդուածներ: Թարգմանած է Քոռնէյլ, Ռասին, Մոլիէռ, Անտրէ Ժիտ:

Երբ իր կուսակցութիւնը, «Վաֆտ» իշխանութեան գլուխն անցաւ, Թահա Հիւսէյին նախարար եղաւ: Չորս ժամ անընդհատ խօսեցաւ առանց սխալ թիւ մը տալու, զարմացնելով թերահաւատները: Օժտուած է բացառիկ յիշողութեամբ:

ՇԱՐՄԱՂ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Նոյ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն անցեալ շաբթու օգտուելով ընկեր Վահան Համբարձումեանի ներկայութենէն, կազմակերպած էր ընկերական հանդիպում մը: Ընկերը, Ալժէ հաստատուած աւելի քան տասը տարիէ ի վեր, խօսեցաւ օրուան հարցերու մասին, տաք շունչով մը որ յատուկ է Դաշնակցական մտաւորականներուն եւ գործիչներուն: Ներկաներու կողմէ եղան հարցումներ որոնց պատասխանեց ընկերը աւելի խորացնելով նախապէս արտայայտած իր մտքերը: Թելադրեց ընկերներուն ըլլալ պաղարիւն եւ չպատասխանել այն վայրահաջութեանց որոնք կը նետուին Դաշնակցութեան հասցէին: «Մենք չենք կրնար իրենց զէնքերով պայքարիլ իրենց դէմ, մեր դաստիարակութիւնը թոյլ չիտար: Պէտք է մնանք լուրջ եւ արթուն եւ վարենք ինքնապաշտպանութեան կռիւը: Ո՞վ է առաջնորդը այս ժողովուրդին: Կ'ուզէինք ուրիշ մը տեսնել, բայց չկայ: Միակ իրական ուժը մենք ենք եւ ուզենք թէ չուզենք պէտք է տէր կանգնինք այս ժողովուրդին, մինչեւ որ անցնին փորձութեան ժամերը»:

× Յաջորդ օրը, ուրբաթ երեկոյ Հ.Յ.Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն եւս օգտուելով առիթէն կազմակերպած էր ընկերա-համակրական հաւաքոյթ մը դպրոց-սրահին մէջ: Հակառակ օրուան անյարմարութեան եւ հապճեպ կարգադրութեան, կոկիկ բազմութիւն մը ներկայ էր:

Ընկեր Համբարձումեան հոս եւս խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը: Անդրադառնալով ներկայ տագնապալի շրջանին, որ ահուդողի մատնած է համայն մարդկութիւնը, թելադրեց ըլլալ պաղարիւն եւ համբերաշխ, որովհետեւ «ինչ որ պիտի գայ, պիտի գայ առանց մեզի եւ մեր կամքէն անկախ պատճառներով: Ամէն ատեն եւ ընդ միշտ մեր միակ մտահոգութիւնը եղած է եւ պիտի ըլլայ այս ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան պահպանումը»:

Բանախօսութենէն վերջ ունեցանք խնջոյք մը ուր երգեցին, արտասանեցին եւ խօսեցան շատ ընկերներ եւ համակիրներ: Տեսակ մը նախատօնակը մեր 60ամեակի տօնակատարութեան զոր մեծ պատրաստութեամբ տօնելու համար ընկերներ լծուած են տքնաջան աշխատանքի: Կազմուած են մասնաւոր յանձնախումբեր որոնց աշխատանքի մասին պիտի խօսիմ յառաջիկային:

× Վերջերս մեր շրջանը այցելեց նաեւ ընկեր Բժ. Եր. Խաթանասեան, ընկերակցութեամբ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեանի, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը: Ընկերական հաւաքոյթներէ զատ ընկեր Խաթանասեան խօսեցաւ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի անդամներուն, որոնք յափշտակութեամբ լսեցին իր խօսքերը, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մեր գաղութներու մասին տուած յայն տեղեկութիւնները: Ընկերը անմիջապէս մեկնելու հարկադրուած ըլլալով, հնարաւորութիւն չունեցանք լայնօրէն օգտուելու:

Յովհ. Տէօքմէճեան

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

Գաղութէ գաղութ

ՕՐ. ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷԻ, Դանիացի մեծ հայասէր բարերարուհիին յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Հոկտ. 15ին, Հալէպի Նոր Գիւղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ, ուր պատարագած եւ խօսած է Առաջնորդ՝ Զարեհ եպիսկոպոսը: Քարէն Եփփէի անունը ընդմիշտ խառնուած է հայկական կեանքին: Իր իսկ փափաքով, Հայ. Եկեղեցւոյ ծիսակատարութեամբ մարմինը ամփոփուած է Հալէպի Ազգ. գերեզմանատան մէջ: Քարէն Եփփէ Հայուն հետ եւ անոր համար նախընտրեց զրկանքի եւ զոհաբերութեան ճամբան՝ հօրենական բարօր ու ապահով կեանքէն, ու մասնակից եղաւ մեր սուգին, վկայ հանդիսացաւ մեր նահատակութեան, իր նիւթական եւ բարոյական անվերապահ աջակցութիւնը բերաւ որբին, թշուառին եւ հիւանդին: Դանիացի ազնուական ու մեծատուն գերդաստանէ մը սերած էր: Ծանօթ՝ իր զգացումներով, լքեց տուն տեղ եւ նախընտրեց քալել մեր փշալից ճանապարհէն (մինչեւ Ուրֆա ուր ականատես եղած է մեծ հերոսամարտին), ապա մինչեւ Հալէպ, ուր հանդիսացած է պահապան հրեշտակը տասնեակ հազարաւոր որբերու, չքաւորներու, հիւանդներու մինչեւ իր մահը: Իր որբախնամ հաստատութեան եւ այրխանոցին հողերուն վրայ այսօր հիմը դրուած է «Քարէն Եփփէ» Ազգ. Ճեմարանին:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պ. Արամ Ղուկասեան, Ատրպատականի Առաջնորդարանի բազմամեայ քարտուղարը անձնասպան եղած է աֆիոնով: Աւելի քան 30 տարի հաւատարմօրէն ու նուիրումով ծառայած է Թաւրիզի հայ համայնքին: Արամ Մելիք-Թանգեան Արք.ի գործակիցը հանդիսացած է անոր ամբողջ գործունէութեան շրջանին: Անոր մահուընէն վերջ աւելի ընկճուած էր: Անձնասպանութենէն վերջ գտած են հետեւեալ երկտողը.— «Մերկ եկայ աշխարհ եւ մերկ ալ կ'երթամ: Խնամեցէք ընտանիքս»...:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ, (Յապաղած).— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն Տէսին մասնաճիւղի տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 25ին, Լիոնի մէջ:

Վարչութեանս ատենապետ Գ. Դաւիթեանի բացման խօսքէն վերջ, յոտնկայս մէկ վայրկեան լռութիւն պահեցին ժողովականները, ի յարգանս ողբացեալ հիմնադիրներուն՝ Գրիգոր Յակոբեանի եւ Հայկ Ճիզմէճեանի:

Յետոյ քարտուղարը կարդաց տարեկան տեղեկագիրը: Եղան գնահատական եւ քննադատական խօսքեր: Օրուան նախագահը եղբայր Ժ. Ծառուկեան բոլորին ալ տուաւ գոհացուցիչ պատասխաններ:

Ահա 6րդ տարին է որ Լիոն-Տէսին մասնաճիւղը կը գործէ անտրտունջ եւ միշտ համերաշխ: Վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ նորը, հետեւեալ անդամներով.— Օհանեան Կարօ, Սարեան Սեպուհ, Մեսրոպ Դանիէլեան, Ժ. Ծառուկեան, Գ. Դաւիթեան, Վահան Յակոբեան, Տիրան Պէճիտեան, Սարգիս Առաքելեան, Խորէն Սողոմոնեան, Գարակէօզեան Արթին, Հայկազ Պետրոսեան: Նորընտիր վարչութեան կը մաղթենք ուժով կամք, մանաւանդ որ շատ աւելի կարեւոր աշխատանքներ կը ծանրանան իր վրայ: Յաջորդով կ'ամփոփեմ միութեան հաշուետուութիւնը:

× Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին մեր նորընծայ կրտսերները խաղացին St. Priestի կրտսերներուն դէմ: Լաւ խաղարկութիւն ունեցան, Ա. Ղազէրեան, Օհանեան Շահրիկ բերդապահը, Ա. Յակոբեան, եւ 2—1ով շահեցան: 3րդ պաշտօնական մրցումը, անսահման ուրախութեան մէջ:

Կրկին մեր դաշտին վրայ ժամը 10.30ին մեր պատանիները, ունեցան Գ. մրցումը, Հ. Օ. Ս. պատանիներու դէմ, որոնք մերիններէն գերազանց էին եւ օժտուած արագաշարժ յառաջապահներով: Մեր յառաջապահները յաճախ տիրապետեցին, բայց ի զուր, հակառակորդի վերջապահները թոյլ չէին տար որ մեր աջ ծայր յառաջապահը՝ Լիւլէճեանը իր ճարպիկութիւնը ի գործ դնէ: Հակառակ ատոր դարձեալ սպրտելով 2 կէտ շահեցաւ: Նշանակէտ մը շահեցաւ Գարակէօզեան Վարդգէս, վերջին կէտը շահողը եղաւ Մանուկեան ու խաղը վերջացաւ 4—4 հաւասար: Կէսօրէ վերջ մեզի դրացի դաշտի վրայ մեր պահեստին պարտուեցաւ 5—2:

Իսկ առաջին խումբը մասնաւոր օթօքարով մեկնեցաւ Վիէն, խաղալու համար տեղական խումբին՝ C. S. Vienneի դէմ: Հակառակորդը մեր դասակարգին մէջ 4րդ տեղը կը գրաւէ, մեզմէ մրցում մը պակաս ունենալուն համար: C. S. Vienneի խումբը ունի ճարպիկ ու զօրաւոր միջնապահներ, արագաշարժ վերջապահներ, նաեւ բերդապահը (Հայ, Տէսինէն, ձախ ծայր յառաջապահը կրկին Հայ, նախկին սկաուտ Տէսինի ու անդամ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի): Խաղը շատ տաք անցաւ: Դատաւորը անիրաւաբար մեզի կէտ մը կորսնցնել տուաւ եւ մեր բերդապահին՝ Գուրգէն Հապէշեանի բողոքը անլսելի մնաց:

Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—0: Երկրորդ կիսախաղին մերինները արթնցան բայց ուշ: Մեր խմբապետին՝ Կարապետ Իփէքեանի փէնալթին հաւասարեցուց խաղը, 1—1:

ԼԻՏԵՍ

— Քառասուն սուրբի աղաչելուս, մէկ Աստուծոյ կ'աղաչեմ:
— Քամին ապառաժէն ի՞նչ կը տանի:
— Քամիին բերածը քամին կը տանի:'
— Քաղցածը երազին մէջ հաց կը տեսնէ, ծարաւը՝ ջուր:
— Փտած յարդը առողջ եզին վնաս չի տար:
— Փափուկը կամ փափուցը տուն կը շրջէ կամ կ'այրէ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, պարբերաթերթ: ԺԱ. տարի, թիւ 4 (1950 Յուլիս): Տարեկան բաժնեգին մէկ տոլար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (219)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ
ԺԴ.

Փերիի տնակի առաջ, աւազուտ փոքրիկ տարածութեան վրայ, գետակի բերած քարերի մէջ, երեւում էին փոքրիկ թմբեր — մի ամբողջ գերեզմանատուն: Քահանան երեսին խաչ հանեց եւ բոլոր տղամարդիկ իսկոյն վերցրին փափախները: Նա օրհնում էր գերեզմանները, քանդուած գիւղերի գերիները խմբուեցին նրա շուրջը: Եւ երբ նա իր ուժեղ, ցնցող ձայնով երգեց այն ողբը, որ յայտնի է «Ղարիբի գանձ» անունով, ձորը լցուեց աղեկտուր հեծեծանքներով: Տեսարանը վերին աստիճանի յուզիչ էր, անձրեւը թափւում էր քահանայի սպիտակ մազերի վրայ, տղամարդիկ անշարժ էին, կորագլուխ իսկ անտուն, անտէր գերիները արտասունք էին թափում անյիշատակ հողադամբարանների վրայ:

Ամէն մէկը երեւակայում էր թէ այդտեղ են պառկած իր սիրելիները: Բայց ո՞վ գիտէր. միայն Փերին էր դժբախտութեան այդ լուռ օթեւանների աւանդապահը. միայն նա էր իմանում անունները, տեղերը: Բայց չկար նա. լայն ու մեծ քարերով ծածկուած մի գերեզման ձորի եզրից նայում էր փոքրիկ գերեզմաններին. այնտեղ էր Փերին:

Վերջացնելով ողբը, Տէր Մուրատը կարճ, բայց տաք քարոզ խօսեց, կրկնելով նոյնը, ինչ որ ասել էր գիւղում:

— Լաց չլինենք, ասաց նա, հազիւ զսպելով իր արտասունքը. ման գանք, գտնենք այն բոլոր տեղերը, ուր մեր մարդկանց արիւնն է թափուել, հողի իւրաքանչիւր հատիկը, որ ծծել է այդ արիւնը, սուրբ է: Այլեւս լաց չլինենք. պահենք այդ սուրբ հողերը մեր ծոցում եւ մեռնելիս տանք մեր որդիներին, ասենք նրանց, որ եթէ ուզում են իմանալ թէ ինչ է ազատութիւնը, թող նայեն այդ հողերին:

Ձորն սկսեց դանդաղ կերպով դատարկուել: Նոյն օրը գերութիւնից վերադարձածները խմբով գնացին Գայիանէի մօտ: Նա գրկեց նրանց եւ երկար արտասւում էր նրանց հետ:

ԺԵ.

Շատերն էին գալիս նրան տեսնելու: Ամբոխն այժմ ուզում էր պաշտել նրան եւ շարունակ կարօտ էր նրա տեսքին: Աւետարանոց եկան նոյն իսկ ուրիշ գիւղերից, ուրիշ գաւառներից:

Լեռներում շշնջում էին հրաշալի պատմութիւններ նրա մասին. ժողովուրդը գոյներ էր աւելացնում, խառնում էր նրա արածը երկնքի գործերի հետ: Բայց նա փակուած էր. չէր դուրս գալիս. նա ուզում էր մենակ լինել եւ աղաչում էր իր մօրը՝ ազատել իրան այդ պատիւներից, հաւատացնել ամէնքին, որ սուտ են պատմութիւնները, որ ինքը էլի նոյն հասարակ աղջիկն է եւ ոչ մի հրաշք տեղի չէ ունեցել:

... Նա արդէն գտել էր սպեղանին: Նրան գերել, տանում էր նկարչութիւնը, որ այնքան ոգեւորել էր նրան մի ժամանակ, երբ նա հաւատացող էր, միամիտ, երբ ճանաչել էր թշուառութիւնը, բայց կարծում էր թէ հեշտ է թշնամուն խորտակելը, որովհետեւ սիրած տղամարդ ունի ...

Ամբողջ օրերով նա չէր հեռանում թղթից, եւ վրձինը, գոյները խօսում էին նրա սրտի հետ, բռնում էին նրա թրթիռները, յոյզերը, հաղորդում էին թղթին, հրաշակերտելով տառեր եւ զարդեր: Նա գրում էր Աւետարան:

Նա գրում էր. եւ դա մի անհոգի ընդօրինակութիւն չէր, մի արհեստաւորի աշխատանք, որ բարեխղճութեամբ մի բան փոխադրում է մի թղթի վրայ: Գծերի, գոյների մէջ նա դնում էր իր հոգին. ամէն տեղ երեւում էր, ինքնուրոյն, համարձակ ձեռք: Նա հասկանում էր, զգում էր. եւ սրբազան գրքի իւրաքանչիւր խօսքը առաջ դրոշմւում էր նրա սրտի մէջ եւ ապա այնտեղից անցնում էր թղթին, ստանալով իրան վայել գեղեցիկ գծագրութիւն:

Մի մի անգամ այդ գործին մօտենում էր մայրը: Նա չգիտէր թէ ինչ է դա, բայց աղջկայ դէմքը բաց էր անում նրա առաջ ամբողջ Աւետարանը եւ նա, մի անգրագէտ կին, հասկանում էր թէ ինչեր կան այնտեղ: Նայում էր եւ Մեհրին. բայց այլեւս դատողի դեր չէր համարձակւում ընդունել, եւ միայն փառք էր տալիս Աստուծուն: Դէպքերը սաստիկ ճնշել էին խեղճ պառաւին. նրա մէջ դողոց էր սկսուել եւ ամէն մի տարկայ տեսնելիս, նա փառք էր տալիս:

բխայէն: Զօր. Մէք Արթըր հրամայած էր մեծ ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի չըլլայ թէ ռումբեր իյնան Մանչուրիոյ վրայ: Հրամանը գործադրուած է հարիւրին հարիւր ճշդրտու – թեամբ: Խնայուած են քաղաքին այն մասերը, ուր կը գտնուին հիւանդանոցները եւ ուրիշ ոչ–զին – ուորական հիմնարկութիւններ:

Գերմանիոյ տեսակէտը

ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին մէջ, 400 երեսփոխաններու առջեւ, վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըր կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ իր երկրի արտաքին քաղաքականութեան եւ յատ – կապէս Գերմանիոյ վերազինման հարցին եւ «Զօր– սերու ժողով» մը գումարելու խորհրդային առա – ջարկին շուրջ:

Այս վերջին կէտին անդրադառնալով, վարչա– պետը ըսաւ թէ Գերմանիոյ համար բոլորովին անընդունելի է՝ խորհրդակցութեանց իբրեւ հիմ ընդունիլ Փրակայի ժողովին որոշումները: «Մենք չենք կրնար բանակցիլ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, ցորչափ չընդունուիր՝ ազատ եւ ընդհա – նուր ընտրութիւններ կազմակերպելու մեր պա – հանջը: Թէեւ այս մասին արեւմտեան Դաշնակից– ները մեր կարծիքը չեն ուզած, բայց կը համար – ձակիմ յուսալ թէ որոշում մը պիտի չտրուի այս մասին առանց մեր տեսակէտը իմանալու, քանի որ խնդրոյ առարկայ է գերման ժողովուրդի ճակա – տագիրը»:

Շարունակելով, Տոքթ. Ատընաուըր յայտնեց, թէ Ֆրանսական մարզպան Պ. Փոնսէի տուած հա– ւաստիքներուն համաձայն, Արեւմտեան Գերմանիա հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելէ ծրագրուած եւրոպական բանակին մէջ: «Շնորհապարտ ենք Ֆրանսայի այս վերաբերումին համար: Պ. Փլէ– վէնի ծրագիրը մեծ նպաստ մըն է Եւրոպայի կա– ռուցման համար: Մաղթենք որ Մ. Բրիտանիան ալ մասնակցի այդ բանակին, որ կոչուած է նպաս – տելու Եւրոպայի միացման: Միայն թէ, միջազ – գային ներկայ լարուած կացութիւնը աչքի առջեւ ունենալով, անհրաժեշտ է անյապաղ վճռել Գեր– մանիոյ մասնակցութեան հարցը»:

Վարչապետը պարզեց նաեւ խորհրդային ծը – րագիրներու սպառնական հանգամանքը Գերմա – նիոյ համար եւ ըսաւ թէ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ արդէն իսկ գոյութիւն ունի արեւելեան գեր– մանական բանակ մը 70—80.000 հոգիով: Կան զինուորական մարզանքի 12 կեդրոններ: Յառա – ջիկայ տարի այդ բանակը պիտի ունենայ 150.000 հոգի, իսկ 1952ին՝ 300 հազար:

Ընդդիմախօսեց ընկերվարական կուսակցու – թեան պետ Տոքթ. Շումախըր եւ ըսաւ, որ իրա– ւունքներու հաւասարութիւն չի կրնար գոյութիւն ունենալ, ցորչափ կը շարունակուի Գերմանիոյ գրաւումը: Յաւ յայտնելէ վերջ, թէ վարչապետը ոչ մէկ ակնարկ ըրաւ Սաարի գերմանական հան – գամանքին մասին, Տոքթ. Շումախըր անընդունելի հռչակեց Ֆրանսական ծրագիրը եւ մերժեց գեր – մանական մասնակցութիւնը եւրոպական բանակի մը մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՖԻԿԱՌՕ»ՅԻ խմբագրատան առջեւ ռումբ մը դրուած էր երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը: Պայթումին հետեւանքով թեթեւապէս վիրաւորուեցան եօթը գրաշարներ եւ խմբագիր մը: Նիւթական վնասներն ալ կարեւոր կը համար– ուին:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման համար, ելմտական նա– խարարը նոր առաջարկ մը ներկայացուցած է, — Նոյեմբեր 21ին վճարել այն տուրքերը որոնց գան– ձումը ազդարարուած է Յուլիս 31էն առաջ, Դեկ– տեմբեր 10ին մնացեալը: Ելմտական յանձնաժո – ղովը կ'առաջարկէ տասը առ հարիւր յաւելումը կատարել ոչ թէ Նոյ. 25ին, այլ Դեկտ. 10էն վերջ: Ազգ. ժողովը որոշում պիտի տայ այսօր, ուրբաթ:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ յեղափոխութեան 33րդ տա – րեդարձին առթիւ Փարիզի խորհրդային դեսպա – նատունն ալ սարքեց ընդունելութիւն մը: Ներ – կայ էին վարչապետ Պ. Փլէվէն, բրիտանական դեսպանը, Հանրապետութեան Նախագահին ներ– կայացուցիչը եւ ուրիշներ: Կը բացակայէր ամե – րիկեան դեսպանը:

20 ՖՐԱՆՔՆՈՑ մետաղեայ դրամները հրապա– րակ պիտի հանուին այս երկուշաբթի:

ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ընտանիքներ եւս աքսորուած են Սոֆիայէն: Իրենց տուներն ալ գրաւուած են, հաւանաբար հոն հաստող խորհրդային պաշտօն – եաներուն բնակարան ապահովելու նպատակով:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ

12 Նոյեմբեր կիրակի ժամը 15էն 24, Ռէ – փիւպլիքէններու սրահը, 16 rue J. B. David:

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւն:

Հանդէսի պաշտօնական բաժինէն վերջ պա – րեր, ընտիր նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Կերուխում մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սէն Շամոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» ենթակոմիտէի:

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Salle Jeanne d'Arc:

Կը նախագահէ ընկ. ՆԻԿՈՂՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդը: Երգ, արտասա – նութիւն, եւ յեղափոխական կենդանի պատկեր մը:

Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին, այս կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ցօյներուն սրա– հին մէջ, 5 rue Bonnefoy:

Գեղարուեստական բաժին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Կրընոպլի Կապոյտ Խա– չի վարչութիւնը, իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր եւ ընկերուհի Աւաւեաններուն, իրենց քրոջ ամուսնոյն Պ. Տամպուրաճեանի մահուան առթիւ:

X Ֆր. Կ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը ցա – ւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Զարուհի Տօղ– րամաճեանի եւ պարագաներուն, իրենց մօրաքրոջ այրի տիկին Ելիզ Գուլայճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Աննա եւ Սեդա Թարխան– եանները շնորհակալութիւն են յայտնում բոլոր անոնց, որոնք ներկայ եղան գնդապետ ԿՈՒՌՈՅԻ յիշատակին կատարուած հոգեհանգիստին:

Այրի Տիկին Շողիկ Ա. Փափազեան, Օր. Բ. Վելետեան, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Պէյլէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մառի Ասատուրեան եւ բոլոր պարագաները, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, ազ– գականին՝

Պ. ԱՐՍԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ (Շապին Գարահիսարցի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այ– սօր, ուրբաթ ժամը 3.30ին, Փարիզի Հայոց եկե– ղեցին, 15 rue Jean Goujon:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

20 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.30– ին, Théâtre d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ մեծանուն ակադեմական Անրի Պօրտոյի

Ե Ա Մ Ի Լ Է

վէպէն քաղուած թատերգութիւնը, 5 արա – րով եւ 2 պատկերով:

Թարգմանութեամբ Կէնիա Վարդանեանի:

Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Ս. Մաքսուտ– եան, Մատլէն Էֆիզեան, Ա. Մսրեան եւ փարիզա– հայ թատրոնի լաւագոյն ուժերը:

Թատերգութեան Բ. արարին՝ այլափոխման ճոխ տեսարան, Տէր եւ Տիկին Հ. Գարագաշի նը– ւագախումբի մասնակցութեամբ:

Կազմակերպութիւն K. Dervichianի, 66, Bld. Mortier, Paris (20):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դա– սախօսական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողո– վը Նոյ. 10ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բը– նակարանը, 40 rue de Flore, Ալֆորվիլ, ժամը 8.30– ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ընդհ. ժողովը 18 Նոյեմբեր, շաբաթ գիշեր, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Հ.Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերա– կան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Զավուշ խումբը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնա– ճիւղի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրուի այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը երիտասարդ – ներու: Նիւթը՝ ԿՆՈՋ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՒԱ – ՍԱ՞Ր ԵՆ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ:

Այս հարցումին երիտասարդ Հայուհի մը պիտի պատասխանէ ՈՉ, երիտասարդ մը՝ ԱՅՈ:

ԴՈՒՔ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԷՔ

Գացէք պաշտպանել ձեր տեսակէտը այս շա– բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes, 28 rue Serpente: Métro Odéon:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Ակնայ Ապուչեխ գիւղացի Պ. Մկրտիչ Գասապեան կը փնտռէ իր եղբօր Խո – րէնի կինը տիկին Իսկուհի Գասապեանը եւ աղջի– կը՝ Մաքրուհի: Տեղեկացնել Mr. M. Kassabian 29 rue Pierre-Poly, Issy les Moulineaux (Seine):

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Կիներու յատուկ confectionի համար լաւ կտ – րող բանուորուհի մը կ'ուզուի, տունի մէջ աշխա– տելու պայմանով: Դիմել Յառաջի:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 24, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ave. Victor Cresson, Իսի լէ Մուլինօ — Métro Mairie d'Issy

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, Օրիորդներ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Պ. Պ. ՍՈՒՐԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ:

Թատրոն «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ»Ը — Փարիզի Նոր Սերունդի կողմէ

Հ. Մ. Մ.ի վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ նոյն օրը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17 Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-6?
Samedi 11 Novembre 1950 Շաբաթ 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6303—Նոր շրջան թիւ 1714

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ ԵՒ ԶԻՆԱՐՇԱՒ

Ի՜նչ հեգնութիւն։ Մեծ Պատերազմի զինադադարէն 32 տարի վերջը, բովանդակ մարդկութիւնը խոր անձկութեան մը մատնուած է, եւ խաղաղութիւն կը փնտռէ՝ պատերազմի պատրաստուելով...

Եւ այս՝ երկրորդ եւ աւելի արիւնոտ աշխարհամարտ մը եւս տեսնելէ վերջը։ Անոր աւերակ ... աւերները դարմանած ատեն :

Ուրեմն այսօր, 11 Նոյեմբեր, նորէն փառաւոր արարողութիւններ պիտի կատարուին։ Թափօրներ եւ այցելութիւններ՝ դէպի Անծանօթ Զինուորին դամբարանը :

Ինչպէս ամէն տարի, եւ ամբողջ տարուան ընթացքին, այս անգամ ալ պիտի արծարծուի Անշէջ Բոցը, զինուորական պատիւներով եւ անհամար ծաղկեպսակներով :

Բոլոր Թափօրներուն մէջ, առաջին շարքին վրայ պիտի գտնուին 1914—1918ի հաշմանդամները,— կոյր, կաղ։ Քիթը կամ ականջը կորուսած։ Երկու թեւերէն կամ սրունքներէն զրկուած։

Անոնց ետեւէն՝ ուրիշ անկարներ եւ հաշմանդամներ,— զոհերը՝ 1939 — 1945ի աշխարհասասան Սպանդին։

Եթէ հրաշքով մը յարութիւն առնէին աշխարհի բոլոր «անծանօթ զինուորները», ապահովաբար պիտի հառաչէին, ապշահար.

— Հապա կ'ըսէին թէ մենք վերջին կուին է որ կը մղենք ...

Եւ պէտի ուզէին աւելի խոր թաղուիլ։ Պիտի պահանջէին Անշէջ Բոցերն ալ մարել։ Միեւնոյն ատեն պիտի արդահատէին ողջերուն վրայ :

Արդարեւ, ե՞րբ այսքան արդահատելի, քստմնելի կացութեան մը մատնուած էր մարդկութիւնը։ Միշտ փուշի վրայ : Շրջապատուած փոխադարձ ատելութեամբ, անվստահութեամբ եւ սպառնալիքով։

Ահաւասիկ երեսուն տարիէ ի վեր իւրաքանչիւր զինադադար կը ծառայէ ժամանակ շահելու եւ նոր զինարշաւ մը սարքելու։ Անշուշտ... յանուն խաղաղութեան :

Պետական վարիչներուն հետ, Եկեղեցիներու իշխաններն ալ ասպարէզ նետուած են, արդարացնելու համար յարաճուն եւ սրընթաց սպառազինութիւնները :

Հինգշաբթի օր, հրապարակաւ կը վիճաբանէին Անկլիքան Եկեղեցւոյ երկու իշխանաւորները, Եորքի արքեպիսկոպոսը եւ Քէնթրպրիի «կարմիր» աւագերէցը :

Այս վերջինը, Հիւլեթ Ճոնսըն, որ Երեւան ալ գնաց 1945ին, կը ջանար համոզել թէ Խ. Միութիւնը միայն եւ միայն խաղաղութիւն կ'ուզէ : «Եթէ հինգ – վեց տարի խաղաղութիւն վայելէ, այնքան առատ բարօրութիւն պիտի ստանայ որ ամէնքն ալ պիտի ուզեն իրեն հետեւիլ»։

Եորքի արքեպիսկոպոսը ճիշդ հակառակը կ'ապացուցանէր, թուելով Խ. Միութեան զինուորական բացառիկ ուժը, սպառազինութիւնները եւ ուրիշ վրդովիչ պարագաներ։ Եւ կը բացատրէր թէ ազատ ազգերը իրաւունք ունին վերազինուելու, ի նախատեսութիւն ապագայ վտանգներու :

Երբ «կարմիր» աւագերէցը ուրիշ վարդագոյն փաստեր ներկայացուց Խ. Միութեան բարօրութեան եւ խաղաղասիրութեան մասին, 1941ին գերի բռնուած լեհ զինուոր մըն էր որ բացագանչեց.

— «Աւագերէցին պատմածներուն հարիւրին իննսունը սուտ է կամ առասպել, բոլորովին հակառակը՝ իրական կացութեան»։

Սովորական երեւոյթներ են այս կարգի հակաճառութիւնները՝ աշխարհի ազատ մասերուն մէջ։ Բոլորն ալ ախտանշան համատարած ջղաձգութեան եւ ազդանշան՝ նոր ալեկոծութեանց։

Այս պարագաներուն մէջ, երբ նախընթաց զինադադարի մը աւանդական արարողութիւնը կը կատարուի, սիրտերը անգամ մը եւս կը կսկծան։ Եւ անձկութիւն մը կը համակէ միտքերը.—

1914 — 18ը սկի՞զբն էր թէ վախճանը : Երկրորդը փակե՞ց թէ հարթեց Երրորդին ճամբան...

Դժբախտաբար դէպքերը այնպիսի ընթացք մը առած են որ, մարդիկ հարցումներու պատասխաններով չեն զբաղիր, այլ շոգեկինդ յառաջ կը տանին պատրաստութիւնները, բոլոր ճակատներուն վրայ :

Փակուած են միջին ճամբաները եւ ճակատագրական շրջան մըն է որ կը բոլորենք : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԵՒ ԱՅՍ ՄԷԿԸ

Կա՞յ բան մը որմէ ուզենք անմասն մնալ։ Կա՞յ, հաւաքական արտայայտութիւն մը, ազգային, մշակութային, մարզական կամ նոյնիսկ առեւտրական – տնտեսական, որմէ ուզենք ետ մնալ։

Մեր համեստ ուժերով, մեր փոքրիկ ժողովուրդի յատուկ բոլոր կիսամիջոցներով, ամէն տեղ ենք, ամէն բանի մէջ։ Դուք եւս կրնաք շարան շարան թուել թատերական, շարժանկարային, մարզական, գրական եւ երաժշտական աշխարհի բեմերուն վրայ հայ անուններ։ Այո՛ երբեմն ձեւափոխուած, երբեմն նոյնիսկ այլանդակօրէն ծպտուած, բայց յաճախ «եան»ը կը պսպղայ հրճուեցնելով մեր սիրտերը :

Սարոյեան, Ա. Խաչատուրեան, Մամուլեան, Սիւրմէլեան կամ Մաքսուտեան մոռցնել կուտան մեզի ցաւը Թրուայաններու, Փիթոյեաններու, Մայքըլ Արլէններու եւ Ադամովներու :

Կոխկռտուած, երիցս կոտորակուած, ողնայարը ծռած, որքան պէտք ունինք ցոյց տալու այս մոռացկոտ եւ տոլարապաշտ աշխարհին թէ ի՛նչու կոտրեցին մեզ անմշակ ու կիսավայրենի ցեղեր :

Ինչո՞ւ այս վերյիշումները այնքան դառն, բայց եւ այնպէս այնքան յուսատու :

Երէկ խմբագրատուն եկած էր Աշոտ Աւետեան, այն յանդուգն երիտասարդը, որ հեծանիւով ճամբայ ելած է Թէհրանէն եւ 9000 քիլոմեթր ճամբայ կտրած մինչեւ Փարիզ, լեռ ու ձոր մագլցելով, ծով ու երկինք իրար խառնելով։ Տեսայ իր «յիշատակարանը»։

Իրանցի է բոլոր անոնց համար որոնք չեն սիրեր պզտիկ ժողովուրդներու քսուիլ, ու անոնց հետ բաժնել յաղթանակներ։ Հայ է, սակայն իր հպարտ հոգիով։ Ոչ միայն մեզի համար, այլ ինքն իր մէջ, զինքը գօտեպնդող ուժով եւ ցեղին կորովը, որոնք զինքը կը մղեն նոր յանդգնութեանց, նոր յաջողութիւններու։

Ահա այս մէկն ալ մարզական աշխարհէն։

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման համար Ելմտական Նախարարը առաջարկած էր հետեւեալ բանաձեւը որ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ Ելմտական յանձնաժողովին կողմէ.— Օգոստոս 1էն առաջ պահանջուած տուրքերը պէտք է վճարուին Նոյ. 20ին, (փոխանակ 15ի), Օգոստոս 1—31 պահանջուածները՝ ամէնէն ուշը մինչեւ Դեկտ. 11։ Հակառակ պարագային տասը առ հարիւր յաւելում պիտի կատարուի։ Նախարարութիւնը պիտի յանձնարարէ իրաւասու իշխանութեանց որպէսզի բարեացակամութեամբ քննեն իւրաքանչիւր դիմում, վճարման դիւրութիւններ ընծայելու համար :

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ օրինագծին քննութեան առթիւ, Փեթէնի արձակումը պահանջեց զօր. տը Կոլի կուսակից երեսփոխան մը։ Ազգ. Ժողովը անընդունելի համարեց այս առաջարկը, 98ի դէմ 466 ձայնով։ Թեր ու դէմ վիճաբանութեանց ընթացքին, դատական նախարարը համամտութիւն յայտնեց ընկերվարական երեսփոխանի մը բանաձեւին, որ կ'ըսէ թէ Ազգ. Ժողովին իրաւասութենէն վեր է այս խնդիրը։ Ցետոյ 176ի դէմ 309 ձայնով քուէարկուեցաւ ընդհ. ներման օրինագծին Ա. յօդուածը, որ կը վերաբերի ազգ. իրաւազրկութեան դատապարտուածներու։ Մօտ 9000 հոգի պիտի օգտուին այս ներումէն։ Քուէարկուեցաւ նաեւ Բ. յօդուածը, որով ներում կը շնորհուի ուրիշ իրաւազուրկներու։

ՄՈՆ ՊԼԱՆԻ վրայ խորտակուած օդանաւին բեկորները ձիւնին տակ պիտի մնան մինչեւ գարուն, նկատելով որ անկարելի է որ եւ է գործողութիւն կատարել այս ձիւն – ձմրան։ Տասը հազարական Ֆրանք պարգեւ ստացան այն հինգ լեռնագնացները որոնք յաջողած էին լերան կատարը բարձրանալ եւ գտնել օդանաւին բեկորները :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Հանոյի շուրջը ապստամբները աւելի զօրացուցած են իրենց ճնշումը։ Մօտ օրէն մեծ յարձակում մը կը սպասուի քաղաքին վրայ, որ կը գտնուի պաշարման վտանգի տակ :

Խաղաղութեան նոր համագումար

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԱՆՑԱԳԻՐ ՏԱԼ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ

Երկուշաբթի օր Շէֆիլտի մէջ (Անգլիա) տեղի պիտի ունենայ «Խաղաղութեան երկրորդ համագումարին» բացումը։ Ժողովին պիտի մասնակցին աշխարհի բոլոր մասերէն պատուիրակներ (ընդհանրապէս համայնավար)։ Միայն 500 հոգի հաւաքուած են Փրակա, սպասելով Անգլիայէն գալիք 18 օդանաւերու, որոնք Շէֆիլտ պիտի փոխադրէին զիրենք։ Վերջին պահուն, սակայն, քաղաքային օդանաւային նախարարութիւնը տեղեկացուց համաժողովի [illegible] կազմակերպիչներուն, թէ այդ օդանա[illegible] արգիլուած է փոխադրել Անգլիա յիշեալ պատուիրակները։

Համագումարի կազմակերպիչ մարմնի քարտուղարը, Պ. Մոնթէկիւ կը մեղադրէ անգլիական կառավարութիւնը թէ բացէ ի բաց խափանարարութեան կ'ենթարկէ համաժողովը, վերջին պահուն մերժելով վիզաներ տալ հարիւրաւոր պատուիրակներու :

Միւս կողմէ Անգլիոյ ապահովութեան տեսչութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած է ծովեզերքներու վրայ եւ օդանաւային կայաններու մէջ, որպէսզի չըլլայ թէ պատուիրակներուն մէկ մասը գաղտնի ճամբաներով, Անգլիա մտնեն։ Ընդհ. քարտուղարին կարծիքով, «կառավարութիւնը կրնար արգիլել համաժողովին գումարումը, եթէ ուզէր, բայց չուզեց ստանձնել այդպիսի արարքի մը պատասխանատուութիւնը : Այժմ այս ձեւով կ'ուզէ ձախողեցնել համաժողովը»։

Մերժուած պատուիրակներուն մէջ կան նշանաւոր գրագէտներ, երաժշտագէտներ, եկեղեցականներ, ափրիկեցի արքայ մը եւ ուրիշներ, որոնք բոլորն ալ կը մասնակցին համաշխարհային խաղաղութեան շարժումին եւ որոնց մէկ մասը միայն համայնավարներ են։ Վիզա չստացողներուն մէջն են ռուս երաժշտագէտ Շոսթաքովիչ, գրագէտ Ֆատէյեւ, Էրէնպուրկ, Վասիլէվսքա եւ Տիխոնով։ Արտօնուած է միայն նկարիչ Փիքասոյի մուտքը։ Արտօնուած են նմանապէս 7 Պրազիլիացիներ, 16 Աւստրիացիներ, 20 Պուլկարներ, 23 Չեխեր, 18 Ֆիներ, 5 Ալպանացիներ, 21 Լեհեր, 17 Ռումանացիներ, 5 Սուրիացիներ, 11 Արեւելեան Գերմանացիներ, 25 Ռուսեր, 7 Դանիացիներ, 38 Հոլանտացիներ եւ 1 Լիւքսէմպուրկցի։

Մերժուածներուն մէջ են 16 Աւստրիացիներ, 12 Պուլկարներ, 16 Չեխեր, 7 Ֆիներ, 2 Պարսիկներ, 3 Ալպանացիներ, 19 Լեհեր, 13 Ռումանացիներ, 9 Սուրիացիներ, 14 Արեւելեան Գերմանացիներ, 40 Ռուսեր եւայլն :

✕ Համագումարին ընդհ. քարտուղարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ընտրուած են 1720 պատգամաւորներ 74 երկիրներու մէջ։ Այս առթիւ կը բողոքէ բրիտանական կառավարութեան բռնած դիրքին դէմ, «որ կը հակասէ Անգլիացի ժողովուրդին աւանդութեանց եւ խաղաղութեան դատին» : Համագումարը տեղի պիտի ունենայ, հակառակ բոլոր խոչութեանց :

✕ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, վարչապետը կրկին յայտարարեց թէ բոլոր անցագիրները պիտի քննուին անհատապէս եւ թէ կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ մերժել ուէ օտարական որուն ներկայութիւնը անբաղձալի կը համարուի։ Ներքին նախարարն ալ հաստատեց տրուած որոշումները :

Թորէզը Մոսկուա կը տանին

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԴԱՐՄԱՆԵԼԻ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Ֆրանսական կառավարութեան արտօնութեամբ, խորհրդային օդանաւ մը Փարիզ գալով Մոսկուա պիտի փոխադրէ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մորիս Թորէզը, յարմար բուժարանի մը մէջ դարմանուելու համար :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Մ. Թորէզ լրջօրէն հիւանդ է Հոկտեմբերի սկիզբէն ի վեր եւ այնքան տկար է որ բժիշկները արգիլած են անոր ամէն տեսակ հանրային գործունէութիւն առնուազն մէկ տարուան համար : Կը տառապի կիսանդամալուծութենէ, որ ազդելով ուղեղին վրայ ջլատած է անոր աջ սրունքն ու աջ թեւը : Ժամանակ մը մինչեւ անգամ չէր կրնար խօսիլ եւ քալել։ Բժիշկները կը վախնան որ երկրորդ հարուած մըն ալ կը ստանայ :

Հիւանդը կը խնամուի Ֆրանսացի մասնագէտներու կողմէ եւ Մոսկուայէն ալ յատկապէս եկած է իրեն բարեկամ մասնագէտ բժիշկ մը՝ Տավիտէնքով։ Թորէզ կը մնայ Շուազի լը Ռուայի իր բնակարանը, որ խիստ հսկողութեան տակ է։ Ցիսուն տարեկան է եւ առողջութիւնը խանգարուած էր հիւսիսային Ֆրանսայի հանքերուն մէջ աշխատած շրջանին։ «Իւմանիթէ» ամէն օր կը գրէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԸ

(Շար. Նոյ. 5ի թիւէն եւ վերջ)

Ֆրանսա նայած է միշտ եւ կը նայի իր սահմաններէն անդին: Իր երկիրը իր առաջին հողն է եւ կը մտածէ մարդկութեան լաւագոյն պայմաններ ստեղծելու: Կատարած է պատմական մեծ դեր մը եւ կը դտնուի դարձեալ մեծ դեր մը կատարելու պահանջին առջեւ :

Երկրի մը մէջ ենք ուր մարդիկ հիմը դրին ազատութեան, եղբայրութեան եւ հաւասարութեան գաղափարին որ մեծ ճամբայ մը կտրեց Ֆրանսայէն դուրս: Ու Ֆրանսայի մէկ մասը, այսպէս է որ համակրանքով կը նայի իր սահմաններէն դուրս մեծութեան հասած իր այդ գաղափարին: Մէկ կողմը իր Communeին իրագործումն է որ կը տեսնէ: Միւս կողմը՝ իր փնտռած ընկերվարութեան յառաջդիմութիւնը՝ Ատլանտեանէն անդին: Ֆրանսան ինքզինք է որ կը ճանչնայ իր սահմաններէն դուրս: Այս է նաեւ իր ալեկոծութեան պատճառը:

«Մենք կը փնտռենք, կը գրէր Violلet le Duc, կը հետապնդենք լաւը, բայց տրամադիր չենք զայն կայուն պահելու... Եւ այսպէս, վազելով, հեւալով... կ'անցնինք աւելի առաջ, անկատար ձգելով սկսուած գործը: Մինչ այդ, աւելի համդարտ կամ օրուան չահերուն աւելի կապուած ժողովուրդ մը կ'առնէ մեր ձգածը, կ'ուսումնասիրէ, կ'ընդարձակէ զայն, կը կատարելագործէ: Եւ ահա, կը պատահի որ մեր ճամբուն վրայ գտնենք ուրիշներուն կատարելութեան հասած այդ ընդլայնումները, կը հիանանք իսկոյն եւ կը սկսինք խանդավառութեամբ ընդօրինակել մեր լքածը: Ու հասկնալի է թէ որքան շփոթութիւն կը պատճառեն մեզի այս արտակարգ յետադարձները ... Ահա թէ ինչո՞ւ այսքան դժուարութիւն կը քաշենք այսօր գիտնալու համար թէ ի՞նչ կ'ուզենք եւ ի՞նչն է որ կը համապատասխանէ մեզի...»:

Violلet le Duc կեցած է արուեստի գետնի վրայ, բայց այս է առհասարակ իրողութիւնը : Ֆրանսան կ'ալեկոծի ինքն իր մէջ յանուն մարդկութեան: Այս է պատճառը ներքին դժգոհութիւններուն, սկսեալ դերիրապաշտներէն: Անկեղծութիւն, ազատութիւն եւ ապրուստի լաւագոյն պայմաններ Ֆրանսայի եւ աշխարհի համար: Ու Ֆրանսան, որ դարեր առաջ ճամբայ եղած էր այս բոլորին համար, եւ որ չէր կրցած իրագործել, պէտք է վերստին քալէ այդ ուղղութեամբ: Ու ըմբռնելի են հակառանքները, յոգնութիւնն ու բարոյալքումը, ինչպէս եւ խանդավառութիւնն ու ազգային սահմաններէն դուրս պոռթկացող զգացումներն ու յոյսերը :

Իսկ դուրսէն եկող այդ ալիքները կարծուածէն աւելի մեծ են, կը սպառնան քաղաքակրթութեան մը՝ յանուն նոր քաղաքակրթութեան մը: Յովհաննու Յայտնութեան պատկեր մըն է ազատութեան եւ ժողովուրդներու եղբայրութեան անունով: Արհամարհանքներն ու թշնամութիւնները գաղափարական են այսօր եւ սակայն ազգային զգացումները շատ աւելի արթուն քան երբեք: Քաղաքակրթութիւնը բերած դրած է մարդը համամարդկային դրութեան մը առջեւ: Բայց մարդը, ինքը ինկած է միջակութեան մը մէջ: Դարձած է աւելի անձնասէր, նիւթապաշտ, անփոյթ, հաւատքէ զուրկ, կամ, ուրիշ գիծի մը վրայ, կը շարժի, կը գործէ, կ'ապրի ու կը մեռնի կուրաբար :

Վերէն նայողը, աշխարհի մարդոց նայողը կը յիշէ սիզիֆեան առասպելը: Ինչ դար ... Ու կը տխրի: Վայրագութիւնն ու կեղծիքը անխուսափելի են կարծէք՝ գեղեցկութեան ճամբուն վրայ: Սեւ ու թանձր ամպերու մէջ է աշխարհը: Մարդիկ դարերով կ'ապրէին հոգեկան անմահութեան յոյսով: Հասած են տեղ մը ուր այդ անմահութիւնը հոգեւորեր այլեւս գիրենք: Բազմաթիւ ճշմարտութիւններու առջեւ են եւ անոնք իրար կը հակասեն: Ֆրէօյտի վարդապետութիւնը իր դերը կատարեց: Մարքսականութիւնը նոյնպէս : Հեռու ենք արդէն Ռընանէն որ գեղեցկութիւններ կը յուսար գիտութենէն: Ասիկա յառաջացած է հրակայ քայլերով եւ մարդը ճզմուած է անոր տակ : Ու մտածող գլուխները անձկոտ են: Փիրանտէլլօ, Քաֆքա, Պեռնանոս, Ժիւլիէն Կրին կը բացատրեն հոգեկան կեղծիքներն ու տկարութիւնները: Առատ լոյսերու տակ ենք եւ ընկրկած այդ լոյսերէն : Ու հասկնալի է երբ հոգիները կը սահմանափակուին անսահմանին առջեւ, երբ գերիներ կը տեսնենք ազատութեան տանող ճամբուն վրայ :

Այս բոլորին առջեւ է նաեւ Ֆրանսա :

Ֆրանսան, ինչպէս կը տեսնուի, իր սահմաններուն մէջ կծկտած երկիր մը չէ: Եւ այսպէս հինէն ի վեր: Կալլօ-հռոմէական շրջանէն սկսեալ, Կոլուաները բացած են իրենց դռները Պելժիայէն եւ Հոլանտայէն եկող բարբարոսներուն առջեւ, որ Ֆրանքներն էին: Այնուհետեւ Ֆրանսա սկսած է ընդօրինակել Յոյները (եւ ինչ մեծ համեծամտութեամբ), Հռոմայեցիները, օգտուած է Արաբներէն եւ ճամբայ տուած է Սերվանթէսներուն, Կէօթէներուն, Վակնէրներուն, Տոլսթոյէվսքիներուն, Շէյքսփիրին, Օ. Ուայլտին, անգլիացի բանաստեղծներուն, իտալացի երաժիշտներուն, ազդուած՝ բոլորէն ալ եւ կերտած իր մեծ ինքնութիւնը, այն որ իր լոյսը տարածած է աշխարհի ամէն կողմը եւ կենդանացուցած պզտիկ ժողովուրդները :

Մեր մշակոյթը, օրինակի համար, շատ բան կը պարտի Ֆրանսայի :

Երկիր մը ոչ այս մեծ համբաւն ու համակրանքը կ'ունենար եւ ոչ ալ այդ մեծութիւնը, եթէ իրապէս արհամարհելի բարբարոսներու տեղ դրած ըլլար օտար ցեղերը: Ու հոյակապ է այդ մեծութիւնը մտքին եւ հոգիին :

Այս պայմաններուն մէջ, օտարականը Ֆրանսա պիտի գայ միշտ : Ան Ռասինի, Տէքարթի, Փասքալի, Լամարթինի, Վ. Հիւկոյի, Տիմայի, Պալզաքի, Ռէմպոյի, Մալարմէի, Վալէրիի եւ մնացեալներուն երկիրն է իրեն համար: Ան իր մէջն է եղած մանկութենէն սկսեալ: Կը յիշէ զայն իր պատմութեան մէջէն: Գեղեցկութիւններ տեսած է կարդալով անոր գիրքերը: Խանդավառուած է Ժիւլ Վէռնով: Ֆրանսան երկիրն էր համամարդկային յոյսին: Ու օտարականը չի կրնար ուրիշ բան ընել եթէ ոչ սիրել Ֆրանսան, հիանալ անոր վրայ, ըմբռնել անոր ցաւը: Իր երկրորդ հայրենիքն է:

Ֆրանսան խորապէս ազգայնական է եւ լայնաբացօրէն համամարդկային : Անոր դտակը փռիւգեան է, գեղեցկութիւնը հելլենական, լեզուն եւ օրէնքները լատինական: Բոլոր ցեղերուն յատուկ բան մը կայ իր վրայ եւ բոլոր ցեղերը կը գտնեն իրենք զիրենք անոր մէջ: Բեմն է մարդկային իմացականութեան տաճարին: Ու օտարականը որ գիտէ աշխարհի երկու վիթխարի ուժերուն զօրութիւնը, դարձեալ Ֆրանսայի կը նայի : Անոր մէջ կը տեսնէ մարդկութեան լաւագոյնը :

Եթէ կան օտարականներ որ զբօսնելու կուգան, կան նաեւ անոնք որ կ'ուզեն ըմբռնել Ֆրանսայի հոգին եւ կ'ըմբռնեն: Մեծութիւն մըն է:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Հանճարեղ դէմք մը.— Ճորճ Պէրնըրտ Շօ

Համաշխարհային մամուլը կը շարունակէ էջեր նուիրել իրլանտացի աշխարհահռչակ գրագէտ Ճորճ Պէրնըրտ Շոյին, որ խոր ծերութեան մէջ փակեց իր աչքերը Նոյեմբեր 2ին: Եւ իր հրատարակութիւններով, մահէն վերջն ալ կուգայ պանծացնել կեանքն ու յիշատակը մէկու մը, որ իր գրական ստեղծագործութիւններով եւ մանաւանդ թատերական գրականութեամբ, իր բազմերանգ հանճարով ու զարտուղի խառնուածքով, դարուս ամէնէն նշանաւոր դէմքերէն մէկը հանդիսացաւ :

Վիպագիր, թատերագիր, հրապարակագիր, օրագրող, թատերական-երաժշտական քննադատ, մանկավարժ, տնտեսագէտ, ընկերային գործիչ, բեմադրիչ,— մէկը միւսէն գերազանց իր այս բոլոր յատկութիւնները ի յայտ բերաւ Շօ իր բազմաբեղուն կեանքի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, մինչեւ անգամ — եւ մանաւանդ — իր ծերութեան տարիներուն: Ուրիշներ, չատոնց հանգստեան պիտի կոչէին իրենք զիրենք, խլուած գահնիններու վրայ հանգչելու համար: Շօ չմտածեց բնաւ իր հանգստին մասին: Ընդհակառակն, ծերութեան շրջանին ալ աշխատեցաւ ու ստեղծագործեց այնպէս, ինչպէս երիտասարդ տարիքին : Իրեն յատուկ ոճով եւ իրեն համար կ'ըսէր, թէ «իր սեփական ստեղծագործութեանց մէջ ամէնէն մեծն ու անխորտակելին ինքն իսկ է:»

Բոլորովին ինքնատիպ էր իր արտայայտութիւններուն մէջ: Այդ պատճառով ալ նմանը չունէր: Ինքնատիպ էր իր խառնուածքով, իր սէրերով ու ատելութիւններով, իր երգիծանքով ու հեգնանքով: Կը ծաղրէր առանց քաշուելու : Կը քաջքշէր առանց վախի: Իրերը ըմբռնելու եւ զանոնք վերլուծելու իր սեփական ձեւը ունէր: Ոչ մէկ փափկանկատութիւն կրնար զինք ետ կեցնել իր ըսելիքէն կամ ընելիքէն: Պատրաստաբան էր : Տրուած որեւէ հարցումի միշտ կարելի էր սպասել կծող ու սրամիտ պատասխան մը, որ երբեմն հարցատէրը զղջումի կը մղէր հարցումը ըրած ըլլալուն համար:

Շօ, Շէյքսփիրէն ալ մեծ թատերագիր մըն էր: Կամ երաժշտական քննադատ մը, որ Պէթհովէնէն աւելի շատ բան գիտէր: Եւ կամ ընկերվարական մը, որ Քարլ Մարքսէն ալ հեռուն կը տեսնէր: Այս ցանկը, զոր Շօն ինքն էր պատրաստած, կարելի է երկարօրէն ճոխացնել: Անմահութիւնը կը սպասէր իրեն մահէն վերջը, բայց այնքան երկար ապրեցաւ, որ իր ժամանակակիցները անմահացուցին զայն դեռ ի կենդանութեան :

Շոյի մտքերը միշտ զարմանք պատճառած եւ զուարճացուցած են: Յաճախ դայթակղութեան դուռ բացած են: Բայց չեն կրցած փոխել աշխարհի իրերը: Մարդիկ շարունակած են միս ուտել, երբ Շօ կը յանձնարարէր միայն բանջարեղէնով սնանիլ: Շարունակած են եկեղեցի յաճախել աղօթելու համար, երբ Շօ պատուիրած է թատրոն երթալ: Շարունակած են բժիշկներու դիմել բժշկական խնամքի համար, երբ Շօ ըսած է անոնց պարզապէս իրենց ոտքերը տաք եւ սիրտերը պաղ պահել :

— «Գործնապէս լուծեցի մեր ժամանակի բոլոր հրատապ խնդիրները, կը գրէր անգամ մը, բայց տակաւին կը շարունակեն անոնք մնալ այնպէս անլոյծ, կարծէք թէ ես գոյութիւն ունեցած չըլլայի բնաւ »:

Դեռ իր երիտասարդ տարիքին եղած էր ընկերվարական: Եւ համբաւի տիրացաւ իբրեւ ընկերային բարեկարգիչ եւ բեմբասաց: Երկար ժամանակ պայքարեցաւ մարդկային անհաւասարութեանց դէմ, բայց միակ ճակատն էր այս, ուր Շօ պարտուեցաւ եւ հիասթափուած լքեց ընկերվարութիւնը :

Դժգոհ մնաց, երբ Անգլիոյ մէջ գլուխ եկաւ աշխատաւորական կուսակցութիւնը: Ընկերվարութիւնը գաղափարօրէն խորհրդանշող ոչինչ կը գտնէր այդ կառավարութեան մէջ: Կը նկատէր զայն արհեստակցական կազմակերպութիւնները ներկայացնող իշխանութիւն մը: Ընկերվարութենէն հիասթափուած շրջանին կ'ըսէր.— «Յաջող յեղափոխութեան մը առաջին գործը պէտք է ըլլայ գնդակահարել բոլոր յեղափոխականները»:

«Անաստուած՝ տասը տարեկանին», — Շոյի բնորոշումն է իր մասին: Բայց մեռած օրը, իր բնակած գիւղի երէցը, որ վերջին հաղորդութիւնը տուաւ անոր, կ'ըսէր .

— «Շօ, խորքին մէջ անաստուած մը չէր : Կը հաւատար Աստուծոյ: Կը բաւէ կարդալ իր «Սէյնթ Ժան»ը (Ժան տ'Արքի թատերգութիւնը), համոզուելու համար :

Իր իսկ ըսածին հակասող վկայութիւն մը կը ներկայացնեն յառաջաբանները իր «Վերադարձ ի Մաթուսաղէմ» եւ «Անդրոկլէս եւ իր առիւծը» գիրքերուն, ուր ի յայտ կուգայ՝ Լամարքը Տարվինի դէմ եւ պերկսոնեան թռիչքը եպիկուրեան որոշականութեան (déterminsme) դէմ պաշտպանող Պէրնըրտ Շօ աստուածաբանը :

Շատ հարստացած՝ իր կեանքի վերջին շրջանին Շօ հնարաւորութիւն ունեցաւ ընելու իր ուզածը: Բաւական ժամանակ ապրեցաւ Ֆրանսական Ռիվիէրա: Ճամբորդեց Մ. Նահանգները, Խ. Ռուսիա եւ ուրիշ երկիրներ: Եւ արտառոց յայտարարութիւններ ըրաւ Սթալինի, Հիթլէրի, Մուսոլինիի եւ Հէնրի Ռ-ոլլըսի մասին: Իր բնակած սենեակին մէջ, պատէն կախած էր Սթալինի նկարը եւ տարօրինակ համակրանք մը ունէր կարմիր դիկտատորին հանդէպ :

Ծաղկեփունջ մը իր սրամտութիւններէն ու հեգնանքներէն.—

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՕՐ.— «Կը թուի թէ լաւ մշակուած արարողութիւն մը պէտք է մղելու համար ժողովուրդը, որ երկու վայրկեան խորհի մեծ պատերազմի ընթացքին սպաննուածներուն վրայ: Մինչդեռ ես, շատ շնորհապարտ պիտի ըլլայի ո եւ է մէկուն, որ երկու վայրկեան պիտի կրնար ինծի մոռցնել տալ զանոնք»:

ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— «Բոլոր ինքնակենսագրութիւնները սուտ են: Խօսքս անգիտակից եւ ոչ-դիտումնաւոր սուտերու մասին չէ: Կ'ակնարկեմ դիտումնաւոր սուտերուն»:

ԱՄԵՐԻԿԱ.— «Հարիւրին հարիւր Ամերիկացի մը, հարիւրին իննսուն եւ ինը տխմար մըն է : Չեմ ուզեր տեսնել Ազատութեան Արձանը: [illegible] զաւեշտական հեգնանքի վարպետ մըն եմ; բայց հեգնանքի իմ ախորժակս անգամ այդքան հեռուն չերթար»:

«ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ բանտ մըն են տղոց համար: Ես երկար ժամերով բանտարկուած եմ դպրոցի մը մէջ եւ բան մըն ալ չեմ սորված: Այդպէսով կրցած եմ պահպանել ուղեղս: Այլապէս, ես ալ, միւս կրթուած մարդոց պէս ապուշ մը եղած պիտի ըլլայի »:

ՇԷՅՔՍՓԻՐ.— «Հոմերոսը միակ բացառութիւնը նկատելով, չկայ ոեւէ ականաւոր գրագէտ, ոչ իսկ Սըր Ուոլթըր Սքոթը, զոր ես այնքան խորապէս կ'արհամարհեմ, ինչպէս կ'արհամարհեմ Շէյքսփիրը, երբ իմ միտքս կը չափեմ անոր մտքին հետ»:

ՁԱՓԱՀԱՍՈՒԹԻՒՆ.— «Զափահասութիւնը այն տարիքն է, ուր տղաքը կը սկսին իրենք իսկ պատասխանել իրենց ըրած հարցումներուն»:

ՈՂՋՄՏՈՒԹԻՒՆ.— «Երեք տեսակ մարդիկ կան, որոնցմէ կարելի չէ ողջմտութիւն պահանջել.— Սիրող այրը, սիրող կինը եւ չսիրող կինը»:

Շօ, ոչ միայն կ'ուզէր որ իր մտքերը լայն խաւերու սեփականութիւնը դառնան, այլեւ միշտ կը շեշտէր, թէ ինք, գլխագրով գրուած Մեծ

Մարդ մըն է։ Այդ պատճառով ալ լինք իր ռէքլամը շատ ըրած է։ Զէր սիրեր իր աւազանի անունը՝ Ճորճը։ Կ'ուզէր որ զինք Պէրնըրտ Շօ կոչէին։ Եւ կը նախընտրէր ստորագրել երեք սկզբնատառերով — G. B. S.։

Նիւթապաշտ էր եւ դրամասիրութիւնը ծայրայեղութեան տարած էր։ Բազմաթիւ հրապարակագիրներու եւ օրագրողներու հետ տեսակցութիւններ ունեցած է, լուսանկարուած է յաճախ եւ զանազան դիրքերով — մինչեւ իսկ մերկ՝ Ռիվիէրայի մէջ,— Ռոտէն իր արձանը շինած է եւ Շթայխըն՝ իր դիմանկարը, Կապրիէլ Փասքալ սկսած է շարժանկարի վերածել իր թատերգութիւնները, անգլիացի նկարիչ մը նկարած է զայն պապական հանդերձանքով եւ նկարիչ Վէլասքէզի «Անմեղ Պապի» նկարին նմանութեամբ, ուսանողներ եւ ուրիշներ նամակներ գրած են իրեն եւ պատահօրէն ստացուած պատասխանները թանկագին գանձերու պէս պահած են։ Այս բոլորը ըրած է յաճախ դրամի եւ մեծագումար վարձատրութեան փոխարէն։ Մեծ գումարներ կը պահանջէր մանաւանդ շարժանկարի ընկերութիւններէն, իսկ բոլորովին կը մերժէր ծաղկաքաղերու մէջ իր գործերէն հատուածներու արտատպումը։ Անգամ մը, Կոլտուին շարժանկարի ընկերութեան բաժնետէրերէն Սէմիւըլ Կոլտուին կը ջանար աժան հեղինակի իրաւունքով մը ապահովել իր թատերգութիւններէն մէկուն շարժանկարի վերածումը։ Շօ, շատ բարձր գին մը ուզելով ըսաւ.

— Խնդիրը այն է պարոն Կոլտուին, որ դուք արուեստագէտ մըն էք, իսկ ես գործի մարդ մը...

Այսուհանդերձ, իր ստացած գումարներուն մէկ մասը, երբեմն կը նուիրէր գրական կամ բարեսիրական հիմնարկութեանց։ Երբ 1925ին Նոպէլի գրական մրցանակը շահեցաւ, ստացած 7000 սթերլինը անմիջապէս նուիրեց Անգլեւշուէտական Գրական Ընկերակցութեան։ Իր Իրլանտուհի կինն ալ՝ Շարլօթ Շօ, որ մեռաւ 1943ին, 100.000 սթերլին կտակած էր՝ իրլանտական բարքերու ուսուցման նուիրուած հիմնարկութեան մը։

Գիւղական դրասենեակի մը մէջ համեստ պաշտօնով եւ 19 սթերլէն տարեթոշակով գործի ասպարէզ նետուած Շօն փակեց իր աչքերը կէս միլիոն սթերլինի պատրաստ գումար մը ձգելով իբրեւ հարստութիւն։ Իբրեւ հեղինակի իրաւունք յառաջիկային եւս ստացուելիք գումարներով, Շոյի ձգած հարստութիւնը պիտի բարձրանայ մէկ միլիոնի։ Երբ իր կտակի մասին հարցում մը կ'ըլլար օրագրողի մը կողմէ, Շօ պատասխանեց.

— Այդ գաղտնիքը պիտի կրնայի յայտնել այնպիսի վճարումի մը փոխարէն, զոր ապահովաբար պիտի չկրնայիք վճարել... Կ.

ԱՐԱՄԵԱՆՑԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի առաւօտ խուռներամ բազմութեան մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ ողբացեալ Արամեանցի յուղարկաւորութիւնը։ Դագաղը շրջապատուած էր Դպրաց դասու բոլոր անդամներէն եւ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու ներկայացուցիչներէն, (հանգուցեալը մասնակցած էր 914 — 18ի պատերազմին)։ Մարմինը առաջնորդուեցաւ Վէզինէի գերեզմանատունը։

Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան կողմէ դիւանապետ Պ. Ս. Գարակէօզեան յուզիչ խօսքերով ներբողեց վաղեմի պաշտօնեան որ բարեխղճօրէն կ'աշխատէր։ Ուրիշ դամբանականներու կարգին, յանուն Դպրաց դասու եւ իր պաշտօնակիցներուն սրտառուչ ուղերձ մը կարդաց Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան, պարզելով հանգուցեալին անձնուէր ծառայութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։ Ան միեւնոյն ատեն եղբայրական աջակցութիւն կ'ընծայէր բոլոր անճարներուն։— Ս.

Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Կիրակի օր մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60րդ տարեդարձը։

Նոր Սերունդի անդամներ բացումը կատարեցին «Մշակ բանուոր»ով։ Օրուան նախագահը, ընկեր Կ. Երանեան քանի մը խօսքով պանծացուց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը։ Ապա հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարգել յիշատակը մեզմէ յաւէտ բաժնուած յայտնի ու անյայտ բոլոր հերոսներուն, որոնք ինկան հայ ժողովուրդին արդար դատին համար։

Յաջորդաբար երգեցին ու արտասանեցին նոր սերնդականներ Վէնս. Տարագճեան, Նունիկ Խաչատուրեան, դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Էլիա Նիկողոսեան, երգեց ընկերուհի Օր. Ա. Ֆէօզէեան։ Ընկեր նախագահը խօսք տուաւ Փարիզի Նոր Սերնդականներէն ընկեր Յ. Ադամեանի, որ յորդորեց թէ հին եւ թէ նոր սերնդականներուն լծուիլ յարատեւ աշխատանքի, սորվիլ մայրենի լեզուն եւ Հայոց պատմութիւնը, տարեցներուն պարտք դրաւ հսկել անոնց դողդոջ քայլերուն։

Առնուվիլի մեր բարեկամ եւ ընկերվարական քաղաքապետը ընկեր Մագուրիէ, որ մեր բոլոր հանդէսները իր ներկայութեամբ կը պատուէ, խօսք առնելով շնորհաւորեց Դաշնակցութեան 60ամեակը։ Յետոյ անդրադարձաւ քաղաքական կացութեան, ձաղկեց խորհրդային վարիչներուն խարդախ քաղաքականութիւնը, փառաբանեց ազատութիւնը եւ ընկերվարութիւնը, գոչելով — կեցցէ Հայաստան, կեցցէ Ֆրանսա։

Արտասանեց Օր. Մառի Տարագճեան, երգեց Օր. Մառի Կառվարենց, բուռն ծափեր խլելով։ Ընկեր Խ. Մկրտիչեան կուռ բանախօսութեամբ մը վերլուծեց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը, որուն շնորհիւ սարկացած ու վայրավատին հայութիւնը վարժուեցաւ իբրեւ ազատ մարդ ապրելու եւ հայրենիք մը կերտելու։

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի անդամները ներկայացուցին զաւեշտ մը, «Վարտալաշօմպան», կուշտ ու կուռ խնդացնելով հանդիսականները։ Պաշտօնական բաժնէն վերջ սկսան պարերն ու խրախճանքները, տեւելով մինչեւ ուշ գիշեր։

Օ. Կարապետեան

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

« ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ »

1.— Յառաջի վարչութիւնը տասը օրինակ ՋՐՎԷԺ կը նուիրէ ազգային վարժարաններու։

2.— Օր. Արփիկ Միսաքեան կը նուիրէ 5 օրինակ.

Ա.— Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին։

Բ.— Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանին։

Գ.— Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին։

Դ.— Հ. Վահան Յովհաննէսեանին (Հալէպ)։

Ե.— Տիկ. Հուրի Իփէքեան – Աղասեանի (Պէյրութ)։

3.— Ընկեր Յ. Խաչմանեան կը նուիրէ երկու օրինակ.

Ա.— Օր. Արփի Խչմանեանի (Նիւ Եորք)։

Բ.— Օր. Աստղիկ Առաքելեանի (Փարիզ)։

× Լիոնէն Զմուռնիք 20.000 ֆրանք ղրկած են (= 50 օրինակ), ինչպէս գաւառական զանազան անկիւններէ՝ 10 օրինակի փոխարժէք, ՋՐՎԷԺը տակաւին լոյս չտեսած։

× Ընկերներէս եւ բարեկամներէս կը խնդրեմ ՋՐՎԷԺը տեղաւորել եւ սպառել Ֆրանսայի մէջ,— առ այժմ արտասահման չեմ ուզեր ղրկել՝ նկատի ունենալով դրամական փոխադրութեանց դժուարութիւնը։ Կը կարծեմ թէ կարելի է սպառել, մինչեւ մէկ ամիս, 300 օրինակ Փարիզ եւ շրջակայքը, 300 օրինակ Մարսէյլ եւ շրջակայքը, 100 օրինակ Լիոն եւ շրջակայքը, 100 օրինակ միւս շրջաններուն մէջ։ Մնացեալը կը վերապահեմ արտասահմանի։

Տարեգլխին հրապարակ կ'ելլէ ՎԱՐԴԱՄԱՍԵԱՆԸ։

Ծրագրած եմ հրատարակել տարեկան երեք գիրք, (մին գրական ստեղծագործութիւն, երկրորդը քննական ուսումնասիրութիւն, երրորդը բժշկական աշխատութիւն), շարունակելով հանդերձ ՀԱՅ – ԲՈՅԺը։

Այս ծրագիրը կը յաջողի կամ կը ձախողի, ուրեմն կը փարատէ կամ կ'արդարացնէ թերահաւատութիւնը որ կը ծաղի, ոմանց մօտ, ի տես աշխատութիւններուս երկար ցանկին, միւս կողմէ՝ առիթ կը դառնայ ինծի ստուգելու թէ որքան զոհաբերող եւ անձնուէր ընկերներ ունիմ, եւ ո՛րքան անկեղծ էին օժանդակութեան առաջարկները, զորս համակիրներ կատարեցին խաւար օրերուս։ Գրադէտին դրամ չեն երկարեր,— ահա մերժումիս պատճառը։ Գրադէտին կ'երկարեն միայն ձեռք։

Ձեռք երկարելու լաւագոյն եւ ազնուական ձեւը ողջոյնի ձեւն է,— նշան գնահատութեան եւ մեծարանքի։

Եթէ մինչեւ մէկ ամիս սպառի այս հատորը բարեկամներու ձեռքով, շատ բան յստակ կը դառնայ ինծի։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

★

ՅԱՌԱՋ.— Տասը օրինակները յատկացուցինք հետեւեալ հաստատութեանց.— 1. Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւն, Աթէնք։— 2. Ջաւարեան վարժարան, Աթէնք։— 3. Ջաւարեան Երիտ. Միութիւն, Պէյրութ։— 4. Երիտ. Միութիւն, Հալէպ։— 5. Վարանդեան Միութիւն, Նոր Գիւղ։— 6. Քառէ Եփփէ Ճեմարան, Հալէպ։— 7. Երիտ. Միութիւն, Քէսապ։— 8. Երիտ. Միութիւն, Թրիփոլի։— 9. Ազգ. վարժարան, Տէր Զօր։— 10. Ազգ. վարժարան, Դամասկոս։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (220)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

Կար եւ հասկացողը։ Դա Յովսէփն էր։ Որպիսի սրբազան ակնածութեամբ, հասկացողի որպիսի բերկրանքով նա չոքում էր իր քրոջ կողքին, նայում էր եւ երբեմն այնպէս էր յափշտակւում, որ անձայն արտասուքները կաթում էին նրա աչքերից։ Եթէ ստեղծագործողը գնահատողի խրախոյսներին է կարօտ, Գայիանէի շուրջը միշտ պտըտում էր ոգեւորուած, կրակոտ գնահատութիւնը։

Նա սիրում էր մի մի ընդհատել իր գործը, երեսը դարձնել դէպի եղբայրը, լուռ նայել այդ նոր մարդուն։

Թէ մայրը եւ թէ գիւղացիները այլեւս անյարմար չէին համարում, որ նա լինի իր հօր ժառանգը։ Բարեկենդանի գիշերը ազատութեան հետ բերել էր եւ ազատ երկրի նոր Մելիքին։ Նա կաղ էր, սիրահարուած գրքերի վրայ. բայց ի՞նչ վընաս. նա տղամարդ էլ էր։

Միայն Շահնազարն էր, որ չէր հաշտւում այդ իրողութեան հետ. նա չէր ընդունում որ Յովսէփը յանկարծ այնպիսի մարդ կը դառնայ, որին չէ կարելի տանջել, ծեծել։ Նա կատաղութիւնից կապտում էր, երբ Յովսէփը փոխանակ լաց լինելու բռունցքի դէմ բռունցք էր բարձրացնում, մի հարուածին պատասխանում էր երկու հարուածով։ Այդպիսի դէպքերում Շահնազարը արտասուքի խոշոր կաթիլներ թափելով իր աչքերից, գոռում էր.

— Երբ Թուրքերը կը գան այստեղ, դու այդպէս չես մնայ...

— Մի՞թէ նրանք էլի կը գան, քոյրիկ, հարցնում էր Յովսէփը։

— Կը գան, եթէ դու առաջուայ նման լինես, պատասխանում էր Գայիանէն ժպտալով։

Եւ Յովսէփը երդւում էր բոլոր սրբերով, որ անցեալը այլեւս չի վերադառնայ։

Անցեալը... Նրան չէին ուզում այս տանը։ Զէր ուզում նոյնիսկ Մեհրին։ Մի մարդ կար միայն, որ այդպէս չէր մտածում։ Դա Մանասն էր, մի ղղջացող մեղաւոր, որ հասկանում էր թէ միայն անցեալը վերադարձնելով ինքը կարող է ապրել Մելիքի օջախի մօտ։

Նա իր խմբի հետ պատրաստւում էրգնալ Արաքսի ափը, ուր սպասում էր Մելիք Աւանը։ Պէ՞տք էր կրկին այստեղ վերադառնալ, եթէ թըշնամու գնդակը գերեզման չէ պատրաստել մեծ դետի կողքին։

Այդ հարցը պարզելու համար էր, որ նա գնաց Գայիանէի մօտ։ Սարերից իջնելուց յետոյ նա առաջին անգամն էր առանձին խօսում նրա հետ։ Գայիանէն դարձեալ ցուրտ էր, անհրապոյր, Մանասն օտար էր նրա համար...

— Վերջին անգամ ես քեզ տեսայ Վարդավառի օրը, ասաց Մանասը։ Հարսնադբիւրի մօտ դու հասկացրիր, որ չես մոռացել հին Մանասին։ Ես ուզում եմ որ ծալուեն, ձորն ընկնեն այն բոլոր օրերը, շաբաթները, ամիսները, որոնք անցել են Վարդավառից։

Գայիանէն լռեց, բայց նրա հայեացքի մէջ Մանասը տեսաւ անողորմ վճիռը, որ, այնուամենայնիւ, չէր արտասանւում բառերով։ Աղջիկը խնայում էր. չէ՞ որ այդ մարդը յիշեց նրա երեխայութիւնը։

Բայց Մանասը բողոքեց այդ շնորհի դէմ։

— Լռութիւնը բաւական չէ, Գայիանէ, արտասանեց նա մի խուլ ձայնով։ Մանասը, որքան էլ ատելի լինի քեզ համար, մի տղամարդ է, որ վատութիւն է համարում փախչել հարուածից։ Ասա, ես շնորհ եմ խնդրում. բայց ոչ թէ խղճալու շնորհ, այլ հաստատ, շիտակ պատասխանի շնորհ։ Կեղծութիւնը ես միշտ ատել եմ...

— Այո, եւ ինձ էլ սովորեցրել ես ատել։ Ես չեմ թագցնում։ Ամէնից վերջը դու էիր, որ արհամարհել տուիր քեզ. քո հարուածը ամենասոսկալին էր, եւ դու կարո՞ղ ես նեղանալ, որ փոխարէնը քեզ աւելի սաստիկ արհամարհեն...

— Ես այդպիսի բան չեմ ասում։

— Եւ ասելն աւելորդ կը լինէր։ Դու հօ գիտե՞ս, որ երկնքի տակ ոչ ոքԳայիանէինման չէր յարգում Մանասին. ուրեմն լսիր։ Դու այստեղ չէիր այն ժամանակ, երբ իմ մայրը, ահարեկ իրան շրջապատող վախկոտներից, ուզում էր բռնի փախցնել ինձ մի մարդու հետ, որին ես ատում էի։

ԼԵՕ

թէ դոհացուցիչ է Թորէզի առողջական վիճակը, մինչդեռ հիմա Մոսկուա փոխադրութիւնը կը հաստատէ ճիշդ հակառակը:

Յատուկ օդանաւի մը դալուն եւ հիւանդը Մոսկուա փոխադրելուն համար դիմում կատարուած է Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան միջոցով եւ արտաքին նախարարութիւնն է որ տըւած է արտօնութիւնը: Ռուսական օդանաւին մէջ դարմանատան մը յատուկ բոլոր յարմարութիւնները պիտի սարքուին: Օդանաւին հետ պիտի գան ռուս բժիշկներ եւ հիւանդապահուհիներ: Հիւանդին հետ պիտի երթան փրոֆ. Տավիտէնքով Ֆրանսայի բժիշկ Տոքթ. Ռոք, ինչպէս նաեւ Պ. Մ. Թորէզի կինը՝ երեսփոխան Տիկին Ժանէթ Վէերմէշ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Տիկինը ինք խնդրած է որ Մոսկուա փոխադրեն իր ամուսինը:

╳ Թորէզի հիւանդութեան պատճառով, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը առժամապէս պիտի վարէ օգնականը, Ժաք Տիւքլօ, իսկ Ազգ. Ժողովին մէջ համայնավար խմբակցութեան վարիչը պիտի ըլլայ Պ. Պեյու, Մարսէյլի երեսփոխանը, որ 1940 Դեկտեմբեր 19ին բանտէն նամակ մը ուղղած էր Փեթէնի, ունկնդրութիւն մը խնդրելով, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

Քորէայի պատերազմը եւ ուրիշ հոգեր

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը Ապահովութեան Խորհուրդէն պիտի պահանջէ քուէարկել որոշում մը, որուն համաձայն Քորէայի մէջ ՄԱԿի ուժերուն դէմ կռուող բոլոր չինական կարմիր զօրամասերը պէտք է քաշուին անմիջապէս: Չի կարծուիր, սակայն, թէ այս մասին վերջնական որոշում մը տրուի, մինչեւ որ Նիւ Եորք հասնի չինական կարմիր պատուիրակութիւնը, լսելու համար իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնը:

╳ Չին համայնավար կառավարութիւնը Նիւ Եորք պիտի ղրկէ 9 անդամներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը, որ հոն երթալով պիտի մասնակցի Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ Ֆորմոզայի հարցին շուրջ ըլլալիք վիճաբանութեանց: (Այս կառավարութիւնը կը մեղադրէ Մ. Նահանգները, թէ բնի ուժով Ֆորմոզա մտած են): Այս առթիւ պիտի լսեն նաեւ իրենց դէմ ուղղուած մեղադրանքը: Պատուիրակութեան նախագահն է՝ Մոսկուա կրթուած զօրավար մը: Անդամներուն մէջն է նաեւ կարմիր Չինաստանի արտաքին նախարարը: Նկատելով որ պատուիրակութիւնը Եւրոպայի ճամբով Ամերիկա պիտի մեկնի, ամերիկեան կառավարութիւնը հրահանգած է Փրակայի իր դեսպանատան վիզա տալ անդամներուն: Նիւ Եորքի մէջ հսկողութիւն պիտի չկատարուի անոնց վրայ: Ամերիկեան իշխանութիւնները պիտի գոհանան տրուելիք պատուոյ խօսքով, թէ Նիւ Եորքի շրջանակէն դուրս պիտի չելլեն:

╳ ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը ընդունեց եւկոսլաւեան առաջարկ մը, որուն համաձայն, յարձակման ենթարկուած երկիր մը, ինքնապաշտպանութեան համար միջոցներ ձեռք առած ատեն, պէտք է պատրաստ ըլլայ դադրեցնելու կռիւը, եթէ յարձակողն ալ դադրեցնէ:

╳ Մարաջախտ Թիթօ յայտարարեց, թէ Եւկոսլաւիա պիտի յարգէ ՄԱԿի բոլոր որոշումները, եթէ համայնավար Չինաստանը յարձակում գործած պետութիւն մը հռչակուի: Ի հարկին զինեալ ուժ պիտի տրամադրէ ՄԱԿին:

╳ Օրերէ ի վեր Քորէայի ռազմաճակատին վրայ տիրող հանդարտութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէ ՄԱԿի հրամանատարութեան: Կը կարծուի թէ ռազմաճակատին վրայ համախըմբուած 60.000 չինացի համայնավարներ ուժեղ յարձակողականի մը պիտի անցնին, ՄԱԿի ճակատը ճեղքելու համար:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ.— Սեւանի Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Փ. Յովհաննէսեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Արսէն Փափազեանի մահուան առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Սենթ Էթիէնի մէջ

12 Նոյեմբեր կիրակի ժամը 15էն 24, Ռէփուպլիքէններու սրահը, 16 rue J. B. David:

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Սէն Շամոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» ենթակոմիտէի:

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Salle Jeanne d'Arc:

Կը նախագահէ ընկ. ՆԻԿՈՂՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք, Լիոնէն Բ. գումար մը, 2800 ֆրանք, ընկ. Մ. Միրզէի ձեռամբ:

Նուիրատուներն են Տիկին Սրբուհի Արապեան 300 ֆրանք, Յակոբ Ռուբէնեան, Ազատ Պալեան (Վիէնէն), Յարութիւն Գասպարեան, Ջաքէոս Վարժապետեան, Սահակ Նաճարեան 500ական ֆրանք:

Նոյնպէս Նիսէն Անդրիկեան եղբայրներ շընորհաւորելով թերթիս քսանըհինգամեակը հազար ֆրանք կը տրամադրեն:

ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3էն մինչեւ 11, Յոյներուն սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoy:

Գեղարուեստական բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ընդհ. ժողովը 18 Նոյեմբեր, շաբաթ գիշեր, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չաւուշ խումբը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրուի այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս՝ Պ. Լեւոն Շիրեան: Նիւթը՝ Տիգրան Մեծի ծաղրանկարը Րէնաքի «Միհրդատ Եւպատոր» գրքին մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 12 Novembre 1950 Կիրակի 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Քսանըվեցերորդ ՏԱՐԻ — 26e Année No 6304 – Նոր շրջան թիւ 1715

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՐՆ Է ԻՐԵՆՑ ԳԻԾԸ

Մեր տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ յարատեւօրէն արծարծել հիմնական խնդիր մը,— Հայկական Արտասահմանի գրող - բրոցներուն դերքը՝ Մշակոյթի ճակատին վրայ :

Միշտ ալ բացատրած ենք թէ ինչ ըսել կ'ուզենք : Բայց եւ այնպէս նորէն կը յիշեցնենք .—

Ուէ ժողովուրդի մէջ, մտաւորականութիւնը իրաւունք չունի մեկուսանալու կամ երերուն դիրք մը բռնելու, երբ կենսական խնդիրներ կը յուզուին :

Իրաւունք չունի մանաւանդ հայ մտաւորականութիւնը, ի տես տարագիր բազմութեանց անասելի տագնապներուն եւ ճիգերուն :

Իբրեւ անբաժան մասը այդ բազմութեանց, ան պիտի քալէ զուգընթաց : Իր հեւքը, աշխատանքը եւ երկունքը պիտի համապատասխանեն ամենօրեայ մտահոգութեանց : Այլապէս շեղած կ'ըլլայ իր կոչումէն :

Անշուշտ ամէն մէկը պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը, համաձայն իր կարողութեան եւ աշխարհահայեացքին :

Ո'վ որ բերք մը կ'ընծայէ, ճոխացնելով Հայկական Մշակոյթը, գերագոյն երանութիւնը կ'ընծայէ նախ ինքն իրեն, ապա հանրութեան :

Ատով իսկ դիրք մը գրաւած կ'ըլլայ, ստեղծագործութեան կամ գիտութեան, ուսումնասիրութեան ճակատին վրայ :

Այնուհետեւ կը մնայ արժեցնել իր վաւերական վարկը, իբրեւ հանրային ազդակ : Ունենալ որոշ դիմագիծ եւ քաջութիւն, դիմանալու համար աջէն թէ ձախէն փչած հովերուն :

Լաւատեսներ հազարներով կը հաշուեն տաղանդաւոր մտաւորականներու թիւը :

Մենք աւելի մեծ արժէք տալով «մտաւորական» կամ «ուսումնական» կոչուած դասակարգին, կ'ուզենք ճանչնալ հարիւրաւորները :

Ամէն հայաշատ գաղութ կը վայելէ անոնց ներկայութիւնը, ուղղակի կամ անուղղակի : Շատերուն վաստակն ալ մէջտեղն է : Կշռուած եւ իր տասնձին տեղը գրաւած :

Եւ սակայն, միշտ աչքի կը զարնէ անոնց մեծադղորդ մասին բացակայութիւնը կամ չքեղ մեկուսացումը, երբ հրատապ հարցեր կը յուզուին :

Մենք չենք հետաքրքրուիր իրենց քաղաքական կամ ընկերային դաւանանքով : Պիտի ուրախանայինք, եթէ կարենային արժեցնել իրենց « նոր » տեսակէտները : Գիտութեամբ եւ արուեստով, եւ ոչ թէ անամէջ ինքնագոհութեամբ :

Այդ պարագան երբեք արգելք չէ իրենց դերը կատարելու նա'եւ իբրեւ մղիչ ուժ կամ շանթարգել : Իբրեւ ախոյեան տարագիր բազմութեանց վաստակին, եւ չարխափան՝ Մշակոյթի ճակատին վրայ գործուած բարբարոսութեանց : Ո'ւր որ ալ կատարուին : Ըլլան հետեւանք տգիտութեան, իմաստակութեան կամ բռնութեան :

Տարիներէ ի վեր կը պարզուին այդ բարբարոսութեանց յայտնի թէ գաղտնի ծալքերը : Իրենք ալ կը տեսնեն ամէն օր : Նոյնիսկ իրենց քթին եւ ձեռքին տակ :

Շատերը, եթէ բարեհաճին մօտէն հետաքրքրուիլ, ապահովաբար ափ ի բերան պիտի մնան : Պիտի ցնցուին, պայմանաւ որ կորսնցուցած չըլլան իրենց զատելու կարողութիւնը :

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ :

Ոչ իսկ ամերիկեան դէտերու սովորական հետաքրքրութիւնը :

Կը տեսնեն, կը լսեն ու կ'անցնին : Բռնած են այնպիսի դիրք մը որ կարծես թէ խնդիրը կը վերաբերի Կուաթեմալայի կամ Զուլուներու երկրին, եւ ոչ թէ Հայրենիքի եւ Հայկական Արտասահմանի մշակոյթին :

Այս քար անտարբերութեան մէջ, սրբազան դաշինք են կնքած վեղարաւորն ու անվեղարը : Բարձրաստիճանն ու փոքրաւորը :

Բոլորն ալ մունջ – հարս են դարձեր :

Ոչ մէկ ինքնուրոյն գիծ : Ոչ իսկ անուղղակի նախանձախնդրութիւն մը : Տեսնելով հանդերձ որ լեզուական եւ գաղափարական աւեր Երեւանի սահմաններն ալ անցած է, շնորհիւ ափ մը սոփեստներու եւ չոչորթներու :

Ի վերջոյ, ո՞րն է իրենց դիմագիծը : Ունի՞ն տեսակէտ : Ինչո՞վ պիտի արդարանան պատմութեան առջեւ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐՈ՞ՒՆՆ Է ԱՅԴ ԳԱՆՁԸ

Կը ճանչնանք մեր թերութիւնները : Քիչ ալ չէ անոնց թիւը : Անշուշտ շատ մը մեղքեր հետեւանք են այն պայմաններուն, որոնց մէջ կ'ապրինք աւելի քան 25 տարիէ ի վեր :

Աւելի առաջ, մեր ծննդավայրին մէջ, բարբարոսական լուծ մը եւ պարբերական խժդժութիւններ չէին կրնար անվթար պահել մեր ցեղային առաքինութիւնները :

Ամենափոքր սայթաքում մը դառն յուսախաբութիւններու կը մատնէ մեզ ու կը սկսինք ...

— Շատ ալ «յարգի» բաներ մը չենք, տես սա եղածը ... Հիմա ի՞նչ պիտի մտածեն մեր մասին օտարները ... Եւայլն :

Այդ օտարները, սակայն, նոյնիսկ մերիններէն անոնք որ թերահաւատ են Հայուն ներքին արժէքին, թող բանան կոշտացած կեղեւով մարմինը եւ գտնեն անոր ոսկի սիրտը :

Այդ սիրտը փափուկ ու նրբացած, պարարտ ու խղոտած մարմինները չեն կրցած անեղծ պահել : Անոնց սիրտը ենթարկուած է ապականած օդին աւերներուն եւ եղած է տեսակ մը պահածոյ միսի տուփ, ի պէտս օտար, միջազգային կարօտեալներու :

Իսկ միւսը, բուն հայկականը, ժողովուրդի զաւկին կուրծքին տակ բաբախուն եւ անոր ցաւերուն համար այնքան զգայուն, իրական գանձ մըն է :

Փա՞ստ կ'ուզէք : Ահա Այնճարի Յառաջ վարժարանին համար եղած նուէրները :

Ոչ մասնաւոր կոչերու, ոչ ալ հանգանակութեան սիւնակներու պէտք ունեցանք, որպէսզի ինքնաբերաբար հարիւր հազար ֆրանքի հասնի եղբայրական օգնութեան գումարը :

Հարուստներուն համար «փոքէր»ի սեղանները անշուշտ շատ աւելի շահեկան են, քան հեռաւոր հիւղաւանի մը համեստ վարժարանը, ուր հարիւրաւոր հայ մանուկներ հիմնական կրթութիւն կը ստանան :

Ահա մեր ժողովուրդը, կոպտացած ձեռքերով բանուորը, իր ոսկի սիրտով : ՍՕՍԻ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը արագօրէն կ'ամրացնէ Հանոյի շրջանակը, վճռած ըլլալով պաշտպանել հիւսիսային Հնդկաչինի մայրաքաղաքը, ապստամբներու յարձակման պարագային : Ամէնէն աւելի կ'ամրացուին քաղաքին արեւմտեան եւ հարաւային կողմերը, ուր կը կարծուի թէ իրենց առաւելագոյն ճնշումը ի գործ պիտի դնեն ապստամբները :

Այս վերջինները, իրենց ծրագրած յարձակողականով կը ջանան ձեռք անցընել բրինձի մեծ պահեստները, որոնց շատ մեծ կարիքը ունին :

Ֆրանսական օդանաւային ուժերը սաստկօրէն ռմբակոծեցին Հանոյի հիւսիս-արեւմտեան կողմը Լանկ Քօա գիւղը, ուր կարեւոր ժողով մը կը գումարէր ըմբոստ ղեկավարութիւնը, խորհրդային եւ չինացի մասնագէտներու հետ միասին : Կ'ըսուի թէ սպաննուած է ըմբոստներու պետը՝ Հօ Շի Մին, բայց պաշտօնապէս չի հաստատուիր : Պետին անունը շատոնց չի յիշուիր եւ չի գիտցուիր, թէ կը պահէ՞ տակաւին իր կարեւոր պաշտօնը, կամ ո՞ղջ է արդեօք :

Ապստամբ նոր ուժեր կը ճեղքեն Կարմիր գետը, ջանալով կտրել Լայքայէն հեռացած ֆրանսական զօրամասի նահանջի գիծը :

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ՌՈԶԸՆՊԵՐԿ նշանակուեցաւ ազգային պաշտպանութեան փոխ-նախարար Մ. Նահանգներու մէջ, որպէս օգնական Զ. Մարշըլի :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ դէմ սարքուած մահափորձին հեղինակը, Գոլլացօ, պիտի դատուի իբրեւ մարդասպան (ոստիկան մը սպաննած էր), ինչպէս եւ Նախագահը սպաննելու դիտաւորութեան համար : Եթէ առաջին յանցանքը հաստատուի, վճիռը պիտի ըլլայ մահապատիժ :

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ սկսած է աճիլ Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ, կ'ըսէ ամերիկացի եկեղեցական մը, որ քննական պտոյտ մը կատարեց վերջերս, այդ կողմերը : Այս իրողութիւնը հաստատած է ան մասնաւորաբար Սկանտինաւեան երկիրներու, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ :

Քորէայի խնդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ

ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ ՊԱՀԱՆՋԵԼ ՈՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԵՏ ՔԱՇԷ ԻՐ ԶՕՐՔԸ

Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ Խ. Միութիւնը երկրորդ փորձ մըն ալ ըրաւ ձախողեցնելու համար՝ Քորէայի մէջ չինական միջամտութեան հարցին քննութիւնը : Խորհրդային պատուիրակ Զ. Մալիք պահանջեց նախ օրակարգէ հանցընել այս հարցը : Պահանջը 1ի դէմ 10 ձայնով մերժուելէ վերջ, Զ. Մալիք առաջարկեց այս անգամ սպասել մինչեւ որ համայնավար Չինաստանի պատուիրակը անձամբ ներկայ ըլլայ վիճաբանութիւններուն : Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ : Այնուհետեւ վեց անդամներու կողմէ ներկայացուեցաւ առաջարկ մը, որուն համաձայն, Զաղեստինի հարցէն առաջ նախապատուութիւն կը տրուի Քորէայի հարցին : Այս առաջարկով կը պահանջուի նաեւ, որ Փեքինի կառավարութիւնը անմիջապէս ետ քաշէ Քորէայի մէջ իր ունեցած բոլոր զօրամասերը : Զ. Մալիք մերժեց մասնակցիլ առաջարկի քուէարկութեան, իսկ Եգիպտոս ձեռնպահ մնաց : Այնպէս որ առաջարկը անցաւ 9 ձայնով :

Տարակոյս չկայ թէ չինական ուժերու անմիջական հեռացման մասին տրուելիք որոշում մը պիտի արժանանայ Խ. Միութեան վեթոյին : Այս պարագային, սակայն, հարցը անմիջապէս պիտի փոխանցուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, ուր վեթոյի խնդիր չկայ, իսկ ընդհ. ժողովն ալ պիտի քուէարկէ համապատասխան բանաձեւը Չինաստանի դէմ, գայն եւս հռչակելով նախայարձակ պետութիւն :

«ԵՐԵՔ»ՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա հրաւէր պիտի ուղղեն յառաջիկայ չորրորդ խորհրդային կառավարութեան փութացնելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը : Հրաւէրը ընդունելու պարագային խորհրդային կառավարութիւնը ցոյց տուած պիտի ըլլայ իր անկեղծութիւնը՝ գերմանական հարցի քննութեան առաջարկին մէջ : Եթէ այս հրաւէրը չընդունուի Խ. Միութեան կողմէ, արեւմտեան պետութիւնները պիտի մերժեն ընդ առաջ երթալ խորհրդային ձեռնարկին :

Իրենց պատասխաններուն մէջ, գրս անջատ անջատ պիտի ուղղեն Մոսկուայի, արեւմտեան երեք պետութիւնները անգամ մըն ալ պիտի հաստատեն՝ վճռել հարցերը խաղաղ բանակցութիւններով լուծելու իրենց ցանկութիւնը, բայց պիտի ըսեն միաժամանակ, թէ անիմաստ քան է ժողով գումարել պարզապէս ժողով գումարած ըլլալու համար : Եթէ Խ. Միութիւնը չհաւանի վերջացնել աւստրիական հարցը, բոլորովին անիմաստ պիտի դառնայ ժողով գումարել գերմանական հարցին համար, որ աւելի բարդ է :

✕ Արեւմտեան երեք պետութիւնները ծանուցագիրներ յանձնեցին խորհրդային կառավարութեան բողոքելով որ այս վերջինը միջամտած է՝ անցեալները Աւստրիոյ մէջ կազմակերպուած համայնավար խռովութեանց եւ օգնած է խռովարարներուն, բան մը որ սպառնալիք մըն է Աւստրիոյ անկախութեան համար : Ծանուցագիրներու մէջ յիշատակուած են դէպքեր, որոնք կը հաստատեն Սովետներու մասնակցութիւնը Աւստրիոյ խռովութեանց :

✕ Մինչ յարաբերական անդորրութիւնը կը շարունակուի Քորէայի ռազմաճակատին վրայ, ամերիկեան օդնաւային ուժերը կը շարունակեն անխնայ ռմբակոծել երկրին ծայրագոյն հիւսիսակողմը, քանդելով հիւս. Քորէացիներու պարենաւորման խարիսխները : Հակառակ այս ռմբակոծումներուն, սակայն, չինական նոր ուժեր կը շարունակեն հասնիլ Մանչուրիայէն : Ամերիկեան օդանաւերու վերջին յարձակումը գործուեցաւ Ուիժու քաղաքին վրայ, ուր 10.000 հրձիգ ռումբեր արձակուեցան : Վար առնուեցան նաեւ վեց կարմիր օդանաւեր : Ամերիկացիները վնասներ չունեցան :

✕ Հիւս. Քորէայի ընդհ. հրամանատարութիւնը իր վերջին զեկոյցով կը յայտնէ, թէ կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք ձգուած են : Զեկոյցը կ'աւելցնէ.— Չինական զօրամասերն ալ մասնակցեցան գինուորական գործողութեանց ժողովրդական բանակին հետ միասին, այս վերջինի ընդհ. հրամանատարութեան տակ :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿՐՆԱ՞Յ ՓՐԿԵԼ ԵՒՐՈՊԱՆ

Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան ղեկավարներէն Զ. Ռապըրթ Թէֆթ, որուն դիրքը աւելի ամրացած է վերջին ընտրութեանց արդիւնքով (իր հակառակորդէն 450.000 քուէ աւելիով վերընտրուած է), հետեւեալ վեց հարցումները ուղղած է Նախագահ Թրումընին.—

1.— Որքա՞ն ամերիկացի զինուոր պէտք է ապահովելու համար Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտ–

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ԶՐՈՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Luc-André Marcelի ՀԵՏ

ՀԱՅԿ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հոգեկան գերագոյն հաճոյքներու ընթացքին է որ կը զգանք եւ աւելի խորունկ ափսոսանքով մը կը հաստատենք, թէ մեր կեանքը քանի մը այդպէսի ներուժ պահերու գումարն է վերջ ի վերջոյ, եւ թէ մնացածը՝ տաղտկալի միօրինակութիւն է միայն, անիմաստ կրկնութիւն մը մըտածումներու, զորս կը ծամենք օրն ի բուն, անսփոփ եւ սպառիչ յուսահատութեամբ :

Իր ամբողջ կեանքին մէջ, մարդ մը քանի՞ հատ կրնայ հաշուել այդ պահերէն... : Ո՜րքան քիչ են անոնք, հետզհետէ աւելի քիչ, անապակ աղբիւրները մեր ուրախութեան, սա երկարաձգուող անհրապոյր կեանքն ի վար :

«Հայկական» այդ գերագոյն պահերէս մէկը, ես պարտական եմ ալ... այս ֆրանսացի բանաստեղծին :

Զրոյցի մը ձեւին տակ այդ «պահը» տալէ առաջ, նոյնքան մեծ հաճոյք է ինծի համար այստեղ արձանագրել հետեւեալը.—

Նարդունին եղաւ առաջինը որ, «Յառաջ»ի մէջ գրած էր երկու զմայլելի յօդուածներով, մեր ուշադրութիւնը հրաւիրեց, հայ բանաստեղծութեան նուիրուած ուսումնասիրութեան վրայ, Մարսէյլի գրական պարբերաթերթին՝ Cahiers du Sudի մէջ :

Այո, Նարդունին եղաւ առաջինը, բազմագրաղ Նարդունին, դարձեալ ան : Ան է դարձեալ, որ կը չարունակէ հսկել, մշտարթուն եւ անխոնջ, գրական հրապարակին, ան, որուն սեւ ակնոցներով վարագուրուած աչքերէն որեւէ նորութիւն չի վրիպիր : Նոյնիսկ այն որ տեղի կ'ունենայ իրմէ հեռու եւ... մեր քթին տակ :

★

Երբ, երկուստեք փոխանակուած խանդավառ նամակներէ վերջ, առաջին անգամ տեսայ Luc-André Marcelը, Vieux-Portի չորրորդ յարկին թառած՝ Cahiers du Sudի խմբագրատան մէջ եւ երբ նոյն թերթին տնօրէնը՝ Պ. Ballard, մեզ իրարու ներկայացուց, քիչ մը ինքն ալ յուզուած մեր երկուքին յուզումէն, ես, Արեւելքի տղայ, չկրցայ պարտկել զգացումներս եւ հարազատ եղբօր մը պէս նետուեցայ անոր գիրկը, գոչելով, չեմ գիտեր ինչու .

— Իրա՞ւ, դո՞ւք էք Անտրէ Մարսէյը :

Անոր խոշոր, եղնիկի աչքերը չփոթութիւն մը մատնեցին, յորդ յուզում մը ալեկոծեց ղանոնք, կարծէք բսել ուզէին .

— Ի՞նչ է, յուսախա՞բ ըրի ձեզ :

Յուսախաբութիւն մը չէր իմ ունեցածս. օ՜, ոչ. բոլորովին հակառակն էր թերեւս : Զայն երեւակայած էի ուրիշ ձեւով. ոչ թէ տարիքոտ մարդու մը կերպարանքով ի հարկէ եւ ոչ ալ այդքան երիտասարդ սակայն :

Այդպէս, առաջին տեսքով, կարելի չէր 25էն աւելի տալ անոր : Յետոյ իմացայ թէ 31 տարեկան էր : Բայց միայն տարիքի խնդիր ալ չէր :

Անհունօրէն գրաւիչ դէմք մը ունէր ան, յուզիչ շունչ մը՝ որ կը պարուրէր իր ամբողջ անձը, մտերիմ, սրտի մօտիկ բան մը, որ առանց այլ եւ այլի սիրելի կը դարձնէ ձեզ մէկը, առաջին տեսքով :

Խոյանքիս մէջ կանգ առած էի եւ կը դիտէի հիմա զինքը, ձեռքը բռնած ափիս մէջ :

Հայկական սեւ խոշոր աչքեր ունէր ան, որոնց մէջէն, ներքին խորունկ ապրումներու բոցը կը ճառագայթէր, տրտմանոյշ թախիծով մը վարագուրուած : Գլուխը՝ հելլենական Աստուծոյ մը, նուրբ, ճշգրիտ, ազնուական : Լայն ճակատէն մազերը կը մեկնէին եւ ներդաշնակ ջրվիժումով մը կ'իջնէին ծոծրակն ի վար :

Կեցած էինք այդպէս դէմ դիմաց եւ ոչ մէկս կը համարձակէինք խզել այդ լուռ խօսակցութիւնը : Բայց ակներեւ էր թէ երկուքս ալ կ'ուզէինք վերջ տալ այդ տարօրինակ վիճակին, վայրկեան մը առաջ հեռանալ, մեզ դիտող ակնարկներէն ազատիլ : Այնքան բան ունէինք իրարու հաղորդելիք : Ուստի, պատրաստուեցանք մեկնելու : Բայց Պ. Պալար արգելք եղաւ մեր ծրագրին, կեցուց մեզ դրան մօտ, խիստ բայց հոգածու հօր մը պէս բռնելով մեր օձիքէն .

— Ո՛չ, չէք կրնար մեկնիլ, հրամայեց. նախ պէտք է աւարտէք աշխատանքները զորս ստանձնած էք... իրար կը տեսնէք, միայն անկէ վերջ : Մարսէյը իր դասախօսութիւնը դեռ չէ աւարտած, իսկ դո՛ւք, գիտեմ որ գրաղած էք ձեր հայկական կերակուրներով... Օն, ամէն մարդ իր գործին :

Այս ըսելով, Պ. Պալար տարաւ զայ եւ այլի հրեղ խեղճ բանաստեղծը խմբագրատան կից սենեակ մը, իսկ զիս դուրս : Լսեցի որ կ'ըսէր ան, վարժապետի մը պէս մատը օդին եւ ակնոցներուն տակէն զաղտնի ժպտելով .

— Դուն քու ճաշիդ, իսկ դուն ալ քու ճաշէդ :

Ստիպուեցանք հնազանդիլ գլխիկոր, հաշտուիլ՝ մեր իրական հանդիպումը, քանի մը ժամով եւս յետաձգելու գաղափարին հետ :

Բարեբախտաբար այդ օրն իսկ եւ յաջորդ օրերուն, լայնօրէն ժամանակ ունեցանք մեր կիսատ ձգած ծանօթութիւնը վերցնելու, մեր բոլոր հետաքրքրութիւնները լիովին գոհացնելու :

Երեք օր հիւր եղաւ մեզի Անտրէ Մարսէյը : Ուզեցի որ ան մօտէն ճանչնայ այն ժողովուրդը որուն պատմութեան եւ գրականութեան մասին այնքան խոր միտքեր յայտնած էր : Սեղան նստանք միասին, շրջապատուած գրագէտ ընկերներով : Խօսեցանք մեր գրականութեան վրայ, մեր երաժշտութեան վրայ : Անոր եւ Պ. Պալարին հրամցուցինք մեր երգերուն հետ, մեր կերակուրները : Ոչ մէկը նորութիւն էին Անտրէ Մարսէյի համար : Ան մեզ կը ճանչնար աւելի լաւ քան կը կարծէինք : Անոր մէջ գարմանքով, անհուն հրճուանքով, գտանք զմայլելի տղայ մը, որ ուղղակի սիրահարած էր մեզի, հայ ժողովուրդին : Նոյն սիրով, նոյն խոր հետաքրքրութեամբ կը ճաշակէր հայ երգը, Քուչակի մէկ տաղը, կամ զուտ հայկական կերակուր մը : Տիկին Զապէլ Մօրընոնի երգերուն ինք ուղեց դաշնակով ընկերանալ, եւ այնպիսի զգայնութեամբ մը, Կոմիտասեան երգերուն այնպիսի ծանօթութեամբ մը, որ մեզ ապշեցուց : Որքան տաղանդաւոր բանաստեղծ, նոյնքան կարող երաժիշտ է Անտրէ Մարսէյը, հեղինակ՝ երաժշտական գործերու :

Նոյն իրիկունն իսկ Ա. Մարսէլ տուաւ իր դասախօսութիւնը, Մարսէյլի Հայ Մշակութային Միութեան, կազմակերպած հաւաքոյթին ընթացքին :

Այս մասին արձագանգներ երեւցան թէ «Յառաջ»ի եւ թէ «Արեւմուտք»ի մէջ, բայց ընդհանուր ձեւով մը միայն, առանց մօտենալու բուն նիւթին, դասախօսին բառերուն :

Անտրէ Մարսէյի նիւթը հայ մշակոյթն էր : Ընդլայնելով եւ աւելի խորացնելով Cahiers du Sudի իր մտածումները, ան մեզի տուաւ հոյակապ պատկերը հայ ստեղծագործական մտքին, մասնաւորապէս ծանրանալով մեր միջնադարեան բանաստեղծութեան վրայ :

Մէկուկէս ժամ խօսեցաւ ան կախարդելով ֆրանսացի եւ օտար ունկնդիրները.— Մարսէյլի ընտրանին :

Այս չաբաթ միայն ան կրցաւ ինծի ղրկել իր ճառին պատճէնը, մեքենագրուած քառն եւ վեց ընդարձակ էջ, ուրկէ այս զրոյցին յապաղումը : Հիմա որ այդ էջերը ունիմ աչքիս առջեւ, կը խորհիմ թէ անոնք կը ներկայացնեն լաւագոյն ուսումնասիրութիւնը հայ ժողովուրդի մտքին ու հոգիին, բանաստեղծի մը կողմէ սքանչելի ոճով մը գրուած, ուր վերլուծման խորութիւնը կը մրցի, իրապէս ազնուական հոգիի մը զգացումներուն հետ :

Մշակութային Միութեան ափ մը տղաքը, առանց աղմուկի, եւ առանց «ազգային հանդիսութեան», հայանպաստ լաւագոյն ձեռնարկն էր որ ըրած էին այս դասախօսութեամբ : Չեմ գիտեր թէ օտար բազմութիւն մը որեւէ ատեն, այսքան բան, եւ այսքան գեղեցիկ բան լսա՞ծ է մեր ժողովուրդի մասին : Եւ ինչ բազմութիւն ...

Հոն էին քաղաքապետի առաջին կցորդը, բարձրաստիճան զինուորականներ, գրագէտներ ամէն կարգի մտաւորականներ Cahiers du Sudի ամբողջ « սպայակոյտ »ը :

Խանդավառուած, ապշած էին բոլորը : Ապշած էին Հայերը, թէ ինչպէս այս օտար մարդը կրցած էր ըմբռնել ինչ որ կար ամէնէն դժուարին հայ հոգիին մէջ, ինչպէս այս ֆրանսացի բանաստեղծը թափանցած էր այդքան խոր, հասած ըմբռնումի եւ հասկացողութեան այնպիսի մարզերու ուր իրենք, Հայերն անգամ դժուարով կը մօտենան ...

Ապշած, խանդավառուած՝ մանաւանդ Ֆրանսացիներ, զմայլելի բանաստեղծութեան մը գիւտը ընելով ժողովուրդի մը մէջ, որմէ երբեք չէին սպասեր այդպիսի բան :

Դասախօսութիւնը հազիւ աւարտած, խանդավառ բազմութիւն մը թափեցաւ Անտրէ Մարսէյի վրայ : Կիներ, բանաստեղծներ, զինուորականներ իրենց սքանչացումը կը յայտնէին բարձրաձայն, այն անսպասելի հաճոյքին համար, զոր վայելած էին :

Նարեկացին մանաւանդ, յեղաշրջած, «խենդեցուցած» էր բոլորը :

— « Այդ ի՜նչ հեղեղային, այդ ի՜նչ հսկայ հանճար»՝ կը կրկնէր երիտասարդ բանաստեղծ մը :

Մարսէյլի սպայակոյտի պետը՝ գնդապետ (Colonel) Perrotի հետեւեալ յայտարարութիւնը, յաւարտ բանախօսութեան, լաւագոյն կերպով կ'ամփոփէ ընդհանուրին տպաւորութիւնը :

— « Մինչեւ այս իրիկուն, ես կը կարծէի թէ կը ճանչնամ Հայերը... Գիտէի անոնց չարքաշ, կենսունակ ժողովուրդ ըլլալը, անոնց տառապանքները... Գիտէի, իմ հրամանիս տակ ծառայող հայ զինուորներու եւ սպաներու միջոցով, անոնց առաքինութիւնները, հոգեկան եւ բարոյական բացառիկ կարողութիւնները : Բայց..., կ'երդնում որ, երբեք չէի կրնար երեւակայել թէ այդ նոյն մարդիկը տէր էին այդպիսի գրականութեան մը..., Մտքէս անգամ չէի կրնար անցրնել թէ մեզմէ հազար տարի առաջ, անոնք, Նարեկացիի մեծութեամբ հանճար մը տուած են մարդկութեան ...» :

(1) Կ. ՓՈԼՍԵԱՆ

Երաժշտական մշակոյթը Հայաստանի մէջ

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

Պետական երաժշտական վարժարանը կը բացուի 1921ին եւ 1923ին կը վերածուի պետական երաժշտանոցի : Տարուէ տարի կը հիմնուին երաժշտական նոր հաստատութիւններ զանազան քաղաքներու մէջ : Ներկայիս անոնց թիւը կը հասնի 14ի : Այսպէս է որ ամբողջ Հայաստանի մէջ կան արհեստագիտական վարժարաններ, որոնք համբաւաւորութեան կուտան ազգային ստեղծագործական, մանկավարժական եւ կատարողական վարիչներ :

1925ին ականաւոր երգահան Ալ. Սպենդիարեանի եւ Ա. Ադամեանի մասնակցութեամբ առաջին անգամ Երեւանի մէջ Հայաստանի պետական երաժշտանոցի կից կը ստեղծուի համերգային նուագախումբ :

1926ին երաժշտանոցին կից կը ստեղծուի Օփերայի դասարան, որ երեք տարի վերջ կ'առանձնացուի իբրեւ առանձին միաւոր «Օփերային ստուդիօ» : Երաժշտական մշակոյթը տարածելու նպատակով կը հիմնադրուի Երեւանի մշակոյթի տունը, որ 1927էն ի վեր վերածուած է հայկական պետական Ֆիլարմոնիի : Կը կազմակերպուի հայկական երաժշտական հրատարակչութիւնը : 1933ին Ա. Սպենդիարեանի «Ալմաստ» օփերայի բեմադրութեամբ Երեւանի մէջ կը բացուի «Սպենդիարեան Օփերայի եւ Պարախաղի» պետական թատրոնը :

1943ին, հայրենական պատերազմին, կը հիմնադրուի երաժշտական կոմետիի թատրոնը, որ նոյնպէս կը հանդիսանայ մեր ժողովուրդին երաժշտական դաստիարակութեան հիմնական գործօններէն մէկը :

Ստեղծելով ազգային պետական օփերաթատրոնը, կառավարութիւնը ամէն միջոց ի գործ դրաւ Երեւան քաղաքին մէջ կեդրոնացնելու հայ հին օփերայի գրականութիւնը : Հետզհետէ ստեղծուեցան նոր օփերաներ, որոնք բեմադրուեցան : Տիգրան Չուխաճեանի « Արշակ Բ.» օփերան, դըրուած օտարութեան մէջ 82 տարի առաջ, եւ մոռացութեան տրուած եւ ոչնչացած կը համարուէր, առաջին անգամ արհեստագիտական բարձր մակարդակով ներկայացուեցաւ Երեւանի մէջ, հայերէն : Ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ նաեւ նոյն հեղինակին « Կարինէն» , («Լէպլէպիճի») զաւեշտական օփերան : «Արշակ Բ.» 1948ին արժանացաւ մրցանակի : 1935ին Արմէն Տիգրանեանի « Անուշ » օփերան ներկայացուեցաւ : 1938ին « Անուշ » օփերան վերախմբագրուեցաւ եւ « Ալմաստ» օփերայի հետ միասին 1939ին ներկայացուեցաւ Մոսկուայի մէջ հայկական երաժշտական տասնօրեակի ժամանակ :

Ներկայացուեցան պետական թատրոնին մէջ Յարօ Ստեփանեանի « Լուսաբացին»ը եւ « Քաջ Նազար » օփերաները, Արամ Խաչատուրեանի « Գայեանէ » պարախաղը, Ա. Տէր Ղեւոնդեանի « Անահիտ » պարախաղը եւ « Արեգակի ցոլքեըում » օփերան, Ալ. Սպենդիարեանի «Խանդութ» պարախաղը, Լ. Խոջաէյնաթեանի «Նամուս» օփերան, Կարօ Զաքարեանի «Մարջան» օփերան, եւն : Ներկայիս կը նախատեսուի Օփերայի և պարախաղի թատրոնին մէջ բեմադրել հայկական երկու ինքնուրոյն օփերաներ եւս Արմէն Տիգրանեանի « Դաւիթ Բէկ » եւ Յարօ Ստեփանեանի « Նազելի» նոր օփերաները :

Հայաստանի մէջ ստեղծած են նաեւ երաժշտական կոմետիաներ եւ օփերէթներ, ինչպէս Ա. Այվազեանի «Աշուղ Մուրատ», «Քաջ Նազար», « Արեւելեան Աստամնաբոյժ», « Երջանիկ օր» Վ. Տիգրանեանի «Մեծ հարսանիք» եւ «Աղբիւրի մօտ» երաժշտական զաւեշտախաղերը :

Հայաստանի երգահանները նորանոր երգեր կը ստեղծեն, օգտագործելով հայ ժողովրդական երաժշտութեան «մոթիւ»ները եւ մեղեդիական հարստութիւնը : Ձայնական եւ խմբական երգերու ստեղծման մէջ աչքի կը զարնեն Ա. Սարեան, Վ. Տալեան, Կ. Զաքարեան, Արտ. Խաչատուրեան, Մ. Մազմանեան, Ա. Միրանդուլեան, եւ ուրիշներ : Հայաստանի երգահանները շատ կ'աշխատին ժողովրդական երգերու հաւաքումով, ձայնա-

գրութեամբ եւ մշակումով: Այս ուղղութեամբ մեծ աշխատանք կը կատարեն Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի բաժինը եւ ժողովրդական երգի ու պարի պետական խումբը:

Երգի ու պարի պետական խումբը արժանացած է ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ բոլոր միւս հանրապետութեանց գնահատանքին:

Վերջին տարիները Հայաստանի մէջ լայն զարգացում ստացած է երաժշտական ինքնագործունէութիւնը: Քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ յառաջ եկած են երգի ու պարի բազմաթիւ ինքնագործ խումբեր ու երգեցիկ խումբեր:

Ժողովուրդին երաժշտական — գեղարուեստական դաստիարակութեան մէջ մեծ դեր կը կատարէ ռատիօ — հաղորդման երաժշտական բաժինը:

«Կոմիտաս» լարային քառեակի նախաձեռնողներէն մէկը Ս. Ասլամազեան քառեակի համար գրած է մեծ թիւով ստեղծագործութիւններ, օգտագործելով Կոմիտասի երաժշտական հարուստ ժառանգութիւնը:

Հայաստանի երգահանները ստեղծած են, ինչպէս փոքր ձեւի, այնպէս ալ լարային ստեղծագործութիւններ, սոնատներ դաշնամուրի, ջութակի, թաւջութակի համար եռեակներ, քառեակներ, նուագահանդէսներ առանձին գործիքներու համար՝ նուագակցութեամբ:

Վերջին շրջանին Հայաստանի մէջ ստեղծուած սէմֆոնիկ երաժշտութեան խկական ծաղկումը: Ականաւոր երգահան Արամ Խաչատրեան հետեւելով ռուսական դպրոցի դասական աւանդութիւններուն, իր ազգային երաժշտական լեզուով ստեղծած է կարգ մը փայլուն երկեր, որոնք լայն համակրանք կը վայելեն: Բացառիկ խանդավառութեամբ գրուած է «Պոէմ» ստեղծագործութիւնը՝ իր հոյակապ ֆինալով, ուր օգտագործուած է հայ ժողովրդական «Ծախարակ» երգի եղանակը:

Երաժշտական մշակոյթի զարգացման մէջ մեծ աշխատանք կը տանին երաժշտագէտները, երաժշտական քննադատները, պատմաբանները որոնցմէ շատեր ռուսական եւ համաշխարհային երաժշտական մշակոյթի մասին գրած ուսումնասիրութիւններով առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն Ս. Միութեան երաժիշտ–պատմաբաններու կարգին: Ասոնք գրած են կարգ մը դասագիրքեր, ինչպէս եւ բազմաթիւ գիտական աշխատութիւններ, որոնցմէ մաս մը արդէն հրատարակուած է:

Հայ ականաւոր երգահանները ու երաժշտագէտները իրենց երաժշտական կրթութիւնը ստացած են Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Երեւանի երաժշտանոցներուն մէջ:

Բացի ստեղծագործողներէն հայ ժողովուրդը տուած է երգիչներ եւ երգչուհիներ եւ գործիքներու վրայ նուագողներ, որոնք կ'աշխատին իբրեւ դասախօս Հայաստանի, Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ ուրիշ պետական երաժշտանոցներու մէջ: Մոսկուայի, Լենինկրատի, Երեւանի եւ ուրիշ պետական օփերաներու մէջ կան փարպետ ղեկավարներ, ինչպէս ժողովրդական արուեստագէտներ Ա. Մելիք – Փաշաեան, Կ. Սարաջեւ, Մ. Թաւրիզեան, Գ. Բուդաղեան, Ս. Զարեկեան եւ Մ. Մալունցեան:

Պրոֆ. Ա. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

ԳՈՒՏ'Մ ՏԻՄԱՂ

ՏԽՐԱՁՈՒԱՐԹ ...

Անոր ալ հագուեցուցին զարդարդարեալ ըղգեստներ: Պճնեցին ծաղիկներով: Շքեղակերտ մարմարներով:

Եւ մահը, սկսաւ ժպտիլ մարդոց երեսին: Միւս օրերէն դուրս, յատուկ օր մըն ալ յատկացուցին զայն աւելի գեղեցկացնելու համար: Նոյեմբերի առաջին օրը — Տօն Մեռելոց:

Որքան տխուր, սեւերես եւ դաժան էր մահը՝ մեր երկրին մէջ: Ճիշդ երկրին իշխողներուն պատկերը ...

Ինչ որ պէտք էր զայն սարսափազդու դարձնելու՝ կ'ընէին: Ողորմուկ դէմքեր: Լացակումած շարականներ: Անծաղիկ դագաղներ եւ մերկ գերեզմանատուններ:

Հաւատացէք, մարդիկ մեռնելէ կը սոսկային...

Ներկայիս, խառնուեցանք Եւրոպացիներուն: Պատուեցինք «Հայոց գերեզմանատուն»ի մենաշնորհը եւ իրաւունք ստացանք, գոնէ տեղւոյն մեռելներուն հետ հաւասարութիւն վայելելու:

Այսօր, դամբանախորշերուն մէջ, իբրեւ դրացի ունինք օրինակ եգիպտացի մը, եբրայեցի մը, Ֆրանսացի մը կամ Մարոքցի մը... Ոչ կրօնական խտրութիւն, ոչ կուսակցական, ոչ ազգային խընդիր գոյութիւն ունի դրացիներուդ հետ:

Կատարեալ համերաշխութիւն եւ եղբայրութիւն: Ճիշդ համերաշխութիւն քարոզողներուն ուզածը...

Համոզուելու համար մահուան զուարթացումին, պէտք է այցելել Եւրոպայի մեռելատուններ, մանաւանդ Նոյեմբեր 1ին: Ծաղիկներ, ծաղիկներ: Սուղ եւ աժան ծաղիկներ:

Հազարներով ծաղկաբարձ այցելուներ: Կատարեալ հարսնետուն:

Ես կ'ախորժիմ գերեզմաններէն: Զեմ գիտեր ինչու: Ինծի երբեք տխրութիւն չեն ազդեր անոնք:

Կ'ըսեմ: Ինչ խաղաղութիւն, ինչ հանդստութիւն: Ինչ արհամարհանք եւ անտարբերութիւն ողջերուն եւ անոնց մտահոգութիւններուն հանդէպ: Եւ ինչ գերագոյն ծուլութիւն ...

Պառկիլ եւ ողջերուն քիթին խնդալ: Բանի տեղ չդնել անոնց իրարանցումը՝ քանի մը օր ճեւ ապրելու համար:

Ահա իրենց ամբողջ զբաղումը ...

Տեսէք սա երիտասարդ կինը, կեսրոջը հողակոյտին վրայ ծաղիկ կը զետեղէ, մոռնալով որ ժամանակին մազփետտուք խաղացած էր անոր հետ, «որ առաջ սատկիս, ազատինք ձեռքէդ» երգելով ...

Այսպէս բազմաթիւ զուարճալի պատկերներ՝ իրական, անկեղծ եւ մեծ ցաւերուն մօտ:

«Տօն Ամենայն Սրբոց»: Ուրեմն բոլոր հանգուցեալները, երբ բնակութիւն կը հաստատեն մեռելատան՝ սուրբեր են՝ առանց Հռոմի Կարտինալական ժողովի որոշումին կամ Էջմիածնի Գերագոյն Հոգ. Խորհուրդի վաւերացումին:

Մահացածներու բոլոր մեղքերը կը սրբուին եւ յարգանքի կ'արժանան ողջերուն կողմէ, քանի որ սրբացած են եւ մանաւանդ՝ դադրած են մըրցակից ըլլալէ ապրողներուն հետ ...

Պէտք է գեղեցկացնել մահը: Ոչ միայն անոր արտաքինը՝ դամբարանները, այլեւ անոնց ներքինը՝ դամբանախորշերը, զարդարելով, գեղեցկացնելով այդ տգեղ փոսերը: Գեղարուեստի նոր ճիւղ մը ստեղծել...

Պէտք է որդեգրել, Հայոց «Ննջեցեալ եւ հանգուցեալ» մխիթարիչ որակումները՝ «մեռել» կոչուած գործին հետ:

Այնպէս որ երկնքի հրեշտակները — կ'ըսեն թէ անմահ են — պատիժ համարեն իրենց անմահութիւնը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՂԸՆԿԵՐՍ

Յուշ են դարձել օրերը պատանեկան հասակիս,
Բայց մի տխուր պատմութիւն միշտ խոցոտում է հոգիս:

Գարնան օր էր: Մեր դրան աղբիւրն էր մեղմ կարկաչում,
Ձեղունի տակ ճաղցրաձայն գեղգեղում էր մի թռչուն:

Պատի ճարերը բռնած՝ մագլցեցի դէպի վեր,
Նախշուն երգչին բռնեցի, արի գերի, բնաւեր,

Թեւիկները կտրեցի, ոտքին մի թել կապեցի,
Կապոյտ երկնի բնակչին ինձ խաղընկեր ընտրեցի:

Բայց տխուր էր թռչունը, էլ չէր երգում, նրռուողում
Եւ ժամէ ժամ թառամում, նիհարում էր, նուաղում:

Նայում էր նա ծառերին, երկնի ծովին լուսաջինջ.
Թափահարում թեւերն իր, աղերսանքով նայում ինձ:

Ու մի օր էլ կսկիծի, կարօտի կանչը բերնին՝
Մեռաւ երգիչ թռչունը՝ աչքը յառած իր բնին:

Յուշ են դարձել օրերը պատանեկան հասակիս,
Բայց թեւաւոր ընկերս կտցահարում է հոգիս:

ՍԱՐՄԷՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Իտալական թերթերը գովեստով կը խօսին արձանագործուհի Նուարդ Զարեանի մասին (դուստրը ծանօթ գրագէտ Կոստան Զարեանի), որ մասնակցելով Հռոմի նոր կայարանի որմնազարդումին, շահած է առաջնութիւնը երկու հարիւր իտալացի արուեստագէտներու մէջ եւ արժանացած մրցանակի: Նուարդ Զարեան ծանօթ է արդէն Հռոմի գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ իբրեւ տաղանդաւոր կին արձանագործ եւ կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն: Ուսուցիչ է Հռոմի Արուեստի Ճեմարանին մէջ: Յաճախ կը մասնակցի Իտալիոյ մէջ կազմակերպուած միջազգային ցուցահանդէսներու: Ներկայիս իր գործերու հանրութեան ներկայացնելու համար կը պատրաստէ նոր ցուցահանդէս Հռոմի, թերեւս ալ Գահիրէի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (221)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

Հասկանո՞ւմ ես, նոյնիսկ առանց պսակի ... Այսպիսի անամօթութեան միայն սրտուկներն են հասնում: Այդ ժամին դու քնած էիր սարում, բայց կանչում էիր իմ ականջին. «Ինչո՞ւ փախչել, երբ կարելի է կռուել»: Եւ ես մնացի: Բայց յետոյ ի՞նչ լսեցի քեզանից:

— Ես, ճիշդ է, չէի հաւատում ...

— Չէիր հաւատում ոչ թէ ինձ, այլ քո գործին: Դու ապստամբութիւն էիր, բայց չէիր ընդունում թէ քո զէնքը պէտքական կարող է լինել եւ Թոյլերի ձեռքում ...

— Այդ աշխարհի կարգ է. մեր հայրերի ու պապերի սածն է՝ զէնքը զօրեղին ...

— Հայրերը, պապերը կարող էին այդպէս ասել, որովհետեւ չեն տեսնել այն, ինչ որ մեր աչքերի առաջ էր կատարւում: Երբ Թշնամին տանն է նստած, երբ նա օրօրոցից դուրս է քաշում երեխային եւ նրա մի ոտից բռնած՝ խփում է պատին ու այդ արինոտ միսր գցում է մօր գիրկը, իսկ ինքը քրքջում, այն ժամանակ զօրեղ ու թոյլ չեն որոնում: Դու յանդուգն արշաւանքներ էիր գործում սարերի գլխից եւ կարծում էիր թէ դրանից աւելի ոչինչ հարկաւոր չէ: Քեզ պատասխանում էին՝ սրի անցկացնելով երեք գիւղեր. երկինքը կը ճաքճաքուէր այդ գազանութիւնից, եթէ այնքան հեռու չլինէր: Բայց դու մի ուրիշ տեղ, մի ուրիշ հանդամանքի մէջ կծել նրան, ով գցել էր մեզ հրէշաւոր բերանն ու ծամծամում էր: Եւ քեզ անիծում էին ամէնքը:

— Դու էլ, ի հարկէ ...

— Ոչ, ես չէի անիծում: Ի՞նչպէս կարելի էր ... Դու մեր հանգած օջախում մուխ էիր պահպանում, մեզ դաս էիր տալիս: Բայց երբ մենք սովորեցինք, երբ մեր Յովսէփն անգամ զէնք վերցրեց, դու չհասկացար, որ մեզ այլեւս դասեր չեն հարկաւոր, այլ լաւ առաջնորդներ: Բաւական չէ որ չհասկացար, այլ լաւ առաջնորդներ: Բաւական չէ որ չհասկացար, դեռ սկսեցիր մեզ ծաղրել, սպառնալիքներ կարդալ... Այդ ժամից ես սովորեցի արհամարհել քեզ:

— Աշակերտները ուսուցչին չեն է՞լ ներում:

— Ի՞նչ արած: Դու վատ ուսուցիչ էիր. դու միայն սովորեցնում էիր, իսկ երբ աշակերտներդ պատրաստ էին, դու այլեւս ոչինչ չունէիր անելու: Մենք այստեղ դանակ անգամ չունէինք եւ մեզ ոչխարների պէս մորթում էին. բայց այդ քո ի՞նչ փոյթն էր: Բաւական էր որ դու եւ քո մարդիկ փայլուն զէնքեր ունէիք. մեզ մնում էր նայել նրանց եւ մխիթարուել: Ես հասկանում էի թէ ինչու անիծում են քեզ: Աշակերտները առաջ էին անցել, մինչդեռ վարժապետը դեռ կանգնած էր իր տեղը. նա, ուրեմն, անպէտացել էր: Հարկաւոր էին նոր մարդիկ, հարկաւոր էր նոր դաստիարակութիւն: Մենք գիտէինք, որ գայլերի հետ ապրել չէ կարելի. դա քո դասն էր: Բայց նոր դաստիարակը պիտի իմանար մի բան — պատրաստել, լաւ պատրաստել մեզ: Եկաւ մի այդպիսի մարդ: Նա չարհամարհեց Թոյլերին ու երեխաներին. եւ ամէնքը պատրաստուեցին ջերմեռանդութեամբ ...

— Հասկանում եմ, դու էիր...

— Ոչ, Մելիք Աւանը: Ի՞նչ էի ես: Քո մ' դժգոհ աշակերտը... Մելիք Աւանը լսեց դժգոհներին եւ գործ սկսեց: Դու այդ ժամանակ էլ չէիր հաւատում մեզ ... Բայց հիմա՞ ... Հիացած ես:

— Այդքան անհասկացողն էի ես, բացականչեց Մանասը երկու քայլ առաջ անցնելով:

— Ես կ'արդարանայի քո առաջ, Գայիանէ, շարունակեց նա, քիչ լռելուց յետոյ, մի դառնութեամբ, որ ցոյց էր տալիս թէ մեղադրանքներ սաստիկ ազդել են նրա վրայ: Ես էլ ասելիք ունեմ, բայց ի՞նչ հարկաւոր է ասել, քանի որ չէ կարող ուրանալ որ ես չէի հաւատում քեզ: Եթէ այդ մեղք է, ուրեմն ես դատապարտուած եմ: Գիտե՞ս որ ինձ ծմակի մարդ են անուանում: Մի թէ՞ այդ անունը բաւական չէ, որ ես արժանի լինեմ ներողամտութեան ...

— Դու ուզում էիր լսել ճշմարտութիւնը և ես ասացի: Ներել... Ես ներել եմ ամէնքին: Բայց դու ուրիշ, աւելի ծանր մեղք ունես: Այն՝ ինչ որ ուզում էր անել իմ ահաբեկուած մայրը, չունենալով ուրիշ ճար, դու պիտի կատարէիր, եթէ մեր գործը չյաջողուէր:

ԼԷՕ

պանութիւնը եւ ի՞նչ պիտի արժէ այդպիսի ձեռնարկ մը :

2.— Ի՞նչ համեմատութեամբ պիտի աւելնայ զէնքի տակ առնուած նորագիրներու թիւը, այդ ձեռնարկը իրագործելու համար :

3.— Կարելի՞ է իրապէս պաշտպանել Արեւմտեան Եւրոպան :

4.— Եթէ Ռուսերը ունին հիւլէական ռումբեր, որոնցմով կրնան ռմբակոծել մեր երկիրը, կրնա՞ն նաեւ ռմբակոծել Եւրոպայի մեր ցամաքահանման նաւահանգիստները եւ այդպէսով մեկուսացնել մեր բանակները :

5.— Ի՞նչ ձեւ պիտի առնէ երրորդ աշխարհամարտ մը:

6.— Ինչպէ՞ս պիտի շահինք զայն :

Պ. Թէֆթ կը մեղադրէ նաեւ ամերիկեան կառավարութիւնը ըսելով թէ ան զինուորական յանձնառութիւններ ստանձնած է, առանց նախապէս չօչափելու հանրային կարծիքի տրամադրութիւնները :

Պ. Թէֆթ, որ սկիզբէն կուսակից է մեկուսացման (չմիջամտել Եւրոպայի գործերուն), պիտի պահանջէ ամբողջովին վերաքննել ամերիկեան քաղաքականութիւնը: «Եւրոպան մեր պաշտպանութեան առաջին գիծն է., կը հարցնէ: Մեր բոլոր հաւկիթները միեւնոյն կողովին մէ՞ջ պիտի դնենք, այնքան ծանրօրէն կառչելով Ատլանտեանի դաշինքին եւ արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական օգնութեան »:

Իրագեկ անձեր, նոյնիսկ հանրապետական թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ կուսակցութիւնը պիտի չհետեւի Թէֆթի քաղաքականութեան եւ թէ անփոփոխ կը մնայ արտաքին նախարարութեան ուղեգիծը :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Վերջին լուրերու համաձայն, բրիտանական կառավարութիւնը կը շարունակէ խստօրէն մաղել խաղաղութեան կուսակիցներու համագումարին պատգամաւորները: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Անգլիա մտնելու արտօնուած չեն նաեւ Պ. Ժոլիօ – Քիւրի, Ֆրանսայի հիւլէական ուժի հաստատութեան նախորդ վերատեսուչը, իր կինը, նախկին նախարարներ Իվ Ֆարժ եւ Փիէռ Քոթ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարներէն Ալէն Լըլափ:

Համագումարին կազմակերպիչները կը խոստովանին թէ ծանր վնասներ պիտի կրեն այս արգելքներուն հետեւանքով: Նախատեսուած 2500 պատգամաւորներէն հազարը եթէ չկարենան Անգլիա մտնել, 12 հազար սթերլին պիտի կորսուի: Համագումարին ծախքը հաշուած են քան հազար սթերլին մէջն ըլլալով Շէֆիլտի քաղաքապետարանին սրահին վարձքը, հազար սթերլին: Սենեակներ վարձուած են ոչ միայն 2500 պատգամաւորներու, այլեւ 700 մասնագէտներու, թարգմաններու, սղագիրներու, մեքենագիրներու եւն. համար: Այս բոլոր հաշիւները պիտի վճարուին :

Լոնտոնի օդակայանին մէջ բազմաթիւ պաշտօնեաներ հսկողութիւն կը կատարեն գիշեր ցերեկ, հարցաքննելու համար ուղեւորները: Առջի օր երկու կիներ եւ երեք այրեր վար դրուեցան աւելի քան չորս ժամ: Նոյնքան տեւեց 18 Պուլկարներու հարցաքննութիւնը: Այս պատգամաւորներէն իր կիներ էին, մէկը՝ եպիսկոպոս, Աման – տրիտ Եռնա (Սոֆիայէն), արուեստագէտ մը՝ Վլատիմիր Տիմիթրով, հանքագործ մը: Կիներէն մէկը՝ Սարա Լնչեվա, պատերազմի մէջ կորսնցուցած է իր չորս զաւակները :

Առջի օր զրոյց կը շրջէր թէ համագումարը Փոալսյի մէջ պիտի գումարուի. բայց անմիջապէս հերքուեցաւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը կորսնցուց իր արժէքաւոր անդամներէն մէկը, Ժան Պիոնտի: Ծանրապէս վիրաւոր՝ ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով, դժբախտ երեսփոխանը մեռաւ առջի օր: Մասնակցած է դիմադրական ճակատի պայքարներուն, յետոյ Գերմանիա աքսորուած: Ազատագրութենէն վերջ, եղաւ խորհրդական ներքին գործերու նախարարութեան, յաջորդական դահլիճներու մէջ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Ազգ. ժողովը ազգայնացուց երկրին անտառները :

ԹԻՊԷԹ Ազգաժողովին օգնութիւնը խնդրեց, կարմիր Չինաստանի արշաւանքին դէմ :

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ պատիժները բոլորովին ջնջելու համար, բանաձեւ մը ներկայացուց Ազգաժողովին խնամակալութեան խորհուրդը: Բանաձեւը կը վերաբերի բոլոր գաղթավայրերուն :

ՆՈՊԷԼԻ ԳՐԱԿԱՆ մրցանակին 1949ի եւ 1950ի տարեկանները բաժնուեցան առջի օր: Յիսուն թեկնածուներու մէջ, ընտրուեցան անգլիացի փիլիսոփայ Պերթրընտ Րասըլ եւ ամերիկացի վիպագիր Ուիլեըմ Ֆոքնըր: Իւրաքանչիւր մրցանակի գումարն է 11.000 սթերլին: Անգլիացի փիլիսոփան ընտրելով, Շուէտի Ակադեմիան մէկդի դրած է զուտ գրական գիծը, որ կը շարունակուէր 23 տարիէ ի վեր :

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձը Մարսէյլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը, Շաբաթ 18 Նոյեմբեր, Rue de Grignanի ընդարձակ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն):

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք ընկեր Խ. Թէլեանէ (Մարսէյլ – Պոմոն) 2000 Փրանք, իր կնոջ մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ: (Նոյն առթիւ 2000 Փրանք ալ «Հայ–Բոյժ»ի):

Հ. Մ. Մ.Ի ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԹԱՏՐՈՆԸ

Այսօր, կիրակի, ժամը 15էն 24, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը, Ave. Victor Cresson, Իսի լէ Մուլինօ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Տիրուհի Միքայէլեանի զառնալէտ մահուան առթիւ, Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեաններու, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտեաններու եւ պարագաներուն: Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եղած են հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի: Տէր եւ Տիկին Գէորգ Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մաթէոս Մաքսուտեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօշկակարեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Վարժապետեան (Լիոն) հազարական Փրանք, Օր. Մարի Ջամբեան եւ Տիկին Եպրուհի Ջիլինկիրեան 500ական Փրանք: Տէր եւ Տիկին Մաքսուտեան նոյն առթիւ կը նուիրեն հազար Փրանք Կարմիր Խաչին, հազար Փրանք Ազգատախնամին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Օննիկ Տեմճեան, Իզմիրցի, այժմ Յունաստան հաստատուած, կը փնտռէ եղբօր զաւակը՝ Փօլ Տեմճեան որ ինը տարեկանին Ֆրանսացի քոյրերու հետ Թունուզ մեկնած է: Իր վերջին հասցէն եղած է 10 rue P. Kellerman, Tunis: Տեղեկացնել Աթէնք, «Ազատ Օր»ի խմբագրութեան, 20a rue Vouli:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբի բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Շօփ տիւ Նօռի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent (մէթրօ Քատէ) :

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (Մարսէյլ) տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 9ի շաբաթ գիշեր, Clubի մէջ, 51 rue Grignan: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս՝ Պ. Լեւոն Շիրեան: Նիւթը՝ Տիգրան Մեծի ծաղրանկարը Ռէնաքի «Միհրդատ Եւպատոր» գրքին մէջ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ 1500ԱՄԵԱԿԻ առթիւ նոյն օրուան յիշատակին պիտի ներկայացուի Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանին մէջ ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԸ (ողբերգութիւն) :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C. C. P. Paris 1678-6
Mardi 14 Novembre 1950 Երեքշաբթի 14 ՆՈՅԵՄԲ.
Քսանըվեցերորդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6305–Նոր շրջան թիւ 1716
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՐԱՄԱՏԸ ԿԸ ԽՈՐԱՆԱՅ

Ինչպէս կ'երեւայ, ազատութիւնն ալ սկսած է վախնալ, եւ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ կը փնտռէ։

Վերջին ապացոյց՝ բրիտանական կառավարութեան բռնած դիրքը Խաղաղութեան կուսակիցներու Համագումարին առթիւ, որ պիտի բացուէր Շէֆիլտի մէջ, երէկ, երկուշաբթի։

Երբ առաջին անգամ կը ծանուցանէին Համագումարին վայրը, աշխատաւորական կառավարութեան վարչապետը եւ ներքին նախարարը քանիցս յայտարարեցին թէ Մեծն Բրիտանիան ազատ երկիր է, բայց անցագիր տրուած ատեն իւրաքանչիւր պարագայ պիտի քննուի առանձին։

Մասնաւոր էրպրանցում չպատճառեց այս յայտարարութիւնը, իբրեւ տարրական զգուշութեան միջոց մը։ Եւ մօտ հարիւր երկիրներ սկսան իրենց պատգամաւորներն ընտրել, առանց վախնալու որ կէս ճամբան պիտի մնան։

Յուսախաբութիւնը չուշացաւ, զարմացնելով նոյնիսկ աշխատաւորական կուսակցութեան բարեկամները։

Անցեալ շաբթուան ընթացքին, ոչ միայն մերժուեցան հարիւրաւոր անցագիրներ, այլեւ արտօնութիւն ստացած պատգամաւորներ ալ վար դրուելով ճամբուեցան, խիստ հարցաքննութիւններէ վերջ։

Այնպէս որ, մօտ երկու հազար պատգամաւորներու վրայ, հազիւ քանի մը հարիւր հոգի կրցան ոտք դնել Անգլիոյ մէջ։

Մինչեւ շաբաթ օր, Համագումարին կազմակերպիչները կը կարծէին թէ կարելի պիտի ըլլայ ժողովը գումարել հասած պատգամաւորներով։

Վերջին պահուն տեսան որ այդ ալ կարելի չէ։ Եւ Համագումարը փոխադրուեցաւ Լեհաստանի մայրաքաղաքը, Վարշաւա, ուր կրնան իրենց ուզածին պէս շարժիլ բոլոր «անբաղձալի»ները։

Սովորական պարագաներու մէջ, պահպանողական դաշինք մը անգամ պիտի վարանէր այսքան խստութիւն բանեցնել։

Կը նշանակէ թէ միտքերը այնքան պղտորած են որ, ընկերվարական Անգլիան անգամ ամէն բանէ վեր կը դասէ երկրին ապահովութիւնը։

Մինչ կառավարութիւնը յանձնառութիւն եւ բարեացակամութիւն կը խոստանար, Ապահովութեան Տեսչութիւնը տիրաբար կը գործէր, ինչպէս ամէն երկրի մէջ։

Եւ իրարու ետեւէ կասկածելի համարուեցան աշխարհահռչակ դէմքեր,— գիտուններ, դրագէտներ, կղերականներ, Նախկին նախարարներ, կիներ եւ արուեստագէտներ։

Միայն Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու պատգամաւորները չէին որ կը մաղուէին, այլեւ հարեւան Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Իտալիոյ, կամ դաշնակից Մ. Նահանգներու, Հեռաւոր Հարաւ. Ամերիկայի ներկայացուցիչները։

Իսկապէս աննախընթաց իրողութիւն մը՝ բրիտանական պատմութեան մէջ։ Ախտանշան, որ աւելորդ անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ խրամատը հետզհետէ կը խորանայ երկու աշխարհահայեացքներու, ինչպէս աշխարհամասերու միջեւ։

Անշուշտ Մոսկուան եւ իր արբանեակները յաջորէն կը շահագործեն այս պարագան, անխնայ ձաղկելու համար արեւմտեան ժողովրդապետութիւնը։

Արդէն կը լսուին անոնց չնդալից կանչերը ի լուր աշխարհի,— «Միայն խորհրդային երկիրներն են որ իրական եւ կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն»։

Դժբախտաբար անոնց իրականութիւնը բոլորովին ուրիշ բան կ'ըսէ։

Այստեղ մարդկութիւնը խորապէս մտահոգ՝ անտառ աշխարհի մը յայտնի եւ գաղտնի դաւերէն, անոր բռնաբարող բարքերէն եւ յոռեսական սանձերէն, ինքնապաշտպանութեան միջոցներ կը փնտռէ։ Երբեմն խախտելով իր իսկ աւանդական կանոնները։

Որքան թիւրիմացութիւններ եւ նախապաշարումներ պիտի հարթուէին, եթէ Մոսկուան, փոխանակ համագումարներ սարքելու, փոխանակ նշաւակութեան դատապարտելու միլիոնաւոր ժողովուրդներ, յանկարծ վար առնէր երկաթեայ ժեղկերը, առնուն իրական ազատութեան եւ խաղաղութեան։ Շ.

Ինչո՞ւ Մոսկուա տարին Թուրքը

Ինչո՞ւ Թորէզը Մոսկուա փոխադրեցին, եթէ առողջական վիճակը հետզհետէ կը լաւանար, համաձայն «Իւմանիթէ»ի ամենօրեայ զեկոյցներուն։

Ինչո՞ւ տարին, եթէ հիւանդութիւնը ծանր ըլլալով, մասնագիտական եւ երկարատեւ դարմանի կը կարօտէր։ Մասնագէ՞տ կը պակսէր Փարիզի մէջ։

Այս հարցումները եւ ուրիշներ շրջան կ'ընեն թերթէ թերթ, այն օրէն ի վեր որ մասնաւոր օդանաւ մը եկաւ Պերլինէն, Մոսկուա փոխադրելու համար Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը։

Ամէն թերթ պատասխան մը կը ճարէ, համաձայն իր քաղաքական դաւանանքին եւ մարգարէական կարողութեան։

Այսպէս, «Էփոք», Թունդ աջակողմեան, կը կարծէ թէ հիւանդին փոխադրութիւնը հետեւանք է կուսակցական նկատումներու։

— «Թորէզի վատառողջութիւնը գաղտնիք չէր ոչ ոքի համար։ Անձնատուր՝ կերուխումի եւ հաճոյքի, չափէն աւելի յոգնած՝ իր պաշտօնին բերումով, Թորէզ միեւնոյն ատեն իր վարպետին աչքէն իյնալու վախն ունէր»։

Եզրակացութիւն,— Թորէզ միջին ճամբու մարդ ըլլալով, դիրքը խախտած էր Մոսկուայի առջեւ։

Եւ որովհետեւ դիւրին չէր «իր պատուանդանէն վար նետել մարդ մը զոր կ'աստուածացնէին ամէն օր», հիւանդութենէն օգտուեցան, զայն «փաթթելու համար ծիրանի պատանքին մէջ ուր կը ննջեն մեռած աստուածները»։

Չափաւոր բայց իրազեկ թերթ մը, «Ֆիկարո», կը պատմէ թէ ռուս պրոֆ. Դաւիթենկովի հետ խորհրդաւոր պաշտօնատար մըն ալ եկած էր, Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան հաղորդելու համար Մոսկուայի ձեռք առած «կազմակերպական միջոցները»։

Քաղաքական գաղտնիք մը տեսնելով այս փոխադրութեան մէջ, թերթը կը գրէ թէ Թորէզ կարգի հրաւիրուած էր քանի մը անգամ, եւ «կը վախցուէր թէ Ֆրանսական Թիթոյականութիւն մը կրնայ ծագիլ»։

Ուրիշ աջակողմեան թերթ մը, «Սը Մաթէն», կը փորձէ գաղտնիքը լուծել հարցումի ձեւով։

— «Մեր բժիշկները չէի՞ն կրնար բժշկել Թորէզը, մեր փառաւոր երկնքին տակ։ Կը հաւատա՞ք թէ այսպէս հիւանդ մը առնել տանիլ իր տունէն, իբրեւ թէ կնոջը խնդրանքին վրայ, ախտանիշն է ամէնէն վատ, ամէնէն կեղծաւոր եւ ամէնէն անարգական բռնակալութեան»։

Ընկերվարական պաշտօնաթերթը, «Լը Փոփիւլէր» նոյնպէս խորհրդաւոր կը գտնէ Թորէզի Մոսկուա փոխադրութիւնը, զայն կոչելով «ոչ թէ համախորհուրդ որոշուած ուղեւորութիւն մը, այլ իբրեւ հպատակի մը յանձնում» (extradition)։

× Խորհրդային օդանաւը Օրլիի կայանէն մեկնեցաւ շաբաթ օր ժամը 13.20ին, Մոսկուա տանելով Մորիս Թորէզը, կինը, Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարներէն Օկիւստ Լըքէօռը, որ իր յաջորդը կը համարուի, բժիշկներ Դաւիթենկով եւ Ռուքը։ Օդանաւը Պերլին իջաւ ժամը 16.54ին, եւ ճամբան շարունակեց կիրակի օր։

Փարիզէն փոխադրուած ատեն, խիստ հսկողութեան տակ առնուած էր Թորէզի բնակարանը (Շուազի լը Ռուա)։ Աւելի քան հարիւր լրագրողներ եւ լուսանկարիչներ դիրք բռնած էին շէնքին բոլորտիքը։ Միջադէպ մը ծագեցաւ, երբ կը փորձէին լուսանկար քաշել պատուհանէ մը։ Թորէզ հիւանդանոց-կառքի մը մէջ դրուեցաւ պատգարակի վրայ եւ օդանաւ փոխադրուեցաւ մասնաւոր զգուշութեամբ։ Հրատարակուած պատկերն ալ յայտնապէս կը ցուցնէ իր հիւանդագին վիճակը, գունատ եւ նիհարցած։

Վերջին տեղեկագրին համաձայն՝ Թորէզ կաթուած մը ունեցած էր աջ կողմէն։ Կատարուած դարմաններու շնորհիւ, անդամալուծումը մեղմացած է, դէմքը շտկուած, ինչպէս եւ սրունքները առողջացած են, բայց տակաւին դժուարութիւն կը կրէ, աջ թեւը շարժելու համար։ Բժիշկները անհրաժեշտ կը գտնեն մասնաւոր դարմանում հանգստեան տունի մը մէջ, բոլորովին ապաքինելու համար։

Օդանաւը մեկնած ատեն ոգջերթի գացած էին մօտ հարիւր բարեկամներ։ Թորէզի երեք տղաքը Փարիզ կը մնան։

Չինաստան կը մերժէ Ազգաժողովին հրաւէրը

ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՈՒՂՂԵԼՈՎ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը հեռագրով իմացուց ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին, թէ պատուիրակութիւն մը Նիւ Եորք պիտի հասնի, վիճաբանելու համար Ֆորմոզայի մասին իր մեղադրանքին շուրջ։ Կառավարութիւնը, սակայն, կը մերժէ մասնակցիլ՝ զօր. Մէք Արթըրի տեղեկագրին եւ Քորէայի մէջ չին զինեալ միջամտութեան վերաբերեալ հարցի քննութեան, նկատելով որ այս հարցին մէջ ալ նախ եւ առաջ պէտք է քննել ամերիկեան զինեալ միջամտութիւնը։ Յորչափ չին կառավարութիւնը զրկուած է այս վերջին մեղադրանքը Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ պաշտպանելու իրաւունքէն, կ'ըսէ հեռագիրը, Չինաստան չի կրնար մասնակցիլ իրեն դէմ եղած մեղադրանքի քննութեան։ «Այսպէս կոչուած ՄԱԿի հրամանատարութեան տեղեկագիրը չարամտօրէն միակողմանի է, իսկ Քորէայի մասին անկէ առաջ տրուած որոշումներն ալ ապօրինի են, քանի որ անոնք տրուած են խորհուրդի երկու մնայուն անդամներու՝ Խ. Միութեան եւ Չինաստանի բացակայութեան»։

Չին համայնավար կառավարութիւնը միաժամանակ կ'առաջարկէ միացնել Ֆորմոզայի եւ Քորէայի մէջ Մ. Նահանգներու միջամտութեան վերաբերեալ զոյգ մեղադրանքները, քանի որ անոնք սերտօրէն կապուած են իրարու հետ եւ ըստ այնմ քննել զանոնք։

Չինական պատուիրակութիւնը այսօր ճամբայ պիտի ելլէ Փեքինէն օդանաւով եւ Նիւ Տէլհի — Մոսկուա ճամբով պիտի հասնի Փրակա, ուր եւ պիտի ստանայ ամերիկեան վիզա Նիւ Եորք մտնելու համար։

× Իրազեկ շրջանակները չեն կարծեր որ Չինաստանի մերժումը դուռ բանայ նոր տագնապի մը։ Թերեւս չին պատուիրակները նուազ անհաշտ պիտի ըլլան մասնաւոր խօսակցութեանց ընթացքին, քան եղան իրենց պաշտօնական յայտարարութեանց մէջ։ Ամէն պարագայի տակ, Խ. Միութեան աջակցութեամբ զօրացած, չին համայնավարները պիտի պնդեն իրենց մեղադրանքներուն վրայ, ջանալով ամբողջ պատասխանատուութիւնը բեռցնել Մ. Նահանգներու վրայ։ Եթէ նոյնիսկ զիջում ուզեն ընել, այդ պիտի ընեն թերեւս սակարկութեամբ, ապահովելու համար իրենց մուտքը ՄԱԿի մէջ։

× Քորէայի մէջ, ՄԱԿի ուժերը յարձակողական անցան շաբաթ օր, քանի մը հարիւր քիլմ. երկարութեամբ Չոնկշոնի ռազմաճակատին վրայ։ ՄԱԿի հրամանատարութիւնը կ'ըսէ, թէ այս յարձակումով կ'ուզեն ճշդել կարմիրներու ուժի քանակութիւնը։ Այս յարձակման հետեւանքով, ամերիկեան ուժերը, տեղ տեղ 7—8 քիլմ.ի չափ յառաջ գացած են։ Ընդհակառակն, հարաւ քորէական ուժերը, հիւսիս արեւելեան ռազմաճակատին վրայ ետ քաշուած են հինգ քիլմ.ի չափ։ ՄԱԿի օդանաւային ուժերու գործունէութիւնն ալ կը պահէ իր սաստկութիւնը։ Կրկին ռմբակոծուած են հիւս. Քորէացիներու պարենաւորման խարիսխները Մանչուրիոյ սահմանին մօտերը, միայն մէկ կէտի վրայ փճացնելով 55 բեռնատար ինքնաշարժեր, որոնք զէնք եւ պարէն կը փոխադրէին։

Կը կարծուի թէ պատերազմը ձմեռն ալ պիտի շարունակուի։

Եւրոպան փրկելու համար

Նախկին պատերազմական նախարար եւ այժմ նախագահ Թրումընի տնտեսական խորհրդականը, Պ. Կրէյ, նախագահին ուղղուած ընդարձակ տեղեկագրով մը կը շեշտէ, թէ Եւրոպայի եղած ամերիկեան օգնութիւնը — Մարշըլի ծրագիր եւ զինուորական օգնութիւն — պէտք է շարունակուի մինչեւ 1953 կամ 1954, նկատելով որ այս շրջանը ամէնէն կենսականն է Մ. Նահանգներու եւ ազատ աշխարհի ապահովութեան համար։ Նկատի պէտք է ունենալ, որ Արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները ի վիճակի չեն լոկ իրենց միջոցներով ապահովելու իրենց շրջանի ինքնապաշտպանութիւնը, իսկ զէնքի եւ զինամթերքի առաքումները միայն, որպէս օգնութիւն, բաւարար չեն։

Տեղեկագրին հետ միաժամանակ հրատարակուեցաւ նախագահ Թրումընի մէկ նամակը, ուր, նախագահը առանց վերապահութեան իր համամտութիւնը կը յայտնէ Պ. Կրէյի տեսակէտին եւ կ'ըսէ թէ պէտք եղած հրահանգները պիտի տրուին պատկան մարմիններուն, ուսումնասիրելու համար այս օգնութեան հետ կապուած վարչական եւ օրէնսդրական միջոցները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԻՆՉՈ՞Ի ՄԵԿՈՒՍԱՑԱԾ Է ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՎԱՆՔԸ

ԽՄԲ.— Կիլիկիոյ կաթողիկոսին Փարիզ այցելութեան առթեն, կարգ մը յայտարարութիւն – ներ այն տպաւորութիւնը ձգեցին թէ «ոմանք բացասական դիրք բռնած են եւ վանքը մեկուսացեալ ՝իճակ մը՞ ունի»: *Արեւմուտք* շաբաթաթերթն ալ գրեց թէ «մասնաւորապէս Հալէպի թեմը անվերջ խնդիրներ կը ստեղծէ»:

Հալէպի «*Արեւելք*»ը այս փափուքններուն կը պատասխանէ խմբագրականով մը, որ բռնած է թերթին երկու լայն էջերը (18 Հոկտ.):

Կ'արտատպենք հիմնական մասերը, սպասելով որ կաթողիկոսութիւնը ինք լուսաբանէ դրուած հարցերը, իր իսկ բարիքին համար.—

... Ամբաստանութիւններու առիթ չտալու համար, աւելորդ անգամ մը եւս կը թուենք պատճառները մեր վերապահութեան, պայմանաւ որ Անթիլիաս ուղղակի եւ չեչտակի պատասխանէ մեր հարցումներուն, փոխանակ հանրային կար – ծիքը թունաւորելու՝ անվայել վերագրումներով :

Արդ, հարց կուտանք հրապարակաւ.

Ա.— Համաձայն Կիլիկեան Աթոռի ներքին եւ վարչական կանոնադրութեանց, ո՞վ է գերագոյն հեղինակութիւնն ու պատասխանատու մարմինը Հայրապետական Աթոռին :—Միաբանական ժողո՞վը թէ վեհափառ հայրապետին անձը :

Բ.— Վեհափառ Գարեգին կաթողիկոս, քանի՞ անգամ Միաբանական ժողով գումարեց 1946–էն ասդին : Ի՞նչ եզրակացութեան յանգեցան այդ ժողովները, եթէ գումարուեցան :

Գ.— Ո՞վ է համարատու՝ վանքի վարչական մատակարարութեան մէջ, ինչպէս եկեղեցական եւ հոգեւորական կարգադրութեանց համար : Վեհափառի ա՞նձը , թէ միաբանական ընդհ. ժողովը :

Դ.— Ուրկէ՞ կը բխին այն գանազան ժողովները, որոնք պարտականութիւնն ունին վարչա – կան եւ եկեղեցական տնօրինութիւններ ընելու : Վեհափառէ՞ն , թէ միաբանական ընդհ. ժողովէն :

Ե.— Ինչո՞ւ ցարդ չի գումարուիր Ազգ. Ընդհ. ժողովը : Վեհափա՞ռն է օրէնսդիր եւ գործադիր մարմինները, միաժամանակ, թէ ազգ. ընդհ. ժողովը :

Զ.— Հանրապետակա՞ն (ժողովրդավա՞ր) թէ միապետական (բռնատիրական) է մեր Եկեղեցին :

Այս վեց հարցումներու շրջագծին մէջ կարելի է ամփոփել այն հիմնական պատճառները, ո – րոնք մեզ կը մղեն պահանջելու՝ որ Վեհափառ Գարեգին Հայրապետ գործքով ցոյց տայ օրինա – պահական իր բծախնդրութիւնը, եւ համապատասխան քայլեր առնէ, փոխանակ իր Աթոռի բարձունքէն իր Հօտը արհամարհելու :

Ունինք , նաեւ, վերապահութեան այլ պատճառներ, որոնց շուրջ կարելի է վիճիլ՝ երբ հիմնական կաղացումները դարմանուին :

... Դժբախտաբար, պատեհապաշտ տարրե – րու ցանց մը հիւսուած է վեհափառ Հայրապետի անձին շուրջ, ու ցարդ կարելի չէ դարձած ողջ – մտութեան եւ օրինապահութեան ձայնը լսելի դարձնել : Ընդհակառակն, մեր յստակ եւ որոշ պահանջներուն՝ հակադրուած ենդրպարտութիւնը, չարախօսութիւնն ու բամբասանքը, ընդ հովանեաւ «կղերիկոսաց »... :

Վանքը ունի, Միաբանական ընդհ. ժողով մը, որուն մաս կը կազմեն Ա.) Վեհափառ Հայրապետը, Բ.) Վեց եպիսկոպոսներ (Խադ, Փառէն, Զարեհ, Դերենիկ, Խորէն եւ Ղեւոնդ եպիսկոպոս – ներ), Գ.) Ութ վարդապետներ (Խորէն, Գնել , Տաճատ, Շահէ, Եղիշէ, Հրանտ, Բաբգէն եւ Թորգոմ), եւ Դ.) Սարկաւագներու խումբ մը՝ որ կ'անօսրանայ տակաւ, շնորհիւ... արդարամտութեան եւ անաչառութեան (!) Դպրեվանքի Տեսչութեան, որ, որոշ հեռանկարներով, անշնչելի մթնոլորտ կը ստեղծէ վանքէն ներս, այս ու այն պատրուակով խրտչեցնելու համար վաղուան արժանաւոր տարրերը, եւ մղելու համար զանոնք՝ կարգաթողութեան : (Ասիկա՝ տարբեր ողբեր – գութիւն է, որուն պիտի անդրադառնանք առանձին) :

Միաբանական այս Ընդհ. Ժողովէն է որ պէտք է բխին՝ 1.— Տնօրէն ժողովը, որ երկու տարուան համար պատասխանատու է վանքի վարչական մատակարարութեանց եւ համարատու է միաբանական ընդհ. ժողովին : 2.— Բոլոր այն ժողով – ները, որոնք պատասխանատուութիւն ունին Աթոռի վարչական, կրթական եւ եկեղեցական հար – ցերով զբաղելու : Կարճ խօսքով : — Միաբանական ընդհ. ժողովն է՝ որ պէտք է ճշդէ վարչական թէ միաբաններու եկեղեցական աստիճաններուն հետ կապ ունեցող բարոյական հարցերը, եւ համա – պատասխան որոշումներ տայ՝ համաձայն ներքին կանոնադրութեանց :

Մերկ ու ցամաք իրողութիւնն այն է, մինչ – դեռ, որ «Միաբանական Ընդհ. Ժողով»ը՝ անուն մը եւ յիշատակ մըն է լոկ, եւ վեհափառ Հայրապետ կը տնօրինէ անհակակշիռ, ազատ համար – ձակ, ապաւինելով կաթողիկոսական իր մականին, եւ կրաւորական հաւատարմութեան՝ Միաբանութեան անդամներէն շատերու :

Հարց կուտանք :— Ուղի՞ղ գործ է շահագոր – ծել միաբաններու յարգանքն ու հետեւողականութիւնը : Միւս կողմէ , արդա՞ր է յաւերժացնել այս կացութիւնը՝ վեհափառական աթոռին եւ աւելոյթին ապաւինած :

Որքան կը յիշենք, 1946էն ի վեր մէկ անգամ միայն գումարուեցաւ Միաբանական Ընդհ. ժողովը (1947ին), եւ մխրճուեցաւ աւազուտքի մէջ, առանց ճշդել կարենալու՝ թէ Միաբանական ժո – ղո՞վն է համարատու եւ վերին պատասխանատու, թէ՞ Վեհափառ Հայրապետի անձը : Տարբեր խօսքով՝ միապետութի՞ւն թէ հանրապետութիւն է Աթոռին վարչակարգը ... :

Ժողովը չկրցաւ յանգիլ որեւէ եզրակացու – թեան, որովհետեւ Վեհափառ Հայրապետը յամառեցաւ, ու մինչեւ այսօր կը յամառի պարտադրել իր անհատական հեղինակութիւնը :

Նոյն ձգտումն էր, որ նաեւ արգելք հանդիսացաւ Ազգ. Ընդհ. Ժողովի գումարումին, ժո – ղով՝ որու իրաւասութեան սահմաններուն մէջ կ'իյնայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի թեմերու ազգային վերին ղեկավարութիւնը, եւ որ կը բաղկանայ աշխարհական թէ եկեղեցական 21 ներկայացու – ցիչներէ :

... Եթէ Կիլիկեան Աթոռը կ'ուզէ փրկուիլ «մեկուսի եւ մեկուսացեալ վանք մը» դառնալու ճակատագրէն, նախ պէտք է ճանչնայ ժողովուրդի վեհապետական իրաւունքները, ապա՝ դադրի ինքզինք «Ազատ Գօտի» հռչակելու այլամերժ յանձնապաստանութենէն :

Մեր պատմութեան մէջ՝ անանկութեան եւ քայքայումի դուռը հասած են «ժողովրդական» եւ «ազգայի՛ն » այն բոլոր հաստատութիւնները, ո – րոնք ոտքի կոխած են դարձուցած ժողովրդային կամքն ու վերին հակակշռի իրաւունքը :

Եթէ Գարեգին Հայրապետ լուրջ պատճառ – ներ չունի արդի անհակակշիռ կացութիւնը յաւերժացնելու, դժուար չէ փոխադարձ համաձայնութեան մը յանգիլ, ի շահ և ի փառս Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ՝ որուն պայծառութեան, եւ, որպէս ազգային հոգեւոր գործօն անուրանալի դերին կը հաւատանք բոլորս :

ԱՐԵՒԵԼՔ

Մեր «Մոսին»ը եւ ուրիշ գիտեղիններ

Ընկեր Ռուբէն՝ շարունակելով իր յուշերը « Հայրենիք » ամսագրի հոկտեմբերի համարում, «Սկզբնական Հայ Քաղաքական Նպատակները », որի առթիւ գրուած է «Յառաջ»ի Նոյեմբեր 5ի խմբագրականը,— կը խօսի մօսին հրացանի եւ Դերիկի վանքում եղած մի շարք նշանաւոր ընկերների մասին : Այս առթիւ կ'ուզէի մի երկու լրացումներ անել :

Մեր մարտիկների ամէնից սիրած հրացանը մօսինն էր, իսկ արճանակը՝ տասըկրականոց մաուզերը :

Մօսին անուն մի Ֆրանսացի, մի նոր տեսակի հրացան հնարելով, նախ ներկայացնում է Ֆրանսական կառավարութեան, որ չի հաւանում : Ապա ռուսականին, որ հաւանում է եւ Տուլայի պետական զինագործարանը սկսում է այդ նոր տեսակի հրացանից պատրաստել ռուս զինուորների համար, որոնք զինուած էին մէկ բացուանի ծխաւոր վառօդով՝ «Բերդան» հրացանով : Իսկ Մօսինի հնարածը հինգ բացուանի է, անծուխ վառօդով եւ կրկնակի հեռաձիգ, ինչ որ ռազմական տեսակէ – տից մեծ առաւելութիւն մը կը կազմէ :

Ծիշդ այդ թուականին, եթէ չեմ սխալւում 1890ին կամ 91ին, ընկեր Գալուստ Ալոյեանը, որ յայտնի է Թորոս ծածկանունով, Երեւանի գիմ – նազիան չաւարտած, մեկնում է Ռուսաստանի Տուլա քաղաքը, զինագործութիւն սովորելու , հայրենասիրական նպատակով : Մէկ տարի վերջը հայրենիք վերադարձին, մօսին հրացանից մի քանիսը «կազմակերպելով» (ձեռք բերելով) հասնում է Թիֆլիզ, եւ յանձնում մեր ընկերներին :

Կարճ ժամանակով Թիֆլիզում իր արհեստանոցում աշխատելուց յետոյ, մեր ղեկավար մարմնի հրահանգով, Թորոսը, Կարօն (Ռոստոմի եղբայրը), Սամսոնը եւ մի քանի ուրիշ զինագործ ընկերներ, մեկնում են Թաւրիզ եւ հիմնում Հ. Յ. Դ. զինագործարանը :

Գլխաւորաբար այս զինագործարանի բովից են անցել բազմաթիւ զէնքեր ամէն տեսակի, ո – րոնցմով մեր հայդուկները կռուել են Խանասորի եւ մի շարք ուրիշ արշաւանքներում

Ունէինք մօսին հրացաններ, որոնց վրայ փորագրուած էր Հ. Յ. Դ. զինանշանը : Ունէինք հրացաններ, որ մեր հայդուկների հետ միասին , նոյնիսկ մի քանի անգամ, Կովկասից անցել են Ատրպատական եւ Երկիր :

Հետաքրքրականը այն է, որ ռուս զինուորները մօսին հրացաններով դեռ չզինուած, մեր հայդուկների մէկ մասը այդ նոր տեսակի սքանչելի հրացաններով էին կռւում : Եւ երբ ռուս սահմանապահ զինուորների հետ մեր հայդուկները կռուի բռնուելով, Մօսին հրացաններից մի երկուսը ընկնում է Ռուսների ձեռքը, իրենց համար անծանօթ տեսակի այդ հրացանի մասին, արձանագրութեան մէջ նշում են անգլիական հրացան :

Մի քանի տարի վերջն է որ ռուս զօրքին զինեցին Մօսին հրացանով, որը շարունակում է գործածել սովետական բանակը :

Գալով Դերիկի վանքին, ընկեր Ռուբէնը այդ վանքում ապրած մեր նշանաւոր հայդուկներ Նիկոլի, Վարդանի, Սաքոյի, Խէչոյի, Փոխիկի, Զաթոյի եւ Շերոյի անունները թւում մոռացել է յիշել նաեւ այդ վանքի վանահայր Բագրատ վարդապետ Թաւաքալեանը :

Բուն անունով Ալեքսանդր Թաւաքալեանը , դեռ հոգեւորական չձեռնադրուած, որպէս հայրենասէր մտաւորական երիտասարդ , Կովկասից անցել է Երկիր եւ պտտելով մի շարք հայաշատ գաւառներ, ուսումնասիրել է մեր ժողովրդի վիճակը :

Դերիկի վանքը, թէեւ աւերակ, մեր ընկերները Սալմաստի եւ Վանի միջեւ երթեւեկութեան ճամբի վրայ, հաստատուն կայան դարձնելու նպատակով, Ալ. Թաւաքալեանին համոզում են վարդապետ ձեռնադրուելու եւ Դերիկի վանքի վանահայրի պաշտօնը ստանձնելու ինչ սիրով կատարում է : Խրիմեան Հայրիկը, Թաւաքալեանին վարդապետ է ձեռնադրում, Բագրատ անունով եւ նշանակում Դերիկի վանահայր : Որով Դերիկի վանքը ունենում է իր պաշտօնական հոգեւորական ներկայացուցիչը, «պաշտօնեաներն» ու «ծառաները» յաչս թուրք կառավարութեան եւ տեղական ժողովուրդների :

Մեր զինատար խմբի ընկերներից՝ չարվադար Յակոբն էլ քահանայ ձեռնադրուելով, Սալմաստի շրջանում՝ իր հոգեւորական կոչումից օգտուելով, երկար տարիներ կատարեց իր վրայ դրուած կուսակցական պարտականութիւնները : Պարթեւահասակ, կայտառ դէմքով եւ փառահեղ մօրուքով, մերոնց հրահանգով հոգեւորականի սքեմ հագած մեր այս ընկերոջ հետ առիթ ունեցայ ծանօթանալու 1911 թ. աշնանը, Սալմաստում, որտեղ ընկեր Սամսոնի հաւատարիմ գործակից – ներէն էր :

Բագրատ վրդ. Թաւաքալեանը, մի քանի տարի վերջը նշանակուեց Գանձակի առաջնորդական փոխանորդ :

Իր վերին աստիճանի գրաւիչ եւ պատկառելի արտաքինով եւ ժողովրդանուէր գործունէու – թեամբ, մեծ հեղինակութիւն վաստակեց Գանձակում : Իրեն ենթակայ հոգեւորականներին , սպասաւորներին եւ եկեղեցական կարգը խանգարողներին այնպէս էր սաստել, որ բոլորը իրենից թէ սարսափում էին եւ թէ պատկառում : Իր կիրթ ձեւերի հետ միասին, պատարագելու, քարոզելու եւ սքանչելապէս երգելու բարձր կարողութիւններով էր օժտուած :

Իր Բաքու տեղափոխուելուց յետոյ, ուր շուտով մահացաւ, հազիւ 40 տարեկան, Գանձակի հայութիւնը այլեւս չտեսաւ այդպիսի տիպար հոգեւորական առաջնորդ :

Բագրատ վրդ. Թաւաքալեանը Գանձակում եղած ժամանակ, Սեւ Քարեցի Սաքօն, 101 տարով բանտարկուած էր Մուշի բանտում : Նրան թրքական բանտից ազատելու համար ամէն կողմ դիմումներ էր անում գլխաւորապէս իր նշանած Մարօն :

Սաքօն ռուսահպատակ էր Գանձակի նահանգի Ղազախի (այժմ Դիլիջանի) գաւառի Սեւ – Քար գիւղից, Սարգիս Ղուկասեան անունով : Որով Սաքօյին թրքական բանտից ազատելու համար հարկ եղած դիմումը պիտի կատարուէր Գանձակի նահանգապետի միջոցով կովկասեան փոխարքային, սա էլ իր հերթին ցարական կառավարութեանը, որ թրքական կառավարութիւնից պիտի պահանջէր իր հպատակ Սարգիս Ղուկասեանին :

Օգտուելով այն բարեպատեհ հանգամանքից , որ Գանձակի հայատեաց ռուս նահանգապետի պաշտօնը մի քանի օրով յանձնուած է իր հայ խորհրդական Գէոկչայեանին, Բագրատ վրդ.ը եւ Մարօն անմիջապէս դիմում են անոր միջնորդու – թեանը, ինչ որ սիրով կատարում է :

Խրիմեան Հայրիկն էլ իր կողմից դիմելով ռուսական կառավարութեանը, կարելի եղաւ Սեւ Քարեցի Սաքոյին թրքական բանտից ազատել եւ տեղափոխել Գանձակ, ուր հասաւ թրքական կարմիր Ֆէսը գլխին, եւ անմիջապէս ազատ արձակ – ուեց :

Մի քանի ժամանակ անցած, երբ Սաքօն Սամսոնի հետ միասին ներկայանում էր Խրիմեան Հայ–

Ինը հազար քիլոմեթր

Թեհրանէն Փարիզ

Թխադէմ, առոյգ երիտասարդ մըն է պարս-կահայ ճարտարապետական ուսանող եւ մարզիկ Աշոտ Աւետեանը: Տարիքը 28: Ախոյեան նորատե-սակ արշաւի մը, որ հեծելանիւի վրայ Թէհրանէն ճամբայ հանելով, հասցուց զինքը մինչեւ Փարիզ եւ հոսկէ ալ Լոնտոն, արշաւի վերջին հանգրուա-նը:

Գերազանցօրէն դժուար ու արկածախնդրա-կան այս ճամբորդութիւնը յաջողութեամբ գլուխ հանած ըլլալու հրճուանքն ու հպարտութիւնը ու-նի Աշոտ: Ձեռնարկի յանդգնութիւնը միայն պիտի բաւէր ուրիշները ետ կեցնելու այս վտանգաւոր ճամբորդութենէն: Աւետեան ունեցած է այդ յան-դգնութիւնը նետուելու համար այս անօրինակ արկածախնդրութեան մէջ: Պարսկաստանէն դուրս ելած մէկը չէր, բայց եւ այնպէս, առանց վախ-նալու, այլեւ առանց նոյնիսկ քարտէսի եւ կող-մնացոյցի ճամբայ կ'ելլէ դէպի անծանօթը, հա-կառակ շատերու զգուշացումներուն, թէ այս ճամբորդութենէն ողջ պիտի չկրնայ վերադառ-նալ: Ետ չէ կեցած իր ծրագրէն մինչեւ անգամ, երբ Համատան հասնելուն, երկու շաբաթի չափ հիւանդ պառկած է:

Ուրեմն, Յուլիս 2ին, Թէհրանէն ճամբայ ե-լած եւ հասած է Համատան: Այնուհետեւ ճամ-բորդութիւնը շարունակուած է հետեւեալ գծով. — Քիրմանշահ, Պաղտատ, Դամասկոս, Պէյրութ, Հալէպ:

Թուրքիոյ մէջ հանդիպած է Իսկէնտէրուն, Ատանա, Գոնիա, Անգարա, Պոլիս, Ատափազար, Իզմիթ, Իսթանպուլ եւ Էտիրնէ: Յետոյ անցած է Յունաստան, հանդիպելով Տէմոթիքա, Տէտէա-ղաճ, Գավալա եւ Սելանիկ քաղաքները եւ ի վեր-ջոյ հասնելով Աթէնք: Շաբաթ մը կանգ առած է Յունաստանի մայրաքաղաքը եւ ապա, Պիրէոսէն նաւ առնելով հասած է Պարի (Իտալիա), ուրկէ ճամբորդած է Հռոմ, Վենետիկ եւ Միլանօ: Ճեղ-քած է Զուիցերիան, անցնելով Ցիւրիխէն, Պէռ-նէն, Լոզանէն եւ Ժընեւէն: Յետոյ մտած է Ֆրան-սա եւ Լիոն հանդիպելէ վերջ իջած է Նիս եւ հոնկէ Մարսէյլ եւ ապա, նորէն Լիոնի վրայով հասած է Փարիզ:

Ամբողջ այս ճանապարհի երկարութիւնը, Ա-ւետեանի հաշուով 9000 քիլմ. է: Օրական ճամ-բորդած է 150—180 քիլմ., այն ալ ուտելիքի պա-շարը եւ այլ իրեր կռնակը: Տեղ-տեղ, անա-պատներու մէջ մանաւանդ, ստիպուած է քալել, իսկ Պաղտատէն մինչեւ Դամասկոս ճամբան կտրե-լու համար նստած է անապատային երթեւեկը ապահովող մասնաւոր ինքնաշարժը: Մէկ այս հե-

րիկին եւ շնորհակալութիւն յայտնում ռուս կա-ռավարութեան միջոցով իրեն Թրքական բանտից ազատելու համար, Երեմեանի հարցումին թէ ին-չու էիր Մուշ գացեր, Սաքօն պատասխանում է.— Սուրբ Կարապետ Ուխտի:

Երեմեան Հայրիկը, Սաքոյին ով լինելը կռա-հելով, ասում է.

— Ջաւակս, ալ ուխտի չերթաս...

ԲԵՆՕ

ռաւորութեան, մէկ ալ Էտիրնէէն յունական սահ-մանը անցնելու համար չէ կրցած հեծելանիւը գործածել: Յունական սահմանն ալ անցած է եր-կաթուղիով: Մնացած ամբողջ տարածութեան վրայ ճամբորդած է հեծելանիւով կամ ոտքով: Քանիցս տեղատարափ անձրեւներու եւ փոթորիկ-ներու բռնուած է եւ ոտքերը ուռած են: Եւ յա-ճախ ուժասպառ ու ջարդուփշուր հասած է կա-յանէ կայան:

Ճամբու ընթացքին, թէեւ զանազան վա-խեր անցուցած է, բայց իշխանութեանց կողմէ ոչ մէկ դժուարութեան հանդիպած է: Հետը ունի Պարսկաստանի մարզական դաշնակցութենէն յանձնարարագիր մը, որ շատ դիւրացուցած է իր ճամբորդութիւնը: Անգլերէն, ռուսերէն եւ թուր-քերէն գիտնալուն շնորհիւ ալ կրցած է հասկցը-ուիլ օտար ճամբաներու վրայ:

Հայ եւ օտար մարզական շրջանակները առ-հասարակ ջերմ վերաբերում ցոյց տուած են իրեն հանդէպ: Պոլիս եւ Աթէնք սարքած են ընդունե-լութիւններ:

Հետը ունի ալպոմ մը, ուր մասնաւոր ան-հատներ, քաղաքային իշխանութիւններ եւ մար-զական կազմակերպութիւններ իրենց գնահատան-քը կը յայտնեն հայ մարզիկի այս յանդուգն ձեռ-նարկին համար եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթեն իրեն:

Առանձնապէս օգտակար եղած են պարսկական հիւպատոսարաններն ու դեսպանատուները: Փա-րիզ հասնելուն յաջորդ օրն իսկ, պարսկական դեսպանատունը հրաւիրուած են մարզական թըղ-թակիցներ, որոնք տեսակցութիւն ունեցած են հայ մարզիկին հետ: Իսկ յաջորդ օրն ալ Փարիզի մէկ հրապարակին վրայ շարժանկարի առնուած է:

Աւետեան այժմ Լոնտոն կը գտնուի եւ քանի մը օրէն ոարձեալ պիտի վերադառնայ Փարիզ: Վերադարձին, Փարիզի հայ մարզական միու-թիւնները ընդունելութիւն մը պիտի սարքեն ի պատիւ հայ մարզիկին, ինչպէս եղած է Մարսէյ-լի մէջ: Այնուհետեւ օդանաւային ճամբով, Թէհ-րան պիտի վերադառնայ: Կ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Յաղթանակի օր մը եղաւ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն համար Նոյեմբեր 5ի կիրակին: Յաղթանակ, ոչ միայն առաջին խում-բին, այլեւ «պահեստի»ներու Ա, Բ. եւ «կրտսեր» խումբերուն համար, որոնք ամէն կերպով ջանա-ցին լաւագոյն արդիւնքներ ապահովել, եւ արդա-րացնել իրենց վրայ դրուած յոյսերը:

Ամէն ոք անձկութեամբ կը սպասէր մրցու-մին,— A. S. Brévannes, ընդդէմ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Երկու խումբերուն նուրբ եւ ճարտար խա-ղարկութիւնը հետզհետէ տաքցաւ: A. S. Brévannes, կ'ուզէր պարտադրել իր գերազանցութիւնը Ֆ.Հ. Մ. Ը.Մ.ի, կարճ եւ արագ դարձուածքներով: Միւս կողմէ, մեր տղաքը՝ միակամ, վճռած էին «փոխ վրէժ»ով ջնջել անցեալ տարուան պարտու-թեան արատը:

Այս խրախուսումին ընթացքին մերինները յա-ջողեցան հակառակորդին սահմանը անցնիլ եւ ճնշումի ենթարկել բերդը: Սակայն յանկարծ, Brévannesի կողմէ գնդակի ուժգին հարուած մը դէպի կեդրոն՝ շահեցուց իրենց առաջին կէտը:

Մեր տղաքը ջլատուած սկսան յարձակո-ղականի, եւ մեր վերջապահներէն՝ Յ. Պէրպէր-եան գնդակի ուղղաձիգ քաշուածքով մը յաջողե-ցաւ հաւասարացնել:

Խաղը սկսաւ ծանրանալ: Երկուստեք կը մա-քառէին ապահովելու համար առաւելագոյն կէ-տեր: Վերջապէս հակառակորդը տեղի տալով, Օնոյեան կը յաջողի քիչ առաջուան կորսուած (hors jeuով) նշանակէտը շահիլ:

Կիսախաղը վերջացաւ 1—2 ի նպաստ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Մեր մարզիկները բարձր խաղարկութիւն ու-նենալով հանդերձ, երկրորդ կիսախաղին երկու խումբերն ալ կազդուրուած գերագոյն ճիգը պիտի փորձէին:

Կ. Յովսէփեան յաջողեցաւ փախուստ տալ նշանակելու համար երրորդ կէտը, եթէ հակառա-կորդը զգետնէր զինք pénaltyի գծին վրայ: «Քուփ-րան» էր սակայն, եւ մեր մարզիկին վճռակեցաւ երրորդ կէտը: Քիչ վերջ Սրապը կ'ապահովէր 4րդ կէտը, կրկին Կ. Յովսէփեանի միջոցաւ:

Խաղին վերջաւորութեան հակառակորդը գե-րագոյն ճիգ մը փորձելով, շահեցաւ երկրորդ կէտ մը:

Ու խաղը վերջացաւ իր պարտութեամբ:

Այս յաղթանակով Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը ընդհանուր դասաւորումով, Première div'sionի երկրորդը կը հանդիսանայ երկու նիւերու տար-բերութեամբ, Valmy եւ Nangisէն վերջ:

Պատիւ ձեզ: Պ. Ասպետ

✕ Ահա միւս խումբերուն ձեռք ձգած ար-դիւնքները.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբը պարտութեան կը մատնէ A. S. Brévannesի պահեստիին 5—0: Brévannesի մէջ.— Բ. խումբը կը շահի 9—0, իսկ «կրտսեր» խումբը 21—0: Այսպէսով A. S. Brévannesի բոլոր խում-բերն ալ չարաչար պարտուած կ'ըլլան:

Պ. ԱՍՊԵՏ

ԼՈՒՐԵՐ Մ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Վերսկսած է արդէն կեանքը Մ. Ռափայէլեան վարժարանի սեմէն ներս: Երանի այն աշակերտներուն՝ որոնք արձանագրուած են այն տեղին մէջ, ուր կը գտնուին անունները մե-ծամեծներու մեր մտաւորական դէմքերէն: Մարսիլիայէն Վենետիկ հասան վերջերս Մխի-թարեան վարդապետի մը առաջնորդութեամբ ու-րիշ նոր պատանիներ, ուշիմ եւ խոստումնալից: Անոնց բերնէն էր որ լսեցի հիացումի արտայայ-տութիւններ ի տես դարաւոր Մուրատ-Ռափա-յէլեանի պատմական յիշատակներուն եւ անցեալ փառքին: Ու ըսի մտքէս.— Բախտաւոր հա-յորդիներ, որ կը կոխէք սեմը այն կրթական մեծ շէնքին, ուր կազմուած են Պէշիկթաշլեաններ Թէրզեաններ, Արփիարեաններ, Վարուժաններ Իսրայէլ Տիրոյեններ, Բարսեղ Շահպազներ, Գուրգէն Ալէմշահներ...:

Տարակոյս մեծապէս մխիթարական է այն քայ-լը, զոր Մխիթարեան Հայրերը առին այս օրերս, վերաբանալով իրենց մեծ ու պատմական վարժա-րանը, մանաւանդ որ յլեւս Փարիզի Մուրատեանը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (223)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

Դու, քաջ եւ անվախ մարդ, հրջապատուած քո գժերով, պէտի տանէիր ինձ Խաչէն եւ յանձ-նէիր նոյն ատելի մարդուն: Ներել կարող եմ, բայց մոռանալ — երբեք...

— Որ նշանակում է թէ ես այլեւս չպէտի մնամ այս տանը: Իմ բախտն է որ կուռի պատ-րաստութիւն կայ եւ ես այստեղից ուղղակի կը գնամ Մելիք Աւանի զօրքի հետ խառնուելու, թէ չէ՝ դժուար կը լինէր գլուխ դնելու տեղ գտնել...

Նա դուրս գնաց, թողնելով Գայիանէին մտ-քերի մէջ թաղուած...

ԺԵ.

Նոյն օրը Աննա Խաթունը ճանապարհ էր դը-նում Մանասին: Պատրաստուած էր ճաշ, որից յետոյ Մելիքի կինը դարձեալ սկսեց հաշտեցնող խրատներ տալ Մանասին, աշխատելով մեղմացնել իր աղջկայ սասծների ազդեցութիւնը եւ անդա-դար յիշեցնելով անցեալը, այս տան հիմնադիրնե-րին: Ինքը Գայիանէն էլ, կարծես, մօր միտքն էր հաստատում. վերջին ժամին նա էլ դուրս եկաւ, որ բարի ճանապարհ տայ Մանասին:

Ձիաւորները պատրաստ սպասում էին գիւ-ղում, շտապեցնում էին Մանասին: Բայց յանկարծ ներս մտաւ կոյս Հեղինէն եւ բռնելով նրա ձեռքից, պատուիրեց որ քիչ էլ սպասէ:

Մայրապետը դարձեալ առաջուանն էր. Նրա աղաչանքներից յետոյ տեղի ունեցած դէպքերը նրա վրայ ոչ մի հետք չէին թողել: Երկար տէր ողորմեան պտտեցնելով իր մատների մէջ, նա յայտնեց որ նամակ է ստացել Խաչէնի Մելիքից եւ բերողը Ջալալն է:

— Այժմ, փառք Աստուծու, խաղաղութիւն է եւ փեսան եկել է բարեկամութիւնը վերանորոգե-լու, ասաց նա: Մելիքն ինձ է յանձնել այդ գործը:

Գայիանէն ինչ որ բան շշնջաց մօր ականջում, եւ սա, կարծես, չլսելով կոյսի խօսքերը, ասաց.

— Ես ուզում էի մի քահանայի միջոցով ետ ուղարկել մատանին. այժմ կարող են իրանք տա-նել:

— Ինչո՞ւ, բացականչեց կոյսը:

— Ես աղջիկ չեմ ուղարկի Խաչէն...

— Երեւի Ջալալից լաւ տղայ ես գտել, հեգ-նութեամբ վրայ բերեց Հեղինէն: Եթէ աչքի ա-ռաջ ունես մի բոփ գիւղացի, այդ ուրիշ բան է: Բայց Ղարաբաղում Ջալալն է միակ նշանաւոր իշ-խանական տանից...

— Ինձ հարկաւոր չէ:

— Ես չեմ զարմանում այդ խօսքերի վրայ... Ե՞րբ ես դու հասկացել քո տան պատիւը, որ այժմ հասկանաս... Իշխանին թողած՝ ռամիկին կը տաս, քեզ ես ճանաչում եմ...

— Ոչ ոքին էլ չեմ տայ, սառն ու կտրուկ ե-ղանակով պատասխանեց Աննա Խաթունը:

— Լսո՞ւմ ես, Մանաս... Սրանց նման անաս-տուածներ չես գտնի: Սրանց համար կարգ, կա-նոն, գիրք ու հրաման չկայ:

Եւ ապա, դառնալով Աննա Խաթունին, նա շարունակեց.

— Ոչ ոքին չես տայ: Այդպէ՞ս է: Բայց ի՞նչ են անում աղջկան. հօ թթու չե՞ն դնում... Պա-հելը միայն փորձանք կը բերէ. մի փորձանքից ա-զատուեցիր, փառք տուր Աստուծուն: Աղջիկը տղայի համար է: Ջալալը չէ ուզում ձեռք վեր-ցնել... Խեղճը դեռ էլի տաքացած է... Լաւ տը-ղայ է, Աստուած է վկայ...

Գայիանէն նորից շշնջաց մօր ականջին եւ դուրս գնաց, իսկ մայրը հերքում էր կոյսի խօս-քերը, վէճի ժամանակ չյիշելով երեւաց Ջալալը, ինչպէս պայմանաւորուել էր Հեղինէի հետ: Զո-քանչը բոլորովին ուշադրութիւն չդարձրեց նրա վրայ. Մանասն էր, որ առաջ գնաց եւ հեգնու-թեամբ հարցրեց.

— Ինչո՞ւ ուրիշ այստեղ չեկար, Ջալալ Բէկ:

Խաչէնցի երիտասարդը կարմրեց, շփոթուեց եւ խօսք չգտաւ: Նրա տեղ պատասխանեց Հեղի-նէն.

— Վախենում է, Մանաս, ի՞նչ անի խեղճը: Ժամանակն այնպէս փչացել է, որ հիմա տղա-մարդիկ են վախենում կանանցից...

— Այդպէս չէ, ընդհատեց Աննա Խաթու-նը: — Այս տղան, պարզ ասած, երես չունի, ամա-չում է, ահա թէ ինչու չեկաւ մեզ մօտ: Այն գի-շեր, երբ ես պատրաստ էի ամէն ինչ անել, երբ պէտք էր միայն վերցնել ու տանել, սա թողեց մեզ եւ փախաւ...

չունի տրամադրելի տեղ նոր աշակերտներու համար։

Վենետիկ բոյնն է մեր 1850ի Վերածնունդի շարժումին, հայ աշխարհաբարով սկսած այն գրական շարժումին, որ դուռը բացաւ մտաւորական յեղաշրջումին, գրական արուեստի զարգացումին։ Կը յուսանք թէ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեանը վերստին պիտի հասցնէ մեզի նոր հայ մտաւորականներ, որոնց լոյսին կը կարօտինք ամէն օր։

Նախկին սան մը

Խաղաղութեան համագումարը

ՎԱՐՇԱՒԱ ՓՈԽԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Իբրեւ հետեւանք բրիտանական կառավարութեան բացասական դիրքին, Խաղաղութեան կուսակիցներու կազմակերպութեան Փարիզի կեդրոնը հրահանգեց Շէֆիլտ հաւաքուած պատուիրակներուն վերադառնալ Վարշաւա, ուր պիտի գումարուի համաժողովը Նոյեմբերի 16—21։

Եղած յայտարարութեան մը համաձայն, 74 ազգերու պատկանող 1720 պատուիրակներ պիտի մասնակցէին Շէֆիլտի համաժողովին։ Առաջին անթիւ ճամբայ ելած 400 պատուիրակներուն 200ը սակայն մերժում ստացան բրիտանական կառավարութեան կողմէ։ Ուրիշ հարիւրաւորներ ալ մնացին Փրակա, որովհետեւ Անգլիա արգիլեց օդանաւերուն փոխադրել զանոնք։ Անգլիա հասած ամերիկեան պատուիրակութեան 23 անդամներուն մուտքը արգիլուեցաւ 6 ժամ տեւած հարցաքննութենէ մը վերջ։ Արտօնուեցաւ միայն երկու ամերիկացի եկեղեցականներու մուտքը։ Այս վերջիններէն մէկը Փարիզ վերադառնալով յայտարարեց, թէ «բրիտանական կառավարութիւնը կը վախնայ խաղաղութենէն»։

Շէֆիլտի ձախողած համաժողովը բացառիկ ծախքերու դուռ բացած է եւ հազարաւոր սթերլիններ ծախսուած են յումպէտս։ Այսուհանդերձ, կազմակերպիչ մարմինը նիւթական դժուարութեան մէջ չի գտնուիր եւ լայնօրէն ի վիճակի է զոյելու նախատեսուած 30 — 40.000 սթերլինի ծախքը։

Համաժողովը Շէֆիլտէն Վարշաւա փոխադրելու որոշումը տրուեցաւ գիշեր մը տեւած ժողովէ մը վերջ, Փարիզի մէջ։ Մինչ այդ եկող ու վերադարձող պատուիրակութիւնները բնակարանային եւ այլ դժուարութեանց մատնուեցան Փարիզի մէջ եւ պատուիրակներէն շատեր պանդոկ չգտնելով սրճարաններու մէջ լուսցուցին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը մասնաւոր գեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ՝ վերջնական համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, տուրքերու վճարումը պիտի կատարուի հետեւեալ թուականներուն.— 1950 Մայիս 1էն Յուլիս 31 գանձելի տուրքերը պէտք է վճարուած ըլլան ամէնէն ուշը մինչեւ երկուշաբթի Նոյեմբեր 20։ Օգոստոս 1էն 31 գանձելի տուրքերը՝ ամէնէն ուշը մինչեւ Դեկտեմբեր 11 (երկուշաբթի)։ Անոնք որ կը թերանան, տասը առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն անվճար գումարներուն վրայ։— Ազգ. ժողովին մէջ, երեսփոխան մը չնորհակալութիւն յայտնելով հանդերձ ելմտական նախարարին, խնդրեց անհրաժեշտ հրահանգները տալ հարկահաւաքներուն որպէսզի բարեացակամութեամբ վարուին. «վասնզի հարկատուն խուզուած ըլլալով, հարկ է հոն տանիլ անոր սառղջութեան»։

ՎԵՑ ՀՈԳԻ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ Պելֆոռի շրջակաները, քարայրի մը մէջ, երբ գննութիւններ կը կատարէին 55 մեթր գետնին տակ։ Ջուրերը յանկարծ խուժելով քշեցին տարին վեց խուզարկուները, իսկ եօթներորդը հրաշքով ազատեցաւ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ փակեց Պելկրատի ալպանական դեսպանատունը, խզելով ամէն յարաբերութիւն։ Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ալպանիա անտանելի դիրք մը բռնած է Եուկոսլաւիոյ դէմ, գրգռիչ արարքներ կը գործէ սահմանագլուխին վրայ, թշնամական քարոզութիւններ կը կատարէ եւն.։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաքական յանձնաժողովը վեցի դէմ 31 ձայնով մերժեց խորհրդային բանաձեւ մը որ կը պահանջէր խորհրդակցիլ, ջնջելու համար 19 յոյն հայրենասէրներու դէմ արձակուած մահավճիռները։ Այս առթիւ խորհրդային պատուիրակը ըսաւ թէ ահուսարսափ կը տիրէ Յունաստանի մէջ։ Հելլէնական պատուիրակը, Փոյիթիս, պատասխանեց թէ երբ ահուսարսափի մասին կը խօսին, կը մոռնան որ միլիոնաւոր ստրուկներ յամրաբար կը մեռնին Սիպերիոյ աքսորավայրերուն մէջ։ Ցետոյ ըսաւ թէ Յունաստանի մէջ մահապատիժ վճռուած չէ 1949 Հոկտեմբերէն ի վեր։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԷ ԿԸ ՎԱԽՑՈՒԻ Լիոնի արուարձաններուն մէջ, Ռոն գետը յանկարծ յորդած ըլլալով։ Զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան եւ աւելի քան հազար հոգի այլուր փոխադրուեցան։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11ի Զինադադարի Օրը տօնուեցաւ Փարիզի մէջ եւ Ֆրանսայի միւս շրջանները,

ւանդական հանդիսութիւններով։ Արծարծուեցաւ Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին բոցը նախկին ռազմիկներու կողմէ։ Կրօնական արարողութիւններ ալ տեղի ունեցան եկեղեցիներու մէջ։ Զօրահանդէսին առթիւ թռան բազմաթիւ արդիական օդանաւեր։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.— Վերջին պահուն ցաւով կը լսենք թէ կիրակի գիշեր Հ. Մ. Մ.ի հանդէսէն վերջ, ինքնաշարժով տուն վերադարձին, արկած մը կ'ունենան՝ ընկեր Գ. Վարդանեան եւ Օր. Մ. Գուրգիկեան։ Կառքը կրակ կ'առնէ։ Ընկերը բաւական ծանր կերպով կը վիրաւորուի երեսէն, թեւէն եւ ձեռքի մատներէն, իսկ օրիորդը միայն ցնցումներ կը կրէ։

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձը Մարսէյլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը, Շաբաթ 18 Նոյեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս։

Rue de Grignanի ընդարձակ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն)։

Imprimerie DER AGOPIAN . 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբի բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ծօփ տիւ Նօռի մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent (մէթրօ Բաստէ)։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (Մարսէյլ) տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 9ի շաբաթ գիշեր, Clubի մէջ, 51 rue Grignan։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Նոյ. 20ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը՝ 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայութիւնը պարտադիր։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ 1500ԱՄԵԱԿԻ առթիւ նոյն օրուան յիշատակին պիտի ներկայացուի Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանին մէջ ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԸ (ողբերգութիւն)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ ԵՒ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահը։

Կը ներկայացնէ ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պոլսեցի Տիգրան Էմէկսիզեան եւ Մարսէյլէն Աբիսողոմ Զորպաճեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը եւ մօրաքրոջը տղան, Տիրան Էմէկսիզեանը, Օրտուցի, որ 1917էն մինչեւ 1939 Նիսի եւ Քանի մէջ աշխատեր է, իբրեւ կարսօն։ Իսկ 1943ին իբրեւ գերի Գերմանիոյ մէջ մնացած է Ստալակ XI A։ Գոմանտօ Գաւիչս Freichdinguen XI A Գոմանտօ Քօնտրոլ Tangulate։ Զինք ճանչցողներէն ջերմապէս կը խնդրուի տեղեկացնել։ Պ. Աբիսողոմ Զորպաճեանի, 1 Bld. des Dames, Մարսէյլ։

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻ

ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle Mazenodի մէջ, (Rue d'Aubagne)

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեան պետերուն եւ պատուոյ նախագահութեամբ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբի, ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Հայրենակցական ազգային կազմակերպութիւններու։

Կը խօսին Պ. Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Մուտքը ազատ է։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վ.ճարմա. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 15 Novembre 1950 Չորեքշաբթի 15 ՆՈՅ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6306–Նոր շրջան թիւ 1717

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԻ ՉԳՋԱՔ, ՊԻՏԻ ՉԳՋԱՆ

Նորէն երկու խօսք ձեզի, նորահասներ: Իբրեւ սրտցաւ ազդարարութիւն: Ձե՛ր իսկ բարիքին համար :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ պիտի ջանանք ամէնէն մատչելի լեզուն գործածել: Պարզ եւ հասկնալի՝ բոլորին համար :

Եթէ ձեր սորված հայերէնը չի բաւեր, հարցուցէք ձեր ծնողներուն: Կամ աւելի հասակաւորներու: Ոչ ուսուցիչ կը պակսի, ոչ ալ բարեկամ :

Նորահաս ըսելով, կը հասկնանք 20 — 25 — 35 տարեկանները: Անոնք որ անմիջական յաջորդներն են միջին սերունդին կամ անապատէն փըրկուած երիտասարդութեան :

Մեզի համար գաղտնիք չունի ձեր պատմութիւնը :

Հինգ-տասը տարեկան մանուկներ էիք, երբ այստեղ հասաք: Կամ այստեղ ծնաք: Եւ բոլորդ միասին ձեր տարրական կամ բարձրագոյն կրթութիւնը ստացաք տեղական դպրոցներու մէջ :

Գիտենք որ ձեր գլուխները — յաճախ ալ սիրտերը — հարթուեցան որոշ ուղղութեամբ: Հետզհետէ թուլցնելով կապերը՝ ձեր մայրենի մշակոյթին, պատմութեան եւ ուրիշ կարեւոր գիտելիքներու հետ :

Ձեզմէ շատերը իրենց գլուխն առած գացած են արդէն, դառնալով ժամանակէն առաջ դեղնած տերեւներ :

Երբեմնի չարլսթոնին յաջորդած են սուինկը եւ ջազերը: Աշխարհաքաղաքացիներ, որոնք այսօր կան, վաղը չկան :

Մեր խօսքը անոնց համար չէ :

«Ամէն մարդ իր խելքով կը քաշէ», կ՚ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը: Օր մը անոնք ալ դարձի պիտի գան, [illegible] :

Ուրեմն, ահա ինչ որ կ՚ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել ձեզի, նոր սերունդ, իբրեւ ամբողջութիւն — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, եւ ուրիշ Երիտ. Միութիւններ: Ո՛ւր որ ալ գտնուիք:

Կը գնահատենք ձեր ճիգերը, ինչքան ալ տկար ըլլան: Ամէն քրտինք որ կը թափի սերունդի փըրկութեան ճամբուն վրայ, անպատճառ հետք մը կը ձգէ :

Եթէ ձեր տարեկիցներէն շատեր փրկուեցան մասամբ կամ ամբողջովին, կը պարտիք մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքներուն :

Եկած է ժամանակը որ ըմբռնէք, վերջապէս, կարգ մը տարրական գիտելիքներ:

Քանի տարիները թաւալին, այնքան դժուարութեան պիտի մատնուիք, եթէ նոր եւ աւելի տոկուն ճիգեր չփորձէք :

Այսպէս, մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքն ալ ամլութեան պիտի դատապարտուի եւ կէս ճամբան պիտի մնաք,

Եթէ ձեր սորվածով եւ գիտցածով գոհանաք:

Եթէ ցուցադրական ձեռնարկները չփոխէք ի–րական աշխատանքին հետ :

Եթէ նոր պաշար չամբարէք, անխախտ հայրէն կարդալով եւ գրելով:

Զարաչար կը սխալիք, եթէ կը կարծէք թէ միշտ ալ խնամակալներ, ուսուցիչներ եւ առաջնորդներ պիտի ունենաք ձեր գլխուն վերեւ, ձեր պակասները լրացնելու համար :

Դո՛ւք պիտի ըլլաք ձեր ուսուցիչը, հայկէն բառ մը, հայկական գիտելիք մը աւելի սորվելու համար :

Ինչ որ պարզ անհոգութիւն կը համարուէր–էկ, վաղը պիտի դառնայ քրէական յանցանք: Անդարմանելի մեղք մը, որուն համար ի զո՛ւր պիտի զղջաք :

Պիտի զղջան նաեւ ձեր հայրերն ու մայրերը, չափահաս եղբայրներն ու քոյրերը, մոխիր ցանելով իրենց գլխուն :

Եւ կորուստը պիտի ըլլայ անդարմանելի, քանի որ կապ ունի հազարաւորներու հետ :

Եթէ այս վրդովիչ հեռանկարն ալ բան մը չի խօսիր ձեր սրտին, կը նշանակէ թէ արդէն ո–նած էք բարոյական ինքնասպանութեան ճամբուն:

Արթնցէ՛ք: Տակաւին լայն պատեհութիւններ ունիք ոչ միայն պաշար ամբարելու, այլեւ ձեր կատարելու: Ձեր կարգին «շրջանաւարտ» հասցնելու: Ձեր արդար յաւակնութիւնները — ժեցնելու :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՑԻՆ ՈՒ ՏԵՍԱՆ

Ամրան քանի մը ամիսները երթեւեկի ճամբան յարդարեցին դէպի Պոլիս, տարիներէ ի վեր հեռացած հայրենակիցներու համար, որ ախ ու վա՜խ կը քաշէին ի խնդիր այդ երկնառաք արտօնութեան :

Ա՛լ «Վոսփորի գեղածիծաղ ափերը», ա՛լ «Ոսկեղջիւրի հմայիչ կապուտուն ծովակը», ա՛լ «Իշխանաց կղզիներուն հմայքը»: Ո՞ր մէկը կ՚ուզէք : Շատերուն քունը փախած էր : «Գոնէ մէկ անգամ, քանի մը շաբաթով երթայինք մեր կարօտը առնէինք »...

Ու եղաւ այդ մեծ շնորհը իրենց, մասնաւորաբար օտար հպատակութիւն ունեցողներուն : Գացին երազներով ու դարձան դառն յուսախաբութիւններով :

Գացողներէն մէկն է որ կը պատմէ.

— Ի՞նչ, գեղեցկութի՞ւն: Կարծես բնութիւնն իսկ իր փայլը կորսնցուցած է: Փոխուած է Պոլիսը, կ՚ըսէին: Ինչե՛ր ինչե՛ր շինած են, կը պատմէին: Փարիզէն գացողը եթէ պատմէր իր տեսածները... Ո՞ր մէկը ըսեմ. հանրակառքե՞րը, ճամբանե՞րը, մայթե՞րը ...

— Իսկ մեր հանրային կեա՞նքը :

— Եկեղեցիներու կրօնական արարողութիւններն իսկ երբեմն «չարքի»ի տպաւորութիւն կը ձգեն: Ինչ որ հանրային կեանք կը կոչեն, «Ասլանեանական եւ հակասլանեանական» բառերուն մէջ կ՚ամփոփուի : Որ տունէն ներս մտնէք, այր թէ կին — կիները քիչ մը աւելի կրքոտ — վէճի մէջ են տեղապահին համար: Թերթերը կարդա՝ Ասլանեանը վեր, Ասլանեանը վար: Եկեղեցի երթաս «յիշուի – չյիշուի»: Գերեզման երթաս մեռելդ օրհնել տալու վէճ մըն ալ հոն կը ծագի, կարգալոյծ եկեղեցականին կամ միւսներուն պատճառով :

[illegible] թէ մեր երբեմնի Պոլիսը, իր այնքան համով կեանքով, կրնար այս օրին հասնիլ:

Ձեմ գիտեր որ եթէ այս տեղապահական վէճը չըլլար, ուրիշ բան մը պիտի գտնէի՞ն հայ համայնքը պառակտելու: Բայց ինչ որ տեղի կ՚ունենայ այսօր մեր ազգային ու պատմական Սահմանադրութեան ծննդավայրին մէջ, կ՚արիւնէ ամէն Հայու հոգին, պոլսեցիներ ըլլայ թէ ժամանակաւոր այցելու :

Իսկ թէ այս ողբերգութիւնը որո՞ւ հացին իւղ կը քսէ,— հարցնելն իսկ աւելորդ է: ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ՚իմանանք թէ՝ Արսլանեան արք.ի դիմումին վրայ, կուսակալը յետաձգած է պատրիարքին ընտրութիւնը :

Այս առթիւ կուսակալը, Տոքթ. Քէրիմ Կէօքայ, հետեւեալ «խիստ ստիպողական» շրջաբերականը ուղղած է Թաղ. Խորհուրդներուն, Նոյ. 4 թուականով . —

«Պատր. Տեղ. Արսլանեան, 3 Հոկտեմբեր 1950 հինգշաբթի օր, իր փոխանորդին եւ խորհրդականներուն հետ կուսակալութեանպաշտօնատունը գալով իր կատարած կրօնական երդումին վերաբերեալ կարգ մը ձեւակերպութիւններ ամբողջացնելու համար խնդրեց ժողովրդային պատգամաւորներու ընտրութիւնը յետաձգել 25 Նոյեմբեր 1950–ին, իսկ Պատրիարքի ընտրութիւնը՝ 2 Դեկտեմբեր 1950ին:

Նախապէս որոշուած էր 3 Նոյեմբերին կատարել ժողովրդային պատգամաւորներու ընտրութիւնը, բայց աւելի յետոյ այդ թուականը յետաձգուած էր 5 Նոյեմբերին :

Կուսակալութիւնը յարմար տեսաւ Պատր. Տեղ.ին այս դիմումը նկատելով որ արդէն զուտ կրօնական բնոյթ կրող այդ Աթոռին դիմումը ցոյց կը տրուի իբրեւ-ընտրական անհրաժեշտութիւն :

Յարմար դատուած է պատգամաւորներու ընտրութիւնը կատարել 25 Նոյեմբեր 1950ին, իսկ Պատրիարքի ընտրութիւնը՝ 2 Դեկտեմբեր 1950ին: Կը խնդրեմ ըստ այնմ շարժիլ »:

╳ Նոյն աղբիւրին համաձայն, ընտրութեանց յետաձգումէն անմիջապէս վերջը, նոր միջադէպեր ծագած են քանի մը եկեղեցիներու մէջ, տեղի տալով ոստիկանական միջամտութեան: Մարմարա կը գրէ թէ Պատր. տեղապահը մասնաւոր կոնդակներ? հրատարակած է, ճնշում կը բանեցնէ քահանաներուն վրայ եւայլն :

Երեք Մեծերու դիրքը Մոսկուայի հրաւէրին առթիւ

ԵՐԵՔՆ ԱԼ ՀԱԿԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին, ամերիկեան եւ ֆրանսական կառավարութեանց հետ համախորհուրդ, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ մերժեց խորհրդային առաջարկները իբրեւ հիմ ընդունիլ Գերմանիոյ ապազինման մասին ծրագրուած քառեակ բանակցութեանց: Դուռը բաց ձգելու համար, սակայն, արեւմտեան երեք պետութիւնները, զատ զատ եւ մինչեւ շաբթուս վերջը հակառաջարկներ պիտի ներկայացնեն խորհրդային կառավարութեան :

Իր յայտարարութիւններով, Պ. Պեւին մեղադրեց խորհրդային կառավարութիւնը թէ բազմիցս բռնաբարեց Փոցտամի համաձայնագիրը, այնպէս որ այդ համաձայնագրի գործադրութեան համար Մոսկուայի առաջարկը ոչ մէկ նպատակի պիտի ծառայէ, ցորչափ խորհրդային կառավարութիւնը փոխած չէ իր քաղաքականութիւնը : Համաձայնագրի բռնաբարման իբրեւ ցուցն ապացոյց Պ. Պեւին յիշատակեց Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ ստեղծուած կէս – զինուորական ուժեղ կազմակերպութիւնը, իսկ իբրեւ խափանարարութիւն քառեակ յանձնառութեանց շեշտեց, թէ ինչպէս Ռուսերը մերժեցին ստորագրել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, որու մասին հիմնական համաձայնութիւն մը գոյացուցած էին չորս արտաքին նախարարները Փարիզի մէջ, 1949ին: Եթէ Խ. Միութիւնը ստորագրէ այս դաշնագիրը, ինչպէս պիտի առաջարկեն արեւմտեան երեք պետութիւնները, ատիկա պիտի ընդունուի իբրեւ փոփոխութիւն մը խորհրդային քաղաքականութեան մէջ եւ պիտի արդարացնէ կատարուելիք քառեակ բանակցութիւնները :

Պ. Պեւին աւելցուց թէ Գերմանիոյ հետ կապուած ընթացիկ հարցերը հետեւանք են պատերազմէն ասդին Սովետներու հետապնդած քաղաքականութեան: Այս քաղաքականութիւնը ոչ միայն Գերմանիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի մէջ ստիպած է ազատ ժողովուրդները ուժեղացնել իրենց հաւաքական պաշտպանութիւնը : Ընդհանուր հարցի մը մէկ մասն է միայն գերմանական խնդիրը: Բանակցութիւնները պէտք է կատարուին այդ ընդհանուր հարցին շուրջ Չորսերու ժողով մը գումարուելու պարագային: Արեւելեան Եւրոպայի արտաքին նախարարները կը մերժեն իբրեւ բանակցութեանց հիմ ընդունիլ Փրակայի մէջ տրուած որոշումները: Ժողովը պէտք է գումարել նկատի ունենալով տարակարծութեանց նախկին հիմը եւ ոչ թէ Խ. Միութեան կողմէ պատրաստուած ծրագիր մը :

Պ. Պեւինէն վերջ խօսք առաւ Պ. Չըրչիլ եւ յայտարարեց թէ Պահպանողական կուսակցութիւնը բոլորովին համաձայն է կառավարութեան տեսակէտներուն :

╳ Մինչեւ երեք պետութեանց պատասխանին բանաձեւումն ու առաքումը, եւրոպական բանակի մը մէջ Գերմանիոյ մասնակցութեան մասին Լոնտոնի բանակցութիւնները պիտի չդանդաղին բնաւ: Փոխանորդներու խորհուրդը, զինուորական յանձնախումբի սերտ գործակցութեամբ, կը շարունակէ իր աշխատանքները Լոնտոնի մէջ ի պատրաստութիւն Ատլանտեանի դաշինքի խորհուրդի ժողովին, որ պիտի գումարուի Դեկտեմբերի ըսկիզբները: Մեծ յոյս կայ որ լուծման միջին ձեւ մը պիտի գտնուի հարթելու համար ամերիկեան եւ ֆրանսական տարակարծութիւնները եւ ապահովելու Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան: Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի ընդդիմութիւնը մեղմացած է :

Խաղաղութեան համագումա՞ր թէ բոլշեւիկեան դաւեր

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Շէֆիլտի «խաղաղութեան ցոյցին» ձախողումը ուժգին հարուած մը եղաւ այդ ձեռնարկի բուն կազմակերպիչներուն՝ Մոսկուայի Չեկայի նախագահ Բերիայի եւ ընդհ. քարտուղար Մալենքովի համար: Այս վերջինները, «խաղաղութեան համագումար»ի անմեղ պիտակին տակ կ՚ուզէին ուղղակի շփում ունենալ Անգլիոյ եւ Արեւմտեան Եւրոպայի բոլշեւիկ վարիչներուն հետ, գծելու համար անոնց աշխատանքը 1951ի ընթացքին, իբրեւ շարունակութիւն «պաղ պատերազմի»: Այդ համագումարը առիթ մը պիտի ըլլար նաեւ խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան համար քննելու երկաթեայ վարագոյրէն ասդին գտնուող իրենց ընկերներու դիրքը: Այս վերջինները պիտի յանդիմանուէին նաեւ այն ձախողանքին համար, որով չկրցան Նոյեմբեր 15ին կազմակերպել միօրեայ գործադուլը, իբրեւ բողոքի ցոյց Շումանի ծրագրին դէմ: Այս բոլոր գաղտնի աշխատանքներուն հա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ՍԵՐՈԲ ԱՂԲԻՒՐԻ ՄԱՀԸ

(Սպանութեան տարեդարձին առթիւ)

Սերոբը հսկայ, գեղեցկադէմ կռուելու ընդունակութիւններով օժտուած Ախլաթի Սոխորդ գիւղացի մի ազնիւ երիտասարդ էր․ Թշնամին նրա անօրինակ փորձերը շատ անգամ առած էր։ Թշնամին տեսաւ թէ՝ ինչպէս Սերոբ Նէմրութի կողերուն վրայ ազատեցաւ միայնակ կռուելով յիսուն կանոնաւոր զօրաց հետ, եւ միւս կողմէ ալ կռուելով բնութեան արգելքներու դէմ ։

Ձմեռ էր, ձիւնը պէտք էր ճեղքել ու վեր բարձրանալ, այդ միայն Սերոբին յատուկ էր ։ Թշնամին տեսաւ, թէ նա ինչպէս վրէժխնդիր եղաւ այն հայ եւ Թուրք վատերուն, որոնք ժողովրդի տզրուկներն էին։ Թշնամին տեսաւ, թէ ինչպէս նա ձերբակալեց շատ մատնիչներ, տարաւ Նէմրութի գագաթը, հոն Աստուծոյ մօտիկ տեսաւ ընկերական դատաստան, տուաւ մահուան վճիռներ եւ շատերուն ալ վեհանձնաբար ներեց ։

Սերոբի կատարած գործերու մանրամասնութիւնները պէտք է թողնել մեքի հանդիսա շրջաններուն։ Կը յիշեմ միայն Բաբշէնի կռիւը, որ համահաւասար է Խանասորի, Խաստուրի, Բանկի ընդհարումներուն․ եւ ցուցէ անոնք չհասնին այդ ճակատամարտին, նսեմանան սորա առջեւ, եթէ համեմատութեան դնենք տեղը, դիրքը եւ թշնամւոյ անհամեմատ ուժը։

Բաբշէնը Բաղէշէն կէս ժամու հեռաւորութեամբ գիւղ մըն է։ Սերոբ իր կորիճ հայդուկներով հոտ կը գտնուէր, խումբը կը բաղկանար 14 հայդուկներէ։ Դաւաճաններու դաւերով՝ առաւօտեան լուսաբացին պաշարման վիճակի մէջ դրուեցաւ Բաբշէնը։ Կարծես ուրախ ու զուարթ Սերոբը այդպիսի մը օրուայ կը սպասէր, ուր երեւան պիտի գար իր հերոսութեան նկարը։ Նա իր հայդուկներով բարձրացաւ մօտակայ բլրակը․ զօրքերու եւ քիւրտ աշիրէթներու անհամար բազմութիւն մը Թափուեցաւ բլրակի չորս կողմը․ մօսին հրացաններ սկսեցին գոռալ բլրակի գագաթէն․ Սերոբը իր խրոխտ ձայնով ազդու հրահանգներ կ'որոտար հայդուկներին, կը դիտէր նոցա դիրքերը ու կ'ըսէր․ «Մի վհատիք, Աստուած մեր կողմն է, յաղթութիւնը մեր բաժինն է»։ Կարկուտի նման կը տեղային գնդակներ․ հասան թնդանօթակիր զօրքեր, սկսեցին Թնդանօթներ գոռալ, բայց (մօսինի գնդակները անմիջապէս ցիր ու ցան ըրին Թնդանօթաձիգ զօրքերը, երբ մի քանի զօրապետներ ու զօրքեր զոհ տուին։ Մինչեւ երեկոյեան մութը տիրելուն՝ հազիւ կրցան 12 Թնդանօթ արձակել։ Սերոբը քմծիծաղով կը դիտէր թշնամին եւ կը պոռար․ « Սեդրակ, Նշան, Մուշեղ, ինչո՞ւ ձայն տալով չէք կռուիր»․ Սեդրակ, Մուշեղ, Նշան բլրակի դիմաց նստած՝ պահապան հրեշտակի նման կը լսէին Սերոբի ազդու ձայնը եւ գնդակներով կը պատասխանէին․ «Մենք ահա կը կատարենք մեր բաժինը, ջանացէք դուք որ ձեր դիրքը անմատչելի մնայ»։

Վերջապէս երկարեցաւ կռիւը մինչեւ երեկոյեան մութը տիրելուն, մեր հայդուկներու զոհը միակ Սարգիսն էր, որ իր դիրքի մէջ ճակատէն գնդակահար լինելով, երեսը դրած հրացանի կոթին, կը հանգչէր, առանց շարժուելու, առանց իր դիրքը փոխելու։ Իսկ Թշնամին կորսնցուց Բաբշէնի շրջակայքը 60—70 հոգի ։

Երեկոյեան մութը վերջ տուաւ կռւոյն, ոտքի ելան հայդուկները գոհ սրտով, բայց Թշնամին պաշարման մէջ կը պահէ կուրի դաշտը, սպասելով երկրորդ օրուայ լուսաբացին։ Առին անմահ Սարգսի զէնքերն ու գոյքերը, համբուրեցին նորա արիւնոտ ճակատը եւ վար իջան բլրակէն։ Ոլոր մոլոր ճամբաներով յաջողեցան, առանց ընդհարման անցնիլ Թշնամւոյ պարիսպը, մինչեւ անգամ լսելով շատ մօտէն Քրտերի խօսակցութիւնները, թէ ով որ կ'առնէ ամսական, Թող այն մեռնի Թագաւորի համար։ Սերոբը իր հայդուկներով ազատեցաւ եւ հոն կազմեց յաղթութեան կոթող մը։ Հին ազգային պատմութիւններու գրուածները շատ անգամ չափազանցութիւն կը համարենք, ահա օրինակը, Թող լսէ ամբողջ աշխարհը, բայց ափսոս, որ միայն մի օր էր ։

Տաճիկ կառավարութիւնը եւ խուժանը առաւօտուն չտեսան ոչ ոք բլրակի վրայ, ամօթահար ետ դարձան։ Այս կռուէն յետոյ Սերոբը Թուրքերի համար դարձաւ «Փաշա», ինչպէս ալ կ'անուանէին «Սերոբ փաշա», իսկ մեզի համար նուիրական ու պաշտելի նահատակ։

Կառավարութիւնը չէր կրնար մոռանալ այս բոլորը․ իր կատաղութիւնը Թափեց նրա տան վրայ, ձերբակալեց Սերոբի մեծ եղբայր Մխէն եւ կինը։ Անլուր տանջանքներէ յետոյ, յաջողեցաւ Մխէն փախչիլ բանտէն․ շատ մը տառապած սալիներով ազատեցաւ եւ Մխէի կինը, որին Տարոյ կը կանչէին։ Աւարի առնուեցաւ Սերոբի տան մեծ հարստութիւնն, ոչխարն ու տաւարը․ փախստական Սերոբին հասան իր կին Սօսէն, որդին Յակոբ եւ միւս եղբայր Զաքարը։ Կազմեցին ամբողջ ընտանիք մը Սասնոյ գագաթին։ Չեմ ուղեր այլեւս աւելի յառաջ տանիլ պատմութիւնը, գրելու համար տոկունութիւն է հարկաւոր, կարդալու համար՝ սիրտ է պէտք ։

Թշնամին շատ լաւ գիտէր, եթէ յարձակում գործէր Սերոբի դէմ Սասնոյ բարձրաւանդակների վրայ, կը կրկնուէր Բաբշէնի դէպքը աւելի յանդուգնաբար, աւելի փառաւոր պսակով․․․ Յաջողեցաւ ձեռք բերել Սասնոյ Գեղաշէն գիւղացի Աւէ անուն դաւաճան մը, լիրբ մը, որի միջոցով կարողացաւ Սերոբի համար կազմած ծրագիրը իրագործել։ Թունաւորեց Սերոբի խմբակը ․․․ Հիւանդանալով, բոլորն ալ ուժասպառ եղան, փորոտիքներէ կտորները դուրս կը Թափուէին․ այսպիսի յարմար առիթ այլեւս Թշնամւոյ ձեռք կարելի չէր անցնիլ․․․ այդ ժամանակ միայն ութ հայդուկ ունէր Սերոբ իր մօտ, որոնցմէ մէկ քանին ալ ծանրապէս հիւանդ ։

Առաւօտեան լուսաբացին Բաղէշէն եւ Մուշէն յանկարծ հասաւ զօրաց բազմութիւն մը եւ ուղղակի յարձակում գործեց Կէլիէկուզանի մէջ այն տան վրայ, ուր կը գտնուէր Սերոբը իր ընտանիքով։ Հայդուկները Թեւերու տակ ինկած հազիւ կրցան գեղէն դուրս հանել․ Նա քալելու ուժ ու կարողութիւն չունէր։ Տեսաւ Թշնամին եւ անվախ յարձակեցաւ։ Սերոբը կարծես յոգնած խնդրեց իր հաւատարիմ հայդուկներէն․— «Դրէք ինձ այս քարի առջեւ․ իմ վերջին օրն է , եւ ջանացէք դէթ ձեր կեանքն ազատել․ մնաք բարեաւ»։

Երբ վար դրին, հրացանի խողովակը ճակտին փակցնելով ծանր հառաչանք մը Թռաւ սրտէն․ Նա կինը Սօսէն, Մշոյ երկրորդ Կարինէն, կանգնած նրա առջեւ, այս ու այն կողմ կը տարուբերէր՝ կարկուտի նման Թափուող գնդակները Սերոբին չդպչելու համար։ Սերոբ չկրցաւ ոչ մի գնդակ ուղղել դէպի Թշնամին․ վէրք մը ստացաւ ոտքին․ հասաւ զօրաց բազմութիւնը, դեռ նա կը չէր։ Կտրեցին նրա ազնիւ գլուխը։ Սօսէն մի կաթիլ արցունք Թափեց նրա դիակին եւ հեռացաւ։ Ինկան հող, իրար կողքի, Սերոբի եղբայրներ Մխէն ու Զաքար, որդին Յակոբ եւ չորս հայդուկներ, միւս չորս հայդուկներըբարձրացան լեռների գագաթները կռուելով․ Թշնամին այլեւս իր նպատակին հասած էր, հայդուկներու ետեւէ իյնալու պէտք չկար։ Մեծ ուրախութեամբ տարին Սերոբի գլուխը դէպի Մուշ, Սօսէի հետ միասին, …ից ալ Բաղէշ ։

Անէծք ու նզովք այն ձեռքերուն, որ համարձակեցան դաւաճանել ու կարճել այսպիսիններու կեանքը։ Նզովք այն Հայուն, որ կը մոռնայ այսպիսիններու սրբազան արիւնը ։

ՀՐԱՅՐ (Ուրուական)

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Ազգապահպանում ամուսնութեամբ

Ահա լուրջ խնդիր մը,— Ազգապահպանման դրքին կարեւոր բայց զգայուն երեսներէն մէկը։ Հազիւ կը համարձակիմ «Յառաջ»ի միջոցաւ սալին վրայ բերել հրապարակաւ, ծեծելու եւ աւելի ձեռնահաս ձեռքերու մուրճին ու խնամքին յանձնելու համար զայն ․․․

Ունինք, ուրիշ ազգերէ աւելի, հասունցած մանչերու եւ աղջիկներու երամներ, երիտասարդութեան կայծովն ու բոցովը ուռճացած ։

Ի՞նչպէս կարելի է իրար չաղկապել զանոնք։

Մասի վրայ համրուող մեր գաղութին 8—10 քաղաքներուն մէջ այդ կարելի է, ունենալով բազմազան միութիւններ, կուսակցական, մարզական հայրենակցական եւայլն։ Այդ եռուզեռը ինքնին չանթարգել մըն է ձուլման դէմ, հոդ չէ թէ ,իրարու չհաւնող եւ այլամերժ։

Այդ բախտաւոր քաղաքներուն մէջ իսկ, քանի տարիները կը սահին, նոյն համեմատութեամբ ալ օտարներու հետ ամուսնութիւնները կ'աւելնան ։ Քառասուն միլիոն ժողովուրդի մէջ, լայնքին ու երկայնքին փռուած բեկորները կը փոշիանան (չըսելու համար կը հիւլէանան) 2ով, հինգով կամ տասնով եւ աւելին իսկ։ Շատերուն ոգին հայերէն Թերթն ու գիրքն են որ կը պահեն, այն ալ, եթէ բաժանորդ են որեւէ հայ Թերթի ։

Այդ շրջանները, հայկական հորիզոնէ կտրուած՝ օտարներու հետ ամուսնութիւնները կ'ըլլան աւելի դիւրին ։ «Անճարը կ'ուտէ բանջարը» ։

Օրինակներով խօսինք ։

Անցեալները Մարաշցի հայրենակից մը, հայաշատ Մարսէյլէն, կ'ըսէր ընկերաբար․— « Ինծի մեծ բարիք մը պիտի ընես․․․»։

Քանի ամիսները կ'անցնին եւ ի վիճակի չեմ այդ բարիքը ընելու, միջին տարիքի իմ այդ հայրենակիցիս, անոր չոր ու ցամաք երկու խօսքը՝ օղեր ականջիս կառչած, յանկերգի մը պէս կը կրկնեն յաճախ․— «Ինծի մեծ բարիք մը պիտի ընես․․․ Տեղացիներ շատ, բայց, կ'ուզեմ հայկական բոյն մը կազմել»։ Ահա անոր վերջին խօսքը։

Ահա 22 տարեկան երիտասարդի մը մայրը որ արցունք կը քամէ օրն ի բուն իր տղուն համար որ օտար աղջկան մը շուքին հետ կը քաշքշուի փողոցն ի վար ։

Ոչ շատ հեռուն, ընտանիքի մը միակ աղջիկը որ երեսունի դռներն է հասած։ «Ծանօթներուդ մէջ մէկը չունի՞ս» կը հարցնէ մայրը քիչ մը ժպտելով, մինչ մայրական հոգին արդէն իսկ խեղդուած է իր ցաւովը ։

Նոյն գիւղաքաղաքին մէջ ահա ուրիշ հայ ընտանիք մը իր կարգուելիք երեք աղջիկներովը սուրճի գաւաթին մէջ կը փնտռէ իր փեսաները ։

Հինգ քիլոմեթր անդին, Փ․․․էն երեք հայ կլորիկ աղջիկներ մտան օտար անկողին ։

Նոյն տեղէն սեւաչուի խելացի տղայ մը, հայրենադուրկ ինծի եւ քեզի պէս, կորսնցուց իր մայրենիքը, իր կնոջ պատճառաւ ։

Նոյն շրջանին հայ գինուոր մը, պատահաբար ծանօթացած օտար կնոջ մը հետ, ամուսնութեան կը պատրաստուի ։

Ս․էն հայ աղջիկ մը գնաց Ամերիկա դրախտ երթալու պէս եւ ամուսնացաւ հոն «Մելիքի աղջկան» պէս ։

Այնինչ քաղաքէն մեծահարուստ հայրենակից մը երկու օտար փեսաներով անգամ մը եւս հարստացաւ ։

Կծիկ մը՝ որ որքան կ'երկարի, այնքան կ'արիւնէ մեր սիրտը ։

Եւ այս հատուկտոր օրինակները 3—4 գիւղաքաղաքներու մէջ, ոչ աւելի քան 20 քիլմ․ գծի մը վրայ միայն ․․․

Եթէ «Յառաջ»ի Թղթակիցները հանդէսներէն վերջ քիչ մըն ալ այս տեսակ ցաւերով զբաղէին․․․ Եւ կամ մեր հոգեւոր հովիւները ամէն մէկը իր ծուխին մարող մուխն ալ տեսնէր ․․․

Ցաւը տեսնելէ վերջ՝ դարմանը մտածելը մեր ամէնուն պարտքն է։

Մեր հայ հարուստները իրենց միլիոնները Բարեգործականին կը կտակեն, Ազգին բարիք մը ընելու համար։ Ահա նոր գլուխ մը բարեգործութեան,— « Հայ բոյն» կամ «Հայ Տուն», ինչպէս որ կ'ուզէք ։

Ատեն մը մէկ Հայը մէկ ոսկիի ծախու կ'առնուէր Տէրսիմի լեռներէն։ Հիմա ալ լուսաշող ոստաններու կամ խուլ ու անծանօթ գիւղերու լայնքին ու երկայնքին մեր հարազատները բռնած են «դրախտ»ին անդարձ ճամբան․․․ եւ մենք այս անգամ մէկի տեղ երկու Հայեր (այր եւ կին) միասին գնելու հարկադրանքին առջեւ կը գտնուինք։

Կարելի չէ՞ հիմնադրամ մը հաստատել կարօտ զոյգերու ամուսնութիւնը դիւրացնելու համար ։ Իսկ « ձեռքը բերանը հասնող »ներուն համար ալ, ճար մը մտածել։

Մեր Հայրենակցական Միութիւնները կրնան իրենց ծրագրին մէջ առնել այս հոգը։ Մամուլը՝ Թող բանայ իր էջերը, իսկ իր 4րդ էջը յատկացնէ « Կը փնտռուի»ներու, ինչպէս տեղական Թերթերը։

Տեղական Թերթերը լեցուն են յարմար կողակից մը գտնելու փնտռտուքներով։ Նոյնիսկ բախտակից Հրեայ մը անցեալները այդպիսի փնտռտուք մը տուած էր տեղական Թերթի մը մէջ, իրեն հայրենակից հարսնցու մը գտնելու յոյսով ։

Արհաւիրքէն երեսունհինգ տարի վերջ, դեռ ունինք, հայր՝ մայր, քոյր, եղբայր փնտռողներ, բայց առանց բարակը փնտռելու մեր արիւնը կը հոսի մեր արդէն իսկ կոտրակուած սիրտէն անդին, անշշուկ ։

Դպրոցէն վերջ՝ ահա բախտին ձգուած այս հարցն ալ իր լուծմանը կը սպասէ։ Մարդահամար մը՝ կրկնապէս օգտակար։

Ազգային մարմինները, Բարեգործականը, Հայր․ միութիւնները եւ այն բոլոր ծնողքները որ ուղղակի ենթակայ են այս վտանգին, չունի՞ն պարտականութիւն մը, կը հարցնեմ ձեզի, Տիկիններ եւ պարոններ Հայոց ազգին ․․․

ԳԷՈՐԳ ՋՄԻԽՈՆԻԱՑԻ

ՉՈՐՐՈՐԴ զոհ մը ունեցաւ Միշլին գործարաններուն սեփականատէր ընտանիքը, Քլէրմոն Ֆէռան – Փարիզ ճամբուն վրայ։ Հաստատութեան տնօրէնը , Փիէռ Պուլանժէ , մեռաւ ինքնաշարժը ծառի մը զարնուած ըլլալով, իսկ կինը կորսնցուց երկու Թեւերը։ Նախապէս նոյն ճամբուն վրայ (Թիւ 7) մահացու արկածներ պատահած էին 1936ին, 1947ին եւ 1949ին։ Զոհերը՝ նոյն գերդաստանէն ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ի՞նչ կ'արժէ 1950ի փրանքը

1914ի փրանքին հետ բաղդատմամբ ներկայ փրանսական դրամին արժեզրկման սակին մասին կարծիքները բաւական կը տարբերին :

Ոմանք կ'ըսեն թէ ոչ այնքան իր ոսկիի ար-ժէքին եւ օտար դրամներու հետ ունեցած համե-մատութեան հետեւանքով, որքան իբր արդիւնք գիներու ներկայ բարձրացման՝ այսօրուան փրան-քը կ'արժէ 1914ի փրանքին 150րդ մասը :

Ուրիշներ կը մտածեն թէ արժեզրկումը այս աւկոսէն անդին անցած է եւ թէ Ֆրանսայի գոր-ծառնութիւններուն ծառայող դրամը չարժեր նոյն-իսկ ժերմինալ փրանքին (1914էն առաջուան 200րդ մասը) :

Այսուհանդերձ, կը թուի թէ 200 թիւը ընդու-նելով բաւական մօտ կ'ըլլանք իրականութեան — իրականութիւն՝ որ ինքն ալ չարժուն է եւ յաճախ անկարելի է ճշդել որոշ դասակարգի ծախքերու համար :

Իրաւ ալ տնտեսական շարժումը ընդհատում չունի : Միշտ եւ միաժամանակ ուղղուած չէ դէպի յառաջդիմութիւն : Յաճախ խորապէս յետադարձ շարժումներ կը ներկայացնէ, ինչպէս մեր սերուն-դը կրցաւ հաստատել : Ահա թէ ինչու սպառման սովորութիւնները եւ սպառումներն իրենք ալ ան-ընդհատ փոխուելով՝ անկարելի կը դառնայ հաշ-ուել թէ ի՛նչ պիտի արժէր այսօր ապրուստի ձեւ մը որ ճշդիւ հաւասար ըլլայ 1914էն առաջուան ընտանիքի մը եւ նոյնիսկ անհատի մը ապրելու եղանակին :

Եւ փոխադարձաբար դժուար է փնտռել թէ ո՞ր չափով աշխատավարձքի գնման կարողութիւ-նը կը համապատասխանէ 1914ի սպառումներուն պահանջած կարողութեան :

Պարզապէս կը հաստատուի, զոր օրինակ, դրա-մատոմսերուն համար : Գանգատ յայտնուեցաւ թէ դրամական ամենաբարձր թղթադրամը երկար ժա-մանակ եղաւ հազար փրանքնոցը որ կը համապա-տասխանէ 1914ի 5—6 փրանքի գնման կարողու-թեան : Բայց եթէ այսօր վերահաստատուի 1914ի 1000 փրանքնոցին գնման կարողութիւնը ներկա-յացնող դրամատոմս մը, պիտի ունենանք 180.000-էն 200.000 փրանքնոց թղթադրամ մը : Ո՞վ պիտի ուզէր կամ պիտի կրնար գործածել զայն : Նոյն բանն է շարժուն արժէքներուն համար : Ժամանա-կին, ամէնէն ժողովրդական փոխառութիւնները, օրինակի համար Քրէտի Ֆոնսիէի եւ Վիլ տը Փա-րիի արժեթուղթերը 500 փրանքնոց օպլիկասիոն-ներ կը ներկայացնէին, որոնք յաճախ բաժնուած ալ կ'ըլլային իրենց մէկ քառորդին կամ մէկ հին-գերորդին :

Այսօր անկարելի պիտի ըլլար հասարակու-թեան ներկայացնել 75.000նոց կամ 100 հազարնոց արժեթուղթեր որոնք կը համապատասխանեն 1914ի 500 փրանքին : Արժեթուղթերուն նուազա-գոյն 2500 փրանքնոց դրամատոմսերու ձեւով վե-րահաւաքումը որ ներկայիս ի գործ կը դրուի, նմանօրինակ հաստատումներու տեղի կուտայ : Եւ սակայն այսօրուան 2500 փրանքը կը ներկայացնէ 1924ի 15էն 20 փրանքը : Հետեւաբար հին եւ նոր փրանքին բաղդատական արժէքին միջեւ եւեւէջ-ներու այնպիսի հետաքրքրական երեւոյթի մը առ-ջեւ կը գտնուինք որ դրամական վերակազմու-թեան ծրագիրները որոնց վրայ խօսուեցաւ վեր-ջերս, շատ դժուարաւ իրականանալի կը դառնան : Եթէ ծրագիրն էր փրանսական թղթադրամով բա-տեղծել ծանր դրամատոմս մը, այսինքն ներկայի 100 կամ 200 փրանքը կեդրոնացնել՝ վերակազմե-լու համար նոր փրանք մը :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԸ ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՄԷՋ

Ուրուկուէյի մէջ կան մօտ վեց հազար Հայեր որոնք ցրուած կ'ապրին Սէտրօ բլուրին վրայ՝ քաղաքի կեդրոնէն քառասունեւհինգ վայրկեան հեռու : Հայոց առաջնորդն է Գարեգին արք. Խա-չատրեան, որ կը նստի Պուէնոս Այրէս (օդանա-ւով քառասուն վայրկեան) ; իսկ իր ներկայացու-ցիչն է Ներսէս վրդ. Տօլապճեան, օգնական ու-նենալով Յովհաննէս քհնյ. Տէր Ղազարեան : Ազ-գային գործերուն կը հսկէ Կեդր. վարչութիւնը, որուն գլխաւոր անդամն է Պ. Գրիգոր Պէրկամալի :

Ազգապահպանման միջոցներն են.— Ռատիօ-ժամը, որ վարձուած է Պ. Յարութիւն Ռուբէնեա-նի կողմէն երեքշաբթի, հինգշաբթի, շաբաթ կէսօր մէկ ժամ, իսկ կիրակի օրերը ժամը մէկէն վեց : Ռատիօն կուտայ քաղաքի հայութեան պատկերը, հարսնիք, մահ, հանդիսութիւն եւն. : Ձայնագրի պնակիտներու վրայ կ'երգուին հայերէն երգեր : Երբեմն ալ Պ. Ռուբէնեանի կազմած երգչախում-բերը կ'երգեն : Մոնթէվիտէոյի մէջ, Եկեղեցի-սրահի մը համար յանձնախումբ մը կազմուած է Պ. Գրիգոր Պէրկամալիի նախագահութեամբ եւ գանձապահութեամբ Պ. Միսաք Գույումճեանի : 4000 փէսոյով գնած են 4000 ք. մ. հող քաղաքին ճիշդ կեդրոնը : Շուտով պիտի աշխատին շինել նա-եւ եկեղեցի մը :

Ազգ. վարժարանը ունեցած է մինչեւ 500 ա-շակերտ, իսկ այժմ իջած է հարիւրի : Տնօրէնն է Տօլապճեան, ունենալով իբրեւ օգնական քանի մը ուսուցչուհիներ : Հակառակ որ սաներու մեծ մա-սը օտար վարժարան կ'երթայ, սակայն ամէն պզ-տիկ հայերէն կը խօսի : Սակաւաթիւ թրքախօս-ներու զաւակները կը խօսին թուրքերէն : Կան քա-ղաքական, հայրենակցական եւ ուսանողական մի-ութիւններ, ինչպէս եւ Տիկնանց Միութիւն մը, բոլորովին անկախ, օգնական ունենալով օրիորդաց օժանդակ միութիւնը :

Հայերը ընդհանրապէս ինքնաբաւ են : Մեծա-քանակ կերպասավաճառներն են Պալըքճեան եւ Գույումճեան : Կօշիկի 8 կարեւոր գործարանա-տէրեր, մեծաքանակ կօշիկի վաճառականներ 15-20 եւ կերպասի փոքրաքանակ վաճառականներ 30 : Փոքր թիւով արհեստաւորներ կան, ինչպէս եւ գործաւորներ : Երեք բժիշկներ, 5 ատամնաբոյժ-ներ, երեք դասախօսներ (փրոֆ. Պէհանէյեան, բժշկ. համալսարանի դասախօս, իսկ Օր. Ա. Ա-հարոնեան եւ Օր. Ծովինար Սարգիսեան՝ նշանա-ւոր դաշնակահարուհիներ են եւ ուսուցիչ պետա-կան վարժարաններու : Բաւական թիւով բժշկ. ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ կան : Իբրեւ երգ-չուհի ծանօթ է Տիկին Արփինէ Գույումճեան :

Տոքթ. Գրիգոր Ահարոնեան վերջերս հրատա-րակեց երեք գիրքեր : Ամէնէն կարեւորն է «Հայ-կական բանաստեղծութիւնը», սպաներէն : Առան-ձին թերթ չունենալով, կը ստանան Պուէնոս Այ-րէսի «Արմենիա»ն :

Հայերը ունին ֆութպոլի, պասքէթպոլի եւ թէնիսի խումբեր : Ուրուկուէյի ֆութպոլի ընդհ. ղեկավարը Հայ մըն է :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Թէեւ մեր պզտիկ գա-ղութէն շատ թղթակցութիւններ չեն գրուիր ձե-զի, սակայն այդ չի նշանակեր թէ բոլորովին ան-գործ ենք : Ազգ. Միութիւնը եւ եկեղեցւոյ հոգա-բարձութիւնը իրենց կարելին կ'ընեն որպէսզի պզտիկները հայերէն սորվին : Ունինք երկու դպ-րոց, մէկը հայաշատ թաղին, միւսը Պէլմոնի մէջ : Ընդամէնը 60 աշակերտ — աշակերտուհիներ հի-մակուընէ կ'աշխատին Նոր Տարուան առթիւ հան-դէսներ պատրաստել : Գաղութի կրօնասէր Հայուն հացին մէջ աղ չկայ : Քանի մը քահանաներ եկան : Նախ գոհ էին, բայց երբ իրենց կոնակը քիչ մը կը շտկեն, կը նախընտրեն մեծ քաղաքներ երթալ : Որով զրկուած ենք քահանայէ : Լիոնի Ազգ. Մի-ութեան կարգադրութեամբ ամիսը անգամ մը քահանայ մը կ'այցելէ պատարագելու Ս. Գրի-գոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ :

Աւետարանական միութիւնն ալ ունի իր աղօ-թատունը : Քանի մը տարիէ ի վեր մնայուն պատ-ուէլի մը, Պարսումեանը : Կիրակի առաւօտները նուէրներով եկեղեցական աղօթքներ կը սորվե-ցնեն պզտիկներուն :

Եկեղեց. հոգաբարձութիւնը եւ ազգ. միու-թիւնը ուշադիր են նաեւ խնամատարական գոր-ծին, օգնութեան հասնելով աղքատներուն :

Հոս ունինք Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը եւ Սթանօղի Հայր. միութիւնը : Հ. Յ. Դ. խումբը կազմուած է 1926էն ի վեր : Շատ մը ընկերներ մեկնած են քաղաքէն : Կը պատրաստուինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը տօնելու :

Ներգաղթի ֆոնտի եւ Պետ. Կ. Խաչի մար-մինները հաշուեյարդարի ենթարկուեցան, պատ-րաստ դրամը յանձնելով Ազգ. Միութեան եւ ե-կեղեց. հոգաբարձութեան :

Հայերու ընդհանուր թիւն է 120 ընտանիք, 800 հոգի : Այս տարի 20 հայ երիտասարդներ զին-ուորագրուեցան : Հայերու մեծամասնութիւնը բանուոր է : Կ'աշխատին T. L. H. (Նախկին Կրամօն) մետաղի գործարանը, ինչպէս եւ M.R.C.մետաք-սի, ձգախէժի գործարանները :

Բառուչուքի գործարանը ամէնէն լաւ կը վճա-րէ, ժամական հարիւր փրանք : Միւսները ժամը 70էն 90 փրանք : Ունինք վեց հայ նպարավաճառ, երեք կերպասեղէնի վաճառական եւ երկու կօշ-կակար : Բաւական թիւով սեփականատէրներ կան հոս : Ներկայիս անգործ չունինք :

Յ. Մ. Պիչաքճեան

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (224)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

— Ի՞նչ անէի, Մելիքի կին, աշխարհը կը քանդուէր, եթէ մնայի, խօսեց, վերջապէս, Ջա-լալը : — Ուժ կար այստեղ... Գնացի լաւ օրերի սպասելու ...

— Բայց այդ ժամանակ կարող էին Գայիա-նէն խլել, Բէկ, ասաց Մանասը :

— Օ, ես ինձ կը սպանէի, ես քարից ցած կը գլորուէի, եթէ նա Թուրքերի ձեռքն ընկնէր, բա-ցագանչեց երիտասարդը մի սրտաուչ, ջերմ ո-գեւորութեամբ :

Գայիանէն ներս էր մտնում այդ միջոցին, բե-րելով մետաքսեայ կապոցի մէջ դրած նշանա-դրութեան մատանին, ապարանջանը եւ այլ զար-դեր : Նա լսեց այդ խօսքերը : Արիւնը խփեց նրա գլխին, բայց նա չվրդովուեց : Ձեռքում բռնած կապոցը դնելով Հեղինէի գոգը, նա ասաց .

— Սրանք մեզ հարկաւոր չեն :

Աննա Խաթունն էլ կրկնեց այդ խօսքերը : Գայիանէն, կարծես, դրան էր սպասում : Բռնելով մօր թեւից, նա շարունակեց .

— Քեզ ասում են թէ աղջիկը չպիտի մնայ իր հօր տանը : Այդ ճշմարիտ է, եւ ես չեմ մնայ : Ես կը գնամ նրա մօտ :

Նա մատն ուղղեց դէպի Հեղինէն :

— Վանքը... բացագանչեց Մանասը :

— Այո... Նրան չէ կարելի թողնել այն դրու-թեան մէջ...

Հեղինէն եւ մնացածները ապշել էին զարման-քից : Իսկ աղջիկն առաջ տարաւ իր խօսքը .

— Վանքը... Այնտեղ անիծւում է ազատու-թեան համար բարձրացող սուրը... Այնտեղ մտնել չի յանդգնի Թուրքի սրով խոցոտուած որբը ... Այնտեղ վէրք չեն կապում, սպեղանի չեն դնում. այնտեղից դուրս են անում անպատուած աղջիկ-ներին... Այնտեղ երկրպագում են իշխանին, իսկ խեղճի արիւնը ծծում... Այնտեղ քար են պաշ-տում... Այնտեղ կայ աղօթք, Աւետարանը փա-թաթուած է մետաքսների մէջ. նրան չեն կար-դում, այլ միայն համբուրում են... Այնտեղ եմ գնում ես ...

— Այնտեղ քեզ կը խրատեն, յանդուգն աղ-ջիկ, բացագանչեց Հեղինէն, տեղից վեր թռչե-լով :

— Ես չեմ վախում ... Կռուել — որքան ու-զում ես...

Աննա Խաթունը կարծես նոր հասկացաւ իր աղջկայ միտքը, եւ յարձակուելով նրա վրայ, մի կտրուկ խիստ ձայնով ասաց .

— Ես չեմ թողնի... Դու՝ կոյս... Դու է՞լ աղաչես նրա նման... Ոչ, ոչ, այդ չի լինի ...

Գայիանէն ձեռքերով խիստ բացասական նշան արաւ եւ դուրս գնաց :

Բոպէ չանցած՝ Մանասը ճանապարհուեց : Նախ քան իր խմբին հասնելը՝ նա կանգ առաւ, նայեց Մելիքի տանը : Նրա փոքրիկ դէմքի վրայ խորին բաւականութեան մի արտայայտութիւն երեւաց. կարծես նա ասում էր ինքն իրան որ այդ տանից հեռանալ, այնուամենայնիւ, դժուար է, անհնա-րին ...

Երեկոյ էր : Գայիանէն ճրագի տակ իր գործն էր կատարում : Դուռը կիսաբաց էր եւ նա չնկա-տեց թէ ով էր, որ ներս մտաւ : Յանկարծ նա լսեց մի ծանր շնչառութիւն եւ, գլուխը բարձրացնե-լով, տեղից վեր թռաւ : Կանգնած էր Նազլուն, Վարդավառի Նազլուն, այլայլուած, կատաղի դէմքով :

Երեկոյ էր : Գայիանէն ճրագի տակ իր գոր-ծըն էր կատարում : Դուռը կիսաբաց էր եւ նա նկատեց թէ ով էր, որ ներս մտաւ : Յանկարծ նա լսեց մի ծանր շնչառութիւն եւ, գլուխը բարձրա-ցնելով, տեղից վեր թռաւ : Կանգնած էր Նազ-լուն, Վարդավառի Նազլուն, այլայլուած, կա-տաղի դէմքով :

Գայիանէն շտապով հարցրեց .

— Ի՞նչ է պատահել... Մարթա՞ն ...

— Կարծում ես թէ մեռա՞ւ, պատասխանեց Նազլուն նոյն չեչտով, որ այնպէս ազդել էր Գա-յիանէի վրայ Հարսնադրիւրի մօտ :

— Ոչ, հիմա լաւ է, շարունակեց նա, երկար շունչ քաշելով : Իմ մայրը ինձանից լաւ է պահ-պանում նրան, ես այդ տեսնում եմ... Իմ մայրը գիտէ երեխայ պահել եւ Մարթան նրանն է այժմ :

— Փառք Աստուծու ...

ԼԷՕ

մար 50ի չափ խորհրդային զաղտնի ոստիկաններ ճամբայ ելած էին դէպի Ճէֆիլտ, կարգ մը հա – մայնավար ղեկավարներու հետ միասին :

X Համագումարը Վարշաւա փոխադրուած ըլլալով, բացումը տեղի պիտի ունենայ վաղը, հինգշաբթի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ԵԻՍ ԽՈՐՏԱԿՈՒԵՑԱՒ Ալպեան լեռներուն վրայ, երկուշաբթի օր, Սէն – Տիոիէի Օպիու լեռներուն մէջ (Իզէռի նահանգ) : Անմի – ջապէս օգնութիւն հասցուցին, բայց 58 ուղեւոր – ները կորսուած կը համարուին : Անընդհատ ձիւն եւ անձրեւ կը տեղայ :

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ Վէր – սայլի մօտ. ճամբորդի կառախումբ մը զարնուե– ցաւ պարապ կառախումբի մը, Մոնթրէօյի մօտ : Երկու հոգի մեռան, 40 հոգի վիրաւորուեցան, տասը ծանրապէս :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Նահաս փաշա, ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, պարզեց ներ – քին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը : Նախ եւ առաջ շեշտեց թէ կառավարութիւնը եւ կուսակ – ցութիւնը երբեք տեղի պիտի չտան Մեծն Բրիտա– նիոյ : « Զախողման դատապարտուած է որեւէ փորձ՝ որ կը ձգտի մէկ հատիկ անգլիացի զինուոր պահել եգիպտական հողին վրայ կամ Սուտանը բաժնել Եգիպտոսէն» : Պաղեստինի եւ Իսրայէլի մասին ալ խօսելով, Նահաս փաշա յայտարարեց. — « Անհրաժեշտ է Արաբներու միութիւնը, որպէս զի ճանչցուին իրենց իրաւունքները եւ ազատա – գրուի Սուրբ Երկիրը : Մենք վճռած ենք վերջ տալ հրէական նախայարձակման : Ամբողջ աշխարհ գի– տէ թէ խաղաղութիւն պիտի չհաստատուի Միջին Արեւելքի մէջ, մինչեւ որ արդար եւ պարկեշտ լուծումի մը չյանգի Պաղեստինի խնդիրը, իրենց տեղերը վերադարձնելով տարագիր Արաբները » :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ամերիկեան ուժերու յառաջ – խաղացումը կը շարունակուի : Հարաւ քորէական ուժերը, սակայն, դեռ չկրցան վերագրաւել իրենց կորսնցուցած դիրքերը : Ամերիկեան ուժերը իրա– րու միացան արեւելքէն եւ արեւմուտքէն կեդրո – նական Քորէայի մէջ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Ֆրանսական ուժերը կը շա– րունակեն դիմադրել ըմբոստներու յարձակում – ներուն 150 քիլմ. երկարութեամբ ճակատի մը վը– րայ : Կը կարծուի թէ ըմբոստները մօտ օրէն պի– տի սաստկացնեն իրենց յարձակողականը, մաք – րելու համար Թոնքինի շրջանը : Նախարար Պ. Լըթուռնօ իր զեկուցման մէջ յայտարարեց թէ Ֆրանսա երբեք պիտի չլքէ Թոնքինը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ կառավարութիւնը նորէն ծանու – ցագիր մը ուղղեց դաշնակից պետութեանց, գան– գատելով թէ խորհրդային իշխանութիւնները կը միջամտեն վարչական գործերու : Զորրորդ բողո– քագիրն է այս, Հոկտեմբեր 24էն ի վեր :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ չատ ծանր վնասներ պատ – ճառեցին Ֆրանսայի եւ Զուիցերիոյ սահմանամերձ շրջաններուն մէջ : 48 ժամ անընդհատ անձրեւ տե– ղաց Կրընոպլի, Լիոնի, Ժընեւի եւ ուրիշ քաղաք– ներու մէջ. յորդեցան Ռոն, Սոն եւ Էն գետերը, ո– ղողելով ճամբաները եւ բազմաթիւ բնակարան – ներ : Հաղորդակցութիւնները խանգարուեցան եւ շատ մը խճուղիներու վրայ ինքնաշարժները խրե– ցան տիղմին մէջ :

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՐԱՆ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Փարիզի արուարձաններէն Մոնթրէօյ – սու – Պուայի մէջ,— երկու ծանր գնդացիր, 5680 փամ– փուշտով, 780 պայթուցիկի փամփուշտ, 6 ական, 75 հրձիգ մասիտ, 8 թունաւոր ռումբ եւն. : Կ'ամբաստանուին երեք համայնավարներ, որոնք ստորագրած էին... Սթօքհոլմի խաղաղութեան կոչը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ
ԾԱԽՈՒ Է PAVILLON ՄԸ
44 Rue de Brest, Arnouville
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆ
Այցելութիւնը ժամադրութեամբ : Գրել Mr. Stépanian, 2 rue Basfroi, Paris (11) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պաննէօյէն Պ. Օն– նիկ Պօտուրեանի մահուան առթիւ Կապոյտ Խա– չին 500 ֆրանք կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Կար – պիս Հանչէրեան, փոխան ծաղկեպսակի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Հաճի Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փա – փազեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շը– նորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, ո– րոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակ – ցութիւնը յայտնեցին իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՐԱՆՈՒՀԻ ՀԱՃԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ : Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Նոյ. 9ին : (Իսի) :

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻ

ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle Mazenodի մէջ, (Rue d'Aubagne)

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեան պետերուն եւ պատուոյ նախագահութեամբ

ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբի, ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Հայ – րենակցական ազգային կազմակերպութիւններու :

Կը խօսին Պ. Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Մուտքը ազատ է :

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձը Մարսէյլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր հիմնարկու– թեան 6րդ տարեդարձը, Շաբաթ 18 Նոյեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս :
Rue de Grignanի ընդարձակ սրահին մէջ :
Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ
Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Պ. Տ. ԹԷՔԷ– ԵԱՆ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն) :

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պոմոնէն ընկեր Նշան Տէտէեանէ **500** փրանք :

ՓԱՐԻԶԻ ECOLE NORMALEի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
78 rue Cardinet, (métro Malesherbes)
Կիրակի 26 Նոյեմբեր, ժամը 5ին

ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ

Պիտի նուագէ (Festival, J. S. Bachի առթիւ) Concerto en Ré Mineur pour piano, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ 5րդ Concerto Brandbourgeois, ջութակի, սրինգի եւ նուագախումբի ընկերակ – ցութեամբ :

Տոմսերը 200, 150, 100, Պարսամեան գրատու– նէն, 46 rue Richer եւ սրահէն :

Պ. Միհրան Հանէսեան (Իսթամպուլ), Տէր եւ Տիկին Վարդ Հանէսեան (Շթութկարտ), Տէր եւ Տիկին Գեղամ Հանէսեան (Նէօշաթէլ), Օր. Էլիզ Հանէսեան խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի մայրիկին
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱՌԱՆՁԵՄ ԴԱՆԻԷԼ ՀԱՆԷՍԵԱՆԻ
Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Նոյեմ – բեր 7ին, խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ :

Տիկին Մառի Հաճոյքն ունի իր հայրենակից – ներուն տեղեկացնելու թէ Մարսէյլի ամէնէն մեծ կերպասեղէնի տուներէն մէկուն մէջ իրենց գնում– ները կը դիւրացնէ առաջնորդելով զիրենք :
ԿԸ ԱՊԱՀՈՎԷ ՆԱԵՒ 5 % ԶԵՂՉ
Բրդեղէնի, մետաքսեղէնի, բամպակեղէնի, կարասիներու յատուկ կերպասներու, այր մար – դոց շապիկներու վրայ ըրած իրենց բոլոր գնում– ներուն համար :
MAISON CHAILLOT
11 rue Henri Barbusse Marseille
Սակարանին ետեւ, Colbertի նամակատան քով :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրա– ւիրէ «Րաֆֆի» խումբի բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Շօփ տիւ Նօփի մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent (մէթրօ Քատէ) :

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (Մարսէյլ) տա – րեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 9ի շաբաթ գիշեր, Clubի մէջ, 51 rue Grignan : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնա – ճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Նոյ. 20ին, երկուշաբթի ի– րիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը : Պար– տաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը՝ 78 rue Rabelais : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւնը պարտադիր :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ– ղի անդամական ժողովը այս շաբաթ, իրիկուն ժամը 9ին, ընկերուհի Վ. Հէքիմեանի բնակարա– նը : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկա – յացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհա – նուր ժողովի կը հրաւիրէ.—
15 Նոյեմբեր ժամը 20.30ին, Զաւարեան են – թակոմիտէն եւ Իշխան խումբը, Զաւարեան ենթա– կոմիտէին հաւաքատեղին :
16 Նոյեմբեր հինգշաբթի իրիկուն Քրիստա – փոր եւ Հայաստան ենթակոմիտէները եւ Վարանդ– եան խումբը, Ահարոնեան ակումբին մէջ :
Այս Երկուշաբթի իրիկուն Ակնունի ենթակոմիտէն, Համազասպ ենթակոմիտէն, Թաթուլ եւ Արամ խումբերը : Ակնունիի հաւաքատեղին :
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Ռոստ– եան ենթակոմիտէն, Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն, Ռոստեան ենթակոմիտէի հաւաքատեղին :
Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐ – ՁՈՒՄԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչին :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ
Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին տեղի կ'ու– նենայ Համազգային ընկ. ընդհ. ժողովը, Le Cadet սրահին վերնայարկը (16 rue Cadet) : Օրակարգ 1) Զեկուցում առժամեայ վարչութեան : 2) Ընտ– րութիւն նոր վարչութեան եւ հաշուեքննիչ յանձ– նաժողովի : 3) Ընթացիկ հարցեր : Փափաքողները կրնան անդամ արձանագրուիլ տեղին վրայ :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՒ ՊԱՆԵԽՕՅԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 19ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահը :
Կը ներկայացնէ ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
20 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.30– ին, Théâtre d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna :
Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ մեծանուն ակադեմական Անրի Պորտոյի

ԵԱՄԻԼԷ

վէպէն քաղուած թատերգութիւնը, 5 արա – րով եւ 2 պատկերով :
Թարգմանութեամբ Կէնիա Վարդանեանի :
Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Ս. Մաքսուտ– եան, Մատլէն Էֆիզեան, Ա. Մսրեան եւ փարիզա– հայ թատրոնի լաւագոյն ուժերը :
Թատերգութեան Բ. արարին՝ այլափոխման ճոխ տեսարան ; Տէր եւ Տիկին Հ. Գարագաշի նը– ւագախումբի մասնակցութեամբ :
Ուսանողներու մուտքը 100 ֆրանք :

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վ.եցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Jeudi 16 Novembre 1950 Հինգշաբթի 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6307–Նոր շրջանի թիւ 1718

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԱ՛Լ ՔԱՂՑՐՈՒԹԵԱՄԲ...

Վաղը, ուրբաթ, Գրիգոր Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակը պիտի տօնուի Մարսէյլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Մշակութային Միութեան :

Դատելով կատարուած աշխատանքէն եւ յայտագրին բովանդակութենէն, կը յուսանք թէ այս ձեռնարկը իրապէս պիտի համապատասխանէ առաջադրուած նպատակին :

Ականատեսներ անշուշտ կը յիշեն թէ ինչպիսի ծաղրանկարի մը վերածուեցաւ Փարիզի մէջ սարքուած տօնակատարութիւնը, հակառակ յիսուն հոգինոց բազմութեամբ: Այն ալ Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ :

Նոր չէ որ պիտի մատնանշենք թէ տարեդարձներու, տօնակատարութեանց եւ առ հասարակ հանդէսներու մէջ, տեսակ մը մոլութիւն դարձեր են ցուցադրական մարզանքները :

Շատեր կը կարծեն թէ ո՛րքան թիւն, միօրինակ եւ հակասական պէսպիսութիւններով խճողեն յայտագիրը, այնքան «շքեղ եւ աննախընթաց» կը դառնայ հանդիսութիւնը :

Մինչդեռ, որ եւ է հանդէսի եւ տարեդարձի առեն, գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ մթնոլորտ ստեղծել: Խտացնել տօնակատարութեան իմաստը եւ պայծառ տպաւորութիւն մը ձգել, ճառերով կամ գեղարուեստական բաժինով :

Ի վերջոյ բան մը պիտի փոխուի՞ մեր բարքերուն մէջ: Մանաւանդ որ կը գտնուինք Եւրոպայի պորտին վրայ :

Անցնելով Մարսէյլի տօնակատարութեան, ուրախ ենք որ Մշակութային Միութիւնը վերսկսած է իր գործունէութիւնը, նոր եւ աւելի աշխոյժ շրջան մը բոլորելու առաջադրութեամբ :

Այս այն Միութիւնն է որ գնահատելի գործեր կատարեց պատերազմէն առաջ, շնորհիւ ափ մը եռանդուն երիտասարդներու :

Երկարատեւ թմրութենէ մը վերջ, ահա նորէն ասպարէզ կ՚իջնէ Միութիւնը, աւելի լայն ծրագրով մը :

Տարեշրջանի բացման առթիւ, իր ամէնէն փայլուն ձեռնարկն եղաւ հոկտ. 7ի դասախօսութիւնը, նախագահութեամբ Cahiers du Sudի տնօրէնին, Պ. Պալառի :

Ֆրանքեւհայկական մշակոյթի ցնծատօն մըն էր այդ հանդիպումը, ուր Ֆրանսացի բանաստեղծ մը՝ Լիւք Անտոէ Մարսէլ կը ներկայացնէր հայկ. բանաստեղծութիւնը :

Տեսակ մը յայտնութիւն, որուն մանրամասնութիւնները նոր կ՚իմանանք, շնորհիւ մեր դրադէտ աշխատակցին հետ կատարուած գրոյցին, — այնքան սրտաբաց եւ բովանդակալից :

Իր երկրորդ ձեռնարկը, վաղուան տօնակատարութիւնը, անշուշտ անգամ մը եւս պիտի խանդավառէ Անտոէ Մարսէլն ու իր բարեկամները, որոնք չէին կրցած զսպել իրենց հիացումը Նարեկի ճգնաւորին ստեղծագործութեան հանդէպ.—

« Այդ ի՛նչ հեղեղային, ի՛նչ հսկայ հանճար... (André Marcel).

— « Մտքէս անգամ չէի կրնար անցրնել թէ մեզմէ հազար տարի առաջ, Հայերը Նարեկացիի մեծութեամբ հանճար մը տուած են մարդկութեան: (Colonel Perrot).

Անշուշտ չէք սպասեր որ մենք ալ պանծացնենք Նարեկացին, այս նեղ սիւնակներուն մէջ :

Մարսէյլի տօնակատարութիւնը մեր վրայ կը դնէ աւելի սրխպողական պարտականութիւն մը,—

Կրկին եւ կրկին յիշեցնել թէ ինքնապաշտպանութեան բնազդն իսկ պէտք է մղէ մեզ աւելի ամուր կառչիլ մեր մշակոյթին :

Ոչ միայն փառաւորել սեփական ստեղծագործութեանց արժէքները, այլեւ բազմապատկել անոնց ուժն ու յարատեւութիւնը :

Երբ հինը կը ներբողենք, պիտի չմոռնանք նորը: Դա՛րը: Իր ոգին եւ պահանջները :

Նարեկացին « Տէր Աստուած հզօր»ը կը տեսնէր հորիզոնին վրայ, երեւակայութեան ուժով, երբ իր աղերսը կ՚ուղղէր սրտին խորերէն:

« Ընկալ քաղցրութեամբ» մըն ալ մենք չուղղե՞նք մեր մշտավառ մշակոյթին, իրական աչքերով ...

Ոչ թէ աղաչելով եւ գթութիւն հայցելով մեր մեղքերուն համար, այլ թե՛ւ տալով ստեղծագործութեան ճիգերուն :

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

« ԲԱՑԱՌԻԿ »ՆԵՐԸ

Հետզհետէ լոյս կը տեսնեն Դաշնակցական թերթերու բացառիկ թիւերը, 60ամեակի տօնակատարութեան առթիւ :

Առաջին աւետաբերը հասաւ Թէհրանէն: Երկրորդը՝ Պուէնոս Այրէսէն (Արժանթին) :

Թէհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», 60ամեակին նուիրած է Հոկտեմբեր 1ի թիւը, ութ էջ եւ պատկերազարդ :

Առաջին էջին վրայ՝ Քրիստափորի մեծադիր լուսանկարը եւ խմբագրական մը՝ որ կը պարզէ Դաշնակցութեան բազմազան գործունէութիւնը.— յարատեւ պայքար խօսքով, գրչով եւ զէնքով :

Յաջորդ էջերուն մէջ կ՚երեւան գրութիւններ որոնց միայն խորագիրները արդէն գաղափար կուտան մշակուած նիւթերու մասին.—

Հ. Յ. Դ. կենսունակութեան խորհուրդը (Հ. Տէրտէրեան).— Ինչո՞ւ կը յարատեւէ (Եր. Ֆրնտըքեան).— Փառք եմ ասում (բանաստեղծ. Արամ Գառոնէ),— Ռոստոմը պարսկական յեղափոխութեան օրերէն (Ա. Ամուրեան), մեծադիր նկարով.— Հայ Ասպետականութիւնը (Յովակ Ստեփանեան).— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ա. մանիֆեստը.— Գ. Խաժակի նամակը (1915 Յուլիս 4).— Հերոսները (Մ. Վարանդեան).— Ա. Զօպանեանը Ս. Ջաւարեանի մասին (մեծադիր նկարով), Աւանդ՝ գալոց Դաշնակցականներին եւն.:

Դժբախտաբար կը պակսի կարեւոր բաժին մը՝ Դաշնակցութեան անցեալն ու ներկան Իրանի մէջ:

Արդեօք պատճառնե՞ր ունէին յետաձգելու : Կամ ժամանա՞կն էր որ պակսեցաւ:

Ամէն պարագայի մէջ, գնահատելի է ձեռնարկը, իբրեւ առաջին աւետաբեր :

Յաջորդով՝ Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա»ն:

ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վաղը կը վերջանայ մեր թերթօնը, ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ :

Քանի մը օրէն՝ մեր նոր թերթօնը՝ իրական վէպ մը՝ միջազգային կեանքէ,

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

որ այնքան աղմուկ հանեց, նոյնիսկ հարցապնդումի տեղի տալով Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ :

Պ. ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յոբելեանը յաջողութեամբ տօնուած է Վալանսի մէջ, ինչպէս կը գրէ Le Dauphiné Libéré թերթը: Ներկայ եղած են քաղաքապետր եւ ուրիշ պաշտօնատարներ :

ՔՈՐԷԱ ՂՐԿՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ հիւսիսային ճակատ մեկնած են, կռիւներուն մասնակցելու համար: Այս լուրը հաղորդելով, «Ճիւմհուրիյէթ»ի թղթակիցը կ՚ըսէ.— «Անհուն է ուրախութիւնը Թուրք զինուորներուն, որոնք քանի մը օրէն անցնելով 38րդ զուգահեռականը, պիտի մարտնչին նախայարձակին դէմ»: Ուրիշ Թուրք թղթակից մըն ալ կըհեռագրէ թէ«Թուրք զինուորները կարճ ժամանակի մէջ մաքրագործեցին Թակուի ճակատին կարմիր հրոսակները եւ բազմաթիւ գերիներ առին: Թրքական սուինէն լեղապատառ ? դարձած հրոսակները թունաւոր դաշոյն կը գործածեն գիշերները: Թրքական զօրագունդը կը կռուի ամերիկեան ութերորդ բանակին հետ :

1951Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ հաւասարակշռելու համար, ելմտական նախարարութիւնը կը խորհի 300 միլիառ Փրանքի փոխառութիւն մը կնքել, ինչպէս եւ 200 միլիառ փրանք ապահովել նոր տուրքերէ :

57 ԱԾԽԱՑԱԾ ԴԻԱԿՆԵՐ գտնուեցան Ալպեան լեռներուն վրայ, 2100 մեթր բարձրութեամբ: Անոնք ուղեւորներն են այն օդանաւին որ խորտակուեցաւ Օպիու լերան վրայ, երբ Հռոմէն Փարիզ կուգային, Քանատա վերադառնալու համար : Զոհերէն 18ը կիներ են — քանի մը հոգին մայրապետներ — եւ բոլորն ալ քանատացի, բացի մէկ Ամերիկացիէ եւ մէկ Իտալացիէ: Ուխտի գացած էին Հռոմ եւ ընդունուած Պապին կողմէ: Լերան վրայ ցիրուցան գտնուեցան զանազան թուղթեր, ձեռագիրներ, օրագիրներ: Կ՚ըսուի թէ օդանաւը սովորական ուղեգծէն շեղած եւ Լիոնի ճամբան բռնած էր, աւելի շուտ հասնելու համար, երբ զարնուեցաւ լերան կողերուն :

Ֆրանսա եւս վերապահ Մոսկուայի հրաւէրին առթիւ

ԱՐՏ. ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովի առջի իրիկուան նիստին մէջ, արտաքին նախարար Պ. Ռոպէր Շուման յայտարարեց, թէ Ֆրանսա կ՚ընդունի Չորսերու ժողովի մը մասին Խ. Միութեան հրաւէրը, պայմանով որ ան եւս հաւանի անկեղծօրէն քննել Արեւելքը Արեւմուտքէն զատող այն բոլոր տարակարծութիւնները, որոնք կը սպառնան խաղաղութեան :

Իր այս յայտարարութեամբ, Պ. Ռ. Շուման՝ պաշտօնապէս կը միանայ Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներու Պ. Պ. Էչիսընի եւ Պեւինի տեսակէտներուն: Այժմ, երեք կառավարութիւններն ալ յստակօրէն հասկցուցին խորհրդային կառավարութեան, թէ անընդունելի է ժողովի գումարումը միայն գերմանական հարցին համար: Անոնք միաժամանակ կ՚ուզեն ունենալ դրական երաշխիքներ, թէ Մոսկուա, իրապէս կը ցանկայ համաձայնութեան մը գալ արեւմտեան պետութեանց հետ :

Պ. Շուման, իր ճառով, որ արժանացաւ երեսփոխաններու հաւանութեան, շեշտեց թէ նախ քան առաջարկուած ժողովի գումարման մասին տրուելիք հաւանութիւնը, պէտք է ուշադիր քննութեան մը ենթարկել Խ. Միութեան դիտաւորութիւնները: «Դառն փորձառութիւններ ունեցանք Ռուսերու հետ մեր նախորդ բանակցութիւններէն: Այդ պատճառով ալ արեւմտեան երեք պետութիւնները կ՚ուզեն իրական հասկացողութեան մը համար հիմեր ունենալ եւ չգոհանալ միայն խորհրդաժողովի մը գումարման սկզբունքով : Գերմանիա մեկուսացած հարց մը չէ, որովհետեւ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը, որ յամառօրէն կը ձգտի ապագինուած պահել Գերմանիան, սերտօրէն կապուած է միջազգային յարաբերութեանց հետ, իսկ այդ յարաբերութիւնները, Հարաւային Քորէայի վրայ կատարուած յարձակման հետեւանքով, չափազանց լարուած են այժմ»:

Արտաքին նախարարը անընդունելի գտաւ նաեւ խորհրդային այն բանաձեւը, որ Գերմանիոյ միացման հարցին մէջ հաւասար իրաւունքներ կը շնորհէ 48 միլիոն բնակիչ ունեցող Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ միայն 17 միլիոն բնակիչ հաշուող Արեւելեան Գերմանիոյ: «Մեր մատնուած դժուարութիւնները Գերմանիոյ մէջ արդիւնքն են այն մեկուսացման, որուն ենթարկուեցաւ Գերմանիոյ խորհրդային գրաւման շրջանը խորհրդային կառավարութեան կողմէ 1945էն ի վեր: Մեր տեսակէտով ամէնէն ծանրակշիռ գործը, իբրեւ միակողմանի ձեռնարկ, Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ ստեղծուած եւ ազգային բանակի մը կերպարանքը ունեցող ոստիկանական ուժի մը կազմութիւնն էր: Այս մասին, անցեալ Մայիսին Մոսկուայի կառավարութեան ուղղած մեր ծանուցագիրը կը շեշտէր մեր անձկութիւնը, որ այժմ, Ծայր. Արեւելքի մէջ պայթած դէպքերէն յետոյ մեծապէս աւելցած է »:

Ինչո՞ւ մերժեցին անցագիր տալ

Մեծն Բրիտանիոյ ներքին նախարարը, երեսփոխանական ժողովին առջեւ յայտարարեց, թէ Շէֆիլտի խաղաղութեան համաժողովին մասնակցելու համար 561 վիզայի դիմումներ ստացուած էին: Այս դիմումներէն 300ին ընթացք տրուեցաւ, բայց ասոնցմէ ալ 82ը միայն ներկայացան բրիտանական սահմանային իշխանութեանց :Իսկմուտքի վիզայի պէտք չունեցող 196 Ամերիկացիներու, Ֆրանսացիներու եւ Իտալացիներու մուտքը արտօնուեցաւ եւ 65ինը մերժուեցաւ: «Ամէն մէկու պարագան առանձին քննուեցաւ համաձայն այն տեղեկութեանց,զորս ունէինք պատգամաւորներու անցեալ եւ ներկայ գործունէութեան, ինչպէս նաեւ Կոմինֆորմի հետ անոնց ունեցած կապերուն մասին: Մերժուեցաւ մուտքը անոնց, որոնց գործունէութիւնը վնասակար կը համարուէր ժողովրդապետութեանց համար »:

Այնուհետեւ խօսք առաւ Պ. Չըրչիլ եւ խստիւ քննադատեց ներքին նախարարը: «Զարաչար կը սխալի ան եթէ կը կարծէ թէ իր այս ընթացքը պիտի արժանանայ անգլիացի ժողովուրդի գնահատանքին եւ շնորհակալութեան : Խաղաղութեան համաժողովին հանդէպ ներքին նախարարին կամ կառավարութեան թշնամական դիրքը չէ որ կը քննադատեմ , այլ կ՚ըսեմ թէ շատ կը սխալին անոնք կարծելով, որ ճարտարութիւն եւ գաղտնապահութիւն ի յայտ բերին այս գործին մէջ : Լաւագոյն բանը կատարուած պիտի ըլլար, եթէ յառաջիկային եւ այսպիսի դժուարին պարագաներու տակ երեսփ. ժողովէն պահանջուէր մասնաւոր օրէնքի մը քուէարկութիւնը, որ պիտի արտայայտէր ժողովուրդին տեսակէտը իր իսկ ներկայացուցիչներուն բերնով »:

— « Չեմ գիտեր թէ ինչ կրնայ պատահիլ ա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

ՔԱՐՈԶՆԵՐ ՅԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք «էջմիածին»ի 1950 Յուլիս – Օգոստոս համարը, որ կը պարունակէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, համայն Ռուսիոյ պատրիարքին եւ Վրաց պատրիարք կաթողիկոսին հաւաքական կոչը՝ յանուն խաղաղութեան, ինչպէս եւ մանրամասնութիւններ եւ պատկերներ՝ Թբիլիս (Թիֆլիս) եւ էջմիածին կատարուած այցելութեանց :

Ստորեւ կ'ամփոփենք էջմիածնի այցելութեան նկարագրութիւնը, Ռուսիոյ եւ Վրաստանի պատրիարքներուն քարոզներով.—

Օգոստոս 4 - 5 Թբիլիսի մէջ տեղի ունեցաւ հայ, ռուս եւ վրաց եկեղեցիներու հովուապետներու հանդիպումը, կոչ մը ուղղելու համար մարդկութեան, յանուն խաղաղութեան :

Օգոստոս 7ին Թբիլիսէն Երեւան գացին Մոսկուայի եւ համայն Ռուսիոյ պատրիարք՝ Ալեքսի եւ համայն վրաց պատրիարք – կաթողիկոս Կալիստրատ՝ ուղեկցութեամբ Գէորգ Զ. կաթողիկոսի : Պատրիարքներուն կ'ուղեկցէին մետրոպոլիտներ, եպիսկոպոսներ, աւագ քահանաներ եւ աշխարհականներ :

Գէորգ Զ. կաթողիկոսին կ'ուղեկցէին Թեհրանի առաջնորդ Ռուբէն արք. Բագուի առաջնորդ Սուրէն եպիսկ. եւ Շիրակի թեմի առաջ. փոխանորդ Գարեգին Ծ. վարդապետ :

Առաջին եւ եզակի դէպքն է որ դարերու ընթացքին երեք տարբեր քրիստոնեայ հովուապետներ հանդիպում կ'ունենան էջմիածնի մէջ :

Տաճարէն մինչեւ վեհարան զարդապատուած էր : Միաբանութիւնը շուրջառազգեստ, սարկաւագներով ու քառաձայն խումբով, կը սպասէր : Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը փոխանակ Ս. Իջման Սեղանի մօտ իր ամպհովանիին տակ մտնելու՝ յարմար դատած էր հովուապետներու համար դրուած բազկաթոռին վրայ նստելու իբրեւ ընկերակիցներ :

Քառաձայն երկսեռ խումբը կ'երգէր «Հրաշափառ» շարականը :

Գէորգ Զ. կաթողիկոսը ողջունեց հիւրերը հայերէն երկար ատենաբանութեամբ մը ուր ի մէջ այլոց կ'ըսէր թէ «վերջին տասնամեակին սերտացած է մեր եկեղեցիի դարաւոր բարեկամութիւնը դրացի բախտակից Վրաց եկեղեցիի հետ, որովհետեւ մինչ ցարական Ռուսիան գժտութիւն կը սերմանէր նաեւ քրիստոնեայ քոյր եկեղեցիներու մէջ, սովետական իշխանութիւնը կ'աշխատի կապել զանոնք իրարու հետ բարեկամական եւ եղբայրական կապերով, իբրեւ հաւասարներ, համագործակցութեան կը հրաւիրէ, ընդհանուր ուժերով զարգացնելու բոլորը մշակութապէս եւ տնտեսապէս :

«Հայոց եկեղեցին քրիստոնեայ ծաղկանոցի ծաղիկներէն մէկն է, որ պահելով իր ուրոյն գոյնը եւ հոտը, միշտ պատրաստ եղած է քրիստոնէական վեհ գաղափարներու կենսագործման համար համագործակցիլ բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիներու հետ, առաւելապէս Պրավոսլաւ եկեղեցիի հետ, որուն շատ աւելի մօտ է քան որեւէ այլ եկեղեցիի :

« Իբրեւ մնայուն յուշարձան Հայոց եւ Պրավոսլաւ (օրթոտոքս) եկեղեցիներու եղբայրութեան, կը նուիրենք Ալեքսի պատրիարքին Ս. էջմիածնի արծաթեայ մաfէթը, (կաղապար) ի յիշատակ մեր եւ ձեր միջեւ կնքուած բարոյական անխախտ եւ ազնիւ համագործակցութեան» : Ապա հրաւիրեց զանոնք որ Իջման Սեղան բարձրանան եւ օրհնեն միաբանութիւնն ու հաւատացեալ ժողովուրդը : Եւ ադամանդակուռ խաչը կը յանձնէ Ալեքսի պատրիարքին :

Ի պատասխան Ալեքսի պատրիարքը, շնորհակալութիւն յայտնելով նուէրին համար, ըսաւ.

— « Երջանիկ եմ որ կրցայ Ս. էջմիածին գալ որպէսզի երկրպագեմ ձեր սրբութիւններուն եւ համբուրեմ Գրիգոր Լուսաւորիչի Սուրբ աջը : Գիտենք թէ Հայաստանեայց եկեղեցին իր գոյութեան ընթացքին որքան դառնութիւններ եւ աղէտներ տեսած է : Յայտնի է նմանապէս որ Քրիստոնէական նախնական դարերուն ան համատեղ ընթացած է Արեւելեան ուղղափառ Եկեղեցիներու հետ, սակայն յետագայ քաղաքական շարժառիթներով եւ որոշ տարաձայնութեանց հետեւանքով բաժնուած է անոնցմէ : Այդ թուականներէն ի վեր, ան սկսաւ հետապնդուիլ Յունական Եկեղեցիի որոշ բարձրաստիճան հոգեւորականներէն . Հայոց եկեղեցին անուանարկելու համար, անոր վերաբերմամբ անբարեացակամ տրամադրուած շրջանները հազար ու մէկ առասպել եւ մտացածին բաներ յօրինած են անոր մասին, բայց Հայոց Եկեղեցին գլխաւորող հոգեւորականութիւնը, մեծագոյն տոկունութեամբ պահպանած է իր ժողովուրդի շահը եւ իր Եկեղեցիի պատիւը : Դարեր շարունակ ան պահպանած է իր անկախութիւնը եւ աշխարհի առաջ բարձր պահած Հայոց Եկեղեցիի արժանապատուութիւնն ու հեղինակութիւնը :

Հայոց Եկեղեցիի աչքի ինկող ներկայացուցիչները մաքառելով իրենց Եկեղեցիի անկախութեան համար, միեւնոյն ատեն բարեկամական փոխյարաբերութեանց մէջ գտնուած են միւս քրիստոնեայ քոյր եկեղեցիներու, մասնաւորապէս Յունական Եկեղեցիի հետ : Հայոց Եկեղեցիի շուրջ եղած զրոյցները ցրուելու համար, հայ հոգեւորականները քանի անգամներ պատգամաւորութիւն ուղարկած են Բիւզանդիոն եւ բացատրած իրենց Եկեղեցիի վարդապետական եւ ծիսական սկզբունքները : Այդ հոգեւորականներէն կարելի է մատնանշել Գրիգոր Պահլաւունի կաթողիկոսը ԺԲ. դարուն : Այդ նոյն միջոցին Մանուէլ կայսեր հրամանով ստեղծուած է մասնաւոր յանձնաժողով՝ քննելու համար եկեղեցիի ուղղափառութիւնը : Յանձնաժողովը այն եզրակացութեան յանգած է, թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին հարազատօրէն պահպանած է տիեզերական առաջին ժողովներու բոլոր սկզբունքները եւ անաղարտ մնացած ուղղափառութեան մէջ :

Հայոց եկեղեցիի շուրջ եղած աւելորդ զրոյցները պակսեցան Ներսէս Շնորհալիի «Թուղթ Ընդհանրական»ին գրութենէն վերջ , ուր հեղինակը մանրամասն բացատրած է Հայոց Եկեղեցիի դաւանանքի եւ ծէսերու էութիւնը : Յունական կայսրը եւ Յունական Եկեղեցիի բարձրաստիճան հոգեւորականութիւնը, քննելով Շնորհալիի այս «ընդհանրական»ը համոզուեցան որ Հայոց Եկեղեցիի դաւանանքները կը համընկնեն ուղղափառ եկեղեցիներու բոլոր դաւանանքներուն հետ, առանց հաշուելու որոշ տարբերութիւններ :

Ռուսերու Պրավոսլաւ Եկեղեցին եւ Հայաստանեայց Եկեղեցին ներկայիս կը գտնուին բարեկամական սերտ փոխյարաբերութեան մէջ : Մեր, Ինքնանկախ եկեղեցիի պետերուն սրբազան պարտքն է աւելի եւս խորացնել այդ բարեկամութիւնը եւ միացեալ ուժերով պայքարիլ յանուն քրիստոսաւանդ խաղաղութեան, ժողովուրդներու եղբայրութեան եւ համայն մարդկութեան երջանկութեան համար» :

Ապա նոյն ձեւով Գէորգ Զ. խաչը կը յանձնէ Կալիստրատ կաթողիկոսին, որ նմանապէս շնորհակալութիւն կը յայտնէ փառաւոր ընդունելութեան համար եւ կ'ըսէ .

— Հայ եւ Վրաց եղբայրական ժողովուրդներու բարեկամութիւնը խոր հնութիւն ունի :

Ըստ մատենագրերու, դրացի այդ ժողովուրդները՝ երկու արենակից հարազատ եղբայրներու որդիներն են, մէկը՝ Հայոսի եւ միւսը՝ Քարթլոսի :

Հայ եւ Վրաց ժողովուրդները ապրելով կողք կողքի, միասին ճաշակած են պատմութեան ե՛ւ դառնութիւնը ե՛ւ ուրախութիւնը : Զորրորդ դարու սկիզբը, անոնք միասին ընդունեցան Քրիստոնէութիւնը : Այդ օրուընէ հարեւան երկու եկեղեցիներու միջեւ հիմք դրուեցաւ բարեկամական փոխյարաբերութեան :

Յետագային երբ Հայաստան խուժեցին օտարերկրեայ նուաճողներ եւ հայ ժողովուրդը կորսնցուց իր քաղաքական անկախութիւնը , վրացական պետութիւնը Դաւիթ վերաշինող թագաւորէն սկսած, ամէն աջակցութիւն ցոյց տուաւ Հայոց, անոնց մղած ազատագրական ծանր պայքարին մէջ :

Մեր երկու ժողովուրդներու փոխ–յարաբերութիւնը աւելի սերտացաւ խորհրդային իշխանութեան տարիներուն : Եւ այս սերտացման զուգընթաց ամրացաւ եւ սերտացաւ մեր եկեղեցիներու փոխյարաբերութիւնը : Այդ տեսակէտէն մեծ է եղած Մոսկուայի մէջ 1948 յուլիսին գումարուած ռուս Պրավոսլաւ եկեղեցիի աւտոկեֆալիային (autocéphale ինքնանկախ) նուիրուած հանդէսը, ուր հրաւիրուած էինք եւ մենք, եւ Հայոց Եկեղեցիի ծերունազարդ հովուապետը մեր սիրելի Գէորգ Զ. կաթողիկոսը : Հոն զգացինք որ յանձին Գէորգ Զ.ի, Հայոց կաթողիկոսական գահն ունի իր շրջահայեաց եւ մեծ պատրաստութիւն ունեցող իմաստուն հովուապետը :

Յոյս ունինք որ մեր այս հանդիպումը վերջինը չըլլար : Մեր եւ Ձեր Եկեղեցիներու տարբերութիւնը ծիսական է եւ արդելք պիտի չհանդիսանայ մեր յետագայ աշխատակցութեան յանուն մեր երկու ժողովուրդներու բարօրութեան » :

Ապա երկու հովուապետները կ'այցելեն Տաճարը եւ Թանգարանը, Ս. Հռիփսիմէի վանքը, կը դիտեն Զուարթնոցի աւերակները ու Թանգարանը :

Ճաշի միջոցին երեք հովուապետները քով քովի նստած էին : Կը խօսին նաեւ Ռուբէն արք. Դրամբեան, ռուս մետրոպոլիտը Վիկտոր, Վրաց մետրոպոլիտը Եփրեմ, վրացի Գաւրիչ եպիսկոպոս, Սահակ Ծ. վարդապետ, Կոլչանսկի աւագերէց, պրոֆ. Ա. Աբրահամեան, պրոֆ. Դոկտուսով, Ճեմարանի տեսուչ Մ. Մինասեան :

Հիւրերը կ'երթան էջմիածնի այգին, կը հիւրասիրուին նաեւ այգիի պտուղներով :

Այցելելով Հայկ. ՍՍՌ Մատենադարանը , տեսուչ Գ. Էմին բացատրութիւններ կուտայ : Հիւրերը կը հիանան ձեռագրական հարուստ ժողովածուով եւ մատեանին մէջ կ'արձանագրեն. — « 1950 Օգոստ. 9ին դիտեցինք ձեռագրերի այս սքանչելի ժողովածուն եւ հիացանք հսկայական գիտական այն աշխատանքով, որ այնքան սիրով եւ զուրգուրանքով կը կատարուի այստեղ » :

Հիւրերը կ'այցելեն նաեւ պատմական Թանգարանը, ուր տնօրէնը Դոց. Կ. Ղաֆադարեան եւ աւագ գիտական աշխատող Ա. Շահնազարեան բացատրութիւններ կուտան :

Հիւրերը « Միկոյեան» շոգենաւով պտոյտ կ'ընեն Սեւանայ լճին վրայ, յետոյ լճակի ճաշարանը հրաւիրուելով կը ճաշակեն «Իշխան» ձուկը, հայկական կերակուրներ եւ միրգեր եւ իրիկուան կը վերադառնան Թբիլիսի :

Ազգապահպանման ազդակներ

ԺԸՆԵՒ.— Նոր գիւտ մը ըրած ըլլալու յաւակնութեամբ չէ որ կը նետուիմ այս կնճռոտ եւ այնքան ծեծուած խնդրին մէջ : Բայց քանի մը խորհրդածութիւններ կրնան հետաքրքրել «Յառաջ»ի ընթերցողները :

Մեծ Սպանդէն ի վեր հայութեան «Մնացորդաց»ը կը գտնուի ապազգայնացման վտանգին առջեւ, որ հետեղհետէ աւելի սուր հանգամանք կը ստանայ :

Ծերմակ ջարդն է ասիկա :

Շատ անգամ գրուած կամ խօսուած է այս մասին, արտասահմանի բոլոր հայ թերթերն ալ երբեմն կը զբաղին այս հարցով : Ու ո՞ր հայ հռետորը իր ճառը չէ վերջացուցած ապազգայնացման վտանգը մատնանշելով :

Սակայն բարեմիտ հայ յօդուածագիրը երբ իր գրութիւնը տպուած կը տեսնէ թերթի մը մէջ , իր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը ունի միայն, ու հայ հռետորը «հայ ժողովուրդ, այլասերումը քեզ կը սպառնայ» ըսելով կը բաւականանայ, ծափեր խլելով ունկնդիրներէն :

Եթէ այսպէս շարունակենք միայն գրել ու խօսիլ վտանգին դէմ, սերունդ մը ետք, կամ երկու, լապտերով պիտի փնտռենք Հայը :

Զափազանցութի՞ւն : Հաղիւ թէ : 30 տարիէ ի վեր ապազգայնացման աւերներուն ամէնքս ալ դիտակից ենք, ու շատեր մատնանշած են վտանգը կանխելու միջոցները :

Մին «նիւթական շահը» կը ցուցնէ ազգապահպանման եթէ ոչ միակը, գոնէ ամենակարեւոր ազդակը :

Երկրորդ մը Հայ. Եկեղեցին ու կղերը ցոյց կուտայ իբրեւ միակ ազդակ :

Երրորդ մը հայերէնը ապաւէն կ'ընդունի ազգապահպանման խնդրին մէջ :

Եւ ուրիշներ հայ մշակոյթը կը դնեն հայ ժողովուրդին առջեւ իբրեւ «հրեղէն սիւն» մը, որ առաջնորդէ մեզ ապազգայնացման անապատէն :

Ճշմարտութիւնը սաոնցմէ մէկուն կամ միւսին քով չի գտնուիր առանձնաբար, այլ ամէնուն քով մաս առ մաս :

Արդարեւ եթէ ազգապահպանման խնդիրը դիտենք հայ եւ օտար ազգերու պատմութեան դասերէն օգտուելով, պիտի տեսնենք որ. —

1) Կրօնքը *կարեւոր ազդակ մըն է ազգի մը պահպանման մէջ, բայց ոչ միշտ :*

2) Լեզուն *կարեւոր ազդակ մըն է, բայց ոչ միշտ :*

3) Մշակոյթը *կարեւոր ազդակ մըն է, բայց ոչ միշտ :*

4) Հողը, *կամ աշխարհագրական դիրքը կարեւոր ազդակ մըն է, բայց ոչ միշտ :*

5) *Ու* քաղաքական պայմանները, *նոյնպէս :*

Ասոնց իւրաքանչիւրը շատ կարեւոր ազդակ մըն է ազգապահպանման համար, բայց ոչ անպայման եւ ոչ միշտ :

Անշուշտ երբ ժողովուրդ մը այս ազդակներուն վրայ կրնայ հիմնուիլ, բոլորովին ազատ է ապազգայնացման վտանգէն : Սակայն երբեմն ասոնցմէ երկու երեքը, կամ նոյնիսկ մէկ հատը բաւական եղած են, որ ազգ մը «պահպանուի», այսինքն զատ մնայ միւս ազգերէն եւ չկորսուի անոնց թիւին մէջ :

Կ'արժէ ուրեմն քննել այս ազդակներէն իւրաքանչիւրին կատարած դերը ժողովուրդի մը ինքնուրոյն մնալուն մէջ :

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՕԼԵԱՆ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Միլիառատէր թիւ 1

Օրուան հովերուն հետեւելով, միջազգային մամուլը վերսկսած է առասպելական պատմու – թիւններ հրատարակել Գ. Կիւլպէնկեան գործու – նէութեան եւ հարստութեան մասին :

Ահաւասիկ հատուած մը Ցիւրիխի Die Welt - woche թերթին, որ չէ մոռցած տպել նաեւ հայազ- գի միլիոնատէրին լուսանկարը.—

Դրամատիրութեան անկումի այս շրջանին, իր հարստութեամբ առաջին տեղը կը գրաւէ, շատե- րուն հազիւ թէ ծանօթ, հազուագիւտ անունով Հայ մը՝ Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան, 80 տա- րեկան: Այսօր անոր հարստութիւնը կը հաշուեն հազար միլիոն տոլար: Այս գնահատումը եղած է զգուշութեամբ, որովհետեւ գինք աւելի մօտէն ճանչցողները շատ աւելի բարձր կը գնահատեն : Դժուար է ճշգրիտ թիւը որոշել, քանի որ շատ բան կախում ունի քաղաքական անցուդարձէն, նաեւ սա պարագային թէ Կիւլպէնկեանի շահերը որչափով կրնան վտանգուիլ, ռուսական յառաջ- խաղացման ձգտումներէն՝ Միջին Արեւելքի մէջ : Կիւլպէնկեանը իր ամբողջ հարստութիւնը շահած է միջնորդութեամբ, շնորհիւ իր ձեռներէցու – թեան եւ ճարպիկութեան: Երբ նաւթի խոշոր ներկայացուցիչները իրենց շահերուն պաշտպա – նութեան համար անելի կը մատնուէին, ապարէզ կուգար միշտ այդ զարմանալի Հայը, որ ամէն ինչ գիտէր, բարեկամ էր արաբ Թագաւորներու եւ Դէտերտինկի հետ եւ ցոյց կուտար ելքը: Իր միջնորդչէքը միշտ նոյնն էր.— Մասնակցութիւն առ նուազն 5 առ հարիւր: Ցետագային, երբ «Մե- ծեր»ը վէճեր կ՚ունենային, միշտ կը փնտռուէր ան, իբրեւ միջնորդ դատաւոր, որով իր հարս – տութիւնը կը բազմապատկուէր: Վերջերս խան – գարուեցան անոր յարաբերութիւնները Դէտէր – դինկի հետ, այն ատրիճան որ, վերջինիս տիկինը, որ միշտ Փարիզի Ռից հիւրանոցը կ՚ապրէր, ստիպուեցաւ հեռանալ Կիւլպէնկեանի պահանջով, այլապէս միլիոնատէրը ինք պիտի հեռանար :

Կիւլպէնկեանի հոգը այսօր աւելի տուրքերէ ազատիլն է, քան իր հարստութեան պահպանու – մը: Այդ նպատակով իր ծառայութեան մէջ առած է տուրքի լաւագոյն մասնագէտները: Ինքը անգ- լիահպատակ է, կ՚ապրի Փորթուկալ, իր նաւթա- յին շահերը ամփոփած է Վենեզուէլա, ուր գրեթէ եկամուտի տուրք չկայ :

Բացի նաւթէն, Կիւլպէնկեան մեծագոյն հա – ւաքողն է պատկերներու, գեղարուեստական իրե- րու: Ով որ տեսած է անոր հաւաքածոները, որոնք երկար ատեն կը ցուցադրուէին Լոնտոնի մէջ, պի- տի վկայեն թէ ան ոչ միայն հարուստ մարդ է սո- վորական իմաստով, այլեւ ընդունակ է մե – ծարժէք գնումներու, ինչ որ նախապէս միայն մեծահարուստ իշխանները կրնային ընել :

Իր հաւաքած պատկերները եւ ուրիշ իրեր ոչ միայն հազուագիւտ ու Թանկարժէք են, այլ եւ ամէնէն աննշանները լաւագոյններն են աշխարհի մէջ: Իր հաւաքածոներուն մէջ կան դրամներ, գիրքերու առաջին հրատարակութիւններ եւ պատկերներ, որոնք նախապէս առանձին արժէք չունէին, բայց ժամանակի ընթացքին դարձան

Թանկագին: Կիւլպէնկեան միշտ աշխատած է գնել լաւագոյները: Կը պատմեն թէ մինչեւ անգամ Գերմանացիներու գրաւման շրջանին, կրցաւ իր մարդոց միջոցով գնումներ կատարել, վճարելով Հիթլէրի ու Կէօրինկի առաջարկած գիներէն ա – ւելին :

Այս անանուն միլիառատէրը, իր կեանքի մեծագոյն մասը ապրած է ոչ թէ պալատներու, այլ շատ համեստ հիւրանոցի մը մէջ: 1900ին, Ռից հիւրանոցի բացումէն անմիջապէս վերջ, տե- ղաւորուեցաւ այնտեղ, ուր ապրեցաւ 40 տարի՝ մինչեւ Փարիզի գրաւումը, երբ կառավարութեան հետ փոխադրուեցաւ Վիշի: Այնուհետեւ անցաւ Սպանիա եւ Փորթուկալ, ուր «Աւիզ» հիւրանոցը կ՚ապրէր: Այնտեղ կ՚ապրէին շատ հարուստներ, նաեւ նախկին Թագաւորներ :

Այժմ Կիւլպէնկեանը կ՚ապրի նոյն հիւրանո – ցը, ունի վեց սենեակ, որոնց համար կը վճարէ օրական 50 տոլարէն պակաս: Իր տիկինը կ՚ապրի Լիզպոնայի մօտերը՝ Մոնթէ Էստօրիլի «Փալաս» հիւրանոցը: Այն մարդը, որու վառելանիւթով ամ- բողջ աշխարհի մէջ կը շարժին մեքենաներ, ինքը չունի սեփական ինքնաշարժ: Կը նախաճաշէ ուշ, կը ճաշէ ժամը 4.30ին, կ՚ընթրէ կէս գիշերին: Ճաշերէն վերջ կը սիրէ ինքնաշարժով զբօսնուլ,այդ նպատակով ինքնաշարժ մը կը վարձէ եւ երբ ա- րեւը կը ծագի, կանգ կ՚առնէ, կը բանայ ծալ – լուելիք աթոռը, եւ կը տաքնայ արեւուն տակ :

Կիւլպէնկեան ունի երկու զաւակ, աղջիկը՝ Ռիթա Էսայեան, որուն ամուսինը իր գործին մէջ առած է եւ տղան Նուպար :Ատեն մը դատ ունեցաւ իր տղուն հետ, 10 միլիոն տոլարի: Այժմ կ՚ըսեն թէ լաւ յարաբերութեան մէջ է իր ընտանիքին հետ :

Գաղութէ գաղութ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ գաղութին թիւը կը հասնէր 35 հազարի նախ քան 1946 — 47ի ներգաղթը: Մօտ 25 հազար հոգի Հայաստան մեկնեցան տարիներու ընթացքին : Մնացեալ տասը հազարն ալ կը նուա- զի վերջերս դէպի արտասահման մեկնողներու պատճառով: Ամէնէն աւելի կը գաղթեն դէպի Արժանթին: Կ՚ենթադրուի թէ ներկայիս Յունաս- տանի մէջ կան 8—10 հազար Հայեր, որոնց 5 — 6 հազարը Աթէնք կ՚ապրին: Սելանիկի մէջ կան մօտ հազար Հայեր : Մնացեալ հայութիւնը ցրուած է ամբողջ Յունաստանի մէջ: Օրինակ Տրամայի 120 ընտանիքներէն մնացած են այսօր 4—5 ընտանիք- ներ: Աթէնքի Առաջնորդարանին կողմէ շրջուն քա- հանայ մը կ՚այցելէ պարբերաբար այդ մեկուսա – ցած Հայերուն: Աթէնքէն վերջ, Սելանիկն է որ ունի ազգային կեանք եւ շարժում: Ունի եկեղեցի եւ խնամատարական մարմին,Բարեգործական,Կա- պոյտ Խաչ, երիտասարդական կազմակերպու – թիւններ: Աթէնքի մէջ կը գործէ նշանակովի Կեդր. վարչութիւն մը, որուն մէջ կան չէզոքներ եւ կու- սակցական ներկայացուցիչներ: Այս վարչութեան ազգօգուտ գործերէն մէկն է դպրոցներու միա – ցումը. Բարեգործականէն հովանաւորեալ Ազգա – յինը, Կապոյտ Խաչինը եւ Հայ բողոքականնե – րունը, Համագործակցական Կրթ. Խորհուրդի մը հսկողութեան տակ :

ՐԱՖՖԻԻ «ԽԵՆԹ»ը անգլերէնի թարգմանած է Տիկին Ճէյն Ս. Ունկէյթ (դուստրը միսիոնար Ճան Բ. Սմիթհի, հաստատուած Մարզուանի մէջ): Հայերէնը սորված էր մանկութեան: Ամե- րիկայի մէջ ուսումը կատարելագործելէ վերջ՝ ա- մուսնոյն հետ կը մեկնի Կեսարիա, կազմակերպե- լու համար տղոց դպրոցը: Կատարելագործելով իր հայերէնը եւ գրաբարը, կը սկսի թարգմանել հայ- կական փօքլորը: Թարգմանած է նաեւ Ներսէս Շնորհալիի «Յիսուս որդի»ն որ հրատարակուեցաւ քանի մը տարի առաջ: Վերջերս Հ. Բ. Ը. Միու – թեան կանանց մասնաճիւղը գրքոյկի ձեւով հրա – տարակեց Յ. Թումանեանի «Սասունցի Դաւիթ»ի թարգմանութիւնը, իսկ հրատարակութեան հա – մար պատրաստ է Սասունի հերոսներու ընդհ. ցեղի պատմութեան թարգմանութիւնը : Անգլ. «Խենթ»ը լոյս տեսած է Պայքարի տպարանէն:

ՏԻՐՈՒԻՆԻ.— Ընկեր Գրիգոր Մալոյեան յան- կարծամահ եղած է Տիթրոյթի (Ամերիկա) մէջ : Բնիկ քղեցի , ծնած էր 1891ին: Նուիրուած եւ անձնազոհ ընկեր մը: Փոխան ծաղկեպսակի նը – ուէրներէ գոյացած է 467 տոլար, որ ըստ հան – գուցեալ ընկերոջ փափաքին պիտի բաժնուի Քղիի Հայր. Միութեան եւ Հ. Օգն. Միութեան Տիթ – րոյթի մասնաճիւղին միջեւ :

✕ Ամուտայի մէջ (Սուրիա) յանկարծամահ եղած է Արուշ Խաչատուրեան որ Ճէզիրէի ամբողջ շրջանին մէջ համաժողովրդական յարգանք կը վայելէր: Ծնած էր 1893ին Պիթլիսի Ջօք գիւղը : Յուղարկաւորութեան ներկայ եղած են Գամըշլիի, Հասիչէի, Տէրպէսիէի Ազգ. մարմինները: Արուշ շնորհիւ իր աշխատասիրութեան, ստեղծած էր տնտեսական բարւոք վիճակ եւ ծանօթ էր իր բարեգործութիւններով :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Աղաջարի քաղաքին մէջ նոր համայնք մը կազմուած է: Քաղաքը՝ վերջին եր – կու տարիներուն դարձած ըլլալով նաւթաշխարհի ամէնէն արդիւնաբեր կեդրոններէն մէկը, օրէ օր կ՚աճի բնակիչներու թիւը: Ներկայիս հայ բնակ- չութեան թիւը կը հասնի 550ի: Կան երկու միու – թիւններ Զարմահալի հայ ուսումնասիրացի մաս- նաճիւղը, եւ Ծխական Խորհուրդի կից Կանանց Միութիւնը :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԻՐԱՆԷՆ խորհրդարանի (մէճ – լիս) անդամ ընտրուած է Պ. Պետրոս Արզար :

ԿԱԹՈԼԻԿ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ԺՈՂՈՎԸ

Կաթոլիկ Եկեղեցիին պատկանող այր վանա- կաններու 140 միաբանութիւններէն 80 պատուի – րակներ, որոնք կը ներկայացնեն 400.000 միա – բաններ, ընդհանուր ժողով մը գումարեցին Վատի – կանի մէջ, քննելու համար 1.200.000 վանականնե- րու եւ մայրապետներու միաբանութեանց վերա – կազմութեան հարցը :

Ժողովին մասնակցող 140 միաբանութիւննե – րէն մեծագոյնը Ճէզուիթներու կազմակերպու – թիւնն է 28.426 անդամներով, յետոյ կուգան Ֆը- րանչիսկեանները (26.614 անդամներով), Քափու- չինները (14.095) Պենետիկեանները (11.200) եւ Դոմինիկեաններ (8000): Կարգ մը փոքր միա – բանութիւններ հազիւ 30 անդամներ ունին :

Վատիկանի ժողովին օրակարգն էր ա) աւելի ուժեղ գործունէութեան մը լծել միաբանութիւն – ները : բ) Աստիճանաբար միացնել փոքր միաբա- նութիւնները համանման մեծ միաբանութեանց

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (225)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

— Դու փա՞ռք ես տալիս, խեղճ քոյրիկ ... Եթէ դու տեսնես իմ անբախտութիւնը ... Իմ ոտ- ների տակ անդունդներ են բացւում. բայց աչքերով ես տեսնում եմ նրանց ամէն քայլում, մութի եւ լոյսի մէջ: Հազիւ կարողացայ նրանց վրայով ցատկել եւ այստեղ հասնել ...

— Բայց ի՞նչ է պատահել ...

— Սարսափելի բան... Դեռ օր կար, երբ մեր տունը մտաւ մի բարձրահասակ երիտասարդ ... Դու նրան ճանաչում ես... Ասլանը :

— Դիպակեցի՞ն... Ի՞նչպէս չճանաչեմ, նա մեր բարեկամն է :

— Ի՞նչ ունես նրա դէմ ...

— Օ, նա շատ լաւ երիտասարդ է, ազնիւ կրակոտ ...

— Եւ քաջ, քաջ, ռոնաց Նազլուն :

— Այո, նա միշտ այդպէս էր...

— Սպասիր, քոյրիկ, ես կը պատմեմ: Ես տե- սայ նրան այն մութ գիշերին, երբ նա ազատում էր գերիներին: Նա հսկայ էր... Եթէ այնտեղ մարդիկ չլինէին, ես կը չոքէի նրա առաջ եւ կը լիզէի նրա ոտի տակի հողը: Վերադառնալիս, ես տեսնում էի նրան սպիտակ ձիու վրայ: Սուրբ Սարգիսը, որ Բարեկենդանին, իր տօն օրը, մտ- նում է մեր տները եւ ձիով կոխ է տալիս մեր փոխինդը... Նա այդպէս էր: Ես չգիտէի այն ժա- մանակ որ նա էլ, ինչպէս ամէն մի սուրբ, անո – ղորմ է դէպի ինձ ...

— Անողո՞րմ. ինչո՞ւ :

— Նա ինձ ուզում է, աղաղակեց Նազլուն, արձակելով մի սուր հառաչանք, որից, կարծես, կտոր կտոր դառան նրա Թոքերը :

Գայիանէն ուրախացաւ, շտապեց շնորհաւո – րել: Բայց Նազլուն սաստեց նրան եւ շարունա – կեց .

— Նա սիրում է ինձ... Բայց ես ...

— Միթէ՞ դու նրան անարժան ես համարում..

— Ինձ մի ընդհատիր, քոյրիկ, գոչեց նա լաց լինելով: Ի՞նչ ես ասում. անարժա՞ն... Ես էլ կը սիրէի նրան... Բայց նա սուրբ է, իսկ ես... պըղ- ծուած, խայտառակ ...

— Ահ, խեղճ Նազլու... Բայց նա գուցէ գիտէ այդ բանը ...

— Գիտէ... Բայց դա բաւական չէ... Ես պա- տիւ չունեմ, որ տամ այդ գեղեցիկ, քաջ երիտա- սարդին, իմ սրբին... Ես կը ցեխոտեմ նրան, ես ամբողջովին կեղտ եմ ...

Գայիանէն էլ արտասուեց: Մի վայրկեան ծա- նր լռութիւն տիրեց :

— Ես այս երեկոյ հասկացայ թէ ինչու Մար- թան ինձ չէր կպչում, շարունակեց Նազլուն : Մարթան էլ, անմեղ երեխայ, գիտէ որ ես կեղ – տոտ եմ... Ջուր, ջուր էին իմ ջանքերը. ես իմ մարմինը ուզում էի տալ՝ ուրիշին ազատելու հա- մար, ինչպէս Փերին, բայց չգիտէի որ ոչ ոքին հարկաւոր չէ այս պիղծ միսը... Օ, ինչո՞ւ եմ ես այստեղ... Ինչո՞ւ եմ կոխ տալիս Աստծու մաքուր հողը... Ամէն տեղ սրբութիւն. միայն ես եմ պիղծը, զզուելին... Զգոյշ, քոյրիկ, չե՞ս տես- նում անդունդը... Ահա բացուեց մէկը, ահռելի, սեւ... Այստեղ էլ, այս ճրագի առաջ էլ ...

— Անդունդ չկայ, սթափուիր, Նազլու, իմ խեղճ քոյրիկ, ասաց Գայիանէն եւ գնաց նրան գրկելու :

Բայց Նազլուն չթողեց նրան մօտենալ եւ դուրս վազեց: Մինչեւ Գայիանէի դուրս գալը նա արդէն բակումն էր: Նա փախչում էր. կարծես նրան սաստիկ հալածում էին եւ նա մի րոպէ կանգ առաւ, որ որոշէ թէ դէպի որ կողմ պէտք է վազել: Եւ անընդհատ մրմնջում էր .

— Ասլանն անողորմ է... Մնաս բարով, քոյ- րիկ... Ինձ ոչ ոք չխղճաց... Նոյն իսկ սրբերը ...

Այդ խուլ, ցաւալի քրթմնջիւնը յանկարծ ընդ- հատուեց. Գայիանէն, վերջապէս, խօսք գտաւ եւ սկսեց Թախանձել նրան որ ետ դառնայ, լսէ իրան: Բայց, կարծես, սարսափելով այդ Թախանձան – քից, Նազլուն մի դերեզմանական ձայնով բացա – գանչեց .

— Անդունդներ, անդունդներ... Այլեւս չէ կարելի ցատկել, անցնել... Ինձ տանում են... Երկու Թուրքեր, երկու դեւեր... Ասա Ասլանին, նրանք էին ինձ պղծողները ...

ԼԷՕ

հետ, վերապահելով հանդերձ առաջիններուն տեսակ մը ներքին ինքնավարութիւն: գ) Դարերու ընթացքին դիզուած իրենց հարստութիւնները բաժնել լաւագոյն եղանակով մը:

Ասկէ զատ Նոյեմբեր 26ին Հռոմի մէջ պիտի գումարուի բարենորոգչական ուրիշ համաժողով մը, որուն պիտի մասնակցին ամբողջ աշխարհի մէջ գործող կաթոլիկ միաբանութեանց 800 ներկայացուցիչները:

պաշտօն, պատասխանեց նախարարը, Անձնապէս պատճառ մը չեմ գտներ չեղելու այն սկզբունքէն, որ հրապարակային ժողովներու իրաւունքը կու տայ այս երկրի ժողովուրդին, բայց ոչ իմ, ոչ ալ այս երկրի պարտականութեանց մաս կը կազմէ ճառախօսութեանց բեմեր տրամադրել մարդոց, որոնք այս երկրին չեն պատկանիր, եւ կը ջատագովեն դատեր, որոնք վնասակար են այս երկրին համար»:

× Խաղաղութեան կուսակիցները չոգեպինդ յառաջ կը տանին իրենց պատրաստութիւնները, համաժողովին համար որ պիտի բացուի այսօր: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ ներկայ պիտի ըլլան 2300 պատգամաւորներ, թէ 250 թարգմաններ ճառերը պիտի թարգմանեն եօթը լեզուներու են.: Օրակարգի խնդիրներէն մէկը պիտի ըլլայ «պատերազմի ոճրագործ» հռչակել զօր. Մէք Արթըրը:

Կացութիւնը Ծայր. Արեւելքի մէջ

Համայնավար Չինաստանի պատուիրակութեան ինը անդամները, երեքշաբթի իրիկուն ճամբայ ելան Փեքինէն դէպի Նիւ Եորք: Պատուիրակութիւնը, Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ պիտի պաշտպանէ իր այն մեղադրանքը, թէ «Մ. Նահանգները զինեալ յարձակում գործած են Ֆորմոզայի վրայ»: Պիտի մերժէ սակայն վիճաբանիլ Քորէայի հարցին շուրջ:

Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը կը կարծէ, թէ չինական քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակն է համայնավար փոքր պատուար-պետութիւն մը ստեղծել Քորէայի եւ Եալու գետին միջեւ: Պատուիրակութիւնը այս առաջարկը պիտի ներկայացնէ Ապահովութեան Խորհուրդին:

× Սաստիկ ցուրտ մը սկսած է Քորէայի ռազմաճակատին վրայ: Այս պատճառով յառաջխաղացումը կը դանդաղի: Միւս կողմէ սաստկացած է համայնավար հրոսակներու գործունէութիւնը զինակից զօրամասերու թիկունքին վրայ: Թուրք զինուորներ փոխադրող կառախումբ մը յարձակում կրած է Սէուլէն 8 քիլմ. հեռու: Շաբաթէ մը ի վեր կը շարունակուին նաեւ կռիւները կարմիրներու եւ ամերիկեան ու քորէական երկու գունդերու միջեւ Սէուլէն հարիւր քիլմ. դէպի հիւսիս-արեւելք:

× Թոնքինի ճակատին վրայ (Հնդկաչին) ֆրանսական ուժերը լեռնային երկու դիրքեր եւս պարպեցին: Կը շարունակուի Մոնքայի քաղաքային բնակչութեան պարպումը:

× Դեռ չէ հաստատուած Թիպէթի մայրաքաղաքին՝ Լհասայի գրաւումը: Չէ հաստատուած նմանապէս այն տեղեկութիւնը, թէ համաձայնութիւն մը կնքուած է Թիպէթի եւ Չինաստանի միջեւ: Հնդկաստան պիտի պաշտպանէ Թիպէթը, եթէ այդ մասին բողոք ներկայացուի Ապահովութեան Խորհուրդին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

35 ԱՅՐԵՐ ԵՒ ԿԻՆԵՐ դատապարտուեցան Նիկոսիոյ մէջ (Կիպրոս), իբրեւ մեղսակից ապօրէն ժողովի մը որ գումարուած էր անցեալ Օգոստոսին, Ֆամակուսթայի մէջ, ամերիկեան նաւաբաժինի այցելութեան առթիւ: Ինը հոգի դատապարտուեցան մէկէն վեց ամիս բանտարկութեան, 26 հոգի 6էն 12 ոսկի տուգանքի: Ինը հոգի անպարտ արձակուեցան:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կացութիւնը քննելով, Ազգաժողովին քաղաքական յանձնախումբը առջի օր վճռեց թէ Պուլկարիա եւ Ալպանիա տակաւին կը սպառնան այդ երկրին ապահովութեան: Յանձնախումբը որոշեց երկարաձգել Պալքանեան յանձնախումբին պաշտօնավարութիւնը:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ երեք միլիոն սթերլինի նոր վարկ մը պիտի ստանայ Անգլիայէն, ուտեստ գնելու եւ սովին դէմ պայքարելու համար:

ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐՆԵՐ քշելու փորձեր կը կատարուէին Մարսէյլի եւ Փարիզի մէջ: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել հինգ կեղծարարներ, որոնց մէկուն վրայ գտնուեցաւ հինգ հազար տոլար:

ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՑ ՋՕՐԻ Հայր. Միութեան օրայայցներուն փոխարժէքը ղրկել Մարսէյլ, արպարան Տարօն, Ք. Կարապետեանի անուան:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻ

ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle Mazenodի մէջ, (Rue d'Aubagne)

Հովանաւորութեամբ երէց յարանուանութեան պետերուն եւ պատուոյ նախագահութեամբ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբի, ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Հայրենակցական եւ ազգային կազմակերպութիւններու:

Կը խօսին Պ. Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Փրօֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձը Մարսէյլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը, Շաբաթ 18 Նոյեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս:

Rue de Grignanի ընդարձակ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Պ. Տ. ԹէՔԷԵԱՆ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն):

ԱՅՆԹԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Երուանդ Պարոնչատեան եւ Պ. Սարգիս Տէօվլէթեան 500ական ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Արսէն Փափազեանի մահուան առթիւ:

ՎՐԻՊԱԿ.— Նոյեմբեր 9ի թիւին մէջ, Վալանսի նուիրատուն, Թուրոյեան, սխալմամբ տըպուած է Թորոսեան:

SALLE GAVEAU

45 rue la Boëtie, Paris — Métro Miromesnil

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.45ին

MAITRE U. VALDARNINI (Սքալա տը Միլան)

Կը ներկայացնէ իր երգի լաւագոյն աշակերտ աշակերտուհիները, որոնց մէջ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԱՐԱՇՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարաշի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ ազգային կեանքէ ցնցող ողբերգութիւն մը՝

ԾՈՒՑԱՆԻԿ

Քաջն Վարդանի դուստր

Շատ գնահատուած երիտասարդ դերակատարներու կողմէ:

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին Cercle Républicainի մէջ, 53 rue Grignan:

Մարաշի հերոսամարտին մասին կը խօսի ականաւոր ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կիներու յատուկ confectionի համար լաւ կտրող բանուորուհի մը կ'ուզուի, տունի մէջ աշխատելու պայմանով: Դիմել Յառաջի:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան: Դիմել թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վաթսունեամեակի յանձնախումբը ժողովի կը հրաւիրուի այս երկուշաբթի ժամը 8ին, Աճարոնեան ակումբը:

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Նոյ. 20ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, գլլոյին սրահը՝ 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւնը պարտադիր:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս շաբաթ, իրիկուն ժամը 9ին, ընկերուհի Վ. Հէքիմեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին:

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս Երկուշաբթի իրիկուն Ակնունի ենթակոմիտէն, Համազասպ ենթակոմիտէն, Թաթուլ եւ Արամ խումբերը: Ակնունիի հաւաքատեղին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան ենթակոմիտէն, Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն, Վռամեան ենթակոմիտէի հաւաքատեղին:

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչին:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին տեղի կ'ունենայ Համազգային ընկ. ընդհ. ժողովը, Le Cadet սրահին վերնայարկը (16 rue Cadet): Օրակարգ 1) Զեկուցում առժամեայ վարչութեան: 2) Ընտրութիւն նոր վարչութեան եւ հաշուեքննիչ յանձնաժողովի: 3) Ընթացիկ հարցեր: Փափաքողները կրնան անդամ արձանագրուիլ տեղին վրայ:

Imprimerie DER AGOPIAN — 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Vendredi 17 Novembre 1950 Ուրբաթ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6308–Նոր շրջան թիւ 1719
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՍԱՐԱՆ ՓՈԽԵԼ ԱՄԷՆ ՏԱՐԻ

Ողեւորութեան օրեր են Մարսէյլի համար:

Այսօր, Ուրբաթ, հազարամեակ Նարեկացիի, որու մասին խօսեցանք երէկ:

Վաղը շաբաթ, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը:

Աւելի վերջը՝ Դաշնակցութեան 60ամեակը: Եւ ուրիշ տեղական հանդէսներ:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձին տօնակատարութիւնը նորէն պատեհութիւն կ'ընծայէ անգամ մը եւս արծարծելու նորահասներու փըր-կութեան հարցը: Ամէնէն հրատապ հոգը՝ մեր գաղութին, ինչպէս Ամերիկայի համար:

Երբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ Միութեան հիմը դրուեցաւ 1945ին, Մարսէյլի շրջանը Փարիզն ալ կը գերազանցէր, անդամներու բազմութեամբ, եթէ ոչ խանդավառութեամբ:

Ամէնէն լաւատեսներն ալ քանի մը հարիւրէն աւելի չէին սպասեր, իբրեւ նախաքայլ:

Արդ, միայն Մարսէյլի մէջ արձանագրուած կամ իբրեւ թեկնածու ներկայացած էին 450 — 500 երիտասարդներ եւ պատանիներ: Ուրիշ խօսքով՝ ամբողջին կէսը:

Խանդավառութիւնը կ'աճէր տարուէ տարի, Նոր Սերունդը դարձնելով տեւական եւ կենդանի ազդակ մը՝ երիտասարդական ճակատին վրայ:

Անոնք որ ներկայ եղած են Միութեան պատգամաւորական ժողովներուն, կրնան վկայել թէ ի՛նչքան հասուն տեսակէտներ կ'արտայայտէին մեր նորահաս ընկերները, իրենց մայրենի լեզուով:

Կարելի եղածին չափ արդիւնաւոր դարձնելու համար անոնց գործունէութիւնը, առաջին օրէն իսկ հրահանգուած էր այս տղոց՝ խուսափիլ ամուլ վիճաբանութիւններէ: Արհամարհել աջէն եւ ձախէն արձակուած բանսարկութիւնները, դրաւոր ըլլան թէ բերանացի:

Կրնաք բաղդատել անոնց այս գիծը՝ ուրիշներու ծուռբերան ելոյթներուն հետ, որոնք պարզապէս կը ծառայեն միտք եւ արիւն պղտորելու:

Այս լուսաբանութիւններէն վերջ, սրտանց շնորհաւորելով Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին տարեդարձը, կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել իրենց հիմնական պարտականութիւնները:

Ինչպէս դիտել կուտայինք երկու օր առաջ, չարաչար պիտի գլջան անոնք որ կը գոհանան իրենց գիտցածով: Առանց քայլ մը յառաջ նետուելու:

Անհրաժեշտ է կարգ, դասարան փոխել տարուէ տարի:

Ամէնքն ալ հայկական կամ օտար դպրոց գացած ըլլալով, գիտեն թէ ի՛նչ կը նշանակէ տարիներով մնալ միեւնոյն դասարանին մէջ:

Երիտասարդական Միութիւններն ալ տեսակ մը դպրոց են: Դասընթացք՝ նոր գիտելիքներ ամբարելու: Իրենց սորվածը զարգացնելու: Որոշ բարձրութեան մը հասցնելու:

Ո՛վ որ, անհատ ըլլայ թէ խումբ, ճիգ մը չի փորձեր պատեհութիւններէն օգտուելու համար, խաչ քաշած կ'ըլլայ իր ներկային եւ ապագային վրայ: Դասալքութեան, ամլութեան դատապարտուած՝ իր իսկ ձեռքով:

Տօնակատարութիւններ միայն հանդիսաւոր ցոյցեր եւ խանդավառութեան առիթներ պիտի չըլլան, այլեւ մղիչ ուժ՝ նոր պարտականութիւններ ստանձնելու: Կարգ մը յառաջ նետուելու:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամ ըլլայ թէ դուրսը մնացած, իւրաքանչիւր նորահաս պարբերաբար քննութիւն մը պիտի կատարէ: Պիտի բաղդատէ իր գիտցածն ու չգիտցածը, եւ պիտի ջանայ լրացնել պակասը: Մանաւանդ եթէ կը յաւակնի հանրային գործունէութեան նուիրուիլ:

Երէցները իրենց երակները քամեցին եւ կը քամեն տակաւին, որպէսզի շրջանաւարտներ եւ ժառանգորդներ հասնին: Որպէսզի կարելի ըլլայ լրացնել վարչակազմը (cadres), այս կամ այն ասպարէզին մէջ:

Նորահասները իրենք պիտի դիւրացնեն այդ աշխատանքը, դասարան փոխելով մէկ տարիէն միւսը:

Կիսկատար գիտելիքները միշտ ալ վնասակար եղած են, որեւէ ճակատի վրայ: Ո եւ է ժողովուրդի մէջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԵՐՋԱՆԱ՞Ր ՍԱ ՎԷՃԸ

Ի՞նչով բացատրել այսքան յամառ դիմադրութիւն մը Պոլսոյ տեղապահական վէճին առթիւ նոյնինքն տեղապահին կողմէ:

Եթէ այսպէս քաշքշուի, օր մըն ալ կրնան բոլորովին արգիլել պատրիարքական ընտրութիւնները:

Կարդացիք անշուշտ: Ութսունամեայ ծերունին, Գէորգ արք. Արսլանեան Անգարա գացեր եւ խնդրեր է յետաձգել ընտրութիւնը որ նշանակուած էր Նոյեմբեր 9ին:

Չէ՞ք ընդունիր որ եթէ իր դատը արդար ալ եղած ըլլար, այլեւս վարկաբեկուած է հանրութեան առջեւ:

Ի՞նչ է վերջապէս ուզածը: Չէ՞ կշտացած իշխանութենէն: Չէ՞ կշտացած դիզած հարստութենէն: Չէ՞ կշտացած Պոլսոյ համայնքը պառակտելու անփառունակ մարզանքներէն անվայել որեւէ եկեղեցականի:

Գոնէ բացառիկ իմացականութի՞ւն մը եղած ըլլար, իբրեւ ժողովուրդի առաջնորդ, օժտուած զայն կառավարելու արտակարգ կարողութեամբ եւ անոր ազգային եւ եկեղեցական շահերը պաշտպանելու բծախնդրութեամբ:

Տեսանք զինքը երբ Ատանայի առաջնորդ էր: 1915ին վախէն դողդողալով. կաթուած էր ունեցած եւ քաշուած Զարչափրքի տունը, եկեղեցիին գոյքերն իսկ պահպանելու հոգը ժամկոչին ու լուսարարին ձգելով:

Նոյնը Հալէպ, Սահակ կաթողիկոսի շուքին ու կորովի կամքին ապաւինած: Իր անձն էր ժողովուրդն ալ, ազգն ալ:

Այս բիւզանդական անճոռնի վէճը շատ մը խորհրդածութիւններու կը մղէ ակամայ:

Ի՞նչ կայ պատրիարքարանէն ներս, կտակներու, գոյքերու, ազգային կալուածներու եւ նոյն իսկ ազգային թանկագին մատեաններու շուրջ որ ինք եւ իրեննները չեն ուզեր լոյսին հանել եւ նոր պատրիարքի մը իշխանութեան յանձնել:

Զա՞ր ե՞ն բոլոր լեզուները: Ո՞ւր են բոլոր բռուածները, երբ այդ ամբաստանութիւններով թղթածրարներ կազմուած են սրտցաւ հայրենակիցներու մօտ, ի հարկին պաշտպանելու համար ժողովուրդին շահերը:

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՐԷՋԸ ՄՈՍԿՈՒԻ փոխադրող օդանաւին վրայ կրակ բացած է ամերիկեան օդանաւ մը, կ'ըսէ Պերլինի գերման հրամանատարը, ամերիկեան մարզպանին ուղղուած նամակով մը: Իբրեւ թէ յարձակումը տեղի ունեցած է Ֆրանքֆորթէն 50 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք, եւ ամերիկեան օդանաւը կրակ բացած է առանց նպատակին հասնելու, 15 մեթր հեռուէն: Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, ամերիկեան օդանաւը մէկ քիլոմեթր հեռանալէ վերջ, վերադարձեր է, բայց խորհրդային օդանաւը յաջողեր է պահուըտիլ ամպերուն մէջ եւ ազատիլ շնորհիւ օդաչուին ճարտարութեան: Ամերիկեան հրամանատարութիւնը վճռապէս հերքեց այս պատմութիւնը, բացատրելով թէ ամերիկեան օդանաւը 152 մեթր հեռու էր եւ ռուսական ինքնութիւնը ճշդելէ վերջ հեռացաւ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ քանի մը հազար ցուցարարներ յարձակում գործեցին երկու ընդդիմադիր թերթերու խմբագրատան վրայ: Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ կրակ բանալ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 12 հոգի վիրաւորուած են ծանրապէս: — Ինը բարձրաստիճան սպաներ հրաժարեցան բանակէն: Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ քսան բարձրաստիճան սպաներ ալ հանգստեան պիտի կոչուին, «դիւրացնելու համար զէնքերու վաճառման քննութիւնը»: Գրաքննութիւն հաստատուած է մամուլին վրայ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը (Ծերակոյտ) 18ի դէմ 294 ձայնով վաւերացուց զինուորութեան շրջանը 18 ամսուան բարձրացնող օրինագիծը, որ վաւերացուած է ազգ. ժողովի կողմէ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԺՈՂՈՎ ՄԸ պիտի գումարուի այս առաւօտ, գրադելու համար Հնդկաչինի պաշտպանութեան հարցով: Ապստամբները կը շարունակեն իրենց յարձակումները Ֆրանսական դիրքերու վրայ:

«Աշխարհ վտանգաւոր շրջան մը կ'անցնէ»

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԿՈՉԸ ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ

Ամերիկեան 200 կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն առջեւ զեկուցում մը տալով, արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն հանգամանօրէն պարզեց միջազգային կացութիւնը՝ Ծայր. Արեւելքին ու Եւրոպային վերաբերող դէպքերու առթիւ: Նախ անդրադարձաւ Եւրոպայի վերազինման եւ ըսաւ թէ զինուորական պատրաստութեանց ուժ տալով հանդերձ պէտք չէ բաց ձգել չէնքին ետեւի կամ քովնտի դուռը, որպէսզի համայնավարութիւնը չկարենայ հոնկէ ներս սպրդիլ տնտեսական թափանցումի ձեւով: Յայտնօրէն ըսել ուզեց թէ զինուորական օգնութեան հետ միասին, Եւրոպան պէտք է շարունակէ ստանալ նաեւ Ամերիկայի տնտեսական օգնութիւնը: Այնուհետեւ երկարօրէն կանգ առաւ Ծայր. Արեւելքի վրայ: Ըսաւ որ ՄԱԿի ուժերը փաստօրէն եւ քանի մը շաբթուան ընթացքին վերջացուցած էին Քորէայի պատերազմը, եթէ չինական միջամտութիւնը չպատահէր: «Այս կացութեան մէջ մեր ընելիք առաջին գործը պիտի ըլլայ փարատել հաւանական ամէն թիւրիմացութիւն, որ կրնայ գոյութիւն ունենալ չին համայնավարներու մտքին մէջ Մ. Նահանգներու և ՄԱԿի նպատակներուն մասին: Եթէ անոնք կը կարծեն թէ Մ. Նահանգներն ու ՄԱԿը ապագայ ծրագիրներ ունին Մանչուրիոյ մասին, ամէն բան պէտք է փորձել, իրենց վախերը փարատելու համար: Եթէ կը վախնան որ պիտի կորսնցնեն իրենց շահերը սահմանամերձ շրջաններու, այսինքն Եալուի գետին ելեկտրական եւն. հաստատութեանց մէջ, պէտք է վստահեցնել զիրենք, թէ իրենց շահերը պաշտպանուած են եւ յառաջիկային ալ ուշադրութեամբ պիտի պաշտպանուին: Իսկ միւս կողմէ, եթէ Չինացիները, տգիտութեամբ կամ ուրիշ որեւէ պատճառով, պիտի մղուին դահավիժելու իրապէս մեծ տագնապ մը աշխարհի մէջ, այն ատեն անոնց այդ քայլն ալ պէտք է դիմագրաւել ամենայն վճռականութեամբ, իմաստութեամբ եւ լրջութեամբ: Կը յուսանք, սակայն, թէ կացութիւնը այդպէս չէ: Շատ աւելի կերպարանքով ողբերգութիւն մը պիտի ըլլար, եթէ այդպէս եղած ըլլար: Հետեւաբար, ուշադրութեամբ եւ իմաստութեամբ պիտի օգտագործենք ՄԱԿի օրէնսդրութեան [illegible]

«Աշխարհը շատ վտանգաւոր շրջան մը կը բոլորէ: Շրջան մը, որ քանի կը զարգանայ, այնքան աւելի վտանգաւոր կը դառնայ: Ինծի կը թուի, սակայն, թէ աղէտը կարելի է կանխել, եթէ կատարեալ ողջմտութեամբ մը տանինք մեր քաղաքականութիւնն ու ղեկավարութիւնը»:

Պ. Էչիսընէն վերջ խօսք առին նաեւ իր երկու օգնականները: Առաջինը ըսաւ թէ արտաքին նախարարութիւնը յաւելեալ ճիգեր ի գործ պիտի դնէ յառաջիկայ տարի, սանձելու համար կարմիր քարոզութիւնը արտասահմանի մէջ, իսկ միւսն ալ յայտարարեց, թէ ՄԱԿը կրնայ լուծել Քորէայի տագնապը, եթէ ծայրայեղօրէն վտանգաւոր չինական միջամտութիւնը սահմանափակուի սահմանային եւ ելեկտրական ուժի արտադրութեան շահերու պաշտպանութեան մէջ: «Բայց, եթէ չին համայնավարները Քորէան գրաւելու նպատակը կը հետապնդեն եւ կամ իրենց այս միջամտութիւնը համայնավար ընդհանուր յարձակողականի մը մէկ մասն է, այն ատեն ՄԱԿը չի կրնար բանակցիլ հարցի՝ կարգադրութեան մասին»:

╳ Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին կողմնակից է քաղաքական բանակցութեանց ձեռնարկելու չին համայնավարներու հետ Քորէայի մասին, որպէսզի զօր. Մէք Արթըր չկարենայ իրաւունք պահանջել ռմբակոծելու Մանչուրիան: Անգլիոյ կարծիքով, տարիկա վստահօրէն պիտի աւելցնէր երրորդ աշխարհամարտի մը վտանգը: Պ. Պեւին կ'ուզէ ձեւ մը գտնել, որպէսզի Չինացիները ստիպուին իրենց ուժերը քաշել Քորէայէն:

Միացեալ Եւրոպան առանց Անգլիոյ ?

Ազգ. Ժողովին մէջ տեղի ունեցաւ ուշագրաւ վիճաբանութիւն մը M. R. P. կուսակցութեան անդամ երեսփոխան Պ. Շէրէրի ներկայացուցած մէկ բանաձեւին առթիւ: Բանաձեւը, որ ի վերջոյ քուէարկուեցաւ 184ի դէմ 353 ձայնով, կը պահանջէր կառավարութենէն ստանձնել ամէն նախաձեռնութիւն, որ պիտի կրնար աւելցնել Եւրոպայի Խորհուրդին քաղաքական հեղինակութիւնը եւ յատկապէս նախարարներու յանձնախումբին ընդունիլ տալով Սթրազպուրկի ժողովին յանձնարարութիւնները:

Այս առթիւ էր որ շեշտակի դրուեցաւ հարցը, — կարելի՞ է կամ պէ՞տք է Եւրոպայի միութիւնը առանց Անգլիոյ — նաեւ Սկանտինաւեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶՐՈՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Luc-André Marcelի ՀԵՏ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

— Առաջին հարցումը որ «շրթունքներս կ'այրէ», սիրելի Անտրէ Մարսէլ, հետեւեալն է. անով կ'ուզեմ որ բացուի մեր զրոյցը, հակառակ ընկալեալ սովորութեան, որ կը պահանջէ ինձմէ նախ ձեր կեանքն ու գործը տալ: Ահաւասիկ հարցումս.

Ի՞նչպէս դուք, ֆրանսացի բանաստեղծ, առանց հայերէն բառ մը իսկ գիտնալու, մղուեցաք հայկական բանաստեղծութիւնը ճանչնալու, սիրելու եւ զայն թարգմանելու: Կ'ուզէ՞ք ինծի ըսել թէ ի՞նչ պարագաներու բերումով եւ որոնցմէ՞ առաջնորդուած եկաք եւ ինկաք հայ դպրութեանց պարտէզին մէջ, մեր «փոքր ածու»ին մէջ, ինչպէս կը կոչէ մեր պատմահայրը, Մովսէս Խորենացին:

— Հայկ. երաժշտութիւնն էր որ զիս առաջնորդեց ձեր բանաստեղծութեան: Եղանակն էր որ խայծը հանդիսացաւ, զիս բռնեց, ամբողջովին ձգելու համար յետոյ բառերուն ուռկանին մէջ: Բացատրեմ: 1943ին էր, դեռ նոր եկած էի Փարիզ, օր մը ներկայ եղայ երաժշտական հանդէսի մը: Հոն էր որ առաջին անգամ լսեցի հայկական երգերը: Այնքա՛ն յափշտակուեցայ, այնքա՛ն յուզուեցայ որ չկրցայ համբերել եւ ուղղակի դիմեցի օրուան դաշնակահարուհիին՝ Օր. Տիրուհի Զառափեանի, սքանչացումս յայտնելէ վերջ մանրամասնութիւններ խնդրեցի անոնց յօրինումին, հեղինակներուն եւայլն: Գիտէ՞ք ինչ ըրաւ այս զմայլելի արուեստագիտուհին,— զիս առաւ եւ իր տունը տարաւ, նստեցուց անկիւն մը եւ ինք դաշնակին առջեւ անցնելով սկսաւ նուագել: Ամէն երգի վերջաւորութեան կանգ կ'առնէր եւ կը բացատրէր անոնց իմաստը: Եղանակները արդէն զիս տակնուվրայ ըրած էին, ինչպէս ըսի, բառերը եկան լրացնել մնացածը: «Կայծակի հարուածն» էր, պիտի ըսէի սիրահարութեան մը պարագային: Ուրիշ ձեւով ալ կարելի չէ բացատրել: Այո, կատարեալ սիրահարութիւն մը, յանկարծակի, յախուռն, դիւթական, այն զօրաւոր, անդիմադրելի բաներէն մէկը, որ մուտ կը գործէ ձեր մէջ, չէք գիտեր ինչպէս, ալ չմեկնելու համար [illegible] ...:

Հիմա որ կ'ուզեմ բացատրել այդ օրուան հոգեկան վիճակս, յափշտակութիւն, սիրահարութիւն, խանդավառութիւն, անբաւարար բառեր կը թուին: Նոր հորիզոններ բացուեցան հոգիիս առջեւ, գիւտ մը կ'ընէի: Եւ նոր բան մը գտնողի ուրախութիւնը զիս երջանիկ կ'ընէր, քաղցր այն զգացումը, որ կ'ողողէ երիտասարդի մը հոգին... վերջապէս, չեմ կրնար բացատրել, կը խնդրեմ որ հասկնաք զիս...:

Հետզհետէ աւելի հետաքրքրուած, աւելի յափշտակուած, սկսայ լրջօրէն ուսումնասիրել Հայոց պատմութիւնն ու գրականութիւնը: Տեսայ Ա. Չօպանեանի թարգմանութիւնները, ուրիշ թարգմանութիւններ, իմ լեզուովս գրուած գիրքեր, թէ գրականութեան եւ թէ երաժշտութեան մասին: Բայց ամէնէն մեծ եւ խանդավառ աղբիւրս Օր. Զառափեանն էր: Կը շարունակէր զիս ընտանի դարձնել հայկական եղանակներուն, կը թարգմանէր հայ ժողովրդական երգերը, աշուղներ, միջնադարեան այդ զմայլելի գոհարները: Ան է որ գոհացուց բոլոր հետաքրքրութիւններս, սորվեցուց, սիրցուց ինծի ինչ որ հայկական էր :

Բոլորովին վստահ ըլլալու համար թէ խաբկանքի մը զոհը չէի, «սիրահարութիւն» մը չէր ունեցածս, հետաքրքրուեցայ Հայերուն դրացի միւս ժողովուրդներու ստեղծագործութիւններով, արաբական, պարսկական :

Բայց շուտով համոզուեցայ թէ չէի սխալած, առաջին տպաւորութիւնս զիս չէր խաբած: Կը գտնուէի, անարդարօրէն լքուած, փոքր բայց զմայլելի ժողովուրդի մը դիմաց. կը գտնուէի երաժշտութեան մը եւ բանաստեղծութեան մը դիմաց, որոնք իրենց ինքնատիպ դրոշմով եւ անկրկնելի գեղեցկութեամբ կը հաւասարէին լաւագոյններուն :

— Շատ բարի, առեղծուածը մասամբ միայն լուծուած է ինծի համար, այս բացատրութիւններէն վերջ: Երբ կարդացի ձեր յօդուածն ու թարգմանութիւնները Cahiers du Sudի մէջ, երեք պարագայ ներկայացաւ մտքիս.— կամ ըսի, Luc André Marcel, այս ֆրանսական երեք անունները կը ծածկեն ծպտեալ հայրենակից մը, Հայ մըն է գրողը եւ կամ, երկրորդ պարագայ, եթէ իսկապէս Ֆրանսացի մըն է ան, ապա ուրեմն առնուազն քան տարի անցուցած է Հայոց լեզուն եւ պատմութիւնը սորվելու համար: Արդ, ոչ մէկն է եւ ոչ միւսը, կը մնայ երրորդ վարկածը...

— Այսի՞նքն:

— Այսինքն, թէ դուք, սիրելի Ա. Մարսէլ, օժտուած էք, միայն մեծերուն յատուկ կարողութեամբ մը, զոր կը կոչենք բանաստեղծական ներիմացում (intuition poétique), որով բանաստեղծ մը մէկ ակնարկով կը մտնէ ուրիշ բանաստեղծի մը հոգեկան աշխարհին մէջ, եւ այդ երկու հոգիներուն միջեւ այնքան հանգիտութիւններ կան, որ թարգմանեալն ու թարգմանիչը կը նոյնանան գրեթէ:

— Մի չափազանցէք, սիրելի հայ բարեկամ, եկէք ըսենք թէ պարագաներ կան ուր սէրը կը փոխարինէ գիտութիւնը:

— Եթէ կ'ուզէք, նոյն բանն է գրեթէ: Մեր Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը այդպիսի հրաշք մըն է: Օրինակ մը կը յիշեմ ձեր գրականութեան մէջ, Պոտլէրի թարգմանութիւնը ամերիկացի Էտկար Ա. Փոյին: Բայց այս հազուագիւտ հրաշքներուն մէջ անգամ թարգմանիչները կատարելապէս տէր էին երկու լեզուներուն ալ: Արդ, դուք մէկ բառ հայերէն չէք գիտեր, եւ առեղծուածը ինծի համար կը մնայ անլոյծ: Ի՞նչպէս յաջողեցաք կատարել այդ թարգմանութիւնները: Միայն թարգմանութիւններն ալ չեն, կան ձեր մտածումները հայ ազգի ճակատագրին վրայ, ձեր վերլուծումները մեր բանաստեղծութեան մասին. հոն կը յայտնէք այնպիսի մտքեր, որոնք կ'ենթադրեն երկար պրպտումներ, մեր ամբողջ պատմութեան կատարեալ ըմբռնումը, եւ ճիշդ, խորունկ ըմբռնումը:

— Ըսի արդէն, աւելի պարզ ըսեմ, կան Զօպանեանի թարգմանութիւնները, մեկնակէտը ան է, ան է որ կատարած է ամէնէն կարեւոր աշխատանքը այս ուղղութեամբ: Ընդհանուր գաղափար մը կարելի է կազմել այդ երեք հատորներուն ընթերցումով, ըսի ընդհանուր գաղափար մը, բայց իմ թարգմանութիւններուս մէջ երբեք աչքիս առջեւ չունեցայ զանոնք. անգամ մը որ կարդացի՝ մոռցեցի զանոնք :

Ահա թէ ինչպէս թարգմանուեցան ժողովրդային կտորները :

Օր. Զառափեան, որ լաւ ֆրանսերէն գիտէ, ինծի կը թարգմանէր բանաստեղծութիւն մը, բառառ բառ, ուրեմն կը ստանայի արձակ կտոր մը, ֆրանսերէն գրուած: Այդ արձակը կը ջանայի արտայայտել ֆրանսական արդի բանաստեղծական «թէքնիք»ով, միշտ մտածելով բնագրին իմաստին, գրուած ժամանակին, հոգեկան եւ մտաւոր մթնոլորտին ուր ծնունդ առած էին այդ երգերը: Կը տեսնէք, բոլորովին ազատ թարգմանութիւն մը: Շատ կը վախնայի թէ Հայերը պիտի բողոքեն իմ առած ազատութեանս համար, հանդէպ իրենց գանձերուն: Ֆրանսացիներէն վախ չունէի անշուշտ: Արդ, երբ տեսայ թէ այդ բուռն բողոքը չկար, քիչ մը հանգստացայ: Երբ իմացայ թէ Նարդունին ոչ միայն չէր բարկացած, այլեւ գոված էր զիս, երբ ստացայ ձեր նամակները, ուրախութեանս չափ չկար :

Որովհետեւ առաջին մտահոգութիւնս, ֆրանսացի ընթերցողին ծանօթացնել էր այդ բանաստեղծութիւնը եւ պարտաւոր էի զայն ներկայացնել այսօրուան անոր ըմբռնումին համապատասխան բանաստեղծական «թէքնիք»ով, եթէ ոչ...

(2) Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

«Արեւելեան նահանգները» մինչեւ ամայի

Թուրք կառավարութիւնը ամէն ջանք թափած է բնակաւորելու համար արեւելեան նահանգները: Մեծ խոստումներու անսալով այդ կողմերը գացող ու տեղաւորուող Թուրքեր, կարճ ժամանակ մը մնալէ ետք, լքած են ամէն ինչ եւ գացած տեղաւորուած են արեւմտեան եւ հարաւային նահանգներուն մէջ :

Սարաճօղլուի, Ռէճէպ Փեքէրի, Հասան Սաքայի եւ Շեմսետտին Կիւնալթայի գլխաւորած կառավարութիւնները մշակած եւ գործադրած են զետեղման նոր օրէնքներ, դէպի արեւելք տեղափոխուողներուն ընծայած են բացառիկ առաւելութիւններ, ձեռնարկած են շինել ճամբաներ, բնակարաններ, դպրոցներ ու հիւանդանոցներ, բայց չեն կրցած դրական յաջողութիւն ունենալ:

Իսմէթ Ինէօնիւ անձամբ գացած եւ աշխատած է համոզել այդ կողմերը հաստատուած Թուրքերը, թէ վախնալու ոչ մէկ պատճառ կայ, թէ ամէն կերպով հոգածութիւն եւ պաշտպանութիւն պիտի գտնեն այդ նահանգներուն մէջ մնալով եւ վերջնապէս հաստատուելով, բայց ժողովուրդը, ծափահարելով հանդերձ խոստացող նախագահը, նախընտրած է փախչիլ եւ հեռանալ այդ ամայի վայրերէն :

Կառավարութիւնը քննիչ անհատներ եւ յանձնախումբեր ղրկած է, հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ Թուրքեր չեն ուզեր հաստատուիլ արեւելեան նահանգներուն մէջ, հակառակ շնորհուած բացառիկ օժանդակութիւններուն :

Այդպիսի յանձնախումբի մը անդամներէն մէկը, վերադարձի ճամբուն վրայ, կեդրոնական Անատոլուի գլխաւոր քաղաքի մը մէջ, կուսակալին հարցումին պատասխանելով ըսած է.— « Ձեր մեղադրեր հոն հաստատուիլ չուզողները, որովհետեւ, արդարեւ այդ կողմերը խեղդիչ եւ հալածիչ բան մը կայ (օրալարտա սղղուճու վէ քովուճու պիր շէյ վար):

Ամայութիւնը սարսափելի է կարգ մը շրջաններու մէջ, ուր կառավարութիւնը պէտք տեսած է արգիլեալ գօտիներ հաստատել: Այդ գօտինե– [illegible] պահպանողական, որոնց մէջ ծառայողները ամէն ատեն կը փոխուին :

Այդ գօտիներէն ներս մտնող մէկը չի կրնար գտնել ոչ սնունդ, ոչ ալ բնակարան :

Սնունդի եւ բնակարանի պակասը զգալի է մինչեւ իսկ կարգ մը նահանգներու կուսակալանիստ քաղաքներուն մէջ:

Երկրին պաշտպանութեան յատկացուած զինուորներն են որ ունին հագնելիք եւ ուտելիք : Քաղաքային բնակութիւնը զրկուած է ապրուստի պայմաններէն եւ մանաւանդ բնակարանէն :

Ներկայ դեմոկրատ կառավարութիւնը մտածեց ու ձեռնարկեց արգիլեալ գօտիները վերցնել, պահականոցներու թիւը շատցնել ու այս ամայացած շրջաններու բնակութիւնը հնարաւոր դարձնել: Երկրին ուրիշ շրջաններուն մէջ ժողովրդական համակրութիւն գտնող նոր կառավարութիւնը իր նախորդներուն դժուարութեանց ենթարկուեցաւ առաջին օրէն այս գործին մէջ:

Ամենամեծ դժուարութիւնները կը հանեն այն պաշտօնեաները (կուսակալ, գայմագամ, բժիշկ, ուսուցիչ եւն.), որոնք կը նշանակուին եւ հրահանգ կը ստանան, օրինակի համար, երթալու Էրզրում, Պիթլիս, Վան, եւայլն: Չեն ուզեր երթալ: Ոմանք ճամբայ կ'ելլեն, բայց ետ կը դառնան ու կը սպասեն որ իրենց համար բնակարաններ շինուին ու դիւրութիւններ ստեղծուին : Մինչ այդ կը սպասեն ուրիշ քաղաքներու մէջ: Արեւելեան նահանգներու բազմաթիւ պաշտօնեաներ կը բնակին կեդրոնական, արեւմտեան եւ հարաւային նահանգներուն մէջ:

Վերջերս, առողջապահական նախարարը Տոքթ. Քէմալ անուն բժիշկ մը ղրկեց Վան, հրահանգ ու պաշտօն տալով անոր՝ հոն հաստատուիլ ու հսկել ժողովուրդին առողջութեան :

Տոքթ. Քէմալ ճամբայ ելաւ եւ հասաւ իր պաշտօնատեղին՝ իր հայրենակիցներուն ծառայելու հաստատ մտադրութեամբ:

Ամիս մը վերջ հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ Առողջապահական նախարարը, Տոքթ. Քէմալի ստորագրութեամբ.

— « Հայվան իսէմ՝ ախըր, ինսան իսէմ՝ մեսքէն, տօքթօր իսէմ՝ չալըշաճաք եէր վերինիզ»:

Թարգմանութիւնը.— «Ինծի տուէք ախոռ մը, եթէ անասուն եմ, բնակարան մը՝ եթէ մարդ եմ, աշխատանոց մը՝ եթէ բժիշկ եմ»:

Ուրեմն, Վան քաղաքին մէջ նոյնիսկ ախոռանման բնակարան մը, աշխատանոց մը չկայ կառավարական բժիշկի մը համար :

Տոքթ. Քէմալ այս վէրքը հրապարակած ըլլալուն համար հսկողութեան եւ հարցաքննութեան տակ է հիմա ...

Ինչպէս կը տեսնէք, չափազանց դժուար է Թուրք Հանրապետական կառավարութեան գործը: Արեւելեան նահանգներ ղրկուած քննիչ մը «խեղդիչ եւ հալածիչ բան մը կայ հոն», կ'եզրակացնէ, իսկ կառավարական բժիշկը յուսահատական հեռագիր կը քաշէ իր նախարարին, բնակարանի մը չգոյութեան պատճառաւ :

Պարապ տեղը չէ, ուրեմն որ Թուրք կառավարութիւնը որոշած է Պուլկարիայէն գալիք նոր գաղթականները տեղաւորել հարաւային նահանգներուն մէջ:

Արդէն գաղթականները պիտի չուզեն երթալ արեւելեան նահանգները: Նոյնիսկ եթէ երթան, պիտի փախչին ու ետ պիտի գան: Չէ՞ որ բնակարան չկայ եւ, խեղդիչ ու հալածիչ բան մը կայ հոն ...:

Ուրեմն, ճակատագրուած են պարապ մնալու Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները :

(Զարթօնք) ԱՐԵՒԵԼՔՑԻ

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Տիկին, ամսականիս վրայ պզտիկ յաւելում մը չէ՞ս կրնար ընել ...:

ՏԻԿԻՆԸ.— Յաւելո՞ւմ, ձեռքէդ ի՞նչ կուգայ, որ, մարդավարի կերակուր մը եփել չես գիտեր, արդուկ ընել ձեռքէդ չի գար, տուն շտկել, մաքրել չես գիտեր ...:

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Ճիշդ այդ բաները չգիտնալուս համար է որ յաւելում կ'ուզեմ, որովհետեւ կրկնապատիկ կը յոգնիմ ...:

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ կարմիր գիծէն անդին

Ինչպէս հաղորդած էինք, Խ. Միութիւնն ու անոր գաղտնի ոստիկանութիւնը քաղաքական որոշ նպատակներ կը հետապնդէին՝ Շէֆիլտի մէջ գումարումը ձախողած «խաղաղութեան համաժողովին առթիւ: Որպէս լրացում, անգլ. թերթերը կը գրեն թէ Նոյեմբեր 7ին, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տարեդարձի տօներուն առթիւ Մոսկուա չէին գտնուեր Բերիան եւ Մալենքովը: Բերիա կը գտնուէր Փրակա — Կոմինֆորմի արեւմտեան Եւրոպայի կեդրոնը — իսկ Մալենքով Վարշաւա, ուր վերջնական կարգադրութիւնները կ'ընէին Շէֆիլտի մէջ տեսնուելիք գործերուն համար :

Այս առթիւ, միեւնոյն թերթերը կ'ըսեն, թէ վերջին վեց շաբաթներու ընթացքին ուշագրաւ անցքեր տեղի ունեցած են Մոսկուայի մէջ եւ այլուր . —

1) Մէրքվլով նշանակուած է պետական հակակշռի նախարար, «առողջական պատճառներով» պաշտօնէն արձակուած Մեխլիսի տեղ, որ աչքէ ինկած էր :

Կարող բայց անգութ Փոնոմարէնքօն նշանակուած է երկրագործական յանձնումներու նախարար չափաւոր Տվինսքիի տեղ, որուն ուրիշ պաշտօն մը տրուած է :

«Հակայեղափոխական տարրերը» զսպելու մասնագէտ Էրէմէնքօն նշանակուած է Ուկրայնայի նախարարաց խորհուրդի փոխ նախագահ :

Այս նշանակումները ցոյց կուտան, թէ խորհրդային ճարտարարուեստն ու երկրագործութիւնը տկարացման շրջան մը կը բոլորեն, իսկ միւս կողմէ երթալով կ'աւելնայ կրաւորական դիմադրութիւնը Ուքրայնայի մէջ :

2) Խ. Միութեան ծովային նախարար Եումաշեվի Վարշաւա այցելութենէն վերջ որոշուեցաւ ռուս հրամանատար մը նշանակել լեհական նաւատորմին: Նաւատորմը պիտի բաղկանայ թեթեւ մարտանաւերէ եւ սուզանաւերէ, զորս Լեհերը կը կառավարեն մեծ ճարտարութեամբ :

Սովետներու պատերազմական նախարար մարաջախտ Վասիլեւսքին ալ որոշեց փութացնել ռուս հրամանատարի մը նշանակումը չեխ բանակին համար: Այս պաշտօնին հաւանաբար պիտի նշանակուի Թնդանօթաձիգ վարժարանի այժմու տնօրէնը, զօր. Փօլուչքէթով :

3) Պուլկարական երկաթուղիներու ցանցին մէջ ծայր տուած է նոր տագնապ մը, ստիպելով կառավարութիւնը ընդունիլ, թէ «թշնամիի գործունէութիւնը դեռ հաշուեյարդարի չէ ենթարկուած»: Այս պատճառով, Մոսկուա ընդհ. քննիչ մը նշանակած է :

4) Իտալական եւ Ֆրանսական համայնավար կուսակցութեանց անուանական պետերը, Թօլիաթթի եւ Թորէզ հեռացուեցան իրենց պաշտօններէն: Չեխոսլովաքիոյ Կոթվալտը — Հանրապետութեան նախագահը — պարզ խրտուիլակի մը վերածուած է, իսկ Ռումանիոյ արտաքին նախարարուհին Աննա Փաուքըր կրցած է համոզել Մոսկուան, թէ ինք ազգայնական եւ թիթոյական հակումներ չունի :

Այս բոլոր անցքերը կապուած են իրարու հետ, ինչպէս եւ այն առաջադրութեանց հետ, զորս ունէին Բերիա եւ Մալենքով, երբ կը կազմակերպէին Շէֆիլտի համագումարը:

Միշտ նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Կրեմլին սաստկապէս կը տառապի գլխու ցաւէ մը : Ճարտարարուեստի արտադրութիւնը ինկած է: Փոխադրութիւններն ու երկրագործութիւնը քաոսի մատնուած են: Չեխ եւ Հունգար բանակներու համայնավար սպաները շատ վար կը մնան որակով: Եւ վերջապէս ներքին պառակտումի մատնուած են եւ ստիպճանաբար իրենց ոտքի տակի հողը կը կորսնցնեն Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնները:

Քաղաք. Բիւրօն, այս բոլոր տկարութիւնները պարտկելու համար ուզեց այլուր կեդրոնացնել կարմիր շարքերու ուշադրութիւնը, կազմակերպելով Շէֆիլտի համագումարը, խաղաղութեան պատգամներ արձակելով, գործադուլներ սարքելով, Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ցոյցեր կազմակերպելով, զօրացնելով քարոզչական աշխատանքը ժողովրդավար երկիրներու բանակներուն եւ երիտասարդութեան մէջ, մանրամասնօրէն ծրագրուած խափանարարական գործունէութեան լծուելով, եւայլն :

Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այսօր, Ուրբաթ իրիկուն կը տօնուի Գ. Նարեկացիի հազարամեակը :

Նարեկացին հայութեան մեծագոյն դէմքն է, ամէնէն հանճարեղ բանաստեղծը: Եւ Նարեկացին Վասպուրական աշխարհին զաւակն է: Ո՞ր մէկ Վասպուրականցին հպարտ չիզգար ինքզինքը, այսպիսի դէմք մը հայութեան պարգեւած ըլլալուն համար: Ամէնէն առաջ մենք պէտք է մեծարենք եւ յարգենք մեր աշխարհին զաւակը :

Ահա թէ ինչու վարչութիւնս մեծ ուրախութեամբ կը մասնակցի այդ տօնին եւ կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս իրիկուն: Երբ կը գտնուէինք մեր անմահ հայրենիքին մէջ, ամէն տարի ուխտի կ'երթայինք անոր գերեզմանոյն: Ո՞ր Վասպուրականցին չի յիշեր Նարեկայ վանքը, այդ անմոռանալի ուխտագնացութիւնը :

Այսօր երբ զրկուած ենք այդ առիթէն, երթանք բոլորս մէկ հազարամեակի այս հանդէսին, այնպէս որպէս կ'երթայինք ժամանակին անոր գերեզմանին, աղօթելու հայ սուրբին, աղօթելու հայ հանճարի այդ լուսաշող աստղին :

Վասպ. Հայր. Միութիւն

× Ինչպէս ծանուցուած է արդէն, այս տօնակատարութեան առթիւ իր լման կազմով պիտի երգէ «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Վ. Սարգսեանի: Եկեղեցական երգերուն ընծայելու համար անհրաժեշտ վայելչութիւնը, երգեհոն մըն ալ պիտի գտնուի Սալ Մաղընօ: Ուրեմն հայ հասարակութիւնը պիտի ունկնդրէ իր եկեղեցական երգերը լաւագոյն պայմաններու մէջ: Կը խորհինք թէ ընտրուած բանախօսներու կարգին, «Արմենիա» երգչախումբը պիտի կազմէ, հայ ժողովուրդի հանճարեղ բանաստեղծին նուիրուած այս հանդէսին լաւագոյն բաժինը:— Մշակ. Միութիւն

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շուտով կը վերջանայ 1950ը: Անախորժ անակընկալի մը առջեւ չգտնուելու համար, կը խնդրենք օր առաջ փակել առկախ հաշիւները:

Անշուշտ գիտէք որ եւրոպական թերթերը սովորութիւն չունին ապառիկ բաժանորդ ընդունելու :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԹՐՔԱԿԱ՞Ն ԹԷ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

Կան անտրամաբանական եւ թիւր բացատրութիւններ որոնք ժամանակին ընթացքին վաւերութեան եւ սովորութեան կարգն անցած են անզգալաբար :

Այս դասակարգին մէջ կը մտնեն բառեր ու դարձուածքներ, որոնք կը նպաստաւորեն Թուրքը: Օրինակ, Թրքական նուագ, Թրքական սուրճ, եւայլն: Հարկ է անդրադառնալ թէ Օսմանցի կոչուած Թուրքը հազիւ հինգ վեց դարէ ի վեր միայն եկած եւ հաստատուած է Փոքր Ասիոյ մէջ, գաղթելով Թաթարիստանի լեռներէն: Մինչդեռ նոյն Փոքր Ասիոյ մէջ կ'ապրէին հազարաւոր տարիներէ ի վեր, Հայեր, Յոյներ, Արաբներ, Պարսիկներ, եւայլն :

Թուրքը իւրացուցած է այս ժողովուրդներուն բազմաթիւ բարքերն ու սովորութիւնները, որոնց կարգին նուագ, կերուխում, լեզու, տարազ, եւայլն: Օսմանին յաջորդները իրենց անկատար լեզուին վրայ չափած ու յօրինած են տեղական երգերն ու եղանակները: Փոխ առած են ըմպելիներու պատրաստութեան միջոցները եւ ըմպելիներուն տեսակները, որոնց շարքին սուրճը:

Հետեւապէս, սխալ է ըսել Թրքական նուագ, Թրքական սուրճ, Թրքական խմորեղէն, ծաղ, կարկանդակ եւայլն: Այդ երկիրներուն գիտութական կանապէս գրաւուած ըլլալու իրողութիւնը, պէտք չէ Թուրքին շնորհէ այդ իրաւունքը: Գոնէ Փոքր Ասիայէն դուրս :

Մէհմէտճիքը ունի սոսկ՝ երկու գիտ, խորոված սխտո (լէպլէպի) եւ թաղիքէ գլխանոց (քէչէքիւլահ):

[illegible] է ըսել, արեւելեան նուագ, արեւելեան սուրճ, եւայլն: Եւ պարագային համեմատ չանտեսել հայկական պիտակը :

Գրիմիթէլ

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ կ'իմանանք թէ թերթիս աշխատակիցը, Պ. Զարեհ Գազազեան, Encyclopaedia Britannicaի Փարիզի մասնաճիւղին ներկայացուցիչի պաշտօնին հրաւիրուած է :

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

Եւ նա փութով քալեց: Գայիանէն մի վայրկեան անշարժ էր. բայց յանկարծ նրա մէջ փայլատակեց մի միտք. նա հասկացաւ թէ ինչ է ուզում անել Նազլուն: Եւ սարսափահար վազեց որ ազատէ խեղճին. վերկացրեց Թէօսին, ճրագ բերել տուեց: Տունը տակն ու վրայ եղաւ :

Բայց ի զուր, Նազլուն կորել էր խաւարի մէջ:

Անցաւ մի ամիս, շուտով կը լրանար երկրորդը: Հրաշալի գարուն էր սարերում, այն ինչ Արաքսի ափերը այրւում էին անտանելի տօթերից: Այնտեղ, անապատի կրակների մէջ, դեռ երեւում էին ձիաւոր եւ հետեւակ խմբեր, որոնք սպասում էին թշնամուն: Մի օր միւս ափի լեռներից իջան երեք ձիաւորներ :

Կտրելով պղտոր գետը, նրանք կանգ չառան, սկսեցին արշաւել դէպի հանդիպակաց լերան լանջին տարածուած գիւղը, ուր ապրում էր Մելիք Աւանը :

Մանասն էր, Թռչում էր քամու պէս, որ մի ժամ առաջ տեղ հասցնէ իր բերած ուրախ լուրերը: Պարսկաստանը դղրդում էր. Նադիրը ահագին պատրաստութեամբ գնում էր Քերբէլայի վրայ: Օսմանեան զօրքերը անդադար ետ էին քաշւում դէպի արեւմուտք, Ատրպատականի մեծ մասը նորից անցել էր Պարսիկների ձեռքը: Ահաւոր պատերազմն արդէն սկսւում էր. նա այստեղից շատ եւ շատ հեռու էր :

Փոթորիկն անցաւ ...

Միւս օրը Մելիք Աւանը վերադառնում էր Տող: Ճանապարհին Մանասը առաջ քշեց իր ձին եւ, առանձնանալով Մելիքի հետ, խօսակցութիւն սկսեց : Այժմ խաղաղութիւն էր, ամէն մէկը վերադառնում էր իր տունը: Իսկ ո՞րն է Մանասի տունը:

Մելիքը ցոյց էր տալիս Աւետարանոցը եւ Մանասը միանգամայն բաւական էր դրանով: Բայց նա ունէր իր պայմանը :

— Իմ հին բոյնը, բացագանչեց նա ուրախացած: — Շատ լաւ, Մելիք. բայց Մանասն այնտեղ չի ապրի, եթէ դու մի արդարութիւն չանես :

— Արդարութի՞ւն .. .

— Այո: Ես պատմել եմ քեզ, որ Աննա Խաթունը ընդդիմանում է Գայիանէի վերջին ցանկութեան: Այժմ խօսքը քեզ է պատկանում, ի՞նչ վճիռ պիտի տաս :

— Դու ի՞նչ կ'ուզէիր :

— Ոչ ոք չպիտի ընդդիմանայ Գայիանէին ...

— Եւ նա վա՞նք գնայ ...

Մելիքը կանգնեցրեց իր ձին, կիտած յօնքերի տակից մի զարմացական հայեացք նետեց իր ուղեկցի դէմքին :

— Կուսանոց, որ Մելիքի տան կողքին է գտնւում, ասաց Մանասը, չշփոթուելով այդ հայեացքից: Գայիանէն բացատրեց թէ ինչու է գնում այնտեղ: Եթէ ես շնորհք ունենայի, կը կրկնէի նրա խօսքերը: Կ'ասեմ այսքանը, որ այն ժամին, երբ ես լսում էի նրան, ինձ թւաց թէ աչքիս առաջ կանգնած է Տէր Սողոմոնը ...

Ձիերը հանդարտ քալեցին: Մանասը, որ աչք չէր հեռացնում Մելիքից, նկատեց նրա դէմքի վրայ մի հեզնական արտայայտութիւն :

— Դու ծիծաղո՞ւմ ես, ասաց նա վշտացած : Ինչ ուզում ես, ասա, Մելիք, բայց այն օրից Տէր Սողոմոնը կենդանի է ինձ համար: Արաքսի ափին, Պարսկաստանում, ամէն տեղ մէկը ինձ հետ էր, որ ասում էր թէ նա չէ մեռել: Եւ եթէ այժմ գընում եմ Աւետարանոց, պատճառն այն է, որ Տէր Սողոմոնը մեռած չէ: Լինել նրա մօտ, սովորել նրանից ...

— Մազերդ սպիտակել են, էլ չես սովորի :

— Գայիանէի համար այդ դժուար չէ: Գայիանէն Մանասին դուրս բերեց ծմակից, տարաւ մարդկանց մէջ: Տէր Սողոմոնն ինձ ասում էր. «Կը մտնես իմ եկեղեցին եւ կը հաւատաս»: Եկեղեցի տեսել էի, բայց նրա եկեղեցին չտեսայ, որովհետեւ նա ընկաւ Թուրքի գնդակից: Այժմ Գայիանէն տանում է ինձ այնտեղ :

— Չեմ հասկանում թէ ինչ եկեղեցի է դա:

— Կռուի եկեղեցին, Մելիք... Ես կռուի մէջ եմ ծերացել. բայց չեմ հասկանում այն կռիւը, որ վարում էր Գայիանէն եւ որից լիացաւ ամբողջ աշխարհը: Թոյլ տուր Մանասին գոնէ այսուհետեւ տեսնել մի նոր կռիւ, որ պիտի սկսէ Գայիանէն Տէր Սողոմոնի եկեղեցու մէջ եւ որից դարձեալ պիտի լիանայ աշխարհը ....

Մելիք Աւանը խորասուզուած էր մտքերի մէջ եւ երկար տեղ գնում էր լուռ, ոլորելով իր պեխերը: Իսկ Մանասը թախանձում էր, բացատրում էր բոլոր հանգամանքները :

Յանկարծ նա լռեց, կարծես չէր հաւատում իր երջանկութեան: Դիզակի տէրը նրան էր նայում ըի բարի, ղեղեցիկ աչքերով :

Նա համաձայն էր ...

(ՎԵՐՋ) ԼԷՕ

երկիրներու — մասնակցութեան : Հարցը կարեւորութիւն կը ստանար՝ բուն իսկ Անգլիոյ բռնած դիրքով, քանի որ Պ. Պեւին եւ իր օգնականը Պ. Տէյվիս վճռապէս յայտարարած էին, թէ Սթրազպուրկը, գործնական արժէքէ զուրկ կաճառ մըն է միայն կամ պարզ բեմ մը :

Այս կենսական հարցին շուրջ, թեր ու դէմ խօսք առին երեք նախկին վարչապետներ՝ Պ. Պիտօ, Ռէյնօ եւ Ռամատիէ եւ երկու ընկերվարական վարիչներ :

Պ. Ռէյնօ ըսաւ.— «Ամբողջական Եւրոպա մը ուզել այսօր, կը նշանակէ բան մըն ալ չուզել : Բրիտանական ընդդիմութիւնը փշրելու միակ միջոցն է կազմել առ այժմ Եւրոպան այն ուժերով, որոնք կ'ուզեն այդ բանը : Այլապէս պէտք է փակենք Սթրազպուրկի տունը : Ոմանք կը կարծեն թէ քսան տարի ունինք այս Եւրոպան կազմելու համար : Ես կը կարծեմ, որ գուցէ քսան շաբաթ ալ չունինք : Ժողովրդավար երկիրներու դանդաղութիւնը երկու աշխարհամարտներ արժեց : Այս դասը չի՞ բաւեր » :

«ԵԹԷ ԱՅՍՊԷՍ ՇԱՐԺԻՆՔ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԵՆՔ ԵՒՐՈՊԱՆ »

Պ. Պիտօ.— «Եթէ կը կարծուի թէ կարելի է ընկերվարական կամ ազատական եւ կամ, ըսենք բուն բառը՝ ռամկավար - քրիստոնեայ Եւրոպա մը կազմել, ինքնին կը հասկցուի, թէ բնաւ պիտի չունենանք կազմուած Եւրոպա մը : Լաւ ըմբռնուած ազգային անկախութիւնը եւ համաշխարհային խաղաղութիւնը նկատի առնելով, մեր պարտքն է յառաջանալ անոնց հետ, որոնք կ'ուզեն յառաջանալ » :

Պ. Ռամատիէ (ընկերվարական), որ բոլորովին հակառակ տեսակէտը ունի, յայտարարեց.— «Դժուարութիւններն ու դանդաղութիւնները պէտք չէ մեր աչքերէն հեռացնեն նպատակը, որուն կ'ուզենք հասնիլ : Կարգ մը անհամբերներ կ'ըսեն.— « Ընդդիմութիւններ կան, կան նաեւ խանդավառութիւններ : Կազմենք խանդավառութեանց Եւրոպան եւ անտեսենք դիտողութիւնները » : Եթէ այսպէս շարժինք, պիտի կործանենք Եւրոպան : Եթէ Եւրոպան կազմէինք մէկ օրուան մէջ, ան պիտի կործանէր մէկ ժամէն. կարեւոր է չյուսահատիլ երբեք եւ յառաջ ընթանալ հաւաքաբար ու կամքով » :

Միեւնոյն տեսակէտը ունին բոլոր [illegible]կանները, որոնց ընդհ. քարտուղարը Պ. Կի Մոլլէ ազդարարեց յոռետես չըլլալ, որովհետեւ լուծման ձեւեր կան, որքան ալ դժուար ու դանդաղ ըլլան անոնք :

× Արմատականներու գործադիր մարմնի ժողովին առջեւ խօսք առնելով, Պ. Էռիօ անդրադարձաւ Մոսկուայի հրաւէրին՝ Զօրսերու ժողովի մը գումարման մասին եւ ըսաւ.

— « Ֆրանսայի շահը կը պահանջէ բանակցիլ : Երբ հարցը կը վերաբերի մարդոց խաղաղութեան : Ֆրանսայի դերն է փորձել կարելի բոլոր լուծումները : Պէտք է մինչեւ անգամ բանակցիլ սատանային հետ : Եթէ այս բանակցութիւնները ձախողին, Ֆրանսա գոնէ արտայայտած պիտի ըլլայ իր խաղաղասիրական ցանկութիւնը եւ այն ատեն կառավարութիւնը հիմ պիտի ունենայ պահանջելու ժողովուրդէն այն ճիգը, որ պէտք է իր ազգային պաշտպանութեան համար » :

× Այս միեւնոյն հարցին շուրջ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան նաեւ Լորտերու ժողովին մէջ : Լորտ Սալզպըրի մերժելով «Փրակայի խաղաղութեան» ծրագիրը, որ պարզ ձեռնածութիւն մըն է, յայտարարեց այսուհանդերձ, թէ իմաստութիւն չէ վճռապէս մերժել Մոսկուայի հրաւէրը, հետեւաբար պէտք է բանակցիլ, ինչ որ ալ կեցած ըլլայ այս մերձեցման ետեւը : Ի պատասխան այս պահանջին, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ բոլորովին համաձայն է եղած առաջարկին, պայմանով որ խուսափինք պարզ քարոզչական նպատակի ծառայող ամուլ վիճաբանութիւններէ : «Իսկ այդ վիճաբանութիւնները Ռուսիոյ հետ արդիւնաւոր պիտի դառնան այնքան շուտ, որքան շուտ գլուխ հանուին մեր սպառազինումները » :

× Իբրեւ լուծման միջին ճամբայ, կը ծրագրուի իւրաքանչիւրը 5000 զինուորներէ բաղկացած գերմանական զօրամասեր տրամադրել Եւրոպայի պաշտպանութեան :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ.) .— Սթերլին 980 (955), տոլար 349.90 (384), զուից. ֆրանք 80.27 (87.50), նափոլէոն 3720, զուից. ոսկի 3530, սթերլին 4620, տոլար (20) 18.200, ձոյլ ոսկի 501 հազար ֆրանք :

ՔՈՐԷԱՅԻ ռազմաճակատին վրայ համայնավար ուժերը դանդաղ այլ ընդհանուր նահանջի մը կը դիմեն, լքելով մինչեւ անգամ այն դիրքերը, զորս կը կարծուէր թէ պիտի պաշտպանէին : Երեսուն օդանաւեր, 300 թոն ծանրութեամբ 40.000 հրձիգ ռումբեր նետեցին Հաէրեոնկ քաղաքին վըրայ, որ կը գտնուի խորհրդային (սիպերիական) սահմանագլուխէն 70 քիլմ. հեռուն եւ փոխադրական կարեւոր կեդրոն մըն է :

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻ

ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle Mazenodի մէջ, (Rue d'Aubagne)

Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձը Մարսէյլի մէջ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը, Շաբաթ 18 Նոյեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս :

Rue de Grignanի ընդարձակ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն) :

SALLE GAVEAU

45 rue la Boëtie, Paris — Métro Miromesnil

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.45ին

MAITRE U. VALDARNINI (Ufալա տը Միլան)

Կը ներկայացնէ իր երգի լաւագոյն աշակերտ աշակերտուհիները, որոնց մէջ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին տեղի կ'ունենայ Համազգային ընկ. ընդհ. ժողովը, Le Cadet սրահին վերնայարկը (16 rue Cadet) : Օրակարգ 1) Զեկուցում առժամեայ վարչութեան : 2) Ընտրութիւն նոր վարչութեան եւ հաշուեքննիչ յանձնաժողովի : 3) Ընթացիկ հարցեր : Փափաքողները կրնան անդամ արձանագրուիլ տեղւոյն վրայ :

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԱՐԱՇՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարաշի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ ազգային կեանքէ ցնցող ողբերգութիւն մը՝

ՑՈՒՑԱՆԻԿ

Քաջն Վարդանի դուստր

Շատ գնահատուած երիտասարդ դերակատարներու կողմէ :

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին Cercle Républicainի մէջ, 53 rue Grignan :

Մարաշի հերոսամարտին մասին կը խօսի ականատես ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ :

ՍՊԱՍՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան : Դիմել թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.45ին Trinitéի եկեղեցւոյ մէջ, բացառիկ պատարագ զոր կը մատուցանէ ՊՕՂՈՍ ԱՐՔ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ, առաջնորդ Կ. Պոլսոյ հայ կաթողիկէ համայնքին : Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

20 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին, Théâtre d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna :

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ մեծանուն ակադեմական Անրի Պորտոյի

ԵԱՄԻԼԷ

վէպէն քաղուած թատերգութիւնը, 5 արարով եւ 2 պատկերով :

Թատերախաղի վերածուած ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԷ

Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Ս. Մաfսուտեան, Մատլէն Էfիզեան, Ա. Մսրեան եւ փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն ուժերը :

Թատերգութեան Բ. արարին՝ այլափոխման ճոխ տեսարան, Տէր եւ Տիկին Հ. Գարագաշի նըւագախումբի մասնակցութեամբ :

Ուսանողներու մուտքը 100 ֆրանք :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՒ ՊԱՆԵԽՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահը :

Կը ներկայացնէ ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՄԵԼԻՆԷ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
ԱՐԱԳ ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ
Նշանուած

Ռոման — 12 Նոյեմբեր 1950 — Տէսին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վաթսուննամեակի յանձնախումբը ժողովի կը հրաւիրուի այս երկուշաբթի ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբը :

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Նոյ. 20ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս շաբաթ, իրիկուն ժամը 9ին, ընկերուհի Վ. Հէքիմեանի բնակարանը : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՇԱՎԻԼ.— Արզութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ընկեր Վարդունիի բընակարանը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները եւ Շահրիկեան խումբը այս իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայանալ անդամատետրով :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կարտանի հայկական դպրոցասրահին մէջ : Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին սովորական դումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը : Կը խօսի ՀԱՅՐ ԱԴԱՄԵԱՆ, Մօտաւոր Արեւելքի հայ գաղութներու վիճակին վրայ :

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս Երկուշաբթի իրիկուն Ակնունի ենթակոմիտէն, Համազասպ ենթակոմիտէն, Թաթուլ եւ Արամ խումբերը : Ակնունիի հաւաքատեղին :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան ենթակոմիտէն, Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն, Վռամեան ենթակոմիտէի հաւաքատեղին :

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչին :

ՄՕՏԵՐՍ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1951ի օրացոյցը, պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ : Դիմել տեղական մասնաճիւղին կամ Կեդր. վարչութեան, G. Gumuchian 10 rue Mission de France Marseille :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Samedi 18 Novembre 1950 Շաբաթ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6309–Նոր շրջան թիւ 1720
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ԱՄԷՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Անհրաժեշտ չէ բոլորուիլ կանանչ սեղանի մը շուրջը, իմանալու համար քաղաքական դէպքերու ընթացքը:

Զօրուցամաք հեռագիրներն անգամ կը պարզեն միջազգային կացութեան ելեւէջները: Օրը օրին եւ ժամը ժամուն:

Երբեմն այնքան յստակ է անոնց լեզուն որ, մասնաւոր մեկնութեան չի կարօտիր:

Այսպէս, առջի օր Թէհրանէն հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ կառավարութիւնը որոշած է արգիլել օտար կայաններու ռատիօ-հաղորդումները, ինչպէս կ'ըսեն Երեւանի մէջ:

Ուրիշ խօսքով, Պարսկաստանի պետական անթելը պիտի չփոխանցէ այդ զեկուցումները:

Արգելքը ուղղուած է բոլոր օտար կայաններուն դէմ. բայց իրականին մէջ կը վերաբերի ամերիկեան եւ բրիտանական անթելներուն:

Ինչպէս կը հաստատեն իրազեկներ, նոյնիսկ Իրանի կառավարական թերթերը, «Ամերիկայի Ձայն»ը ատենէ մը ի վեր կծու լեզու մը կը գործածէր Խ. Միութեան դէմ, պարսկերէն բաժնին մէջ:

Օրինակ, Թէհրանի խորհրդային դեսպանը, Սադչիկով, որ վերջերս գործօն դեր կատարեց մերձեցում հաստատելու համար երկու հարեւան երկիրներուն միջեւ, «Ատրպատականի ջարդարարը» կը կոչուէր ամերիկեան անթելին միջոցաւ:

Մոսկուայի եւ Թէհրանի միջեւ կնքուած առեւտրական համաձայնութենէն անմիջապէս վերջը, Իրանի կառավարութիւնը հրաժարեցաւ մամուլի եւ քարոզութեանց վերատեսուչը:

Ամիսներէ ի վեր, Թէհրանի անթելը օրական կէս ժամ կը յատկացնէր, փոխանցելու համար «Ամերիկայի Ձայնը»:

Այժմ լռութեան դատապարտուած է [illegible] ձայնը — ինչպէս եւ բրիտանականը — փարատելու համար հիւսիսի հզօր հարեւանին կասկածները:

Մ. Նահանգները դեռ վերջերս 25 միլիոն տոլարի վարկ մը բացին Իրանի, եւ ուրիշ օգնութիւններ խոստացած են — տնտեսական թէ ռազմական:

Բայց, Թէհրան ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ ամրապնդել իր ապահովութիւնը:

Ահա կառավարական թերթ մը, «Տոլու» որ բացէ ի բաց կը պարզէ պաշտօնական շրջանակներուն մտահոգութիւնը.

— «Մենք չենք ուզեր ամերիկեան բարեկամութիւնը փոխանակել ռուսական թշնամութեամբ: Մենք պէտք չէ գործիք դառնանք այս կամ այն կողմին ձեռքը: Իրան 2500 քիլոմեթր սահմանագլուխ ունի Ռուսիոյ հետ»:

Նոյն մտահոգութեամբ է որ նորէն կը տըրտնջայ Թուրքիան, ինչպէս պիտի կարդաք այսօր:

Ամերիկացիները դեռ նոր սկսան ուժ տալ Պարսկաստանի: Այն ալ սահմանափակ սատիճանի մը վրայ: Պաշտօնական շրջանակներն իսկ յաճախ կը գանգատին թէ աւելի շատ խոստումներ եղած են, քան իրական օգնութիւն:

Իսկ Թուրքիան անսահման աջակցութիւն կը վայելէ 1947 Մարտ 12էն ի վեր, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան:

Ամէն ինչ տրամադրուած է, — մեծագումար դրամ, զէնք, ապրանք, մասնագէտ, խորհրդական, զօրացնելու համար Թրքական ճակատը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Եւ սակայն, Անգարան կը մնայ միշտ մտահոգ: Զօրավարի մը անձնական տեսութիւնը բաւական եղաւ, նորէն ահազանգ հնչեցնելու համար:

— «Պատերազմի պարագային պիտի օգնե՞ն, թէ մենք մեր գլխուն ճարը պիտի նայինք...»:

Ուրիշներէն յափշտակած աւարը կորսնցնելու վախը միշտ ալ պիտի մնայ մղձաւանջ մը՝ երէկուան ինչպէս այսօրուան Թուրքիոյ համար:

Այլապէս ծանր մտահոգութեան մը մատնուած են Միջին Արեւելքի նորակազմ պետութիւնները, իբրեւ հետեւանք արտաքին ճնշումներու եւ ներքին խլրտումներու:

Իրական գոյամարտ մըն է որ կը մղեն անոնք, միջազգային մրցակցութեանց քաոսին մէջ:

Կ'արժէ առանձին քննել այս հարցը, որ սերտ կապ ունի մեր ամէնէն հոծ գաղութներու ապահովութեան, նոյնիսկ ճակատագրին հետ: Շ.

Նախկին նախարար մը կ'առաջարկէ

ՋՆՋԵԼ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շիւքրի Գայա, Թուրքիոյ ներքին գործերու նախկին գործավարը (նախարար), մասնաւոր յօդուած մը հրատարակելով «Հիւրրիէթ» լրագրին մէջ, կ'առաջարկէ «հիմնական վերաքննութեան ենթարկել Հայոց պատրիարքարանի իրաւասութեանց հարցը»:

Ուրիշ օրուան մը ձգելով յօդուածին ամբողջական հրատարակութիւնը, ստորեւ կ'արձանագրենք իր եզրակացութիւնը.—

«Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութիւն կոչուած մասը ինքնաբերաբար դադրած է ի զօրու ըլլալէ, արդէն Հայերը շատոնց մերժած են այս փոքրամասնութեան իրաւունքները: Թուրք հիմնական կազմակերպութիւնը, Թրքական քաղաքացիական իրաւունքները, տարազի օրէնքը ջնջած են այս կանոնագրերուն բազմաթիւ յօդուածները: Արդիական պետութեան ըմբռնումը եւ պետութեան մայր իրաւունքներուն սկզբունքը, ոչ մէկ տեղ, մասնաւորաբար Թուրքիոյ մէջ երբեք թոյլատու չէ վերստին պետութեան մէջ պետութիւն հիմնելու: Պայմանաւ որ ընդհ. անդորրութիւնը չվրդովի, պետութեան գերիշխանութեան իրաւունքներուն եւ միութեան չդպին, մարդկային բնական իրաւունք մըն է, կրօնակիցները ազատ թողուլ տնօրինելու իրենց կրօնական եւ դաւանական խնդիրները: Բայց պէտք չէ անտեսել նաեւ հանրային շահու պաշտպանի իրաւունքը որու տէրն է պետութիւնը ըստ հիմնական կազմակերպութեան:

Պատրիարքի ընտրութիւնը, պատրիարքարանի իրաւասութիւնները, յաճախակի պետութիւնը զբաղեցնող խնդիրներ են: Եկած է այլեւս ատենը որպէսզի պետութեան [illegible] պաշտօնատուննե-[illegible] կալուածութիւնները հիմնովին վերաքննեն իրենց յարակից մասերուն հետ միասին, ու կրօնական խնդիրները անջատեն աշխարհիկ գործերէն, համաձայն նոր, արդիական եւ քաղաքակիրթ պետութեան ըմբռնումներուն եւ սկզբունքներուն»:

«ՄԱՀԱՓՈՐՁ ԹՈՐԷԶԻ ԴԷՄ» — այս խորագրին տակ շռնդալից լուրեր կը հրատարակէ բոլշեւիկեան մամուլը, համոզելու համար թէ ամերիկեան օդանաւ մը իսկապէս յարձակած է խորհրդային սաւառնակին վրայ: Ամերիկեան իշխանութիւնները անգամ մը եւս հերքելով այս վերագրումները, դիտել կուտան թէ խորհրդային օդանաւը չէր յարգած միջազգային կանոնները: Այս առթիւ կը յայտնեն թէ ռատարի գաղտնի ցանցի մը շնորհիւ առաջին անգամ երեւան հանուեցաւ անծանօթ օդանաւին թռիչքը: Առջի օր նոյն ցանցին միջոցաւ երեւան հանուեցան նաեւ 39 ոչ-արտօնեալ թռիչքներ արեւմտեան Գերմանիոյ վերեւ: Յետոյ հաստատուեցաւ որ խումբ մը օդանաւեր Վարշաւա կը փոխադրէին Խաղաղութեան համագումարին պատգամաւորները:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ բացուեցաւ Եչ. օր, Վարշաւայի մէջ, նախագահութեամբ Ֆրանսացի գիտնական Ժոլիօ-Քիւրիի: Բոլշեւիկեան թերթերը կը գրեն թէ անգլ. կառավարութեան արգելքէն չորս օր վերջը, կարելի եղաւ Վարշաւա փոխադրել 2000 պատգամաւորներ, աշխարհի բոլոր մասերէն:

ՆՈՐ ԴԻՐՔԵՐ, ԹԻՒՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒՆ.— Օգնական զօրք հասաւ Պերլինի բրիտանական եւ ամերիկեան շրջանները, հրասայլերով եւ ուրիշ զէնքերով: — Երեք մարզպանները արտօնեցին արեւմտեան Գերմանիոյ պողպատի տարեկան արտադրութիւնը 11 միլիոն թոնէն բարձրացնել 13 միլիոնի: Պերլինի արեւմտեան շրջանին անգլիացի, Ֆրանսացի եւ ամերիկացի հրամանատարները արտօնեցին որ գերման ոստիկանութիւնը սպառազինուի փոքր դնդացիրներով եւ ուրիշ արդիական զէնքերով, յանուն ապահովութեան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 50—60 միլիառ տոլար պիտի յատկացնեն վերազինման 1951ի ընթացքին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՌՄԲԱՁԻԳ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որ իրենայ ի հարկին հիւլէական ռումբ գործածել, [illegible]ինդ[illegible]ըշաբթի գիշեր բռնկեցաւ լերան մը վրայ, Մոնփէլիէի մօտ: Տասնմէկ Ամերիկացիները 40 [illegible]այրկեան բոցերուն դէմ պայքարելէ վերջ, յաջողեցան անկարգելներով վար իջնել անվնաս:

Եգիպտոս կը պահանջէ պարպել անգլ. զօրքը

ՋԵՂՋԵԱԼ ՊԻՏԻ ՀԱՄԱՐՈՒԻ 1936Ի ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Խորհրդարանի նոր նստաշրջանը բանալով, Եգիպտոսի Թագաւորը Ֆարուք, իր գահաճառին մէջ յայտարարեց, թէ կառավարութիւնը պիտի պահանջէ բրիտանական զօրամասերու անմիջական ու ամբողջական հեռացումը Եգիպտոսէն եւ Սուտանի միացումը Եգիպտոսին, եգիպտական Թագին տակ: Կառավարութեան տեսակէտով, 1936ի անգլօ-եգիպտական դաշնագիրը, որ կնքուած է քսան տարուան համար, չի ներկայացներ ընդունելի հիմ մը երկու երկիրներու յարաբերութեանց համար: Թագաւորը պիտի շարունակէ իր ճիգերը, առանց դադարի եւ վարանման, իրականացնելու համար ազգային պահանջները:

Գահաճառը, զոր կարդաց վարչապետ Նահաս փաշա, կը պարունակէ ի միջի այլոց հետեւեալ հատուածները.

— «Կառավարութիւնս կը նկատէ որ 1936ի դաշնագիրը այլեւս չի կրնար իբրեւ ընդունելի հիմ մը ծառայել անգլօ-եգիպտական յարաբերութեանց համար: Հետեւաբար անհրաժեշտ է ջնջեալ համարել զայն եւ կնքել նոր համաձայնագիր մը, մեզի համար ընդունելի նոր սկզբունքներով, այն է՝ բրիտանական զօրամասերու անմիջական եւ ամբողջական հեռացումը եւ Եգիպտոսի ու Սուտանի միացումը եգիպտական Թագին տակ: Կառավարութիւնս կը հաստատէ, թէ երբեք պիտի չհրաժարի այս հիմնական սկզբունքներէն: Անիկա բացարձակապէս համոզուած է որ Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ այս սկզբունքներուն ճանաչումը պիտի հանդիսանար լաւագոյն երաշխիքը՝ Միջին Արեւելքի մէջ խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանման տեսակէտէն»:

Ֆարուք Թագաւոր, այնուհետեւ, դատապարտեց Նահատակ Պաղեստինի դէմ գործուած յարձակումը եւ պահանջեց արաբ գաղթականներու ցաւագին հարցին անմիջական լուծումը:

Գահիրէի լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, այս յայտարարութիւնը չի նշանակեր թէ ինքնաբերաբար ջնջուած կը հռչակուի 1936ի դաշնագիրը, այլ կը հանդիսանայ սպառնալիք մը, թէ խզումը տեղի պիտի ունենայ այն պարագային, երբ Մեծն Բրիտանիա ընթացք պիտի չտայ Եգիպտական պահանջներուն:

Այսպէս, նոր [illegible] մը կը բացուի անգլօ-եգիպտական յարաբերութեանց մէջ: 1936ի դաշնագիրը պաշտօնապէս վերջ կը դնէր բրիտանական վարչութեան Եգիպտոսի մէջ եւ այլեւս ինքնիշխան դարձած այս երկրին ու Մ. Բրիտանիոյ միջեւ կը հաստատէր մտերմական զինակցութիւն մը: Դաշնագրի զինուորական տրամադրութիւններով իրաւունք կը տրուէր Մեծն Բրիտանիոյ տեւապէս զօրք պահելու Սուէզի Ջրանցքի շրջանին մէջ եւ ուզածին պէս գործածելու ծովային ու օդանաւային խարիսխները:

Դաշինքը կնքուած էր այն շրջանին, երբ համաշխարհային պատերազմի մը նախանշանները կային հորիզոնին վրայ եւ կը վախցուէր թէ Եգիպտոս պիտի չկրնայ առանձին դիմադրաւել Իտալիոյ պատահական մէկ յարձակումը: Հիմա որ այդպիսի վտանգ մը չկայ, դաշինքը իր գոյութեան իրաւունքը կը կորսնցնէ: Այս էր Եգիպտական տեսակէտը դեռ 1946ի Փետրուարին, երբ Նոքրաշի փաշայի կառավարութիւնը պահանջեց ժողովի մը գումարումը, դաշնագրի վերաքննութեան համար: Բրիտանական կառավարութիւնը նախ մերժեց, ըսելով թէ դաշնագիրը ի զօրու է մինչեւ 1956, յետոյ սակայն, նոյն տարուան Մայիսին, Պ. Էթլի յայտարարեց խորհրդարանին առջեւ, թէ Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէ պարպել Եգիպտոսը, առանց պայմանի: Շատ չանցած, ընդդիմադիրներու յարձակումներուն վրայ, վարչապետը ետ առաւ իր խոստումը, յայտարարելով թէ պարպումի հարցը կարելի է քննել դաշնագրի վերաքննութեան ժամանակ: Ատկէ վերջն ալ քանի մը նոր փորձեր եղան, բայց Մեծն Բրիտանիա մնաց անդրդուելի, ինչ որ աւելի սաստկացուց եգիպտական հանրային կարծիքի դժգոհութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, հրետանիի ուժեղ կրակի մը տակ կը գտնուէին ըմբոստ ուժերը Հանոյէն 45 քիլմ. դէպի հիւսիս-արեւելք: Սայկոնի ճամբուն վրայ, Ֆրանսական կարաւան մը ծուղակը ինկաւ: Երեք Ֆրանսացի զինուորներ սպաննուած եւ 7 ուրիշներ վիրաւորուած են: Կրակի տրուած են 10 բեռնատար ինքնաշարժներ եւ 3 զինուորական կառքեր: Նախարարական խորհուրդը առջի օր յատկապէս զբաղեցաւ Հնդկաչինի կացութեամբ եւ որոշեց արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՋԻՆԱԲԱՐՁ ՆԱՒ ՄԸ խրեցաւ Շէրպուրի բացերը: Չորս նաւաձիգներ փորձեցին փրկել նաւը եւ բեռները, բայց դեռ չէին յաջողած մինչեւ երէկ:

ԶՐՈՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Luc-André Marcelի ՀԵՏ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

— Շատ լաւ կը հասկնամ ձեր մտահոգութիւնը, պէտք է տայիք այդ միջնադարեան կտորները այնպիսի ձեւով մը որ կարդացուէին այսօրուան Ֆրանսացիներուն կողմէ, հետաքրքրուէին անոնք, չխրտչէին: Այդ մտահոգութեան համար նոյնիսկ եթէ հարկ ըլլար զոհել որոշ բաներ, պէտք էր զոհել: Զօպանեանի թարգմանութիւնները աւելի հաւատարիմ են ի հարկէ, բայց եղած են ակադեմական ոճով մը, պաղ են: Նկատի պէտք է ունենանք թէ անոնք թարգմանուած են շատ առաջ: Ֆրանսայի բանաստեղծական լեզուն ահագին փոփոխութիւններ կրած է անկէ ի վեր, այս ճիշդ է նաեւ Ֆրանսացի բանաստեղծի մը համար: Այսօր եթէ Ֆրանսացի մը ուզէ Լըքօնթ տը Լիլի կամ Լամարթինի ոճով եւ լեզուով գրել, ծիծաղելի կը դառնայ: Արդ, Զօպանեանի Ֆրանսերէնը այդ շրջանին գործածուած Ֆրանսերէնն է, յետոյ, որքան ալ լաւ գիտցած ըլլայ, Զօպանեանը Ֆրանսացի բանաստեղծ չէ:

═ Ձեմ ուզեր որ վշտանայ այդ պատկառելի հայ գրագէտը, շատ բան ըրած է եւ ես շատ բան պարտական եմ անոր.

— Անոր գործը ամէնէն աւելի գնահատողներէն եմ, անձնապէս, միայն յարգանք ունիմ անոր գործին եւ անձին հանդէպ, բայց այս բուածները զայն վշտացնելու հանգամանքը չունին, եւ իր վաստակէն բան չեն պակսեցներ. ընդհակառակն, ես կը խորհիմ թէ շատ պիտի ուրախանայ, երբ լսէ թէ Ֆրանսացի տաղանդաւոր բանաստեղծ մը յափշտակուած է հայկ. բանաստեղծութեամբ: Ան իր ամբողջ կեանքը անցուցած է ձեզի նմաններ փնտռելով: Արդ, վերջացնելու համար այս բաժինը ըսեմ թէ հասած էք ձեր նպատակին, այսինքն միայն այդ ձեւով կարելի էր Ֆրանսացի ընթերցողին ուշադրութիւնը գրաւել: Այնքան լաւ եւ արդիական են այդ թարգմանութիւնները որ, նոյնիսկ կասկած կ'արթնցնեն Ֆրանսացի ընթերցողին մէջ, թէ արդեօք գրական խաղ մը չէ՞ եղածը. տեսակ մը Պիլիթիսի Երգերը, ուր Փիէր Լուիս կ'ուզէ իր ինքնատիպ բանաստեղծութիւնը սքօղել հին ձեռագրի մը Թ[illegible]թեան տակ..

═ Օ՛, օ՛, ...

— Ինչո՞ւ կը կարծէք թէ կը չափազանցեմ: Իմ ներկայութեանս էր որ Léon Gabriel Grosն, Cahiers du Sudի խմբագիրը, թարգմանութիւնը ձեռքին ձեզ կը հարցաքննէր եւ կը պահանջէր որ ըսէիք թէ այսինչ տողը ինչպէս հարազատ թարգմանութի՞ւնն է բնագրին թէ ձեր գիւտը: Եւ դուք երդում կ'ընէիք թէ բառ առ բառ բնագրին կը պատկանէր այդ տողը:

Ահա այդ տողը Նարեկէն: Խօսքը Աստուածածնի մասին է.

Reine enceintée par le Glaive de Dieu,

Ահա, ուրիշ մը նոյն քերթուածին մէջ, որով գինովցած էր խմբագիրը.

Ta langue en ton palais brûle comme une lampe.

Ի՞նչ կը նշանակեն այս բոլորը, թէ այո, աղատ, բայց գեղեցիկ թարգմանութիւն մըն է եղածը. կը գինովցնէ Ֆրանսացի խմբագիրը, այս չէ՞ր ձեր եւ մեր փնտռածը ...:

Ձեր կատարած աշխատանքին տարողութիւնը միայն պարզ թարգմանական հարցի մը մէջ կարելի չէ սահմանափակել: Պիտի ըսեմ յետոյ թէ ո՞ւր է անոր արժէքը: Այժմ աւարտենք այս մասը: Ժողովրդական բանաստեղծութեան համար թարգմանելու ձեր եղանակը հասկնալի դարձաւ, իսկ Նարեկացիին համար ի՞նչպէս ըրիք: Օր. Զառափեան կրցա՞ւ Նարեկը թարգմանել գրաբարէն, որովհետեւ գիտէք որ...

═ Այո, հասկցայ ձեր հարցումը, այո, գիտեմ որ գրաբար է Նարեկի լեզուն, եւ Օր. Զառափեանը պիտի չկարենար մէջէն ելլել: Հոս ալ սակայն բախտը օգնեց ինծի: Օր մը կրկին հրաւիրուեցայ ազնիւ բարեկամուհիիս կողմէ եւ ան ինծի ներկայացուց պարսկահայ գրող մը, Արթօ Արխադն: Այս մարդը գոց գիտէր Նարեկը եւ զայն կը կարդար այնպիսի գեղեցիկ ձեւով մը որ հարկ չկար շատ ալ հասկնալու ...

— Նոր Ջուղայեցի ըլլալու է, գիտեմ որ անոնց մօտ պահուած է Նարեկի պաշտամունքը, եւ ամէն ոք, տարիքոտ կիներէն մինչեւ երիտասարդները գիրաւ կը կարդան ու կը հասկնան զայն:

═ Կրնայ ըլլալ, յամենայն դէպս, այս պարագային երեքով աշխատեցանք: Արխադն կը կարդար գրաբարը, կը վերածէր աշխարհաբարի Օր. Զառափեանին համար, այս վերջինն ալ կը վերածէր Ֆրանսերէնի... Բայց կը կրկնեմ, այդ հեռաւոր երկրէ հասած Հայուն կարդալու ձեւը ամէն ինչ կը բացատրէր. նախադասութեանց թաւալումը, ոճը, կշռոյթը ինծի հասկցուցին գրուածքին իմաստը ...

— Ձեմ գիտեր ի՞նչ ըսեմ, սիրելի Ա. Մարսէլ, ձեր բառերը հէքեաթի մը պէս կուգան ինծի, կարելի՞ է այդ պայմաններուն տակ թարգմանութիւն կատարել եւ... յաջողիլ: Միշտ կուգամ իմ գաղափարիս, զօրաւոր բաժին մը կայ ներիմացումի — (intuition) ինչ որ է, անցնինք: Բայց այս հարցումը չեմ ուզեր վերջացնել, առանց հրապարակային երախտագիտութիւն մը յայտնելու այդ ազնիւ հայուհիին որ Օր. Տիրուհի Զառափեան կը կոչուի, ձեզ ներշնչողն ու առաջնորդողը ան է եղած, ձեր հրեշտակը: Եթէ հայ ազգը կրթական նախարարութիւն մը ունենար, պէտք էր զայն պարգեւատրել Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանով, նոյնպէս Արթօ Արխադը, հայ գրականութեան իրենց մատուցած ծառայութեան համար... Պ. Զօպանեանի մասին չեմ խորհիր, ան ունի արդէն... Ֆրանսական կառավարութենէն: Իսկ ձեզի, չեմ գիտեր թէ ի՞նչով կրնայինք ...

═ Խնդրեմ, անցնինք, շքանշան մըն ալ ինծի կ'ուզէք տալ եւ ես չեմ սիրեր, գոնէ առայժմ.

— Սիրելի Անտրէ Մարսէլ, դուն մեր գրականութեան նոր փեսան ես... սպասելով որ դառնաս նաեւ մեր փեսան, մեր իրական փեսան: Ելլու օր է կը մտածեմ, չեմ համարձակիր հարցնել, այս բոլորին տակ սիրային գաղտնի խնդիր չկա՞յ ...:

Իր խոշոր աչքերը աւելի կ'ագուրնան, կը ստանան ճիշդ այն արտայայտութիւնը զոր առած էր առաջին հանդիպումիս, շրթունքները կը շարժին, բայց որեւէ բառ չեն արտասաներ, կը մնայ պահ մը այդպէս եւ ձեռքով կը խնդրէ որ շարունակենք մեր զրոյցը:

Զինաթափ չեմ եղած եւ կ'ըսեմ առեղծուածային ժպիտով մը.

— Հիմա որ լուսաբանուեցաւ գաղտնիքներէն մէկը ...

═ Ի՞նչ ըսի, ի՞նչ գաղտնիք, կ'ընդմիջէ դիս յանկարծակիի եկած, իր երազներէն արթննալով, եւ ես, ա՛լ լուրջ:

— Կ'ըսէի թէ, հիմա որ լուսաբանուեցաւ թարգմանութեանց գաղտնիքը, իսկ միւսը, որ դեռ կը մնայ ...

— Լաւ, լաւ, օր մը կ'ըսեմ նաեւ միւսը.

Անտրէ Մարսէլ եղբայրաբար կը բռնէ թեւէս եւ անոյշ կը ժպտի: Ապա ինքն ալ խոհուն դէմք մը կ'առնէ եւ կ'ըսէ. ի՞նչ է ձեր յաջորդ հարցումը:

— Կ'ուզէի գիտնալ ձեր կեանքը, արդեօք չկա՞ն անոր մէջ կէտեր որոնք կրնան բացատրել ձեր յանկարծակի յարումը հայ բանաստեղծութեան: Պատահմո՞ւնք մըն է, թէ հոգեկան ու մտային որոշ կազմաւորութեան մը արդիւնքը:

— Այս հարցումին հասնեցայ, եւ ես ալ սկըսայ մտածել, կարծեմ թէ պիտի գտնէք կեանքիս մէջ, ինչ որ կը փնտռէք: Երկար չէ պատմութիւնս, ըսեմ եւ մտիկ ըրէք:

(3)

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Մանուկները

Կը ճռուողեն ու կը ցատկռտեն փողոցներուն մէջ: Կը քշեն հեծանիւ, կ'ոստոստեն ու կը զուարճանան: Թէեւ հիմակ, եղանակը աշուն է, ու մըտան դպրոց օտարանալու համար:

Եւ իրիկունները, մութին, երկաթուղիի կամուրջին դիմաց, քովէ քով, կը կենան, ուղիղ, հոն բուսածի պէս, սուրբերու պէս, կ'ըսես, հրեշտակներ են, որ հրաշք է `պատահեր ու վար են իջեր: Ու իրենց աչքերը մէկ կէտի նշան առած, կամուրջին սանդղամատերուն, կը սպասեն հայրիկին, որպէսզի համբուրեն զայն, դնեն թաթիկները անոր կոշկոռ կապած ձեռքերուն մէջ, ու միասին, խօսելով, տուն երթան:

Որովհետեւ, թէեւ պզտիկ են, թէեւ կը խաղան, բայց երկար է օրը առանց հայրիկին: Միայն իրիկունը, սեղանին վրայ, կը տեսնեն զայն: Ու միայն տօն ու կիրակի: Առտուն, երբ կ'արթըննան, շատոնց մեկնած կ'ըլլայ ան, կանուխէն, մութն ու լուսուն, գործի, իրենց հրեշտակի դէմքերուն նայելէ վերջ, որ դեռ թմրած են քունէն: Կը վազէ գործի, գոտին սեղմ ու փորը ներս փըրթած, կիսակուշտ: Կը վազէ, որպէսզի պզտիկները զուարթ մեծնան: Ունենան կարմիր թուշ: Ըլլան առողջ: Ցատկեն ու խաղան: Թըռչուն ու ոստոստուն: Ծառայութեան ու աճին:

Իրիկունները աշունի կանուխ կը թխանան: Լապտերները բարակ լոյսի շերտեր կը նետեն իրենց բոլորտիքը: Ու թէեւ միշտ մշուշ չըլլայ, ոչ ալ կռուագան ցուրտ, ինչպէս հիւսիսն էր, բայց բոյսերը, շաքիլները, քնդուած այգիներու տեսքը, մանուկներուն իրենց իսկ թեթեւ վերարկուները,— կ'ըսեն բացորոշ, թէ իրօք, աշունը եկեր, հասեր է այս հարաւն ալ:

Ու պզտիկները, կեցած հոն, ամէն օր, նոյն իրիկնային ժամուն, միեւնոյն տեղը, կը սպասեն նոյն մարդուն, գօտին պինդ քաշած, փորը ներս փրթած, նիհար, ոսկրուտ, աշխատասէր հայրիկին:

Երբեմն կը խառնուին ու սովորական կառախումբով չիգար: Լապտերները, այն ատեն, լոյսի ծուէններ կը բուրվառեն անոնց գլխուն: Եւ երբ մշուշը հոսի, մանուկները, նափորտի նման, կը հաղնին զայն: Եւ երբ գնացքը հազայ, փնդտայ ու մեկնի, երբ կամուրջը պարպուի ճամբորդներէ, պզտիկները կը շարժին: Կը քալեն իրենք, դէպի հայրիկը: [illegible] անոր: Կ'ելլեն կամուրջին աստիճաններէն: Կ'անցնին [illegible] ցանկին վրայէն: Կ'իջնեն կամուրջին ծունկէն մինչեւ ոտքերը: Կայարանին ծնօտին տակ: Ու կը սկսին գննել խանութներու որոգայթները: Ինչե՛ր չկան հոն: Եւ ինչերու չի ցանկար մանուկ հոգին: Տուփ մը լուցկի, մացառներն ու արօտները բռնկցնելու: Զմելի մը, ճիւղեր կտրելով տաշելու, կամ սուլիչ, կամ հրացան, կամ նետ շինելու: Պզտիկ ըլլալ ու երազ չունենալ: Բայց ցուցափեղկը ժլատ է եւ իրենք միայն կը նային հետաքրքիր ու թախծոտ լռջութիւնով: Իբրեւ թէ գիտնային, թերեւս գիտեն ալ, որ հոս պանդուխտ են, իրաւազուրկ, ընչազուրկ, յետիններուն մէջ յետինը:

Եւ ամէն իրիկուն, որոշ ժամերու, անոնք, պզտիկ հրեշտակները, մէկը տղայ, միւսը աղջիկ, ծամերուն ալիքները քամակէն վար, պզտիկ, անմեղ սուրբերը, կը կենան խճուղիին ափը, կամուրջին դիմաց, կը սպասեն համբերատար, կը սպասեն երկար, իրենց աչքերը միեւնոյն կէտին նշան առած, հայրիկը դիմաւորելու: Եւ ամէն իրիկուն ալ հեռուէն, գործաւորը, ձեռքերով նշան կ'ընէ անոնց: Եւ անոնք կը վազեն, կը վազեն, կ'իյնան հայրիկին գիրկը — երջանիկ կ'ըլլան ատով:

Եւ յետոյ ինչ ուրախութիւններ: Զայն իրենց մէջ կ'առնեն, իրենց թաթիկները, իբրեւ ծաղիկ, դնելով անոր թաղար ափը ու զայն պինդ սեղմելով: Երբեմն միասին կ'երթան միաքայլ: Կամ մէկն ու միւսը կը փախչի, կը վազէ, կը դառնայ բոլորտիքը, շրջանակ կը շինէ, ու նորէն, հեւալով, խումբին կը փարի: Յետոյ, երբ մօտենան տունին, ջուրը ինկող քարի պէս անկէ ներս կ'իյնան, պոռալով.

— Մամա, հայրիկը բերինք:

Կոյր դիպուած, որ մեզ կպցուցեր այս գնդիկին, կը քշես սառն ու մութ պարապին մէջէն դէպի նոր կոյր դիպուածներ, տուր որ այդ կիսակուշտ տարագիր հայ բանուորը ողջ առողջ տուն դառնայ ամէն օր: Եւ շոգեկառքի կամուրջին այս կողմը, կամ նոյնիսկ այն կողմը, գտնէ ամէն իրիկուն իր պզտիկները: Ու գրկէ զանոնք ու համբուրուի անոնց հետ: Եւ տղաքը խաղալով, ցատկռտելով ու խնդալով հիւղ երթան միասին:

Ու կրկնեն միշտ, միշտ նոյն երգը ամէն իրիկուն.

— Մամա, այսօր ալ հայրիկը բերինք:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԱՐԱՇՑԻՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Նոյ.— Քաղաքիս Հայրենակցական Միութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Մարաշի Հայր. Միութիւնը, որ անցեալին մէջ փայլուն գործունէութիւն մը ունեցած է:

Ազատագրութենէն վերջ, Միութիւնը վերակազմուեցաւ հայրենակից Հրանտ-Սամուէլի ներկայութեամբ: Վարչութեան մէջ առնուեցան երիտասարդ ուժեր: Յաջողութեամբ պսակուեցան Հայրենակցականը երիտասարդ ուժերով զօրացնելու մասին նոր Վարչութեան կատարած ջանքերը:

Այս տարի ծրագրուած էր Մարաշի հերոսամարտի երեսնամեակը տօնել հանդիսաւոր կերպով, սակայն զանազան պատճառներ արգելք եղան:

Այժմ Հայրենակցականը կազմակերպած է երեկոյթ մը, ուր հերոսամարտին մասին պիտի խօսի փրոֆ. Գ. Խայիկեան, որ ականատես եղած է 1920 Յունուար 20էն Փետր. 7 Թուրքերուն դէմ մղուած անհաւասար կռիւներուն: Այս առթիւ պի[illegible]ութիւնը: Դերակատարները մեծ մասով Մարաշցի երիտասարդներ են:

Կ'արժէ, որ Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները քաջալերեն Մարաշցիներու այս ձեռնարկը, ու այս առթիւ նաեւ իրենց յարգանքի տուրքը տան հերոսամարտին մէջ զոհուած հազարաւոր նահատակներուն:

Պ.

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ կատարած իր վերջին ճամբորդութեան առթիւ, Զըրչիլ, 305.000 քուրոն (15 միլիոն ֆրանք) նուէր ստացած է:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ շաքարի ճարտարարուեստը պիտի պետականացուի: Այս կարգադրութենէն պիտի տուժէ նաեւ թագաւորը, Ճորճ Զ., որ ճակնդեղի արտադրութեան ընդարձակ մշակութիւններ ունի:

Նոր իրարանցում Թուրքիոյ մէջ

ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԾԱԳԻ,
Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՕԳՆԵ՞Ն

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Մ. Նահանգներու սպարապետը, զօր. Պրէտլի, յօդուած մը հրատարակելով «Ռիտըրս Տայճէսթ»ի մէջ, հաւանական ռազմաճակատներ կը նկատէր Սիամը, Պիրմանիան, Աֆղանիստանը, Իրանը, Իրաքը եւ Թուրքիան: Այս առթիւ կ'առաջարկէր խուսափիլ « տեղական պատերազմներէ »:

Այս ծրագիրը խոր իրարանցում պատճառեց Թուրքիոյ մէջ, եւ թերթերը պահանջեցին վճռական միջոցներ ձեռք առնել:

Ծանօթ հրապարակագիր Ապիտին Տավէր կը գրէ (8 Նոյեմբեր).—

Զօր. Պրէտլի կ'ըսէ թէ տեղական պատերազմներու պարագային Մ. Նահանգներու ուղղութիւնը պիտի ըլլայ.—

1.— Օգնել միմիայն այն երկիրներուն, որոնք վճռած են դիմադրել եւ պայքարիլ համայնավար յարձակումներուն.

2.— Վճռաբար թոյլ պիտի չտանք որ «տեղական պատերազմ»ները մեզ հեռացնեն մեր պարտականութեան կեդրոնէն, որովհետեւ այդ ներքին պատերազմները պիտի սպառեն մեր մարդկային եւ ռազմամթերքի աղբիւրները՝ վտանգելով համաշխարհային պատերազմին մէջ մեր յաղթանակը »:

Այս տեսակէտը սխալ է, որովհետեւ նախ Թուրքիա բերդ մըն է այսօր եւ փականքի մը հանգամանքն ունի: Այդ փականքին դէմ որեւէ յարձակում պատճառ պիտի ըլլայ համաշխարհային երրորդ պատերազմի, որովհետեւ Թրքական բերդին անկումէն վերջ պիտի խորտակուի փականքը եւ Կարմիր ցարականութիւնը դիւրութեամբ պիտի իջնէ Եգէական, Կարմիր Ծով, Սուէզի ջրանցքը եւ Ռուսիոյ ձեռքը պիտի անցնին Միջին Արեւելքի ու Արաբիոյ նաւթահորերը, որոնց այնքան մեծ կարեւորութիւն կուտան Ամերիկա ու Եւրոպա:

Զօր. Պրէտլի կ'ըսէ.

— Ոչ մէկ թշնամի կրնայ մեր կոնակը դետին բերել, եթէ նախապէս ձեռք չէ անցուցած Արեւմտեան Եւրոպան: Աշխարհի ռազմագիտական կեդրոնը տակաւին կը գտնուի Եւրոպայի մէջ:

Մեր մայր պարտականութիւնը կը հանդիսանայ Ամերիկայի պաշտպանութիւնը:

Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը այդ տեսակէտով եւ այդ պատճառով կը շահագրգռէ մեզ »:

Ամերիկացի զօրավարին այս յատկանշական կարծիքները ճիշդ չենք գտներ, որովհետեւ Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ մեծ դեր ունի Թրքական բերդը:

Եւրոպայի վրայ յարձակում գործելու պարագային, Ռուսիա պիտի ուզէ նախ Թրքական Բերդին անկումը ապահովել:

Եւրոպայի դէմ ռուսական յարձակումի պահուն, արբանեակ երկիրները (Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա) ռուս բանակներուն աջ եւ ձախ թեւերը պաշտպանելու համար պիտի յարձակին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի վրայ:

Միւս կողմէ Չեխերն ու Եուկոսլաւները հարաւային Գերմանիա պիտի մտնեն՝ ոտնակոխելով Աւստրիան: Այս կերպով պիտի աշխատին տիրապետել Սեւ Ծովու, Եգէականի եւ Ադրիականի շրջաններուն:

Կովկաս եւ Ուկրայնա կը կազմեն Ռուսիոյ ամէնէն զգայուն կէտերը: Այդ պատճառով է որ 1855ի Խրիմի պատերազմին առթիւ Անգլիա եւ Ֆրանսա օգնեցին Թուրքիոյ՝ յարձակելով Սեւաստափոլի դէմ: Հիթլէր եւս իր երկրորդ մեծ յարձակողականը կատարեց Ուկրայնայի եւ Կովկասի վրայ. հետեւաբար եթէ Ռուսիա համաշխարհային երրորդ պատերազմի որոշում տայ, ամէն բանէ առաջ պիտի ուզէ ապահովել անկումը Թրքական բերդին, որ փականքն է Սեւ Ծովուն:

Թուրքիան չէզոքացնելէ վերջ Ռուսերը պիտի գրաւեն Եգէականէն մինչեւ Եգիպտոս երկարող կղզիները — մէջը ըլլալով նաեւ Կրետէն — որպէս զի դաշնակիցները չկարենան Նեղուցներէն անցնելով Սեւ Ծով մտնել:

Վերջին պատերազմին այսպէս շարժեցան նաեւ Գերմանացիք, հակառակ ուղղութեամբ փակելով Նեղուցներու ճամբան:

Եթէ Ռոմմէլ 1942ին կարենար գրաւել նաեւ Եգիպտոսը, գերմանական ծրագիրը (գրաւում Յունաստանի, կղզիներու եւ մանաւանդ Կրետէի) շատ աւելի ազդու հետեւանքներ պիտի ունենար: Ամէն պարագայի մէջ այդ գրաւումները պաշտպանեցին գերման աջ թեւը:

Կը հետեւի թէ ռազմագիտական տեսակէտով ալ մեծ կարեւորութիւն ունի Թուրքիոյ դիրքը եւ սխալ է Զօր. Պրէտլիի տեսակէտը այս մասին: Այս կարծիքը համազօր է կարճատեսութեան:

Քաղաքական տեսակէտով ալ սխալ է այս կարծիքը:

Զօր. Պրէտլի բացէ ի բաց եւ հրապարակով կը յայտնէ թէ Ամերիկա պէտք չէ օգնութեան փութայ մեզի, եթէ ռուսական յարձակումի մը ենթարկուի Թուրքիա:

Այս խօսքերը համազօր են Կարմիր ցարականութիւնը Թուրքիոյ վրայ յարձակումի դրդելու եւ քաջալերելու:

Զօր. Պրէտլիի այս խօսքերը կը հակասեն Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարներու կողմէ Թուրքիոյ տրուած բազմաթիւ պաշտօնական հաւաստիքներուն:

Զօր. Պրէտլիի այս յայտարարութենէն քաջալերուած՝ կրնան Թուրքիոյ դէմ յարձակումի ելլել արբանեակները՝ Պուլկարիան, Ռումանիան, Հայաստանը, Վրաստանը եւ նոյնիսկ Ազէրպէյճանը:

Ինչպէս ըրին Քորէայի մէջ, Սովիէտները կրնան զէնք ալ տրամադրել եւ նոյնիսկ Վրաստանի յանձնել Սեւ Ծովու նաւատորմը: Այդ կերպով Ռուսիա կը շարունակէ իր երեւութական հանդիսատեսի դիրքը, ինչպէս կ'ընէ այսօր Քորէայի եւ Չինաստանի մէջ:

Այս բոլոր պատճառներով Զօր. Պրէտլիի խօսքերը սխալ են ռազմագիտական թէ քաղաքական տեսակէտով: Անոնք ոչ միայն չեն պաշտպաներ խաղաղութիւնը, այլեւ պատերազմի դրդելու հանգամանք ունին:

Եփած կերակուրին մէջ պաղ ջուր կը լեցնեն եւ մեծ մտահոգութեան կը մատնեն Թուրք հանրային կարծիքը:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պարտաւոր է մերժել այդ խօսքերը, ու պէտք է նոր հաւաստիքներ տայ մեզի:

✕ Բոլոր Թուրք թերթերը արձագանգ կ'ըլլան ժողովրդային վրդովումին:

Անգարայի մէջ ալ ընդհանուր ջղագրգռութիւն կը տիրէ եւ մամուլը կտրուկ եւ վճռական ձեռնարկներ կը պահանջէ դահլիճէն:

« Վաթան » կը գրէ թէ բովանդակ ազգը պարտաւոր է միացեալ ճակատ մը կազմել՝ հանդէպ կսկծալի իրականութեան:

✕ Ջղագրգռութիւնը մեղմացնելու համար, Ամերիկայի պաշտօնական շրջանակները հարկադրուեցան նոր հաւաստիքներ տալ: Զօր. Արնոլտ, Անգարայի ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը, յայտարարեց թէ սխալ հասկցած են զօր. Պրէտլիի ծրագիրը, որ երեք տարուան հնութիւն ունի եղեր:

Խ. Միութեան դիրքը Պարսկաստանի հանդէպ

Իրանի հանդէպ խորհրդային քաղաքականութեան մեղմացումը, որուն շնորհիւ վերջերս կընքուեցաւ իրանեւխորհրդային առեւտրական համաձայնագիրը, բազմազան խորհրդածութեանց դուռ բացած է Պարսկաստանի մէջ:

Ինչ որ ալ եղած ըլլան այս մեղմացման շարժառիթները, խորհրդային այս դիմափոխութիւնը զգալապէս պակսեցուցած է այն մտավախութիւնը որ կը տիրէր, Քորէայի յարձակման հետեւանքով, Իրանի եւ Միջին Արեւելքի մէջ:

Ամերիկեան թերթ մը դիտել կուտայ, սակայն, թէ այս մերձեցումը միանգամ ընդ միշտ վերջ կուտայ Մոսկուայի վաղեմի ձգտումներուն կամ կ'արտայայտէ անոր սէրը ամերիկասէր վարչապետ Ալի Ռազմարայի հանդէպ: Պարսկաստանի զինուորական տկարութիւնը, անոր նաւթային հսկայական հարստութիւնը եւ երկիրը իբրեւ նրբանցք գործածելու կարելիութիւնը, իջնելու համար դէպի Պարսից ծոցն ու Միջին Արեւելքի սիրտը,— խայծեր են խորհրդային աշխարհակալութեան համար:

Մոսկուա կրնայ հաշուած ըլլալ, որ մինչեւ հիմա տարուած ռազմապաշտ գծով արդիւնք մը պիտի չկրնայ ձեռք ձգել: Անկէ զատ, Ռուսերուն համար այլեւս բոլորովին պարզ է, թէ Իրանի դէմ ուղղակի յարձակում մը, հաւանաբար, համաշխարհային պատերազմի մը սկիզբը պիտի ըլլայ: Այս պատճառով եւ մինչեւ որ Կրեմլին կարենայ այդպիսի յանդուգն քայլ մը առնել, խորհրդային նպատակներու դէթ մասնակի մէկ իրականացման պիտի կրնար նպաստել ձախակողմեան «Թուտէհ» կուսակցութեան եւ ուրիշ բոլշեւիկասէր տարրերու գործունէութիւնը ներքին գծով, ինչպէս նաեւ խորհրդային անընդհատ քարոզչութիւնը:

Թէ Պարսիկներու եւ թէ արեւմտեան դէտերու համար ամոքիչ է Սովետներու ժամանակաւոր նահանջը: Մէկ կէտի շուրջ սակայն համաձայն են բոլորը Թէհրանի մէջ.— Շատ քիչ հաւանականութիւն կայ, որ պարսիկ բանակը կարենայ երկար ժամանակով դիմադրել խորհրդային վճռական արշաւանքի մը: Պարսկաստան, իր անկախութիւնը կարենալ պահելու համար կարօտ է երկու անհրաժեշտութեանց.— Ա) Միջազգային ճընշումներու շնորհիւ զսպել Խ. Միութիւնը, որպէս զի բացէն յարձակում մը չգործէ: Բ) Զօրացնել երկրին ներքին ապահովութիւնը, ներքին խռովութեանց վտանգին դէմ: Ներկայիս, այս վերջին հարցը աւելի կարեւոր է քան առաջինը:

Մինչ Իրան մակերեսային հանդարտութիւն մը կը վայելէ եւ լաւ բերքն ալ պակսեցուցած է խռովութեանց վտանգը Ատրպատականի մէջ, այնու ամենայնիւ Պարսկաստանի մէջ տիրող տնտեսական դժուարութիւնները, անգրագիտութիւնը, վատառողջութիւնն ու աւատապետութիւնը, համայնավարներուն եւ այլ դժգոհ տարրերուն կ'ընծայեն գործունէութեան պարարտ հող մը:

Ամերիկեան կառավարութիւնը, Պարսկաստանը զօրացնելու յոյսով, սահմանափակ զինուորական եւ տնտեսական աջակցութիւն կ'ընծայէ պարսիկ կառավարութեան եւ ժողովուրդին: Բացայայտ է սակայն, որ արտաքին աջակցութիւնը անօգուտ պիտի ըլլայ, եթէ Պարսիկները, իրենք ալ ուժեղ ճիգ մը ի գործ չդնեն իրենք իրենց զօրացնելու համար:

Խորհրդային անթելի կայանները կը շարունակեն օրական տասը ժամ քարոզութեամբ մը մըճահարել Պարսկաստանը, թէեւ պարսիկ վարիչներու դէմ քննադատութիւնը որոշ չափով մեղմացած էր վերջին առեւտրական բանակցութեանց ընթացքին: Այսպէս կոչուած «ատրպատականեան ձայնասփիւռը» կը շարունակէ իր թունաւոր յարձակումները: Միւս կողմէ, «Թուտէհ» կուսակցութիւնը, որ գործիք մըն է համայնավարներու ձեռքին մէջ, ստորերկրեայ այլ շատ աշխոյժ գործունէութիւն մը ունի եւ հակառակ ոստիկանութեան արթնութեան, կը հրատարակէ երեք հակապետական պարբերաթերթեր:

Հրատարակութիւններ Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առիթով

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակի առիթով կա՛մ հրապարակ ելած են արդէն եւ կամ մամուլի տակ են ու շուտով լոյս պիտի տեսնեն հետեւեալ հրատարակութիւնները.

1.— «ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ», հրատ. Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, շուրջ 700 էջ, աւելի քան հարիւր ընտիր նկարներով, խմբագրութեամբ Ս. Վրացեանի:

2.— Կոմսի «Յուշերը», 599 էջ, գին 1000 ֆր:

3.— Դ. Փափազեանի՝ «Հ. Յ. Դ. 60ամեայ մամուլը», ընտիր փորագրութիւն մը, փոստ-քարդի ձեւով:

4.— Մ. Վարանդեանի «Հ. Յ. Դ. Պատմութեան» Բ. հատորը, գին 1.50 տոլար:

5.— « Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաթսունամեակը», հրատ. Հ. Յ. Դ. Հիւս. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի, խմբ. Ս. Վրացեանի, էջ 264, գին 750 ֆրանք:

6.— Գ. Լազեանի՝ «Դէմքեր հայ ազատագրական շարժումէն», էջ 400, գին՝ 80 եգ. դհ.:

7.— Վ. Նաւասարդեանի՝ «Գաղափարի ոգին»:

8.— «Յուսաբեր»ի բացառիկը, պարբերականի ձեւով, էջ 90: Բացառիկներ կը պատրաստեն Դաշնակցութեան նաեւ միւս թերթերը:

Վաթսունամեակի առթիւ բացառիկ թիւ մը պիտի հրատարակէ նաեւ «Հայրենիք» ամսագիրը:

Ստանալու համար դիմել Կ. Կ.ի, ՅԱՌԱՋ/ի միջոցաւ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մեր փոքր գաղութն ալ, նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» ենթակոմիտէի, չորեք շաբթի, 11 նոյեմբեր, տօնեց Հ. Յ. Դ. 60ամեակը, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ, հակառակ տեղատարափ անձրեւին:

Հանդէսը բացուեցաւ ֆրանսական քայլերգով — որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ: Բեմը զարդարուած էր, մեր բոլոր մտքի, գրչի եւ զէնքի հերոսներու նկարներով, շրջապատուած ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով:

Օրուան նախագահի բացման խօսքէն վերջ, Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդին կողմէ, կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ, ղեկավարութեամբ ընկերներ Խրիմեանի եւ Ստեփանեանի: Պատկեր մը ուր Մայր Հայաստանը կ'ողբայ սուգի եւ տառապանքի մէջ, եւ ահա «Փէտայիներու երեք զինուած խումբեր, Դաշնակցութեան զինանշանով կուգան ուխտել, թէ մօտ է Ազատութեան արշալոյսը: Այս խորհրդաւոր պահուն, Օր. Արշալոյս Սեդրակեան շատ մաքուր առոգանութեամբ, արտասանեց Ա. Ջօպանեանի «Մայր Հայաստանին»ը, Օր. Անահիտ Ստեփանեան՝ Յ. Թումանեանի « Հայրենիքիս հետ», խորապէս յուզելով ներկաները: Պատանի Ա. Ներսէսեան, երբ «Հայ Դրօշ»ը կ'արտասանէր, կարծես հայ տարագիր դրօշն էր որ կը ծփար սրահին մէջ: Անդրանիկ Սարգիսեան « Հայդուկ եմ ես», Պէրպէրեան Վարուժանի «Խաչբառը», Ա. Գույումճեան՝ Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը», Ազնաւուրեան « Հայ հերոսները », Խ. Ղարիպեան Սայաթ Նովայէն կտոր մը ջութակով, Օր. Արմ. Ընտրիկեան Ծատուրեանի «Հէյ ջան Երեւան»ը: Խմբերգներու կարգին թնդացին «Յառաջ Նահատակ»ն ու «Մշակ բանուոր»ը, առաջնորդութեամբ Սէնթ Էթիէնի եւ

Սէն Շամոնի Նոր Սերնդականները :

Մեր բանախօսն էր, ընկեր Վահան Համբարձումեան, որ պարզեց Դաշնակցութեան «Հայրենասիրական, մարտական եւ քաղաքական գործունէութիւնը :

«Վաթսուն տարիներ են անցեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան գլխուն վրայէն եւ ան տակաւին իր առաջադրած նպատակներուն չէ հասած իրմէ անկախ պատճառներով : Սակայն, ո՞ւր կը գտնուի մողական գաղտնիքը Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեւականութեան : Մէկ բանի մէջ միայն,— որովհետեւ հայ ժողովուրդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նոյնացած են : Այսօր տարագիր ենք : Յեղափոխական աշխատանքներ չունինք : Հայկ. մըշակոյթի պահակ ենք կեցած : Ինչ որ ուրիշները կը վանեն, մենք զայն կ'արծարծենք» : Բանախօսութիւնը ջերմ ծափերու արժանացաւ : Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն, «Յառաջ Նահատակ»ով եւ ներկաները բաժնուեցան խորապէս ազդուած Դաշնակցութեան 60ամեայ գործունէութենէն :

Մալաթիացի

Քորէայի պատերազմը եւ Չինաստան

«ԵՍ ՔԱՇԵՑԷՔ ՁԵՐ ԶՕՐՔԸ»

Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը, խորհրդային պատուիրակութեան միջոցով ՄԱԿին յանձնեց ծանուցագիր մը, յայտնելով թէ զօր. Մէք Արթըր բոլորովին չարափոխած է իրողութիւնը Քորէայի չինական միջամտութեան մասին : «Զօրավարին ըրածը, Չինաստանը վախցնելու ազմկալի փորձ մըն է : Չինացի ժողովուրդը կամաւորապէս է որ կ'օգնէ քորէացի ժողովուրդին՝ Մ. Նահանգներու դէմ անոր մղած պայքարին մէջ : Պատճառ մը չկայ ուրեմն, որ արգիլուի այդ օգնութիւնը : Չինաստան ինքն է որ իրաւունք ունի մեղադրելու Մ. Նահանգները իր դէմ սարքուած դրգռութեանց ու յարձակումներուն համար : Մ. Նահանգներու նպատակը միայն Քորէան գրաւել չէ, այլեւ Չինաստանի վրայ յարձակիլ : Քորէայի հարցը կրնայ խաղաղութեամբ կարգադրուիլ, եթէ օտար ուժերը անմիջապէս հեռանան Քորէայէն : Այս է որ կը պահանջէ չին կառավարութիւնը : Այլապէս Չինաստան չի վախնար դիմադրաւելու իր դէմ գործուած յարձակում մը : Եւ եթէ յարձակումը չդադրի, կռիւը նախայարձակման դէմ երբեք պիտի չդադրի» :

✕ Ապահովութեան Խորհուրդը, առանց սպասելու չին պատուիրակութեան ժամանման, սկըսաւ քննել վեց պետութեանց միացեալ առաջարկը, չինական ուժերու Քորէայէն անմիջական հեռացման մասին : Խորհրդային պատուիրակ Պ. Մալիք յայտարարեց, թէ պիտի գործածէ վեթոյի իր իրաւունքը, եթէ քուէարկուի այդպիսի որոշում մը : Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին :

✕ Նախագահ Թրումըն, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց, թէ Մ. Նահանգները ամէն պարկեշտ քայլ պիտի առնեն արգիլելու համար Ծայր. Արեւելքի դէպքերուն ծաւալումը : Նախագահը մեղադրեց միաժամանակ չինացի համայնավարները, որոնք ապահով ու անձնաշնորհեալ ապաստանարանէ մը յարձակումներ կը գործեն ՄԱԿի ուժերուն վրայ : «Մ. Նահանգները, կռիւը Չինաստան փոխադրելու ոչ մէկ դիտաւորութիւն ունին» :

✕ Մեծն Բրիտանիոյ արտ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Շինուէլ, հարցումներու տեղատարափի մը տակ, յայտարարեց երեսփ. ժողովին առջեւ թէ կառավարութիւնը, միւս բարեկամ կառավարութեանց հետ խորհրդակցաբար, կը ջանայ չուտով վերջ տալ թշնամութեանց Քորէայի մէջ եւ սահմանափակել պատերազմին ծաւալը : Պ. Շինուէլի հաշուով, ներկայիս 60 —70.000նոց չինական ուժ մը կը գործէ Քորէայի մէջ ՄԱԿի ուժերուն դէմ :

Միքայէլ Ենէգեան (Թէհրան), Կարապետ եւ Ժիրայր Ենէգեան (Զուիցերիա), Տէր եւ Տիկին Ներսէս Ներսէսեան (Փլովտիվ), խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի կնոջ, մօր եւ քրոջ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՆԻՇԱԿ ԵՆԷԳԵԱՆԻ

Ծնեալ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ (մանրէաբան եւ դեղագործ)

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Լոզանի մէջ, 15 Նոյեմբերին, Օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ :

ԽՄԲ.— Մեր խորին ցաւակցութիւնները Պ. Ենէգեանի եւ զաւակներուն :

ԼԻՈՆԷՆ Այրի Տիկին Փ. Ղազարոսեան եւ բոլոր ազգականները, խորին կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ (Իզմիտցի)

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 6 Նոյեմբերին, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Կիյոթիէռի գերեզմանատունը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Կոլոմպի մէջ

Կիրակի, 26 Նոյեմբեր :

Բանախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի տարեդարձը Մարսէյլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը, Շաբաթ 18 Նոյեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս :

Rue de Grignanի ընդարձակ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Պ. Տ. Թէքէեան եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն) :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին տեղի կ'ունենայ Համազգային ընկ. ընդհ. ժողովը, Le Cadet սրահին վերնայարկը (16 rue Cadet) : Օրակարգ 1) Ձեկուցում առժամեայ վարչութեան : 2) Ընտրութիւն նոր վարչութեան եւ հաշուեքննիչ յանձնաժողովի : 3) Ընթացիկ հարցեր : Փափաքողները կրնան անդամ արձանագրուիլ տեղին վրայ :

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԱՐԱՇՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարաշի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ ազգային կեանքէ ցնցող ողբերգութիւն մը՝

ՑՈՒՇԱՆԻԿ

Քաջն Վարդանի դուստր

Շատ գնահատուած երիտասարդ դերակատարներու կողմէ :

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին Cercle Républicainի մէջ, 53 rue Grignan :

Մարաշի հերոսամարտին մասին կը խօսի ականատես ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.45ին Trinitéի եկեղեցւոյ մէջ, բացառիկ պատարագ մը կը մատուցանէ ՊՕՂՈՍ ԱՐՔ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ, առաջնորդ Կ. Պոլսոյ հայ կաթողիկէ համայնքին : Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

20 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին, Théâtre d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna :

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ մեծանուն ակադեմական Անրի Պորտոյի

ԵԱՄԻԼԷ

վէպէն քաղուած թատերգութիւնը, 5 արարով եւ 2 պատկերով :

Թատերախաղի վերածուած ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԷ

Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Ս. Մախուտեան, Մատլէն Էֆիզեան, Ա. Մսրեան եւ փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն ուժերը :

Թատերգութեան Բ. արարին՝ այլափոխման ճոխ տեսարան, Տէր եւ Տիկին Հ. Գարագաշի նուագախումբի մասնակցութեամբ :

Ուսանողներու մուտքը 100 ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վիէն.— Տէր եւ Տիկին Նշան Ռստիկեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակից Սարգիս Պօղոսեանի (Մարսէյլ), իր սիրասուն զաւկին ՏԻԳՐԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, 500 ֆրանք ալ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Գ. Ալոյեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի տիկին Արեգնազ Կիրակոսեանի, իր զաւակներուն եւ պարագաներուն, հայրենակից ՄԻՔԱՅԷԼ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի, կը նուիրեն 500 ֆրանք Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Այրի Տիկին Ն. Եագուպեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Լիոնի Աղքատախնամին նուիրած են, Տէր եւ Տիկին Ուզունեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կ. Քէլէկեան 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Փ. Սապաթէէ 500 ֆրանք :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակի յանձնախումբը ժողովի կը հրաւիրուի այս երկուշաբթի ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբը :

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Նոյ. 20ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՇԱՎԻԼ.— Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ընկեր Վարդունիի բընակարանը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, գպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին սովորական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քառէ, քաֆէ Րէժանի վերնայարկը : Կը խօսի ՀԱՅՐ Պ. ՎՐԴ. ԱԴԱՄԵԱՆ, Քէսապի կաթողիկէ համայնքին հովիւ, Մօտաւոր Արեւելքի հայ գաղութներու վիճակին վրայ :

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս Երկուշաբթի իրիկուն Ակնունի ենթակոմիտէն, Համազասպ ենթակոմիտէն, Թաթուլ եւ Արամ խումբերը : Ակնունիի հաւաքատեղին :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան ենթակոմիտէն, Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն, Վռամեան ենթակոմիտէի հաւաքատեղին :

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչին :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի ժամը 13ը քառորդ անցած եւ 15ին, Հ. Մ. Մ.ը կը մրցի Meudonի խումբին դէմ Privaux Stade Municipalի մէջ : Ժամադրավայր կէսօրը քառորդ անցած, Իսիի սովորական հաւաքավայրը :

Անշուշտ մարզասէր հայրենակիցները պիտի փութան քաջալերել մեր երիտասարդ մարզիկները :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ներկայացումը այս կիրակի ժամը 3ին, Ալֆորվիլի մէջ, քաղաքապետարանին սրահը : Կը ներկայացուի ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ :

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Dimanche 19 Novembre 1950 Կիրակի 19 ՆՈՅԵՄԲ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6310–Նոր շրջան թիւ 1721

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՆԷ «ՈՉ» ԸՍԵԼ ՍՈՐՎԷԻՆ

Երբեք տրամադրութիւն չունինք ակադեմա-կան վիճաբանութիւններ յարուցանելու, երբ արտասահմանի գրող-բրոցներուն կը յիշեցնենք տարրական պարտականութիւններ :

Ինչո՞ւ դիմագիծ եւ տեսակէտ կը փնտռենք : Ինչո՞ւ կը քննադատենք իրենց մունջ-հարսի վարժութիւնները :

Կ'ուզենք որ բոլորն ալ մեզի պէ՞ս մտածեն, ուրանալով իրենց համոզումները: Կ'ուզենք փո-խե՞լ իրենց ընկերային եւ քաղաքական դաւանան-քը, վերածելով բանաւոր հօտի մը :

Ընդհակառակն: Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ ազատ արտասահմանի ուսումնականները ունենա-յին հասուն եւ հաստատուն տեսակէտներ, օրուան հրատապ հարցերու մասին: Եթէ կարենային զա-նոնք պաշտպանել պարկեշտօրէն, փոխանակ թեր-խաշ մարզանքներ կատարելու :

Շատ պարզ է մեր պահանջը: Բոլորովին հա-մապատասխան՝ մտաւորականութեան բնական կոչումին :

Կ'ուզենք որ մեր գրող-բրոցները վերջա-պէս ըմբռնեն եւ կատարեն իրենց սահմանուած դերը, արժեցնելով Հայկական Արտասահմանի վարկն ու վաստակը: Դիրքն ու տեսակէտները :

Կ'ուզենք որ «Ոչ» ըսել սորվին, բախտորոշ պարագաներու մէջ: Փոխանակ մեքենաբար մաս կազմելու պատրաստ կարաւանի մը:

Կ'ուզենք որ վարժուին մտածելու: Քննելու եւ զատելու: Ցուռն ու չիտակը զանազանելու: Ի հարկին դիրք բռնելու, իբրեւ միացեալ ճակատ :

Գոհացնելով այս տարրական պահանջը, ա-նոնք պարզապէս արդարացուցած պիտի ըլլային իրենց կոչումը: Ոչ թէ տհաճութիւն կամ հա-ճոյք պատճառելով մէկուն-միւսին, այլ գործօն, [illegible]

Տգիտութիւն կամ խուժանավարութիւն է փափալ թէ մտածելու եւ գործելու այս եղանակը անջրպետ մը պիտի բանայ հայրենիքին եւ տարա-գիր բազմութեանց միջեւ: Կամ պիտի բազմա-պատկէ թիւրիմացութիւնները :

Իրականին մէջ ներկայ թարթափուն, կրաւո-րական կամ կեղծ մարզանքներն են որ կը վնա-սեն ե՛ւ Հայրենիքին ե՛ւ Հայկական Արտասահ-մանի հիմնական շահերուն :

Մենք մեր խորհելու, շարժելու, ստեղծա-գործելու ազատութիւնը ի սպաս պիտի դնենք, լրացնելու համար այն ինչ որ ի վիճակի չեն կա-տարելու Երեւանի մէջ:

Պիտի ջանանք օգտագործել իրենց վաստակը: Իրական եւ հարազատ նուաճումները, եւ ոչ թէ կեղծ, «արտածելի» գիտելիքները:

Միեւնոյն ատեն, այո՛, քաջութիւնը պիտի ունենանք «ոչ» ըսելու, երբ կը տեսնենք որ բար-բարոսութիւններ, աղճատումներ եւ ախտաւոր մարզանքներ կը կատարուին : Ինքնաբերաբար, բռնի կամ տգիտօրէն :

Միասին պիտի ըլլանք, իբրեւ ազատ մտաւո-րականութիւն, սորվեցնելու համար ինչ որ չեն գիտեր :

Պիտի ընդդիմանանք եթէ, գիտնալով հան-դերձ, կը փորձեն անտեսել, տրորել կամ թաղել:

Տարին տասներկու ամիս պիտի յիշեցնենք թէ իրենք ամէն բան չեն: Մանաւանդ իբրեւ մտաւոր ուժ եւ մշակոյթի վառարան:

Մենք ալ ունինք վաստակ մը պատկառելի եւ բազմակողմանի : Յաճախ գերազանց : Նոյնիսկ անփոխարինելի :

Եւ թող իմանան թէ մեր պարծանքը պիտի ըլլայ ճոխացնել այդ գանձը: Գիտակցօրէն եւ յա-րատեւօրէն: Հակառակ անհնարին դժուարու-թեանց : Առանց մեր կռնակը, մեր ձեռքին տակ ունենալու պետութեան մը անսպառ դրամա-գլուխը:

Պիտի բացատրենք թէ իմաստակութիւն է նոյն լեզուական կաղապարին մէջ ձուլել արտասահմա-նէն զացած գրագէտներն ու բանաստեղծները, խմբագիրներն ու վարժապետները, «պետական լե-զու» յօրինելու յաւակնութեամբ :

Եւ դեռ ուրիշ «ոչ»եր: Միշտ նոյն մտահոգու-թեամբ :

Վերացական մարզանք մը չէ որ կը թելա-դրենք, այլ տարրական պահանջ մը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՐԳԷՆ

« Սուրբ Փրկիչ » , Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանո-ցին ամսագիրը, վերջին թիւով կը յիշեցնէ մոռ-ցուած մեծ դէմք մը, Յակոբ Գուրգէն, մեր անմահ գրաբարագէտը, որուն ծննդեան հարիւրամեակը տօնուեցաւ նախաձեռնութեամբ Մխիթարեան Սաներու Միութեան :

Մեր մեծ ուսուցիչը Խասեանի կամ Կեդրոնա-կանի մէջ երկար տարիներու պաշտօնավարու-թեան ընթացքին, ունեցած է աշակերտներու ստուար թիւ մը: Շատերը տակաւին բան մը կը պահեն իրմէ,— սէրը գրաբարին հանդէպ, այդ ոսկեղինիկ հայերէնին, որմէ միայն Բագրատու-նիի «Հայկ Դիւցազն»ի ընթերցումը երաժշտական կտորի մը ունկնդրութիւնն է կարծես :

Գուրգէնին գիտութեամբը օժտուած եւ մատի վրայ համրուելիք լեզուագէտներ ունինք այսօր , իսկ գրաբարի դասաւանդութեան բեմեր՝ վանքե-րու մէջ միայն: Թերեւս օր մըն ալ միայն եկեղե-ցիներու պատերը պիտի արձագանգեն Նարեկացիի « Խօսք ընդ Աստուծոյ»ն կամ Շնորհալիին «Առա-ւօտ Լուսոյ»ն, ի խորոց սրտի աւաղելով Եղիշէի բարբառը:

Գիտէինք որ Յակոբ Գուրգէն կաթուածահար , դաւազանը ձեռքը, դողդոջուն կուգար իր ամպիո-նը գրաւել, պատանի աշակերտներու բերնէն լսե-լու համար իր այնքան սիրած ոսկեդարեան հա-յերէնը: Մինչեւ իր վերջին շունչն ալ չկրցաւ բաժնուիլ անկէ :

Բայց, մեր մտքէն չէր անցներ թէ ան եղած է նաեւ հայրը «փոխան ծաղկեպսակ»ի նուէրներու դրութեան :

«Սուրբ Փրկիչ»ն է որ կը պատմէ այդ , յի-շելով նոյնիսկ ժամանակին ստեղծուած բուռն պայքարը:

[illegible] նուիրատուութիւններու այդ ձեւը, պատկառե-լի գումարներ արտադրելով :

Եթէ գրաբարագէտ Յակոբ Գուրգէնի ապե-րախտ կամ մոռացկոտ աշակերտներէն մարդ չմնայ ողջ, ազգային եւ բարենպատակ Միութիւն-ները հաւաքաբար «Օր» մը պէտք է նշանակեն ի յարգանս իր յիշատակին, գրաբար կամ աշխար-հաբար հատոր մը լոյս ընծայելով, «փոխան ծաղ-կեպսակ»ի :

ՍՕՍԻ

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ (Մ. Քէմալ) մահուան տարե-դարձին առթիւ, սգահանդէս մը սարքուած էրԱն-գարայի մէջ, Նոյեմբեր 10ին: Հանդիսութեանց կը մասնակցէր նաեւ նախորդ նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ: Այս առթիւ բուռն ցոյցեր կատարեցին իր համակիրները, խզելով ոստիկանական շղթան: Բազմութիւնը երբ հասաւ Ազգագրական թանգա-րանը, ուր առժամապէս կը գտնուի Աթաթիւրքի դամբարանը, սգահանդէսը վերածուեցաւ աղ-մըկալի ցոյցի մը: Դամբարանին դուները բաց-ուեցան, ապակիները կոտրտեցան եւ պռռչտուք-ները վերսկսան: Թուրք թերթերը այս գրգռիչ ցոյցին պատասխանատու կը նկատեն Իսմէթ Ի-նէօնիւն եւ Հալքը, որոնք նախապէս տեղեկու-թիւն ունին եղեր ձեռնարկէն :

ԹՈՐԷԶԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ՏԱՆՈՂ օդանաւին մէջ կը գտնուէր նաեւ ֆրանսացի օդաչու մը, որ, հակա-ռակ եղած ճնշումներուն, վկայեց թէ «որեւէ յար-ձակում չկատարուեցաւ ռուսական օդանաւին վը-րայ: Ժամը 12.5ին ամերիկեան օդանաւ մը մօտե-ցաւ ռուսականին, ետեւէն, երկու շրջան կատա-րեց, յետոյ հեռացաւ»: Վկան կ'աւելցնէ թէ ինք մերժեց գրաւորապէս յայտարարել ռուս դեսպա-նատան թէ խորհրդային օդանաւը յարձակում կրած է :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱԽԵՐԸ փարատելու համար, զօր. Պրէտլիի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ սխալ հասկցած են սպարապետին միտքը: « Եթէ համայնավարները Թուրքիոյ վրայ յարձակին , տեղական պատերազմ պիտի չհամարուի այդ պա-րագան»: Ինչպէս գրած էինք երէկ, զօր. Պրէտլի պարզելով իր ռազմագիտական ծրագիրը, կ'ըսէր թէ Թուրքիա, Իրաք եւ ուրիշ սահման երկիրներ «տեղական պատերազմի» շրջաններ են: Թուրքերը այս յայտարարութենէն եզրակացուցին թէ եր-րորդ աշխարհամարտի մը պարագային, Մ. Նա-հանգները պիտի չպաշտպանեն Թուրքիան :

Շ.

Ո՞րն է ծանրագոյն ոճիրը

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԽՈՐՀՐԴ. ՏԵՍԱԿԷՏԸ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը անգամ մը եւս ճշդեց «նախայարձակումը», նկատելով զայն աշխարհի ապահովութեան դէմ ուղղուած ծանրագոյն ոճի-րը, բացէն գործուած ըլլայ թէ հինգերորդ զուն-տի մեթոտներով: Եւ պահանջեց անդամակից 60 պետութիւններէն՝ իրենց արարքներով արտայայ-տել իրենց խաղաղասիրական կամքը: Նախայար-ձակման մասին կատարուած այս բանաձեւումը հակամիջոց մըն էր՝ Ստոքհոլմի կոչին վրայ հիմ-նուած խորհրդային «խաղաղութեան» բանաձե-ւին :

ՄԱԿի սահմանումը ունի երկու մաս: Առաջի-նը, որ կը դատապարտէ նախայարձակման որեւէ տեսակը, վաւերացուեցաւ 5ի դէմ 50 ձայնով եւ մէկ ձեռնպահութեամբ (Եուկոսլաւիա): Դէմ քուէարկեց խորհրդային խմբակը: Երկրորդ մա-սով կը դատապարտուի խորհրդային ձեւով մե-կուսացումը որեւէ ժողովուրդի , որ զրկուած է մամուլի եւ ձայնասփիւռի եւ կամ միջազգային դէպքերու լրատուութեան միջոցներու ազատու-թենէն: Այս մասը քուէարկուեցաւ 49 ձայնով եւ առանց ընդդիմութեան: Ձեռնպահ մնացին խորհր-դային խմբակը, Հնդկաստան եւ Իսրայէլ :

Խորհրդային պատուիրակութիւնը փորձած էր կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել այս բա-նաձեւման մէջ՝ Քաղաքական Յանձնախումբին առջեւ: Սովետները, իրենց առաջարկով կ'ուզէին «միջազգային ամէնէն ամօթալի ոճիրը» հռչակել հիւլէական ռումբի գործածութիւնը եւ պատե-րազմի ոճրագործ յայտարարել՝ առաջին անգամ այդ զէնքը գործածող ազգը: ՄԱԿը սակայն չըն-դունեց այս տեսակէտը. ընդհակառակն հաստա-տեց, որ ոչ թէ հիւլէական ռումբը, այլ նախա-յարձակումն է մարդկութեան դէմ գործուած մե-ծագոյն ոճիրը: Յարձակման ենթարկուած ազգ մը իրաւունք ունի նաեւ գործածելու հիւլէական ռումբը, պաշտպանելու համար իր անկախու-թիւնը :

Խորհրդային պատուիրակութիւնը անգամ մըն ալ ներկայացուց խաղաղութեան ծրագիր մը, որ ի զօրու պիտի ըլլայ 20 տարուան համար, հե-տեւեալ երեք կէտերով .—

1) Բացարձակ յարգանք միաձայնութեան սը-կզբունքի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ (այ-սինքն վեթոյի իրաւունքին պահպանումը):

2) Անպայման արգելք հիւլէական զէնքի եւ զանգուածային բնաջնջման ծառայող ուրիշ ամէն տեսակ զէնքերու [illegible] հաւասա-[illegible]թեան սկզբունքին այն բոլոր համաձայնու-թեանց մէջ, որոնք պիտի սահմանէին՝ հինգ մեծ պետութեանց կողմէ ՄԱԿին տրամադրուելիք զօ-րամասերուն բնոյթը :

Չինաստանի չորս պայմանները եւ Քորէայի պատերազմը

Ազգաժողովի շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը պի-տի հաւանի Քորէայէն հեռացնել չինական ուժերը, եթէ ՄԱԿը ընդունի հետեւեալ չորս պայմանները.—

1) Քորէայի եւ Մանչուրիոյ սահմանին հա-րաւակողմը ստեղծել պատուար-պետութիւն մը, որ պիտի կառավարուի հիւսիս-քորէական այժ-մու իշխանութեանց կողմէ :

2) Ամերիկեան 7րդ նաւատորմը պէտք է հե-ռանայ Ֆորմոզայի ջուրերէն:

3) Մ. Նահանգները պէտք չէ ճանչնան Զանկ Քայ Չէքի կառավարութիւնը Ֆորմոզայի մէջ :

4) Մ. Նահանգները պէտք է վճռապէս յայ-տարարեն, թէ այլեւս ոչ մէկ օգնութիւն պիտի տան Զանկ Քայ Չէքին:

Իրազեկ շրջանակներու համաձայն, ամերիկ-եան կառավարութիւնը, հակառակ իր հաշտարար տրամադրութեանց, պիտի չընդունի այս պայ-մանները եւ մանաւանդ պիտի չուզէ լքել Ֆորմո-զան, առանց հանրաքուէ մը կազմակերպելու տե-ղին վրայ :

Անգլիա եւ Եգիպտոսի պահանջը

Եգիպտոսի բրիտանական ուժերուն հեռաց-ման պահանջին առթիւ, լաւատեղեակ շրջանակ-ներ կը յայտարարեն .—

1) Բրիտանական ուժերը Եգիպտոսէն հեռա-ցնելու պահանջը նոր չէ եւ որեւէ կապ չունի երկ-րի ներքին կացութեան հետ: Այս հարցը դրուած էր նաեւ անցեալ տարի արտասանուած գահաճա-ռին մէջ, երբ նոր կազմուած էր այժմու կառա-վարութիւնը :

2) Եգիպտոսի համար բրիտանական ուժերու ամբողջական հեռացումը իր անկախութեան լրա-ցուցիչ մէկ մասն է, ինչպէս նաեւ ՄԱԿի անդա-մակցութեան մէկ պայմանը: ՄԱԿի օրէնսդրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ԶՐՈՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Luc-André Marcelի ՀԵՏ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Անտրէ Մարսէլն է որ կը խօսի.

— Ծնած եմ Վառ նահանգի մէկ համեստ գիւղին մէջ, Անթրըքասթօ, 26 Փետր. 1919ին: Մինչեւ ինը տարեկանս չեմ հեռացած գիւղէն: Բլուրներու մէջ կորսուած, խաղաղ անկիւն մըն է իմ հայրենի գիւղս, ուրկէ թէեւ ծովը չերեւար, բայց անոր ներկայութիւնը լիաբուռն կը շնչէք ձեր թոքերով: Կը խորհիմ թէ այդ գիւղը ոչ մէկ ձեւով կը տարբերի անոնցմէ որ կը տարածուին Ելլադայի պայծառ արեւին տակ, նոյն խաղաղութիւնը, նոյն արեւը, նոյն ծառերը, նոյն հոգին կրող մարդոցմով լեցուած:

Մեր արիւնը կուգայ մեզ ծնողներէն, իմինս՝ ֆրանսացի, ձերը՝ հայ, բայց մեր հոգին, մեր մտածելու, մեր զգալու կերպերը կուգան մեր բոլորիս մօր՝ յունական մտքէն: Մեր հոգեկան աւազանը մէկ է:

Ապացո՞յց... Ի՞նչու Հայաստանի լեռնալանջերուն վրայ ապրող ձեր ստեղծագործողները, երկու հազար տարի առաջ, ձեր թագաւորներն անգամ յունարէն կը գրէին եւ ոչ թէ պարսկերէն կամ ուրիշ ասիական լեզուով մը: Ի՞նչու, յանկարծ, ամբողջովին քրիստոնէութիւնը ընդունեցիք, ոչ միայն ձեր դրացիներէն առաջ, այլ մեզմէ ալ առաջ:

Արդ, հարկ կա՞յ երկար բարակ բացատրելու թէ ինչու ես ալ յանկարծ, ամբողջովին, յափշտակուեցայ ձեր բանաստեղծութեամբ: Նոյն հոգին կը կրենք, նոյն բաները կը սիրենք, որովհետեւ նոյն կաթն է մեզ դիեցուցած:

— Շնորհակալ եմ ձեր բառերուն համար, ճիշդ են անոնք, մենք գիտենք, բայց կ՚ուզէի որ դուք ըսէիք: Շարունակենք պրպտել ձեր կեանքը: Ո՞ւր առած էք ձեր ուսումը, ի՞նչ գործեր ունիք հրատարակուած եւ ձեռագիր:

— Ինը տարեկանիս մեկնած եմ Իէռի (Hyères) լիսէն, յետոյ Լիոն: 1937ին, ուրեմն 18 տարեկան, շատ ծանր հիւանդացայ եւ երեք տարի մնացի գիւղս, ընդմիջելով ուսումս: Գրական ճակումներս այդ շրջանին ծնան: Պզտիկ տարիքէս կը սիրէի առանձնանալ մեր պուրակներուն մէջ, մանկական բանաստեղծութիւններ մրմռել, երազել, [illegible]ներուն մէջ է որ զգացի կոանցնէր ձեռագիրներու եւ երաժշտական նօթերու ետեւէն վազելով, անոնց համար ապրելով: Այդ նոյն տարին սակայն բռնեցին ու գինուոր ըրին զիս: Ահաւոր օրեր, պարտութիւն, փլուզում, գերութիւն: Փախայ Փարիզ, եւ հոն ալ մնացի: Փարիզը զիս ողողեց իր լոյսով, հոգիս բացուեցաւ, սկսայ գրել: Ըսի թէ, ինչպէս ծանօթացայ Օր. Զառաֆեանին եւ հայկ. երաժշտութեան, ապա բանաստեղծութեան: Առաջին բանաստեղծութիւնս երեւցաւ 1945ին Fontaines թերթին մէջ: Անկէ ի վեր կը գրեմ: Ողբերգութիւն մը ունիմ առանձին հատորով հրատարակուած, եւ երկու հատոր բանաստեղծութիւն, մամուլի տակ:

— Կարդացի ձեր ողբերգութիւնը, Hélène ou le Jeu Troyen, զոր ինծի ձօնելու ազնուութիւնն ունեցած էիք:

— Ի՞նչպէս գտաք:

— Կը վախնամ որ զիս շողոքորթի մը տեղ դնէք, զայն գտայ հրաշալի: Հաւատացէք թէ կը հետեւիմ ֆրանսական հրատարակութիւններուն, տարիներէ ի վեր չէի հանդիպած գործի մը որ զիս գոհացնէր այս աստիճանի: Հրաշալի ոճ մը, նիւթ մը որ, թէեւ յունական պատմութենէն առնուած, բոլորովին արդիական է: Մեր տագնապներն են որ կ՚աղաղակեն հոն: Եւ ի՜նչ խորութիւն վերլուծումի: Արձակ գրուած է, ու բանաստեղծութիւն է ծայրէ ծայր, չկայ նախադասութիւն մը, մտածում մը որ ձեզ չյուզէ եւ մտածել չտայ միանգամայն: Իրական ողբերգութիւն մը, յունական կամ ֆրանսական դասական ողբերգութիւնը, վերանորոգուած, նոր շունչով եւ նոր ոճով աւելի մեծցած:

— Զեղչելով բարեկամութեան թելադրած գովքերը ...

— Գիտէի թէ այդպէս պիտի ըսէիք, հայ գրասէր ընթերցողներէն կը խնդրեմ ձեռք անցընել ձեր գիրքը եւ կարդալ... Եթէ երբեք գործածած բառերս չափազանցուած են, կը խնդրեմ որ ըսեն երեսիս... Ահաւասիկ ուրկէ կրնան գնել այդ գիրքը, Hélène ou le Jeu Troyen. Editeurs Richard – Masse, 5 rue Mabillon, Paris (5):

— Լաւ, կ՚ընդունիմ, կը հաւատամ ձեր խօսքերուն անկեղծութեան: Ամէն պարագայի մէջ, լաւ նկատած էք թէ այս գործովս ուզած եմ կռուիլ օրուան շարժումին դէմ, ի հարկէ թատերական մարզին մէջ: Ֆրանսայի մէջ ողբերգութիւն չեն գրեր այլեւս, բոլոր ներկայացուած թատերախաղերը, կամ թեթեւ, հաճելի նկարագրութիւններն են մեր առօրեայ կեանքին կամ գաղափարաբանութեան մը ի սպաս դրուած, «թէզ» պաշտպանող կտորներ: Ողբերգութիւնը մարդկային հոգիին բացառիկ պահերուն պատկերն է, պէտք է ըլլայ խորունկ, վսեմ, թէ մտածումով եւ թէ զայն արտայայտող լեզուով: Արդի թատերական գործերուն նիւթն ու լեզուն փողոցային են, ոչ մէկ վեհութիւն: Ողբերգութիւնը պէտք է վերագտնէ իր մեծութիւնը: Գիրքս փորձ մըն էր այդ ուղղութիւնը պաշտպանող:

— Ուրիշ ի՞նչ գրական գործեր կամ ծրագիրներ ունիք.

— Հիմա միմիայն կը մտածեմ հայկ. բանաստեղծութեան մասին: Յօդուածէս վերջ ձեռքս անցան այնպիսի քերթուածներ որոնք «խենդեցուցին» զիս: Ինչ լաւ պիտի ըլլար եթէ առաջուընէ ունենայի: Յամենայն դէպս կորսուած չեն: Կ՚երազեմ հաւաքածոյի մը մասին — ամբողջովին հայկ. բանաստեղծութեան նուիրուած, ինչ հրաշալի հատոր մը կրնար ըլլալ: Cahiers du Sudին խոստացած եմ Նարեկացիին նուիրուած ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը, հայ մեծ քերթողին հազարամեակին առթիւ: Իսկ միւս ծրագիրը, որուն մասին խօսեցանք ձեր ներկայութեան Պ. Պալըի հետ, եթէ կարենանք գլուխ հանել ...

— Պէտք է աշխատիլ, կ՚ուզեմ այդ ծրագիրը ներկայացնել «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, 25—30 տարուան ընթացքին մեր ընելիք գործերուն կարեւորագոյնն էր ան:

Երբ ձեզ գտանք, պատճառ մը չունինք այլեւս որ չյաջողի:

(4)

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Երանութեան Աղբիւրը

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Օրուան ամէն մէկ պահուն՝ մարդս ապշեցնող հմայք մը կայ այս տեղուանքը, երկրային անբացատրելի բնարուեստի մը նոյնքան անբացատրելի ձեւովն ու գոյնովը, որ չես գիտեր թէ ուրկէ կը սկսի եւ ո՞ւր կը վերջանայ: Խրթին ու բարդ, հզօր ու անհաւասար երաժշտական երկունքի մը հոսումին պէս կը շարժակի, կը կերպաւորուի ու կը հասունանայ՝ չինելու համար սեփական երեւոյթ:

Կանգուար լեռը աստուածուհիի մը պէս բացեր է իր մայրական կուրծքը եւ իր հողեղէն ստինքներէն կը հոսեցնէ ջուր եւ երգ, որոնք կը վազեն իրենց ծաղկազարդ ափերէն՝ իրար հրմշտկելով, իրար գրկելով, ու ցանելով ողջ սիրերգութեան մը քաղցրութիւնը: Կանգուարը՝ միշտ զարդարուած հարս մը, գիտակ՝ իր գեղեցկութեան ոճին, ինքզինքը կը շպարէ վայրի դեղերու պոռոտ արուեստովը:

Լերան ծոցերէն ու գոգերէն հոսող ջուրերը, հէքեաթին արծաթագոյն օձերու նման քմայքոտ, մութ քարայրներու մէջ իրենց հրաշագործութիւններու առասպելը հիւսող ոգիներու պէս ասպնջական, ծափ ու ծուփ տալով կը ջրեն հողը, կ՚արթնցնեն սերմերը, կը դրդեն բոյսի ու գոյնի կիրքը՝ բոյսերու մէջ, կը յօրինեն հաճելի տեսապատկեր մը:

Կ՚անցնի սլսլուն հովը: Սըլ – սըլ կը շարժտկին ծառերու ծնծղաները, վար կը թափի օրհնալից համերգը ծառերուն: Կարծես թէ պատարագ կայ լերան վրայ՝ ի խնդիր բնութեան հզօր փառաբանանքին, անոր տարրերու յաւիտենական ուժին համար: Բարտիներն ու կաղնիները կը խոնարհեցնեն իրենց գլուխները: Ընկուզենիներն ու կաղամախիները մօտիկ կ՚ընեն հողին ստեղծագործութեան զարկն ու տրոփը: Ծիլն ու ծաղիկները կը շշուան ու կը համբուրուին, երկիրը կը լեցուի սիրոյ սաղմերով:

... Արեւը՝ հոս հրեղէն զանգակի մը փայլովը: Կը թափէ լոյս ու բերկրութիւն: Անտառը կը լեցուի կեանքով: Ծառերու վրայ բոյները կը տաքնան, կը հասունանայ թռչուններու մայրութիւնը: Երգերը՝ օրհնութեան մը հանդարտովը, խորհուրդի կը կանչեն երկիրն ու երկինքը:

Ծաղկացանք: Բայց ո՞ւր է Ծաղկացանը, ան՝ որ հողին տուեր է բազմատարազ կարողութիւն գոյնի ու բոյրի, նստատեղ մը հողին մէջէն ամէն մանաւանդ իր ինքնուրոյն գոյութեան ու [illegible] յաղուրդը: Ծաղիկ մը ճերմակ, մէկը կարմիր, միւսը դեղին, չորրորդ մը՝ երկնագոյն, հինգերորդ մը տորոնագոյն, նոյնիսկ թուխ, սեւ երբեմն՝ միագոյն, յաճախ բազմագոյն: Նոյն հողէն՝ մէկը լեղին կ՚առնէ, մէկը՝ թթուն կամ անուշութիւնը: Պզտիկ մը հողը ինչպէ՞ս կրնայ պարտըկել համի ու հոտի, գոյնի ու երանգի, ձեւի ու ոճաւորումի այս ժխորը ...:

Անտառ մը կայ հոս, ծանր՝ իր լռութեամբը, խորհրդաւոր՝ իր տերեւներու համաչափ խարշափովը: Երէները հոս կը սնանին, անտառին մէջ կը ծուարին ու կը ծնին յաջորդաբար՝ երբ կախարդանքի բարկ առասպել մը կը հոսի գիշերուան մէջէն: Գայլերն ու արջերը հոս՝ իբրեւ վայրենութեան ու զարհուրանքի ասպետներ, ուժին գիտութիւնը կը սորվին կռուելով ու զիրար բզկտելով: Արծիւները՝ իրենց թեւերուն կանգունովը երկնքի բարձրութիւնը կը չափեն ...:

★

Առաջ, շատ առաջ, Կանգուար լերան այս գոգին մէջ պտոյտի ու ժամանցի կուգային խումբ-խումբ հրեշտակներ՝ արեւու ոսկեղէն շողերուն հետքովը: Անտառը կը լեցուէր երգով ու կեանքի պէս – պէս ցնծութիւններով: Լեռը կը հարսնանար, կը պճնուէր ու կը խայտար: Հողը ոսկիի գոյն կ՚առնէր, ու ծաղիկներու բոյրը կը յորդէր:

Հրեշտակները գիտէին ոտքի ու ձեռքի, ձայնի ու հաղաղի հազար տեսակ արհեստներ ու արուեստներ: Երբ կը պարէին անտառին մէջ՝ ծառերը մարդկային սիրոյ զգացումներ կ՚ունենային, տարփանքին կիրքը կը զարթնէր անոնց նեարդները: Երկիրը անոնց ոտքերուն տակ կը տքար՝ մահամերձ հիւանդին պէս, վասն զի սիրոյ ցաւը կը բզկտէր անոր արգանդն ու աղիքները: Թռչունները ու վայրի գազանները իրենց կեցած տեղերուն վրայ կը քարանային՝ ցորչափ կը տեւէր երկնային այս գեղեցիկ բնակիչներու պարն ու վայելքը:

Օր մը, մէկը այս հրեշտակներէն, որ Արեւանոյշ կը կոչուէր, ամէնէն երիտասարդն ու շնորհալին, բաժնուեցաւ իր խումբէն: Ան շատ պարեր էր, սիրտը յոգնեցուցեր էր սիրոյ բազմերանգ ցնցումներէն, պահիկ մը հանգչելու, եւ իր եսին հետ երես առ երես խօսելու համար առանձնացաւ, իջաւ ձորը, ուր կանաչութիւնը իր փարթամութիւնը կը ցուցադրէր, եւ ծաղիկները իրենց գրգանուշ բաժակները կը լեցնէին մանկութեամբ ու կեանքով: Նստեցաւ ծառի մը տակ, աղբիւրի մը ակին վրայ:

— Խաղամ այս ջուրին հետ — ըսաւ ինքնիրեն —, աղբիւրները արարչագործութեան բոլոր գոյացութիւններէն ամէնէն միամիտներն են, ասկէ կուգան իրենց թեթեւ ու ճկուն ապրումը, մանկական իրենց վրան – բաց երգերը եւ ասպնջական հոգիի մը բարձր կանչը՝ իրենց ցայտքերու եւ ձայնին մէջ:

Աղբիւրը, հրեշտակի խօսած պահուն՝ նոր երգ մը կը շշնչէր, ու այդ երգը՝ դեռ չէր անցած լաբերու եւ շրթունքի մէջէն, դեռ կոյս էր անիկա, կը խայտար ու կը թրվռար ազատ, արուեստի գինովութենէն կը հպարտանար, իր եզերքի հողին ու բոյսին կը պատմէր իր արարչութեան առասպելը: Հրեշտակը կանգ առաւ ու ականջ կախեց ջուրին վրայ, մօտիկ ըրաւ, ձեռքը չդպցուց ջուրերուն՝ չխանգարելու համար անոնց երգին ու ինքնագովութեան հոսումը, նոյնիսկ բռնեց իր շունչը, վասնզի մտածեց, որ բնութեան մէջ՝ շնչաւորն ու անշունչը ունին իրենց ապրումին դերագանց պահը, ժամանակ մը՝ երբ հոգեկան երկունքէ մը կը բռնուին անոնք, կը շինեն իրենց համար առանձնայատուկ միջավայր մը, ուր իրենք կ՚ուզեն ապրիլ իրենց եսին հետ: Այս տենդէն բռնուած էր նաեւ աղբիւրը ...:

— Ֆը՛շ, փը՛շ, փը՛շշ:

Աղբիւրը ըսել կ՚ուզէր.— « Ես կուգամ երկրին արգանդէն, որպէս կախարդական պատգամ հողին մայրութեան: Ես կը բերեմ ձայնին արուեստաւոր կշռոյթը եւ ջուրերու երգին գեղեցկութիւնը:

— [illegible]

Աղբիւրը կը բացատրէր ջուրերու թագաւորութեան օրէնքը: Երբ ան բարեկամ է, կը ստեղծագործէ ու կը շէնցնէ, երկիրը լեցնելով ձայնի ու կանչի ժխորով, կամ՝ երբ զայրալից է ու քինախնդիր, ըմբոստ ու անհաւատ, կը քանդէ, կ՚ապականէ ամէն ինչ, կը խեղդէ մարդն ու անասունը:

— Շը՛ստ, շը՛ստ, շը՛սս:

Աղբիւրը կը խօսէր ջուրերու յաւիտենականութեան մասին, թէ ջուրը անձեռագործ է, թէ՛ ան կար իբրեւ հիմնական գոյատարր, գոլորշիին, մութին եւ անորոշութեան հետ խառն, թէ ան՝ իր ծննդոց-գիրքը չունեցաւ, ոչ ալ իր վախճանական պահը պիտի ունենայ:

— Բըլը՛շտ, բըփը՛շտ:

Աղբիւրը կը ճառէր ջուրերու օգտակարութեան վրայ, թէ՝ բոյսն ու ծաղիկը, մարդն ու կենդանին, մրջիւնն ու թռչունը՝ անոնց կը պարտին իրենց գոյութեան խրախունքը: Առանց ջուրի կեանք ու ապրում չկայ:

— Ճիշդ է, ճիշդ է աղբիւրին բառը, ջուրին մէջն է արարչագործութեան հրաշքը, ջուրն է որ կ՚ապրեցնէ ու կը շնչաւորէ երկիրը, ըսաւ հրեշտակը.— : Ես աւելի կը սիրեմ քեզ, ով ջուր, հիմա՛, հիմա, ով կենսատու գեղեցկութիւն:

Ու հրեշտակը ոգեւորուած, իր երկու ձեռքերը հաստատեց աղբիւրի եզրին վրայ, վար ծռեցաւ, համբուրեց ջուրը՝ սիրոյ ամէնէն տաքովը: Ջուրը հրհռաց ու խրխռաց, ծփծփաց ու խնդաց,

չինեց բերկրանք եւ զուարթութիւն, գալարուեցաւ ինքն իր վրայ, հոսեցաւ երգով, իր հետը տանելով ջուրերու անպարտելի թագաւորութեան յաղթերգութիւնը ...:

★

Ալ անկէ ետքը, ամէն անգամ որ հրեշտակներու զուարճասէր խումբը երկինքէն վար կ'իջնէր Կանգուար լերան այս անկիւնը, իր ընկերուհիներուն հետ պահիկ մը երգելէ ու պարելէ վերջ՝ Արեւանոյշը կը զատուէր անոնցմէ, կ'երթար իր սիրական աղբիւրը, մօտիկ կ'ընէր ջուրերու երգը: Արեւանոյշն ու աղբիւրը երկու սիրահարներու պէս էին: Արեւանոյշը աղբիւրին երգը լսելով կը զուարթանար, կը ծաղկէր ու կը չքնանար, իսկ աղբիւրը երբ Արեւանոյշի շունչը կ'առնէր, կը բըռնուէր սիրոյ անօրինակ տենդէ մը, ջուրերը ծփիկ ծփիկ վեր կը ցատկեցնէր, կ'ուզէր բարձրանալ ու համբուրել զայն :

Գարնան վերջերն էր: Անտառը թռչուններու երգերէն կախարդուած էր: Ծաղիկները կը բուրէին: Բարձրադիր բոյներու մէջ՝ արեւի ոսկին թափած էր: Երկիրը իր գեղեցկութեան կատարելութեան մէջ: Լեռը՝ վհուկի մը խորհրդաւոր նստուածքովը: Վերէն վար կը ծորէր հսկայ կաղնիներու ծերութեան պատկառանքը: Արծիւ մը խօսքի էր բռնուեր երկինքին հետ...:

Հրեշտակը նստած էր աղբիւրի ակին մօտ՝ մօտիկ ըլլալու դիրքով, մէջքը հակած, կուրծքի երկու մսեղէն ջահերը կախած ջուրին վրայ...: Աղբիւրը գինով էր, անոր հոսումը չփոթ էր, խռովալից ու խենթ, ճողփաց, ճփճփաց, վեր-վեր նետուեցաւ, ջուրի փոշիներ ցատկեցուց: Սէր ունէր :

— Հանդարտ, ով աղբիւր, սաստեց Արեւանոյշը: Պահիկ մը վախցաւ նոյնիսկ, դող մը անցաւ իր մսին մէջէն, վասն զի լսած էր որ հայ աշխարհի սիրատարփիկ երիտասարդները, երբեմն կը կախարդուորին, ջուր ու աղբիւր կ'ըլլան, որ ջուրի եկող աղուոր աղջիկներն ու հարսերը սիրեն:

Աւելի ու աւելի բորբոքեցաւ աղբիւրը, ափերէն դուրս նետուեցաւ, փշրտաց ու գայրացաւ: Սիրել ու սիրուիլ կ'ուզէր: Աղբիւրին սէրը զգաց Արեւանոյշը, որ թուլցաւ, փլաւ ինքն իր վրայ, ինկաւ գետինը... Ու կարծես լսեց ջուրին սիրոյ հրաւէրը...: Օ, ինչ անուշ էր այդ հրաւէրը բերող ձայնը: Այդ ժամուն՝ մօտակայ թուփին մէջէն սոխակի մը սիրերգութեան կանչը փրթաւ, ինկաւ աղբիւրին եւ Արեւանոյշին վրայ...: Հրեշտակը ինքզինքը կորսնցուց, զարնուեցաւ սիրոյ տաղնապէ մը, քանի մը անգամ ցնցուեցաւ, ապա ինկաւ ջուրը, հալեցաւ, իր սիրականին մէջ...: Այժմ՝ Արեւանոյշը կ'ապրի Կանգուար լերան աղբիւրին մէջ, կը թարմացնէ ջուրերու սիրոյ վէպը, կը վարէ երգին ու ձայնին ներդաշնակութիւնը, եւ կը խորունկցնէ այն բոլոր գաղտնիքները՝ որոնք աղբիւրներու կը պատկանին իբրեւ ցնցող իմաստութիւն եւ անձնական կիրք :

✕

Այն օրէն ասդին Կանգուար լերան աղբիւրը կոչուած է Երանութեան Աղբիւր: Համաձայն աւանդութեան, ամէն առաւօտ, արեւածագի առաջին պահերուն, հրեշտակ մը՝ որ կ'ապրի աղբիւրին մէջ, անմահական խնձոր մը բռնած իր աջ ձեռքովը, զայն կը խաղցնէ ջուրերէն վեր: Առաջին անգամ անկէ անցնող ճամբորդը կը տեսնէ խնձորը, բայց երբ ձեռքը կ'երկնցնէ որ առնէ խնձորը..., ան՝ փախ կուտայ, ջուրերու ծփծփումին մէջ կ'անհետի ...:

Երանութեան Աղբիւրին ջուրը համեղ է եղնիկի կաթին պէս, ու պաղ Մասիսի կողերէն հոսող ձնջուրերու նման: Անոր ջուրերու երգը՝ գիտակից եւ ապրող սիրտէ մը կուգայ կարծես, կը յուզէ եւ կը պարուրէ հոգիները :

Ով որ այս ջուրէն խմէ՝ կը զգայ անմահական կեանքի քաղցրութիւնը, եւ վայելքը այն բոլոր բաներուն՝ որ կան տուներու մէջ՝ իբրեւ ցանկութիւն եւ նպատակ :

Բայց, արգիլուած է Երանութեան Աղբիւրին ջուրը խմել թասով կամ գաւաթով: Թասն ու գաւաթը կ'արատաւորեն ջուրերու սրբութիւնը: Անմահական խնձոր ունեցող աղբիւրին ջուրը պէտք է խմել ծունկ դնելով աղբիւրի ափին վրայ, ու ձեռքերը ջուրերուն պաղորակ ծոցին մէջ մխրճել, բերնին շուրթերը դպցնել ջուրի միսին, ապա՝ խմել հանդարտ, ու անխռով, թէլ առ թէլ ջուրն ու երգը, անմահական խնձորին բոյրը եւ Արեւանոյշին բռնկած սիրոյ հեծքը միասին...:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

94 ՀՈԳԻ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ Եուկոսլաւիոյ Օրագիէ գիւղին մէջ, Սավա գետին վրայ, շոգենաւի մը շրջումով: Արկածը պատահեցաւ գետին այն մասին վրայ որ կը բաժնէ Պոսնան եւ Խըրուաթիան :

UNESCOն իր հիմնարկութեան Ե. տարեդարձը տօնեց անցի օր: Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ քան միլիոն տոլար տրամադրած է 12 տարուան համար, գրել – կարդալ սորվեցնելու համար յետամնաց երկիրներու մէջ :

Դարեր յետոյ գալիք քերթողին...

Դեռ չըթաւալած դարերու խորէն,
Հա՛յ քերթող, ողջո՛յն, սրտէս ուղխօրէն...:

Դար դարի վըրայ պիտի գան, անցնին,
Ու դուն մեր ցեղին առ յաւէտ անեղծ,
Շունչէն կեանք առած, ու պերճ բանաստեղծ,
Պիտի գաս երգել, փառքը անքընին
Մեր երկրին բերրի, անդորր ու ազատ,
Ու սեմերէն ներս խինդն իր հարազատ...:

Թոյլ տուր հաւատքիս որ քեզ միանայ,
Կանխելով անցքը բիւր բիւր օրերուն,
Հոգիս քընարիդ շունչովն օրօրուն
Երջանկութեամբ յորդ՝ լայ ու հիանայ..
Լոյսերու մէջէն բարձունքներէ վեր,
Բացուող տեսիլքին աչքերըս սեւեռ...:

Տեսիլքն այդ աղու, գալիքն է վըստահ,
Ո՛չ ոք կըրնայ զայն փոխել կէտ մը իսկ,
Մեր արիւններով սըրիսկ առ սըրիսկ,
Օծեցինք անվերջ երազն այդ անմահ...
Միգամածին մէջ ցեղիդ արգանդին,
Բորբ է սաղմդ արդէն բոցով տաղանդին...:

Պիտի չ'ապրիս դուն, հուրին ու սուրին,
Պակուցիչ ցունցը աչքերուդ առջեւ,
Ու մեկնումդ անդարձ տունէդ հեւ ի հեւ
Շառաչներուն տակ մահուան սարսուռին...
Ո՛չ ալ գըրիչիդ շնորհին երկնատուր,
Պիտի օտարին ըստրուկն ըլլայ լուռ...:

Ո՛չ ոք համոզել պիտի կըրնայ քեզ,
Թէ ժողովուրդէդ հազար հազարներ
Զոհուեցան՝ — վըկայ՝ ամէն դաշտ ու լեռ —,
Որպէսզի ցեղը ապրի լուսագէս...
Թէ լքուած, անթաղ մարմիններէն հէք
Կտուցներ նոյնքան հիրցան վէրքէ վէրք...:

Քանզի երկիրդ է դրախտ գըրկաբաց,
Ու կը կոչուիս Հայ, հողդ ալ Հայաստան
Ծըլեր, ծաղկեր են, հոս գիւղ, հոն ոստան,
Ամէն ծագերէն ճագերն իր ժողված...
Ու նախնիքներուդ քունը յաւերժին,
Չի գար խանգարել կանչը վըրէժին...:

Շատ դառն էր դարն այս ուր մենք ապրեցանք,
Ու իմ հոգիիս թռիչքը թեւատ,
Ի զուր որոնեց հայրենի ազատ
Երկինքներն անամպ... ու մնաց բաղձանք...
Բայց կառչած լեզուիս հըմայքին դալար,
Քնարս օծեցի անով՝ լարէ լար...:

Օտարին հողը երբ լուծէ իր մէջ,
Տարրերը մարմնիս ու չըքանամ ես,
Երբ դիպուածով տողերս այս տեսնես
Հովերուն զանոնք տուր շունչովդ անշէջ...
Գիտեմ այն ատեն պիտի վերապրիմ,
Առ յաւէտ դարձած գիրկը երկրիս իմ...:

Թոյլ տուր ինծի հիմա, թեւերս ուսերուդ,
Յոգնած տարագրին նըման տուն դարձող,
Կեանք տալ երազիս, եւ հոգիս ողող,
Գալիքին լոյսով, առնէ նոր ծընունդ...
Հաւատքիս այսպէս կանթեղը առկայծ,
Պլպլայ իղձիս խորանին դիմաց...:

Դեռ չըթաւալած դարերու խորէն,
Ողջո՛յն հայ քերթող, ողջո՛յն քեզ նորէն...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ ԵՒ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ուժեղ ցանց մը կազմակերպած են Զուիցերիոյ մէջ, չափէ դուրս աւելցնելով իրենց «դիւանագիտական» պաշտօնատարներու թիւը: Պէռնի խորհրդային դեսպանատունը ունի 50 այսպիսի պաշտօնատարներ, որոնք տասն անգամ աւելի են քան Զուիցերիոյ ունեցածները Մոսկուայի մէջ : Զուիցերիական խորհրդարանը պիտի զբաղի այս խնդրով :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ դրագէտ մը, Ուիլերմ Վօկթ համոզուած է որ բազմածնութիւնը մեծ սպառնալիք մըն է աշխարհի համար: Այս նկատումով կ'առաջարկէ ՄԱԿին հարիւր տոլարի պարգեւ մը սահմանել այն բոլոր մարդոց, որոնք պիտի ուզէին իրենք զիրենք ամլացնել կամովին :

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«Կոմիտաս»ը...

Հրաժարած՝ «Կոմիտասեան»էն՝ «կարեւոր յայտարարութիւն»ով մը ... (տես «Յառաջ»):

Փարիզ, Զաքարիա Մարգարէին որդւոյն՝ Յովհաննէս Մկրտիչի անուան նուիրուած ժամին վարչականները, խիստ կարեւոր որոշումով մը կը ծանուցանեն Փարիզի հայ հաւատացեալներուն, թէ յետ այսօրիկ, իրենց վարած աղօթարանին մէջ, պիտի ուսուցուի եւ պիտի երգուի Եկմալեան չորեքձայնեան պատարագը:

— Ինչո՞ւ :

— «Պատարագի արարողութեան ներդաշնակ եւ տեւական ձեւ մը տալու համար»...

Ուրեմն, մինչեւ երէկ, երգուած «Կոմիտասեան» պատարագը աններդաշնակ եւ անտեւակա՞ն է եղեր ...

Կ'երեւայ, եկեղեցւոյ բոլոր թերինները ուղղուած են, եւ կարգը «Կոմիտասեան» պատարագին հասած է:

Հոգաբարձուները, վարչականները, տաղանդաւոր մարդիկ են: Անոնք ոչ միայն մոմին, խունկին, եւ նշխարցու ալիւրի մասնագէտ՝ այլ եւ քաջահմուտ երաժիշտներ են անշուշտ :

Հրաման ըրեր են տիրացուապետին եւ տիրացուներուն որ «Եկմալեան»ը գործի գլուխ բերեն: Կը բաւէ, որքան Կոմիտաս հոլովեցին, մանաւանդ ...

Եկմալեանը, տաղանդաւոր երաժիշտ մըն է : Ես բախտը չունեցայ զինքը ճանչնալու, Կոմիտաս վարդապետէն լսած եմ իր գնահատանքը: Հաւատացած եմ անոր:

Սակայն, հիմա, աւելի եւս ամրացաւ՝ հաւատքս, քանի որ « Սուրբ Օհաննէս Մկրտիչ » եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան պէս, մասնագէտ եւ կարող երաժիշտներու կողմէ կը վաւերացուի այդ կէտը ...

Ժամանակին, Կ. Պոլիս, Այա Սոֆիա (Սուրբ Սոֆիա) եկեղեցին գոյութիւն ունէր: Իսլամ Թուրքերը զայն գրաւեցին եւ անունը «Այա Սոֆիա ճամիսի» (Մզկիթ) դրին, որ կը նշանակէ, Սուրբ Սոֆիա մզկիթ!: Անունով քրիստոնեայ, պաշտամունքով իսլամ :

Տէր Մելիտոս մօլլայի պէս բան մը :

Թուրքերը չգոհացան ասով, վանտալօրէն ծեփեցին որմանկարները: Իսլամական անուններով եւ արաբական տառերով նախշեցին պատերը :

Ճարտարապետական ձեւը եւ անունը մնացին քրիստոնէական, իսկ զարդարանքը թուրքեւիսլամական :

Քեմալական շրջանին, ամերիկացի պատմագէտներ եւ հնագէտներ, եկան եւ համոզեցին թուրք կառավարութիւնը, Այա – Սոֆիան թանգարանի վերածելու եւ իր նախկին ձեւը տալու անոր :

Մաքրեցին քերթեցին ծեփերը եւ տակէն դուրս եկաւ հին բիւզանդական քրիստոնէական արուեստը: Նոյնիսկ Հայոց Գրիգոր Լուսաւորչին մէկ որմանկարը փայլեցաւ դուրս եկաւ այդ ծեփերուն տակէն :

Շէնքը գտաւ իր տոհմիկ, հարազատ նկարագիրը :

Հայոց քրիստոնէական – կրօնական երաժշտութիւնն ալ, դարերու ընթացքին, ծեփուած էր արաբական, պարսկ. եւ թուրք եղանակներով : Կոմիտաս վարդապետ եկաւ, առաւ քերիչը ձեռք եւ սկսաւ մաքրել այդ օտարոտի տարրերը: Դուրս վռնտեց զանոնք հայ հաղաղէն եւ դուրս բերաւ մեր իսկական տոհմիկ երաժշտութիւնը :

Մեր երաժշտական Այա Սոֆիան գտած էր իր տաղանդաւոր վարպետը եւ սակայն ...

Խռովեցան խանէնտէ – տիրացուները: Իրար անցան եւ պոռացին «ի խաչ հան զդա»:

Այսօր, աշխարհի գեղարուեստի կեդրոն Փարիզի մէջ, Հայոց ժամուն վարիչները կրկին թրքական նա՛յ նայներով, «մէտէթ ամա՛ն»ի եղանակներով ծեփելու որոշում տուած են մեր լուսայիշատակ հայրապետներու գեղահիւս երգերն ու շարականները :

« Ճառագայթը չի թաղուիր», ըսած է մեր կենսածարաւ քերթող Պետրոս Դուրեան :

Կոմիտաս՝ ճառագայթ մըն է: Կարելի չէ թաղել զայն ոչ աղայական «կարեւոր յայտարարութիւն »ներով եւ ոչ ալ զգուած նախանձով...

Այո, եկեղեցւոյ երգչախումբին անունը «Կոմիտաս» երգչախումբ մկրտած են եւ սակայն «Կոմիտասեան» պատարագը արտաքսած են այդ երգչախումբին բերնէն:

Արդ, գոչենք միաբերան,— Մեռաւ « Կոմիտասեան »ը, կեցցէ «Կոմիտաս»ը...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԽԱՐԱԶԱՆԻ ՊԱՏԻԺԸ վերահաստատուեցաւ Եգիպտոսի մէջ, պարենաւորման նախարարին առաջարկով: Հրապարակաւ պիտի խարազանուին անոնք որ չարաշահութիւն կը կատարեն, նոյնիսկ ... խարազան ծախած ատեն :

թիւնն ու 1936ի դաշինքը կը հակասեն իրարու :

3) Երկար ժամանակ պիտի անցնի սպասելով, որ Եգիպտոս ի վիճակի ըլլայ իր ուժերով պաշտպանելու Սուէզի ջրանցքը, որովհետեւ Անգլիա ոչ միայն կը մերժէ զէնք ծախել Եգիպտոսին, այլեւ իր ազդեցութիւնը ի գործ կը դնէ, որպէսզի ուրիշ երկիրներ ալ մերժեն զէնք հայթայթել :

Հակառակ եգիպտական այս տեսակէտներուն, Մեծն Բրիտանիա կը գտնէ որ Եգիպտոս, 1936ի դաշինքը ինքն իրեն պատռելու իրաւունքը չունի : Բրիտանական զինուորական խարիսխները աւելի քան անհրաժեշտ են այսօր, երբ խորհրդային վըտանգը աւելի ակներեւ է Միջին Արեւելքի ամբողջ շրջանին մէջ : Իսկ Սուտանի մասին ասկէ առաջ տրուած խոստումները — նախ ինքնավարութիւն, ապա անկախութիւն — փոխելու ոչ մէկ հիմ կը գտնեն Բրիտանացիները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բոլշեւիկ նախագահը, Վիլհելմ Փիք, որ 74 տարեկան է, իր կարգին Մոսկուա փոխադրուեցաւ, հանգստանալու եւ դարմանուելու համար :

22 ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ— ձախ աշխատաւորականներ — բանաձեւ մը ներկայացուցին, առաջարկելով որ կառավարութիւնը նախաձեռնութիւնն ստանձնէ Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը սարքելու եւ միջազգային խնդիրները քըննելու համար : Երկրորդ բանաձեւով մը նոյն երեսփոխանները կ՚առաջարկեն որոշ կէտի մը վրայ կեցնել Ազգաժողովի ուժերուն յառաջխաղացութիւնը Քորէայի մէջ ; որպէսզի կարելի ըլլայ արագօրէն վերջացնել պատերազմը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ խորհուրդին տեղեկաբերը, Կի Մոլէ որ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է, յանկարծ հրաժարեցաւ տեղեկաբերի պաշտօնէն : Այս առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր կ՚ըսէ թէ ի դերեւ ելած են իր յոյսերը՝ Եւրոպայի միացման մասին : Ինչպէս գիտէք, Մեծն Բրիտանիա բացասական դիրք մը բռնած է այս ծրագրին հանդէպ : Երէկ, շաբաթ, Ստրազպուրկի մէջ բացուեցաւ ընդհ. ժողովը որ պիտի տեւէ մէկ շաբաթ :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ հռչակաւոր հոպիտը, (քլոուն), Սերեթթի, մեթրոյի կառախումբին տակ նետուելով Պոյարիսի կայարանին մէջ : Մարմինը ջարդուփշուր եղած էր : 52 տարեկան էր, ծնած՝ Սարաթով (Ռուսիա) եւ Երրորդ Ֆրաթելլինին կը համարուէր : Վերջերս տխուր վիճակ մը ունէր, երբեւ հետեւանք անգործութեան Ֆրաթելլինի երէցի, իր ութսունամեայ մտերիմին անդարմանելի հիւանդութեան :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ վարչութիւնը 45 միլիառ Ֆրանքի բաց մը պիտի ունենայ : Կը խորհուի 16 առ հարիւրէն 19ի բարձրացնել անդամատուրքը եւ ուրիշ յաւելումներ կատարել ...

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՅՔԵՐԷՆ օգտուելու համար, զանազան խարդախութիւններ կատարուած են վերջին տարիներու ընթացքին : Շատեր իբրեւ պատերազմի արկածեալ ներկայանալով, ահագին քանակութեամբ գոյքեր ստացած են : Մինչեւ հիմա կատարուած քննութիւնները կը հաստատեն թէ անհետացած են 600 դաշնակներ, 16.000 գրամեքենաներ, հարիւրաւոր պատկերներ, գորգեր, կահկարասիներ, արծաթեղէն սպասներ եւն. :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ Խորհուրդին 12 արտաքին նախարարները ժողով պիտի գումարեն Պրիւքսէլի մէջ Դեկտեմբերի երկրորդ շաբթուն, զբաղելու համար Գերմանիոյ վերազինման հարցով :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական մարզպանը Պ. Փինեօն յայտարարեց, թէ Հանոյը պարպելու խօսքն անգամ չի կրնար ըլլալ : «Ընդհակառակն մենք յարձակման պիտի անցնինք, անմիջապէս որ ի վիճակի ըլլանք առնելու այդ քայլը» :— Ըմբոստները նոր յարձակման անցած են 50 քիլմ. երկարութեամբ Ֆրանսական սահմանապահ դիրքերուն վըրայ Թոնքինի շրջանին մէջ, Հանոյէն 25 քիլմ. դէպի հարաւ արեւմուտք : — Ազգ. պաշտպանութեան խորհուրդի խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի մէջ : Կը նախատեսուի թէ Հնդկաչինի զինուորական հրամանատարութիւնը պիտի չփոխուի, իսկ միւս կողմէն նոր ուժեր եւ զինամթերք պիտի ղրկուին զօրացնելու համար կուիր ըմբոստներուն դէմ :

600.000 ԿԵՂԾ տոլար, 450.000 պելժիական ֆրանք եւն. շրջաբերութեան հանուած էին դրամանենգներու խմբակի մը կողմէ, Ֆրանսայի մէջ.— համագումար 200 միլիոն Ֆրանք : Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել կեղծարարները :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ներկայացումը այս կիրակի ժամը 3ին, Ալֆորվիլի մէջ, քաղաքապետարանին սրահը : Կը ներկայացուի ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Կըրնոպլի մէջ

Կիրակի, 26 Նոյեմբեր :
Բանախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Փարիզէն Պ. Մուրատեան 500 ֆրանք կը նըւիրէ Այնճարի ՅԱՌԱՋ վարժարանին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.45ին Trinitéի եկեղեցւոյ մէջ, բացառիկ պատարագ զոր կը մատուցանէ ՊՕՂՈՍ ԱՐՔ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ, առաջնորդ Կ. Պոլսոյ հայ կաթողիկէ համայնքին : Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի ժամը 13ը քառորդ անցած եւ 15ին, Հ. Մ. Մ.ը կը մրցի Meudonի խումբին դէմ Privaux Stade Municipalի մէջ : Ժամադրավայր կէսօրը քառորդ անցած, Իսիի սովորական հաւաքավայրը :

Անշուշտ մարզասէր հայրենակիցները պիտի փութան քաջալերել մեր երիտասարդ մարզիկները :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Լիւլէճեաններուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց աղջկան Օր. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Նոյ. 20ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովները այսուհետեւ տեղի պիտի ունենան ողբացեալ ընկեր Եղիա Յովսէփեանի բընակարանը, չորեքշաբթի երեկոները : Դասախօս՝ ընկեր Ս. Պիլալի :

Դաշնակցութեան 60ամկը պիտի տօնուի Դեկտեմբեր 16ին :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին սովորական գումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը : Կը խօսի ՀԱՅՐ Պ. ՎՐԴ. ԱԴԱՄԵԱՆ, Քէսապի կաթողիկէ համայնքին հոգեւոր հովիւը, Մօտաւոր Արեւելքի հայ գաղութներու վիճակին վրայ :

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ.—
Այս Երկուշաբթի իրիկուն Ակնունի ենթակոմիտէն, Համազասպ ենթակոմիտէն, Թաթուլ եւ Արամ խումբերը : Ակնունիի հաւաքատեղին :

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչին :

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE·

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վ,եցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր· C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 22 Novembre 1950 Չորեքշաբթի 22 ՆՈՅ·

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6312–Նոր շրջան թիւ 1723

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱԽԱՒԵՐ ՄԱՐՁԱՆՔՆԵՐ

Քանի մը հարիւր հազար տարագիրներ ունինք արաբական ծովուն մէջ,— Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Յորդանան եւ Իրաք: Պատկառելի համրանք մը, որ ամէն վստահութիւն կը վայելէ շնորհիւ իմաստուն ուղղութեան մը :

Յաճախ պատահած են անախորժ դէպքեր, իբրեւ հետեւանք զանազան թիւրիմացութեանց : Մանաւանդ պատերազմէն առաջ :

Երբեմն այս կամ այն երկրին մէջ ծագած խլրտումներն ալ ազդած են յարաբերութեանց վրայ :

Օտար կամ վարձկան տարրեր մինչ ալ փորձած են պղտորել ջուրերը կամ օգտուիլ ամպոտ օդերէն, գրգռելու համար բնիկները :

Ո՜րքան թունաւոր սպրդուքներ կատարեցին Անգարայի գործակալները, տարիներու ընթացքին :

Այս պատահական անցքերը երբեք չեն կրցած խախտել փոխադարձ վստահութիւնը: Եւ մեր տարագիր բազմութիւնները դարձած են ոչ թէ հիւր կամ բեռ, այլ անբաժան մասը իւրաքանչիւր երկրի բնակչութեան :

Հաւատարմութենէն զատ, այս քանի մը հարիւր հազարնոց գանգուածին յարատեւ եւ շինարար աշխատանքը, տնտեսական եւ արհեստագիտական գործունէութիւնը եւ ուրիշ անփոխարինելի առաւելութիւններ աւելի ամրապնդած են յարաբերութիւնները:

Այնպէս որ, «մենք մեզի ենք» այդ երկիրներուն մէջ: Կը վայելենք ոչ միայն հանգստութիւն, այլեւ լայն պատեհութիւններ՝ հանրային եւ մասնաւոր գործունէութեան համար :

Ո՞ւր եւ ե՞րբ տեսած էինք այդքան ազատութիւն օտարութեան մէջ, զարկ տալու համար հայկական մշակոյթին եւ ստեղծագործութեան: Բոլոր ճակատներուն վրայ :

Երբեմն չարաչար կը գործածուի այդ ազատութիւնը, իբրեւ հետեւանք ձախաւեր մարզանքներու :

Ինչպէս ամէն տեղ, արաբական երկիրներուն մէջ ալ կան ընկերային եւ քաղաքական հոսանքներ, որոնք պարբերաբար ելոյթներ կը սարքեն օրուան իշխանութեան կամ կարգուսարքին դէմ: Յաճախ հետեւելով օտարոտի ներշնչումներու:

Այսպէս, անցեալ ամառ կարգ մը ցոյցեր տեղի ունեցան Սուրիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ, Եփրատի ափերէն մինչեւ Հալէպ, Հոմս, Դամասկոս, ստորագրել տալու համար Սթոքհոլմի խաղաղութեան կոչը :

Անոնք որ Եւրոպա կը բնակին, գիտեն թէ ի՛նչ երկդիմի, թաքուն ծալքեր ունի այս շարժումը : Հետեւաբար կրնան դիրք ճշդել ազատօրէն :

Տեղական իշխանութիւններն ալ ընդհանրապէս չեն միջամտեր, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի սահմանադրութեան: Թէեւ, տեսանք թէ ի վերջոյ ի՛նչ դիրք բռնեց Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը, երբ կ՚ուզէին երկրորդ համաժողովը գումարել Շէֆիլտի մէջ :

Արդ, պահ մը փոխադրուեցէք Միջին Արեւելք, արաբական երկիրներու խորերը, եւ չափեցէք այս կարգի ձեռնարկներու հետեւանքները ,

Օրինակ , տեղացիները թող թափօրներ կազմեն Սուրիոյ եւ Իրաքի սահմաններուն վրայ (Գամըշլը – Ճէզիրէ), կամ Հոմսի եւ Դամասկոսի մէջ, դիմադրելով կարգապահական ուժերուն : Դուք ալ թափօրին գլուխը կամ կոնակը անցէք, իբրեւ մարտական խումբ, կրկնելով օրուան ագդանշանը·

— Անկցի՜ Երեքներու իմպերիալիստական յայտարարութիւնը: Ձեռքերը ետ Քորէայէն, զօրքերը ետ Քորէայէն··· Կեցցէ՜ խաղաղութեան եւ ազատութեան միջնաբերդ Սովետական Միութիւնը ···

Եւ այս ամէնը յայտարարեցէք ի լուր աշխարհի: Գրաւոր թէ բանաւոր: Գաղտնի թռուցիկներով եւ ազատ Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ հրատարակուած թերթերով ···

Հետեւա՞նքը : Որո՞ւ հոգ :

Բաւական է որ գոհ մնան ներշնչողներն ու հովանաւորները, ջերմապէս գնահատելով իրենց «հարուածային» գործունէութիւնը :

Բաւական է որ կանգուն մնայ Ծապլվարը :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՑՑԷ՜ «ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ···

Ինչ որ Պոլսոյ ազգ· քաոս կը կոչենք, իր գագաթնակէտին հասած է արդէն:

Ամէն կիրակի միջադէպ մը տակնուվրայ կ՚ընէ այս կամ այն եկեղեցին :

Վերջինը պատահած է Ֆէրիգիւղի եկեղեցին, Նոյ· 12ի կիրակի օրը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կոնդակին ընթերցման առթիւ· (այն կոնդակը որ կարգալոյծ կը հռչակէ երկու վարդապետներ եւ քահանայ մը եւ որ դեռ նոր հասած է Պոլիս):

Կը բաւէ օրինակել թերթերու խորագիրները, գաղափար մը կազմելու համար կատարուած խայտառակութեանց մասին :

Գէորգ արք· Արսլանեանի պաշտօնաթերթն է որ կը պատմէ· երեք սիւնակի վրայ շարուած խորագիրներով·

— Երէկուան ձախողած ցոյցը Ֆէրիգիւղի մէջ:

— Հակառակ թաղականներու խլրդային կազմակերպութեան կոնդակը կարդացուեցաւ :

— Քանի մը անօպաներ Ս· Սեղան խոյացան, Տ· Յարութիւն քահանային ձեռքէն խլելու համար կոնդակը :

— Շնորհիւ ոստիկանութեան ազդու միջամտութեան առաջքը առնուեցաւ հաւանական ծանրակշիռ դէպքերու :

— Մէկ կին եւ վեց այր ձերբակալուեցան (Ժամանակ, 13 Նոյ·):

— Կիրակի օրուան խռովարարները իրենց ապարքին հաշիւը տուին երէկ արդարութեան առջեւ:

— Իրաւագէտ Կարպիս Էրսան բսաւ·— Որոշած ենք դիմակազերծ ընել այս դէպքին բուն կազմակերպիչները :

— Ստուգուեցաւ թէ խռովարարներուն դեղին «ռօզէթ» տրուած էր : (14 Նոյ·):

Յաջորդով՝ քանի մը պատկերազարդ մանրամասնութիւններ եւս կը հաղորդեմ :

Երկու «Վեհափառներ» փորձեցին միասնականութիւն հաստատել տեղեկագիրներով եւ կոնդակներով, եւ ահա կը վայելեն արդիւնքը ···

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ՎԱՐԼԸՔ»Ի ՄԱՍԻՆ

« ՇԱՏ ՋԲԱՆԱՆՔ ԱՅՍ ՎԷՐՔԸ »

Թուրքիոյ ազգ· ժողովի Նոյ· 13ի նիստին մէջ 36 հարցապնդումներ ուղղուեցան կառավարութեան, շնդալից յայտնութիւններով :

Ահաւասիկ մէկը (միւսները յաջորդով)·—

Սէյհանի երեսփոխան Սինան Թէքէլիօղլու, քրքրելով Ունեւորութեան Տուրքի (Վարլըք) մութ ծալքերը, ի միջի այլոց բսաւ·— « Որքան խօսինք Ունեւորութեան Տուրքի մասին, դարձեալ քիչ է: Կ՚ուզենք գիտնալ թէ քանի հոգի զերծ կացուցուեցան վարլըքէն եւ որո՞նց տուրքերը զեղչուեցան: Ամէն մարդ զրկուեցաւ իր տունէն, տեղէն, նոյնիսկ պառկած անկողնէն, մինչ ուրիշներ իրենց թեւերը օօրելով կը ճաշակեն իւրացուած գումարները: Ի՞նչպէս պիտի մոռնանք այս անիրաւութիւնները եւ սպունգ պիտի քաշենք անոնց վրայէն: Ազգ· ժողովը հաշիւ պիտի չպահանջէ՞ անոնցմէ, որոնք ազգին դրամը կը գողնան եւ խնջոյք կը սարքեն: Շէվքէթ Ատալան ի՞նչ իրաւունքով ջնջեր է վեց միլիոն ոսկիի Ունեւորութեան Տուրք մը, Հիլմի Ուրանի օրով եւ այդ հրակայ գումարը իբր պարգեւ բաժներէ Հալք կուսակցութեան պատկանող չորս վաճառականներու: Այն պահուն ուր ազգը անօթի է եւ թշուառ, այս գողերը Եգիպտոսի եւ տարբեր երկիրներու մէջ հաճոյքի եւ չուայտութեան եռեւէ կը վազեն: Ինչո՞ւ հաշիւ չէ պահանջուեր իրենցմէ :

Ելմտական նախարար Հալիլ Այան բեմ բարձրանալով բսաւ·

— Ունեւորութեան Տուրքը անհաճոյ յիշատակ մըն է արդարեւ մեր ելմտական պատմութեան մէջ: Լաւ է որ շատ չքանանք այս վէրքը, արդիւնքը աւելի գէշ կ՚ըլլայ :

Պ· ՓԻԷՌ ՏԸ ԿՈԼ , զօր· տը Կոլի եղբայրը, չորրորդ անգամն ըլլալով, Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդի նախագահ ընտրուեցաւ :

Անգլիա կը մերժէ Եգիպտոսի պահանջները

ՈՉ ԶՕՐՔԻ ՊԱՐՊՈՒՄ, ՈՉ ԱԼ ՍՈՒՏԱՆԻ ԿՑՈՒՄ

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը, Պ· Պեւին, երեսփ· ժողովին մէջ, պատասխանելով Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորի գահաճառին, մերժեց եգիպտական կառավարութեան պահանջը՝ Եգիպտոսը պարպելու եւ Սուտանը կցելու մասին:— « Կրնամ վստահեցնել Միջին Արեւելքի երկիրները, թէ Նորին Վեհափառութեան կառավարութիւնը մտադիր չէ բնաւ ձեռք առնել միջոցներ, որոնք անպաշտպան պիտի ձգէին աշխարհի այդ մասը եւ աննպատակ կերպով պիտի վնասէին ազատ ու բարեկամ երկիրներու ապահովութեան այդ շրջանին մէջ եւ այլուր»:

Պ· Պեւէն հասկցուց թէ փոխադարձ հաւանութեամբ միայն կարելի է փոփոխութիւններ մտցնել 1936ի դաշնագրին մէջ: «Ինչ կը վերաբերի Սուտանին, վերջին տարիներու ընթացքին այդ երկիրը քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական ասպարէզներու մէջ մեծ յառաջդիմութիւններ ունեցած է եւ ողբերգական բան մը պիտի ըլլար, եթէ որեւէ բան փոխէր այս դրութեան: Այնպէս որ Ն· Վ· կառավարութեան դիրքը այս հարցին մէջ ալ կը մնայ անփոփոխ :

« Սուտանցիները, երբ ժամանակը գայ, իրենք իրենց ճակատագիրը պէտք է տնօրինեն ազատօրէն: Հակառակ այս դժուարութեանց, ես յոյս ունիմ թէ պիտի կրնամ բարեկամական եւ արդար հիմերու վրայ հաշտեցնել տարակարծութիւնները: Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Մոհամմէտ Սալահէտտին փաշա, յառաջիկայ շաբթու Լոնտոն պիտի գայ եւ այս այցելութիւնը առիթ պիտի տայ մեզի անգամ մըն ալ քննելու խնդիրը »:

Երբ Պ· Պեւին շեշտեց, թէ բրիտանական կառավարութիւնը, 1936ի դաշնագրի հիման վրայ պիտի շարունակէ օգնութիւն ընծայել եգիպտական կառավարութեան, անոր ուժերը մարզելու եւ զինելու համար, երեսփոխան մը հարցուց ·— Մեծն Բրիտանիա պիտի չփոխէ՞ օգնութեան այս ձեւը, զէնք ու ռազմանիւթ ղրկելով Միջին Արեւելքի այլ վստահելի երկիրներուն: Արտաքին նախարարը պատասխանեց , թէ հրասայլերու յանձնումին համար համաձայնագիր մը կնքուեցաւ եւ Եգիպտոս վճարեց անոնց փոխարժէքը: «Զեմ սիրեր խզել այդպիսի համաձայնագրեր եւ պիտի յանձնենք այն բոլորը, որոնց համար յանձնառութիւն ստանձնած ենք»:

Երեսփ· ժողովը իր հաւանութիւնը յայտնեց Պ· Պեւինի յայտարարութեանց:

Զգուշական միջոցներ Գերմանիոյ մէջ

Անգլեւսաքսոն գործակալութիւն մը կը ծանուցանէ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան իշխանութիւնները կիրակի օր զեկոյց մը ղրկած են բոլոր զօրամասերուն, ազդարարելով թէ «միջազգային համայնավարութիւնը» կրնայ յարձակում կատարել Գերմանիոյ մէջ :

Միեւնոյն ատեն ամերիկեան իշխանութիւնները կը յարդարեն պարենաւորման նոր ճամբան, սկսելով հարաւային – արեւմտեան Ֆրանսայէն (Պոռտօ), եւ կը քաշեն պարենաւորման այն կեդրոնները որոնք մօտ են խորհրդային սահմանագծին, եւ զօրամասերուն մէջ կ՚առնեն բազմաթիւ զինուորներ որոնք վարժուած են հակահիւլէական պաշտպանութեան : Մօտերս այս կարգի զօրամասեր պիտի ղրկուին Անգլիա : Ամերիկացիները մօտերս պիտի աւելցնեն արդիական օդանաւերու թիւը :

✕ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ· Նահանգներու ապահովութեան խորհուրդը գաղտնի տեղեկագիր մը յանձնած է նախագահ Թրումընի, պոլշեւիկներու գործունէութեան մասին: Տեղեկագիրը հաւանական կը գտնէ պոլշեւիկեան ձեռնարկ մը այս ձմեռ, Եուկոսլաւիոյ կամ Միջին Արեւելքի մէջ եւ զգուշական միջոցներ կը թելադրէ :

✕ Արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը, Պ· Մէք Քլոյ վճռապէս հերքելով խորհրդային հրամանատարին մեղադրանքը՝ Մոսխ Թորէզի օդանաւին դէմ կատարուած յարձակման մասին, կը յայտարարէ թէ խորհրդային օդանաւը բռնաբարած էր միջազգային կանոնները: Եւ կ՚ազդարարէ որ եթէ կրկնուին այդ կարգի բռնաբարումները, խանգարելով օդանաւային ապահովութիւնը, պիտի հարկադրուի արգիլել այս կարգի օդանաւային փոխադրութիւնները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԱԿԻ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԸ 5ի դէմ 51 ձայնով եւ մէկ ձեռնպահութեամբ (Չինաստան) վաւերացուց Պ· Թրիկվէ Լիի քսանամեայ խաղաղութեան ծրագիրը, մերժելով խորհրդային պատուիրակութեան առաջարկած բոլոր բարեփոխումները :

ԶՐՈՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Luc-André Marcelի ՀԵՏ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Պ. Մարսէլ համաձայն է առանձին հատոր մը նուիրել, 400 — 500 էջ, հայկ. մշակոյթին, այն ձեւով որ բրած է արդէն ուրիշ նիւթերու համար, — Իսլամը եւ Արեւմուտքը, Հրէական հանճարը, ինչպէս եւ անգլիական եւ գերմանական գրականութեանց նուիրուած, առանձին, շատ ճոխ հատորներ :

— Բովանդակութիւնը առանձին խնդիր մըն է, հրատարակութիւնը ուրիշ մը, ես բովանդակութեան վերաբերեալ աշխատանքները կը ստանձնեմ, կ'ըսէ Անտրէ Մարսէլ, աւելցնելով ,— Բնական է հայ գրագէտ եւ բանասէր պէտք է օգնեն ինծի: Այս ամառ Վենետիկ էի: Առաջին գործս եղաւ Մխիթարեաններու վանքը այցելել: Ֆրանսացի ընկերոջ մը հետ հայկական երաժշտական կտորներ ալ նուագեցինք, ես նուագեցի ան երգեց. Հայրերը շատ գոհ մնացին: Զիս ամէնէն շատ հետաքրքրողը հայկ. ձեռագիրներն էին, խնդրեցի որ ցոյց տան, մանաւանդ Նարեկացիին վերաբերեալները: Դժկամակութիւն չըսեմ, բայց չուզեցին ալ ընդ առաջ երթալ փափաքիս: Յայտնի է որ այդպիսի ամէն աշխատանք իրենց ձեռքով կ'ուզեն կատարել, իրենց հաւաքած գանձերուն մենաշնորհը իրենք կ'ուզեն ունենալ... Հասկնալի է... վնաս չունի, կարեւորը աշխատանքն է, հայ հանճարը պէտք է սեփականութիւնը դառնայ մարդկութեան, երկրորդական է թէ ո՞վ պիտի կատարէ այդ աշխատանքը :

— Քիչ մը դառնութիւն կայ, սիրելի Մարսէլ, ձեր խօսքերուն մէջ: Հաւանաբար Մխիթարեան Հայրերը ծանօթ չէին ձեզի, եթէ ոչ ամէն ձեւով պիտի օգնէին... Յետոյ այդ մասին հոգ մի ընէք, ամէն ինչ որ կը վերաբերի հայ պատմութեան եւ գրականութեան՝ պիտի դրուի ձեր տրամադրութեան տակ. Նարդունին կրնայ մեծ օգտակարութիւն ունենալ, իր ճոխ գրադարանով եւ համայնագիտական պաշարով: Իսկ հրատարակութեան խնդի՞րը ...

— Պէտք է որոշ երաշխիքներ տալ Cahiers du Sudի տնօրէնին, որովհետեւ մասնաւոր հրատարակութիւն մըն է եւ Հայերը պէտք է ստանձնեն կարեւոր թիւ մը սպառումը:

— Կարելի է նախօրօք բաժանորդագրութիւն մը բանալ, եւ կամ... մեծահարուստ մը գտնել որ օգնէ այս գործին: Ամէն պարագայի մէջ խօսեցէք այս մասին Փարիզի մեր մտաւորականներուն հետ: Ես, Մարսէյլի մէջ ջանք պիտի չխնայեմ: Պէտք է գլուխ հանենք այս գործը, լրջօրէն մտածելէ վերջ: Մեր զրոյցը վերջացնելու համար քանի մը հարցումներ եւս ունիմ: Ձանձրացա՞ք, կ'ուզէ՞ք որ շարունակենք...

— Ձանձրանալ, ե՞ս :

— Շնորհակալ եմ, նախ քանի մը ընդհանուր հարցումներ: Ի՞նչ է ձեզի համար բանաստեղծութիւնը :

— Ոչ ոք գտած է այդ հարցումին պատասխանը, գոհացուցիչ կերպով: Շատեր զգացած են, բայց չեն կրցած բառերով սահմանել: Հատ մըն ալ ես փորձեմ,—Բանաստեղծութիւնը՝ մարդկային խորունկ պահերու, վիճակներու արտայայտումն է, որ կը ձգտի բացարձակ գեղեցկութեան եւ բացարձակ ճշմարտութեան իմացումին: Բառերու կոյտ մը, ինչպէս բոլ, ասոր պէս տասնեակ մը փօրմիւլներ կարելի է իրարու քով շարել, առանց արդիւնքի :

— Ի՞նչ կը խորհիք ղեկավարուած արուեստի մասին, հապա engagée գրականութեան մասին...

— Ծիծաղելի կը գտնեմ... Արուեստը չի կրնար հպատակիլ հաւաքական օգտապաշտական առաջադրութիւններու: Ճիշդ ասոր հակառակն է: Բանաստեղծութիւնը անհատական ստեղծագործութիւն է, ինչպէս բոլոր արուեստները, ոչ միայն անհատական, այլեւ այդ անհատին մէջ գոյութիւն ունեցող ամէնէն եզակի, ամէնէն առանձնայատուկ ժայթքն է, զգայնութիւնն է: Այդ անհատին ներքին գեղեցկութիւնն է, անխարդախ, անշեղ: Ի՞նչպէս կարելի է այդ եզակի զգայնութիւնը, մտածելակերպը ի սպաս դնել քաղաքական կամ դասակարգային այս կամ այն վարդապետութեան: Արուեստը ամբողջութիւն մը կը կազմէ, պէտք չունի դուրսէն եկող որ եւ է հրահանգի: Արուեստը ինք կրնայ հրահանգներ տալ, բայց երբեք չի կրնար ստանալ : Պզտիկ զիջում մը կը դադրի արուեստ դառնալէ, կ'ըլլայ ամէն ինչ, քարոզ, զբօսանք, խաղ, ինչ որ կ'ուզէք :

— Որո՞նք են ձեր նախընտրած հեղինակները, վեր ի վերոյ կը կռահեմ, բայց...

— Պօտլէռ, Մալարմէ, Վալէրի, Ֆրանսական վերջին ժամանակներու բանաստեղծներուն մէջ, բայց ինծի համար Ֆրանսական հանճարին բիւրեղացոյն ներկայացուցիչը Ռասինն է :

— Ի՞նչ կը մտածէք Ֆրանսայի արդի հակասական եւ քիչ մը խառնակ ուղղութիւններուն մասին: Ի՞նչ կը յուսաք որ դուրս գայ այդ...

— Ըսէք, մի վախնաք, այդ քաոսէն:

— Մտածումի եւ զգայնութեան խեղճութիւնը կ'ուզենք ծածկել արտառոց ձեւերու տակ ... աւիշն է որ հետզհետէ կը պակսի, պէտք է վերանորոգել, նոր շունչ մտցնել: Բայց ոչ մակերեսային հապճեպութիւններով, անպայման տարօրինակ դառնալու մարմաջով... Հոս տեղն է որ ըսեմ: Երբ մօտեցայ հայ բանաստեղծութեան, կը յուսայի ներշնչման նոր աղբիւրներ գտնել, չէի սխալած: Ֆրանսացին հետաքրքիր միտք չէ, իրմէ հեռուն չուզեր տեսնել, ինչ որ սխալ մըն է: Պէտք է պրպտել, փնտռել: Գրականութիւնը ծառի մը կը նմանի, երբ ծերանայ, պէտք է խորհիլ զայն պատուաստելու մասին: Գիտէ՞ք ինչ է, իր բերած բոլոր գեղեցկութիւններէն ալ վեր, հայ բանաստեղծութեան դասը:

—Կ'ուզէի գալ այդ հարցումին, ի՛նչ լաւ եղաւ որ բնականօրէն դուք եկաք, ի՞նչ է, ընդհանուր կերպով այդ նոր քերթուածներուն ձեր վրայ ձգած տպաւորութիւնը, ի՞նչ դասի մասին է ձեր խօսքը :

— Ահաւասիկ, գեղեցկութիւնը, ինչպէս նաեւ սէրը, կամքի խնդիր մըն է, բանի չըլլար: Հայ բանաստեղծութիւնը մեզի շատ թանկագին ապացոյցը կուտայ այս ճշմարտութեան: Ան, այդ բանաստեղծութիւնը, ուզեց հաւասարիլ ամէնէն համեստ տարրերուն : Ան մեզի ցոյց կուտայ թէ այս եսապաշտական դարուն չկայ աւելի յիմար եւ աւելի սուղ արժող փափաք, քան ամէն բանի մէջ եւ ամէն բանի դէմ զարտուղի երեւալու մոլութիւնը: Ինքնատպութիւնը բնական երեւոյթ մըն է եւ ոչ թէ կանխամտածում: Ինքնատիպ կրնայ դառնալ ան, որ ինքզինքը կը զգայ ազատ ու հաւասարակ: Իրականութեան մէջ, ամէն իրաւ բանաստեղծ կ'ուզէ նմանիլ: Ու քերթուածը կը դառնայ փոխանցում մը, իրմէ, իր երգած տարրկային, հետեւաբար փրկուած ձեւ մը, փրկուած նիւթէն եւ տարրկայէն: Որովհետեւ նմանելուն մէջ է տիրացումը, նմանութեան մէջ է իսկութիւնը:

Այս է հայ բանաստեղծութեան մեզի տուած մեծ դասը: Լաւ հասկցուելով, ան կրնայ բարեփոխել մեր գեղագիտական ըմբռնումները, մեր այսօրուան հիւանդկախ տեսակէտները, արուեստի մասին, առողջ ու պարզ շիճուկ մը պատուաստել ծերացած մեր գրականութեան :

(5, մնացեալը յաջորդով)

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Ազգ. Սահմանադրութիւնը միշտ աչքի փուշ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ երբեմնի ներքին գործավարը (նախարար), Շիւքրի Գայա, յօդուած մը հրատարակելով «Հիւրրիյէթ» թերթին մէջ, կ'առաջարկէ «վերաքննել» Հայոց Ազգ. Սահմանադրութիւնը :

Յօդուածագիրը նախ «կը լուսաբանէ» պատրիարքական ընտրութեան առթիւ ծագած վէճերը, բարի վարուց վկայական մը տալով տեղապահին՝ Գէորգ արք. Արսլանեանի:

— «Այս յարգելի եպիսկոպոսը պետութեան եւ ազգին բարեբաստիկ ու թանկագին ծառայութիւններ մատուցած անձնաւորութիւն մըն է: Ան շատ լաւ թուրք հայրենակից մըն է որ Հաթայի (Սանճաք) դատին առաջին կնճռոտ շրջաններուն եւ հանրաքուէի մէջ, հակառակ օտար կոմիտէներու եւ «կոմիտէճի»ներու սպառնալիքներուն, Սանճաք եւ Սուրիա գնաց, Թուրքիոյ հանրապետութեան արժէքը եւ ուժը, ժողովրդավար աշխարհականութիւնը, արդարասիրութիւնը եւ ազատասիրութիւնը քարոզներովն ու խրատներովը պարզեց անտեղի Հայերուն եւ ջանաց զանոնք ուղիղ ճամբու մէջ դնել»:

Ստորեւ կ'արտատպենք վերջին մասը, որ հին եղանակ մը կը հնչեցնէ, յանգելու համար տրամաբանական եզրակացութեան,— ջնջել Ազգ. Սահմանադրութիւնը (Նոյ. 6 եւ 7):

Պատրիարքի եւ պատրիարքութեան աթոռներուն մենաշնորհներու եւ իրաւասութեանց խնդիրը Օսմ. կայսրութեան մութ եւ խառնակ գլուխներուն կարգին կը գտնուին :

Բիւզանդական կայսրութեան ընթացքին պատրիարքները կայսեր կողմէ կ'ընտրուէին եւ անոր պաշտօնեան կը նկատէին: Աստուածապետական Բիւզանդիոնի մէջ մեծ եղած են պատրիարքներն, եկեղեցիին եւ վանքերուն պետը: Պատմագիրները կը վկայեն որ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Բիւզանդիոնի կարեւոր պատրիարքութեան աթոռին վրայ վերահաստատած է Կենատիոսը, որ բռած էր թէ կայսրութեան անկումին հետ իր պատրիարքութեան պաշտօնավարութիւնն ալ վերջ գտած է: Բոլոր հոգեւորականներուն տաճարներուն ու գլեսաներուն գոյքերը, պաշտօն. ընդունելութեանց ընթացքին անոնց տեղերը դեռ այն ատեն ճշդուած են :

Կ'ըսուի թէ առենօք Պատրիարքարանին հետ այրած է պատճէնը այն Ֆէրմանին զոր Ֆաթիհ տուած էր Յունաց պատրիարքին :

Պատմութիւններուն եւ պետական դիւաններուն մէջ այդպիսի արձանագրութեան մը կարելի չէ եղած հանդիպիլ: Նոյնիսկ կը պնդուի թէ Ֆէրմանը երկու ծերունի Ենիչէրիներու վկայութեամբ յետագային Եաւուզ Սուլթան Սէլիմի շրջանին վերստին արձանագրել տրուած է Կրօն. Ատեանին:

Հայոց պատրիարքութիւնն ալ Ֆաթիհը հաստատած է: Մանաւանդ Օսմ. կայսրութեան անկման շրջաններուն, պատրիարքներ ու Պատրիարքարաններ բացարձակ իշխանութեամբ մը կը վարէին իրենց կրօնակիցներուն թէ կրօնական եւ թէ աշխարհական գործերը: Պետութեան մէջ պետութիւն էին: Գայնարճայի դաշնագրով այս մասին կարգ մը ծանր յանձնառութիւններ բեռցուած էին պետութեան :

Ռումանիոյ եւ Մորէայի ապստամբութեանց ընթացքին Յունաց Պատրիարքարանին վերագրուած ծանր յանցանքները Սուլթան Մահմուտ Բ.ը մղած էր Եուաքիմ Պատրիարքը կախելու Պատրիարքարանին փակ դրան առջեւ եւ իբրեւ ապստամբ Գուրուչէշմէի Յունաց եկեղեցիին անդամները մահուամբ պատժելու: Այդ Թուականէն կը սկսի պետութեան անվստահութիւնը Պատրիարքարաններուն հանդէպ: Թանզիմաթի տարիներուն Պատրիարքարաններուն մէջ ալ գործադրուեցան այն բարեկարգութիւնները զորս ներմուծած էին ամբողջ պետական կազմակերպութեան մէջ :

« Տիւսթուր»ին Բ. հատորին Յունաց Պատրիարքարանին վերաբերեալ կանոնագրութիւնը եկեղեցական աւագանիին թելադրութեամբ Պապըայի Ֆէնէրյի բարձր. պաշտօնատարները գրի առած են :

Լուսաւորչական Հայոց եկեղեցիին հիմնական կազմակերպութիւնը, որ ցոյց կուտայ Պատրիարքին մասնայատկութիւնները, անոր ընտրութեան եղանակը, գրի առնուած է 1848ի յեղափոխութեան ընթացքին՝ Փարիզի մէջ իրաւաբանութիւն ուսանելէ յետոյ վերադարձած Օտեան, Ռուսինեան, Փորթուգալ եւ Սերվիչէն անուն երիտասարդ ու գաղափարապաշտ հայ իրաւագէտներուն կողմէ: Պապը Ալին ալ 1863ին Տիւսթուրին մէջ առնուած է այս վերջիններուն պատրաստած կանոնագրութիւնը: Հայոց Պատրիարքարանի կանոնագրութեան մէջ բացայայտ են 48ի յեղափոխութեան հետքերը: Ընտրական մեքենականութեանը, Հանրաքուէի, Հրապարակային քուէհամարի եւ քուէներու խարդախութեան առաջքը առնելու համար ցոյց տրուած աչալրջութեան տեսակէտով կատարելապէս ժողովրդապետական է :

Պապը կ'ընտրէ Կարտինալներու ժողովը, իսկ Յունաց Պատրիարքը՝ Մետրապոլիտներէ բաղկացեալ Ս. Սինոդը: Մինչդեռ Հայոց Պատրիարքի թեկնածուները կ'ընտրուին խառն ժողովին կողմէ բաղկացեալ կրօնաւորներէ եւ աշխարհականներէ: Եթէ այս կանոնագրութիւնները սոսկ կրօնաւորի մը միայն արժանիքները, վանքերն ու եկեղեցիները վարելու սահմանուած հոգեւորականներուն ուսման մակարդակը, իրաւասութիւններն ու ընտրութեան եղանակը ճշդէին, լայիք հանրապետական վարչաձեւին մէջ մտքէն իսկ չէր անցներ միջամտել անոնց: Սակայն այդ կանոնագրին տրամադրութեանց մէկ մասը, ըստ պետութեան գերիշխանութեան իրաւասութեանց սահմանին մէջ մտնող աշխարհական գործերուն ալ միջամտելու կը դառնայ եւ կատարելապէս քաղաքական տրամադրութիւններ կը պարփակէ :

« Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութիւն կոչուած մասը ինքնաբերաբար դադրած է ի զօրու ըլլալէ, արդէն Հայերը շատոնց մերժած են այս փոքրամասնութեան իրաւունքները: Թուրք հիմնական կազմակերպութիւնը, Թրքական քաղաքացիական իրաւունքները, տարբեր օրէնքներ ջնջած են այս կանոնագրերուն բազմաթիւ յօդուածները: Արդիական պետութեան ըմբռնումը եւ պետութեան մայր իրաւունքներուն սկզբունքը, ոչ մէկ տեղ, մանաւանդ Թուրքիոյ մէջ երբեք թոյլատու չէ վերստին պետութեան մէջ պետութիւն հիմնելու: Պայմանաւ որ ընդհ. անդորրութիւնը չվրդովի, պետութեան գերիշխանութեան իրաւունքներուն եւ միութեան չդպին, մարդկային բնական իրաւունք մըն է, կրօնակիցները ազատ թողուլ տնօրինելու իրենց կրօնական եւ դաւանական խնդիրները: Բայց պէտք չէ անտեսել նաեւ հանրային շահու պաշտպանի իրաւունքը որուն տէր է պետութիւնը ըստ հիմնական կազմակերպութեան :

Պատրիարքի ընտրութիւնը, Պատրիարքարանի իրաւասութիւնները, յաճախակի պետութիւնը զբաղող տագնապալի խնդիրներ են: Եկած է այլեւս ատենը որպէսզի պետութեան պատկան պաշտօնատուները այս կանոնագրութիւնները հիմնովին վերաքննեն իրենց յարակից մասերուն հետ միասին, ու կրօնական խնդիրները անջատեն աշխարհիկ գործերէն, համաձայն նոր, արդիական եւ քաղաքակիրթ պետութեան ըմբռնումներուն եւ սկզբունքներուն »:

Յրուցան եւ թշուառ բեկորներ Միւնիխի մէջ եւ այլուր

ՄԻՒՆԽԷՆ (Յառաջ).— Պավարիոյ մայրաքաղաքին Միւնխէնի մէջ կը բնակէին 350—400 Հայեր: Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին անոնց մեծ մասը մեկնեցաւ Հիւս. Ամերիկա եւ այժմ կը մնան 120 Հայեր, մեծ մասով ծեր ու հիւանդ: Շատերը մերժուած են եւ Ամերիկա պիտի չկրնան երթալ, եւ մէկ մասին ճամբորդութեան գործողութիւնները կը շարունակուին:

Այս մնացածները ընդհանրապէս ծանր վիճակ մը ունին եւ անգործ են: Տեղական իշխանութիւնները ընթացք չեն տար անոնց դիմումներուն, պատճառաբանելով թէ անհամար անգործներ կան Գերմանացիներէն: Կարգ մը պզտիկներ ալ կը շարունակեն բնակիլ Տի-Փի կայաններու մէջ եւ բաղդատաբար աւելի լաւ են քան դուրսը մնացողները: Այսուհանդերձ անոնք ալ դժուար կ'ապրին, որովհետեւ «Իրօ»ի տուած սնունդը շատ անբաւարար է: Առաւելութիւնը այն է, որ մաս մը սրնունդ կը ստանան ձրի եւ բնակարանի վարձք չեն վճարեր:

Վերջերս, գաղթակայանները խափանելու քաղաքականութիւն մը կը կիրարկուի, որոշ թիւով հանրային մեծ շէնքեր (զօրանոց, եւն.) պարպելու համար: Այս պատճառով ալ, տարագիրները, մեծ դժուարութիւններով, մէկ կայանէն միւսը կը փոխադրուին, միշտ յուսալով թէ օր մը պիտի յաջողին թօթափել այս թափառական կեանքը եւ իրենց կարգին Ամերիկա պիտի փոխադրուին:

Ինչպէս ծանօթ է, փակուեցաւ նաեւ Շթութկարտի Հայկ. գաղթակայանը, որ այժմ յանձնուած է գերմանական վարչութեան: Հոն կը մընան այն տարագիրները — Հայ կամ օտար — որոնց արտասահման մեկնումը մինչդեռ ընդմիշտ մերժուած է: Մաս մը հայրենակիցներ ալ փոխադրուած էին Պէօպլինկէն քաղաքի գաղթակայանը, ուր մնացին ժամանակ մը: Հիմա, ալ փոխադրուեցան Նոյէ Ուլմ քաղաքի լակերը: Կ'ըսուի սակայն, թէ հոնկէ ալ ուրիշ քաղաք պիտի փոխադրուին յառաջիկայ Յունուար 1ին: Թափառական վիճակ մը, որ վախճան չունի դժբախտաբար: «ԱՆՁԱ»յի Գերմանիոյ կեդրոնը կը շարունակէ մնալ Շթութկարտ, նախկին Հայկ. ճամբարին մէջ:

Անցեալ տարի, Միւնխէնի մէջ եւ «ԱՆՁԱ»յի մասնաճիւղին կողքին հիմնուած էր նաեւ ՀՕՄի մասնաճիւղը, որուն գրկուած ուսեալներն ու գթասրտներ բաւական օգտակար եղան ժամանակին: Ամերիկայի այս օգնութիւնը դադրած է այժմ, եւ, տեղական միջոցներ ալ չունենալով, ՀՕՄի մասնաճիւղը դադրեցուց իր գործունէութիւնը:

Պ. ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ.— Թէնէսի հանրածանօթ ախոյեան Պ. Մաքս Պարոնեան, գգածուելով մեր տարագիր բեկորներու թշուառութենէն, իր անձնական վաճառատունէն եւ Նոր Տարուան առթիւ բաշխէ հագուստներ, լանջապան (փուլօվըր), գուլպայ, ձեռնոց, եւն. բաժնեց աղքատ հայ աղոց եւ աղջիկներուն Միւնխէնի, Նոյէ Ուլմի եւ Շթութկարտի մէջ: Բաշխումի այս աշխատանքին ընկերացաւ նաեւ ՀՕՄի լուծուած մասնաճիւղի նախագահը, տիկին Զապէլ Խանճեան:

Դարձեալ, Նոր Տարուան առթիւ, Պ. Մ. Պարոնեան հարիւր ձեռք գլխարկներ նուիրեց գերմանացի որբերու: Առնըմէ դատ 5000 մարքի (350 հազար ֆրանք) նուիրատուութիւն մը ըրաւ Գերմանիոյ հիւանդ կամ աղքատ մարզիկներուն:

Աւելի քան գնահատելի է Պ. Պարոնեանի այս մարդասիրական ձեռնարկները: Գիտի մաղթէինք, որ ուրիշ բարեկեցիկ Հայեր ալ հետեւէին անոր օրինակին:

Միւնխէնի քաղաքապետ Պ. Վիմմէր, Նոյեմբեր 10ին, քաղաքապետութեան արծաթեայ բաժակը նուիրեց Պ. Մաքս Պարոնեանի, իբրեւ 1950ի առաջնակարգ մարզիկներէն մէկը,— լաւագոյնը՝ թէնիսի մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՆԻՇԱԿ ԷՆԷՔԵԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ.— Նոյեմբեր 16ին հոգին յանձնեց Տիկին Մանիշակ Էնէքեան-Ներսէսեան:

Ողբացեալ Տիկինը ծնած էր 1894ին, Ֆիլիպէի մէջ (Պուլկարիա): Իր նախնական ուսումը կ'առնէ քաղաքին ազգային եւ Զօրեան (Ռոստոմ) վարժարաններուն մէջ եւ 1914ին կ'աւարտէ պուլկարական Կիմնազիան: Նոյն տարին կ'ամուսնանայ Ֆիլիպէ հաստատուած դեղագործ Պ. Միքայէլ Էնէքեանի հետ: Վրայ կը հասնի առաջին համաշխարհային պատերազմը եւ Պ. Էնէքեան կը մեկնի ճակատ, իբրեւ գնդապետ-դեղագործ պուլկար բանակին: Պատերազմի տարիներուն Տիկին Էնէքեան կը վարէ պատասխանատու գլխաւոր ուսուցչուհիի պաշտօնը Ֆիլիպէի ազգ. վարժարանին մէջ: Միեւնոյն ատեն շարունակելով իր ուսումը՝ կը ստանայ առեւտրական վարժարանի վկայականը: Այդ շրջանին գործօն աշխատակցութիւնը կը բերէ Կարմիր Խաչին:

Պատերազմը վերջանալուն կը դրկուի՝ Կարմիր Խաչին կողմէ Տրապիզոն եւ յետոյ Երեւան. ամուսնոյն հետ, շարժուն հիւանդանոցով մը, որ կը գտնուէր Ֆրանքօ-հայկական դրօշի տակ: Ինը ամսուան ժրաջան ու բեղուն գործունէութենէ մը վերջ, Աղեքսանդրոպոլի մէջ կը կազմակերպեն պետական կեդրոնական դեղարանը: Կարսի անկումին Էնէքեան ամոլը կ'անցնի Երեւան ուր Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոցին մէջ՝ Տիկ. Էնէքեան՝ կը պաշտօնավարէ պահ մը իբրեւ ուսուցչուհի: Վարչաձեւի փոփոխութենէն վերջ, կ'անցնին Թուրքիա, ուր Էնէքեան ամոլը կը բանայ տեղացիներէն այնքան գնահատուած տխպար դեղարան մը:

Միշտ հետամուտ իր զարգացումը եւ ուսումը կատարելագործելու, Տիկին Էնէքեան՝ Թաւրիզէն կը մեկնի Վիէննա ուր պահ մը համալսարան յաճախելէ վերջ կուգայ Լոզան եւ կը լրացնէ Համալսարանի դեղագործական եւ մանրէաբանական շրջանը: Ուսումը աւարտելուն 1924ին կը վերադառնայ Պարսկաստան ուր թէ Թաւրիզի եւ թէ Թէհրանի մէջ կը հաստատէ, իր ամուսնոյն հետ դեղարան եւ տարրալուծարան մը, գնահատուած տեղացի ժողովուրդէն:

1931ին կը վերադառնայ Եւրոպա, իր զաւակներուն ուսման համար եւ միշտ հետամուտ գիտական նորութեանց, կը վերսկսի իր համալսարանական ուսումը: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն վերջ կը վերադառնայ Լոզան, իր զաւակները համալսարան առաջնորդելու համար:

Վերջին վերադարձը Լոզանն եղաւ, իր աչքերը հոն գոցելու համար, որովհետեւ անողորմ հիւանդութիւնը շատոնց սկսած էր քայքայել իր առողջութիւնը:

Տիկին Էնէքեան թէ հանրային գործունէութեան մէջ եւ թէ իբրեւ մայր իր պարտականութեանց առեն միշտ ալ ժամանակ գտաւ գիտական աշխատասիրութեանց համար: Ան կը ձգէ բազմաթիւ ձեռագիր գիտական աշխատասիրութիւններ, զորս անշուշտ իր հարազատները լոյս պիտի ընծայեն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Դեկտեմբեր 21ին յաւելուածական աշխատանք պիտի կատարեն Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան չորս միլիոն անդամները, առանց վճարում ստանալու: Բանուորներն ալ յաւելուածական աշխատանք պիտի կատարեն: Գերման համայնավար երիտասարդութիւնը որոշեց «հինգած մաշած եւ անպէտ» համարել Ծնունդի տօնը:

ՄԱՐՈՇԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ճառ մը խօսելով, անգամ մը եւս շեշտեց թէ «տակաւին կը յուսայ որ Ֆրանսա ուշ-կանուխ անկախութիւն պիտի տայ իր երկրին: Մենք պիտի շարունակենք մեր առաջարկները եւ ջանքերը այս ուղղութեամբ»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը ցեկուցում տալով խորհրդարանին առջեւ, ըսաւ թէ մառեշալ Թիթօ յանձն առած է վերադարձնել զօր. Մարկոսի բռնած գերիները եւ պատանդները, պայմանաւ որ Սելանիկէն ձրի անցնին Եուկոսլաւիոյ յատկացուած ուտեստները: Յունաստան ընդունած է այս պայմանը: Առկախ կը մնայ բռնի Եուկոսլաւիա փոխադրուած 20.000 յոյն մանուկներու խնդիրը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄ կը պատրաստէ.— այս իմաստով յօդուած մը հրատարակեց Մելվան Բիլաս, Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրոյին ներկայացուցիչը: Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան վարիչները տէրն են վեց եւրոպական քաղաքակիրթ ժողովուրդներու զորս կը շահագործեն տնտեսապէս, նախայարձակ պատերազմ մը պատրաստելու համար: Անոնք աւար եւ նոր հողեր կը փընտռեն, երկաթեայ կրունկի մը տակ ճզմելով իրենց տիրապետած երկիրներուն ժողովուրդները»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽԹԱՆԻ ԴԷՄ ԱՔԱՑԻ (ակամայ պատասխաններ): Գրեց՝ Յովհ. Գ. Պալեան: Լոս Անճէլէս, 1950:

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԵՐԱԶԱՀԱՆ, Համայնապատկերան տեսիլքներու եւ երազներու: Ուսումնասիրեց՝ Գրիգոր Յ. Մամուր Ֆաթիմի: Բ. տպ.: Հրատ. Ոսկետառ, Գահիրէ:

Apprenez a parler l'Anglo-Americain chez vous par le saxolatin. Par Jean Moutafian. Imp. Richard, 24 Rue Stéphenson, Paris (18): Գին 300 ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

Ա.

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ...

Երբ կը պատմէր ինծի իր հօրը մահուան եղերական պարագաները, կը խորհէի թէ իր վարուելու կերպը կ'ուզէր արդարացնել ծածկելով զայն բարոյական վարագոյրի մը տակ:

«Կիկերոնի հարցը» կամ ինչպէս կ'ըսէին դեսպանատան լեզուով, «Կիկերոն ձեռնարկը» լեցուն է եղերական դրուագներով, գործողութիւնը կը տարուբերի զուտ ողբերգութեան եւ կատակերգութեան միջեւ:

Այնքան տարօրինակ պարագաներով շրջապատուած կը ներկայանայ ան, որ նոյնիսկ փոթորկալի շրջանի մէջ, հազարէն մէկ կը պատահի, որ սովորական մարդ մը ապրի այս կարգի արկածախնդրութիւն մը:

Վերջերս տակաւին, երբ կը մտաբերէի այն շրջանը, որ կ'երկարի 1943 Հոկտեմբերէն, մինչեւ 1944 ապրիլ, երազ կը թուէր այն բոլորը, որ պատահած էր ինծի: Երազ կ'ըսեմ, բայց իրականին մէջ, մէկն էր ան այն մղձաւանջներէն, որոնք անկողնին մէջ ցատկել կու տան մարդուն, քրտինքներու մէջ եւ սիրտին զարկը կը թուի ըլլալ սպառնալից ճակատագրի մը թմբկահարումը:

Անցուցի այլեւս այն շրջանը, երբ ենթակայ լռութիւնս վերապրիլ կու տար ինծի ամբողջ եղելութիւնը:

Կը կարծեմ թէ պիտի կարենամ պատմել զայն առանց կիրքի, նկարագրել՝ դէպքերն ինչպէս նաեւ դէմքերը իրենց ճակատագրականութեամբ, ճիշդ ինչպէս որ քանդակուած են յիշողութեանս մէջ: Չեմ ուզեր գեղեցկացնել որեւէ բան: Ոչինչ պիտի աւելցնեմ կամ պակսեցնեմ: Ոչ մէկ բան պիտի դատապարտեմ կամ փառաբանեմ:

Ճիշդը ըսելու համար, բնաւ չէի խորհիր հրապարակել այս պատմութիւնը, բայց ինչ որ վերջերս հրատարակուեցաւ «Կիկերոն հարց»ին մասին, այնքան ձեւափոխեց զայն, որ որոշեցի ըսել՝ ինչ որ գիտեմ:

Այն պարագան թէ ծանօթ է ինծի մերկ ու պարզ իրականութիւնը, անբաւական պիտի ըլլայ յաճախ ամբողջական պատկեր մը տալու համար, որովհետեւ պատմական կարեւոր դէպքերու վերաքաղի ատեն, կը հանդիպինք յաճախ մութ կէտերու, պարագաներու, մեր յիշողութեան թէ դէպքերու սկզբնական վիճակին մէջ:

Պիտի ջանամ յարմարագոյն ձեւով լեցնել այդ պարագաները, իմ ծանօթութիւններուս համաձայն, որովհետեւ, միակ վկան եմ, որ գիտէ ճշգրտօրէն թէ ինչ պատահած է, եւ կը ճանչնայ միջավայրն ու անձերը:

Այժմ եկաւ ժամանակը, որ քանի մը խօսք ըսեմ, ծանօթացնելու համար միջավայրը, որուն մէջ ապրեցաւ «Կիկերոն հարցը»:

Թատրոնին քուլիսները,— եւ ինչ չքեղ քուլիսներ — կը կազմեն Անգարան եւ աւելի վերջ՝ Իսթանպուլը:

Կ'ուզեմ քանի մը տողեր նուիրել այս «քուլիս»ներուն, որովհետեւ անխառն երջանկութեան մը յիշատակը կապուած է անոնց: Երբ կը խորհիմ Անատոլուի խաղաղ ու վեհաշուք տեսարաններուն վրայ որոնք մոգական հմայք մը ունէին ինծի համար, աւելի ուշադրաւ կը դառնայ հակասութիւնը, որ կար այդ երջանիկ յիշատակներուն եւ այն կործանարար դէպքերուն միջեւ, զոր Կիկերոն պիտի շղթայազերծէր:

Կեանքս կը պարտիմ թերեւս այդ տեսարաններուն բարերար ազդեցութեան: Որովհետեւ, Արպրիլի վեցին յաջորդող օրերու ընթացքին, ունեցայ կրկնակ դժբախտութիւններ (միշտ նոյն Կիկերոնն էր անուղղակի պատճառը անոնց) եւ ահաւոր հոգերուս հետ առանձին, խորասուզուեցայ Անատոլուի մացառուտքին մէջ, այլեւս չվերադառնալու նպատակով:

Կատարենք ներկայացումները Անգլիացիներու կողմէ.— Առաջին դիծի վրայ կուգայ Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանը Սըր Նէչպուլ Հիւկէսըն: Իսկ Գերմաններու կողմը կար նախկին պետ, դեսպան Ֆօն Փափէնը:

Յետոյ, Ֆօն Ռիպէնթրոփը եւ իր քոյրն ու քեռայրը՝ Եէնքէ որոնք Անգարա կը գտնուէին: Գերմանները ունէին նաեւ կարգ մը արտաքին նախարարութեան պաշտօնեաներ, եւ Քալթենպրիւններ՝ Տեղեկատու դիւանի պետը: Քանի մը անգամ կը հանդիպինք նաեւ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարին, որ այդ շրջանին փաշա Նուման Մէնէմէնճիօղլուն էր:

(Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ

Գերմանիոյ Ընկերվարական կուսակցութիւնը ուշագրաւ յաղթանակ մը տարաւ կիրակի օր, Հէսսէի եւ Վիւրթէմպէրկ – Պատէնի ենթապետութեանց մէջ կատարուած խորհրդարանական ընտրութեանց ընթացքին (տեղական խորհրդարաններու համար): Հէսսէի մէջ ուր ընկերվարականները 1946ին շահած էին 38 աթոռ, այժմ կը շահին 47, իսկ Վիւրթէմպէրկ – Պատէնի մէջ 32ի դէմ 35: Համայնավարները, որոնք երկու ենթապետութեանց մէջ ալ ունէին 10ական աթոռներ, կիրակի օր կորսնցուցին իրենց ամբողջ ունեցածը եւ մէկ համայնավար իսկ չընտրուեցաւ: Ընտրութեանց մասնակցողներուն թիւը, սակայն, շատ քիչ էր, (50 առ հարիւր):

Ընտրութեանց այս արդիւնքով, կ'ըսեն ընկերվարականները, գերմանացի ժողովուրդը կը յայտնէ, թէ հակառակ է վերազինման ներկայ պայմաններուն մէջ: Անոնց տեսակէտով, վերազինումը ապահովելու համար Գերմանիա պէտք է վայելէ կատարեալ անկախութիւն եւ հաւասար իրաւունքներ: Ընկերվարականները կը պահանջեն նաեւ դաշնակիցներէն մեծ ուժեր պահել Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, խորհրդային յարձակում մը կարենալ դիմագրաւելու համար: Եւ վերջապէս կը պահանջեն ընդհանուր ընտրութիւններ ամբողջ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ իր տեսակէտը յայտնել վճռապէս վերազինման հարցին շուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ամերիկեան զօրամասերու յառաջխաղացումը կը շարունակուի: Հրասայլերու խումբ մը հասած է մանչուրիական սահմանագլուխը, 3 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ: Մընացեալ ռազմագծերուն վրայ, զինակից ուժերը կ'ամրացնեն իրենց դիրքերը, կարմիրներու հետզհետէ աւելցող ճնշումին տակ: Կը նախատեսուի թէ այս շարժու զինակիցները մեծ յարձակում մը պիտի ձեռնարկեն: Թրքական կիսաբաժինը, Մունզանի մօտերը եռ մղած է հրոսակներու ուժեղ մէկ յարձակումը: Հրոսակներու թիւը կը հասնի 20.000ի Փեոնկեանկի շրջանին մէջ եւ 10 հազարի՝ Սէուլի շրջակաները:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մրրոստները յարձակման անցան Մոնքայէն Տինհյափ երկարող 150 քիլմ. ռազմագծի մը վրայ, տասը օրուան վրդովիչ անդորրութենէ մը վերջ: Ուժեղ է ճնշումը ծովեզերեայ շրջանին մէջ, որ կը պաշտպանէ Հանոյի շրջակաները: Ֆրանսական ուժերը դիրք մը եւս կորսնցուցին Հանոյէն 70 քիլմ. հեռու, դաւաճանութեան հետեւանքով: Նոյն պայմաններուն մէջ եւ քանի մը օրուան ընթացքին ինկած երկրորդ դիրքն է սահկա:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնաթերթին համաձայն, Կաթոլիկ Եկեղեցին կ'ուզէ միշտ որ միջազգային քաղաք մը դառնայ Երուսաղէմը, հակառակ Իսրայէլի բացասական դիրքին: Հարցը կ'արծարծուի այն նախատեսութեամբ, թէ Պաղեստինի հարցը անգամ մըն ալ պիտի քննուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café des Sportsի մէջ, 157bis, rue Jean Jaurès, Maison Alfort:

Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը

Երգ եւ զանազան անակնկալներ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 75 ֆր.

Հաղորդակց. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 181 հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը:

ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԵՒ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Պատրաստուեցէք եւրոպական Ծնունդի աննախընթաց Réveillon մը տօնել, հայկական մթնոլորտի մէջ:

Հայրենակիցներ, օժանդակեցէք մեր այս ձեռնարկին, որուն հասոյթը պիտի ծառայէ ուրախացնելու մեր որբերը եւ չքաւոր հիւանդները:

Ուրեմն մի մոռնաք Դեկտեմբեր 24ի գիշերը, զուարթօրէն անցընել Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան: Դիմել թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով:

Կրընոպլի մէջ

Կիրակի, 26 նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէնէն)

Բանախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու:

★

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուտոյի Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք — Մուտքը ազատ է

Վիճաբանական երեկոյ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սեւակ խումբի:

Այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Studio Colibriի մէջ, 19a, rue Caumartin:

Նիւթը՝ «ԱԶԱ՞Տ ԹԷ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԱԾ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Անգլիական դրութեամբ թեր ու դէմ կ'արտայայտուին՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, ՇԱՔԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ներկաները կը մասնակցին վիճաբանութեանց եւ քուէարկութեան:

Մուտքը ազատ է եւ կը հրաւիրուին բոլոր հետաքրքրուողները:

Գրական երեկոյ

Նուիրուած Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Նախաձեռնութեամբ Մարսիլահայ Մշակութ. Միութեան: Այս չորեքշաբթի, «Club» սրահին մէջ (51, rue Grignan): Հաւաքոյթին ընթացքին գրասէրներ կրնան ունենալ երկու գրագէտներուն ձօնագրուած գիրքերը:

Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle Mazenod:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մշակութային Միութեան: Ի ներկայութիւն Յոբելեարին:

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն:

Կը խօսին Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Փրօֆ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: — Մուտքը ազատ է

Ֆր. Կապոյտ Խաչ

Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ Յունուար 21ին, Cercle Militaireի մէջ:

X Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջակայ իր ինը մասնաճիւղերուն հետ կը տօնէ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ, Sociétés Savantesին մէջ, Յունուար 4ին:

Յարգանքի երեկոյ

Նուիրուած Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

18 Դեկտ. երկուշաբթի ժամը 21ին George Vի սրահներուն մէջ, 31 Ave. George V:

Մասնակցութեամբ Օր. Լիտիա Կարին Իշգալացեանի, Լիտի Տէմիրճեանի, Ռէժին Յովհաննէսեանի, Պ. Լիւք Անտոնէ Մարսէլի, Ռօժէլ երգչախումբին եւ ժան Քուռալէն երաժշտական էնսէմպլին:

Կը խօսի Պ. ՖԷԼԻՔՍ ՌՕԺԷԼ

փոխ – նախագահ Ֆր. երաժշտ. ընկերութեան:

Յայտագիրը կը պարունակէ իբր առաջին ունկնդրութիւն, ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԻ վերջին մասը առաջնորդութեամբ հեղինակին:

Պատուոյ թէյասեղան երաժշտական բաժինէն յետոյ: Մուտքը հրաւիրագրով: Դիմել Պ. Պ. Պալըդճեանի 43 rue des Petits Carreaux, tél. Gut. 08.48, երեկոյթի օրէն առաջ:

Գանձարան Հայկական Երգերու

Անզուգական գործէն հազուագիւտ օրինակներ մնացած ըլլալով՝ Հայ Երգի նախանձախնդիր ազգայիններուն կը յանձնարարուի օգտուիլ:

Մօտ 800 մեծադիր էջեր (երկսիւնակ) 720 ձայնագրեալ երգեր: Հեղինակներու կենսագրականով եւ նկարներով, գեղարուեստական տպագրութիւն:

Ամբողջ գործը վեց հատոր, ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ եւ ամէն առթիւ նուէրցու միակ գիրքը, հայ տունին անջնջելի զարդը: Փնտռել Փարիզ՝ Հրանտ Սամուէլ, Պարսամեան, Բալուեան եւ Մարսէյլ՝ Ծերեկեանցի մօտ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները եւ «Շահրիկեան» խումբը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, նոր հաւաքատեղին: (Շար. նախորդ օրակարգի):

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը՝ 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւնը պարտադիր:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը Clamartի դէմ Stade Jean Bouin, Իսիի քաղաքապետական դաշտին վրայ, հինգ վայրկեան métro Mairie d'Issyէն: Պահեստին ժամը 13.15ին, Ա. ժամը 15ին ժամադրավայր դաշտին վրայ: Կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները խուռներամ գալ քաջալերել հայորդիները:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն Պ. Ստեփան Ալիքսանեան Հ. Յ. Դ. վաթսունամեակին առթիւ կը վերանորոգէ մէկ տարի եւս ՅԱՌԱՋի բաժանորդագրութիւնը իր հայրենակցէն Պ. Սարգիս Կրոյեանի (Տիթրոյիթ):

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փոն տ'Օպնայի կիրակնօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Նոյեմբեր 26ին: Կը խնդրուի ծնողքներէն իրենց զաւակները դպրոց ղրկել առտուան ժամը 9ին:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կիներու յատուկ confectionի համար լաւ կտրող բանուորուհի մը կ'ուզուի, տունի մէջ աշխատելու պայմանով: Դիմել Յառաջի:

Imprimerie DER AGOPIAN — 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վ.եցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Jeudi 23 Novembre 1950 Հինգշաբթի 23 ՆՈՅԵՄԲ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6313–Նոր շրջան թիւ 1724
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌՈՒՑԵԱԼ ԳՕՏԻ

Տարիներու պայքարէն եւ փաստացի քննադատութիւններէն վերջն ալ, Բարեգործականը կը մնայ նոյն սառուցեալ գօտին :

Վերջին տարիներու ընթացքին բազմաթիւ փոփոխութիւններ կատարուեցան կեդրոնական թէ շրջանային վարչութեանց մէջ: Վարիչներ մեռան: Ուրիշներ հանգստեան կոչուեցան կամ հրաժարեցան: Նոր դէմքեր ասպարէզ քաշուեցան :

Եւ սակայն, Միութիւնը մնաց միշտ ինքն իր գլխուն: Չկրցաւ սիրցնել ինքզինքը: Զուզեց «օդփոխել», Թարմանալ: Աւելի մօտենալ ժողովուրդին, ինչպէս կը թելադրէ իր կոչումն իսկ :

Ծնած՝ ազնուապետական մթնոլորտի մը մէջ, Միութիւնը մինչեւ այսօր ալ չէ կրցած թօթափել իր կարգ մը նախապաշարումները: Կը մնայ միշտ սահմանափակ՝ մտածումով թէ գործունէութեամբ :

Իր կարգ մը վարիչները միշտ ալ կը խօսին «անխտրականութեան» մասին, առանց հաւատալու իրենց ըսածին կամ գրածին :

Խորթ ոգի մը փոխանցուած է սերունդէ սերունդ :

Մամուռ կապած սովորութիւններ կան՝ որոնց առջեւ կը վհատի, ձեռնթափ կ'ըլլայ ամէնէն բարեացակամն ալ, անդամ կամ բարեկամ :

Նեղմտութիւնը, կասկածամտութիւնը աւերներ կը գործեն ոչ միայն մարդասիրական, այլեւ կրթական ճակատին վրայ :

Փոխանակ ճիգ մը փորձելու եւ դառնալու ընդհանրական, ինչպէս կը տրամադրեն իր անունն ու ծրագիրը, Միութիւնը վերածուած է տեսակ մը փարախի, ուր մասնաւոր հաւատացեալներ միայն կրնան շնչել ու գործել :

Այս է պատճառը որ ընդհանրապէս հատընտիր տիպարներ, [illegible] կը [illegible] իսկ մշակոյթի ճակատին վրայ:

Այո, հակառակ բոլոր հաւաստիքներուն, Բարեգործականը գիտակցօրէն քաղաքականութիւն կը խաղայ համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Այսպէս, դպրոց կը բանայ դպրոցի դէմ, փոխանակ եղածը զօրացնելու կամ պակաս մը լրացնելու:

Տրամադրելի վարկերու փոխարէն, յաճախ ուսուցիչներ — ի'ր ուսուցիչները — կը տրամադրէ նպաստընկալ դպրոցներուն: Մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ :

Նոյն սմսեղուկ հոգեբանութիւնը՝ որ եւ է հանրօգուտ ձեռնարկի առէն :

Հարցուցէք թէ ինչո՛ւ գումար մըն ալ Վիէննայի վանքին չտրամադրեցին, երբ երկու հազար տոլար կը ղրկէին Վենետիկ, Մխիթար աբբայի երկհարիւրամեակին առթիւ :

Հարցուցէք թէ ինչո՛ւ տէր չեն ըլլար Նորայր Բիւզանդացիի ձեռագիրներուն եւ գիրքերուն, Նուպարեան մատենադարան փոխադրելով :

Մանաւանդ որ, հրապարակային կոչ մըն ալ ուղղուեցաւ թերթերու միջոցաւ, որպէսզի լուսանկարուին եւ Հայաստան փոխադրուին ամէնէն թանկագին ձեռագիրները :

Դրա՞մն է որ կը պակսի, թէ մտածելու, գործելու կարողութիւնը :

Պատահա՞ծ է որ Բարեգործականի ոեւէ վարչութիւն լրջօրէն փորձած ըլլայ ժողովուրդին մօտենալ: Դառնալ անոր լրացուցիչ մասը — ոչ թէ խնամակալը կամ իշխանաւորը :

Իր պատուանդանէն վա՞ր իջած կ'ըլլայ, իր վարկէն շո՞ւք մը կը պակսի, եթէ պարբերական ժողովներ, ասուլիսներ սարքէ, հանրութեան բաղձանքները լսելու, լուսաբանութիւններ հաղորդելու համար :

Այս հարցումները եւ դեռ ուրիշներ շատոնց կը զբաղեցնէին մեզ, երբ կարդացինք երբեմնի ամենազօր վարիչ – պատուիրակին ողորմուկ [illegible],— «Երախտամոռացները», որ այլապէս տխուր էջ մը կը բանայ :

Պ. Մալէզեան, անգամ մը եւս յիշեցնելով թէ իր վերջալոյսին հասած է,— «ներկայ հանդրուանիս մէջ սուտերածուած »— դառն խոստովանութիւններ կ'ընէ., մետասաներորդ ժամուն: Խոստովանութիւններ, որոնք ամէնէն առաջ ի'ր եւ իր նմաններուն մեղքերը երեւան կը հանեն :

Փորձենք վերլուծել, ի պէտս զարգացելոց :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖԵՏԱՅԻՆԵՐ, ԴԵՂԻՆ «ՌՈԶԷԹ» ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ...

Ուրեմն իմացաք թէ ինչեր պատահած են Պոլսոյ եկեղեցիներէն մէկուն մէջ, կաթողիկոսական կոնդակի մը ընթերցման առթիւ :

Իբրեւ հետեւանք, դատի քաշուած են վեց այրեր եւ կին մը: Դատախազը, Ֆէրիգիւղի Յարութիւն քահանան, այսպէս պատմեր է դէպքը, դատարանին առջեւ (համաձայն «Ժամանակ»ի).

— « Երբ Ս. Պատարագի կը պատրաստուէի, թաղականները զիս բանկալ կանչեցին եւ դուռը կղպելով չձգեցին որ դուրս ելլեմ: Կը պահանջէին չկարդալ մեր եկեղեցւոյ Գերագոյն Պետին կոնդակը :

. ... Շնորհիւ ոստիկանապետին միջամտութեան, կրցայ բանկալէն դուրս ելլել :

... Երբ կարգը եկաւ պատժուած եկեղեցականներուն վճիռը կարդալու, կարգ մը կասկածելի մարդիկ, որոնք դեղին «ռոզէթ»ներ կը կրէին իրենց բաճկոնին վրայ, սկսան անհանդարտ շարժումներ ընել: Հազիւ քանի մը տող կարդացած էի, երբ այս կինը (ամբաստանեալ մը), «սո՛ւտ է, կեղծ է» պոռաց :

Ասոր վրայ ներկայ ամբաստանեալները իրենց ուրիշ ընկերներով կայծակի արագութեամբ Ս. Սեղան խոյացան, զիս խոշտանգեցին, կոնդակը պատռեցին, սաղաւարտս գետին գլորեցին և շուրջառը քաշեցին վրայէս: Եթէ ոստիկանները օգնութեան հասած չըլլային, մեռած պիտի ըլլայի»: (Ամբաստանեալները կ'ուրանան այս վերագրումները):

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մեսրոպ Կիւլէզօղլու անուն բարեպաշտ մը «խորապէս զգածուելով ապահովութեան պաշտօնեաներու ցոյց տուած ջանքերէն եւ նախանձախնդրութենէն», հարիւր [illegible] բաժիններուն:

Պատր. տեղապահին պաշտօնաթերթը, Ժամանակ, ուրիշ «զգայացունց» բաներ ալ կը պատմէ (15 Նոյեմբեր).

— « Եթէ Ֆէրիգիւղի թաղականութիւնը օրեր առաջ Պէշիկթաշէն, Շիշհանէէն եւ այլ հեռաւոր վայրերէ ֆետայիներ հաւաքած չըլլար, որեւէ միջադէպ պիտի չպատահէր: Ֆետայիներ որոնց դեղին «ռօզէթ»ներ բաժնուեր է, որպէսզի ծրագրուած ճակատամարտի պահուն զիրար չսպաննեն »:

Մեկնութիւնները աւելորդ չե՞ն: ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ, Յառաջն ալ բացառիկ թիւ մը պիտի հրատարակէ (ութ էջ, պատկերազարդ):

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն իրենց գրութիւնները հասցնել ամէնէն ուշը մինչեւ դեկտեմբեր 3:

× Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն եւս հատոր մը պիտի հրատարակէ, միեւնոյն առիթով, 150 – 200 էջ:

ԹՈՒՐՔ ՄԸ ԽՐԱՏ ԿՈՒՏԱՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ...

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Գէորգ արք. Արսլանեան շրջաբերական մը ուղղելով թաղ. խորհուրդներուն, անվաւեր կը հռչակէ պատրիարքական ընտրութեան համար կազմուած յանձնաժողովները եւ կը յանձնարարէ նորեր կազմել: Միեւնոյն ատեն կ'առաջարկէ պատր. թեկնածու ներկայացնել միայն Թուրքիաբնակ եպիսկոպոսներ: Մէկը ինքն է, միւսը՝ Գուսան եպիսկ.: Այս վերջինը իրաւունք չունի պաշտօն վարելու. հետեւաբար ... (Կառավարական հրահանգը հինգ թեկնածու կ'առաջարկէր):

× Թուրք հրապարակագիր մը, Նիզամէտտին Նազիֆ, կը գրէ «Սօն Թէլէկրաֆ» թերթին մէջ (15 Նոյեմբեր).

—«Ժամանակն է որ հանդարտութիւն եւ չափաւորութիւն յանձնարարենք մեր հայ հայրենակիցներուն: Վերջին դէպքին չհաւնեցանք. Թող չմոռնան որ ապագայ հայ պատրիարքը Թուրքիա պիտի բնակի, եւ արժանաւոր անձ մը պէտք է բազմի այդ գահուն վրայ: Այս ջղագրգռութիւններով, կռիւով եւ կիրքով կարելի չէ սակայն այդ նպատակին հասնիլ. Հայհոյանքէն, նախատինքէն, բանադրանքի կոնդակէն եւ դեղին ռօզէթներէն եթէ պիտի ծնի ապագայ հայ պատրիարքը, չի կրնար հանդչեցնել հայ ժողովուրդին վրդովումը »:

Շումանի ծրագիրը եւ Անգլիա

ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդը, որ իր նիստերը կը շարունակէ Ստրազպուրկի մէջ, առջի օր մեծ ուշադրութեամբ ունկնդրեց տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ Պ. Փօլ Ռէնոյի զեկուցումը՝ Շումանի ծրագրի գործադրութեան վերաբերեալ բանակցութեանց մասին : Ամէնէն առաջ շեշտեց, թէ Շումանի ծրագիրը, քաղաքական գետնի վրայ իրարու կը մօտեցնէ երկու ազգեր, որոնք մէկ դարէ ի վեր շատ մը ընդհարումներ ունեցած են իրարու հետ: Իսկ տնտեսական տեսակէտով այս ծրագիրը կրնայ նպաստել երկրէ երկիր հաստատուած պատուարներու բարձումին:

Նախկին վարչապետը այնուհետեւ յայտնեց, թէ Շումանի ծրագրով կը նախատեսուի ստեղծումը չորս մարմիններու: Առաջին՝ «բարձր իշխանութիւն » մը, որ ազգային ճարտարարուեստներուն վնասելու տեղ, պիտի առողջացնէ զանոնք: Երկրորդ՝ վերստուգիչ ժողով մը, որ պիտի կրնայ տապալել յիշեալ «բարձր իշխանութիւնը», ձայներու 2/3ի մեծամասնութեամբ: Երրորդ՝ դատական մարմին մը, որուն պիտի դիմեն կառավարութիւններն ու հիմնարկութիւնները, երբ հարկ ըլլայ զանգատիլ «բարձր իշխանութեան » դէմ: Չորրորդ՝ Նախարարներու յատուկ խորհուրդ մը, որ այնուհետեւ ոչ թէ հոգատար մարմին մը պիտի ըլլայ, այլ կապ պահող իշխանութիւն մը :

Եզրակացնելով, Պ. Ռէնօ յոյս յայտնեց, թէ իր զեկուցումը նպաստաւոր տպաւորութիւն մը առեղծած կ'ըլլայ Բրիտանացիներու մօտ, որոնց վերապահութիւնը շատ մեծ ցաւ կը պատճառէ իրեն: Եթէ նոյնիսկ այս յայտարարութիւնները չնպաստեն դիրքերու վերադնահատման, պիտի կրնան շատ մը թիւրիմացութիւններ հարթել :

Բրիտանական ներկայացուցիչներէն Պ. Մէք Միլըն (պահպանողական) ըսաւ թէ պետական ոչ մէկ գործիչ եւ ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ խուլ ձեւանալ Պ. Ռէնոյի կոչին առջեւ, առանց ծանր պատասխանատուութեանց ենթարկուելու : Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեանց պատկանող պատուիրակները, սակայն, գնահատելով հանդերձ ֆրանսական նախաձեռնութիւնն ու մասնագէտներու կատարած գործը, պահեցին իրենց նախկին դիրքը: Պ. Տէյլըր, այսուհանդերձ, յայտարարեց թէ Բրիտանական կառավարութիւնը ջերմօրէն կը բաղձայ գտնել իր դիրքը փոխելու կարելիութիւն մը, գործակցելու համար բարձր իշխանութեան հետ, երբ իրականա[illegible]

Ֆրանսացի եւ պելժ ընկերվարականներ... մանք ըրին կարգ մը վերապահումներ, յայտնելով մանաւանդ թէ առանց Մեծն Բրիտանիոյ մասնակցութեան Շումանի ծրագրին իրականացումը կրնայ վնասել անգլեւֆրանսական բարեկամութեան :

Չինական թնճուկը Ազգաժողովին առջեւ

Ազգայնական Չինաստանի պատուիրակը Տօքթ. Ձեանկ, ՄԱԿի Քաղաքական Յանձնախումբին ներկայացուց իր կառավարութեան բողոքը Խ. Միութեան դէմ: Ըստ մասնաւորաբար ,թէ 45000 խորհրդային գործակալներ, ամբողջովին կը տիրապետեն Չինաստանի քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեանքին :Խ.Միութիւնը մոռցած է մանաւանդ 1949ին, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ բոլոր ազգերուն ուղղուած կոչը, Չինաստանի ներքին գործերուն չմիջամտելու մասին: Չին պատուիրակը մեղադրեց Խ. Միութիւնը նաեւ իբրեւ պատասխանատու չին համայնավարներու միջամտութեան մէջ: Բացատրեց թէ խորհրդային աշխարհակալութիւնն է բուն աղբիւրը Ասիոյ մէջ պատահած խռովութեանց մեծ մասին: Վերջացնելով պահանջեց յատուկ մարմնի մը կազմութիւնը, քննելու համար չինական բողոքը :

Ամերիկեան պատուիրակը Պ. Տըլս ըսաւ որ համաձայն է առաջարկուած յատուկ մարմնի կազմութեան: Իսկ խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, իր կարգին միջամտելով յայտարարեց, թէ Չինաստանի ազգայնական վարչաձեւը տապալած է ոչ թէ խորհրդային միջամտութեան հետեւանքով, այլ այն պատճառով որ այդ վարչաձեւը ինքն իր մէջ նեխած էր:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԷՆ ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Փարիզի եկեղեցւոյ ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի (Նոյ. 26) :

ՋՐՈՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Luc-André Marcelի ՀԵՏ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Զ. եւ վերջին մաս)

— Ինչպէ՛ս խոր կը վերլուծէք ամէն խնդիր: Ձեզ գիտեր թէ կրցա՞յ ճշգրտօրէն արտայայտել ձեր մտածումները: Ուրիշ հարցում մը, եթէ կը հաճիք.— Ի՞նչ տպաւորութիւն կրեց առ հասարակ Ֆրանսայի ընթերցողը ձեր թարգմանութիւններէն: Խանդավառութիւնը մեծ էր ձեր դասախօսութեան գիշերը, բայց ուրիշ արձագանգներ ունեցա՞ն ձեր թարգմանութիւնները, ֆրանսական աւելի լայն շրջանակներու մօտ:

— Պ. Պալարը թող ըսէ թէ որքան նամակ է ստացեր: Ամէնն ալ հիացած են, զարմացած, անակնկալի եկած: Նամակներու դէզ մըն ալ ես ունիմ... Եւ գիտէ՞ք գիս ամէնէն աւելի յուզողը, ամէնէն մեծ հաճոյք պատճառողը ո՞րն է... Ֆրանսահայ երիտասարդ բանաստեղծէ մըն է... անունն է միայն Հայ, մէկ բառ հայերէն չի գիտեր, Cahiers du Sudի մէջ գրած է Ֆրանսերէն շատ աղուոր ոտանաւորներ, տաղանդ ունի եւ կը կոչուի... Արմէն Դարբինեան, կը բնակի Նիսի կողմերը: Նամակը քովս չէ, բայց վեր ի վերոյ կ'ըսէ հետեւեալը. «Երբ կարդացի ձեր յօդուածն ու թարգմանութիւնները, խղճմտանքս սկսաւ գիս տանջել, թէ ի՜նչպէս, ես, հայ անուն կրող երիտասարդ, մինչեւ այսօր անգիտացած եմ այդ հրաշալի գեղեցկութիւնները... Առաջին անգամ ըլլալով ինքզինքս հպարտ զգացի հայ անուն մը կրելուս, եւ... առաջին անգամ նաեւ, մեծ ամօթ մը, անկէ այդքան հեռանալուս»:

— Իրապէս որ յուզիչ է... Ցամենայն դէպս դուք յաջողած էք հոն ուր մենք կը ձախողինք, մեզմէ փախչողներն անգամ մեզի կը վերադարձնէք... Այս մէկուն չէի սպասեր:

— Եւ ըսել թէ այդ քանի մը քերթուածները միայն մէկ անկարեւոր մասն են: Կ'երեւակայեմ թէ դեռ ինչեր կան.. Ցօղուածէս ի վեր տեսածներս գաղափար մը կուտան մնացածին մասին:

— Այո, միայն մէկ մասն է, ուրիշ անուններ կան, ուրիշ գործեր, նոյնիսկ աշուղներէն, մեր միջնադարու բանաստեղծներէն կարեւորներ կը պակսին... մարդ բան չէ՞ ըսած ձեզի Ներսէս Շնորհալիի մասին... Որքան հեղեղային է Նարե[illegible]կան մաքուր տողերը.

Առաւօտ լուսոյ.— Արեգակն արդար.— Առ իս լոյս ծագեա...

—Ի՛նչ քաղցր է, չեմ լսած այդ անունը եւ ոչ ալ այդ տողերը: Գիտեմ սակայն թէ դեռ ինչեր չեմ գիտեր...

— Աշուղներէն չէ յիշուած...

— Ջիւանին...

— Նոյնիսկ Ջիւանի՞ն, իսկ աւելի մեծ աշուղ մը, Սայաթ Նովա, ծանօ՞թ էք անոր, դուք որ երաժիշտ ալ էք...

— Սայաթ – Նովա՛, Սայաթ – Նովա՛... Կարծեմ թէ լսած եմ, այս ան չէ՞ որ նահատակուեցաւ եկեղեցիին մէջ:

— Այո, նոյն ինքն:

— Չէք կրնար երեւակայել թէ որքան եմ յուզուած, որքան եմ մտածած: Ամբողջ գիշեր մը այդ տեսարանը աչքէս չհեռացաւ... Հայ աշուղ մը կուզան կը բռնեն եկեղեցիին մէջ, եաթաղանը իրենց ձեռքին... Առաջարկելով որ ուրանայ իր հաւատքը... Եւ այդ հայ աշուղը, իր ոճրագործներուն լեզուով ոտանաւոր կը հինէ ու կը պատասխանէ... Նոյնիսկ ըսին բառ առ բառ այդ երկու տողերը, ինչպէ՞ս էր:

Չըխմանամ Քիլիսատան
Տէօնմանամ Իմատան:

— Ամբողջ հայ ժողովուրդի կեանքը այդ երկու տողին մէջ է, ու նաեւ ամբողջ հայ բանաստեղծութեան մեծութիւնը. ոչ մէկ ժողովուրդի մէջ, ժողովուրդն ու բանաստեղծութիւնը չեն նոյնացած, չեն ձուլուած այսքան սերտօրէն, որքան ձեր մէջ:

— Ըսած էիք Նարեկացիի եւ Քուչակի մասին թէ...

— Այո, բանաստեղծ մը՝ Նարեկացին որ կը վերածուի Սուրբի, կը պաշտուի սուրբի մը պէս, կը մխիթարէ ու մահը կը քաղցրացնէ... բանաստեղծի մը համար, ինչ հրաշալի ճակատագիր: Եւ ահա, ուրիշ մը, Սայաթ Նովան, աշուղ մը, իր հերոսական երկու տողով, ամբողջ ողբերգութիւնը, ամբողջ գեղեցկութիւնը ցեղին:

— Օ՛, սիրելի բանաստեղծ, ազնիւ Անտրէ Մարսէլ,դեռ ինչե՛ր կան, ինչ զգայացունց բաներ որոնց ի տես չեմ գիտեր թէ ինչ պիտի ընէք: Երբ ծանօթանաք, երբ ունենաք ձեր աչքին առջեւ համայնապատկերը մեր պատմութեան, մեր կեանքին եւ մեր ստեղծագործական կեանքին, պիտի տեսնէք թէ միշտ ալ շարունակած ենք նոյն ձեւով, նոյն դժոխային պայմաններու մէջ, եւ նոյն մարդու խելքէ մէտքէ չանցած հերոսութեամբ...Մեր նոր գրականութեան մեծագոյն քերթողը, Դանիէլ Վարուժան, 31 տարեկան, ձեր տարիքին, հրաշալի քերթող մը, գիտէ՞ք թէ ինչպէս մեռաւ, 1915ին քանի մը Թուրք ոճրագործներու ձեռքով, ամայի վայր մը, կացինով, կամաց, կամաց անդամահատուելով... Եւ գիտէ՞ք թէ ինչ ունէր ան իր ձեռքին... Իր վերջին ոտանաւորը... քանի մը օր առաջ Իլիական էր ուզած, հնդկական սրբազան գիրքերը... մեր լեզուին իւրաքանչիւր բառը գրուած է մեր արիւնով:

— Օհ, սոսկալի է, սոսկալի եւ վսեմ միանգամայն... մարդկային ողբերգութիւնը չէ հասած այս tragiqueի, նոյնիսկ յունական դիցաբանութեան մէջ, չկայ այսպիսի տեսարան մը...: Որքան բան կը լսեմ, այնքան աւելի կը զայրանամ այն միւս ահաւոր ոճիրին համար, զոր մենք Եւրոպացիներս, գործած ենք —, այսպիսի ժողովուրդ մը, այսպիսի ստեղծագործ, մեծ, եղերականօրէն մեծ ժողովուրդ մը լքելով, անգիտանալով անոր վաստակը: Մարդկութեան համար ոճիր մըն է այս, համահաւասար ձեզի դէմ գործուած այն միւս ահաւոր ոճիրին: Ալ չխօսինք այս մասին, կը բաւէ... խորունկ, անբուժելի ցաւը զոր դուք ունիք, իմս ալ է: Հաւատացէք, ես ունիմ բան մըն ալ աւելի, ամօթը, ամօթը, կը հասկնա՞ք: Վերջացնենք հոս ալ... Առաջին օրէն ես զգացի թէ այդ երաժշտութիւնն ու այդ բանաստեղծութիւնը պիտի լեցնէին կեանքս, ինծի պիտի ընծայէին հոգեկան ու մտաւոր իրական հաճոյքներ, բայց կը տեսնեմ թէ հայ ժողովուրդին պարագան կը դառնայ նաեւ խղճմտանքի պարագայ մը... Ես բանաստեղծութիւն փնտռելու ելած էի, կ'ուզէի այդ գինիէն խմել, խմել եւ հրամցնել իմ հայրենակիցներուս, ու կը նշմարեմ թէ գինիի փոխան հարկ է ձեր արիւնը մատուցանել անոնց, հայ արիւնը: Ալ գինուոր եմ այդ արեան, ձեր քերթողներուն թափած արեան, ձեր ժողովուրդի արդար դատին:

— Կը զգա՞ք թէ որքան հաճոյք կը պատճառէք մեզի, որքան կը սփոփէք դուք մեզ: Գիտէ՞ք թէ ինչ կը ներկայացնէ Ֆրանսան մեզի համար: Անով ենք սնած մենք, անով առաջնորդուած: Մեր արեւմտահայ արդի գրականութիւնը քայլ առ քայլ հետեւած է ձերինին: Հարիւր տարիէ ի վեր չկայ նորութիւն մը որ իր անմիջական արձագանգը գտած չըլլայ մեր մէջ: Ձեր բանաստեղծները, ձեր գրագէտները, թարգմանուած, սիրուած, պաշտուած են, առանց ձեզ ճանչնալու, հեռուէն, այդպէս, հոգիէ հոգի, սիրտէ սիրտ... Մեծ հայրս, Կիլիկիոյ լեռներուն մէջ կորսուած իր գիւղին մէջ, Նարեկացիին եւ Շնորհալիին հետ, Ռասինէն ու Հիւկոյէն ամբողջ էջեր գոց կ'արտասանէր: Դուք էք որ կ'ըսէիք թէ նոյն մօրկաթն է դիեցուցած մեզ...

Հիմա կը հասկնա՞ք, սիրելի, սիրելի բանաստեղծ, կը հասկնա՞ք թէ ինչու այսքան զգածուած ենք, այսքան ուրախացած ձեր խօսքերէն: Որովհետեւ, դուք այսօր, մեծ Ֆրանսային ազնուական բանաստեղծը, դուք, մեր երկար կանչերուն, մեր սիրոյ երկար կանչերուն վերջապէս, կը պատասխանէք սիրոյ խօսքերով:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Արդի Թուրքիան Ամերիկացի ճամբորդի մը աչքով

ԽՄԲ.— Ամերիկացի ճամբորդ մը, որ վերջերս Թուրքիա գացած էր, կը շարունակէ իր տպաւորութիւնները հրատարակել Ն. Ե. Հէրըլտի մէջ: Ինչպէս կը տեսնէք, շատ մը կէտերու մէջ ինք աւելի լաւատես է, քան... բուն իսկ թուրք հրապարակագիրներն ու վարիչները:

Անցեալ Մայիսին նշանակալից օր մը, Թուրք ժողովուրդը գլուխ հանեց՝ շատերու կողմէ անկարելի նկատուած բան մը: Իր քուէովը պաշտօնէ հեռացուց Հալք կուսակցութիւնը, որ Թուրքիան կառավարած էր Քէմալ Աթաթիւրքի օրէն ի վեր եւ քուէարկեց ի նպաստ ընդդիմադիր Դեմոկրատ կուսակցութեան:

Շատ մեծ խնդիրներու հետ դէմ առ դէմ կեցած է Ճէլալ Պայարի կառավարութիւնը: Թուրքիա ստիպողաբար պէտք ունի տնտեսական եւ գիտուորական աջակցութեան, զոր կարեւոր չափով մը կը ստանայ Մ. Նահանգներէն: Բայց նոր կառավարութեան կողմէ խոստացուած բարենորոգումները դիւրութեամբ գլուխ չեն հանուիր: Մասնաւորաբար դժուար է բարեփոխումը Թուրքիոյ պետականացման եւ պետական մենաշնորհի քսանամեայ եւ բազմածախս քաղաքականութեան, որուն հետեւանքով հակակշռի տակ առնուած են ճարտարարուեստական մեծ հիմնարկութիւնները եւ արգիլուած է մասնաւոր դրամագլուխին՝ կատարելու իր դերը երկրի զարգացման մէջ: Դեմոկրատներէն կը պահանջուի մասնաւոր սեփականութիւն դարձնել նորէն այս ճարտարարուեստները, բացառութեամբ կարգ մը կենսական ձեռնարկներու, բայց դիմումներ չկան: Կառավարական մրցակցութենէ եւ սեղմումներէ վախնալով, մասնաւոր դրամագլուխի տէրերը դեռ երկչոտ են:

Մասնաւոր դրամագլուխը աւելի հետաքրքրուած է այն նոր պատեհութիւններով, զորս կը ներկայացնէ Ճարտարարուեստական Զարգացման Դրամատունը: Հալքի իշխանութեան վերջին օրերուն էր որ պատրաստուեցաւ ծրագիրը այս նոր դրամատան, որուն դրամագլուխը հայթայթուած է մասնաւոր նախաձեռնութիւններով եւ որ կը վայելէ Վերաշինման ու Զարգացման Միջազգային Դրամատան աջակցութիւնը: Նպատակն է զարկ տալ Թուրքիոյ ճարտարարուեստական յառաջդիմութեան, նիւթապէս օգնելով մասնաւոր ձեռնարկներու եւ քաջալերել օտար դրամա[illegible]:

Պետականացումէ հեռանալը — որքան ալ տակաւին անկատար — յուսադրիչ քայլ մըն է Թուրքիոյ մէջ: Դեռ պէտք է սպասել տեսնելու համար թէ արդեօք պիտի դառնա՞յ իրական ճիգ մը աւարտելու համար Քէմալ Աթաթիւրքի սկսած ընկերային յեղափոխութիւնը, որ տակաւին ճամբուն կէսը բոլորած է: Աթաթիւրքի բարենորոգումները վերէն եկան եւ անոնց շատ մը բարիքները դեռ պէտք է վարի խաւերու սեփականութիւնը դառնան: Թուրքիա արդիական եւ յետադիմական կեանքի հետաքրքրական խառնուրդ մըն է: Գիւղական շրջաններու մէջ ապրուստի պայմաններն ու եկամուտները դեռ յուսահատօրէն ցած են: Կուսակցական ծրագիրները լեցուն են հողագործական բարենորոգումներու եւ ընկերային բարեկարգութեանց յուսադրիչ առաջարկութիւններով եւ կարգ մը մարզերու մէջ յեղաշրջական փոփոխութիւններ կան: Բայց շատ յաճախ խոստումները չեն իրականացած:

Աւանդութիւնը արգելք մըն է Թուրքիոյ յառաջդիմութեան համար: Գիւղացին, որ բնակչութեան հարիւրին 80ը կը ներկայացնէ, դանդաղօրէն կ'արթննայ դարերու քունէն: Ընդհանրապէս կ'ըսեն անոնք, թէ ինչ բան որ լաւ էր իրենց պապերուն համար, լաւ է նաեւ իրենց համար: Կառավարութիւնը ամէն բան չէ ըրած աւելի մեծ ճիգեր ի գործ դնելու ճամբուն վրայ: Ոչ իսկ վարիչները իրենք զերծ են աւանդապաշտութենէն: Անոնք տակաւին չեն կրցած թօթափել այն հին գաղափարը, թէ ճէնթըլմէնի մը չի վայելեր իր ձեռքերովը գործ ընել եւ կամ հասարակ մարդոց բազմութեան մէջ խառնուիլ: Կարգ մը յառաջդիմական Թուրք վարիչներ կ'ըմբռնեն ձախողանքը եւ կը ջանան բան մը ընել: Ասոնցմէ մէկն է Հալք կուսակցութեան ուժեղ դէմքը՝ ընդհ. քարտուղար Նադըմ Կիւլէք:— «Մենք պէտք է գործադրենք ժողովրդապետութիւնը եւ ոչ թէ քարոզենք զայն միայն, կ'ըսէ ան: Պէտք է ցոյց տանք ժողովուրդին, թէ մենք իրենցմէ ենք եւ իրենց համար ենք»:

Վերջերս, դաւառը պտոյտ ըրած պահուն, Պ. Կիւլէքի ինքնաշարժը կոտրեցաւ: Զարմանք պատճառեց ան գիւղացիներուն, երբ կառքէն դուրս ելլելով, թեւերը սոթտեց եւ նորոգութիւնը ինք ըրաւ:

Թէեւ Թուրքիա երկար ճամբայ մը կտրած է ժողովրդապետութեան իւրացման տեսակէտով, ինչպէս ցոյց տուին վերջին ընտրութեանց ազատութիւնն ու առաջ եկած մեծ փոփոխութիւնը, այնու ամենայնիւ կան տակաւին մենատիրական հետքեր երկրի քաղաքական գործերուն մէջ: Թուրք պաշտօնական անձնաւորութիւնները կը բացատրեն թէ Խորհրդային Ռուսիոյ մերձաւորութիւնը, կեանքի եւ մահու հարց մը կը դարձնէ ներքին ապահովութիւնը: Համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակելով եւ ջնջելով ձախակողմեան գրգռութիւնները, կրցան արգիլել Կրեմլէնի կործանարար ազդեցութիւնը երկրի ներքին կեանքին մէջ: Թուրք ազատականները սակայն կը գանգատին, թէ կառավարութիւնը երբեմն շատ հեռուները գացած է: Անոնք կ'ըսեն թէ ընկերային օրինական բարեկարգութիւնները խանգարուեցան, որովհետեւ իշխանութիւնները չկըր[illegible] եւ հասարակ ժողովուրդին աշխատանքի ու ապրուստի լաւագոյն պայմաններ պահանջող ոչ – համայնավարները:

Թուրք աշխատաւորական կազմակերպութիւնները, մինչեւ վերջերս կը գտնուէին կառավարական հակակշռի տակ: Անուանապէս ազատ եւ յաճախ ազմկարար ու կառավարութիւնը քննադատող Թուրք մամուլը կը գանգատէր Հալքի ի գործ դրած ճնշումներուն դէմ: Համայնավար գործունէութիւն երեւան հանելու հետամուտ Թուրք ոստիկանութիւնը,երբեմնարտակարգեւանդ ցոյց տուած է ձերբակալութեանց մէջ: Վերջերս տեղի ունեցած դատավարութեան մը ընթացքին

երեք ծանօթ մտաւորականներ անմեղ գտնուեցան: Օտար թղթակիցները կրնան գրել կամ հեռագրել իրենց ուզածը:

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը խոստացած է ուժ տալ քաղաքային ազատութեանց: Այսուհան – դերձ գգուշաւոր կը շարժի, նախապատուութիւն տալով միշտ երկրի ներքին ապահովութեան: Բանուորներուն հաղորդուեցաւ թէ պիտի արտօնուի աշխատաւորական անկախ միութեանց կազմութիւնը եւ շուտով գործադուլի իրաւունք պիտի տրուի անոնց, պայմանով որ գործադուլները քաղաքական նպատակներու չծառայեն: Փոքրաթիւ ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ խստութեանց ենթարկուած էր նախորդ կառավարութեան օրով, գործելու աւելի լայն ազատութիւն ստացած է, թէեւ շատ մը Թուրքեր, համայնավար քարոզութեան գործիք մը կը նկատեն անոր պաշտօնաթերթը, «Կէրչէք»ը:

Թուրքիոյ ընկերային շատ մը հարցերուն մէջ իր տեղը ունի կրթութիւնը: Թուրքերուն մեծ մասը կանոնաւոր դպրոց չեն տեսած, բայց անգրագէտներու թիւը երթալով կը պակսի: Գիւղացիներու զաւակները հետզհետէ աւելի մեծ թիւով դպրոց կը յաճախեն: Այս երիտասարդները գոհ չեն հին կենցաղէն: Անոնց ազդեցութիւնը երթալով աւելի զգալի պիտի դառնայ երկրի կեանքին մէջ:

Թուրք հանրապետութեան կազմութեան օրերուն 341.000 աշակերտներ կային Թրքական դըպրոցներու մէջ: Այսօր, 2·500·000 տղոցմէն 1·600·000ը դպրոց կը յաճախեն, թէեւ ուսման մակարդակը ցած է: Թուրքիա ունի երեք համալսարաններ: Հարիւրաւորներ արհեստագիտական կրթութիւն կը ստանան Մարշըլի ծրագրով հաստատուած դասընթացքներու մէջ: Եւ, աւելի եւ աւելի մեծ թիւով Թուրքեր կ'երթան արտասահման եւ մասնաւորաբար Ամերիկա, բարձր կրթութիւն ստանալու համար: Կառավարութիւնը որոշած է պարտաւորիչ դարձնել կրթութիւնը բոլոր Թուրք տղոց համար: Այժմու ընթացքով, սակայն, այս ծրագրին իրականացումը դեռ ուրիշ տասը տարիներու կը կարօտի:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայրենակցական Միութիւնը Նոյեմբեր 9ին կորսնցուց իր հայրենակիցներէն (Նոր Շէն գիւղացի) Պ. Միքայէլ Կիրակոսեանը: 1918ի եղեռնէն հազիւ ազատած, համեստ ընտանիք մը կազմած էր Մարսէյլի մէջ: Յուղարկաւորութեան ներկայ էին բոլոր հայրենակիցները: Տասնեակ մը ծաղկեպսակներուն մէջ աչքի կը զարնէր Միութեան ծաղկեպսակը: Յանուն Միութեան դամբանական մը խօսեցաւ հայրենակից՝ Ք. Կարապետեանը:

Վարչութիւն

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Որքան ուրախ եմ որ վերադարձաք վերջապէս ձեր ճամբորդութենէն, Տիկին:
ՏԱՆՏԻՐՈՒՀԻՆ.— Այնքան կարօտցա՞ր զիս:
ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Միայն ատոր համար չէ: Վերջին սուրճի գաւաթը երէկ կոտրեցաւ, եւ ձեր գալուն կը սպասէի՝ նոր մը առնելու համար..:

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 18 Նոյ.— Սիրելի Յառաջ, մեր թանկագին ընկերները, Վ. Նաւասարդեան, Բժ. Խաթանասեան, եւ ընկերուհի Հէրսիլեան, Հոկտ. 20ին Փարիզէն Լոնտոն գալով իջեւանեցան Hancver House Hotel, հայկական պանդոկը:

Նոյեմբեր 14ի գիշերը սեղան մը սարքուեցաւ Bedford hotel restaurantի մէջ, ի պատիւ հիւրերուն, սեղանապետութեամբ Պ. Երուանդ Ամատունիի: Խօսեցան ընկեր եւ ընկերուհի Նաւասարդեանները եւ բժ. Երուանդ Խաթանասեան, Բարեգործականի քարտուղար Պ. Արտաշէս Խաչատուրեան, Արշակ Սաֆրաստեան եւ Պ. Սարգիս Մկրեան, որ 40 տարի առաջ ընկեր Խաթանասեանին դասընկեր եղած է Րոպըրթ Գոլէճի մէջ (Պոլիս): Պ. Ամատունի երգեց Սայաթ Նովայէն, յուզելով ներկաները: Յաջորդ օրը առտուան ժամը 8ին մեր պատուական հիւրերը օդանաւով վերադարձան Գահիրէ:

× Նոյեմբեր 10ին Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան եւ «Անահիտ» շարժանկարները ներկայացուեցան կոկիկ բազմութեամբ:

× Նոյեմբեր 12ին Կիրակի առաւօտ գաղութը կորսնցուց իր մէկ յարգելի անդամը, բժ. Հայկունի Տիգրան Իւթիւճեան:

Թաղումը տեղի ունեցաւ Նոյ. 16ին: Այս առթիւ դամբանական մը խօսեցաւ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան:

Յովհ. Կ. Ջալբճեան

Գաղութէ գաղութ

ԷՎԷՐԷԿԷՆ (Կեսարիա) կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն, թէ կառավարութիւնը նոր գերեզմանատուն մը տրամադրած ըլլալով, Պօզաղլեանի Հայ համայնքին, Թորոս քհնյ. Ջալկըճեան կատարած է օրհնութիւնը, հոծ բազմութեամբ: Առաջին մեռելը եղած է Եօզկատցի 14 տարեկան աղջիկ մը: Ժողովուրդը երեսունըվեց տարիէ ի վեր առանց քահանայի թաղում կը կատարէր: Իսկ Եօզկատի մէջ Յակոբ Ալլավերտեան անուն Հայ մը քահանայի պաշտօն կը կատարէ եղեր: Թորոս քհնյ. Պօզաղլեանի մէջ 1948 — 50 կատարած է 161 մկրտութիւն եւ 42 պսակ: Երկրորդ այցելութիւն մը կատարած է Էրէյլի եւ Գոնիա, Ագսարայի կողմերը:

Կառավարութիւնը գրաւած ըլլալով Էրէյլիի գերեզմանատունը, նոր մը տուած է անոր տեղ: Քահանան կատարած է օրհնութեան արարողութիւնը: Պսակած է նաեւ վեց զոյգեր եւ մկրտած 45 հոգի: Թորոս քհնյ. Նոյեմբեր 5ին պատարագած է Էրէյլիի Ս. Թորոս եկեղեցիին մէջ եւ եօթը օր հոն մնալէ վերջ, հեռագրով կանչուած է Ագսարայ, ուր կատարած է 18 մկրտութիւն, 5 պսակ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Ագսարայի մէջ ծերունի մը հաղորդութիւն առնելէ մէկ օր վերջ մեռած է: Քաղաքը 36 տարիէ ի վեր առանց քահանայի մնացած ըլլալով, խուռն բազմութիւն մը ներկայ եղած է բոլոր արարողութիւններուն: Առաջին անգամ այդ ծերունին թաղուած է Ագսարայի գերեզմանատան մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Արժանթինի Գորտոպա քաղաքին մէջ մեռած է Գ. Զարդարեան, գաղթ. կազմ. հիմնադիրը եւ երէց անդամը: 80 տարեկան էր, բնիկ Տիվրիկցի: Երիտասարդ տարիքէն մեկնած էր Պալըքէսէր, ուր եկեղեցական եւ կրթական գործերուն մէջ բերած էր դրական աշխատանք: Տարագրութեան ատեն Հալէպի մէջ բանտարկուելով հազիւ կրցած է ազատիլ պատերազմական ատեանին մահուան դատավճիռէն: 1923էն ի վեր ընտանիքով հաստատուած էր Գորտոպա:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ թերթերէն կ'իմանանք թէ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան պատրաստակամութիւն յայտնած է հազար լիբ. ոսկի տրամադրելու, Ամանոս գաղթակայանի Մեսրոպեան վարժարանին մասնաւոր հող մը գնելու պարագային:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ աշխատանոց մը հիմնած է Պ. Յարութիւն Թիւրապեան, Պէյրութի մէջ: Մօտերս պիտի ներկայացնէ առաջին Լիբանանեան ժապաւէնը, «Լիբանանի հարսը», ինչ որ գնահատանքի արժանացած է նախագահին, վարչապետին, կրթական նախարարներու կողմէ:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ կը գրեն Պոլսոյ «Ժամանակ»ի թէ Միւթէվէլլիական խնդիրը դեռ չէ վերջացած եւ տեղի կուտայ ժողովուրդին դժգոհութեան: Բոլոր կալուածները փլչելու վտանգին տակ են, ոչ մէկ մասնակի կամ ընդհ. նորոգութիւն եղած է: Աղքատները երեսի վրայ մնացած են: Կարգ մը Ունիթոռներ կ'օգտուին առիթէն մարդորսութիւն կատարելու համար: Կիրակի եւ տօն օրերը շատ քիչ հաւատացեալներով կը լեցուի Ս. Կիրակոս եկեղեցին: Տիգրանակերտի մէջ ներկայիս կան 270 բնակիչներ: Առաջնորդ Արսէն քհնյ. Մովսէսեան դառնացած անմխարանութենէն եւ Սուրիոյն Կաթոլիկներուն մարդորսութենէն, որոշած է մեկնիլ Հալէպ կամ Պէյրութ: Դպրոց չկայ:

ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Լոզանի մեր բարեկամը, ճարտարագէտ – ճարտարապետ Սարգիս Ճէվահիրճեան, մասնակցելով Զուիցերիոյ պատերազմական նախարարութեան բացած հակօդային պաշտպանութեան նորաձեւ շինութեան մրցումին, իր յատակագծով Բ. մրցանակ ստացած է, հարիւրի չափ զուիցերիացի ճարտարագէտներու մէջ:

× Քլէմոն Ֆէռանի եւ Եգիպտոսի թերթերէն կ'իմանանք թէ Պ. Շահէն Թիւրապեան վերջերս ստացած է փիլիսոփայութեան տոքթորի տիտղոսը:

Այս տիտղոսը ստանալու համար հայ երիտասարդը Հոկտեմբեր 24ին երեքուկէս ժամ թէզ մը պաշտպանած է Քլէմոն Ֆէռանի համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ:

Թէզի պաշտպանութենէն ետք, քննիչ մարմինը շնորհաւորած է Պ. Թիւրապեանը եւ անոր շնորհած փիլիսոփայութեան վարդապետի տիտղոսը, «շատ պատուաբեր» ստորոգմամբ, որ բարձրագոյնն է բոլոր աստիճաններուն մէջ: Թէզին նիւթն էր «Հանրային կարծիքը», որուն մասին պատրաստած է 250 էջերէ բաղկացած աշխատութիւն մը: Այս գործը հեղինակէն պահանջած է ութ տարուան անխոնջ պրպտումներ եւ չորս ճամբորդութիւն զանազան երկիրներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

Ա.

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ...

Այս բոլորէն զատ, կայ նաեւ Գորնէլին, որ խիստ կարեւոր պաշտօն մը ունի «Կիկերոն ձեռնարկ»էն մէջ եւ սքանչելի կերպով կը կատարէ իրեն տրուած դերը, միայն թէ, ես եմ որկը տուժեմ ատկէ:

Մինչեւ Ապրիլի 6ը, Գորնէլին քարտուղարուհիս էր, յետոյ յանկարծ, ուրիշ որոշում մը տըւաւ: Գորնէլին, մէկ ուրիշ տպաւորութիւնն է Կիկերոնին:

Կերպով մը, հակառակորդ կողմին ախոյեանըն է որ կը հսկէ որպէսզի Անգարայի գըզայացունց մրցումը վերջանայ Անգլիոյ յաղթանակով, հակառակ Գերմանիոյ շահած սկզբնական քանի մը կէտերուն:

Բայց գլխաւոր դերակատարն է Կիկերոնը: Զմոռնամ նաեւ ինքզինքս: Կիկերոն մաս կը կազմէր Անգարայի անգլիական դեսպանատան պաշտօնէութեան, իսկ ես գերմանական դեսպանատան կցորդն էի:

Այս բոլոր տեղեկութիւններէն վերջ, չէք կրնար անշուշտ ըսել թէ հարցը ճշգրտօրէն դըրուած չէ:

Բ.— ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Քանի մը տարիէ ի վեր կ'ապրէի Անգարայի մէջ, Թուրքիոյ մայրաքաղաքը, որ Անատոլուի սրտէն վրայ, կենսունակ համադրութիւն մըն է Թրքական հարուստ պատմական անցեալին եւ ամենաարդիական ներկային:

Ընկերային շրջանակս կը կազմէր Անգարայի դիւանագիտական մարմինը, որուն մաս կը կազմէի: Բոլորովին տարբեր էր ան մինչեւ այն ատեն ճանչցածներէս: Ուրիշ տեղեր, յարաբերաբար աւելի անհոգ մթնոլորտ մը կը տիրէր ընկերային եւ դիւանագիտական կեանքին մէջ: Անգարայի մէջ ընդհակառակն, որոշ լրջութիւն մը կար, որ արդիւնքն էր ապահովաբար պատերազմին, բայց նաեւ Անատոլուի միօրինակ տեսարաններուն:

Ասկէ զատ, ամէն մարդ գիտէր, թէ քաղաքականութեան կամ ընկերութեան մէջ, ամենափոքր չեղում մը պատշաճութեան ճամբէն, Անգարայի մէջ առիթ կուտար առնուազն անհաճոյ գայթակղութեան մը: Թերեւս այդ էր տիրող ծանր ու լուրջ մթնոլորտին իսկական պատճառը:

Պատերազմի ընթացքին, երկու դիւանագէտներ, ուշագրաւ դեր մը ունէին Անգարայի դիւանագիտական մարմնին մէջ:

Գլխաւոր դերակատարները եղան անոնք բոլոր այն քաղաքական դէպքերուն, որոնց առանցքը կը կազմէր Թրքական չէզոքութեան հրատապ հարցը: Այս չէզոքութիւնը պարբերաբար կրեց բուռն յարձակումներ եւ սակայն յաջողեցաւ անխախտ մնալ, մինչեւ որ պատերազմը վերջացաւ գործնապէս:

Թուրք քաղաքականութիւնը, գաղտնիքը ունէր իր չէզոքութեան առաւելութիւնները ներկայացնելու պատերազմիկ երկու կողմերուն, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ, որոնք սակայն, կը պատահէր որ չգնահատէին անոնց իսկական արժէքը:

Որքան գիտեմ, Թուրքերը մէկ անգամ միայն դժուարութեան մատնուեցան, երբ գերման ուժերը կը յառաջանային Կովկասի մէջ:

Այդ շրջանին, Անգարայի եւ յետոյ Իսթանպուլի մէջ բուսաւ մարդ մը, որ ինքզինքը Թիֆլիզի ապագայ մարզպետը կը կոչէր. բնականաբար Պերլինէն միայն կրնար գալ այս մարդը եւ մինչ մենք կը ջանայինք տակաւին ետ ղրկելու զայն, Թուրքերը լուր առած էին արդէն խնդրէն:

Այն ատեն Թուրքիոյ արտաքին գործավարը, վսեմ. Նուման Մէնէմէնճիօղլու, կանչեց գերման դեսպանը եւ յանուն իր կառավարութեան, յայտարարեց, թէ ձեռնածալ պիտի չմնայ եթէ երբեք Գերմանիա փորձէ Թուրքիոյ սահմանամերձ երկրի մը մէջ հաստատել քաղաքական վարչաձեւ մը, որ Թուրքիոյ շահերը վտանգելու հանգամանք ունենար:

Պատահած էր որ այս կարգի դիտողութիւններ կատարուէին գերման կառավարութեան ներկայացուցիչներուն, բայց երբեք այնքան բուռն հակազդեցութիւն չէր եղած, որքան Թիֆլիզի «Կաուլայթըր»ին (մարզպետ, շրջանապետ) առթիւ: Որովհետեւ որ Թուրքերը չէին սիրեր ազգային ընկերվարութիւնը, մանաւանդ երբ Գերմանիայէն դուրս տեղ մը գլուխ կը ցցէր ան:

(Շար.)

× Դէպի Նիւ Եորք ճամբորդող չին համայնավար պատուիրակութիւնը ստացաւ իր վիզաները Փրակայի ամերիկեան հիւպատոսարանէն, Մ. Նահանգները երթալու համար: Պատուիրակութիւնը Նիւ Եորք կը սպասուի ուրբաթ առաւօտ: Չի գիտցուիր թէ ինչ պիտի ըլլայ պատուիրակութեան դիրքը ՄԱԿի մէջ: Անոր իրաւասութիւնները շատ սահմանափակ են եւ պիտի զբաղի միայն Ֆորմոզայի մէջ ամերիկեան միջամտութեան հարցով, որ ոչ մէկ հրատապ հանգամանք ունի: Եթէ նոյնիսկ ուզեն վիճաբանիլ Քորէայի ստիպողական հարցերուն շուրջ, իրաւունք պիտի չունենան ստանձնելու որեւէ նախաձեռնութիւն, առանց Փեքինի հրահանգները ստանալու: ՄԱԿի չիջման ակները կը խորհին լիազօր ներկայացուցիչ մը ղրկել Փեքին, տեղւոյն վրայ իսկ լայն բանակցութեանց ձեռնարկելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՈՒՄԱՆԻ ծրագիրը եթէ ստորագրուի, վեց երկիրներու պատկանող բոլոր երկաթի, պողպատի եւ հանքածուխի բանուորները պիտի ստանան եւրոպական անցագիրներ, որոնց հիման վրայ ազատօրէն պիտի կրնան ճամբորդել իրենց ուզած երկիրը, հանքերու կամ գործարաններու մէջ աշխատելու համար: Այս ծրագիրը վաւերացնելու համար չահակից վեց երկիրները պիտի հաւաքուին Փարիզ, Դեկտեմբերի սկիզբները:

ՓԱՐԻԶԻ պատժական ատեանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը 27 մեղադրեալներու, որոնք ամբաստանուած են կառավարութիւնը տապալելու եւ անոր տեղ զօր. տը Կոլը գործի գլուխ բերելու յանցանքով: Անոնց ղեկավարը՝ դեր գնդապետ Ժան Տըլոր անձնասպան եղած էր բանտին մէջ: Զօր. տը Կոլ եւ իր կուսակիցները կը յայտնեն թէ որեւէ կապ չունին դաւադիրներուն հետ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ամերիկեան զօրամասերը հասան մանչուրիական սահմանագլուխը, գրաւելով Հեէսանկժին քաղաքը, որ կը գտնուի Եալու գետին վրայ: Այս գրաւումով, հիւս. Քորէայի դեռ չգրաւուած մասը կը բաժնուի երկու անջատ մասերու, որոնք ասկէ վերջ իրարու հետ պիտի կրնան հաղորդակցիլ միայն Մանչուրիոյ ճամբով:

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ելմտացոյցը 720 միլիառ ֆրանքի պիտի բարձրանայ (նախորդէն 160 միլիառ աւելի): Այս գումարին 200 միլիառը պիտի դրուի անդրծովեան երկիրներու նախարար Պ. Լաթուռնոյի տրամադրութեան տակ, Հնդկաչինի մէջ գործածուելու համար: — Ֆրանսական ուժերը յարձակման անցան Թոչինչինի մէջ եւ ուժեղ ճնշում կը բանեցնեն Սայկոնի եւ Շոլոնի շրջաններու ըմբոստներուն վրայ: Թոնքինի ճակատամասերը հանդարտ են:

ԿԻՊՐՈՍԷՆ յունական պատուիրակութիւն մը Փարիզ հասաւ, Նիւ Եորք երթալու եւ ՄԱԿին ներկայացնելու համար բնակչութեան բաղձանքը Յունաստանի միանալու մասին:

ՍԱՍՏԻԿ ՓՈԹՈՐԻԿ մը անցաւ առջի օր Ֆրանսայի վրայէն: Մանչի բացերը ընկղմեցան քանի մը ձկնորսանաւեր: Խեղդուեցան երեք հոգի եւ 2 ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորուեցան: Լորիանի մէջ եւս կին մը խեղդուեցաւ ծովը քշուելով, իսկ Մոզէլի շրջանին մէջ մարդ մը սպաննուեցաւ երկաթի շատ ծանր կտոր մը իյնալով գլխուն վրայ: Տանիքներ, ծխնելոյզներ, թաղարներ թռան տուներու վրայէն: Հեռագրական ձողեր տապալեցան: Կառախումբերը յապաղումներ ունեցան: Հովը Փարիզի մէ կը փչէր ժամական 100 քիլմ. արագութեամբ, իսկ կարգ մը շրջաններու մէջ, ինչպէս Փուաթիէ, արագութիւնը կը հասնէր մինչեւ 180 քիլմ.ի:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գրաւման հրամանատարութիւնը կը հերքէ այն տեղեկութիւնը, թէ Եւրոպայի մէջ համայնավար մօտալուտ յարձակման մը նախատեսութեամբ հրահանգներ ղրկուած են մերիկեան զօրամասերուն:

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց հինգ Գերմանացիներ, որոնք իբրեւ թէ լրտեսութիւն կ'ընէին ի հաշիւ արեւմտեան պետութեանց: Ուրիշ երկու հոգի ալ դատապարտուեցան 25 եւ 15 տարուան բանտարկութեան:

ԹՐՔԱԿԱՆ շրջանակները տակաւին մտահոգ են զօր. Պրէտլիի այն յայտարարութեան առթիւ որ կ'ըսէր թէ Մ. Նահանգները պէտք չէ իրենց ուժերը ցրուեն «տեղական» կռիւներու մէջ եւ յատկապէս Թուրքիոյ մէջ: Զօրավարին անունով կատարուած ճշդումն անգամ, թէ Մ. Նահանգները ռազմագիտական կարեւորութիւն մը կ'ընծայեն Թուրքիոյ եւ եթէ համայնավարները յարձակին անոր վրայ, ատիկա տեղական պատերազմ մը պիտի չնկատուի, գոհ չէ ձգած Թուրքերը: Անոնք միշտ հարցկուտան, թէ հողային պաշտօնական երաշխիքներ պիտի տրուի՞ն իրենց եւ պիտի պաշտպանուի՞ն առջի մէկ օրէն, թէ գրաւումի ենթարկուելէ վերջ պիտի ազատագրուին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Կրընոպլի մէջ

Կիրակի, 26 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէնէն)

Բանախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

★

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուտոյի Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք　　　Մուտքը ազատ է

Վիճաբանական երեկոյ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սեւակ խումբի:

Այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Studio Colibriի մէջ, 19a, rue Caumartin:

Նիւթը՝ «ԱԶԱ՞Տ ԹԷ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԱԾ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Անգլիական դրութեամբ թեր ու դէմ կ'արտայայտուին՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, ՇԱՒԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ներկաները կը մասնակցին վիճաբանութեանց եւ քուէարկութեան:

Մուտքը ազատ է եւ կը հրաւիրուին բոլոր հետաքրքրուողները:

Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle Mazenod:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մշակութային Միութեան: Ի ներկայութիւն Յոբելեարին:

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն:

Կը խօսին Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Փրոֆ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:　　　Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆր. ընկերուհի Ե. Նալպանտեանէն՝ իր թոռնիկի ծնունդին առթիւ: Ընկերուհի Ե. Այանեանէ հազար ֆրանք իր զաւկին ապաքինման եւ թոռնիկ մը ունենալուն առթիւ: Նոյն ընկերուհին հազարական ֆրանք ալ նուիրած է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿԱՐՏԱՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Ասատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Կարապետեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կ. Տօնապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Ստեփանեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ողբացեալին բոլոր ազակիր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով, նուէրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ՝ ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Այս կսկծալի կորստեան քառասունքին առիթով անզուգական Մելքոնի յիշատակը յաւերժացնելու համար այս կիրակի առաւօտ ժամը 8էն սկսեալ տեղի կ'ունենայ պատարագ եւ հանգստաւոր հոգեհանգիստ Պիվէռի մէջ: Կը խնդրուի հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ արարողութեանց:

Դերձակներուն

ՓԱՐԻԶԻ ECOLE NORMALEի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
78 rue Cardinet, (métro Malesherbes)
Կիրակի 26 Նոյեմբեր, ժամը 5ին

ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ

Պիտի նուագէ (Festival, J. S. Bachի առթիւ) Concerto en Ré Mineur pour piano, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ 5րդ Concerto Brandbourgeois, ջութակի, սրինգի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Տոմսերը 200, 150, 100, Պարսամեան գրատունէն, 46 rue Richer եւ սրահէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը՝ 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւնը պարտադիր:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Նամակներու եւ շրջաբերականի ընթերցում:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻԹԱԼԻ.— Հ.Յ.Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբերու ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻԻ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի Խրիմեան դպրոցի կրթական մարմինը խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ աշակերտներու ծնողները այս շաբաթ, 25 Նոյեմբեր ժամը 21ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎՐԻՊԱԿ.— Ողբացեալ Տիկին Էնէզեանի կենսագրականին մէջ, որ հրատարակուեցաւ երէկ, Ա. սիւնակ, վերէն վար 14րդ տող, կ'անցնին Թուրքիա,— կարդալ՝ Թաւրիզ, ինչպէս կը հասկցուի յաջորդ տողերէն ալ:

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ընդարձակ ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարան, 640 մեծադիր էջեր, 715 երգեր, 109 նկարներ, եւն.: Դիմել ՅԱՌԱՋի հասցէով:

Գին 1500 ֆրանք, կանխիկ: Փոստի ծախքը մէջը:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փոն տ'Օպնայի կիրակնօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի Նոյեմբեր 26ին: Կը խնդրուի ծնողքներէն իրենց զաւակները դպրոց ղրկել առտուան ժամը 9ին:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթիյյի Հանգստեան Տան համար, կը փնտռուի մնայուն հիւանդապահուհի մը:

Դիմել անձամբ Պ. Ե. ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10): Tél. Pro. 28-39:

Ձեւագիտութեան դասընթացք Մարսէյլի մէջ

Անոնք որ հետեւած են կարի եւ կը փափաքին ձեւել ալ սորվիլ:

Յառաջիկայ Դեկտ.էն սկսեալ ձեւագիտութեան դասընթացք մը պիտի բացուի մինչեւ 40 ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԻՆԵՐՈՒ եւ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ:

Կարճ ժամանակամիջոցի մէջ եւ դիւրամատչելի պայմաններով, շաբաթը երկու անգամ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Դիւրըմբռնելի մեթոտով, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Դիմել, երեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6, Ահարոնեան Ակումբը, 26 rue des Convalescents: Մարսէյլ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Vendredi 24 Novembre 1950 Ուրբաթ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6314 — Նոր շրջանի թիւ 1725
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՆՔԸ ԵՒ ԲԵՐՔԸ

Ի՞նչ կ'ըսէ Բարեգործականի երբեմնի վարիչ-պատուիրակը, Նիսի գեղածիծաղ ափերէն :

« Երախտամոռացները» խորագրով գրութեան մը մէջ, «հին հաշիւներ» պրպտելով, կը յանգի «որոշ եզրակացութեանց, ոմանք վերին աստիճան հոգեպարար, ուրիշներ ալ չափազանց մտալլկիչ», (Սուրիա, 3 Հոկտ.) :

— « Այս վերջիններուն ամէնէն տխուրն ու ուշագրաւը Բարեգործականի հանդէպ ընդհանրապէս ցոյց տրուած ապերախտութիւնն է : Ցաւով ափսոսալով խորհած եմ որ, եթէ այս համազգային կազմակերպութենէն երախտաւորեալ բիւրաւոր նպաստընկալները պարտահատոյց ըլլալու տարրական բարեխղճութիւնը ունեցած ըլլային, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը այսօր տասնապատիկ ընդարձակուած և զօրացած կ'ըլլար աներկբայօրէն» :

Աւելի մանրամասնելով այս ապերախտութեան պարագաները, Հանգստեան կոչուած վարիչ-պատուիրակը դառնօրէն կ'ողբայ թէ «վրատահարար մատի վրայ կը համրուին» անոնք որ պարտահատոյց եղած, անդամագրուած կամ որեւէ ձեւով օժանդակած են Միութեան :

Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէ «բազմահազար որբերը զոր Միութիւնը գնաց փնտռել եւ ձերբակալել ? անապատներուն մէջ», անհամար ուսանողները, եղերաբախտ տարագիրները : Նոյն իսկ Նուպարեան եւ Մելքոնեան սաները :

— ... Ինքզինքս ո՛րքան երջանիկ պիտի զգայի, իբրեւ ծերութեանս փառապսակը, եթէ հաւաստիք տրուէր ինծի որ անոր բարերարեալներուն գոնէ տասնէն մէկը անդամ է արդէն, սրտանց կ'աշխատի անոր բարգաւաճումին համար» :

Զանց կ'առնենք ուրիշ յայտարարութիւններ եւ մանաւանդ ինքնագովութեան սմնեղուկ եւ սնամէջ մարգանքները — « գործատեղիիս մէջ գամուած իմ խանդակաթ հոգածութիւնս անջրպետներէն անդին կ'երթար տարածուիլ... «Գիշեր ցորեկ անոնց մասին մտածելով, բանաստեղծի հոգիովս յորդազեղ »...

Եզրակացութիւնը — իր իսկ բառերով.

— « Այս ժխտական երեւոյթը կեանքիս մեծագոյն յուսախաբութիւնը եղած է :

« Եւ անով կը բացատրուի մասամբ թէ ինչո՛ւ «Բարեգործականը» օրհնանուն հիմնադիրներուն երազած «Հայկական Ընդհանուր Միութիւնը չկրցաւ ըլլալ տակաւին» :

Անշուշտ չէր կրնար ըլլալ, եւ այսուհետեւ շատ աւելի դժուար է որ կարենայ ըլլալ :

Անհրաժեշտ չէ բանաստեղծի «յորդազեղ հոգի» ունենալ, հասկնալու համար այս դառն յուսախաբութեան հիմնական պատճառները :

Երէկ համառօտակի պարզեր էինք այն մթնոլորտը, որ կը տիրապետէ Բարեգործականի ղեկավարութեան մէջ, սկիզբէն ի վեր : Մթնոլորտ մը սահմանափակ եւ սառուցեալ, ուր հոգիները կը ցամքին, եւ միտքերը կը կծկուին :

Ըսենք, մէկ բառով, որ Բարեգործականը հորիզոն չունի : Այսինքն չունի տեսադաշտ՝ համապատասխան իր կոչումին, դիրքին և նիւթական հնարաւորութեանց :

Չի բաւեր դրամ դիզել, կտակներ եւ կալուածներ հաւաքել, եւ բաշխումներ կատարել համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Չի բաւեր գումարներ տրամադրել անմիջական կամ ընթացիկ հոգերու համար :

Այս ժողովուրդը որբանոցներ, դպրոցներ, բուժարաններ եւ հիւանդանոցներ պահած է տարիներով, երբ ոչ Բարեգործական կար, ոչ ալ միլիոնաւոր տոլար կամ ստերլին :

Անշուշտ Բարեգործականը գործօն ազդակ մը եւ հոսուն աղբիւր մը դարձաւ, աւելի լայն եւ ամուր հիմերու վրայ դնելու համար եղբայրական օգնութեան գործը :

Մարդասիրական եւ կրթական գործունէութեան ներկայ դրութիւնը կը համապատասխանէ՞ մեր իրական պահանջներուն : Կը լրացնէ՞ զանոնք : Մանաւանդ նկատի առնելով Բարեգործականի անսպառ աղբիւրները :

Միութեան հին կամ նոր վարիչները ինչո՞ւ կը զարմանան որ «բարերարեալներն» անդամ չեն անդամագրուիր :

Իրենցն էր ցանքը : Ահա բերքը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԲԱՑԱՌԻԿՆԵՐԸ — «ԱՐՄԵՆԻԱ»

Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ, երկրորդ բացառիկ թիւը, շատոնց լոյս տեսած, Պուէնոս Այրէսի «Արմէնիա»ն է :

Տասնըչորս մեծադիր էջերէ կը բաղկանայ այս հրատարակութիւնը, զարդարուած աւելի քան 60 նկարներով եւ խմբանկարներով : Տպագրութիւնն ալ՝ գոյնզգոյն, — ոսկի, կապոյտ, կարմիր, նարնջագոյն, կանանչ եւն. :

Առաջին էջին վրայ՝ Դաշնակցութեան երրորդութիւնը. վերջին էջին մէջտեղը՝ զինանշանը :

Նիւթերուն մէջ լայն տեղ կը բռնեն արտատպումներ՝ ծանօթ գրողներէ,— Դէպի երկիր (Ակնունի), Անցեալ դէմքեր (Ա. Շիրվանզադէ), Գ. Խաժակի վերջին նամակը եւն. :

Թերթին խմբագիրը, Վ. Գէորգեան, ունի փառաբանական տաղ մը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, ճիշդ երկու սիւնակ :

Ովսաննա՜ քեզ... քեզ ծնող ժողովուրդին հերոսական ...

Խումբ մը երիտասարդներ ստորագրած են յուշեր եւ տպաւորութիւններ՝ որոնք հաճութեամբ կը կարդացուին :

Ինչպէս Թէհրանի « Ալիք »ը, այս բացառիկն ալ չի պարունակեր հում նիւթեր՝ շրջանի կուսակցական կազմակերպութեան մասին : Արձանագրուած են միայն անհետացող դէմքերը :

Եթէ ժամանակ չկար ամբողջ հարաւ. Ամերիկայի մասին խօսելու, կը կարծենք թէ դժուար չէր ներկայացնել գոնէ Արժանթինի շրջանը :

Միջանկեալ յիշելով այս պարագան, կը շնորհաւորենք Արժանթինի մեր ընկերները, այս բացառիկ ճիգին համար : ՎԱՀԷ

ՏԱՐԱԳԻՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ԶԻՆՈՒՈՐ ԿԱՌՆՈՒԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Վերջին մէկ - մէկուկէս տարուան ընթացքին Գերմանիայէն եւ Աւստրիայէն Ամերիկա փոխադրուած հայ տարագիրներու մէջ կային նաեւ զինուորական տարիք ունեցող հարիւրէ աւելի հայ երիտասարդներ (19—21 տարեկան) :

Անձնական նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ բոլոր այս երիտասարդները ստացած են իրենց զինուորական թուղթերը եւ մօտ օրէն պիտի անցնին բժշկական քննութենէ : Եւ, այս նախապատրաստական ձեւակերպութեանց աւարտումէն վերջ, անոնք պիտի առնուին ամերիկեան բանակի մէջ, իրենց զինուորական ծառայութիւնը կատարելու համար :

Այս կարգադրութեան ենթակայ են նաեւ ուրիշ ազգերու պատկանող տարագիր երիտասարդները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ վերջացաւ չորեքշաբթի օր, վեց օր տեւելէ վերջ : Ամէնէն կարեւոր որոշումներէն մէկն է համաշխարհային մնայուն խորհուրդ մը ստեղծել, հսկողութիւն կատարելու համար Միացեալ Ազգերու գործունէութեան վրայ, «որպէսզի կատարէ իր առաքելութիւնը մարդկութեան առջեւ» : Այս խորհուրդին մէջ ներկայացուցիչներ պիտի ունենան բոլոր ժողովուրդները, նոյնիսկ ոչ-անկախ երկիրներու կամ գաղթավայրերու բնակիչները, ինչպէս եւ բոլոր մշակութային կամ կրօնական կազմակերպութիւնները : — Համագումարը չքանչաններ եւ պարգեւներ ալ բաժնեց գրականութեան եւ արուեստի այն վաստակաւորներուն որոնք իրենց տաղանդը ի սպաս դրած են խաղաղութեան : Հինգ միլիոն ֆրանք պիտի ստանան Սպանիացի նկարիչը՝ Փիքասօ եւ ամերիկացի սեւամորթ երգիչը՝ Փօլ Րոպէսըն : Պարգեւ մըն ալ սահմանուած է Թուրք բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթի, որուն բանաստեղծութեանց մէկ հատորը պիտի հրատարակուի Փարիզի մէջ :

76 ԱՆԳԼԻԱՑԻ երեսփոխաններ բանաձեւ մը քուէարկեցին, որով կը քննադատեն արտաքին նախարարին «անշարժութիւնը» եւ կը պահանջեն անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, բանակցելու համար Խ. Միութեան հետ, միջազգային հարցերու մասին :

Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը Անգլիոյ յանձնուած

Պոլսոյ «Ազգամ» թերթին մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը, նախորդ արտաքին գործավարը, Նէճմէտտին Սատըք դիտել կու տայ թէ Մ. Նահանգները բազմազան հոգեր ստանձնած ըլլալով ամբողջ երկրագունդին մէջ, Մեծն Բրիտանիոյ յանձնած են Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիա ընդունած է այս հոգը, որով Թուրքիոյ հետ ունեցած զինակցութիւնը կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ այս պաշտպանութեան մէջ :

Ուրեմն արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան խնդիրը պիտի լուծուի Մեծն Բրիտանիոյ գործօն մասնակցութեամբ : Այս յանձնառութեամբ, կը թուի թէ Անգլիա ետ կեցած է Միջերկրականի պաշտպանութեան զինուորական խարիսխները մինչեւ Քենիա եւ արեւելեան Ափրիկէ փոխադրելու ծրագրէն, եւ իր ուժերը պիտի կեդրոնացնէ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, ինչպէս կ'ապացուցանէ Եգիպտոսի հանդէպ բռնած դիրքը :

Լորտ Վէնսիթթարթ, Մ. Բրիտանիոյ արտաքին նախարարութեան նախկ. խորհրդականը ըսաւ թէ պէտք է պատրաստ ըլլալ երրորդ աշխարհամարտի մը համար եւ առնուազն 60 զօրաբաժիններ պահել Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Խ. Միութիւնը, այսօր, ռազմական մեծագոյն ուժը ունենալով, պատերազմ պիտի հռչակէ երբ ժամանակը գայ : «Եթէ արագ շարժինք, տակաւին ուշ չէ արգիլելու արշաւանք մը Գերմանիոյ վրայ, ինչ որ պիտի նշանակէր նոր աշխարհամարտ մը : Զխաբենք մենք մեզ խորհելով թէ երրորդ աշխարհամարտ մը անխուսափելի չէ : Կացութիւնը վտանգաւոր է : Ու մինչ 60 զօրաբաժիններու պէտք ունինք, ներկայիս մեր ունեցածը հազիւ 20 զօրաբաժնի կը հասնի : Վտանգի տակ է մեր ազգային գոյութիւնը, բայց տակաւին կարելի է զայն փրկել» :

ՌՈՒՍԵՒՊԱՐՍԻԿ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Ալի Ռազմարայի կառավարութիւնը, որ նախապէս Ամերիկայի կողմը կը բռնէր, այժմ լրջօրէն կ'աշխատի մօտենալ Խ. Միութեան եւ փարատել անոր կասկածները : Վերջերս կնքուած առեւտրական դաշնագիրը ջերմ ընդունելութիւն գտաւ ժողովուրդին, մամուլին եւ խորհրդարանին մէջ : Ռուսական քարոզութիւնը գետին կը շահի ամէն ուղղութեամբ : Թէ Ամերիկացիները եւ թէ Պարսիկները կը խոստովանին թէ Ամերիկայի տնտեսական եւ զինուորական կիսկատար օգնութիւնը բաւական չէ հակազդելու այս թափանցումին :

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Թէհրանի ռատիոն այլեւս չի հաղորդեր «Ամերիկայի Ձայն»ը : Միւս կողմէ, նոր սեղմումներ հաստատուած են օտարականներու դէմ : Նոյնիսկ զրոյց կը շրջի թէ պիտի արձակուին անցեալ տարի բանտարկուած համայնավարները :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պարսկաստան կը սպասէ որ Ամերիկացիները փութացնեն իրենց տնտեսական օգնութիւնը, բայց արեւմտեան դիւանագէտներու կարծիքով, եթէ Խ. Միութիւնը գետին գրաւէ իրանեան գործերուն մէջ, անկարելի պիտի ըլլայ հեռացնել զայն եւ Ամերիկա պիտի կորսնցնէ քարիւղի պաղ պատերազմը :

Անգլիա կը մերժէ զէնք ծախել Եգիպտոսի

Պ. Չըրչիլ խօսք առնելով երեսփ. ժողովին առջեւ ներկայացուց բանաձեւ մը դատապարտելու համար արտաքին նախարար Պ. Պեւինը, որ մերժած էր կեցնել զէնքի եւ ռազմամթերքի առաքումը Եգիպտոս : Վիճաբանութիւններէ վերջ, Պ. Պեւին յայտարարեց, թէ կառավարութիւնը, անդրադառնալով իր նախկին որոշման, կ'որոշէ յետաձգել առաքման համար պատրաստ հրասայլերու Եգիպտոս առաքումը, սպասելով այն բանակցութեանց, որոնք պիտի կատարուին յառաջիկայ շաբթու, Եգիպտոսի արտաքին նախարարին հետ, Լոնտոնի մէջ : Այս որոշումը կը վերաբերի նաեւ ուրիշ զէնքերու, որոնց առաքումը ընդհատուած էր անցեալ Օգոստոսէն ի վեր :

Պահպանողական կուսակցութիւնը բոլորովին հակառակ է ամէն տեսակ զէնքի եւ ռազմանիւթի Եգիպտոս առաքման, մինչեւ որ այս վերջինը միանգամ ընդմիշտ ճշդէ իր դիրքը անգլեւեգիպտական դաշնագրին հանդէպ : Պահպանողականները, առ հասարակ հակառակ են զէնք ղրկելու որեւէ երկիր, բացի Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցող երկիրներէն, մինչեւ որ իր սեփական պահանջները չգոհացուին : Աշխատաւորական երեսփոխան մըն ալ պաշտպանելով առաքումները դադրեցնելու տեսակէտը, ըսաւ որ ղրկուելիք զէն-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՆԱՐԵԿԵԱՆ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

(Գ. Նարեկացիի 1000ամեակին առթիւ (*)

1846 Մայիս 1ին Կ. Պոլսոյ Պէյօղլու — Բերա թաղին մէջ «Նարեկեան» անունով մշակութային ընկերութիւն մը կը հաստատուէր՝ դպրոցներու բարեկարգութեանը սատարելու համար: Ընկերութիւնը իր անդրանիկ յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ.— «... Պէյօղլուի Հայկազեան դպրատուները, բարձր սրբազան, ամենապատիւ Տ. Մատթէոս Ազգասէր եւ Ուսումնասէր Պատրիարքին յորդորանօքը՝ տեղացիք ազգասիրական ոգւով եւ իրենց ուրիշ տեղի ազգակիցներուն նմանելու փափաքով նոր Ընկերութիւն մը հաստատեցին 1846 Մայիս 1էն՝ բարեյարմար պայմաններով կարգաւորուած, եւ երանելի Սուրբ Գրիգոր Նարեկացւոյն օժանդակութեանը նուիրելով անունը դրուեցաւ Նարեկեան Ընկերութիւն: Ընկերութեանս յատուկ պաշտպան՝ Սրբազան Պատրիարքն է, եւ ընտրեալ հոգաբարձուներուն ամէնն ալ Նորին Սրբազնութիւնը կը հաստատէ» (Հայաստան, Կ. Պ. 1846 թ. 8.— Համտ. Մասիս, Կ. Պ. 1853 թ. 57):

1849ին թուլցած ըլլալով ընկերութեան կազմը՝ տոքթ. Ստեփան Ասլանեանի (յետոյ փաշա) ջանքերով կը վերակազմուի (Հ. Մ. Պոտուրեան, Հանրագիտակ, Պուքրէշ 1938, էջ 227): Թէ որքան ատեն տեւած է իր գոյութիւնը՝ անծանօթ է մեզ:

ԺԹ. դարու մէջ երկու դպրոց ծանօթ է մեզ «Նարեկեան» անունով: Առաջինը Կ. Պոլսոյ, երկրորդը Ակնի մէջ:

1) Կ. Պոլսոյ Նարեկեան դպրոցը կը գտնուէր Պէյօղլու — Բերա թաղին Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին շրջափակին մէջ: Հիմնուած կամ բացուած էր 1846ին Նարեկեան ընկերութեան կողմէ: 1853ին Մասիս (թ. 57) խօսելով Նարեկեան դպրոցի քննութեան հանդէսին վրայ՝ կը գրէր. «... Այս դպրոցը 1846ին հաստատուած Նարեկեան ընկերութեան ձեռօք բարեկարգուելով, ան ժամանակէն ի վեր անընդհատ կը շարունակէ»:

Մասիսի «բարեկարգուելով» բացատրութիւնը ենթադրել կուտայ թէ Նարեկեան դպրոցը՝ նախապէս գոյութիւն ունեցող ուրիշ դպրոցի մը շարունակութիւնն է՝ նոր անունով: Իսկապէս ալ այդպէս է: Հայաստան (1846 թ. 8) Նարեկեան ընկերութեան հիմնումի առթիւ կը գրէ.—«Պէյօղլույի ազգասէր եւ ուսումնասէր անձինք մեծ ջանիւք այն տեղի դպրատանը բարեկարգութեանը համար յանուն սրբոյ Նարեկացւոյն ընկերութիւն մը հաստատեցին ու կոչեցին Նարեկեան ընկերութիւն եւ դպրոցն ալ Նարեկեան դպրոց: Թէպէտ պիտի ջանամք որ բոլոր ունեցած դպրոցներնիս եւ ոչ մէկ մանր պակասութիւն մը ունենան, բայց այս Նարեկեան դպրոցին ամենակատարեալ բարեկարգութեանը համար մէկ մասնաւոր ջանք մը ունենալնիս հարկ է մեզի, Պէյօղլուի Եւրոպացի բնակիչներուն պարսաւանքէն ամենեւին ազատ եւ գովեստներուն արժանի ըլլալու համար նոյն դըպրոցը, անոր հետ ալ բոլոր ազգը» (Համտ. այս մասին Հանդ. Ամսօրեայ, Վիէննա 1905, էջ 76 եւ 79):

Դպրոցիս մասին լուսաբանութիւն մը կը գտնենք նաեւ Հայրենիքի (Կ. Պ. 1895 թ. 1275) քով, որ կը գրէ.— «Բերայի Նարեկեան վարժարանը 1846ին շինուեցաւ եկեղեցիին ծախքով Միսաք Ամիրային միւթէվէլլիութեան ժամանակ: Շէնքը փայտէ էր, եւ կը գտնուէր Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին շրջափակին մէջ:

1853ին Նարեկեան ընկերութիւնը «նոր կարգադրութիւններ ընելով, դպրոցին խնամատարութիւնը 12 խոհեմ եւ բանիբուն անձանց» կը յանձնէ (Մասիս, անդ): Նոյն տարին դպրոցի ուսման նիւթերն էին. քրիստոնէական վարդապետութիւն, հայերէն, գաղղիերէն, սրբազան եւ ազգային պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, ճարտասանութիւն, թուաբանութիւն, գեղեցկագրութիւն եւ երաժշտութիւն: Իսկ ուսուցիչներն էին՝ Տէր Գրիգոր Աճէմեան եւ Մանուկ Գ. Աղասեան, վերջինս Սամաթիոյ Ս. Սահակեան վարժարանի նախկին աշակերտ: Դպրոցը տարին երկու անգամ քննութեան հանդէս կը սարքէր, Ա. վեցամսեային եւ դպրոցական ամավերջին:

1858ին, իբրեւ թաղական, տոքթ. Ստեփան Ասլանեան կը յաջողի մանկավարժական նորանոր դրութիւններ մտցնել դպրոցին մէջ, որուն մասին հիացումով կը պատմեն այն ատենի աշակերտները (Հ. Ամսօրեայ, անդ՝ էջ 146):

1868ին, թաղեցիներու ծախքով դպրոցը կը վերաշինուի, այս անգամ քարուկիր: Բայց 1870 Մայիս 24ին Բերայի մեծ հրդեհին հրոյ ճարակ կ'ըլլայ: Հին շէնք մը, որ 1870ի հրդեհէն ետքը իբր աղքատանոց ծառայած էր թաղին չքաւորներուն՝

1877ին նորոգուելով՝ Նարեկեան դպրոցի կը վերածուի (Հայրենիք, անդ՝ թ. 1275):

Նարեկեան դպրոցը 1905ին տակաւին կանգուն էր Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին բակին մէջ (Հանդ. Ամսօրեայ, անդ՝ էջ 79):

2) Ակնի «Նարեկեան դպրոց»ը հիմնուած է 1858ին: Ակնէն տրուած տեղեկութեան մը համեմատ՝ 1862ին դպրոցն ունէր 230 աշակերտ եւ կը կառավարուէր աւագ ուսուցիչէ մը (Ապուչեխցի Գրիգոր Երեմեան պատուելի) եւ երկու օգնական ուսուցիչներէ (Ազարիա Դերձակեան եւ Յարութիւն Տէր – Պօղոսեան): Ուսման ծրագիրը հետեւեալն էր: — Կրօնագիտութիւն, սրբազան եւ ազգային պատմութիւն, Հայերէն, ճարտասանութիւն, վայելչագրութիւն եւ երաժշտութիւն (Մէնմուայր Հավատիս, Կ. Պ. 1862, թ. 257):

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(*) Ս. Գրիգոր Նարեկացիի ծնած տարին սովորաբար 950ը կ'ընդունուի, սակայն գիտականօրէն ճշդուած չէ այս թուականը:

Կրօնը իբրեւ ազդակ ազգապահպանման

ԺՆԵՒ.— Երբ ազգ մը կրօնք մը ունի ուրիշ ազգերու կրօնքէն տարբեր, ու երբ այդ ազգը անքակտելի կապերով միացած է իր ազգային կրօնքին, անտարակոյս միշտ «տարբեր» պիտի մնայ միւս ազգերէն:

Եթէ նոյն իսկ այդ ազգը իր լեզուով, մշակոյթով եւ հողով (երկիրով) կը նմանի ուրիշ ազգերու, կամ լուծուած է անոնց մէջ, պիտի զանազանուի սակայն անոնցմէ, ցորչափ ինքնուրոյն ազգային կրօնք մը ունի:

Կրօնքին նայելով կարելի պիտի ըլլայ ըսել. «Այս մարդը այսինչ ազգին կը պատկանի»:

Ասոր առաջին օրինակը կը ներկայացնեն Հըրեաները: Հեռու մնանք պահ մը Հրեան արհամարհելու հինէն ի վեր տարածուած կարծիքէն: Եթէ քիչ մը անաչառ ըլլանք, պիտի տեսնենք որ մեծ նմանութիւններ կան Հրեաներուն եւ Հայերուն միջեւ:

Մի՛ խրտչիր, ընթերցող բարեկամ, մոռցի՛ր վայրկեան մը թէ Հրեան... խոշոր քիթ ունի, կամ վաշխառու է, եւայլն, եւ իբրեւ քրիստոնեայ մէկդի դիր սա հին ոխը, թէ Հրեաները Քրիստոսը խաչեցին: Մոռցիր պահ մը այս ամէնը, որ քու միտքդ կը շեղեցնէ ուղիղ մտածումէ, եւ պիտի տեսնես որ մեր եւ անոնց միջեւ շատ կան բաղդատելի կէտեր:

Քննենք հիմա ասոնցմէ կարեւորագոյնը, կրօնքը, եւ ջանանք օգտուիլ անոնց փորձառութենէն:

1900 տարի առաջ Հրեաները կորսնցուցին իրենց պապենական հողը, Պաղեստինը, հռոմէական լեգէոններուն դէմ մղուած անհաւասար կռիւէ մը ետք (Տիտոս, 70 Ք. Ե.):

Ու լեգէոնները ցրուեցին անոնց ալ «մնացորդաց»ը հռոմէական կայսրութեան բոլոր անկիւնները, մանաւանդ Սպանիա եւ Դակիա, արդի Ռումանիա:

Հողը ձեռքէ ելաւ:

Յաջորդ սերունդները կորսնցուցին իրենց հրէական ազգային մշակոյթը, որ արդէն մեծ ազդեցութիւն մը չունէր ուրիշ ազգերու մշակոյթին վրայ:

Ասոր օրինակները կը վկայեն: Հայնէի գրականութիւնը գերմանական է, ոչ թէ հրէական ազգային գրականութիւն: Պերկսոնի փիլիսոփայութիւնը Ֆրանսական է: Տիզրայէլի Անգլիացիի պէս վարեց Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը: Այնշթայն իր (յարաբերական տեսութեամբ) հրէական մաթեմաթիքը չէ որ առաջ տարաւ: Բայց չերկարենք օրինակները:

Դարերու ընթացքին՝ Հրեաները կորսնցուցին նաեւ իրենց ազգային լեզուն, եբրայերէնը:

Քրիստոնեայ եւ մահմետական ժողովուրդներէն հալածուած՝ թափառեցան Եւրոպայէն Ասիա ու Ափրիկէ, այսօր մինչեւ Ամերիկաները: Ու խօսեցան իրենց ապրած երկիրներու լեզուն: Միջին Եւրոպային մէջ միայն կազմուեցաւ տեսակ մը հրէական աշխարհաբար, «իտիշ», որ մեծ մասամբ սխալ խօսուած գերմաներէն մըն է, որուն վրայ աւելցուած են քանի մը սպաներէն, սլաւական եւ եբրայերէն բառեր: Բայց ուրիշ երկիրներու Հրեաները չեն հասկնար զայն:

Հրէական ազգային լեզուն, եբրայերէնը, կորսուեցաւ իբրեւ բերանացի արտայայտութեան միջոց: Ան մնաց միայն իրենց Սուրբ Գրքին, Thoraին եւ աղօթքներու լեզուն: (Սիոնական շարժումէն, ու մանաւանդ Իսրայէլի պետութեան անկախութենէն ի վեր, Հրեաները վերսկսան սորվիլ եբրայերէնը):

Ուրեմն հողը, մշակոյթը եւ լեզուն կորսուեցան: Հրեաները կը գտնուէին ապազգայնացման վտանգին առջեւ: Ու այնքան լաւ զգացին այս վտանգը, որ, համախմբուեցան ազգապահպանման միակ ազդակին շուրջ որ կը մնար իրենց ձեռքը, — կրօնքը, փրկարար լաստ մը ապազգայնացման ովկէանին մէջ:

Արդարեւ, կրօնքը փրկեց զիրենք, մանաւանդ անոր համար որ, այդ կրօնքը «տարբեր» էր աշխարհի միւս կրօնքներէն:

Հրեայ կրօնականները, խախամապետները (խախամ, եբրայերէն՝ գիտուն) այնքան լաւ զգացին այս «տարբերութեան» կարեւորութիւնը, որ դարերու ընթացքին ջանացին խտացնել անջրպետը:

Անշուշտ չկրցան կարեւոր փոփոխութիւններ մտցնել իրենց հաւատոյ հանգանակին մէջ, բայց աւելցուցին «արտաքին» այն ամէն հաւատալիքները կամ պայմանները զորս կարելի էր աւելցնել:

Այնպիսի բաներ, որոնք ծիծաղելի կը թուին մեզի այսօր:

Ամէն մարդ գիտէ շաբաթ օրով կրակ չվառելու պարագան, բայց գիտէի՞ք նաեւ շաբաթ օրով չճամբորդելը, գիր չգրելը, թուղթ չպատռելը, ամէն օր գլուխը գդակով ճաշելը, կաթնեղէնը եւ մսեղէնը միեւնոյն ճաշի ատեն չուտելը, հոսանքն ի վեր չկարենալ լողացող բադին միսը չուտելը, եւ ասոր նման բաներ, ընդամէնը 760 պայման:

Մի զարմանաք, թէեւ ծիծաղելի՝ սակայն այս տեսակ պայմաններն են որ փրկած են Հրեան:

Ինչպէս Քրիստոնեաները չեն հասկցած Քրիստոսի վարդապետութեան բարձրութիւնն ու ազնուութիւնը — վկայ՝ 2000 տարուան պատերազմները — այնպէս ալ հրեայ պարզ մարդը չէր կըրնար միշտ հասկնալ իր կրօնքին խոր իմաստը:

Բայց երբ իրեն ըսուի.— «Կաթը եւ միսը միասին պիտի չուտես, մեծ մեղք է, Մովսէս ըսաւ», ամէնէն անխելքը կը հասկնայ:

Ինծի ծանօթ, զարգացումի տէր Հրեայ մը կ'ըսէր Միջին Դարու մեծ խախամի մը անունը տալով.— «Եթէ ան մեզի պատուիրած ըլլար որ ամէն Հրեայ հինգ վայրկեանը անգամ մը իր քթին ծայրը պիտի բռնէ, այսօր մենք այդ սովորութիւնը պիտի ունենայինք»:

Թէեւ խախամապետները այս սովորութիւնը չմտցուցին իրենց կրօնքին մէջ, բայց ասոր նման 760 սովորութիւններ կամ պայմաններ դրին: Անոնցմէ քանի մը հատը յարգողը կը զանազանուի իբրեւ Հրեայ՝ ուրիշ ազգերէ:

Անգամ մը եւս կրկնենք: Կրօնքը եղաւ Հրեաներուն համար ազգապահպանման միակ միջոցը: Ամէն անոնք որ թեթեւ մը շեղեցան իրենց կրօնքէն՝ կորսնցուցին իրենց հրէութիւնը: Ու այսպէս, 1900 տարուան ընթացքին եբրայական 12 ցեղերէն 10ը կորսուեցան, երբ անհատնում հալածանքներէ ընկճուած՝ հեռացան իրենց կրօնքէն: Այսօրուան Հրեաները երկու ցեղի սերունդ են:

Տակաւին կարելի է ուրիշ ազգերէն օրինակներ բերել, ազգապահպանման մէջ կրօնքին կատարած մեծ դերը ցոյց տալու համար: Բայց ուրիշ տեղ չփնտռենք, ինչ որ մեր աչքին առջեւ ունինք, եւ յաջորդով վերադառնանք մեր կրօնքին:

ՓԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

«Համազգային»ի վերակազմութիւնը Փարիզի մէջ

Մօտ երկու ամիս առաջ «Համազգային»ը վերակազմուած տեսնելու նախանձախնդրութեամբ կարգ մը նախկին անդամներ եւ համակիրներ ժողով մը գումարած էին եւ ընտրած առժամեայ վարչութիւն, որու պաշտօն տրուած էր պատրաստել նոր անդամներու ցանկ մը ու մօտաւոր ապագային հրաւիրել ընդհանուր ժողով, ընտրելու համար Շրջ. վարչութիւնը:

Այդ ժողովն էր որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 18ին, շաբաթ գիշեր Le Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Ներկայ էին մօտ յիսուն անդամ – անդամուհիներ, նախանձախնդիր՝ Հայկ. մշակոյթի զարգացման: Համազգային եւ Հայ Ճեմարան,— ո՞ր Հայն է որ չի խանդավառուիր այս երկու անուններով: Ճիշդ այդ ոգեւոր մթնոլորտին մէջ էր որ ատենապետը բացուած յայտարարեց ժողովը:

Դիւանի ընտրութենէն ու զանազան ձեւակերպութիւններէ վերջ առժամեայ վարչութեան կողմէ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան կարդաց գրաւոր զեկուցումը որ յստակօրէն կը պատկերացնէ Համազգայինը իր բոլոր կողմերով: Ահա անոնց ամփոփումը.—

«Երկու թուականներ մասնաւորաբար մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն 28 Մայիս 1928 եւ 1930ի Մարտի սկիզբը:

Առաջինը կը զուգադիպի պատմական մեծ թուականի մը — Մայիս 28ին — հիմնարկութիւնն է Համազգային Կրթական եւ Հրատարակչական ընկերութեան Գահիրէի մէջ, երկրորդը՝ Պէյրութի Ճեմարանին բացումը:

Կրթական եւ հրատարակչական որակուած, հաւատքի եւ խանդավառութեան այս գործը որ ազազուն տունկ մըն էր երկու տասնեակ տարիներ առաջ, այսօր կը ներկայանայ հաստաբուն ծառի մը բոլոր կարելիութիւններով:

Համազգային եւ Ճեմարան շատ սիրելի անուններ են հայութեան համար, մէկը հպարտ է

միւսով, մին գաղափարն է, միւսը կենդանի գործը, երկուքն ալ յարգանքի արժանի հաստատութիւններ :

Այս ընկերութեան նպատակն է, օժանդակել հայ լեզուի, մտքի եւ մշակոյթի տարածման, հոգալ հասնող սերունդի հայեցի կրթութիւնը, հասցնել բարձր ուսումով ու հոգիով կրթական եւ հանրային գործիչներ :

Համազգայինի Ճեմարանի հիմնադիրներէն երկու կարկառուն անուններ կը յիշուին այսօր Լ. Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան: Այսօրուան պէս կը յիշեմ 1930ի Մարտի սկիզբը, Ֆլօրիա ճաշարանի վերնայարկը հաւաքուած էինք 30—40 մտաւորականներ: Վերջին գիշերն էր, յաջորդ առտուն Շանթ եւ Աղբալեան պիտի մեկնէին Պէյրութ, հիմը դնելու համար Ճեմարանին : Խանդավառ եւ հաւատաւոր խօսքեր փոխանակուեցան աղջերթի մաղթանքներով: Ու գացին անոնք, լծուեցան գործի շատ համեստ պայմաններու մէջ: Մին ծանօթ գրագէտ թատերագիր, միւսը մանկավարժ ու քննադատ – բանասէր, ուսուցչական ասպարէզին կը նուիրէին իրենց կեանքի մնացեալ տարիները:

Հայ ազգի ճակատագիրը դարբնելու լծուեցան այս հաւատաւոր առաքեալները հեռատեսութեամբ եւ գուրգուրանքով եւ այսօր արդէն Ճեմարանը ունի 80 աւարտականներ որոնց 25ը ուսուցիչներ են ազգային վարժարաններու մէջ, գնահատուած ու բարեխիղճ: Շատերը կը փորձեն գրական աշխատանք, անոնց մէջ կան արդէն գնահատուած գրական դէմքեր, բժիշկներ, ճարտարապետներ ու գիտնականներ :

Քսան տարիներու տքնաջան աշխատանքէ վերջ այսօր Ճեմարանը ունի նաեւ նիւթական լայն եւ ապահով պայմաններ: Լ. Շանթ Ամերիկայէն դարձաւ 127.000 տոլարով — 50 միլիոն ֆրանք : Ճեմարանը ունի իր սեփական շէնքը շնորհիւ Փալանճեան կտակին (20.000 անգլիական ոսկի): Ունի նաեւ առանձին տպարան, ընթերցարան, գրապահեստ, գրադարան յարակից սրահներով :

Եթէ Շանթն ու Աղբալեանը եղան սիրտն ու հոգին ճեմարանին, Համօ Օհանջանեանն ալ մնաց հիմնադիր ղեկավարը Համազգայինի, կեանքին մինչեւ վերջին վայրկեանը :

Համազգայինը զարկ տուաւ նաեւ հրատարակչական գործին: Ունի բազմաթիւ հրատարակութիւններ, դասագիրքեր, տարեցոյցներ: Լոյս կ'ընծայէ իր պարբերաթերթը «Ակօս»ը լուրջ բովանդակութեամբ :

Լիբանանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցած է Համազգայինը իբրեւ իրաւա – բարոյական անձ պետութեան օրէնքի առջեւ:

Ձեռք բերուած այս յաջողութիւններու մէջ իրենց բաժինը ունին նաեւ Գասպար Իփէկեան եւ ուրիշներ, ինչպէս նաեւ ուսուցչական կազմը որ գիտցաւ ցոյց տալ զոհաբերական ոգի սկզբնական շրջանէն սկսեալ :

Համառօտ այս տեղեկութիւնները լսելէ վերջ մեզի կը մնայ բերել մեր ալ աշխատանքի բաժինը որու համար հաւաքուած ենք հոս, սակայն նախ քան գործի անցնիլը աւելորդ չըլլայ թերեւս երկու խօսք ըսել Ֆրանսայի համեստ մասնակցութեան մասին :

Նախ քան վերջին պատերազմը Ֆրանսայի մէջ ալ գոյութիւն ունէին մարմիններ, պահուած են վարժարաններ Շավիլի, Առնուվիլի եւ Իթալիի մէջ, կազմակերպուած են գրական դասեր, տօնուած է Րաֆֆիի հարիւրամեակը 1937ին: Ֆրանսական կառավարութեան մօտ կատարած էր դիմումին շնորհիւ Ճեմարանի մէջ երկու սաներու տարեթոշակ ապահովուած է: Թարգմանուած է ֆրանսերէնի Րաֆֆիի «Խենթը» :

Այսօր պիտի ընտրենք նոր վարչութիւն: Լծուինք հաւատքով աշխատանքի եւ վստահ եղէք որ երբ դրական աշխատանք տանողներ կան, նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւններ չեն որ պիտի պակսին»:

Զեկուցումը ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով ու ժողովը անցաւ օրակարգի միւս հարցերու քննութեան :

Արձանագրուած անդամներու թիւն է ներկայիս 70: Կարծիքներու փոխանակութենէ վերջ որոշուեցաւ ընտրել 7 հոգինոց Շրջ. վարչութիւն մը :

Ձայներու մեծամասնութեամբ ընտրուեցան. — Տիկին Խոնդկարեան, Պ. Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, Դաւիթ Դաւիթխանեան, Կարօ Ուշաքլեան, Պետրոս Զպուքճեան, Երուանդ Յարութիւնեան եւ Վահէ Օշական :

Պարտականութիւն դրուեցաւ նորընտիր վարչութեան վրայ լիազօրութիւն ստանալ Պէյրութի Կեդր. վարչութենէն կազմակերպելու Ֆրանսայի միւս շրջանները մինչեւ պատգամաւորական ժողովի մը գումարումը: Անդամներու կողմէ եղան զանազան թելադրութիւններ ապագայ գործունէութեան մասին :

Ժողովը ցրուելէ առաջ որոշեց համակրական խօսք ուղղել Համազգայինի կեդր. վարչութեան եւ Ճեմարանի տնօրէն Պ. Լ. Շանթի:

Մշակութային մարզին մէջ հսկայ գործ կայ կատարելիք Ֆրանսահայ գաղութին մէջ: Պէտք է մշակել յատուկ ծրագիր՝ հիմնուելով տեղական պայմաններու վրայ : Մեր կարծիքով Համազգայինը Ֆրանսայի մէջ բացի իր հիմնական առաջադրութիւններէն, պէտք է ջանայ հայկ. մշակոյթը ծանօթացնել Ֆրանսացիին եւ փոխադարձաբար, որպէսզի ստեղծուի սերտ գործակցութիւն, անշուշտ հնարաւորութեան սահմաններու մէջ: Վըստահ ենք որ նորընտիր վարչութիւնը պիտի արդարացնէ իր վրայ դրուած բոլոր յոյսերը :

Պ. Զ.

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԹԻԹՕ պիտի արտօնէ ամերիկացի դիտողներուն, որպէսզի Եուկոսլաւիա գալով անձամբ ստուգեն Մ. Նահանգներու կողմէ ղրկուելիք ուտեստեղէնի եւ այլ իրերու բաշխման եղանակը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւլէական ուժի յանձնախումբին նախագահը յայտարարեց, թէ բրիտանացի լրտես Ֆուքսի տուած տեղեկութեանց հետեւանքով, Խ. Միութիւնը կրցաւ մէկ, թերեւս երկու տարի արագացնել իր աշխատանքները հիւլէական ռումբի պատրաստութեանց մէջ: Այսպէսով, կարգ մը գաղտնիքներ պարզուած ըլլալով, նախագահը աւելորդ կը գտնէ անոնց պահուիլը: Կ'առաջարկէ մինչեւ անգամ հիւլէական ռումբի նմոյշներ ցուցադրել մեծ քաղաքներու ցուցափեղկերուն մէջ...

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 19 Նոյեմբեր, տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական եօթներորդ մրցումը A.S.Meudonի դէմ, բարակ մաղուող անձրեւի մը տակ:

Խաղը սկսաւ արագ ու վճռական: Մեր աշխոյժ մարզիկները բուռն յարձակողականով մը պահ մը շուարումի մատնեցին հակառակորդը: Մեր տղաքը զգալի յառաջդիմութիւն մը կատարած են, գնդակախաղի թէքնիքին սկսած են տիրապետել՝ իրենց նուրբ ու ճարպիկ խաղարկութեամբ: Ընդհանուր խանդավառութեան, հանդիսականներու բուռն ծափերու տարափով շարունակուեցաւ խաղը, գրեթէ միշտ տիրապետող: Դժբախտաբար մեր առաջինը իր Ա. պարտութիւնն է որ կը կրէ 3—2:

Միշտ միեւնոյն հիւանդագին սովորութիւնն է որ կը շարունակուի: Դատաւորը անկողմնակալ էր առաջին կիսախաղին որ վերջացաւ 1—1 :

Բ. կիսախաղին այն ատեն ակնբախ էր իր դերը հանդէպ Հ. Մ. Մ.ի որ հանդիսականները գրեթէ անխտիր ընդվզեցան: Անտեսեց առնուազն երկու փենալթի ի նպաստ մեր տղոց: Հակառակորդը ոտքի հարուածներով վիրաւորեց մեր մարզիկներէն երեքը: Հ. Մ. Մ.ի մարզիկներէն նշանակելի էին, բերդապահը, Զ. Առաքելեան (խըմբապետ), Ժ. Լօշեան եւ Վարուժան: Բոլոր հանդիսականները կը հիանային մեր տղոց վարպետ խաղարկութեան վրայ :

Թող ներեն գիտել տալու իրենց պակասութիւնը: Անհոգ են հակառակորդին վրայ մօտէն հսկելու մէջ: Յաճախ վերջապահները շատ կը յառաջանային՝ ձգելով բերդը վտանգի տակ եւ պարտութեան պատճառ դառնալով: Մեր պահեստին չտեսնուած պարտութեան մը ենթարկուեցաւ : Բերդապահը եւ երկու խաղացողներ վիրաւորուելուն խաղի սկզբնաւորութենէն տասը վայրկեան վերջ: Սակայն պատճառը պէտք է փնտռել կարծեմ իրենց յոգնութեան... անքնութեան մէջ : Մարզիկը հանգստի պէտք ունի շաբաթական աշխատանքէն ետք: Պէտք է այս պարտութիւնը դաս մը դառնայ:

Paris Football եւ l'Equipe մեծ գովեստով կը խօսին Հ. Մ. Մ.ի մասին :

X Երկու խօսք ալ 12 Նոյեմբերի թատրոն – պարահանդէսի մասին: Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի առաջին ձեռնարկն էր այս որ անցաւ յաջող: Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Օր.ներ Մառի Կառվարենց, Աստուալեան, Շաքէ (երգ), Օր. Շահինեան եւ Գ. Ամիրայեան (արտասանութիւն): «Դգումի վաճառականը» Նոր Սերունդի կողմէ: Դժբախտաբար նկատելի էր «բարձր դասու» բացակայութիւնը: Մինչեւ ե՞րբ այս անտարբերութիւնը: Ի՞նչ կը կորսնցնեն եթէ, փոխանակ շարժանկարի սրահները զարդարելու՝ գային այս երիտասարդներուշարժումը քաջալերէին, հայկական հարազատ ու հաճելի պահ մը անցընելով : Սրահը կը թնդար ազգային երգերով, հայրենի ծարաւը հոսեցնելով սիրտերու մէջ: Մարզական յանձնախումբը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ. Ալիքսանեանի եւ Օր. Մարի Գօրգիկեանի, իրենց տքնաջան աշխատութեան համար, ինչպէս մեր բոլոր բարեկամ – բարեկամուհիներուն որոնք իրենց օգնութիւնը տրամադրեցին մեր ձեռնարկներուն յաջողութեան :

Ց. ԴԻՏՈՂ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՁԻՇ)

Բ.— ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Ըսի արդէն թէ պատերազմի ընթացքին գըլխաւոր դերակատարներն էին երկու դիւանագէտներ, որոնք խուլ պայքար կը մղէին, ձեռք առնելու համար ղեկը քաղաքական նաւուն. մին Սըր Նէյլուըլ Հիւկէսընն էր, Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանը, իսկ միւսը, Հէռ Ֆօն Փափէն, գերման դեսպանը :

Թրքական հողի վրայ փոխադրած էին անոնք կռիւը, որ կը մղուէր հսկայ կայսրութեան մը, եւ այն շրջանի եւրոպական ամենազօրաւոր տէրութեան միջեւ :

Ամէն մարդ կրնայ վկայել թէ մինչեւ վերջին վայրկեանը այս կռիւը պահեց իր ասպետական նկարագիրը: Եւ այս երկու դեսպաններուն գեղեցիկ «խաղարկութեան» շնորհիւ էր մասամբ, որ Թրքական հողը փրկուեցաւ պատերազմի արհաւիրքէն, կռուախնձոր մը մնալով հանդերձ քաղաքական կալուածին մէջ :

Շատ բան չեմ գիտեր Սըր Նէյլուըլի մասին. իր արտաքին երեւոյթը միայն ծանօթ էր ինծի. միջահասակ, արդէն իսկ ալեխառն մազերով, Անգլիացիի չէր նմաներ շատ :

Խիստ բնական եւ արժանավայել կեցուածք մը ունէր: Աւելի վերջ, երբ անգլ. դեսպանատունէն գաղտնի թուղթեր անցան ձեռքս, տեսայ թէ սովոր էր իրատես եւ խղճամիտ կերպով արձանագրութիւններ կատարելու: Ճշդապահ մարդու մը դիրը ունէր: Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ուղղուած տեղեկագրերու ծրագիրները, զոր իր իսկ ձեռքով պատրաստած էր, հազուագիւտ ուղղամտութեան մը դրոշմը կը կրէին եւ հիացած եմ յաճախ իր ծայրայեղօրէն ճշգրիտ ու սեղմ ոճին վրայ :

Մինչեւ պատերազմին նախօրեակին Սըր Նէյլուըլ Հիւկէսըն եւ Հեռ Ֆօն Փափէն յաճախ կը տեսնէին զիրար, նոյնիսկ Անգարայի մէջ կ'ըսէին թէ երկու դեսպանները բարեկամներ էին: Չեմ գիտեր թէ որ աստիճան ճիշդ է այդ, եւ արդէն, մեծ կարեւորութիւն մըն ալ չունի :

Ամէն պարագայի, պատերազմը բրտօրէն խըզեց այդ յարաբերութիւնը: Մարդկօրէն, խիստ դժուար էր մէկ օրէն միւսը բոլորովին անգիտանալ իրարու գոյութիւն ... եւ չբարեւել իրար :

Սըր Նէյլուըլ եւ Ֆօն Փափէն միջոցը գտան կացութեան յարմարելու : Երբ իրարու հանդիպէին փողոցը, սրճարանի մը կամ պաշտօնական ընդունելութեան մը մէջ, կը բարեւէին իրար հին ծանօթներու կամ ազգականներու պէս որոնց ընտանիքները գժտուած են իրարու հետ, բայց իրենք իրենց հաշւոյն, չեն ուզեր խառնուիլ անոնց վէճին :

Ալեխառն մազերով երկու դեսպաններուն բարեւը կը կայանար հազիւ թէ նշմարելի գլխու շարժումի մը մէջ :

Այլեւս չպատահեցաւ երբեք որ իրարու ձեռք սեղմեն անոնք, որովհետեւ իրենց շրջապատը պիտի չհանդուրժէր ատոր, բայց համատարած պատերազմի այդ աշխարհին մէջ, ասպետական եւ սրտաշարժ բան մը կար գլխու այդ բարեւին մէջ, որ միշտ կը յուզէր ներկաները: Թերեւս անոր շնորհիւ էր մասամբ, որ գոնէ Թուրքիոյ մէջ, պատշաճութեան եւ վայելչութեան սահմանին մէջ տեղի ունեցաւ այս պայքարը, զոր ճակատագիրը պարտադրած էր այս մարդոց :

Հեռ Ֆօն Փափէն իմ պետս էր. օրինակելի ուղղամտութիւն մը ունէր եւ ուշագրաւ ատելութիւն մը՝ Ազգային Ընկերվարութեան հանդէպ : Ուրեմն ինչո՞ւ կը ծառայէր Հիթլէրի :

Իրականին մէջ, Հիթլէրէն աւելի իր հայրենիքին կը ծառայէր: Միտքը կ'աշխատէր անընդհատ, գտնելու համար համաձայնութեան միջոցներ եւ կանխելու համար մեծագոյն չարիքը :

Ցանցանքը ի՞րն է եթէ ի զուր անցան իր հաշտարար ջանքերը: Պատմութիւնը իր վճիռը չէ տուած տակաւին Ֆօն Փափէնի մասին, թերեւս օր մը իր ժամանակակիցներէն աւելի արդարադատ ըլլայ ան :

Գերման դեսպանը Անգարայի մէջ առնուազն իր անգլիացի պաշտօնակիցին չափ յարգ ու պատիւ կը վայելէր, բայց անկէ աւելի մեծ էր իր կարեւորութիւնը արտաքին յարաբերութեանց վրայ ունեցած ազդեցութեան շնորհիւ: Թուրքիոյ մէջ գերման քաղաքականութիւնը անգլիականէն շատ աւելի ուժգին թափով մը ի յայտ կուգար եւ Ֆօն Փափէն ստանձնած էր Թուրքիոյ պահապան հրեշտակի պաշտօնը, այն ճակատագրական ժամերուն, երբ երրորդ Ռայխը, վերջացնելէ յետոյ Պալքաններու պատերազմը, հասած էր իր զօրութեան գագաթնակէտին :

(Շար.)

քերը կրնան գործածուիլ Եգիպտոսէն քշելու համար անգլիական ուժերը ։

✕ Պաշարման վիճակ հռչակուեցաւ Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ եւ Փորթ Սայիտի մէջ, ուր, համալսարաններու եւ բարձրագոյն վարժարաններու ուսանողները դասադուլ յայտարարած են եւ կ՚ուզեն ցոյցեր կազմակերպել Մեծն Բրիտանիոյ դէմ ։ Գահիրէի մէջ 12.000 ուսանողներ կատարեցին առաջին ցոյցը, «անկցի բրիտանական աշխարհակալութիւնը» աղաղակներով ։ Կառավարութիւնը արգիլեց անմիջապէս ։ Ներքին նախարարը յայտարարեց, թէ վճռած է բոլոր կարելի միջոցներով արգիլել այս կարգի խռովութիւնները ։

ՔՈՐԷԱ, ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԿՆՃԻՌՆԵՐ

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Տին Էչիսըն հերքեց այն տեղեկութիւնները, թէ արեւմտեան պետութիւնները համաձայնած են հաստատելու չէզոք գօտի մը Եալու գետի հարաւային եզերքին վրայ ։ Աւելցուց սակայն թէ այդ մասին զանազաններու կողմէ եղած են կարգ մը առաջարկներ, զորս կը քննենք ուշադրութեամբ ։

Իրազեկ շրջանակներու տեղեկութեանց համաձայն Պ. Պ. Էչիսըն եւ Մարշըլ, ինչպէս նաեւ միւս արեւմտեան պետութիւնները վերջնապէս ճշդած են այն բոլոր քաղաքական կէտերը, որոնք պիտի ներկայացուին համայնավար Չինաստանի կառավարութեան՝ Քորէայի հարցին առթիւ ։ Աւելի անստոյգ է սակայն հարցին զինուորական կողմը ։ Չի գիտցուիր թէ ինչ պիտի ըլլայ զօր. Մէք Արթըրի դիրքը խնդրոյ առարկայ չէզոք գօտիի մասին ։ Կը վախցուի մինչեւ անգամ, որ ամերիկեան տաք–գլուխ զինուորներ ճեղքեն գետը եւ մտնեն Մանչուրիոյ հողէն ներս, ինչ որ կրնայ նոր բարդութեանց դուռ բանալ ։

Կ՚ենթադրուի սակայն, թէ կարմիր Չինաստանի պատուիրակութիւնը պիտի մերժէ բանակցութեանց ձեռնարկել Քորէայի հարցին շուրջ եւ միայն պիտի պաշտպանէ իր մեղադրանքը՝ Ֆորմոզայի մէջ ամերիկեան միջամտութեան դէմ ։

1951Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ բացը գոցելու համար, կառավարութիւնը ազգ. ժողովին կ՚առաջարկէ 320 միլիառ ֆրանքի փոխառութիւն մը կնքել եւ 192 միլիառ ճարել նոր տուրքերով ։ Այսպէս, ընկերութեանց տուրքը 24 առ հարիւրէն պիտի բարձրանայ 34 առ հարիւրի, տարեկան 600.000 ֆրանքէն աւելի եղած եկամուտի տուրքը՝ 18 առ հարիւրէն 23 առ հարիւրի, առեւտրական գործառնութեանց տուրքը՝ 1 առ հարիւրէն 1.20 առ հարիւրի, նոր տուրք մը սպառողնութեանց յատուկ հաստատութիւններէ եւն. ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ սկսան վիճաբանութիւնները Հնդկաչինի մասին ։ Անդրծովեան երկիրներու նախարարը, Պ. Լըթուրնօ, որ վերջերս վերադարձաւ Հնդկաչինէն, մէկ ժամ տեւած ճառով մը շեշտեց Հնդկաչինը ամէն գնով պաշտպանելու անհրաժեշտութիւնը, որովհետեւ անոր սահմանները, ազատ աշխարհի սահմաններն են ։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ, պատերազմիկ երկու կողմերն ալ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն վճռական ճակատամարտի մը համար ։ Կ՚ենթադրուի թէ 120.000 Չինացիներ եւ հիւս. Քորէացիներ համախմբուած են 90 քիլմ. երկայնութեամբ ճակատի մը վրայ, որ կ՚երկարի Թաէչոնէն Հուիչոն ։ Կը սաստկանան միւս կողմէ հրոսակային կռիւները, դաշնակից բանակներու թիկունքին վրայ ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ Սթրազպուրկի խորհրդաժողովին մէջ միանգամ ընդ միշտ լքուեցաւ Եւրոպական Դաշնակցութեան մը գաղափարը, նկատի ունենալով որ Մեծն Բրիտանիա վճռապէս կը հակառակի այդ ծրագրին ։

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը Clamartի դէմ, Stade de la Cavée (rue de la Cavée) ։

Պահեստին ժամը 13.15ին ։ Ա. ժամը 15ին, ժամադրավայր դաշտին վրայ ։ Հաղորդակցութեան միջոց Օթօպիւս 190 եւ 190b, իջնել Route de la Cavée ։ Բոլոր մեր հայրենակիցները ջերմօրէն կը հրաւիրուին ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՃՕՍԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ

Կը տօնուի մեծ շուքով Դեկտեմբեր 10ին, կիրակի իրիկուն Mutualitéի սրահը ։

Նախագահութեամբ՝
Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

★

Կրընոպլի մէջ

Կիրակի, 26 նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէնէն)
Բանախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու ։
Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

★

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոռտոյի Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի ։

Այս կիրակի ժամը 15.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն ։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։
Հանդէսէն վերջ խնջոյք — Մուտքը ազատ է

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք թերթիս բարեկամներէն Պ. Դ.է 2000 փրանք, Յառաջի 25ամեակին առթիւ ։

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Maison - Laffitteէն Պ. Քէչիչեան հազար ֆր. կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Հաճի Անդրանիկ Եղիայեանի մահուան առթիւ ։

Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle Mazenod ։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մշակութային Միութեան ։ Ի ներկայութիւն Յոբելեարին ։

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն ։

Կը խօսին Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Փրոֆ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ ։
Գեղարուեստական բաժին ։ — Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿԱՐՏԱՆ. — Ողբացեալ ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, առաւօտ ժամը 8էն սկսեալ տեղի կ՚ունենայ պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Պիվէռի մէջ ։ Կը խնդրուի հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ արարողութեանց ։

ՓԱՐԻԶԻ ECOLE NORMALEի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
78 rue Cardinet, (métro Malesherbes)
Կիրակի 26 Նոյեմբեր, ժամը 5ին

ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ

Պիտի նուագէ (Festival, J. S. Bachի առթիւ) Concerto en Ré Mineur pour piano, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ 5րդ Concerto Brandbourgeois, ջութակի, սրինգի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ ։

Տոմսերը 200, 150, 100, Պարսամեան գրատունէն, 46 rue Richer եւ սրահէն ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Իր բեմական 40ամեայ գործունէութեան առթիւ կը ներկայացնէ ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ ։ Դեկտ. 3ին, ժամը 20.45ին, Mutualitéի մէջ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ. — Վանի Տընաշէն գիւղացի Արմենակ Սահակեան Պոլսէն, կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Ենովք Սահակեան (Վանի Պայտակ գիւղացի), որ Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուի ։ Իմացնել Համազասպ Օհաննէսեանին 10 Maison Bayard, Vaulx en Velin, Rhône ։

ՊՈՌՏՈՅԷՆ Տ. Էմէկսիզեան եւ Մարսէյլէն Ա. Զորպաճեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը եւ մօրաքրոջը տղան Տիրան Էմէկսիզեան, Օրտուցի որ 1937էն մինչեւ 1939 Նիսի եւ Քանի մէջ աշխատեր է իբրեւ կարսօն եւ 1943ին ալ գերի իյնալով եղած է Սթալակ 11aի մէջ ։ Տեղեկացնել Աբիսողոմ Զորպաճեանի, 1 Bld. des Dames, Մարսէյլ ։

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը՝ 78 rue Rabelais ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայութիւնը պարտադիր ։

ՎԻԷՆ. — Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահը ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Նամակներու եւ շրջաբերականի ընթերցում ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԻԹԱԼԻ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբերու ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, 17 rue Ampère, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։ Ըլլալ ճշդապահ ։

ԻՍԻԻ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի Խրիմեան դպրոցի կրթական մարմինը խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ աշակերտներու ծնողները այս շաբաթ, 25 Նոյեմբեր ժամը 21ին, Խրիմեան սրահին մէջ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Մխիթարեան Նախկին Սաներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ դեռ չարձանագրուած ընկերները, անպատճառ ներկայ ըլլալ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Միութեան հաւաքատեղին, 40 La Canebière, Բ. յարկ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախարբերդցիական Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, հայրենակից Մարտիկեանի սրահին մէջ, Պալըտիւք ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, սովորական սրճարանին մէջ ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Անախյլէի Հանգստեան Տան համար, կը փնտռուի մնայուն հիւանդապահուհի մը ։

Դիմել անձամբ Պ. Ե. ՍԱՐԱՖԵԱՆի, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10) ։ Tél. Pro. 28-39 ։

ՍՊԱՍՈՒՀԻ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան ։ Դիմել թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով ։

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Կիներու յատուկ confectionի համար լաւ ձեւող բանուորուհի մը կ՚ուզուի, տունի մէջ աշխատելու պայմանով ։ Դիմել Յառաջի ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր· Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գինը 7 Ֆր· C. C. P. Paris 1678-63

Samedi 25 Novembre 1950 Շաբաթ 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6315 – Նոր շրջան թիւ 1726

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԳԼԽՈՒՆ ՎԵՐԵՒ

Նոյեմբեր 22ին վերջացաւ խաղաղութեան կուսակիցներու երկրորդ համագումարը, Վարշաւայի մէջ :

Ձախակողմեան մամուլը ցնծութեամբ կ'աւետէ ժողովին յաջողութիւնը: Իսկ միւս հոսանքները, մէջն ըլլալով նաեւ ընկերվարականները, կը չարունակեն վերապահ կամ քննադատական դիրք մը բռնել :

Ինչպէս առաջին համագումարին մէջ (Սթոքհոլմ), այս անգամ ալ քուէարկուած բանաձեւերը կը բխին Մոսկուայի նշանախօսքերէն : Ուղղակի կամ անուղղակի :

Օրուան հրատապ հարցերու մասին դրուած են ճիշդ այն պահանջները ինչ որ ամէն օր կ'արծարծուի Խ· Միութեան եւ իրեն ենթակայ կազմակերպութեանց կողմէ :

Միշտ նոյն ակնոցը եւ դեղագիրը, որեւէ հարց լուծելու համար :

Թէեւ բուռն ճառեր խօսուեցան շատ մը պատուիրակներու կողմէ, սակայն բանաձեւերը խմբագրուած են վարպետօրէն, գոհացում տալու համար չափաւոր հոսանքներուն :

Այսպէս, բանաձեւ մը կը պահանջէ Քորէայի հարցը լուծել խաղաղութեամբ, ետ քաշելով օտար զօրքը, դադրեցնելով ամերիկեան միջամտութիւնը Ֆորմոզայի դէմ, ինչպէս եւ թշնամութիւնները՝ Վիէթ – Նամի (Հնդկաչին) դէմ :

Գերմանական հարցին վերաբերող բանաձեւը կը կրկնէ Մոսկուայի ծանօթ պահանջը, — միացեալ եւ ապազինեալ Գերմանիա, ետ քաշելով գրաւման բանակները: (Նոյն պահանջը Ճափոնի համար):

Ուրիշ բանաձեւ մը կը ճշդէ «Նախայարձակում» բառին իմաստը — «ոճրապարտ պիտի ըլլայ այն պետութիւնը որ առաջին անգամ զինեալ ուժը կը գործածէ ուրիշ պետութեան մը դէմ, որեւէ պատրուակով »:

Կը յիշուի թէ Ազգաժողովին առջեւ ալ այսպէս կը բացատրէր խորհրդային պատուիրակը :

Միեւնոյն աղբիւրէն կը բխին միւս բանաձեւերը .—

Անկախութիւն բոլոր գաղթային ժողովուրդներուն համար: — Դատապարտութիւն ցեղային խտրութեանց :

Ոճրագործ հռչակել այն պետութիւնը որ առաջին անգամ կը գործածէ զանգուածային բնաջնջումի զէնքերը: Խստիւ արգիլել այդ կարգի զէնքերը :

Աստիճանաբար կրճատել բոլոր զինեալ ուժերը: Վերստուգիչ յանձնախումբ մը կազմել Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ:

Անյապաղ ժողովի հրաւիրել հինգ մեծերը (հինգերորդը՝ Չինաստան), լուծելու համար միջազգային կնճիռները եւն· :

Երկու նշանակալից նորոգութիւններ՝ այս անգամ .—

1· Բոլոր խորհրդարաններուն կողմէ քուէարկել օրէնք մը՝ արգիլելով պատերազմի քարոզութիւնը :

2· Ստեղծել խաղաղութեան համաշխարհային խորհուրդ մը, որ պիտի ներկայացնէ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները, Ազգաժողովին անդամ ըլլան թէ ոչ :

Այս Խորհուրդին պաշտօնը պիտի ըլլայ «հրաւիրել Միացեալ Ազգերը որ արդիւնաւորապէս կատարեն իրենց պարտականութիւնները եւ ապահովեն հաստատուն եւ տեւական խաղաղութիւն մը, համապատասխան՝ բոլոր ազգերու կենսական շահերուն »:

Խորհուրդը կը բաղկանայ 180 անդամներէ, իսկ դիւանը՝ 22: Նախագահն է ֆրանսացի հռչակաւոր գիտնականը՝ Ժոլիօ – Քիւրի, որուն պիտի աջակցին տասը փոխ – Նախագահներ: Ընդհանուր քարտուղարն ալ Ֆրանսացի մըն է, եօթը օգնականներով :

Ինչպէս կը տեսնէք, Համագումարը, որ կը յաւակնի «խաղաղասէր մարդկութեան վաւերական ձայնը» ներկայացնել, իր հաստատած Խորհուրդով պիտի դառնայ տեսակ մը վերստուգիչ կազմակերպութիւն՝ Ազգաժողովին գլխուն վերեւ:

Կը նշանակէ թէ պիտի խորանայ ազդեցութեան պայքարը, նոր ճեղք մը բանալով խաղաղութեան ճակատին վրայ :

Կը խօսինք տակաւին:

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՏ ՈՒՇ ԵՆ ՄՆԱՑԵՐ

«Ժամանակակից հայ մամուլը եւ իր դերը »— այս խորագրին տակ, Պէյրութի «Երիտասարդ Հայուհի»ն փափուկ խնդիր մը կը յուզէ, իր մէկ աշխատակցին միջոցաւ :

Երկու գիտակից անձեր իր կարծիքը հարցուցած ըլլալով, յօդուածագիրը կը թուէ հայ մամուլին զանազան թերութիւնները, եւ անհրաժեշտ կը գտնէ հիմնական վերանորոգում մը :

Բազդատաբար չափաւոր են իր տեսութիւնները, բայց մակերեսային: Բուն վէրքը շատ աւելի խոր է, եւ կարօտ՝ հիմնական, գիտական վերլուծման :

Այո, «հայ խմբագրի մը պարտականութիւնները աւելի ծանր են այսօր, քան եղած են որեւէ շրջանին: Կը ներկայացնեն կատարեալ միսիոն մը: Կոչում մը»:

Եւ անշուշտ կը պահանջեն որոշ պատրաստութիւն :

— « Մինչդեռ ամէն մարդ, այսօր, հոն կը մտնէ առանց ինքն իր վրայ նայելու»:

Զանազան դիտողութիւններէ վերջ, յօդուածագիրը կը յանգի եզրակացութեան մը որ այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ ... ջաղացքէն կուգայ·

— « Մեր ամէն մէկ գաղութին համար, Գրիգոր Արծրունի մը պէտք է: Առանց նման յայտնութեան՝ ոչ մեր մամուլը պիտի կրնայ բարձրանալ, ոչ ալ մեր մտաւորականութիւնը պիտի կրնայ իր դերը կատարել, գոհացուցիչ արդիւնքով: Ցատկանշական է որ զանազան նուիրատուներ շա՛տ գտնուեցան մեր մէջ, բայց չգտնուեցաւ մէկը որ հաւնէր հայ խմբագրի մը գաղափարներուն եւ անոր տրամադրէր նիւթական լայն միջոցներ՝ այդ գաղափարներուն մշակումին եւ տարածումին համար: Իսկ Գրիգոր Արծրունին միակը մնաց մեր պատմութեան մէջ» :

Արտագրելով այս եզրակացութիւնը, ձեզի կը ձգեմ լուծել հետեւեալ հանելուկը,—

« Երիտասարդ Հայուհի»ն Գր· Արծրունին կը փնտռէ իբրեւ միտք եւ կոչո՞ւմ, թէ իբրեւ մէկը որ նիւթական ապահովութիւն վայելելով, արժանաւորապէս կը կատարէր իր դերը :

Կարծեմ Արծրունին ինք ալ պիտի զարմանայ, տեսնելով որ իր կարօտը կը քաշեն, լեռ ու ձոր կտրելէ վերջ ...

ՎԱՀԷ

1875Ի ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ վերահաստատելու համար, երեք արմատական երեսփոխաններ բանաձեւ մը ներկայացուցին Ազգ· Ժողովին: Սահմանադրութեան վերաքննութեան վիճաբանութիւնները պիտի սկսին չորեքշաբթի օր :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ դէմ պայքարը սաստկացած ըլլալով, աջակողմեան երեսփոխան մը հարցապնդում ուղղեց կառավարութեան, որպէս զի միջոցներ ձեռք առնէ: Պայքարը աչքի կը զարնէ մասնաւորապէս Ժիռոնդի (Պոռտօ) եւ Շառանթ – Մառիթիմի նահանգներուն մէջ, ուր ամերիկեան խարիսխներ հաստատուած են, զինամթերքի եւ պաշարի փոխադրութեան համար:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը լուծելու համար բանաձեւ մը ներկայացուցին կարգ մը չափաւոր եւ տը Կոլի կուսակից երեսփոխաններ : Բանաձեւը կ'ըսէ թէ «Կոմինֆորմը հինգերորդ զունդի դեր մը սահմանած է իր ազգային արբանեակներէն իւրաքանչիւրին: Այս առթիւ բողոքելով բանակին դէմ կատարուած նախատինքներուն եւ ամէն տեսակ գրգռութեանց դէմ, բանաձեւը կը պահանջէ լուծել Կոմինֆորմին ենթակայ կազմակերպութիւնները եւ արգիլել անոնց գործունէութիւնը, արգիլել այն հրատարակութիւնները որոնք սահմանուած են Կոմինֆորմին նշանախօսքերը տարածելու, պաշտօնանկ ընել ընտրովի ժողովներու այն անդամները եւ պետական այն պաշտօնատարները որոնք կը պատկանին Կոմինֆորմի ենթակայ կազմակերպութեանց, եւ վերջապէս աքսորել դատապարտել օրինազանցները :

ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի տեղաւորուին Հունգարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ, փոխադարձ համաձայնութեամբ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կարմիր բանակէն վեց գունդեր պիտի հաստատուին Փէչթայի եւ սահմանամերձ քաղաքներու մէջ, իսկ հունգարական վեց գունդեր Ռուսիա պիտի ղրկուին, մարզուելու համար :

Անգլեւեգիպտական վէճը

« ԱՐԻՒՆ ՊԻՏԻ ՀՈՍԻ, ԵԹԷ... »

Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Ազզամ փաշա, երկու ժամուան խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, արտաքին նախարարի օգնական Պ· Մէքքիի հետ, արաբական ընդհ· հարցերու մասին :

Այս խորհրդակցութենէն վերջ, Ազզամ փաշա յայտարարեց օրագրողներուն, թէ խռովութիւններ եւ արիւնհեղութիւններ պիտի պատահին, եթէ Մեծն Բրիտանիա չհեռացնէ իր զինուորները Եգիպտոսէն: 1936ի դաշնագիրը, որ մինչեւ այսօր հասած է իր նպատակին, մեռած է այլեւս: Այժմ անպէտ է եւ ընդհարումներու դուռ միայն կրնայ բանալ: Կը մնայ գիտնալ է ինչ ձեւի յուղարկաւորութեան պիտի արժանանայ,— ազգային յուղարկաւորութի՞ւն պիտի կատարուի, թէ պարզապէս պիտի նետուի մոռացութեան գիրկը :

— « Մեծն Բրիտանիա պէտք է ըմբռնէ թէ Եգիպտոսի բարեկամութիւնը աւելի արժէք ունի իրեն համար, քան խարիսխ մը Սուէզի ջրանցքին շուրջը,— խարիսխ մը, որ մեկուսացած է եւ ատելի եգիպտացի ժողովուրդին համար : Եգիպտոս պատրաստ է պաշտօնական զինակցութիւն մը կնքելու Մ· Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ արեւմտեան աշխարհի հետ, պայմանով որ կարենայ գործակցիլ հաւասարէ հաւասար, բոլորիս համար թանկագին գաղափարականներու իրականացման ճամբուն վրայ :Արեւմուտքի աջակցութիւնը վայելող Եգիպտացիները կրնան աւելի մեծ թիւով զինուորներ տրամադրել շրջանի պաշտպանութեան համար, քան Բրիտանացիները: Անգլեւեգիպտական դաշնագրի մահը պէտք է ծափահարուի բոլորէն, մինչեւ իսկ Անգլիացիներէն »:

Ազզամ փաշա քննադատեց նաեւ Ֆրանսան, դատապարտելով անոր աշխարհակալութիւնն ու հին ձեւի գաղթատիրութիւնը Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ: «Մարոքցիներու գանգատները նոյնիսկ աւելի արդար են քան այն դժգոհութիւնները, զորս Եգիպտացիները ունին Անգլիացիներու դէմ: Արաբական աշխարհը, Բաղտատէն մինչեւ Հնդկաց ովկէանոս, պատրաստ է գործակցելու արեւմտեան ժողովրդապետութեանց հետ : Այդ աշխարհը ձեզի հետ է: Ձեր բարեկամն է: Եւ ձեզ պիտի չլքէ որեւէ ձեւով »:

Անգլիոյ երեսփ· ժողո[illegible]ջեւ եւ Եգիպտոս զէնք ղրկելու հարցին [illegible] · բրիտան[illegible] կառավարութիւնը ստիպու[illegible] փոխել [illegible] պահպանողականներէ աւե[illegible] իսկ կուսակ[illegible] բու պնդումներուն վրայ: Ա[illegible] [illegible]մաթիւ [illegible] երեսփո[illegible] պահանջեցին [illegible] կառավարութենէն, արգիլել ամէն [illegible] զէնքի [illegible] առաքումը, այլապէս [illegible] [illegible] կառավարական քաղաքականութեան դէմ : Կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ նկատի առնել այս պահանջը, որովհետեւ հազիւ վեց ձայնի մեծամասնութիւն ունի երեսփ· ժողովին մէջ եւ յամառելով կրնայ փոքրամասնութեան մէջ մնալ ու տապալիլ: Նախարար Պ· Մէք Նիլ, որ չինական պատուիրակութեան հետ Նիւ Եորք պիտի երթար, ստիպուեցաւ մնալ Լոնտոն, ի հարկին քուէ մը աւելի ապահովելու համար բրիտանական կառավարութեան :

Ձեռնարկներ՝ Քորէայի պատերազմը

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ ՎԵՐՋԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քորէայի հարցը քաղաքական գետնի վրայ կարգադրելու նպատակով, բրիտանական կառավարութիւնը, հաշտարար բովանդակութեամբ ծանուցագիր մը ղրկեց Փեքինի կառավարութեան :

Մեծն Բրիտանիա իր այս ծանուցագրով կը վստահեցնէ չին համայնավարները, թէ Քորէայի մէջ ՄԱԿի նպատակներուն իրականացումը երբեք պիտի չվտանգէ Չինաստանի ապահովութիւնը : Ծանուցագրի յանձնումը արդիւնք է միայն Մեծն Բրիտանիոյ նախաձեռնութեան, բայց կը համապատասխանէ՝ անգլեւամերիկեան ու ֆրանսական բանակցութեանց ոգիին: Թէեւ քիչ բան ծանօթ է այս բանակցութեանց մասին, բայց որոշ է որ Բրիտանացիները կ'ուզեն կարելի եղածին չափ չուտով քաղաքական հասկացողութեան մը գալ Չինաստանի հետ: Անգլիոյ մէջ կը վախնան, որ ամերիկեան մեծ ուժերու կեդրոնացումը Մանչուրիոյ սահմաններուն վրայ, կրնայ պատերազմի մը յանգիլ Չինաստանի հետ եւ միակ մտածումը, թէ այս բանը կրնայ պատահիլ, սարսուռ կը պատճառէ Անգլիացիներուն:

Ինչպէս գրած էինք, աշխատաւորական 70 երեսփոխաններ, ուրիշներու հետ միասին, ճնշում կը բանեցնեն կառավարութեան վրայ, որպէսզի խաղաղութեամբ կարգադրուի Քորէայի սահմաններու խնդիրը: Այս միեւնոյն երեսփոխանները, քննադատելով իրենց կառավարութեան քաղաքականութիւնը, կը պահանջեն բանակցութեանց ձեռնարկել նաեւ Խ· Միութեան հետ, հարթելու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՎԵՆԵՏԻԿԸ ՄԵՐ ՎԱՆՔՈՎ

Եւրոպայի մէջ թերեւս ոչ մէկ տեղ բնութիւնը մարդոց ձեռքէն ստացած է այնքան ինքնատիպօրէն սիրուն [illegible] միանգամայն միջավայրին հետ այնքան ներդաշնակ զարդ մը ինչպէս Ադրիականը Վենետիկ քաղաքով:

Անոր ամբողջ պատմութիւնը, կառուցումը անկայուն ջուրերէ կազմուած աւազանի մը մէջ, որքան բնութեան անզուսպ տարրերուն քմահաճոյքին դէմ աննկուն կամքի ու պայքարի զմայլելի օրինակ մըն է, Վենետիկն ալ, իբրեւ քաղաք նոյնքան եւ աւելի մարդկային ստեղծագործ ոգիին գեղեցկագոյն յղացումներէն մին է:

Ճամբորդ մը որ Վենետիկ կը հասնի, ուրիշ ոեւէ տեղէ շատ աւելի, իսկոյն կ'ենթարկուի ամբողջապէս անոր բացառիկ հմայքին, կը մոռնայ ամէն ինչ եւ իր ետին կը թողու արդէն ամբողջ արտաքին աշխարհ մը իր կենսասպառ աղմուկներով:

Երբ այդ ծփուն քաղաքը երկրամասին հետ միացնող երկար կամրջակին ճամբուն վրայէն կը դիտենք Ադրիականի այդ մասին, Լակունէի ջինջ, կապոյտ ու խաղաղ ջուրերը, ինչպէս նաեւ քիչ հեռուն քաղաքին տանիքներուն վրայէն դուրս ցցուող Սուրբ Մարկոսի զանգակատունը եւայլ շէնքերու գմբէթները, կարծես կը զգանք արդէն թէ արտասովոր երեւոյթի մը ականատես պիտի ըլլանք: Եւ երբ իրապէս քաղաք հասնելէ վերջ մեր «կոնտոլ»ը կը սկսի հանդարտօրէն սահիլ ջրանցքներուն վրայէն, անցնելով երկու կողմերուն վրայ բարձրացող մեծ ու փոքր բնակարաններու, ապարանքներու մէջէն, անկարելի կ'ըլլայ խուսափիլ հոգեկան այն խորունկ փոփոխութենէն որուն ակամայ կ'ենթարկուինք ի տես տարաշխարհիկ այդ տեսարաններուն որոնք իրարու կը յաջորդեն մեր աչքերուն առջեւ:

Ոչ մէկ աղմուկ կը խանգարէ հանդարտութիւնը Վենետիկի մէջ: Ջրանցքներուն վրայ միայն մակուկավարներուն ձեռքերուն մէջ թիերու ճարտար դարձուածքներէն գոյացող շողփիւնը կամ ատեն ատեն իրենց «հօյ» բացականչութիւնն է որ լսելի կ'ըլլայ: Հոն ուր «կոնտոլ»ը պէտք է փոխէ իր ընթացքը դառնալով անկիւնէ մը, մտնելու հա[illegible]ուրիշ ջրանցքէ մը ներս: Հօյ, որպէսզի ա[illegible] սահող երկար կտուցաձեւ վերջաւորու[illegible] այդ մակոյկները չբախին իրարու: Հօ՛յ, — այդ է իրենց ազդանշանը: Մերթ կոկորդային թաւ ձայնով մը, եւ կամ աւելի սուր, աւելի եղանակաւոր այդ բացականչութիւնը ջրանցքներուն [illegible] մէջէն հաճելի բան մը ունի եւ կարծես բան մը կ'աւելցնէ տեղւոյն հմայքին վրայ:

Խիտ խիտ, իրարու քով շարուած հնամեայ շէնքեր հինցած կղմինտրներով: ԺԴ. դարու գոթական ոճին քով Վերածնունդի նոյնքան նրբաճաշակ սիւնազարդ ճակատ մը: Քիչ մը աւելի անդին յանկարծ ԺԷ. դարու ճաշակով պատշգամ մը իր սիրուն երկաթեայ բազրիքը կը ցուցադրէ տան մը վերնայարկէն: Հոս թաղարներու մէջ ծաղիկներ, հոն նոր լուացուած ճերմակեղէններ վար կը կախուին պատուհաններէն: Ամէն ինչ լոկ քմահաճոյքէ մը ներշնչուած եւ սակայն դարձեալ ներդաշնակութեան, ինքնատիպ զգայնութեան մը արդիւնքն են անոնք:

Կոնտոլը կ'անցնի փոքր կամուրջներու տակէն, ոմանք մարմարեայ, ուրիշներ աղիւսով շարուած, հին ու մգլոտած քարերով, բայց մին միւսէն սիրուն: Քանի՞ հատ են անոնք քաղաքին մէջ: Երեքհարիւրութսունէ աւելի, կ'ըսեն, իրարու միացնելու համար հարիւրտասնեւեօթը մեծ ու փոքր կղզիներ:

Քանի մը վայրկեան վերջը ահա գլխաւոր լայն ջրանցքը, «Քանալ Կրանտէ»ն: Հոն մեծ ու փոքր շոգեմակոյկներ օրն ի բուն մէկ եզերքէն միւսը հանդիպելով կը փոխադրեն ժողովուրդը: Ապարանքներուն շքեղութիւնը գլխաւոր ջրանցքին վրայ շատ աւելի հարուստ տեսարան մը կը պարզէ: Անոնք կը պատմեն մեզի Վենետիկի անցեալ մեծ փառքը: Չէ՞ որ ամբողջ տասը դար անոնք տարածած էին իրենց զինուորական ու տնտեսական տիրապետութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, մինչեւ Կիպրոս, մինչեւ Տարտանէլի նեղուցը: Հոն են մեծ պալատները, Սքալցի, Պեզարօ, Փալացցօ Վենտրամին, ուր 1883ին յանկարծամահ կ'ըլլար գերման մեծ երաժիշտը Վակնըր: Հապա զմայլելի Քա՛ տ՛օրօն, Րիալթօյի համբաւաւոր կամուրջը, Սուրբ Մարկոսի հրապարա՞կը իր գոհար եկեղեցիով, աննման Փիացէթթան, Տօճերու պալատը, Փոնթէ Տէի Սօսփիրին: Քիչ մը աւելի քարափին վրայէն կ'երեւի արդէն Սուրբ Ղազարի կղզիին զանգակատունը:

Ի տես անոր ինչպէ՞ս կարելի է այլեւս զսպել անգամ մըն ալ Մխիթարեան հայրերուն մօտ երթալու բուռն փափաքը:

Եւրոպայի մէջ ո՞ւր կարելի էր հայրենի կարօտը գոհացնել եթէ ոչ այդ հայաշունչ կղզիին մէջ:

Այս ամառ այդ անդիմադրելի փափաքը իմ մէջ, անգամ մըն ալ յայտնուեցաւ, մանաւանդ որ կ'ուզէի այցելել նաեւ բարեկամիս Գուրգէն Մ. Ալէմշահի նորակառոյց դամբարանը:

Բայց ինչպէ՞ս լուծել ժամանակի հարցը:

Ամերիկացի զբօսաշրջիկներու խումբը, որուն ամբողջ հոգը իմ վրաս է, այս անգամ ըստ ծրագրին, Մուրանոյի կղզիէն ինքնաշարժ նաւով ուղղակի պիտի մեկնի դէպի Լիտօ: Կ'օգտուիմ առիթէն, ճամբան Սուրբ Ղազարի կղզին ցամաք ելլելու:

Ո՞ւր այդպէս, կը գոչեն զբօսաշրջիկները, երբ նաւակը անակնկալ կերպով կը մօտենայ կղզիին: «Վերջը կը բացատրեմ» կ'ըլլայ պատասխանս, երբ արդէն նաւակը վերստին ճամբայ կ'ելլէր:

Ժամանակը ուշ է, եւ մութը կոխելու վրայ, ուստի կ'աճապարեմ: Աբբահայրը հազիւ թէ երեկոյեան աղօթքէն վերջ մատուռը թողած, կ'առաջնորդէ զիս իր սովորական համակրելի ժպիտով դէպի հիւրանոց:

Ներողութիւն կը խնդրեմ իրմէ այս անժամանակ այցելութեանս համար, կ'ըսեմ թէ ներկայ ամառուան վերջին այցելութիւնս դէպի Վենետիկ պիտի չուզէի աւարտել առանց գոնէ քանի մը վայրկեան վանքին մթնոլորտին մէջ անցընելու: Մանաւանդ, կ'ըսեմ, կ'ուզէի անպայման այցելել Գուրգէն Ալէմշահի դամբարանը: Աբբահայրը իսկոյն ոտքի կը կանգնի եւ կ'ուզէ զիս անձամբ առաջնորդել դէպի հոն, բոլորովին մթնելէ առաջ:

Կ'անցնինք պարտէզներու մէջէն արագացնելով մեր քայլերը եւ պահ մը վերջը կանգ կ'առնենք սպիտակ քարէ կերտուած դամբարանի մը առջեւ, անսեթեւեթ, բայց ճաշակաւոր:

Գուրգէն Մ. Ալէմշահ
Երաժիշտ

Արդարեւ ինչ բան կարելի է աւելցնել այդ պարզ արձանագրութեան վրայ, քանի որ իր թողած գործը ամէնէն պերճախօս տապանագիրն է եւ իր անմոռանալի յիշատակը ամէնէն գեղեցիկ զարդը իր դամբարանին:

Երեկոյեան այդ ժամուն, մթնոլորտը արդէն աւելի քաղցր է ու աւելի մելամաղձոտ քան օրուան որեւէ պահուն, իսկ պարագային դառնութիւնը բոլորովին արտասովոր զգացումով մը կը վարակէ զիս:

Խզելով տիրող լռութիւնը կ'ըսեմ.— «Աբբահայր, անդարմանելի այս կորուստին առջեւ մեծ մխիթարութիւն մըն է մեզի համար գտնալ թէ ան գոնէ կը հանգչի այլեւս ձեր մօտ, վանքին հովանիին տակ, ուր ամէն վայրկեան իր շիրիմին շուրջ պիտի լսելի ըլլան մայրենի լեզուն եւ հայ երգը, որով պիտի չթառամի նաեւ իր յիշատակը»:

Մինչ այդ արդէն վերադարձած ենք վանք եւ հրաժեշտ կ'առնեմ, յայտնելով իրեն իմ երախտագիտութիւնս եւ կը շտապեմ դէպի կղզիին կամրջակը ուրկէ հեռուէն կը նշմարեմ ինքնաշարժ նաւուն լոյսերը: Մինչ այդ յանկարծ ականջներուս երգեցողութեան ձայներ կը հասնին վանքէն: Վերի յարկի սրահներէն մէկէն կուգան ձայները: Վանքին աշակերտութիւնն է կամ աբեղաներն են որ շարական մը կ'երգեն:

Երբ նորէն մակոյկ կը մտնեմ, զբօսաշրջիկները հետաքրքիր են եւ կ'ուզեն գիտնալ թէ ի՞նչ էր այդ կղզին եւ թէ ինչու կ'ուզէի ամէն գնով այցելել հոն: Ճամբան առիթը կ'ունենամ բացատրել իրենց ամէն ինչ, իսկ պանդոկ հասնելէ եւ ճաշելէ վերջ, երբ զիս առանձին նստած կը տեսնեն ծովահայեաց պատշգամին վրայ, շուրջս կը հաւաքուին, շարունակելու համար նոյն խօսակցութիւնը: Այդպէս կ'անցնի այդ իրիկուն:

Յաջորդ առաւօտ նախաճաշի պահուն անոնցմէ մէկն, յայտնի բժիշկ մը իր բնակած նահանգին մէջ, իր գոհունակութիւնը կը յայտնէր նախորդ օրուան լսածներուն համար, ցաւելով միանգամայն որ առիթ չունեցան այցելելու նաեւ այդ հաստատութիւնը, ուր Լորտ Պայրըն եւս թողած է այնքան հետաքրքրական յիշատակներ: «Հայերուն մասին լսած էի, սակայն ոչ այնքան որքան երէկ, եւ այժմ վստահ եղէք, այսուհետեւ բոլորս ալ շատ աւելի պիտի հետաքրքրուինք Հայերով»:

Այս առթիւ, գաղափար մը կը ծագէր այդ պահուն միտքիս մէջ,— Ինչո՞ւ ֆրանսահայ գաղութին համար, որ ամէնէն բազմաթիւն է Եւրոպայի մէջ, Սուրբ Ղազարու վանքը տեսակ մը ուխտատեղի չէ եղած մինչեւ այժմ: Երբ այլեւս ճամբորդութիւնները այնքան դիւրացած են Եւրոպայի մէջ եւ Վենետիկ քաղաքն ալ օթեւանելու բոլոր դիւրութիւնները կ'ընծայէ, ինչո՞ւ ամէն ամառ արձակուրդի առթիւ Հայերը խմբովին չեն այցելեր այդ չքնաղ կղզին, ուր վստահ եմ որ գրկաբաց պիտի ընդունուին Մխիթարեան հայրերուն կողմէ: Մանաւանդ, կը կրկնեմ, Եւրոպայի մէջ ո՞ւր կարելի է հայրենի կարօտը մասամբ գոհացնել եթէ ոչ հոն, Սուրբ Ղազարու կղզիին մէջ:

Գ. ՔԻՐԷՍԹԻՃԵԱՆ

ՊԱՏՆԷՇԻ ՎՐԱՅ

(«ՅԱՌԱՋ»Ի 25 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Աննահանջ վճռականութեամբ, եւ տոկուն ջիղերով՝ Շաւարշ Միսաքեան քսանհինգ տարիներէ ի վեր լոյս քաղաքին մէջ կը հրատարակէ «Յառաջ»ը:

Երբ մարդիկ, 20րդ դարու նիւթապաշտ հոգեբանութեամբ, իրենց կարելին ի գործ կը դնեն ապահով եւ հանգիստ կեանքի մը ի խնդիր, անդին ուրիշներ հաւատաւոր մոլեռանդներ, տիւ ու գիշեր իրար խառնած, մոռցած մարդկային ամենատարրական հաճոյքներն իսկ, գերագոյն ճիգով մը, իրենց մտքի ու հոգիի ձէթը կը հեղուն՝ վառ պահելու համար Լուսաւորչի կանթեղը:

Այս վերջիններէն մէկն է Շաւարշ Միսաքեան:

Քառորդ դար մը ամբողջ, Փարիզի մէջ ուր ամէն քայլափոխի ապասերումը իր երախները բացած կուլ կուտայ երիտասարդ ու անփորձ հայորդիները.— Հոն, մարդ մը, համակ եռանդ ու կորով, ամբողջական ճիգերու լարումով՝ կեցած պատնէշի վրայ, իր «Յառաջ»ով, իր հայկական ճառագայթումներով մաքառեցաւ այդ ապասերման վտանգին դէմ:

Այսօր փարիզահայ գաղութը եւ փարիզահայ երիտասարդութիւնը շատ բան կը պարտին, իրենց ազգային դիմագծի պահպանման տեսակէտէն՝ «Յառաջ»ին եւ անոր ոգիին ու շունչին՝ Շաւարշ Միսաքեանին:

Դեռ աւելին. այս հայ մարդը, որ չի գար համալսարաններէ, համալսարանէ մը աւելի գործ ըրաւ մեր արեւմտահայ լեզուի մաքրագործման եւ անաղարտ պահպանման համար:

Այսօր արեւմտահայերէնը, իր զտումի, պըրկումի եւ մաքրագործման տեսակէտէն շատ բան կը պարտի Շաւարշ Միսաքեանին: Ան, ինչպէս անխոնջ պահակ մը, հսկեց եւ դեռ կը հսկէ մեր լեզուի սրբազան մաքրութեանը վրայ:

Այս առթիւ, մեր պաշտօնակիցներէն՝ «Յուսաբեր», «Յառաջ»ի 25ամեակին առիթով իր արդար գնահատանքը տալէ վերջ կ'եզրակացնէ:

— «Երրորդ դասարանի իր վկայագիրով իսկ՝ Շաւարշ Միսաքեան շատ աւելին ըրաւ, շատ աւելին տուաւ, քան կրցան ընել ու տալ քանի մը համալսարաններ աւարտող շատ ուրիշներ: Չենք վախնիր ըսելու, թէ ինք աշխարհին աւելի տուաւ, քան աշխարհը տուած էր իրեն: Պէտք է՞, որ յիշեցնենք հիմա, թէ փրոֆէսէօրի տիտղոս ու գըլխարկ կրող մարդիկ կան այսօր մեր հրապարակին վրայ. որոնք բառերու վրայ կը քրտնին օրն ի բուն եւ մտքի իրենց աղքատիկ պակաժով կ'ուզեն ազգը դաստիարակել եւ ազգին երախտագիտութիւնը շահիլ»:

Այո, քառասուն տարի առաջ, դեռ պատանի Շաւարշ Միսաքեան, լրագրող ի Կարին, ապա զինադադարին՝ խմբագիր Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին եւ վերջին քսանհինգ տարիներուն՝ նուիրուած առաքեալը «Յառաջ»ին, տուաւ աւելին քան աշխարհը տուած էր իրեն:

Երիտասարդի հաւատքով ու խանդավառութեամբ իր շուրջ հաւաքեց երիտասարդութիւնը, բացաւ «Յառաջ»ի էջերը անոնց առջեւ, դաստիարակեց, սրբագրեց, մշակեց եւ ստեղծեց «Յառաջ»ի սաները:

Շատեր «Յառաջ»ի մէջ սորվեցան մեր լեզուն: Սորվեցան լեզուն՝ լեզուի արուեստագէտէ մը եւ ոչ թէ չոր ու տափակ վարժապետէ մը: Այսօր, քսանհինգ տարիներէ ի վեր «Յառաջ»ի գլխագիր Շ.ին օրը օրին ստորագրած «Մեր Խօսքը», ոճի եւ պրկումի կատարելութեան գլուխ գործոցներ են:

Այդ ոճին մէջ կը տիրապետէ մեր արեւմտահայ լեզուի առնականութիւնն ու ճկունութիւնը:

Դեռ աւելին, Շաւարշ Միսաքեան, իր հրապարակագրողի տաժանակիր գործունէութեան ընթացքին, ամենուրեք իր անձովը ցոլացուց մեր մեծագոյն կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը:

Դաշնակցութեան քուրային մէջ թրծուելով անոր ամուր ու տոկուն նկարագիրը, ան դարձաւ այդ նոյն կուսակցութեան հաւատաւոր քուրմերէն մին:

Իր անձով ու կեանքով ան ցուցաբերեց զոհաբերութեան այն մեծ ոգին, որ կը բխի կազմակերպութեան էութենէն որուն մէկ հաւատաւոր ու աննկուն զինուորն է, ալեհեր, բայց կորովի Շաւարշ Միսաքեանը:

Պատիւ արժանաւորաց:

Պատիւ բոլոր անոնց, որոնք կեցան եւ դեռ կը կենան պատնէշին վրայ՝ հաստատ վճռականութեամբ եւ բոցավառ հաւատքով:

(Խմբագրական ԳՈՅԱՄԱՐՏի, 19 Հոկտ.)

Գիներու բարձրացումը

Յունիս ամիսէն ի վեր գիներու զգալի բարձ-րացումը անգամ մը եւս ընդհանուր ուշադրութիւն կը հրաւիրէ հարցին դրամական կողմին վրայ :

Ոմանք, հիմնուելով հին փորձառութիւննե-րու վրայ, կը կարծեն թէ այս գրեթէ ընդհանուր սղութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ դրամներու նմանապէս ընդհանուր արժեզրկում մը։ Կարգ մը ոչ – լաւատեղեակ մէտքերու համար բացայայտ ճշմարտութեան մը ձեւը առած է այն համոզումը թէ գիներու բարձրացումը յառաջ կը բերէ՝ ան-վրէպ, դրամներու արտաքին արժէքին համընթաց անկումը :

Երկար ատեն, եւ դժբախտաբար շատ երկար ատեն, դրամներու արժեզրկումը բաւարար միջոց մը նկատուած է պահպանելու եւ կամ գրաւելու համար արտաքին առեւտրական շուկաներ :

Այն տեւողութիւնը որու միջոցին արժեզրկ-ման հետեւանքով մրցման արուեստական գրգռու-թիւնը իր արդիւնքները կուտայ, միշտ ժամանա-կաւոր է, յաճախ ալ շատ կարճ եւ ձեռք կը բերուի միմիայն ի գին ազգային տնտեսական աղքատաց-ման որ յաճախ անզգալի եւ թաքուն կը մնայ։

Մինչդեռ դրամներու արժեւորման մեթոտը կը ձգտի ոչ թէ արտածումը ծաւալել, այլ ներա-ծումներուն արժէքը իջեցնելու :

Երբ, օրինակի համար, մօտիկ անցեալին մէջ Շուէտ 10 առ հարիւրով վերարժեւորեց իր դրա-մը, ուզեց պայքարիլ Միացեալ Նահանգներու մէջ գիներու բարձրացման դէմ։ Միջազգային հրա-պարակին վրայ իր քուռոնին ընծայելով ոսկիէ ա-ւելի բարձր արժէք մը՝ նուազ քանակութեամբ ազգային դրամական միութիւններ կը ծախսէ տո-լար ստանալու համար, եւ հետեւաբար ամերիկ-եան արտադրութիւններ գնելու համար։

Միեւնոյն գործելակերպն է որ ընդգրկեց Քա-նատա, քանի մը շաբաթ առաջ, թէեւ նուազ ըն-դարձակ սահմանի մը մէջ :

Դարձեալ նոյն նպատակն է որ կը վերագրուի բրիտանական կառավարութեան։ Եթէ սթերլինը, փոխանակ 2.80 տոլար արժելու, հասնի 3 տոլարի կամ աւելիի, նուազ սթերլինի պէտք պիտի ըլլայ տոլարներ ստանալու համար, եւ հետեւաբար նոյն քանակութեամբ ապրանք ստանալու համար, եթէ գիները անփոփոխ մնան։ Ամերիկեան գիներու բարձրացման պարագային՝ այդ սղութիւնը մա-սամբ կամ ամբողջութեամբ կը հատուցուի սթեր-լինին արժեւորումով։

Ինչ որ ուրեմն կառավարութիւններուն մեծ մասը կը փնտռէ՝ իրենց սեփական հրապարակնե-րուն վրայ գիներու բարձրացման մեղմացումն է, նկատի ունենալով այն անդրադարձումները զորս այդ բարձրացումը անխուսափելիօրէն կ'ունենայ աշխատավարձքերու եւ ընկերային ընդհանուր կացութեան վրայ։ Այն համոզումը ունի թէ այդ տեղ կը գտնուի գլխաւոր հարցը, արտածման, եւ հետեւաբար հաշուեկշիռի խնդիրը չունենալով այլեւս նախկին գերադասութիւնը :

Աւելին ըլլալով, ներածուած ապրանքներու սղութեան հետեւանքով յառաջ եկած գիներու բարձրացումը, որ կը շեշտուի նաեւ դրամին ար-ժեզրկումով, չի՞ վտանգեր արտածումը, տկա-րացնելով մրցման կարողութիւնը :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՅԱՋՈՂ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Երաժշտական ճշմարիտ վայելքի մը հաճելի պատեհութիւնը ընծայուեցաւ անցեալ շաբաթ գի-շեր այն վեղարուեստասէր բազմութեան, որ ամ-բողջ երկու ժամ ունկնդրեց երաժշտութեան վար-պետ Maître Valdarniniի կազմակերպած Récitalը «Սալ Կավօյ»ի մէջ։

Ծաղումով իտալացի փրօֆէսէօրը, որ ցարդ, բազմաթիւ երգիչ – երգչուհիներ հասցուցած է, ունկնդիրներուն ներկայացուց հետաքրքրական յայտագիր մը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին՝ արդէն իսկ երաժշտանոցը աւարտած խումբ մը երգիչ – երգչուհիներ, ինչպէս նաեւ տակաւին դասընթացքներուն հետեւող երիտա-սարդներ եւ երիտասարդուհիներ։ Ասոնց կարգին նաեւ մեր տաղանդաւոր երգչուհին՝ Օր. Մարի Կառվարենց եւ դասընթացքին ուսանողուհիներէն Օր. Ս. Մավեան։

Յայտագրի բացումը կատարեց ինքը, վար-պետը, որ Rossiniէն երկու կտոր երգելէ վերջ, ընկերացաւ «Լուչիա տի Լամէրմուր»ի զուգեր-գին, երգչուհի Ռընէ Տորիայի հետ։ Այս վերջինը, որ միեւնոյն օփերայէն եւ այլ օփէրաներէ ուրիշ երեք կտոր եւս երգեց, երաժշտական թէքնիքին կատարելապէս տիրացած Coloratur սոփրանօ մըն է։ Միւս մասնակցողներուն մէջ ուշադրութիւն գրաւեց՝ տակաւին ուսանող երգիչ Մարիօ Հա-նիոթիսը (Յոյն), որ ռուսական տիպարով պաս մըն է եւ հանդարտ, այլ տպաւորիչ արտայայտու-թեամբ մը երգեց Մոցարթէն երեք կտոր :

Մեզի, հայ ունկնդիրներուս համար, սակայն, առանձնապէս հաճելի էր Օր. Մարի Կառվարենցի երգը։ Օրիորդը, այս տարեշրջանին է որ պիտի աւարտէ Me. Valdarniniի դասընթացքը, բայց դեռ չաւարտած իսկ հանրութեան կը ներկայանայ իբ-րեւ կազմուած երգչուհի մը (մեծզօ սօփրանօ) : Առիթը ունեցած ենք լսելու զայն յաճախ հայկա-կան բեմերու վրայ, իսկ շաբաթ գիշեր լսեցինք եւրոպական չորս կտորներով՝ Վէրտիէն, Կլիւ-քէն, Թոմայէն եւ Գորէյլիէն։ Երգեց հիանալի կշռոյթով, առանց ճիգի, անվարան եւ անթերի : Ու խլեց խանդավառ ծափեր :

Դասընթացքի միւս ուսանողուհիներէն Օր. Ս. Մավեան եւս երգեց երկու կտոր, իր կարգին ծա-փեր խլելով։ Օրիորդը ամէն շնորհ ունի աւելի յա-ռաջդիմելու երաժշտական մարզին մէջ :

Չմոռնանք չեշտել դաշնակի վրայ թանկագին ընկերակցութիւնը երիտասարդ երաժշտագէտ Պ. Lucien Mererի, որ կատարելագործուած արուես-տագէտի մը ճկունութեամբ ընկերացաւ բոլոր երգիչ – երգչուհիներուն : Կ.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՐԴԸ ԱՇՈՏ ԱՒԵՏԵԱՆ

որ 9000 քիլոմեթր ճամբայ կտրելէ վերջ Լոնտոնէն վերադարձած է Փարիզ :

Երիտասարդ ուսանողը վաղը, Կիրակի ներկայ պիտի ըլլայ Աֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին ախոյենական մրցումին եւ խաղին բացումը պիտի կատարէ։ Մրցումը տեղի կ'ունենայ ժամը 3ին, Աֆորվիլի քաղաքապետարանին դաշտին վրայ, Nangisի Ա. խումբին դէմ :

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՍԱՆԵՐ

Մարսէյլէն գրուած նամակէ մը կը տեղեկա-նանք թէ Մխիթարեան նախկին սաները Նոյ. 19ին հաւաքուելով Պ. Ս. Էքսէրճեանի գրասենեակը, Միութիւն մը հիմնած են։ Ժողովին ներկայ եղած են Ապաճեան Ֆէրտի (Ֆերապ), Գաղանճեան Յա-կոբիկ, Գաֆթանճեան Պօղոս, Էքսէրճեան Սուրիկ, Հալաճեան Գէորգ, Մինասեան Նիկողոս, Մնակ-եան Պօղոս, Յակոբեան Արմիկ, Շէխիկեան Արամ, Սերժեան Յակոբ, Պիպէրեան Ալֆոնս, ուսանող-ներ՝ Վենետիկէն, Փարիզէն եւ Սուրիայէն :

Երկրորդ ժողովը պիտի գումարուի վաղը, Կիրակի (տես Դ. էջ)։

«ՑՈԼՔԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շուտով կը վերջանայ **1950**ը։ Անախորժ անա-կընկալի մը առջեւ չգտնուելու համար, կը խնդ-րենք օր առաջ փակել առկայ հաշիւները։

Անշուշտ գիտէք որ եւրոպական թեր-թերը սովորութիւն չունին ապառիկ բաժանորդ ընդունելու :

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴԸ.— (Օդանաւ նստած ատեն) ցտեսութիւն, սիրելիս, մէկ ամիսէն կը դառնամ :

ՏԻԿԻՆԸ.— Ցտեսութիւն։ Ուշադրութիւն ըրէ՝ որ պաղ չառնես եւ մանաւանդ ինքնաշարժի արկա-ծի չհանդիպիս ... :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ՄՇԱԿՈՅԹԻ, Ա. տարի թիւ 5 —6, (1949 Սեպտ.)։ Հրատ. Կեդրոնական Սանուց Մի-ութեան։ Գրական եւ պատմական բովանդակու-թեամբ։ Վարիչ խմբագիր Վարդան Կոմիկեան : Հասցէ.— Begoglu, Parmakkapi Hasnun Galib Sokak No. 17, Istanbul (Turquie) :

ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋԷՆ (պատմուածքներ)։ Գրեց՝ Սօնա Ա. Տէր Մարգարեան։ Հրատ. «Ծառագայթ» շաբաթաթերթի։ Կ. Պոլիս։ Գին 300 ղրուշ :

«ՑՈԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

Բ.— ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Այդ պայմաններուն մէջ, ի՞նչ բանի պիտի ծա-ռայէր եթէ Թուրքիա եւս ոտքի կանգնէր։ Փափէն իր իսկական արժէքով կը գնահատէր Թուրքերու զօրութիւնը եւ դիմադրելու կամքը, բայց գիտէր թէ գերմանական պատերազմ. մեքենան պիտի անցնէր հրագունդի մը նման, ճզմելով այդ եր-կիրն ալ, ինչպէս ճզմած էր ուրիշ զօրաւոր եր-կիրներ։ Թուրքեր եւ Գերմանացիներ պիտի մեռ-նէին ու գերմանական այս յաղթանակն ալ, իր նախորդներուն նման, պիտի չփոխէր ոեւէ կեր-պով պատերազմին վախճանը :

Թուրքերը գիտցան գնահատել Ֆոն Փափէնը։ Թուրք դիւանագէտները կը յարգէին զայն, եւ ժո-ղովուրդը, երբ հանդիպէր անոր փողոցին մէջ, կ'արտայայտէր ակնածանք մը որուն հաւանաբար օրէն առարկայ կ'ըլլայ օտարական մը, Թուրքիոյ մէջ։

Ինքն ալ, իր կարգին, կը յարգէր միշտ տըր-ուած խոստումը, եւ իր կարելին ըրաւ պահպանե-լու համար Թրքական չէզոքութիւնը, երբեմն նոյն իսկ հակառակ իր պետերուն կամքին :

Խնդրի մը առթիւ, գերման դեսպանը հրաման առացաւ օր մը քաղաքական ճնշում բանեցնելու Անգարայի վրայ։ Ֆոն Փափէն չվարանեցաւ ընդ-դիմանալ, ճշդիւ հերքելով իրեն ներկայացուած փաստարկութիւնները։ Ֆոն Ռիպէնթրօփ անձամբ, հետեւեալ ձեւով պատասխանեց Փափէնի :

— «Գերման դեսպանի մը պաշտօնը չէ թըր-քական շահերը պաշտպանել Պերլինի մէջ, այլ գերմանական շահերը՝ Անգարայի մէջ»։

Եւ սակայն, Ֆոն Փափէն ուղղակի Թրքական շահերը չէ պաշտպանած երբեք Պերլինի մէջ. Թուրքերը անուղղակի օգտուողները եղան միայն իր տրամաբանական եւ իմաստուն քաղաքականու-թեան :

Թէ որ աստիճան խոր էր տարակարծութիւնը արտաքին նախարարին եւ իր դեսպանին միջեւ, եւ թէ որոնք էին պատճառները, կամ գոնէ պատ-ճառներէն մէկը այդ տարակարծութեան, ահա ինչ որ կը բացատրեն այն պատմական խօսքերը, զոր փոխանակեցին Ֆոն Փափէն եւ Ֆոն Ռիպէն-թրօփ բուռն վէճաբանութեան մը ընթացքին :

Ֆոն Ռիպէնթրօփ ծանր մեղադրանքներ ըրած էր դեսպանին, այն պատճառաւ որ ան կարգ մը փորձեր կատարած էր Թուրքիոյ մէջ, Գերմանիոյ թշնամի պետութեանց հետ համաձայնութեան մը գալու եւ այդպէսով պատերազմին վերջ տալու նպատակով :

Այդ շրջանին կարելի էր դեռ շատ բաներ փր-կել եւ Ֆոն Փափէն պարկեշտութիւնը ունեցաւ ի-մաց տալու արտաքին նախարարին թէ ինչ կարե-լիութիւններ կան :

Ատոր փոխարէն, այնքան խիստ արգելումներ եւ ծանր մեղադրանքներ. ստացաւ Ֆոն Փափէն, որ կը զարմանամ թէ ինչպէս հանդուրժեց անոնց։

Երբ Ֆոն Ռիպէնթրօփ կատաղի զայրոյթով մը իր խօսքը վերջացուց, Ֆոն Փափէն հետեւեալ իս-կապէս անզուգական պատասխանը տուաւ անոր.— «Ռայխի արտաքին գործերու պարոն Նախարար, կրնա՞մ բան մըն ալ ես աւելցնել, շատ դիւրին է պատերազմի մը ձեռնարկել, բայց շատ դժուար է լաւ լոյն ելք մը տալ անոր, եթէ այդ դիրքը բո-նէք, պիտի չյաջողիք։ Մնաք բարով, պարոն Նա-խարար»։

Երբ վերստին տեսայ Ֆոն Փափէնը, նոր բաժ-նուած էր Նախարարէն։ Սաստիկ տժգունած էր յուզումէն։ Անգարա վերադարձին բառ մը իսկ չըսաւ Ֆոն Ռիպէնթրօփի հետ իր ունեցած կռիւին մասին եւ շարունակեց գործել այն ձեւով, զոր իր պարտականութիւնը կը նկատէր :

Գ.— ԲԹԱՄԱՏԻ ԵՒ ԲԱԴԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

1943ի աշնան, կարգ մը անհաճոյ դէպքեր պա-տահեցան։ Զինական դեսպանատան երեկոյթի մը ընթացքին էր, անմեղօրէն երկարեցի ձեռքս ներ-կայ տիկիններէն մէկուն, որպէսզի ճակատագիրս կարդայ անոր գիծերուն մէջ։ Պարզ ժամանց մըն էր այս, որուն կը դիմէինք երբ խօսքի նիւթը պակսէր։ Լուրջի չառի ինչ որ ըսաւ ինծի այդ պահուն, նոյնիսկ ժպտելով մտիկ ըրի կնոջ խօս-քերուն :

Այդ իրիկունն էր, որ իմացայ թէ փոթորկալի շրջան մը կը սպասէր ինծի :

(Շար.)

համար տարակարծութիւնները :

× Վստահելի աղբիւրէ մը կը հաղորդեն, թէ զօր. Մէք Արթըրի կարգադրութեամբ ամերիկացի զօրավար մը բանակցութիւններ կը կատարէ չին համայնավարներուն հետ Քորէայի հիւսիս-արեւմտեան կողմը տեղ մը: Խստօրէն գաղտնի կը պահուի բանակցութեանց էութիւնը, բայց կը կարծուի թէ Ամերիկացիները կը պահանջեն որ Չինացիները քաշուին Քորէայէն կամ զանգուածօրէն անձնատուր ըլլան: Որոշ տեղեկութեանց համաձայն, Չինացիները լուր ղրկած են ամերիկեան հրամանատարութեան, թէ չեն ուզեր կռուիլ: Այս բանակցութեանց հետ կը կապուի նաեւ Չինացիներու կողմէ ազատ արձակումը 27 ամերիկացի եւ 300 քորէացի գերիներու որոնք ինքնաշարժերով բերուած եւ յանձնուած են Ամերիկացիներուն :

× ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը, 17ի դէմ 35 ձայնով եւ 7 ձեռնպահութեամբ, որոշեց փոքր ընդհ. ժողովին փոխանցել չին ազգայնական պատուիրակութեան բողոքը՝ Չինաստանի մէջ խորհրդային միջամտութեան մասին: Փոքր ընդհ. ժողովը պիտի զբաղի այս հարցով յառաջիկայ տարի, ինչ որ կը նշանակէ հարցի քննութեան անորոշ ժամանակով յետաձգումը :

× Փրակայէն գալով, չին համայնավար պատուիրակութիւնը Լոնտոն հասաւ օդանաւով եւ դիմաւորուեցաւ բրիտանական արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչներուն եւ հարիւրէ աւելի օրագրողներու կողմէ: Պատուիրակութեան անդամները, որոնց մէջ երկու կիներ ալ կան, 20 վայրկեանի չափ խորհրդակցեցան նախարարութեան ներկայացուցիչներուն հետ, բայց մերժեցին որեւէ յայտարարութիւն ընել օրագրողներուն : Ապա ճամբայ ելան դէպի Նիւ Եորք, ուր պիտի հասնէին երէկ կէսօրին :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿՌԻՒԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Երկու օրուան վիճաբանութիւններէ վերջ, ազգ. ժողովը, 193ի դէմ 345 ձայնով վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, Հնդկաչինի մէջ վարած իր քաղաքականութեան համար :

Նախ քան քուէարկութիւնը, վարչապետ Պ. Փլէվէն խօսեցաւ նոր ճառ մըն ալ, պահանջելով երեսփ. ժողովէն ճշդել իր դիրքը այս քաղաքականութեան հանդէպ: «Երբ Ֆրանսական ուժերը վտանգի տակ են, հաշիւներ ընելու ժամանակը չէ. ազգային բնազդն է որ պէտք է խօսի: Կը հաւաքուինք մեր դրօշակին շուրջ եւ կ'ընենք ինչ որ պէտք է: Եթէ մեր հրամանատարները մեզմէ աւելին ուզեն, պիտի տանք այդ՝ նոյնիսկ ի վնաս այլուր մեր ընելիքին: Միջոցներ պէտք է ընծայենք մեր կռուող զօրամասերուն, որպէսզի կարենան դիմադրել : Այս վիճաբանութիւնները պէտք է վերջ գտնեն առանց երկդիմութեան եւ ես կը պահանջեմ, որ ըսէք ձեր կտրուկ խօսքը »:

× Կարմիր Չինաստանը կը գանգատի թէ Հնդկաչինի Ֆրանսական ուժերը ռմբարարած են չինական հողերը իրենց թռիչքներով եւ յարձակումներով: Հրահանգ տրուած է չին զօրքին հակայարձակման դիմել: Այս առթիւ բողոքագիր մը ուղղուած է Ֆրանսայի եւ հատուցում կը պահանջուի վնասներուն համար :

× Չին համայնավարները ուժեղ յարձակում մը գործեցին Ֆրանսական դիրքերու վրայ Մոնքայի արեւմտեան կողմը: Յարձակողները առնուեցան օդանաւային եւ ցամաքային ուժեղ կրակի տակ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մասին նոր եւ աւելի ուժգին բողոքագիր մը յանձնեցին Մոսկուայի անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպանները, դիտել տալով թէ «ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ չարունակուի միջազգային յանձնառութեանց անտեսումը »:

78 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 300 հոգի վիրաւորուեցան Նիւ Եորքի մէջ, երկու կառախումբերու ընդհարման հետեւանքով: Ամենածանր արկածն է այս, Նիւ Եորքի պատմութեան մէջ: Երկու կառախումբերը կը փոխադրէին աւելի քան հազար ուղեւորներ: Առաջինը կանգ առած էր կէս ճամբան, որպէսզի վար իջնեն երկու կիներ որոնք սխալ նստած էին: Երկրորդ կառախումբը, որ կը սուրար չորս վայրկեան հետուէն, լուր չունենալով եկաւ ինկաւ առաջինին վրայ: Աննկարագրելի են աղէտին մանրամասնութիւնները: Մինչեւ այսօր ալ դիակներ կը փնտռուին :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Փարիզի մէջ

Կը տօնուի մեծ շուքով Դեկտեմբեր 10ին, կիրակի իրիկուն Mutualitéի սրահը:
Նախագահութեամբ՝
Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

★

Կրընոպլի մէջ

Կիրակի, 26 նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ (Վիէնէն)
Բանախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու :
Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

★

Պոռտոյի մէջ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:
Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Հանդէսէն վերջ խնջոյք Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԻ ECOLE NORMALEի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
78 rue Cardinet, (métro Malesherbes)
Կիրակի 26 Նոյեմբեր, ժամը 5ին

ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ

Պիտի նուագէ (Festival, J. S. Bachի առթիւ) Concerto en Ré Mineur pour piano, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ 5րդ Concerto Brandbourgeois, ջութակի, սրինգի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ :

Տոմսերը 200, 150, 100, Պարսամեան գրատունէն, 46 rue Richer եւ սրահէն :

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ց. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, 2 Դեկտ., շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Moulin Brûléի պարասրահին մէջ :

Mimi Pinsonի Typique Tango նուագախումբով, (7 երաժիշտ, մէկ երգիչ): Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Զաւեշտ եւ անակնկալներ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton - Ecolesէն առնել 107 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Moulin Brûlé :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին ԵՐՈՒԱՆԴ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐԹԷՆ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ եւ զաւակը եւ Պ. ԱՐՄԱՆ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ կիրակի, Դեկտ. 3ին Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ծնողքին ՄԿՐՏԻՉ եւ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գամեր Գաբամաճեան կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իր մօր՝ ողբացեալ ՊԻՍՏՈՍ Ս. ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆի մահուան երկրորդ տարելիցին եւ հօրը ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆի յիշատակին: Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ անոնց յիշատակը յարգողները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մանիշակ Նազգաչեան (այժմ Տիկին Բագրատունի), Կէմէրէկցի, հօր անունը՝ Յարութիւն, մօր անունը՝ Կիւլիզար, կը փնտռէ իր ազգականները: Գրել հետեւեալ հասցէին.— M. Pakradouni, Maison Chic, Place de la Bourse, Beyrouth (Liban):

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ց. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café des Sportsի մէջ, 157bis, rue Jean Jaurès, Maison Alfort:
Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը
Երգ եւ զանազան անակնկալներ:
Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 75 ֆր.
Հաղորդակց. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 181 հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Այրի Տիկին Տիրուհի Միքայէլեանի մահուան առթիւ, Լիոնէն Պ. Ղազար Ղազարեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի :

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու խմբապետները եւ քարտուղարները այս չորեքշաբթի գիշեր Cadetի ծանօթ հաւաքատեղին :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻԹԱԼԻ.— Հ.Յ.Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբերու ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, 17 rue Ampère, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Ըլլալ ճշդապահ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոլ. Օտտոյի դասախօսութիւնը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկեր ԹԱԴՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները եւ ընկերները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մխիթարեան Նախկին Սաներու Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ դեռ չարձանագրուած ընկերները, անպատճառ ներկայ ըլլալ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Միութեան հաւաքատեղին, 40 La Canebière, Բ. յարկ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին շաբաթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Քաֆէ, քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Զեկոյց՝ Պ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆի: Նիւթը՝ Այսօրուան Գերմանիան: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, հայրենակից Մարտիկեանի սրահին մէջ, Պալըտիւք :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, սովորական սրճարանին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը Clamartի դէմ, Stade de la Cavée (rue de la Cavée):

Պահեստին ժամը 13.15ին: Ա. ժամը 15ին, ժամադրավայր դաշտին վրայ: Հաղորդակցութեան միջոց Օթօպիւս 190 եւ 190b, իջնել Route de la Cavée: Բոլոր մեր հայրենակիցները ջերմօրէն կը հրաւիրուին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Վանի Տնաշէն գիւղացի Արմենակ Սահակեան Պոլսէն, կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Ենովք Սահակեան (Վանի Պայտակ գիւղացի), որ Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուի: Իմացնել Համազասպ Օհաննէսեանին 10 Maison Bayard, Vaulx en Velin, Rhône:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. հաւաքավայրի յանձնախումբը, ընկեր Սարգիս Ընտրիկեանէն (Սէն Շամոն) շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.288

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վ. Եցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Dimanche 26 Novembre 1950 Կիրակի 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6316–Նոր շրջան թիւ 1727

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ԱՀԱ ԾՐԱԳԻՐ

Ճիշդ ժամանակին շարժած կ՚ըլլան Համազգային ընկերութեան բարեկամները, ձեռնարկելով անոր ֆրանսահայ մասնաճիւղին վերակազմութեան :

Արդարեւ, եթէ ազգապահպանման մասին հրատարակուած եւ հրատարակելի տեսութիւնները, բաղձանքները եւ առաջարկները գործնական ելքի մը պիտի յանգին, թարթափելու պէտք չունինք :

Հիմնուած՝ 1928 Մայիս 28ին, Համազգային Մշակութային Միութիւնը իր ծրագիր – կանոնագրով կը կազմէ ընդարձակ ուղեցոյց մը :

Չկայ մտաւոր աշխատանքի որեւէ ձեւ որ անտեսուած ըլլայ :

Չկայ սերունդի փրկութեան, մշակոյթի տարածման եւ բարձրացման ճակատ մը որ նախատեսուած չըլլայ :

Հիմնադիրները ամէն ինչ մանրած, մատչելի դարձուցած են հանրութեան համար :

Ցետին մանրամասնութիւնն ալ չէ վրիպած իրենց ուշադրութենէն, որեւէ ձեռնարկի առթիւ :

Այսպէս, երբ կը թելադրեն հանդէսներ եւ դասախօսութիւններ սարքել, մանրամասնօրէն կը բացատրեն թէ ի՛նչ ըսել կ՚ուզեն.—

1. Գրական եւ գեղարուեստական երեկոյթ կամ ցերեկոյթ՝ կապուած՝ մշակութային կամ պատմական դէպքի մը, անձի մը, երեւոյթի մը յիշատակին, տարեդարձին :

2. Գրական դատ,— քննել հեղինակ մը, երկ մը, պատմական կամ վիպական անձի մը մէկ վարմունքը :

3. Թատերական ներկայացում, ընկերութեան թատերախումբով կամ օգտագործելով դերասանական ուժեր :

4. Երգահանդէս, նուիրուած հայ ժողովրդական կամ արուեստագէտ երգահաններու գործերուն :

Նաեւ նուագահանդէս, շարժանկար, նկարչական ցուցահանդէս, դաշտահանդէս եւն. :

Դասախօսութեանց բաժնին մէջ մասնաւորապէս կը թելադրուին հայերէնի մաքրութեան, ներբութեան, գիտութեան նուիրուած նիւթեր :

Ցետոյ ասուլիսներ՝ հայ գրականութեան տեսակներուն, շրջաններուն, հեղինակներու կամ որոշ երկի մը մասին :

Նոյն ձեռնարկները՝ Հայոց պատմութեան, մշակոյթի, օտար հեղինակներու, համամարդկային արժէքներու, մեծ դէմքերու, ընկերային շարժումներու եւ պատմական երեւոյթներու մասին, ինչպէս եւ զուտ գիտական դասախօսութիւններ :

Անշուշտ չէք սպասեր որ ամբողջ ծրագիրը ամփոփենք այստեղ :

Դեռ կան ակումբները, շաբաթական հանդիպումները, գրքի եւ մտքի իրիկունները, պարբերական երեկոյթները : Ընկերութեան մասնաւոր խումբերն ու Միութիւնները (գրասէրներ, թատերասէրներ, երաժշտասէրներ եւն. :)

Եւ վերջապէս ամէնէն տարրականը — հայերէնի դասեր :

Նոյն հանրամատչելի ոգին է որ գործնական հրահանգներ կը թելադրէ այս ճակատին վրայ :

— « Տեղական ձեռնարկներուն չորրորդ տեսակը կը կազմեն հայերէն դասերը, որ կ՚ըլլան ձմեռնային ու ամառնային : Ձմեռները շաբաթական երկու ժամ դաս, երկու ժամ ալ դասի պատրաստութիւն՝ կ՚ըլլայ շաբաթական չորս ժամ յատկացուած հայերէնի ուսման, ութ ամիս տեւողութեամբ : Ամառնային աշխատանքները կը տեւեն երկու ամիս» եւն. :

Տակաւին աւելի կ՚ունենանք ամփոփելու կամ նոյնութեամբ արտատպելու շարք մը պիտանի հրահանգներ, որոնց գործադրութիւնը մասնաւոր դժուարութիւն չի պատճառեր :

Ինչո՞ւ անճրկիլ, երբ ունինք այնքան մատչելի ուղեցոյց մը, թէ սերունդ փրկելու եւ թէ մեր մշակոյթին զարկ տալու համար :

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, եթէ կամքն ու աշխատանքը չպակսին, ճամբան ինքնին կը հարթուի :

Նիւթական միջոցներ ալ միշտ կը ճարուին, կը բաւէ որ հաւատքով փարինք աշխատանքի :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԱՆՓՈՒԹՈՒԹԻՒՆ Է

Մեր թերթերը չեն արձագանգեր Ոճիր – Արկածներ, սովորական իմաստով : Ֆրանսականները լեցուն են, միշտ պատկերազարդ եւ մէկը միւսէն քստմնելի մանրամասնութիւններով :

Գողութիւն, սպանութիւն սովորական դէպքեր են այլեւս. նոյնիսկ օր ցերեկով տասնեակ միլիոններու թռչիլը ոչ ոք կը յուզէ :

Երկու մասնայատուկ դէպքեր, սակայն, չեն կրնար սովորական դառնալ եւ անտարբեր ձգել ընթերցողը :

Առաջինը ոճիրէն աւելի բան մըն է : Մանուկներու խոշտանգումը, երբեմն սպանութիւնը իրենց իսկ ծնողքներուն կողմէ, անլուր հրէշութիւն մը, որ գինովութեան կամ խելագարութեան նոպաներու կը վերագրուին յաճախ եւ անպատիժ կը մնայ : Շատ շատ երախան կ՚առնեն ճիւաղ ծնողքին ձեռքէն եւ կը յանձնեն անտէր մանուկներու ապաստանարան մը, քաշքշելու համար իր ամէնէն գեղեցիկ օրերը :

Բարեբախտաբար այս կարգի ոճիրներու մէջ երբեք չերեւար հայ ծնողքներու անունը : Շատ մը սեւ արձանագրութիւններ ունին մերինները ալ, իբրեւ հետեւանք նախանձի կամ չարաշահութեան, բայց ոչ այս մէկը : Փա՛ռք Տիրոջ :

Երկրորդ շարքը կը կազմեն արկածները, որոնց զոհ կ՚երթան անմեղ մանուկներ իրենց մայրիկին անխոհեմութեան կամ անփութութեան հետեւանքով :

Ահա նոր մը, երկու տարեկան երախայ մը ողջ ողջ այրած տան վառարանէն :

Ի՞նչ յանցանք ունի այդ անմեղ արարածը, երբ դիւրավառ խաղալիկը կրակ կ՚առնէ ջերմութենէն : Ինչո՞ւ մինակ է սակայն վառարանին քով :

Այսպիսի դէպքեր սովորական են դարձած : Շատեր կ՚ուզեն արդարանալ ներկայ կեանքի դժուարութիւնները պատրուակելով :

Ոչ մէկ արդարացում : Երախայ կրթելու նոր ձեւեր եւ փորձեր կ՚ըլլան յաճախ,— մանուկը անկողինին կապելով պարահանդէս կամ շարժանկարի երթալու համար :

Վստահ եմ թէ մեր մայրերը երբեք պիտի չփորձուին վարժուիլ այսպիսի ձեւերու :

ՍՕՍԻ

Հ. Ց. Դ. 60ԱՄԵԱԿԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

25 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ մտնելով Հ. Ց. Դ. շարքերը հոկտ. 23ին կազմեցին նոր կոմիտէ մը, Փրաւիտէնսի մէջ :

× Հ. Ց. Դաշնակցութեան 60ամեակը Ուոքէնկընի մէջ տօնուած է մեծ խանդավառութեամբ : Խօսած են քաղաքապետ Robert E. Coulson, վերապատուելի Տին Լիթըլֆորտ, Նահանգային Ներկայացուցիչ Նիք Քէլըր եւ ընկեր Արամ Սահակեան : Այս առթիւ 300 տոլար հասոյթ գոյացաւ :

× Բէյսինի մէջ եւս 60ամեակը տօնուած է մեծ խանդավառութեամբ, ճոխ յայտագրով : Խօսած է Արամ Սահակեան եւ ււանդական մոմավառութենէն գոյացած է 400 տոլար :

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ աբբահայրը, Հ. Սրապիոն Ուլուհոճեան, Պոսթըն գացած է, վանքին վերաբերեալ գործերով զբաղելու համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գիւղերէն մէկուն մօտ գտնուած է գանձ մը, որ կը պարունակէ իբր 800 կտոր արծաթեայ եւ ուրիշ դրամներ : Այս դրամներէն 105 կտորը կը պատկանին Հռոմէական Հանրապետութեան, երկուքը՝ Մարկոս Անտոնիոսի ժամանակաշրջանէն եւ կը վերաբերին Հայաստանի նուաճման՝ Հռոմէացիներու կողմէ : Դրամներու մնացած մասը կը վերաբերի Սելեւկեան, Փիւնիկեան, պարսկական եւ ուրիշ պետութիւններու :

ԵՐԵՒԱՆԻ պատմութեան մասին ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է մայրաքաղաքին մէջ, հետեւեալ բաժիններով .— Երեւանը Պարսկաստանի գրաւումէն առաջ.— Պարսիկներու օրով . — Յեղափոխական շարժումները Երեւանի մէջ.— Կարմիր Բանակի մուտքը Երեւան.— Երեւանը հայրենական պատերազմի օրերուն.— Նոր Երեւան : Բոլոր բաժինները զարդարուած են նկարներով, վաւերագիրներով եւ զանազան իրերով :

Կ՚ուզեն Մնունդէն առաջ վերջացնել Քորէայի պատերազմը

100.000 ՁԻՆՈՒՈՐ , ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ՌՈՒՄԲ

Զօր. Մէք Արթըրի բանակատեղիէն հաղորդուած զեկոյցի մը համաձայն, ՄԱԿի ուժերը ընդհ. յարձակողականի մը ձեռնարկեցին հիւսիս արեւմտեան Քորէայի մէջ եւ առաջին օրն իսկ (ուրբաթ) յառաջացան 22 քիլմ. խորութեան մը վրայ, առանց դիմադրութիւն գտնելու :

Յարձակողականին կը մասնակցին 100.000 ցամաքային զինուորներ, առանց հաշուելու օդանաւային եւ ծովային ուժերը : Զօր. Մէք Արթըր անձամբ տուաւ յարձակողականին ազդանշանը եւ ներկայ գտնուեցաւ առաջին գործողութիւններուն, իր օդանաւին մէջ թռելով ռազմագծի մէկ ծայրէն միւսը եւ յառաջանալով Եալու գետի երկայնքն ի վեր, ուրկէ կրնար դիտել մանչուրիական հողամասը 30—40 քիլմ. խորութեան մը վրայ : Զեկոյցը կ՚ըսէ, որ եթէ յարձակողականը յաջողութեամբ պսակուի, շատ պիտի վերջանայ Քորէայի պատերազմը :

Յառաջացող զօրամասերուն մէկ թեւը հասած է մինչեւ 5 քիլմ. Թաէշոնի մօտերը, ուր կը կարծուի թէ կարմիրները մեծ կեդրոնացումներ ըրած են : Ուրիշ թեւ մը հասած է Ունզանէն 9 քիլմ. դէպի հարաւ : Երրորդ թեւ մը կը գտնուի Թոնքշոնէն 15 քիլմ. դէպի հիւսիս : Ուրիշ թեւեր ալ կը յառաջանան զանազան ուղղութիւններով :

Կարմիրներու ուժը կը գնահատուի նոյնպէս 100.000 հոգի, որոնք հաւանաբար իրենց պաշտպանողական գիծը հաստատած են Օնկշոյի հիւսիսէն դէպի Հուիշոն, անցնելով Թաէշոնէն եւ Ունզանէն : Եալու գետին միւս կողմը սակայն համախմբուած են 400էն մինչեւ 500 հազար չին զինուորներ : Իրազեկներ կը յայտարարեն, թէ զօր. Մէք Արթըր այս մեծ յարձակողականին ձեռնարկելով ապարէզ կը կարդայ չին համայնավար ղեկավարներուն, որպէսզի կամ այս զանգուածային ուժը նետեն ռազմադաշտ եւ կամ հեռանան Քորէայէն : Զօրավարը վստահ է որ շուտով պիտի ապահովէ վճռական յաղթանակը : Դեռ օդանաւին մէջ թռած պահուն ըսաւ, որ իր զինուորները կրնան տուն վերադառնալ, երբ Եալու գետը հասնին : «Կ՚ուզեմ չեշտ դնել յայտարարութեանս վրայ, ըսելով որ անոնք Ծնունդի ճաշը տունը պիտի ուտեն » :

Այս մեծ յարձակողականին կը մասնակցին երեք ամերիկեան եւ չորս հարաւ քորէական հետեւակ զօրաբաժիններ, ամերիկեան հեծելազօրքի զօրաբաժին մը եւ Բրիտանական Հասարակապետութեան ու Թրքական կիսաբաժինները : Միլիոնաւոր ռումբ կուտակուած է, պատահական ամէն դիմադրութիւն ճնշելու համար արագօրէն :

× Ուաշինկթընի քաղաքական եւ զինուորական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը, թէ զօր. Մէք Արթըր հոգեբանական կարեւոր պահ մը ընտրած է շլթայազերծելու համար ՄԱԿի այս մեծ յարձակողականը : Արդարեւ, ռազմական այս մեծ ձեռնարկը կը զուգադիպի այն պահուն, երբ Նիւ Եորք հասած չին համայնավար պատուիրակները պիտի զբաղին ի միջի այլոց եւ քորէական հարցով : Ուաշինկթընի մէջ լուրջ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն վերջին շաբաթներու անցքերուն մանչուրեան սահմանին վրայ, ուր, կը թուի թէ չինական հրամանատարութիւնը կը նախընտրէ խուսափիլ չափուելէ ամերիկեան գերակշիռ ուժերու հետ : Ամերիկացի եւ քորէացի ռազմագերիներու ազատ արձակումը կը նկատուի նոյնպէս աւելի քան յատկանշական : Վերջապէս կը նշմարուի ընդհանուր տկարութիւն մը եւ պատրաստութեան ու մոլեռանդութեան պակաս մը, Եալու գետին միւս կողմը :

× Ուշագրաւ խմբագրականով մը, «Ուաշինկթըն Փոսթ» կը հրաւիրէ համայնավար Չինացիները եղրակացութիւն հանել այժմու կացութենէն եւ չդառնալ գործիք մը խորհրդային խաղերու մէջ : Մօտ օրէն պիտի պարզուի, թէ չինացի դիւանագէտները ինչպէս պիտի գնահատեն զինուորական անակնկալը, որ իրենց կը սպասէր Նիւ Եորք հասնելնուն պէս : Իրենց կը մնայ այժմ հաստատել, թէ կացութիւնը ճշգրտօրէն ըմբռնելու կարողութիւնը ունին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ԴԱՏԻ ՏԱԼ Պ. ԺԻՒԼ ՄՈՔԸ

Ազգային ժողովի համայնավար խմբակցութիւնը դիւանին ներկայացուց առաջարկ մը, դատական գերագոյն ատեանին առջեւ դատելու համար ազգային պաշտպանութեան նախարար Պ. Ժիւլ Մոքը, 1949 Սեպտեմբերին, իբրեւ ներքին նախարար իր պաշտօնի կիրարկման շրջանին «գործած ոճիրներուն համար» : Առաջարկը ներկայացուեցաւ՝ «զօրավարներու գործին » շուրջ ազգային ժողովի մէջ սկսած վիճաբանութեանց առիթով : Համայնավարները կ՚ըսեն, թէ իրենց պահանջը կը հիմնուի քննիչ յանձնաժողովի տե –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ՀՈՂՎՐՏԻՔԸ

— Վազն, հէգ ծաղիկ, պիտի ճամբորդ մը գուժէր․— Մէկ աչքը բաց թաղեցին․— (Դ. Վարուժան)։

Այսպէս աշուն էր նորէն։ Ցուրտ ու մշուշ, այնտեղ, հիւսիսը։ 1933ի աշունը։ Փրակայէն, ուր գործերը ձախող գացին, ելայ քիչ մը վեր, աւելի հիւսիս, Սուտէթներու մեծագոյն քաղաքը, Աուսիկ, Գերմանիոյ սահմանին քովը։ Այնտեղ էլպան էր, հզօր գետ, այնտեղ լեռներ, Սուտէթները, հոն լեցուն ածխահանքեր, նաւահանգիստ, եւ անթիւ գործարաններ ու մեծ հարուստներ, Հրեայ ու Գերման։ Ջեռ քիչ կար։ Մէկ Հայ գաղթած էր հոն ինձմէ առաջ, եւ եղանք երկու Հայ։ «Քաղաքի մը մէջ մէկ Հայը քիչ է, երկուքը շատ»։ Ու այդպէս ալ եղաւ հոն։ Աուսիկ ունէր 45.000 բնակիչ, շրջակայ գեղերով 80 հազար։ Եւ ունէր դեռ լեցուն, անհամար պողպատաններ։

Օր մը միտքս բան մը ինկաւ հոն, տարօրինակ բան, երբ մինակս նստեր կը մտածէի։ Նոյնիսկ դէշ բան։ Մտածեցի՝ «ինչ բախտաւորութիւն, որ Փրակա այնքան հայ ուսանողութիւն եկաւ, եկան ու գացին, եւ ոչ մէկը մեռաւ»։

Ինչո՞ւ այսպէս մտածեցի։ Յետոյ նորէն գացի Փրակա, 100 քիլոմեթր էր։ Ու գացի նորէն Գեղամիս, այսպէս կը կոչէի զինքը, Գեղամ Քէօսէեանին, (Տողակաթ)։ Երբ կը բաժնուէինք, հարցուց կրկին.—«Դրամի պէտք ունի՞ս, մի ամչնար, ըսէ որ տամ»։ Ու վիզի շալ մը երկարեց ինծի։ «Առ, կը մսիս, առողջութեանդ հոգ տար»։

Այսպէս էր Գեղամը։ Սիրտ, հոգի եւ միտք ։ Ծնած 1900ին Մեծ Հայքի, Արմտան գիւղը։ 1912ին Պոլիս եկած ուսանելու։ Եւ երբ գեղէն կը բաժնուէր, մայրը, վերջին համբոյրին հետ կը խրատէ զինք.— «Տղաս, նայէ որ մարդ ըլլաս» ։

Կեդրոնականի մէջ ճանչցայ Գեղամը։ Ուշիմ էր, ջանասէր, յաջող։ Ինչեր էր քաշեր ան ալ պատերազմի ընթացքին, Պոլիս, եւ քանիներու օգնած։ Պատերազմէն վերջ նորէն միասին եղանք Կեդրոնականի մէջ։ Գեղամ մեծ յաջողութեամբ աւարտեց դպրոցը, եւ ընտրուեցաւ անոր քարտուղար եւ ուսուցիչ։ 1923ին Փրակա եկաւ բարձրագոյն ուսում առնելու։ Աւարտեց չեխ առեւտրական բարձրագոյն վարժարանը, բացառիկ յաջողութեամբ։ Ինչ զրկանքներ տեսաւ ուսանողութեան շրջանին։ Զմոռնալով միշտ օգնել նիւթապէս իրմէ աւելի խեղճերուն։ Վարժարանը իրեն տուաւ «Ճարտարագէտ Առեւտրական ուսումներու» բարձր տիտղոսը։ Եւ եղաւ մարդ, մօրը, արդէն նահատակ, մօրը փափաքին համաձայն, եւ մեծ մարդ։

Տակաւին ուսանող, պէտի ստանձնէր գերմաներէն լեզուով «Փռակէր Փռէսէ» պաշտօնաթերթին արեւելեան բաժնի խմբագրութիւնը։ Չեխ կառավարութիւնը ուզեր էր Թրքական հիւպատոսարանին կարծիքը, եւ Թուրքերը ըսեր էին․«Աւելի լաւ է այդպիսի բաժին գոյութիւն չունենայ, քան թէ Հայ մը ըլլայ անոր վարիչը»։ Իսկապէս թերթը այդպիսի բաժին չկրցաւ ունենալ ։

Համալսարանական զմայլելի ուսումէն վերջ, ամուր կանգնած՝ ազգային հիմնական դաստիարակութեան մը վրայ, ծանօթ գերմաներէնի եւ անգլերէնի, նաեւ չեխերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, քիչ մը սպաներէն – իտալերէն եւ անիծեալ Թուրքերէն, Գեղամ օտար հիւպատոսարաններու մէջ պաշտօն մը փնտռեց, առանց յաջողելու։ Որովհետեւ իր ուսումը ունեցող չեխ ընկերները կառավարութիւնը անմիջապէս հիւպատոս կ'ընտրէր։ Եւ սկսաւ դասեր տալ մասնաւորներու։ Իր աշակերտներէն էին չեխական մեծագոյն դրամատան ծերունի նախագահը, բժիշկներ, դասախօսներ եւ մտաւորականներ։ Դրամ խնայած էր եւ կ'ուզէր Թղթավաճառի խանութ մը գնել։ Կ'ուզէր․․․

Բայց կան գաղտնի ուժեր մեր մտաւոր կեանքին մէջ, որոնք տակաւին հոգեբանութիւնը չէ կրցած լուսաբանել։ Միայն երեք ամիս վերջ այն պահէն, երբ, մինակս, նստած Աուսիկ, ո՞ւրկէ ուր, կը մտածէի որ ուսանողներուն բարեբախտաբար բան մը չպատահեցաւ, Փրակայէն երկտող մը առի, «Գեղամը կոյր աղիքի այսինչ տեսակէն գործողութիւն եղաւ, հիւանդանոցն է։ Ես դաւառ կը մեկնիմ։ Շուտով հասիր»։

Երբ գացի, ուժ եկաւ վրան։ Զիս ճանչցաւ, անունս տուաւ։ Փորձեց թեւերը վերցնել։ Համբուրուեցանք, վերջին անգամ։ Յետոյ շնչառութիւնը ծանրացաւ։ «Հոգեվարք է», ըսաւ Սասունցի դեղագործ Մարտիրոս Բարսեղեանը (Աղապապեան)։ Մեզ հիւանդանոցէն դուրս վռնտեցին։ Քիչ վերջ մեռեր էր։ 34 տարեկան էր, ամուրի։ Այնքան անկեղծ, խանդավառ, ջերմ հայրենասէր էր, որ ինծի թուեցաւ թէ իր մահով ազգին սիրտը պիտի դադրի զարնելէ ։ Ինչքան աշխատեցաւ Հայաստան մեկնելու ։ Ու մեռաւ, աչքերը բաց, օտար հողերու վրայ ․․․։ Ու դեռ քանիներ իրմէ առաջ ու իրմէ վերջ։ Այլուր՝ եւ Փրակա ։

Անցեալները կարգ մը Թուղթեր խառնած ատենս Փրակայի Հայերուն ցուցակը գտայ։ Միայն 40 հոգի։ Այդ երէկ էր, երբ հոն էի տակաւին, իսկ անկէ ասդին, հազիւ 11 ամիս անց, ուրիշ մահեր են պատահած ։

Փրական պզտիկ քաղաք է, ունէր քիչ հայութիւն, բայց ինչքան մահեր հոն։ Առաջինը Եոզկատ քաղաքէն Արմենակ Ասլանեանն է, որ 1895ի ջարդերէն վերջ հոն կը հաստատուի, իբրեւ արեւելեան գորգի առեւտրական ու կը ստեղծէ փայլուն դիրք։ Անկէ վերջ մահը դադար առաւ։ 1929ին հոն մեռաւ Պոլսեցի Հայուհի մը, Զարգճեան ։ 1932ին երիտասարդ մը, որբ, Անտոն Գունտրաճեան, կաթոլիկ, Զէյթունցի։ Հիւծախտաւոր էր Անտոն, եւ այդ պատճառով զինքը դուրս ըրեր էին Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեանէն։ Որբ, անտէր, անթուղթ, երկրէ երկիր, սահմանէ սահման, բանտէ բանտ, շարունակ արտաքսուելով, եկեր ինկեր էր Փրակա։ Ու հոն ալ մնաց։ Միայն Հրանդ Տէվէճեան, որ Հայաստանի մէջ սպաննուեցաւ, կ'օգնէր անոր։ Հրանդի Փրակայէն փախչելէն վերջ Անտոն խեղճ մնաց։ Ու գնաց մեռնիլ հիւանդանոցի մը անկիւնը։ Ոչ ոք գիտէ թէ ո՞ւր է գերեզմանը։ Քաջ էր ան, հերոս։ Սքանչելի երիտասարդ ։

Յետոյ բախտը եկաւ ու բռնեց Գեղամի թեւէն ու տարաւ զայն։ Փրակայի Օլշան հողվրտիքին ռուսական բաժնին մէջ է ան։ Տապանաքարին վրայ, հայերէն,— «Ո՛ տայր ինձ զծուխն ծխանի», ամբողջութեամբ։

Անկէ վերջ մահը հանգիստ ձգեց մեզ, կամ գնաց հանգստանալ, մինչեւ Բ. Համաշխարհային սպանդը։ 1944ին մեկնեցաւ Պոլսեցի գորգավաճառ Զարեհ Զատէեան, ծնունդով Ակնէն։ Չեխուհիի մը հետ ամուսնացած էր։ Ըսեր էր թէ Հայաստանի մէջ գիւղ մը պիտի շինել տայ։ Ամբողջ հարստութիւնը կնոջը մնաց, ու Հայաստան հիւղը մըն ալ չտեսաւ։ Յետոյ գնաց, դարձեալ Արմտանէն, գորգի նորոգիչ Եղիա Կոկանեան։ Հիւծախտը յաղթեր է իրեն։ Մեռեր է տեղ մը, բուժարան, ու անյայտ է շիրիմը։ Կը նստէր առանց պըսակի Չեխուհիի մը հետ եւ կը թողու երեք աղջիկ։

1945 Մայիս 8ին, Սուտէթեան լեռներուն վրայ, SSները կը գնդակահարեն Կովկասահայ, կեդրոնացման կայանի կալանաւոր Մեսրոպ Սիմոնեանը։ Փրակա ամուսնացած էր Չեխուհիի մը հետ եւ ունի սքանչելի տղայ մը, Արամ, ճիշդ հայրը։ Արամ այս տարի աւարտեց երկրորդական վարժարանը։ Դպրոցին ամէնէն յաջող աշակերտն էր։ Ուսուցչուհին ըսեր էր անոր մայրիկին .— « Մեղք որ այսպիսի ուրիշ քանի մը զաւակ եւս չունիս»։

1946ին վախճանեցաւ Արթին Ասլանեան, բաղդատաբար երիտասարդ, 55 տարեկանի շուրջը, գորգավաճառ։ Կինը Հայուհի է եւ կը թողու երկու ընտիր, զարգացած զաւակ, տղայ եւ աղջիկ, որոնք թէեւ օտար վարժարան աւարտած են, բայց զուտ Հայ են։ Գիտեն անսխալ հայերէն։ Լեւոն Ասլանեան, վերինին եղբայրը, աւելի երիտասարդ, միայն տարի մը վերջ, անսպասելիօրէն, գնաց միանալ եղբօրը։ Կինը Գերմանուհի էր եւ զաւակ չթողուց ։

1947ի վերջերը Փրակայի մէջ Հայ մը եւս մեռաւ, որ ոչինչէն կրցեր էր դառնալ երկրին ամէնէն մեծ գորգավաճառը, Պոլսեցի մը,— Նուպար Զարգճեան, 63 տարեկան։ Կինը Չեխուհի է եւ ունի երկու աղջիկ, որոնք քիչ մըն ալ հայերէն գիտեն։ Եւ անկէ վերջ ահա, Տօքթ. Քրասլիկեան եւ Սարգիս Էկինլեան, որ մեծ հարստութիւն ունէր, շնորհիւ իր ուշիմութեան, բայց ճերմակ, յետոյ կարմիր Չեխերը փոշիացուցին զայն ։

Իր պզտիկ եղբայրն ալ, որ Ֆրանսա եկած էր, մեկներ է Հարաւ. Ամերիկա։ Իզմիրի շրջանէն էին անոնք եւ ջարդերէն ձեւով մը փրկուած։

Հոն թաղուեցան Արթին Ասլանեանի մայրը ։ Եւ մարդ մը, մեծաքիթ, հայատիպ, որուն համար կ'ըսէին թէ Հայ է, թէեւ ինք մեզմէ հեռու կը փախչէր։ Յուղարկաւորութեան միայն իր ռուս կինը ներկայ եղած է։

Փրակայէն ուսանողութիւնը ամբողջութիւնով հեռացաւ ու գնաց։

Մնացին միայն քիչեր, որոնցմէ հինգը Կովկասահայ։ Մէկը ամուրի էր։ Չորսը ամուսնացած Չեխուհիներու հետ։ Երկուքը Գերմանիա փախած էին պատերազմի վախճանէն առաջ։ Երեքը, համեստ, անուշ տղաք, ազնիւ ընկերներ, հայրենասէր, քշուած են անծանօթ ուղղութեամբ ։

Մէկը տղայ մը ունի։ Միւսը տղայ մը եւ աղջիկ մը։ Երրորդը՝ երկու աղջիկ։ Երբ կիները կ'երթան ռուսական հիւպատոսարան եւ իրենց ամուսինները կը հարցնեն, «մենք լուր չունինք, թերեւս Վլասովի զինուորները տարած են», կը պատասխանեն ։

Հիմա ամբողջ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ընդամէնը, քար ճաթի, 35 Հայ մնաց։ Որովհետեւ վերջին 40 թիւէն երեք հոգի հեռացանք, մէկը Հոլանտա, մէկը Ֆրանսա, միւսը Հարաւային Ամերիկա, եւ երկուքն ալ Անդի աշխարհ ։

Մահը չէ ամէնէն սոսկալին, այլ մահը օտար հողերու վրայ, Մահը, առանց սերունդ թողլու ։ Մահը աչքերը բաց, բիբերն ուղղած դուռները գոց հայրենիքին։ Լման մէկ միլիոնը կը հարցնէ.— «Մինչեւ ե՞րբ այս վիճակը»։ Կը հարցնէ Աստուծոյ, մարդերուն։ Ռուս աշխարհակալներուն, Հայ համայնավարներուն, ինչո՞ւ չէ։

ԵՐՈՒԱՆԴ

Մեր գիւղը եւ իր «Մեղուն»

Նուէր՝ եղբօրորդիիս՝ ՇԱՒԱՐՇԻՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ Թաւրիզէն ընկեր Դաւիթ Փափազեանի կազմած «Դաշնակցական Մամուլ»ը, առիթ տուաւ ինծի յետադարձ ակնարկով մը՝ վերյիշելու գեղածիծաղ ծննդավայրիս՝ Պարտիզակի քաղցր ու դառն օրերը։

Նախ քան այդ, սակայն, հարկ է շնորհաւորել Թաւրիզի ընկերը, որ գեղագիտական ճաշակով մը կարողացած է բացիկի մը մէջ խտացնել, մեր կուսակցութեան հարուստ գրականութեան դրեթէ բոլոր օրաթերթերն ու պարբերաթերթերը, իրենց մանրատառ ճակատի գիրերով։

Պոլսէն բաժնուած 90—100 քիլմ. հեռաւորութեամբ, Պարտիզակ կառավարական թէ ազգ.-կրօնական խնդիրներով կապուած էր Նիկոմիդիոյ թեմին, որուն առաջնորդական պաշտօնը, երկար տարիներ եւ տիրաբար վարեց, հանգուցեալ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեան, Իզմիթի Խասկալ գիւղէն ։

Տարագրութեան ատեն մեր գիւղն ունէր մօտ 2000 տուն, աւելի քան 10 հազար զուտ հայ բնակչութեամբ ։

Երեւակայեցէք բացուած երկար կարկին մը, որուն մէկ ոտքը կը հանգչի լերան ստորոտը, իսկ միւսը դէպի ծով։ Այդպէս էր Պարտիզակ։ Լեռնային ու ծովային միաժամանակ։ Թէեւ իր նաւամատոյց Սէյմէնէն մինչեւ գիւղ հինգ քիլմ. հեռաւորութիւն ունէր, բայց այդ ճամբուն վրայ մինչեւ խանը եւ աւելի վար, կը տարածուէին չերամատուները, իրենց թթաստաններով եւ ծխախոտի արտերով ։

Մեր գիւղին մէջ տարուան չորս եղանակները իրենց արժէքն ունէին։ Ամառը բարեխառն տաք կ'ընէր, ձմեռը խստաշունչ բայց առողջարար։ Հարկ կ'ըլլար ճամբաներն ու տանիքները յաճախ մաքրել ձիւնէն։ Հողը թէեւ բերրի, բայց կարծր ու սիգուտ։ Տասնըհինգ օր եթէ անձրեւ չտեղար, լայն պատռուածքներ կը գոյանային հողին մէջ, փճացնելով տունկ ու բոյս։ Մանաւանդ որ հողագործութիւնը կը կատարուէր, ինչպէս Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն մէջ, նախնական միջոցներով։

Կարելի է ըսել՝ հողագործ չէր Պարտիզակցին։ Ոչ ալ առեւտրական։ Աւելի շատ արհեստաւոր։ Գլխաւորաբար կը զբաղէին չերամապահութեամբ եւ ծխախոտի մշակումով։ Թէեւ վերջին տարիները նուազագոյն չափին հասած էր ծխախոտի մշակումը ։

Ապերախտ գործ մըն էր չերամապահութիւնը։ Մարդիկ ամբողջ տարին իրենց յոյսը կը դնէին այդ անպիտան որդի բոժոժին վրայ, որ շաբաթներով սպառելէ ու քամելէ վերջ գիւղացիին թթենիի տերեւներուն ամբողջ պաշարն ու երակները, օր մըն ալ ցախերուն վրայ կ'իյնար դալկահար ու թարախոտ։ Երեւակայեցէք գիւղացիին յուսահատութիւնն ու ցասումը։ Այս գործին առ հասարակ կը լծուէին կիներն ու աղջիկները ։

Շուկան կը տարածուէր գիւղին կեդրոնը, աջ–ձախ երկարութեամբ։ Իր մէջ կ'ընդգրկէր՝ եկեղեցին, ազգ. վարժարանը, կառավարչատունը, Հանր. Պարտքի վարչութեան շէնքը, նամակատունը, բողոքականներուն ժողովարանը, դեղարանները, սրճարան – գինետուններ եւն.։

Գլխաւոր արհեստներն էին համետագործութիւն, պայտագործութիւն, կողովաշինութիւն, մագման (մութաֆ), Թաղիքաշինութիւն, կօշկակարութիւն (եէմէնիճի), ձկնորսութիւն, դերձակ եւայլն ։

Համբաւաւոր էին այինկաճի էֆէներն ու ըղյըճիները։ Մահը արհամարհող այս յանդուգն ծխախոտի մաքսանենգները զինուած՝ ձիերով կը փոխադրէին ծխախոտ հեռաւոր քաղաքներ, մինչեւ Գոնիա, գաղտնի ճանապարհներով եւ դիշերանց։ Պակաս չէին անոնց բախումները Ռէժիի դէտերուն հետ, որոնք յաճախ կոյր կը ձեւանային անոնց անցքին ատեն։ Անոնք գիտէին որ այինկաճին իր հոգին տալէ վերջ միայն կը յանձնէր իր ապրանքը ։

Պարտիզակցիները շատ անզիջող եղած են ուրիշ գաւառներէ հոն հաստատուած Հայերու հանդէպ։ Մինչեւ վերջն ալ կ'ըսէին, օրինակ, Քիւրտ Նիկօ, Պաթումցի, քաղքըցի, լազ Վանէ եւն.։ Թէեւ անոնք սքանչելի մարդիկ էին, ու թերեւս

իրենցմէ աւելի կը գուրգուրային Պարտիզակի վրայ :

Իսկ այլազգիներու մուտքն ու այնտեղ բնակութիւնը անկարելի է եղած : Ամէն գնով արգելք հանդիսացած են անոնց քաղաք թափանցումին՝ զէնքով ու բիրերով : Ու զինքը հրջապատող լազ, չէրքէզ, վրացի, Թուրք բազմաթիւ գիւղերը միշտ մնացած են պատկառելի հեռաւորութեան մը վրայ : Որովհետեւ անոնք ստիպուած էին իրենց գնումները Պարտիզակէն կատարել, գիւղ կը մըտնէին տեսակ մը վախով եւ դեղեւկոտ քայլերով :

Պատնիշուած բարձր լեռներով ու ծովով, կազմած էին մանրանկար Հայաստան մը, ուր տիրող լեզուն ու բարքերը զուտ հայկական էին : Մարդիկ հոն կը ծնէին, կ'ապրէին տարիներով եւ այնտեղ ալ կը մեռնէին, առանց տեսնելու մինչեւ իսկ մօտակայ Իզմիթը, Օվաճըգը կամ Ասլանպէկը : Թրքահպատակ այս Հայերը Թուրքերէն խօսիլ անգամ չէին գիտեր : Տարօրինակ է, սակայն, որ հայերէն խօսակցութիւնը մաքուր չէր, այլ աղճատուած Թուրքերէն բառերով եւ ասութիւններով, որոնք գրեթէ հայացուած էին : Ամենամեծ մտաւորականներն անգամ կը գործածէին նոյն բառերը :

Մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումը, գիւղին մէջ Թուրք ըլլալով կը բնակէին, գաւառապետը (Նահիյէ միւտիւրի) եւ քանի մը հեծեալ ոստիկան – զինուորներ : Սահմանադրութենէն վերջ անոնք ալ հեռացան եւ իբրեւ գաւառապետ եկաւ հաստատուիլ ծանօթ հրապարակագիր Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, մեր «Միւտիր պէյ»ը, որ Պարտիզակի մէջ երբեմն «խեցիներ ժողվեց» : Միեւնոյն ատեն ոստիկաններն ալ փոխանակուեցան հայ ոստիկաններով և հայ ոստիկանապետով :

Շուկային մէջ, օրուան որեւէ ժամուն, կը լսուէին ձայները Պոմպաոչէին կամ Վիզին Թագւորին, — գիւղին մունետիկները, որոնք կը հրաւիրէին ժողովուրդը հանդէս – թատրոնի : կամ Ղասապ Ալիքսանին աղուոր եւ աժան միսը գնելու : (Անշուշտ հայերէն) :

Հարուստ չէր Պարտիզակցին : Մեծ մասը հագիւ ինքնաբաւ : Պակաս է իրեն նախաձեռնող ոգին՝ առեւտրական ձեռնարկներու մէջ : «Ինքն իր խղով տապկուած է», ինչպէս կ'ըսեն : Գոհ էին սակայն իրենց վիճակէն : Աղցանը, թառխանան, պանիրը, ճէթապուղն ու ձուկը՝ կը կազմէին իրենց գլխաւոր սնունդը : Բայց ունէին բնական կենսանիւթեր, — առողջարար օդն ու բազմաթիւ ակերու զուլալ ու քաղցրահամ ջուրը : Նաեւ ընտիր գինի, ոչ մեծ քանակութեամբ :

Գաղափար մը տալու համար իրենց ժուժկալութեան մասին, կը բաւէ յիշել փոքրիկներու կատարած գնումները, որոնք նպարավաճառին կ'երթային ափին մէջ ունենալով տասը փարա, ու կը խնդրէին .

— Սիմաւոն աղբար, հինգ փարայի աղի ձուկ տիւր, հինգ փարան ա խտ տիւր :

Նախանձեռնութեան այս պակասը եւ Թըշուառութիւնը եղած պէտք է ըլլայ պատճառը, Պարտիզակի կիներուն իբրեւ սիւտանն (ստնտու) Պոլիս երթալուն : Մեր անզուգական նորավիպագիրը, ողբացեալ Գրիգոր Զոհրապ, գեղեցիկ էջեր նուիրած է այդ «սիւտանա»ներուն :

(1) Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՀԱՐԻՒՐ ՏՈԼԱՐՈՎ ...

Նոր միտքերու շտեմարան Ամերիկայէն է լուրը : Մտիկ ըրէք :

Կ'առաջարկէ, ամերիկացի գրագէտ մը ՄԱ.-կին : «Հարիւր տոլարի պարգեւ մը սահմանել այն մարդոց, որոնք պիտի ուզէին իրենց զիրենք ամլացնել կամովին : Ինչու որ բազմածնութիւնը մեծ սպառնալիք մըն է եղեր աշխարհի համար» ...

Ի՞նչ կ'ըսէք այս նորատեսակ «ջարդ»ին ...

Նախ ՄԱԿը, ինք պէտք ունի այս տեսակ որոշումի մը՝ կրճատումը իր մէջէն սկսելու համար :

Հազարներով պատուիրակներ՝ իրենց արբանեակներով եւ փոխ–արբանեակներով եկեր բազմեր են Նիւ Եորքի՝ քաղաքամեծ շէնքին մէջ :

Անոնց մեծ մասը, «այո» կամ «ոչ» մը արտասանելու համար, միոններով ճամբայ կտրած եկած են հոն :

Ուրիշ կարեւոր մաս մըն ալ, իրենց վարպետին ըսածները, հաւանութեան գլխու շարժումով մը հաստատելու պաշտօնը միայն ունին :

Ուրեմն ամլացումի ստիպողական պէտք մը կայ, շէնքին խճողումը եւ ծախքերը թեթեւցնելու համար :

Բազմածնութեան վտանգին առաջքը առնելու համար, առաջարկուած վարձքը շատ աննշան գումար մըն է : Ամէն մէկ հայր կամ մայր, հարիւր տոլարէն աւելի եկամուտ մը կը գանձէ կառավարութիւններէն՝ իր իւրաքանչիւր զաւկին համար : Բազմապտուղ ընտանիքները, փաշայի պէս կ'ապրին : Խե՞նդ են որ իրենց այդ շահաբեր գործը վրայ տան հարիւր տոլարի ոչինչ գումարի մը փոխարէն :

Բաւական մութ կէտեր կան այս առաջարկին մէջ : Նարդունիի եւ Հր. Բալուեանի պէս ուխտեալ ամուրիներու պարագան նկատի առնուա՞ծ է արդեօք : Երկուքն ալ բազմածնութեան աւերները եւ մարդկութեան բարիքը նկատի ունենալով չեն ուզեր պսակի նարօտը անցընել իրենց վզին ...

Հապա կուսակրօ՞նները : Այս ուխտեալ ամուրիները բաւական թիւ մը կը կազմեն եւ ՄԱԿը պարտաւոր է վարձատրել զիրենք : Այս կերպով թէ վարդապետցուները կը բազմանան, թէ բազմածնութիւնը կը նուազի եւ թէ վանքերու պիտաճէն կը հաւասարակշռուի : Անթիլիասը եւ Երուսաղէմը կ'ազատին աշխարհի չորս կողմը խնդրակներ ղրկելու տաղտուկէն ...

Մեր կարգ մը կազմակերպութիւնները աղուոր գումարներ կը ստանան իրենց գործելու ամլութեանը իբրեւ պարգեւ :

Անհատներ, որ օրը քանեւհինգ ժամ ազգափրկութեան ամուլ ծրագիրներ կը յօրինեն՝ սըրճարանի անկիւնը կծկտած, արժանի են ամլութեան սնտուկէն վարձատրուելու :

Ունինք արդէն ամլութեան կոչուած անձեր, որ բազմագումար տոլար կը ստանան իրենց պատկանած կազմակերպութիւններէն՝ կանխելով ՄԱ.-կի քուէարկելիք որոշումը ...

Գիտէք ո՞վ է, ամլութեան առաջին մրցանակին արժանաւորը ... Թուրքը՝ որ իր ընդարձակ հողերը եւ ինքզինքն ալ ամրացուցած է՝ միլիոնաւոր քրիստոնեաներ հնձելով, անհետացնելով ..

ՄԱԿի ժողովին մէջ, երբ այս ամլավարձքի խնդիրը սեղանի վրայ դրուի, անշուշտ նկատի պիտի առնեն այս կէտը, լաւագոյնս գնահատելու համար իրենց աթոռակից պաշտպանեալը : Եւ եթէ ամլացումի սկզբունքը ընդունուի, բնական է յանձնախումբ մը պիտի կազմուի : Այդ յանձնախումբին իբրեւ կարողագոյն նախագահ՝ ես կ'առաջարկեմ Թուրք պատուիրակը :

Բայց կը կարծեմ, ոչ ոք պիտի ուզէր, իր կենսապարգեւ հաճոյքի շտեմարանը փոխանակել, հարիւր տոլարնոց Թուղթի կտորով մը՝ ինքզինքը վերածելու համար, հաւերու ծաղր ու արհամարհանքին ենթակայ աքլորի մը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (Ս. ՆԱԴՍՈՆ)

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

Թող որ զայրոյթի հուրով քո երգը բորբոքի անվերջ
Եւ սրտեր կիզի արդար ցասումի այրող արցունքով,
Թող որ նրա մէջ արձագանգ գտնեն ազնիւ իղձ ու տենչ
Եւ հայրենիքի վսեմ ու պայծառ սէրը հոգեթով .
Թող իւրաքանչիւր հնչիւնը նրա մեզ յառաջ մղէ,
Պայքարների մէջ խորտակուածների ներշնչէ յոյսեր ,
Ճամբին ընկածին թող անմահութեան պսակներ հիւսէ ,
Վեհերոտների ծաղրի ծանակի սեանը նա գամէ :
Թող առաջնորդի դէպի մարտ՝ ընդդէմ չարի, կեղծիքի
Ցանուն ճշմարտի եւ լոյսի՝ դէպի կռիւ ահարկու,

Այն ժամ քո առջեւ մենք եկած ծնկի ,
Ցնծութեամբ կ'ասենք.—«Բանաստե՛ղծ ես–դու» :

Թող երգդ հնչէ մեղմ, ինչպէս անուշ կարկաչը ջրի,
Ինչպէս ղօղանջը արծաթահնչիւն իր կոհակների .
Թող երգդ լինի աղբիւր տենչերի եւ վառ յոյսերի,
Ուժը որոտայ եւ թէ կենսուրախ ծիծաղը բերկրի,
Թող մենք մեզ մոռնանք տաղերի մատղաշ հնչիւնների տակ
Քեզ հետ միասին սլանանք դէպի աշխարհը ցնորքի
Դիւթական աշխարհ, ուր չըկան այրող արցունք ու տանջանք ,
Ուր կ'իշխէ հանգիստ, սէր, գեղեցկութիւն, թովչանքը երգի :
Թող այն վայելենք մտածմունքից զերծ, անհոգ ու միշտ գոհ,
Նորից վերապրենք մանուկ օրերի երազ լուսատու,

Այն ժամ օրհնելով քերթուածները քո
Կ'ասենք ցնծութեամբ.—«Բանաստե՛ղծ ես–դու» :

(Ալիք) Ռուս. Թարգմ. ԱՐՏ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շուտով կը վերջանայ 1950ը : Անախորժ անակընկալի մը առջեւ չգտնուելու համար, կը խնդրենք օր առաջ փակել առկախ հաշիւները :

Անշուշտ գիտէք որ եւրոպական թերթերը սովորութիւն չունին ապառիկ բաժանորդ ընդունելու :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

Գ.— ԲԹԱՄԱՏԻ ԵՒ ԲԱԴԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Խորհեցայ օրուան քաղաքական կացութեան եւ եզրակացուցի թէ վհուկ ըլլալու պէտք չկար գուշակելու համար ատիկա : Կարծեմ երկար կեանք մըն ալ կը նախատեսուէր ինծի համար : Այդ ալ շատ հաճելի բան մը չէր, տրուած ըլլալով կեանքի պայմանները :

Ուրիշ ոչ մէկ յիշատակ պահած եմ այդ ձանձրացուցիչ երեկոյթէն : Տուն դառնալու ատեն, երբ նստայ ինքնաշարժս, կ'երեւի շատ ուժգնօրէն գոցեցի դռնակը, որ ապակին ջարդուփշուր եղաւ յանկարծ :

« Ահաւասիկ ըսի իւրովի, անհաճոյ դէպքերու շարանը կը սկսի» : Զբարկացնելու համար ճակատագիրը, մեծ զգուշութեամբ վարեցի կառքը մինչեւ տուն : Պառկելէ առաջ սովոր էի մտնել միշտ տղոցս սենեակը : Շոյեցի մանչուկիս դէմքը եւ տեսայ որ տենդ ունի :

Յաջորդ օրն ալ շատ գէշ սկսաւ : Նոր դժբախտութիւնը ուղղակի անձիս չպատահեցաւ, բայց ցնցեց զիս : «Փոքրիկ Անիւ» կը կոչէի քարտուղարուհիս, որովհետեւ ամէն բան հեզասահ կ'ընթանար անոր հետ, առաքինութեան մարմնացումն էր եւ խելք աշխատակից մը : Ոչինչ կ'արժէի առանց անոր : Այդ օրը, «Փոքրիկ Անիւ»ը բացաւ հսկայ դրամարկղին ծանր դուռը, և գոցած ատեն, իր բթամատը մոռցաւ անոր մէջ : Ասոր վրայ, ինկաւ նուաղած : Վազեցի բժիշկ կանչելու : Քանի մը շաբաթ անկարող դարձաւ մեքենագրելու :

Այսօր, զուարճալի պարզ պատմութիւն մը ընելու երեւոյթ ունիմ, բայց այն ատեն բնաւ չէի խնդար . եւ չեմ խնդար նաեւ այսօր, որովհետեւ գիտեմ այժմ, որ այդ արկածը մէկ օղակն էր անհաճոյ դէպքերու այն շղթային, զոր պատրաստած էին ինծի համար :

Ի վերջոյ սկսայ փնտռել երկրորդ քարտուղարուհի մը լրացնելու համար պակասը միւս մարգարիտին : Գտայ վերջապէս հատ մը, բայց Գօրնէլլին էր ան . այն համբաւաւոր Գօրնէլլին, որուն մասին խօսեցայ եւ որ կեանքիս ամէնէն անհաճոյ, կընամ ըսել ամէնէն ահաւոր օրերը արժեց ինծի :

Մինչեւ այդ օրը, պատահած էր անշուշտ որ սխալներ գործեմ ես ալ, ամէն մարդու պէս : Բայց երբ կը քննէի ինքզինքս, պատճառը կը գտնէի միշտ իմ մէջս : Գօրնէլլիին հետ կացութիւնը փոխուեցաւ : Այս օր իսկ, նուազագոյն չափով յանցաւոր չեմ զգար ինքզինքս :

Կ'ընդունիմ որ սխալներ գործած ըլլամ : Վստահութիւն ունեցայ մարդկային արարածի մը վրայ, նախընտրեցի զայն ուրիշներէ, որոնք աւելի արժանի պիտի ըլլային վստահութեանս : Գօրնէլլին խաբեց զիս, կատակերգութիւնը խաղաց ինծի դէմ, ճարտար նրբութեամբ եւ ես մանուկի մը նման ինկայ թակարդին մէջ :

Գօրնէլլին զուգահեռ մէկ տիպարն էր Կիկերոնին : Անոր գործը եղաւ գաղտնիքները վերադարձնել հոն՝ ուրկէ եկած էին : Ճակատագիր, փոխարինութեան դատաստանը :

Ահա այս շրջանակին մէջն է, որ տեղի կ'ունենայ պատմութիւնս :

Գրեթէ կատակելով ոգեկոչեցի բթամատին պատմութիւնը, բայց ճակատագիրը ընտրեց կ'երեւի այդ բթամատը իբրեւ միջոց, ծանօթացնելու համար զիս Գօրնէլլիին եւ որպէսզի աւանդական օրէնքներու համաձայն բեմադրուի խաղը :

Սեպտեմբերի առաջին կիսուն օդանաւով գացի Պերլին, ճամբորդութիւնս ալ գէշ սկսաւ . Թշնամի նաւ մը ռմբակոծեց մեզ Սեւ ծովուն վերեւ, բայց վնաս չհասցուց :

Ծանր մթնոլորտ մը կար Պերլինի մէջ : Օդակայանէն իսկ անդրադարձայ ատոր, օդին չափ ցուրտ ընդունելութիւն մը ըրին մեզի : Սիկիլիոյ պարտութիւնը, զանազան ճակատներու եւ մասնաւորաբար Ռուսիոյ դէպքերը ծանրօրէն կը ճընշէին գերման մայրաքաղաքին վրայ . բարեկամի մը շնորհիւ, կարելիութիւնը ունեցայ տեսնելու Թուրքիոյ եւ գերման դեսպանատան մասին գաղտնի տեղեկագիրներ, որոնցմէ շատերը տեղւոյն վրայ իսկ չէին պատրաստուած : Մխրճուեցայ տենդագին, անոնց ընթերցումին մէջ :

Այդ առթիւ բաւական զուարճալի բաներու հանդիպեցայ անձիս շուրջ : Յաճախ շարժած եմ գլուխս, անմտութիւններու այդ դէզը կարդացած պահուս :

(Շար.)

ղեկավարին այն հատուածին վրայ, որուն համաձայն Հնդկաչինի մասին զօր. Ռըվէրի մէկ տեղեկագիրը անցած է Վիէթ–Մինհի մարդոց ձեռքը, Ֆրանսական հակալրտեսական սպասարկութիւնը գործած է կարգ մը անկանոնութիւններ, որոնց կարգին այրուած են կարգ մը ապացոյցներ եւ վերջապէս ոստիկանութեան մեղսակցութեամբ, Փէյրէ (գործակալը) յաջողած է Հարաւային Ամերիկա փախիլ: Համայնավարներու կարծիքով, այդ շրջանի ներքին նախարարը Պ. Ժիւլ Մոք պատասխանատու է այս անկանոնութեանց համար:

Խորհրդարանական շրջանակներու մէջ, սակայն, բոլորովին անհաւանական կը նկատեն, թէ համայնավարներու առաջարկը մեծամասնութիւն պիտի կրնայ ապահովել ազգային ժողովին մէջ: Կը կարծուի այսուհանդերձ, թէ Պ. Մոքի Ռուշինկթընի մէջ տարած քաղաքականութենէն դժգոհ կարգ մը ուրիշ երեսփոխաններ ալ կը ձայնակցին համայնավարներուն, կատարուելիք գաղտնի քուէարկութեան ընթացքին: Եթէ առաջարկին ի նպաստ քուէարկողները կարեւոր թիւ մը ներկայացնեն, փափուկ կացութիւն մը պիտի ստեղծուի Պ. Մոքին համար, որ կրնայ հրաժարելու հարկադրանքին տակ գտնուիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըրի համաձայն, Դաշնակիցները պէտք է «ապահովութեան դաշնագիր» մը կնքեն Գերմանիոյ հետ, վերջ տալով գրաւման գոյավիճակին, նկատի ունենալով, որ 55 պետութեանց հետ հաշտութեան դաշնագրի մը կնքումը երկար ժամանակի կը կարօտի:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Սթրազպուրկի մէջ, 7ի դէմ 83 ձայնով եւ 19 ձեռնպահութեամբ որոշեց պետութեանց յանձնարարել գերմանական մասնակցութիւն մը եւրոպական բանակի մէջ, հաւասար իրաւունքներով: Ֆրանսական եւ գերմանական պատուիրակները, փոխադարձ զիջումներու շնորհիւ, քուէարկեցին ի նպաստ այս բանաձեւին եւ ժողովի նախագահը, Պ. Սփաաք, այս երեւոյթէն խանդավառուած յայտարարեց, թէ «գերման եւ ֆրանսական ճշմարիտ հասկացողութեան ճշմարիտ սկզբնաւորութիւնը եղաւ այս օրը»:

ԳԻՆԵՐՈՒ յարաճուն բարձրացումը մտահոգութիւն կը պատճառէ եգիպտական կառավարական շրջանակներուն: Մասնաւորաբար կը սղեն միսի, ալիւրի, իւղի եւ կանանչեղէններու գիները: Կառավարութիւնը որոշեց անհրաժեշտ վարկերը տրամադրել սննդամթերքի ներածումներուն համար: Արգիլեց նմանապէս արմտիքի արտածումը: Գիներու բարձրացման առաջքը առնելու համար էր արդէն, որ անցեալները որոշուած էր հրապարակներու վրայ խարազանել բոլոր չահագէտները:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութեան կողմէ հրասայլերու եւ այլ զէնքերու առաքման դէմ դրուած արգելքը ծանր տպաւորութիւն առաջ բերած է Եգիպտոսի մէջ, մանաւանդ որ անոնց արժէքին 100ին 80ը կանխիկ վճարուած է: Պաշտօնական շրջանակները չեն ծածկեր կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքը: Արտաքին փոխ–նախարարը այս առթիւ ալ յայտարարեց, թէ եգիպտացի ժողովուրդը, ոչ մէկ պարագայի տակ պիտի հրաժարի իր ազգային պահանջներէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ եւ եուկոսլաւ կառավարութեանց միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, Եուկոսլաւիա, Մ. Նահանգներու կողմէ իրեն տրամադրուած սննդամթերքին մէկ մասը պիտի ստանայ նախքան ամերիկեան խորհրդարանին որոշումը, պայմանով որ այդ սննդամթերքը գործածուի միայն եւ միայն եուկոսլաւ ժողովուրդի եւ բանակի կարիքներուն համար:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ

Կը տօնուի մեծ շուքով Դեկտեմբեր 10ին, կիրակի իրիկուն Mutualitéի մեծ սրահը:

Նախագահութեամբ՝

Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւններ յաջորդով:

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, 2 Դեկտ., շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Moulin Brûléի պարասրահին մէջ:

Mimi Pinsonի Typique Tango նուագախումբով, (7 երաժիշտ, մէկ երգիչ): Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Զաւեշտ եւ անակնկալներ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton - Ecolesէն առնել 107 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Moulin Brûlé:

ԱՑՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Իսի լէ Մուլինոյի հայ պտղավաճառները (մարշէճի) 3900 ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի Յառաջ վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՐԱՆՈՒՀԻ ՀԱՃԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ: (Սթանօզցի):

Eaubonneէն Պ. Նիքօթեան եւս հազար ֆր. կը նուիրէ նոյն հաստատութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գամեր Գաբամաճեան կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իր մօր՝ ողբացեալ ՊԻՍՏՈՍ Ս. ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարելիցին եւ հօրը ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆԻ յիշատակին: Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ անոնց յիշատակը յարգողները:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café des Sportsի մէջ, 157bis, rue Jean Jaurès, Maison Alfort:

Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը

Երգ եւ զանազան անակնկալներ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 75 ֆր.

Հաղորդակց. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 181 հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը:

Նոր Սեռունդի խնջոյքը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, կիրակի, 3 Դեկտ. ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a, rue Caumartin: Ընկերական հաճելի մթնոլորտ: Հայկական պար ու նուագ, առատ կեր ու խում մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի համակիրները:

Օր. ՀԻԼՏԱ ԹԱՇՃԵԱՆ

Պ. ԺԱՔ ԳԱՍԱՊԵԱՆ

Ամուսնացած

Վիշի 25 Նոյեմբեր 1950 Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու խմբապետները եւ քարտուղարները այս չորեքշաբթի գիշեր Cadetի ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Յ. ԱԴԱՄԵԱՆ: Նիւթը «Յարութիւն Շահրիկեան եւ Բարենորոգումներու հարցը»:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, 17 rue Ampère, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Ըլլալ ճշդապահ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլ. Օտտոյի դասախօսութիւնը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկեր ԹԱԴՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները եւ ընկերները:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին շաբաթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Քաաէ, քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Զեկոյց՝ Պ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ: Նիւթը՝ Այսօրուան Գերմանիան: Մուտքը ազատ է:

ԾՆՈՒՆԴ.— Գառնիկ Տնկոյեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ ծնունդը իր քրոջ՝ ՌԷԺԻՆ ՏՆԿՈՅԵԱՆԻ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mardi 28 Novembre 1950 Երեքշաբթի 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6317–Նոր շրջան թիւ 1728

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉՈՒԳԱԿՇԻՌ

Երեւոյթները ցոյց կուտան թէ Նոյեմբեր 24ին սկսած ընդհանուր յարձակողականը կոչուած է վերջ տալու դժնդակ պատերազմի մը, որ հինգ ամիսէ ի վեր աւերներ կը գործէ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ եւ որ պահ մը կը սպառնար պայթեցնելու Երրորդ Համաշխարհային պատերազմը: Քորէայի համայնավարները օրհասական կռիւներ կը մղեն դեռ, Չինացիներու աջակցութեամբ եւ չեն ուզեր անձնատուր ըլլալ:

Յետպատերազմեան աշխարհի պատմութեան մէջ յիշատակելի թուական մըն է 1950 Յունիս 25ը: Այդ օրն էր, որ «խաղաղութեան կուսակից» մեծազօր պետութեան դրդումով, հիւսիսային Քորէայի արբանեակ կառավարութիւնը, երկու տարուան տենդագին պատրաստութենէ վերջ, կը յարձակէր Հարաւային Քորէայի վրայ, որ 38րդ զուգահեռականէն վար անտէր – անտիրական իր բախտին ձգուած էր:

Քորէան վերջին հանգրուանը եղաւ քաղաքականութեան մը, որուն հիմնական նպատակն էր համաշխարհային յեղափոխութիւնը եւ ամբողջ աշխարհի ստրկացումը բռնակալի մը մականին տակ:

Ժամանակակից մարդկութիւնը ականատես վկան եղաւ ուրիշ բռնապետական քաղաքականութեան մը, որուն անմիջական նպատակն էր Եւրոպայի ազատ ժողովուրդներու տիրակալութիւնը՝ զէնքի ուժով:

Համաշխարհային առաջին պատերազմէն վերջ, յաղթական դաշնակիցներէն Անգլիա ու Ամերիկա մեծապէս աջակցեցան պարտեալ Գերմանիոյ վերականգնումին՝ ժամանակէն առաջ պարպելով Հռենոսի գրաւեալ շրջանները եւ ջնջելով պատերազմական տուգանքն ու հատուցումները, որոնք պարտադրուած էին իրեն 1919ի Վէրսայլի դաշնագրով:

Եթէ 1933ին Հիթլէր մը իշխանութեան գլուխ եկաւ Գերմանիոյ մէջ, պատճառը դժուար չէ կռահել:

Երես առած դաշնակիցներու աջակցութենէն, մանաւանդ քաջալերուած անոնց խաղաղասիրական քաղաքականութենէն (չէ՞ որ ապաքինում կը քարոզէին Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ), հիթլերական Գերմանիան աստիճանաբար սկսաւ գործադրել իր աշխարհակալական ծրագիրը:

Դաշնակիցները զղջացին, բայց շատ ուշ էր արդէն: Միւնիխի մէջ զոհեցին Չեխոսլովաքիան՝ պարզապէս ժամանակ շահելու համար, քանի որ պատրաստ չէին զէնքի ուժով արգիլելու զինուորապաշտ Նոր Գերմանիոյ նուաճումները:

Տարի մը վերջ պայթեցաւ պատերազմը: Հիթլէր չուզեց աւելի երկար սպասել՝ քանի արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ չէին դեռ, մանաւանդ որ թիկունքը ապահոված էր արեւելքէն՝ Ստալինի հետ կնքելով ծանօթ դաշնագիրը՝ 1939 Օգոստոս 24ին:

Պատմութիւնը շատ թարմ է դեռ: Գիտենք թէ ի՛նչ անփառունակ վախճան ունեցաւ այդ քաղաքականութիւնը, որ հիմնուած էր բիրտ ուժի վրայ եւ նպատակ ունէր բռնակալ վարչաձեւի մը ենթարկել ազատատենչ մարդկութիւնը:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի սկզբնաւորութեան Մոսկուան կանգնած էր Հիթլէրի կողքին: 1941 Յունիս 22ին Դաշնակիցները օգնութեան փութացին Խորհրդային Միութեան, ջախջախելու համար Գերմանիան, որ հասարակաց թշնամին դարձած էր:

Ստալին գիտցաւ ճարպիկ դարձուածքով մը մեղմել բոլշեւիկեան վարչաձեւի խստութիւնները եւ բաւական մօտեցաւ արեւմուտքի ժողովրդավարական մեթոտներուն, վստահութիւն ներշնչելով բարեմիտ Ռուզվէլթներու:

«Հայրենական պատերազմ»ը շահելէ վերջ, ներկայացած առիթը օգտագործեց, իրարու ետեւէ իր լուծին ենթարկելու համար մէկ կողմէ Պալթեան երկիրները, Լեհաստանը, Ռումանիան, Պուլկարիան, Հունգարիան, Ալպանիան, Չեխոսլովաքիան, միւս կողմէ երկնցաւ դէպի Ծայրագոյն Արեւելք, արբանեակ դարձուց հիւսիսային Քորէան եւ հսկայ Չինաստանը, միաժամանակ քաջալերելով Հնդկաչինի, Մալեզիոյ եւ Ինտոնեզիոյ ազգայնականները:

Երէկուան դաշնակիցները անզօր ականատեսն եղան բոլշեւիկեան աշխարհակալութեան այս անյագ նուաճումներուն, մինչեւ որ Քորէան յորդեցուց բաժակը:

1950 Յունիս 25ը դարձակէտ մը եղաւ: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան վարիչները զգացին թէ այլեւս սանձ մը պէտք էր դնել Մոսկուայի ախորժակներուն: Ուժին դէմ պէտք էր գործածել աւելի մեծ ուժ մը:

Ինչպէս Հիթլէրի բանակները առաջին տարիներուն, այնպէս ալ Քորէայի զինուորները առաջին ամիսներուն յաղթանակներ տարին:

Սակայն պատերազմի մէջ կարեւորը վերջին յաղթանակն է:

Իսկ աւելի կարեւոր է արդարութեան յաղթանակը:

Արդար չէ զէնքի ուժով ստրկութեան դատապարտել ժողովուրդները:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԺԳՈՀ Է

Ե՞րբ գոհ եղած է մեր երբեմնի հարեւանը իր բարեկամներէն, պաշտպաններէն եւ նուիրատուներէն:

Ծիծղ չփացած տղու մը պէս, որքան տաս, որքան շոյես, որքան «դուն ես» ըսես, այնքան կը պահանջէ, եւ ինքզինքը բանի մը տեղ կը դնէ, ուռած ու փքուած: Նոր առիթ չի պակսիր իր «դըժգոհութիւնը» արտայայտելու, պատերազմի թէ խաղաղութեան շրջաններուն: Եւ վարպետ է ինքզինքը սուղ ծախելու նո՛ւրբ արուեստին մէջ:

Ինչե՛ր չըրին, առաջին աշխարհամարտին, որ չէզոք մնայ: Ձէնքը խաղի բերող ճարպիկ մը գտնուեցաւ սակայն եւ ինկաւ փոսին մէջ: Ձեռքէն բռնեցին դուրս հանեցին, վրան գլուխը մաքրեցին, նոր հագուստ մը շնորհեցին, «ժողովրդավար» հանրապետութիւն մը ձեւեցին, կարեցին, հագցուցին իրեն: Նոյնիսկ իր արիւնլուայ ձեռքերը մաքրեցին եւ անուշահոտ իւղերով օծեցին:

Եկաւ երկրորդ փոթորիկը: Կրցաւ այս անգամ աջ եւ ձախ տատանելով հաւասարակշռութիւնը պահել եւ ջուրին երեսը մնալ: Ու ասիկա պզտիկ յաջողութիւն մը չեղաւ իրեն նման «հիւանդ մարդ»ու մը համար:

Հիմա պէտք է վայելէ ճարպիկ լարախաղացի իր տաղանդին պարգեւած շնորհները: Որո՞ւն բերնին է մնացեր իր կարեւորութիւնը, կարողութիւնը եւ բերելիք օժանդակութիւնը կասկածի ենթարկել: Ոչ իսկ միլիոնատէր «հօրեղբօրը», որ վեց տարիէ ի վեր տալէն, զրկելէն յոգնած կամ ձանձրացած, ուրիշի մը որոշեր է յանձնել այս չփացած տղուն պաշտպանութիւնը:

Այս մարդիկը, «հօրեղբայր» ըլլան Կրեսոսի պէս հարուստ թէ «մօրեղբայր»՝ աղուէսի պէս խորամանկ ու ճարպիկ, պէտք է ամէն բանէ առաջ լաւ մը գիտնային, թէ որո՛ւ հետ է իրենց գործը: Իսկ այդ տեղեկութիւնը միայն իր երբեմնի դրացին ու զոհը՝ հայ ժողովուրդը կրնայ տալ իրենց, ճշգրիտ ու փաստացի:

ՍՕՍԻ

Գէորգ արք. Արսլանեան

ԿՈՐՍՆՑՈՒՑ ՊՈԼՍՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի իրիկուն Պոլսէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը.—

«Ժողովրդական պատգամաւորները շահեցան ընտրութիւնները միաձայնութեամբ. Արսլանեան կորսնցուց հանրաքուէն»:

Հեռագիրը ցոյց կուտայ, որ Պոլսոյ պատրիարքական տեղապահին յարուցած գայթակղութիւնը կը հասնի իր վախճանին եւ շաբաթ մը վերջը պիտի պարզուի, թէ առջի օր ընտրուած ներկայացուցչական ժողովը որ երկու թեկնածուները յարմար պիտի գտնէ Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքական աթոռին համար:

Ինչպէս օրը օրին հաղորդած ենք, Պոլսոյ կուսակալութիւնը հրահանգած էր՝ Պոլսոյ 32 թաղերէն եւ գաւառի հինգ եկեղեցիներէն ներկայացուցիչներ ընտրել Հոկտ. 31ին որպէսզի այդ ներկայացուցչական ժողովը ձեռնարկէ Պատրիարքի ընտրութեան Նոյեմբերի 9ին, երկու թեկնածուներով, որոնցմէ մէկը, Պոլսոյ կուսակալին կողմէ պիտի հռչակուէր Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք:

Պատրիարքական տեղապահ Արսլանեան արք.ի դիմումին վրայ, սակայն, կուսակալը, ժողովրդական պատգամաւորներու ընտրութիւնները յետաձգած էր Նոյ. 25ի շաբաթ օրուան: Այդ ընտրութիւններն են որ տեղի ունեցան որոշուած թուականին, յանգելու համար վերոյիշեալ հեռագրով հաղորդուած արդիւնքին:

Յառաջիկայ շաբաթ օր, ուրեմն (Դեկտ. 2), ներկայացուցչական ժողովը, լիագումար նիստի մէջ պիտի ընտրէ պատրիարքական զոյգ մը թեկնածուները, որոնցմէ մէկը, այնուհետեւ, պիտի նշանակուի պատրիարք:

× Աւելորդ է ըսել, թէ պատգամաւորներու ընտրութեան նախօրեակին, կողմերու միջեւ ընտրական պայքարը հասած էր իր գագաթնակէտին: Պոլսոյ հայերէն թերթերը լեցուն են ժողովուրդին ուղղուած կոչերով: «Մարմարա», լայն սիւնակներու վրայ փռուած խորագիրներով կը հրաւիրէ ժողովուրդը «ոչ իսկ քուէ մը տալ բռնատիրութեան թեկնածուներուն»: Ահա քանի մը խորագիրներ եւս.— «Ժողովուրդ, դուն որ չխրեցիր Գէորգ Արսլանեանը, գնա շաբաթ օր կատարել ընտրական նուիրական պարտականութիւնդ: — Քու քուէներէդ կախում ունի Թրքահայութեան ապագան»:

Չին-կարմիրները հակայարձակումի անցան

ԳՐԱՒԵՑԻՆ ՔԱՂԱՔ ՄԸ ԵՒ ԵՏ ՔՇԵՑԻՆ ՀԱՐԱՒ ՔՈՐԷԱԿԱՆ ԶՕՐԱՄԱՍԵՐԸ

Զօր. Մէք Արթըրի բանակատեղիէն հաղորդուած զեկոյցի մը համաձայն, հիւսիսային Քորէացիներուն օգնող չին կարմիր ուժերը, քորէական ռազմաճակատի հիւսիս – արեւմտեան ճակատամասին վրայ բուռն հակայարձակումի անցան եւ յաջողեցան 20 քիլմ.ի չափ ետ մղել հարաւ – քորէական զօրամասերը: Կարմիրները, որոնք կը խոյանան 37 քիլմ. երկարութեամբ ճակատի մը վրայ, գրաւեցին Թոքչոն քաղաքը, եւ մղելով հարաւային Քորէացիները իրենց նոր դիրքերէն, զորս գրաւած էին ընդհ. յարձակողականի եօրեայ յառաջխաղացումներու ընթացքին: Այդ քաղաքին շուրջը գտնուող ամերիկեան օդանաւային կայանի զինուորները, կարմիրներու կրակին տակ յաջողեցան հեռանալ: Ամերիկեան հեծելազօրքը օգնութեան հասաւ կասեցնելու համար յարձակող չինացի կարմիրները, բայց չկրցաւ յաջողութիւն մը ունենալ: Ռազմաճակատի այս կեդրոնական մասին վրայ «կացութիւնը կը նկատուի մութ եւ ծանրակշիռ», ըստ ամերիկեան 8րդ բանակի մէկ զեկոյցին (Սէուլէն): Ճակատի ծայրամասին վրայ, ամերիկեան ուժերու ձեռքը գերի ինկան 200 չինացի զինուորներ: Հարաւցիները, իրենք նահանջի գծին վրայ եւս կը շարունակեն դիմադրութիւնը, եւ, հակառակ կարմիրներու թնդանօթաձգային բուռն կրակին, յաջողած են ամրանալ նոր դիրքերու վրայ: Միայն մէկ գումարտակ կորսուած է նահանջող զօրամասերէն եւ առնուազն երկու վաշտեր կը գտնուին պաշարման օղակի մը մէջ: Ամերիկեան օդանաւերը ուտելիք եւ ռազմամթերք կը նետեն պաշարուածներուն:

Մինչ այս ձախողանքին մատնուած են հարաւքորէական ուժերը հիւսիս – արեւմտեան ճակատամասին վրայ, ինչ որ կը դժուարացնէ զօր. Մէք Արթըրի լաւատեսութեան իրականացումը՝ մինչեւ Ծնունդ պատերազմը վերջացնելու մասին, անդին, հիւսիս – արեւելեան ճակատամասին վրայ, ամերիկեան եւ աջակից ուժերը կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը դէպի սիպերիական եւ մանչուրիական սահմանագլուխը, գրեթէ առանց դիմադրութիւն գտնելու կարմիրներէն: Ծովեզերեայ ճամբուն վրայ հարաւ քորէական զօրամասերն ալ 12 քիլմ. յառաջանալով գրաւեցին Շոնքին քաղաքը, որ սիպերիական սահմանէն 75 քիլմ. հեռուն կը գտնուի: Ուրիշ թեւ մը 50 քիլմ. մօտեցան մանչուրիական սահմանին, Հափշու քաղաքին մօտերը:

× Ամերիկեան ցամաքային եւ օդանաւային սպաներ առաջարկ բերած էին ընդհ. սպայակոյտին, պահանջելով հիւլէական ռումբի գործածութիւնը՝ Սուվոնի նեղ շրջանակին մէջ համախմբուած կարմիր ուժերու մեծ զանգուածին դէմ: Սպայակոյտը, իր վերջին ժողովին մէջ նկատի առաւ այս առաջարկը եւ յետ վիճաբանութեան մերժեց զայն, նկատի ունենալով որ անիմաստ պիտի ըլլար նման յանձնառութիւն մը ընել նախագահ Թրումընէն, որուն հաւանութիւնը անհրաժեշտ է հիւլէական ռումբի գործածութեան համար: Մերժման պատճառները պարզուած չեն, բայց կը կարծուի թէ բարոյական եւ դիւանագիտական նկատումներ դեր խաղացած են սպայակոյտի որոշման մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարար Պ. Ժիւլ Մոքը դատի յանձնելու համար համայնավարներու բերած առաջարկը պիտի քննուի ազգ. ժողովի նիստին մէջ այս կէսօրէ վերջ: Որոշումը պիտի տրուի գաղտնի քուէարկութեամբ:

Մեր գիւղը եւ իր «Մեղու»ն

Բ.

Պարտիզակ ունէր նաեւ իր «Երջանիկներ»ը: Ինծի համար ամէնէն տպաւորիչն եղած է Խենթ Մինասը: Պարթեւ հասակով եւ գիսախռիւ մա-զերով այս ծերունին, հաստ Ս. Գիրք մը անութին տակ, ման կուգար շուկային մէջ՝ հայհոյչներ ար-ձակելով բողոքականներուն՝ մանաւանդ Տքթ. Չէյմպըրսի հասցէին եւ երգելով իր միօրինակ յանկերգը.— «Անհաւատներ, անհաւատներ, ե-կէք, եկէք դարձի»: Տարագրութեան օրերուն, ա-պերասան մարդիկ այս խեղճն ալ գնդակահարե-ցին, Ապուղուշին չերամատան մօտերը :

Բայց մեր Երջանիկները ունէին իրենց մաս-նագիտութիւնը: Սիմաւոնին Հրանդին կամ Քա-ցախ Լեւոնին ձուկերը աղը կը դնէին: Թքոտ Ա-կոբջանը, Ի՛ի՛չի Պաթըրանը, Զալըմը, Ղամպուռ Աղասին, Գոլովա Ակօն, Մայրին Ստեփանիկը հեր-թով կոկոզած տակառներուն առջեւ, կը չարէին հա՛ կը չարէին ձուկերը: Անցնողը խայթող խօսք մը կը նետէր անոնց.

— Ի՛ի՛չի, կը թաղե՞ս: =Հա՛, մե՛ե՛ռելդ ... թաղիմ :

— Աղասի, Անիւչ մոյին գող կատի՛ն:

= Ք...՛ս: Ու չաթ, քարերը կը տեղային Ա-ղասիի կուզին :

Գոլովա Ակօն գիւղին գլխաւոր մածուն ծա-խողն էր: Քառասուն փարանոցէն զատ ուրիշ դրամ չէր ընդունէր, պէտք էր անպայման «իքիլիկին ձագը» ըլլար: Կային ուրիշ մածուն ծախողներ ալ: Մանրանկար օրրանի մը մէջ 4—5 թաս մածուն ձեռքերնին բռնած՝ կը պոռային. «մածուն, քառ-սուն փարա մածո՛ւնը, ղայմախ, եօղո՛ւրթ:

Մայրին Ստեփանը (տարիքը տեղը մարդ էր), առաջին անգամ ծով ու նաւ տեսնելուն կը բացա-գանչէ զարմացած.— «Աս իշտար (ինչչափ) ջիւր, աս իշտար տաշտ»: Այդքան էր անոր մտքին հո-րիզոնը :

Ունէինք տակաւին Խլոտ Աղասին, որ եկե-ղեցիին կոչնակը հագիւ հնչած, իր տեղը գրաւած կ'ըլլար արդէն, դասին ճիշդ եռեւը: Ինըրաթը եւ վերջապէս նշանաւոր Վահրամ Պէյը: Ահագին ճո-կանը ձեռքին, պէյը կը յառաջանար չարաչար յոգնած, Թագաւորին աջիկը կը նկատէր իր խօ-սեցեալը, վերջը սակայն յուսահատութենէն յանձ-նառու կ'ըլլար մինչեւ... Ածուկ Սրբուկին :

Երեք յարանուանութիւններն ալ ունէին իրենց առանձին դպրոցն ու եկեղեցին:

Ազգ. Ներսէս — Շուշանեան վարժարանը բարձ-րադիր կը կանգնէր գիւղին կեդրոնը: Երկյարկա-նի, ընդարձակ ու լուսաւէտ շէնք մը, որ իր մէջ կը պարփակէր հազարի մօտ երկսեռ ուսանողներ: Գիւղը գրեթէ ամբողջութեամբ անցած է անոր գրասեղաններուն առջեւէն: Լուսաճաճանչ հետք ձգած է մանաւանդ Եղիշէ արք. Դուրեան, նոյն վարժարանին մէջ իր տասնամեայ տեսչութեան ընթացքին: Իրմէ վերջ իր գործը շարունակած են, անձնուրացութեամբ ու նուիրումով, տեղացի իր աշակերտները, ընդ որս եւ լուսահոգի Հայրս: Առանց կեղծ համեստութեան, պէտք է արձանա-գրել, որ ան իր երկար տարիներու պաշտօնավա-րութեան միջոցին, վայելած է գիւղին սէրն ու համակրանքը: Այդ վարժարանին մէջ սերունդներ դաստիարակուած են, տոգորուն ազգային գի-տակցութեամբ :

Կը յիշեմ Իզմիթէն Թուրք պետական պաշտօն-եաներու դպրոց այցելութիւնները, երբ մանուկ ուսանողներս ի յարգանս հիւրերուն, կը ճուայինք «Տէր կեցո»ն: Երբ անոնք երկիւղած լռութեամբ անգիտակցաբար կ'ունկնդրէին.—

« Կափո՛ զաչս նոցուն, (Թշնամեաց).— Հա՛տ զարմատոյ զբուն,— Եւ զազգ մեր պարտասուն — Արա՛ հզօր»:

Ու հիմա երբ քիչ մը դրաբար կը հասկնամ, կը զարմանամ այն ժամանակուան մեր դաստիա-րակներուն յանդգնութեա՞ն բանմ, թէ միամտու-թեան վրայ :

Ամառուան տաքերուն, ուսանողութիւնը ամ-բողջ ուսուցչական կազմով, քանի մր անգամ կը բարձրանար Ս. Մինաս (Սոխմիյար) լեռը:Ինչողե-ւորութիւն, ինչ եռուզեռ: Քաջութիւն պէտք էր մանաւանդ «Կատիւին պայիրին» վրայէն մագլցե-լու համար: Իւրաքանչիւր դասարան իրարու հետ մրցումի կ'ելլէր, շինելու համար լաւագոյն դու-լիպէն, հովոցներ, պատրաստուած շագանակի ծառերու ճիւղերով ու տերեւներով, յատակին կա-կուղիկ «էյրէթին» (պտերը) իբրեւ գորգ: Մեր գլուխները կը զարդարէինք «բադի ծաղիկը» եւ «վարդապետին փոս»էն փրցուած կիմիշկէկնե-րու(*) պսակներով :

Ամերիկեան բարձր. վարժարանն ա.աները-նեոր եւս ամէն Մայիս 1ին իր տանէին Բոպէնտ-նին արտը, բացօթեայ ճաշակելու համեղ հնդկա-հաւեր: Այս վարժարանին գեղեցիկ ու նորակերտ շէնքերը կը գտնուէին գիւղին ծայրը, «Թզուկ ան-տառ»ին մօտերը: Թէեւ Պորտ ընկերութեան կը պատկանէր դպրոցը, սակայն գոյութիւն չունէր յարանուանական խտրութիւն: Աշակերտները ամ-բողջութեամբ Հայ, եկած աշխարհի զանազան կողմերէն,ուսուցիչներըգրեթէ ամբողջովին դարձ-եալ Հայ, այս դպրոցը դժուարաւ կը զանազան-ուէր ազգային վարժարաններէն: Եւ այս զուտ հայկական միջավայրին եւ պարկեշտ ու հմուտ ու-սուցիչներու շունչին տակ՝ կը դարբնուէին հայ-կական սիրտեր: Ո՞ր ուսանողն է ան, որ անկէց բաժնուած չըլլայ քաղցր յիշատակներով :

Եւ վերջապէս Վենետիկի Մխիթարեան Հայ-րերուն Ղումլուխի (Աւագուտ) նախակրթարանը: Բողոքականներուն ծաղկոցը: Դանիական աղջկանց որբանոց — դպրոցը: Զանազան մանկապարտէզներ:

Ահա այս տեսակ միջավայրի մէջ է ապրեր Պարտիզակցին: Դառնալով երազատես ու վերա-ցական: Այդ պատճառով ալ առատօրէն կ'ար-տածէր վարժապետ, պատուելի, տէրտէր, վար-դապետ, եպիսկոպոս: Չէ տուած հերոսներ, ո-րովհետեւ հողը ատոր յարմար չէր: Կեղեքում, յափշտակութիւն, բռնադրաւում չէր տեսած: Բռնագաղթին միայն ունեցած էր ընդվզումի խո-յանքներ, երբ արդէն շատ ուշ էր ...

Իր հազուագիւտ ներածումներն էին՝ Եավու-տի Իսաքը եւ Սիւլիւքճի (տզրուկավաճառ) եէօ-րիկները: Բայց այս վերջիններունը ուրիշ պատ-մութիւն է :

Յաճախ կ'ընդունէինք այցելութիւնը Եավու-տի Իսաքին: Միջին տարիքով, նիհար ու երկայ-նահասակ՝ ան փողոցները կը շրջագայէր, կռնակն առած իր փերեզակի խանութը: Նախշուն կերպա-սեղէններ, ժապաւէններ, ուլունք, ասեղ եւն.: Ու մինչ իր ճաթած ձայնով ու դուրս ցցուած շնա-տամներուն մէջէն կը ձայնէր, «Թանթելայա՛ր, մաքառայա՛ր, Թիռէլե՛ր»,գիւղին լաճերունկողմէ կը դիմաւորուէր քարի կարկուտներով: Տեղացի պաշտօնակիցներր չէին հանդուրժեր այս մրցակ-ցութեան: Եւ ահա յաջորդ օրերուն հրապարակ կ'իջնէին՝ պասմաճի Կարապետ եւ Միհրան աղա-ները, յանձին Խաչերի, որ նմանապէս խաչաձեւ ահագին սնտուկ մը կռնակին եւ զանգակիկ մը ձեռքին, գովքը կը հիւսէր իր ապրանքներուն :

Իբրեւ խոզակ արտադրող շրջան, Պա րտիզակի մէջ կը գործէին Աւետեանին, Հէլվաճեանին, Մկրեան — Սահակ աղային մանարաննե՛րը: Աշխա-տողները կիներ ու աղջիկներ կ'ըլլա յին: Ըստ ե-րեւոյթին ծանր աշխատանք՝ ճղճիմ օրավարձքով: Այս մասին շատ խօսուն է անոնց երգը: Հատուած մը.

— Աղջըներ, աղջըներ, ինչո՞ւ էք դեղներ,

= Խորոզ խօսուն կ'ելլանք, մարի՛կ, անկու ինք (անոր համար) դեղներ:

Մեր փավլիքային ճամբան քար բոտ է, քարոտ,

Աղջըներուն սիրտը, մարի՛կ, կարօտ է կարօտ:

Մեր յիշած դպրոցական այս ցանցը, որ կը-նար նախանձը շարժել աւելի հոծ բազմութեամբ քաղաքներու իսկ, եւ վայելած համեմատական ա-զատ կեանքը, առակ կը մրձնէին Պարտիզակցին, աւելի լայն բանալու իր թեւերը՝ յարմար ժա-մուն: Այդ պատեհութիւնը տուաւ 1908ի Օսմ. Սահմանադրութիւնը :

Սահմանադրութեան հռչակումով ազատ դար-ձաւ Պոլսոյ, ներքին գաւառներուն եւ Արտասահ-մանի երթեւեկը: Գիւղ խուժեցին նոր գաղափար-ներով տոգորուած մարդիկ: Ծաղկեցան մամուլ ու գրականութիւն: Բացուեցան փակ բերանները, Եւ մարդիկ դպրոցներէն ուսած իրենց գիտութիւնն ու պաշարը սկսան կիրարկել գործնական գետնի վրայ: Մի աժամանակ ծայր տուաւ կուսակցական եռուն գործունէութիւն :

Կազմակերպուեցան Դաշնակցական եւ Հնչակ-եան մասնաճիւղեր: Հիմնուեցան ակումբներ: Հրապարակային բանախօսութիւններ, վիճաբա-նական դասախօսութիւններ, Թատրոն, նոյնիսկ կռիւ՝ հատուածներու միջեւ, բայց գաղափարա-կան ազնիւ պայքար: Վիճաբանութենէն ու կռի-ւէն վերջ, հակառակորդները կը բոլորուէին նոյն սեղանին շուրջ, հանրային օգտակար ձեռնարկ-ներու մտահոգութեամբ: Կը յարգէին իրարու տարբեր կարծիքները:

(Մնացեալը յաջորդով) Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(*) Կիմիշկէկ բոյս մըն է որուն առմատը սֆունգի հոտ ունի: Կ'աճի միայն «Վարդապետի փոսին մէջ: Ուրիշ տեղ տեսած չեմ: Հայերէն ա-նունն ալ անծանօթ է ինծի :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր Ֆաշականութի՞ւն Իտալիոյ մէջ

Անգլեւսաքսոն թերթ մը կը գրէ թէ Իտալիոյ հանրապետական վարիչները հետզհետէ աւելի մը-տահոգ կը դառնան ոչ թէ համայնավարութեան, այլ ֆաշականութեան համար: Վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին, նոր ֆաշականները, մտահոգութիւն պատճառելու աստիճան աւելցած են ուժով, թիւով ու յանդգնութեամբ: Կառավա-րական շրջանակներու մէջ շատ մը մարդիկ եկած են այն եզրակացութեան, թէ ներկայիս խորհր-դարանին մէջ հինգ երեսփոխան ունեցող Մուսոլի-նեան կուսակցութիւնը՝ M. S. I. — Իտալական Ընկերային Շարժումը — պէտք է լուծել դեռ տա-րին չվերջացած :

Այս կուսակցութիւնը այժմ կը փորձէ կազ-մակերպել համիտալական համաժողով մը: Վեր-ջերս աւարտած էին պատրաստութիւնները Պարիի մէջ գումարուելիք նման համաժողովի մը, որ սակայն արգիլուեցաւ իշխանութեանց հրամանով: Եթէ սակայն այս կուսակցութիւնը կարենայ իր ժողովը գումարել, հաւանական է որ ինքզինքը միապետական կուսակցութիւն մը հռչակէ: Եւ ա-տիկա իրապէս վտանգաւոր բան մը պիտի ըլլայ, նկատի ունենալով որ 1946ի ընտրութիւններուն 12 միլիոն հոգի քուէարկեցին ի նպաստ միապետու-թեան եւ այս 12 միլիոնը շատ դիւրութեամբ կրր-նայ M. S. I.ին միանալ :

Ներկայիս, նոր ֆաշականները մեծ թիւով համակիրներ շահած են խանդավառ ու երիտա-սարդ ուսանողական շրջանակներու մէջ: Եւ այս ուսանողները մեծ աշխատանք կը տանին համա-լսարաններու մէջ, որոնցմէ Փերուճիային, յատկապէս վարակուած է ֆաշական գաղափար-ներով :

Կուսակցութիւնը սկսած է սրճարաններու եւ զբօսավայրերու մէջ կազմել նախկին զինուորնե-րէ բաղկացած կրակոտ խումբեր, ինչպէս Հիթլէ-րը ըրած էր: Այս խումբերր կը հաւաքուին ու կը խօսին հին օրերէն եւ կը սկսին զգայուն դառնալ, յիշելով իրենց պատերազմական աղիտալի ճիգե-րը: Մասնաւոր կոչ մը կ'ուղղեն ամէն անգամ նախկին Ֆաշականներուն եւ իրենց ժողովներէն շատերը կը սկսին «Կեցցեն միջին դասակարգերը» բացագանչութիւններով: Վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ այս կուսակցութեան կողմնակիցները այսօր շատ աւելի են քանի 1948ի ընտրութիւննե-րուն, երբ ամբողջ թիւը կէս միլիոն էր: Եւ, եթէ կարենան իրենց քաշել նաեւ միապետականները, այն ատեն պիտի ներկայացնեն ահեղ ուժ մը :

Իտալական Ընկերային Շարժման դաւանանքը, քաղաքական գործնական ծրագրի մը հետ միասին կ'արտայայտէ խորհրդաւոր պաշտամունք մը Մու-սոլինիի յիշատակին հանդէպ: Այս կուսակցու-թիւնը, կ'ուզէ վերստեղծել Մուսոլինիի կազմած արհեստապետական (corporative) պետութիւնը, այսինքն խորհրդարան մը, զոր պիտի կազմեն ոչ թէ քաղաքական կուսակցութիւնները, այլ ար-հեստակցական կազմակերպութիւնները: Կ'ուզեն, այլ խօսքով, քանդել խորհրդարանական ժողովր-դապետութիւնը, ինչպէս ըրաւ Մուսոլինին: Այս ձգտումն ալ պատճառ պիտի ըլլայ, որ կառավա-րութիւնը լուծէ այս ֆաշատիպ կուսակցութիւնը:

Նոր ֆաշականները ծայրայեղօրէն ազգայնա-կան են, հակասլաւ, հակահրէական եւ մասամբ նաեւ հակաբրիտանական: Անոնք կ'ուզեն պատռել հաշտութեան դաշնագիրը, վերակազմել իտալա-կան բանակը եւ մութ ձեւով մը հաւասարակշռու-թիւն պահել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ, Եւ-րոպայի մէջ :

Ունին հայրենատիրական (irredentiste) լայն պա-հանջներ եւ կ'ուզեն ամբողջ Տալմացիան ետ առ-նել Եուկոսլաւիայէն: Դէմ են Մարշըլի ծրագրին: Ունին ձախ թեւ մը, որ կ'ուզէ ճարտարարուեստի պետականացումը եւ աջ թեւ մը, որ հակառակ է այդ գաղափարին: Բոլոր հիմնական կէտերու մէջ, սակայն, համաձայն են իրարու հետ:

Իտալական սահմանադրութիւնը կ'արգիլէ ֆաշականութիւնը, իբրեւ այդպիսին: Բայց նոր ֆաշական կուսակցութիւնը կը գործէ սահմանա-դրական շրջագծի մէջ: Անոր անդամները, սեւ շապիկներու տեղ կը կրեն սեւ փողկապներ: Կը բարեւեն թեւի արագ շարժումով, դանդաղ եւ եր-կարատեւ բարեւի տեղ: Փողոց կ'ելլեն երգելով հին ֆաշական երգեր: Մինչեւ հիմա շատ քիչեր ձերբակալուեցան հեռուները դացած ըլլալնուն համար եւ ասիկա առիթ մը եղաւ իբրեւ նահա-տակներ շահագործելու ձերբակալուածները :

Դժուար է ըսել, թէ որոնք են իրենց իրական վարիչները: Բայց ամէնէն շատ աչքի կը զարնէ վեթերան ֆաշական մը՝ Աւկուստօ տէ Մարսա-նիչ, որ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է: Մէկ մըն ալ՝ Վէքքին, մէկը այն 4 վարիչներէն, որոնք Մուսոլինիի հետ Հռոմի վրայ քալեցին ա-ռաջին անգամ:

Դժուար է նաեւ նախատեսել, թէ ինչպէս, այս նոր ֆաշականները, օրինաւոր կամ ապօրինի ճամբով, կրնան իշխանութեան գլուխն անցնիլ: Երկու պարագաներու մէջ ալ, շատ աւելի բազմա-թիւ եւ աւելի լաւ կազմակերպուած հա-մայնավարները, ցմահ պիտի կռուին անոնց դէմ: Անոնք կրնան, նաեւ անակնկալ խռովութիւններ սարքել եւ արիւնհեղութեանց պատճառ դառնալ, նկատի ունենալով որ մոլեռանդութիւնը, երի-

Գ. Նարեկացիին 1000ամեակը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Հանդէսէն առաջ մտավախ էինք թէ՝ օրուան անյարմարութիւնը կրնայ պատճառ դառնալ որ՝ սպասուած բազմութիւնը չունենանք :

Բայց մեր մտավախութիւնը փոխուեցաւ զարմանքի, ի տես այն բազմութեան որ ջուրի նման կը հոսէր դէպի սրահը: Խորհրդածելու կարգը ինծի եկաւ եւ գտայ որ զարմանալու բան չկայ: Նախ տօնակատարութիւնը ունէր բացառիկ հանդամանք, եւ յետոյ Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը կը վայելէ ջերմ համակրութիւն՝ շնորհիւ երիտասարդ գրագէտ Պ. Կարապետ Փօլատեանի եւ ընկերներուն տքնաջան աշխատանքին եւ զոհաբերութեան :

Այսպէս, աւելի քան հազար հոգի եկած էին ազգային պարտականութիւն մը կատարելու եւ լռելեայն քաջալերելու Մշակութային Միութիւնը որ անվհատ կը շարունակէ իր գործը: Այս իրականութեան առթիւ, պիտի ամչնա՞ն անոնք որ այս գերազանցապէս համազգային ձեռնարկն իսկ, խանգարել ուզեցին:

Ժամը ութն է, արդէն իսկ սրահը ասեղ ձգելու տեղ չկայ: Շատեր ոտքի վրայ, յարակից նրբանցքներուն մէջ կը սպասեն հանդէսի բացման: Ժամը ինն է: Պ. Փօլատեան յանուն Մշակութային Միութեան հանդէսին բացումը կատարեց քանի մը խօսքով, խորապէս յուզուած.

— «Գեղեցիկ օր մըն է այս, գեղեցիկ է ինքն իր մէջ, որովհետեւ մեծ բանաստեղծի մը նուիրուած հազարամեակն է, գեղեցիկ նաեւ անոր համար որ, այս ժողովուրդը գիտէ գնահատել իրեն ծառայողները, բարոյապէս վարձատրել արժանաւորները: Իրաւունք ունիս, հայ ժողովուրդ, պէտք չէ յուսահատիլ, անոնք որ կ'աշխատին միայն քեզի համար, ունին քո առողջ բնազդը իբրեւ նեցուկ: Յորչափ դուն ներկայ կը պատասխանես քեզ ծառայողներուն, մեր եռանդը կը կրկնապատկուի »:

Անկարելի է թղթակցութեան մը նեղ սահմաններուն մէջ ամփոփել երեք ճառերուն բովանդակութիւնը: Վստահ եմ թէ գոնէ Նարդունիին գրաւոր բանախօսութիւնը լոյս պիտի տեսնէ «Յառաջ»ի մէջ: Պ. Զօպանեան, միշտ առոյգ, կարճ բայց շատ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, Նարեկացին վերլուծելով ընդհանուր ձեւով մը: Փրոֆ. Խայիկեան աւելի խորանալով, Նարեկացին ներկայացուց թէ իբրեւ հանճարեղ քերթող, եւ թէ իբրեւ մարդկային մեծ տիպար մը: Յատկանշական էր հետեւեալ նախադասութիւնը, ուրիշներու

տասարդներու մօտ մանաւանդ, ծայրայեղ չափերու հասած է :

Կը թուի թէ կարգ - կանոնի վրայ հսկող ուժերը վարակուած չեն այս շարժումէն :

Վերջին լուրերու համաձայն կառավարութիւնը օրէնք մը մշակած է արդէն, պայքարելու համար փաշական թէ բոլշեւիկեան վտանգին դէմ: Դահլիճը ութուկէս ժամ խորհրդակցեցաւ, օրէնքը վաւերացնելէ առաջ :

Թ. Ա. Թ.

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽԱՌՆԻՃԱՂԱՆՃԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«ՀԱԼՔ»Ի ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ Կ'ԱՌՆԵՆ ԿԸ ՔԱԼԵՆ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին Նոյ. 15ի նիստին մէջ, բուռն բանավէճ մը ծագեցաւ, լեզուական հարցին առթիւ, եւ Հալքեան երեսփոխանները հեռացան ժողովասրահէն: Երեսփոխան մը, Կալի Եիյիթպաշը, բողոքելով լեզուական անիշխանութեան դէմ, կը գանգատէր կրթական նախարարութենէն եւ կը պահանջէր որ վերջ մը տայ այս ողբերգութեան :

Այս առթիւ ծանր բառերով քննադատեց լեզուի մէջ անիշխանութիւն ստեղծողները, օրինակներ բերաւ եւ ըսաւ.— Ամէն լեզու կայ մեր այժմու Թուրքերէնին մէջ,— արաբերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, « խառնախսի»ութիւններ, ինչպէս «չարփայ», «թիւզիք», «ֆօնէրկէ», եւն.:

Այս պայմաններուն մէջ, Թուրքերէնը հեռու է այլեւս միութեան եւ հասկացողութեան կապ մը ըլլալէ Թուրքերու համար: Այս մարդիկը ոչ թէ բարեկարգեցին լեզուն, այլ այլափոխեցին զայն: Մարդ ակամայ կը կասկածի այս մարդոց արիւնէն եւ ազգութենէն :

Այս ծանր խօսքերը ջղագրգռութիւն առաջ բերին Ազգ. Ժողովին մէջ: Դեմոկրատ երեսփոխաններն ալ սկսան բողոքել: Նախագահը ազդարարեց որ հանդարտութեամբ խօսի եւ չափաւոր լեզու մը գործածէ, բայց երեսփոխանը կծու բառերով կը շարունակէր մեղադրել Թուրք լեզուի թշնամիները:

Նախագահը ստիպուեցաւ դադրեցնել նիստը, եւ երբ վիճաբանութիւնները վերսկսան, ուղեց գոհացում տալ Հալքեան բողոքարկու երեսփոխաններուն: Ըսաւ թէ չեղեալ կը նկատէ « մարդ

կարգին: «Նարեկացին կէօթէէն 900 տարի առաջ տուաւ մարդկային բնութեան երկուութեան (dualisme) հոգիի եւ մարմնի պայքարի եղերական պատկերը կէօթէէի չափ, եթէ ոչ աւելի խորութեամբ եւ արուեստով »:

Ինչպէս կը թելադրէր «Յառաջ»ը, ուրբաթ իրիկուն իսկապէս ստեղծուած էր Նարեկացիի մթնոլորտը: Ճառերը, արտասանութիւնները եւ երգերը միակ նպատակ մը ունէին,— ներկայացնել Նարեկացին: Հանդիսականները կէս գիշերը անցած երբ բաժնուեցան սրահէն, խորապէս տպաւորուած էին, եւ անոնք, որ բան մը չէին լսած մինչեւ այդ օրը, երեք ժամուան մէջ առիթը ունեցան սորվելու թէ ով էր Նարեկացին, ինչ գրած էր, ինչ արժէք կը ներկայացնէր: Պ. Կ. Փօլատեան կարդաց Արտաւազդ արք.ի, ինչպէս եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան ուղերձները: Մասնաւորապէս գնահատանքի արժանի է Վասպուրականցիներու լայն մասնակցութիւնը իրենց անուանի զաւկին՝ Գ. Նարեկացիի այս հանդէսին: Նոյնքան գնահատելի է մեր բողոքական եղբայրներուն աշխատանքը: Քահանայից դասուն կողմէ, որոնք հաւաքաբար ներկայ էին, բովանդակալից ուղերձ մը կարդաց Ներսէս քահանայ: Արմենիա երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Վ. Սարգսեանի կրկնապատկեց հանդէսին փայլը: Խոր տպաւորութիւն ձգեցին քառաձայն երգերը.— Ալելուիա, Քրիստոս պատարագեալ եւն.:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

կը կասկածի անոնց արիւնէն եւ ազգութենէն» խօսքերը, որոնք այս կամ այն անձին հետ կապ չունին, այլ մտայնութեան մը դէմ ընդվզող մարդու մը քննադատութիւններն են պարզապէս :

Նախագահէն ետք խօսք առաւ Հալքեան երեսփոխան Ավնի Տօղան, եւ պահանջեց որ ընդդիմախօս երեսփոխանը ետ առնէ իր խօսքերը: Նախագահը ըսաւ.— Մեր տուած որոշումը աւելի ծանր է: Իր խօսքերը ջնջել տուինք ատենագրութենէն:

Ավնի Տօղան պնդեց.— Անձերու դէմ ուղղուած են իր խօսքերը, մտայնութիւնը ոչ արիւն ունի, ոչ ալ ազգութիւն :

Նոյն պահուն Հալքեան երեսփոխանները ոտքի ելան եւ ընդհ. պոռչտուքներու մէջ հեռացան սրահէն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. 60 ԱՄԵԱԿԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Մեր գաղութն ալ, որ կը բաղկանայ 500 անձերէ, տօնեց Հ. Յ. Դ. 60ամեակը, խուռն բազմութեամբ :

Օրուան նախագահը, ընկեր Միհրան Աբրահամեան «Մշակ բանուոր»ով բացուած յայտարարեց հանդէսը եւ քանի մը խօսքով պարզեց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին մեր լաւագոյն ուժերը: Արտասանութիւններով ծափերու արժանացան Ալպէր Ներսէսեան «Արծիւը ու կաղնին» եւ «Հայ դրօշին», Օր. Արմենուհի Ընտրիկեան (Սէն Շամօնէն) «Գիւտին փառքը», Օր. Անահիտ Ստեփանեան՝ Յովհ. Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ»: Երիտասարդ ջութակահար Վարդգէս Ասլանեան ջերմապէս գնահատուեցաւ իր նուագած հայերէն կտորներուն համար: Յետոյ բեմադրութեամբ ընկեր Ս. Ստեփանեանի, Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներուն երիտասարդները հայկական տարազներով ներկայացուցին կենդանի պատկեր մը, շղթայուած Մայր Հայաստանը: Օր. Արշ. Սեդրակեան արտասանեց Արշակ Չօպանեանի «Մայր Հայաստանը», ապա բանուորի, հայդուկի եւ մտաւորականի խումբեր երգելով քակեցին շղթայուած Հայաստանը, կազմելով Դաշնակցութեան զինանշանը :

Տեղի ունեցաւ Ա. Ահարոնեանի «Օտար հորիզոններու տակ» տրամախօսութիւնը, ուր Պ. Ս. Փիլիկեան խոր յուզումով կատարեց ծերունի ուխտաւորին դերը: Այս անգամ ալ Օր. Արշալոյս Սեդրակեան, իր երգերով փայլ տուաւ հանդէսին:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Վահան Համբարձումեան, նկարագրեց հայ ժողովուրդին հոգեկան վիճակը Դաշնակցութենէն առաջ եւ համառօտակի պարզեց կուսակցութեան գործունէութիւնը երէկ եւ այսօր: Թելադրեց աչալուրջ ըլլալ ոեւէ պատահականութեան առջեւ :

Հանդէսին պաշտօնական մասը փակուեցաւ երգչախումբի «Յառաջ նահատակով» :

Յետոյ ժողովուրդը խմբուած սեղաններուն շուրջ, մինչեւ ուշ գիշեր զուարճացաւ առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի մը: Խնջոյքի ընթացքին աճուրդի դրուեցաւ գեղեցիկ սեղան մը, նուէր ընկեր Խաչատուր Պալօեանէ :

Մ. Մանուկեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

Գ.— ԲԹԱՄԱՏԻ ԵՒ ԲԱԴԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Առանց ստորագրելու անշուշտ, քանի որ գաղտնի կը տեսնէի զանոնք, քանի անգամներ նօթագրութիւններ ըրի լուսանցքին վրայ այդ տեղեկագրերուն, զոր «մասնաւոր առաքելութեամբ» ղրկուած մարդոց բանակը ներկայացուցած էր կեդրոն :

Սատիկ կը զուարճանայի այդ սրբագրութիւնները կատարած պահուս, եւ սանձարձակ թողած էի հեգնանքս: Պատմեմ միակ դրուագ մը գաղտնի այդ ընթերցումներէն, որոնք երեւակայական գիւտերու խառնակոյտ մը կը կազմէին :

Օր մը կարդացի որ լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, որոշ թուականի մը, տեսակցութիւն մը տեղի ունեցեր էր գերման, ամերիկացի եւ ռուս դեսպաններուն միջեւ Անգարայի շրջակայքը, որսորդական պտոյտի մը ընթացքին :

Տեղեկագրին մէջ կ'ըսուի թէ Ֆօն Փափէնի կ'ընկերանար իր դեսպանատան կցորդը: Արդ, այդ կցորդը ես էի: Տառացի գրուած էր նաեւ, թէ ճարտարօրէն յաջողած էի ճշդել խօսակցութեան առաջին, երկրորդ, երրորդ, կէտերը :

Առաջին առթիւ, աչքերուս չհաւատայի : Յետոյ հետզհետէ լոյս ծագեցաւ մտքիս մէջ եւ յիշեցի արտակարգօրէն զուարճալի դէպք մը, որ պատահած էր իսկապէս, եւ զոր երբեք պիտի չմոռնամ :

Պետս հրաւիրեց զիս օր մը, ընկերանալ իրեն, բադ որսալու համար: Բայց բադի որսորդութիւնը, մանաւանդ Թրքական բադի որսորդութիւնը բաւական դժուարին գործ է: Ճիշդ է թէ այս փետրազգիները հազարներով կը թառին լիճին մակերեսին բայց Անգարայի շրջակայ այդ մեղմօրէն թաւալուն հովիտներուն մէջ, ուր կծկուած նստած է լիճը, ոչ մէկ ծառ կամ թուփ գոյութիւն ունի, պահուելու համար անոնց ետին:

Լիճը կը տարածուի բացատանի մը մէջ եւ բադերը կը փախչին երբ տակաւին կրակելու չափ չեն մօտեցած մարդիկ :

Խորամանկ բադերուն հետ գլուխ ելլելու համար, ինքնատիպ գիւտ մը ըրած էր Ֆօն Փափէն : Անգարայի կենդանաբանական պարտէզէն փոխ առած էր քանի մը ընտանի բադեր: Ինքնաշարժին վրայ կապեցինք կենդանիները, որոնց իւրաքանչիւրին ոտքին ալ անցուցած էինք երկար չուաններ: Երբ հասանք լիճին եզերքը, առաջին արդիւնքը այն եղաւ, որ խոյս տուին իրական վայրի բադերը: Եզերքին կապելէ վերջ մեր բերանները, արձակեցինք զանոնք ջուրին վրայ: Այս բադերը լողալով հեռացան հոն ուր որ կապուած չուանը կը թոյլատրէր :

Երկար փոս մը փորեցինք եզերքին վրայ եւ դեսպան Ֆօն Փափէն պառկեցաւ անոր մէջ, մեզ հետ բերուած ճիւղերով ու տատասկով ծածկեցի վրան: Ես ալ պառկեցայ գետնի փոքրիկ մէկ ճեղքուածքին մէջ եւ երեք հարիւր մեթր հեռուէն, դիտեցի Ֆօն Փափէնի փորձը :

Կատարելապէս ձախողեցաւ ան: Հազիւ թէ երկու վայրկեան անցած էր, երբ հրացանի երկու հարուածներ ճեղքեցին Անատոլուի դաշտավետնին լռութիւնը: Տեսայ որ բան մը կը շարժէր արուեստական պատսպարանին տակ եւ Ֆօն Փափէն սատանայի պէս դուրս ցատկեց շարժումներ ընելով: Ան կոնակը տուած էր լիճին ու բադերուն եւ կը նայէր երկու մարդոց, որոնք կեցած էին քիչ մը անդին, բլրակի մը վրայ: Կասկած չկար, թէ երկու որսորդներ էին, բայց քանի մը վայրկեան վերջ անհետացան թառերաբերմէն: Ֆօն Փափէն մինակ մնաց եւ յուսահատ նշաններով կանչեց զիս իր մօտ: Ճամբան հանդիպեցայ երկու որսորդներուն եւ կատարելապէս ճանչցայ զանոնք :

Դեսպանը առանց հարցումիս սպասելու սկսաւ պատմել պատահածը: Շատ ջղայնացած էր տակաւին :

— Հազիւ թէ պառկեր էի փոսիս մէջ, ըսաւ ան, իմացայ ոտնաձայներ եւ կայծակներու կարկուտ մը տեղաց վրաս: Մէկ ոստումով ոտքի ելայ եւ տեսայ որ երեք հոգի կեցած են : Կրակողներն էին: Չկրցայ ճանչնալ թէ ով են: Որովհետեւ արեւին դիմացն էին: Փառաւորապէս նախատեցի զիրենք քանի մը լեզուներով եւ կը յուսամ թէ հասկցան, այդ անիծեալ մաքսանենգները... Տեսէք ինչ ըրին... աղուոր գործ տեսան :

Արդարեւ, տեսայ այդ աղուոր գործը: Անգարայի կենդանաբանական պարտէզին չորս ընտանի բադերը դարձած էին գլխիվայր ...

(Շար.)

ՖՐԱՆՍ․ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաչինի մէջ սկսած է յարձակողական մը, որուն կը մասնակցին ֆրանսական եւ վիեթնամեան բազմաթիւ գումարտակներ, օդանաւերու, վայրաչուներու եւ հրետանիի մասնակցութեամբ: Յարձակողականը կը մղուի հարիւր քառակուսի քիլմ․ տարածութեան մը վրայ, Թոնքինի տէլթային հարաւային կողմը եւ Հանոյէն 100 քիլմ․ դէպի հարաւ արեւելք: Ըմբոստները երեք գումարտակներ ունին այս շրջանակին մէջ:

✕ Հնդկաչինի մարզպանը, Պ․ Լէոն Փինեօն, Սայկոնի մէջ օրագրողներու հետ խօսելով ըսաւ, որ կարմիրներու հետ կարելի է բանակցիլ միայն զաւազան ի ձեռին, այդ պատճառով ալ այսօր, Հնդկաչինի մէջ, խօսքը կը վիճակի միայն եւ միայն ուժին: Մարզպանը, քանի մը շաբաթէն կարմիրներու նոր յարձակումներուն կը սպասէ Հանոյ – Հայփհոնկ շրջանակին մէջ: Իր կարծիքով, կացութիւնը ծանր է, բայց ոչ յուսահատական: «Եթէ Ֆրանսա նոր ձախողանքի մը մատնուի, վտանգուած պիտի ըլլայ Հնդկաչինը ամբողջութեամբ եւ հարաւ արեւելեան Ասիան մասամբ»:

« ԼԷԹՐԸ ՖՐԱՆՍԷԶ»Ի ԴԷՄ ՆՈՐ ԴԱՏ

Շաբաթ օր Փարիզի պատժական ատեանին առջեւ սկսաւ «Լէթրը Ֆրանսէզ» թերթի խմբագիրներէն Փիէր Տէքսի եւ Քլոտ Մորկանի դէմ գրագէտ Տավիտ Ռուսէի բացած դատը: Ռուսէ, որ տարիներով մնացած է գերման կեդրոնացման կայաններու մէջ, գրած էր ասկէ առաջ, թէ միլիոնաւոր մարդիկ կը տառապին ու կը մեռնին խորհրդային կեդրոնացման կայաններու մէջ: «Լէթրը Ֆրանսէզ»ի խմբագիրները պատասխանելով ըսած էին, որ սուտ են Ռուսէի գրածները: Այս վերագրումին վրայ, գրագէտը անուանարկութեան դատ բացած էր յիշեալ խմբագիրներու դէմ, պահանջելով միաժամանակ ըստ էութեան քննել իր մեղադրանքը:

Դատավարութիւնը սկսաւ մեղադրեալներու պաշտպան փաստաբանին այն դիտողութեամբ, թէ ատեանը կողմնակալ դիրք բռնած է այս դատին մէջ եւ հետեւաբար իրաւասու չէ քննելու մեղադրանքը: Կողմնակալութիւնը կը կայանայ այն իրողութեան մէջ, որ հրահանգած է աւելի լայն սրահի մը մէջ տեսնել դատը, որպէսզի հակահամայնավար համոզումներ ունեցող բազմաթիւ օտար օրագրողներ կարենան ներկայ գտնուիլ: Նաեւ այն իրողութեան մէջ, որ իբրեւ մեղադրող վկայ լսուելիք անձերը, արդէն իսկ տուած են իրենց վկայութիւնները մամուլի մէջ ըրած յայտարարութիւններով, ինչ որ օրինական չէ:

Ատեանը ընթացք տուաւ մեղադրեալ կողմի դիտողութեան եւ այդ մասին որոշում մը կայացնելու համար, ուրբաթ օրուան յետաձգեց դատավարութիւնը:

Դատավարութիւնը սկսաւ այն սրահին մէջ, ուր ասկէ առաջ տեղի ունեցած էր Քրավչէնքոյի բացած — եւ շահած — դատը միեւնոյն թերթին դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՏԱՂԻ ՄՐՐԻԿ ՄԸ ահռելի վնասներ հասուց Մ․ Նահանգներու արեւելեան շրջանի 12 նահանգներուն եւ մանաւանդ Նիւ Եորքի մէջ: Սաստիկ անձրեւ եւ ձիւն կը տեղար միաժամանակ: Մրրիկը կը փչէր ժամական 150 քիլմ․ արագութեամբ: Հաղորդակցութիւնները կտրուած են: Նիւ Եորք թաղուած է մութին մէջ: Զայնասփիւռի կայանները լռած են: Կարգ մը շէնքեր, որոնցմէ մէկը հինգ յարկով, փլած են Նիւ Եորքի մէջ, Վնասները անհաշուելի են ոչ միայն Նիւ Եորքի, այլեւ Փենսիլվանիոյ, Միշիկընի եւ այլ նահանգներու մէջ: Սպաննուած են 99 հոգի: Մինչեւ կիրակի ուշ գիշեր, մրրիկը չէր կորսնցուցած իր սաստկութիւնը:

ՈՒՐԻՇ ԱՂԷՏՆԵՐ պատահած են ուրիշ երկիրներու մէջ: Բռնկած է Էտնա հրաբուխը եւ Լավայի յորձանք մը կը սպառնայ բանջնջել երկու գիւղեր Քաթանիոյ մէջ: Բնակիչները հեռացած են: Լավան կազմած է 1500 մեթր լայնքով գետ մը եւ կը յառաջանայ ժամական 200—250 մեթր արագութեամբ: — Պրազիլիոյ մէջ ընկղմած է շոգենաւ մը եւ 16 հոգի ծովամոյն եղած են: — Մեքսիկայի Նաւթի զտարաններուն մէջ 24 բանուորներ չնչահեղձ եղած եւ 280 ուրիշներ թունաւորուած են:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ յետաձգեց իր նիստը Նիւ Եորքի մէջ պայթած ձիւնամրրիկին պատճառով: Նիստը պիտի գումարուէր երէկ (երկուշաբթի) գիշեր, լսելու համար համայնավար Չինաստանի պատուիրակները:

ՓԱՐԻԶԻ ՍԷՆ ԼԱԶԱՐ փողոցին վրայ գտնուող եւ Պ․ Գաբրիէլ Համբարձումեանի պատկանող դեղագործական աշխատանոցին մէջ տեղի ունեցաւ պայթում մը, որու հետեւանքով Պ․ Համբարձումեան այրուածքներ ստացաւ: Կարեւոր վնասներ կան:

ՊԱՎԱՐԻՈՅ մէջ (Գերմանիա) ընտրութիւններ կատարուեցան կիրակի օր: Քրիստոնէական-դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը շահի 104 աթոռ, ընկերվարականները՝ 54: Ընտրուած են ընդամէնը 204 երեսփոխաններ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ

Կը տօնուի մեծ շուքով Դեկտեմբեր 10ին, կիրակի իրիկուն Mutualitéի մեծ սրահը:

Նախագահութեամբ՝
Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ․ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ ի կողմէ, 2 Դեկտ․, շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Moulin Brûléի պարասրահին մէջ:

Mimi Pinsonի Typique Tango նուագախումբով, (7 երաժիշտ, մէկ երգիչ): Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Զաւեշտ եւ անակնկալներ:

Հաղորդակցութեան միջոց․— Charenton - Ecolesէն առնել 107 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Moulin Brûlé:

Նոր Սերունդի խնջոյք

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, կիրակի, 3 Դեկտ․ ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a, rue Caumartin: Ընկերական հաճելի մթնոլորտ: Հայկական պար ու նուագ, առատ կեր ու խում մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի համակիրները:

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Վարդանանց պատերազմին 1500ամեակին առթիւ՝ Լիոնի Հ․ Յ․ Դ․ «Վարանդեան» կոմիտէն մօտ ատենէն մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ:

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ․— Լիոնի Հայ Ազգ․ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 20.000 ֆրանք, Պ․ Գեղամ Ծառուկեանէ, իր զաւկին ծննդեան առթիւ: Իսկ Տիկին Արշալոյս Ճնկտրեան հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Նեվրիկ ԵԱԿՈՒՊԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին ԵՐՈՒԱՆԴ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐԹԷՆ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ եւ զաւակը եւ Պ․ ԱՐՄԱՆ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ կիրակի, Դեկտ․ 3ին Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ծնողքին ՄԿՐՏԻՉ եւ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին:

ԴԵՐԱՍԱՆ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Իր բեմական 40ամեայ գործունէութեան առթիւ կը ներկայացնէ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ: Դեկտ․ 3ին, ժամը 20.45ին, Mutualitéի մէջ:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ․ վարչութիւնը կը խնդրէ Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն Նոր Սերունդի վարչութիւններէն օրացոյցը ստանալու համար դիմել Ա․ Պետիկեանի, 7 rue Berlioz, Մարսէյլ:

Մարսէյլի շրջանին բոլոր մարմինները պէտք է դիմեն ամէն երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7էն մինչեւ 9: Օրացոյցին գինն է 150 ֆրանք:

Ֆր. Կապոյտ Խաչ

Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ Յունուար 21ին, Cercle Militaireի մէջ:

✕ Կեդր․ վարչութիւնը, Փարիզի շրջակայ իր ենը մասնաճիւղերուն հետ կը տօնէ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ, Sociétés Savantesին մէջ, Յունուար 4ին:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Անտիյլի Հանգստեան Տան համար, կը փնտռուի մնայուն հիւանդապահուհի մը:

Դիմել անձամբ Պ․ Ե․ ՍԱՐԱՖԵԱՆի, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10): Tél. Pro. 28-39:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ․ Յ․ Դ․ ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու խմբապետները եւ քարտուղարները այս չորեքշաբթի գիշեր Cadetի ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Փօթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Յ․ ԱԴԱՄԵԱՆ: Նիւթը «Յարութիւն Շահրիկեան եւ Բարենորոգումներու հարցը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Պուլ․ Օտտոյի դասախօսութիւնը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկեր ԹԱԴՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները եւ ընկերները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի իրիկուն, Place d'Europeի սրահը: Կը դասաւանդէ Պ․ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ: Դասախօս՝ ընկեր Խ․ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Յ․ Շահրիկեան» խումբը խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկին Վերգին Ունանեանի, իր 500 ֆրանքի նուիրատուութեանը համար:

✕ Տէր եւ Տիկին Պօղոս Մալաեան, ողբացեալ Օր․ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆի մահուան առթիւ (Տէսինէն), փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր․ կը նուիրեն Այնճարի դպրոցին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ․— Սէնթ Էթիէնի Հ․ Յ․ Դ․ «Անտօք» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկեր Յով․ Գարակէօզեանի, իրենց եղբօր եւ տագրոջ ՊԵՏՐՈՍի դառնագէտ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի ֆոնտին, եւ 500 ֆրանք ալ «Այնճար»ի դպրոցին:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ ի տարեկան մեծ պարահանդէսին որ տեղի կ'ունենայ 2 Դեկտեմբեր, 51 rue Grignan Clubի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 29 Novembre 1950 Չորեքշաբթի 29 ՆՈՅ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6318–Նոր շրջան թիւ 1729
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՀԱՅ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Պոլսահայ թերթերու մէջ յաճախ կը կար – դանք Անատոլուի զանազան անկիւնները մնացած հայ բեկորներու մասին :

Ասոնք «Մնացորդաց»ն են Փոքր Ասիոյ արմատախիլ հայութեան :

Կը յիշուին Կեսարիոյ, Մալաթիոյ, Տիգրանակերտի, Սեբաստիոյ, Խարբերդի եւ այլ երբեմնի շէն ու բարգաւաճ հայաքաղաքներու անունները :

Քէմալական վարչաձեւի հաստատութենէն վերջ, Թուրքիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ է միայն որ քանի մը տասնեակ հազար Հայեր մնացին : Անատոլուն տեղահանուեցաւ ամբողջութեամբ :

Լօզանի դաշնագրին համաձայն, Անատոլուի Յոյները տեղափոխուեցան դէպի Յունաստան : Փոխանակութեան հիման վրայ, Յունաստանի Թուրքերն ալ Անատոլու փոխադրուեցան : Միայն Պոլսոյ Յոյներն էին, որ փոխանակութեան են – թակայ չեղան :

Քրիստոնեայ տարրին հանդէպ անվստահութիւնը ա՛յնքան մեծ էր, որ Հայերն ու Յոյները իրաւունք չունէին Նիկոմիդիայէն անդին ճամ – բորդելու :

Այս արգելքը ի զօրու մնաց երկար ատեն :

Հետեւանքն այն եղաւ, որ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանն ու ազգային իշխանութիւնները չկրցան ոեւէ կապ պահել գաւառի անկիւնները ցանցառ թիւով ցրուած հայ բեկորներու հետ :

Զուրկ՝ դպրոցէ եւ եկեղեցիէ, անոնք լքուեցան իրենց բախտին, բռնելով այլասերման, իմա Թրքացման ուղին :

Երբ ճամբաները բացուեցան եւ կարելի եղաւ պարբերաբար քահանայ մը ղրկել գաւառ՝ հայե- ւոր մխիթարութիւն տալու համար մեր [illegible] հայրենակիցներուն, ամբողջ ողբերգութիւնը մէջտեղ ելաւ :

Տարիներով հայ տէրտէրի երես չտեսնող, հայերէն թերթ չկարդացող եւ հայութենէն բոլորովին կտրուած այդ բեկորները պահ մը բարոյապէս կազդուրուեցան՝ շնորհիւ այդ հոգեւորականներու կարճատեւ այցելութեան :

Առանց կնունքի մեծցած չափահասներ, առանց կրօնական պսակի ամուսնացած ամոլներ փութացին կնքուիլ ու պսակուիլ : Քահանաները օրհնեցին նաեւ գերեզմանները այն հայ մեռելներուն, որոնք առանց կրօնական արարողութեան թաղուած էին երկար տարիներու ընթացքին :

Ասուպի մը պէս անցան ու գացին Պատրիարքարանի այդ ներկայացուցիչները եւ մեր բեկորները դարձեալ լքուեցան իրենց բախտին :

Այսօր ո՛չ հայ եկեղեցի մը կայ Անատոլուի մէջ եւ ոչ ալ՝ հայ դպրոց մը : Պոլսոյ Պատրիարքարանն ալ ո՛չ մէկ մասնաւոր ջանք կ'ընէ այդ ուղղութեամբ : Ատենը անգամ մը քահանայ մը ղրկելով գաւառ, կը կարծէ թէ ամէն բան կատարած է :

Վերջերս Ֆրանսայէն բազմաթիւ Հայեր գացին Թուրքիա իբրեւ զբօսաշրջիկ, օգտուելով հրատարակուած օրէնքէն :

Ոմանք քաջութիւնն ունեցած են երթալու մինչեւ հեռաւոր գաւառներ, տեսնելու համար իրենց ծննդավայրը, ուսկից անդարձ մեկնած էին գրեթէ 30 տարի առաջ :

Ու ինչ որ կը պատմեն մեր ցիրուցան բեկորներուն մասին, զարհուրելի է :

Ինկած Թուրք – իսլամական զեհենին մէջ, անոնք օրէ օր կը հիւծին ու հալին, անգործ ու թըշուառ, արհամարհուած ու հալածական, կէս – կուշտ, կէս – անօթի, ցնցոտիներ հագած, իրենց հարեւաններու անարգանքին ու հայհոյանքին են– թակայ ամէն վայրկեան :

Առաջին Մեծ Պատերազմի վաղորդայնին, «Որբահաւաք» մարմիններ ունէինք, որ հարէմներու եւ Թրքական որբանոցներու մէջէն կը հաւաքէին հայ որբուհիներն ու որբերը :

Այսօր պէտք է կազմուին «հայահաւաք» մարմիններ, որ Անատոլուի խորերէն հաւաքեն ի սպառ կորսուելու դատապարտուած մեր «Մնացորդաց»ը եւ փոխադրեն կեդրոնական քաղաք մը, օրինակ՝ Պոլիս, ուր այսօր հոծ հայութիւն մը եւ հայկական կեանք կայ :

Այս պարագան լուրջ ուշադրութեանը կը յանձնենք ազգային իշխանութեանց, մասնաւորա –

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԵՂՃ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ…

Ի՛նչ ոճիրներ կը գործուին քու անունովդ, պիտի ըսէր մեծն Վարուժան, եթէ գլուխը վեր առնէր պահ մը եւ տեսնէր այն թխածոյ եւ նորելուկ գրուածքները, չափածոյ եւ յանգաւոր, որոնց «Բանաստեղծութիւն» անունը կը տրուին, ստորագրողին ալ «Բանաստեղծ», գլխագրով գրուած անշուշտ :

Այնպիսի՛ նմոյշներու կը հանդիպինք աշխարհի ամէն անկիւններէն եկած հայերէն հանդէսներու մէջ, որ չես կրնար դիմանալ քանի մը հատընտիր տողեր արտագրելու փորձութեան : Ահա հատ մը .

Աջ վազես՝ ձախ չես հասնիր ,
Ձախ վազես՝ աջ չես հասնիր,
Մինակ աջով ինչպէ՞ս կ'ապրիս,
Մինակ ձախով՝ ինչպէ՞ս կ'ապրիս :

Երկու կտոր կ'ըլլաս յանախ մէջտեղէդ,
Երկու կտոր կ'ըլլաս յանախ ,
Շունչ կը թափես երկու մարդու ,
Ջանք կը թափես՝ երկու մարդու ,
Քրքիջ՝ արցունք երկու մարդու …

Ու այսպէս, ճիգ, քրտինք եւ նոյնիսկ արցունք կը թափենք բան մը հասկնալու համար այս հնաշխարհիկ քերթուածէն, որուն ստորագրութեան քով «Կեդր.» մըն ալ գրուած է : Կ'ենթադրենք որ Կեդրոնականցի մըն է եւ հետեւաբար իրեն եւ իր մտածումներուն կամ զգացումներուն ուղղութիւն տուող գրականութեան ուսուցիչ մըն ալ ունի :

Գիտեմ որ մինչեւ Կեդրոնական երթալու պէտք չունինք աւելի աղ–պղպեղ նմոյշներու հանդիպելու համար : Ճիշդ հիմա հին գրոց – բրոցի մը յօդուածը կը կարդայի եւ մինչեւ որ չվերջացաւ, չհասկցայ թէ «բանը ինչումն է» : ՄՕՍԻ

ՊԱՎԱՐԻՈՅ մէջ (Գերմանիա) կիրակի օր տեղի ունեցած երեսփոխանական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքով, Ընկերվարական կուսակցութիւնը կուգայ առաջին գծի վրայ : Շահած է ձայներուն 100ին 28ը, յետոյ կուգան Քրիստոնեայ Դեմոկրատները՝ 100ին 27.4 ով, երրորդ՝ Պավարական կուսակցութիւնը՝ 17.2ով, չորրորդ՝ Գաղթականական միութիւնը՝ 12.3ով, եւայլն : Համայնավարները ստացած են միայն 100ին 1.9 (նախապէս ունէին 4.1) : Այս ընտրութեանց առթիւ, Ընկերվ. կուսակցութեան պետը Տոքթ. Շումախըր ըսաւ, որ երեք ենթապետութեանց մէջ իր ունեցած յաջորդական յաջողութիւններէն վերջ, կուսակցութիւնը պիտի պահանջէ համադաշնական նոր ընտրութիւններ, իսկ պիտի համաձայնի Գերմանիոյ վերազինման, բոլորովին հաւասար իրաւունքներու հիման վրայ միայն :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կը խորհի, ուրիշ տուրքերու կարգին աւելցնել նաեւ սիկարէթի եւ նամակադրոշմներու տուրքերը :

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 4ի ազգային վիճակախաղին առթիւ շրջաբերութեան պիտի հանուին՝ իւրաքանչիւրը 20.000նոց 10 շարք տոմսեր, այսինքն ընդամէնը 200.000 տոմս : Ամէն մէկ շարքը պիտի ունենայ մէկ միլիոննոց 6 պարգեւներ : Պիտի շահին 9.090 տոմսեր : Ամբողջական տոմսը պիտի արժէ 200 ֆրանք, մէկ տասներորդը՝ հազար ֆրանք :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ աշխարհի ախոյեան սեւամորթ [illegible]էյ Ռոպինսըն, առջի իրիկուն, Ֆրանսայի միջին [illegible]նրութեան նախկին ախոյեան Ժան Սթոքի հետ [illegible]նեցաւ մրցում մը եւ չորս մը չանթահարիչ [illegible]րուածներէ վերջ, 20.000 հանդիսականներու [illegible]նկայութեան եւ 5 վայր. 13 երկվայրկեանի ըն[illegible]ցքին պարտութեան մատնեց զայն :

[illegible]ը Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, որ [illegible]նդական մեծ միջոցներ ունի եւ որուն ծրագրին [illegible]մ կը կազմէ ազգապահպանումը, անտէր ու [illegible]անական Հայերուն օգնութիւն հասցնելը :

Բարեգործականը պէտք է աջակցի Պոլսոյ Ազգ[illegible] Պատրիարքարանին, փրկելու համար մեր եղբայրներն ու քոյրերը, հայրերն ու մայրերը, որ կարմիր ջարդէն ազատուելէ վերջը, այժմ [illegible]երթան սպիտակ ջարդէն :

[illegible]ր օրուան համար են ազգին դրամները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Ծանրակշիռ կացութիւն Քորէայի ռազմաճակատին վրայ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ՀԱՐԱՒ – ՔՈՐԷԱԿԱՆ ՎԵՑ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՎՏԱՆԳԻ ՏԱԿ

Ամերիկեան 9րդ զօրաբանակին մէկ պեկոյցին համաձայն, հիւսիսային – կեդրոնական Քորէայի մէջ, ՄԱԿի ռազմագծին կեդր. մասը փուլ եկած է չինական ուժերու ուժեղ մէկ գրոհին հետեւանքով : Ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ հարաւ–քորէական 7րդ եւ 8րդ զօրաբաժիններու մասին, որոնք կը գտնուէին այս ճակատամասին վրայ : 9րդ զօրաբանակէն լիազօրեալ սպայի մը կարծիքով, 2րդ զօրաբանակը ամբողջութեամբ ցիրուցան եղած է :

Աղէտը այսքանով չի սահմանափակուիր, որովհետեւ միեւնոյն վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, չինացի կարմիրները սպառնալիքի տակ առած են նաեւ առ նուազն 4 ուրիշ զօրաբաժիններ :

Ռազմաճակատի փլուզումը առաջ եկաւ 33 քիլմ. երկարութեամբ ճակատամասի մը վրայ, Թոքչոնի եւ Օէչանի միջեւ, ուր, ամերիկեան հրամանատարութիւնը հրամայած էր հարաւ – քորէական 7րդ եւ 8րդ զօրաբաժիններուն պահել իրենց դիրքերը ի գին ամէն զոհողութեան : Կարելի չըլլալով, սակայն, այս հրամանը գործադրել, Հարաւցիները ընկրկեցան եւ 18—30 քիլմ. խորութեան մը վրայ հեռացան իրենց դիրքերէն, յանձնելով նաեւ Եոնկվոն քաղաքը : Այս նահանջը վըտանգեց նաեւ Հարաւցիներու ձախ թեւը պաշտպանող ամերիկեան 2րդ հետեւակ զօրաբաժինը եւ երեք ուրիշ զօրաբաժիններ, որոնք կը ներկայացնեն պաշտպանութեան ամբողջ դիծը : ՄԱԿի օդանաւերն ալ մասնակցեցան կռիւներուն եւ ռմբակոծումներով ջանացին դժուարացնել չին կարմիրներու յարձակումները, բայց չկրցան արդիւնք մը ապահովել :

Նահանջող ՄԱԿի ուժերը կը գտնուին նաեւ կարմիր հրոսախումբերու կրակին տակ : Այս հրոսակները, որոնց թիւը կը հասնի 20.000ի Թոքչոնի հարաւային կողմը, կը գործեն նահանջող ուժերու թիկունքին վրայ, առնելով զանոնք զոյգ կրակի մէջ :

Ծանր օդանաւերու տորմիղներ, 500 եւ 250 քիլկ. ծանրութեամբ հազարաւոր ռումբեր նետեցին կարմիրներու հաղորդակցութեանց ճամբաներուն եւ պարենաւորման ու փոխադրութեանց կեդրոններուն վրայ, Եալու գետի քորէական շրջանակին մէջ :

Հիւսիս – արեւելեան ճակատամասին վրայ թէեւ հակայարձակումի մը նշանները չկան տակաւին, բայց այնտեղ ալ, վերջին 24 ժամուան ընթացքին, կարմիրներու դիմադրութիւնը զօրացած ըլլալով, ՄԱԿի ուժերու յառաջխաղացումը դանդաղած է :

Իրազեկ աղբիւրներու համաձայն 123.000 չինացի եւ հիւսիսային քորէացի կարմիրներ կը մասնակցին այժմ Քորէայի կռիւներուն : Բոլոր տեղեկութիւնները ցոյց կուտան, որ կարմիրները նոր յարձակումներու ալ պիտի դիմեն, օգտագործելու համար ստեղծուած կացութիւնը եւ ՄԱԿի ուժերը պիտի ստիպուին աւելի եւ աւելի նահանջել :

Վերջին հնզօրեայ կռիւներու ընթացքին երկու կողմերն ալ մեծ կորուստներ ունեցած են : Կարմիրները տուած են 2300 մեռեալներ : Դաշնակիցներուն կորուստն ալ փոքր չէ :

ՔՈՐԷԱՅԻ ԵՒ ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ՀԱՐՑԵՐԸ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ ՄԱԿԻ ԱՌՋԵՒ

Համայնավար Չինաստանի պատուիրակներուն ներկայութեան, ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը սկսաւ քննել՝ Մ. Նահանգներու կողմէ Չինաստանի վրայ գործուած յարձակման եւ Ֆորմոզայի գրաւման մեղադրանքը : Ամէնէն առաջ խօսք առաւ Պ. Վիշինսկի, որ ըսաւ թէ Ամերիկացիները, բոլորովին ապօրինի կերպով գրաւած են կղզին եւ պաշարած են զայն : Ֆորմոզա չինական հողամաս մը եղած է եւ այդպէս ալ պիտի մնայ : Մինչդեռ Մ. Նահանգները կ'ուզեն Ֆորմոզան ամերիկեան գաղթավայրի մը վերածել : Այնուհետեւ, Սովետներու արտաքին նախարարը ներկայացուց որոշում մը, որ ՄԱԿի անունով կը դատապարտէ Ֆորմոզայի գրաւումը Ամերիկացիներու կողմէ եւ կը յանձնարարէ Ապահովութեան Խորհուրդին միջոցներ ձեռք առնել այս կացութեան վերջ մը տալու համար :

Պատասխանելով Պ. Վիշինսկիին, ամերիկեան պատուիրակներէն Պ. Տըլզ ըսաւ որ Ֆորմոզայի պաշարում գոյութիւն չունի : Ամերիկեան 7րդ նաւաբաժինը Ֆորմոզայի ջուրերը ղրկուեցաւ՝ մէկ կողմէ կղզին համայնավար արշաւանքի դէմ պաշտպանելու համար եւ միւս կողմէն արգիլելու, որ անիկա, ցամաքային Չինաստանի դէմ գործողութեանց խարիսխ չդառնայ :

— «Մենք այստեղ ականատես կ'ըլլանք ող –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մեր գիւղը եւ իր «Մեղու»ն

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կողմնակցութիւն ըրած պէտի չըլլամ յայտարարելով, որ երիտասարդութեան ընտրանին յարեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, անոր մէջ տեսնելով իր խղճերուն իրագործման ախոյեանը: Անոր ճոխ մամուլը, յեղափոխական ձեռնարկները, անվկանդ ու անկաշառ գործիչներն ու սրբազան Դատի մը համար անոր տրամաբանական քարոզութիւնները, գրգիռ մը դարձան երիտասարդութեան, ըլլալու անոր ուխտեալ զինուորները:

Ծայր տուաւ չարքը հանրանպաստ ու հասարակական ձեռնարկներու:

Դաշնակցութիւնը բացաւ «Սպառողական Միութեան խանութը»: Ընկերութեան անդամ արձանագրուելու համար անհրաժեշտ էր վճարել տարեկան որոշ գումար մը: Վաճառատան մէջ կը ծախուէին նպարեղէն եւ երկրագործական գործիքներ, աւելի աժան գնով, քան այլուր: Պատահաբար ձեռքս անցած «Մեղու»ի պատառած մէկ էջին վրայ կը կարդամ, որ առաջին 9 ամսուան ընթացքին, ընկ.ը զուտ շահ ունեցեր է 7735 դրշ. ոսկեդրամ: Բացաւ նաեւ «Կօշկակարներու Միութեան խանութը»: Աշխատեցաւ եւ յաջողեցաւ գըլուխ հանել «Ժառէն»ը: Իսկ Դաշնակցութեան քննադատութիւններուն շնորհիւ նորոգուեցաւ գիւղի գլխաւոր խճուղին:

Հնչակեանները բացին «Պանքա»ն:

Անհատներու, մասնաւորաբար Թուագէտ ուսուցիչ Գառնիկ Պօտուրեանի ջանքերով կատարուած ձեռնարկներէն յիշենք «Տիւրկէրներու» եւ «Քիւֆէճիներու» ընկերութիւնները: Նոյնպէս «Շօգենաւի ընկ.»ը, եւայլն:

Երիտասարդութեան դէպի Դաշնակցութիւնը յարելուն մէջ կարեւոր դեր ունեցան ազգ. վարժարանի ուսուցիչներէն Մելքոն Յովսէփեան, Գ. Սէրայտարեան (մեծ), Օննիկ Եագոյեան, Աստուր Մարկոսեան: Ամերիկեան վարժարանի ուսուցիչներէն Խորով Պապայեան եւ Ս. Սրենց: Ուտակաւին Փոնտոտիկը (Յովհ. Խաչէրեան), Լեւոն Կէօնտիւրեան (Մատաթիա քհնյ.), Վարդան Զուլլէրեան, Հայ-Պոյ, Պզիպէս եւ անվերջ չարք մը գաղափարական երիտասարդներու, որոնք զոհ գացին Մեծ Եղեռնին: Եւ վերջապէս Ֆէրիտ Ճէմիլ, որ կը կատարէր կուսակցական ու ընկերային դասախօսութիւնները եւ երգի ու զինավարժութեան փորձեր: Ապագայ Տիգրան Ծամհուրն էր ան, որ բոլշեւիկներուն կողմէ գնդակահարուեցաւ՝ Երեւանի խորհրդարանի տանիքին վրայ Եռագոյնը պարզած միջոցին:

Դաշնակցականներն ու Հնչակեանները իրարու հետ մրցումի կ'ելլէին՝ կազմակերպելու համար հանդէսներ, բանախօսութիւններ, համերգներ, գրեթէ ամէն շաբաթ՝ ազգ. վարժարանի ընդարձակ հանդիսասրահին (մանկատան) մէջ: Եթէ մէկ շաբաթ հնչակեան Սապահգիւլը եկած էր բանախօսելու, յաջորդ շաբթուան բանախօսը անպայման կ'ըլլար Դաշնակցական Գ. Խաժակը: Ասոնք երկու կուսակցութիւններուն ծանր հրետանիներն էին:

Տեղական թատերախումբերէն զատ, ներկայացումներ կազմակերպեցին Կովկասէն հասած Աբէլեան, Արմէնեան, Զարիֆեան թատերախումբերը: Եղաւ օր մը, երբ Աբէլեան խումբը ստիպուեցաւ խաղալ միայն մանարաններու աղջիկներուն համար, իրենց աշխատանքէն դուրս մէկ պահուն: Այդ աղջիկներէն չատեր Թատրոնին տոմսը գնած էին, վաճառելով իրենց հացը: Այսքանով ալ չգոհանալով, ոմանք «Գրլանդըճ» (Ծիծեռնակ) արագընթաց չոգենաւով մինչեւ Պոլիս կ'երթային, վայելելու համար Վ. Փափազեանի ներկայացումները եւ յաջորդ օրը կը վերադառնային:

Իր այցելութեամբ Պարտիզակը պատուեց նաեւ մեր սքանչելի Կոմիտաս վրդ.ը, բանախօսելով ու երգելով:

Չեմ կրնար երեւակայել ռեւէ մտաւորական կամ հանրային գործիչ, որ պատեհութիւն ունեցած եւ այցելած չըլլայ Պարտիզակի Ս. Մինասը, Դեղնդան աղբիւրը, Ցատկան Ջուրը, Կուճուկ Օրմանը կամ Թզուկ Անտառը, Լուսաղբիւրը, Վերի արտերը, Ժառէնը, Վարի Կալերը, եւն.: Սկսելով հիներէն՝ Զօպանեանէն, Զօհրապէն եւ նմաններէն մինչեւ Խաժակ, Զաւարեան, Ռ. Զարդարեան, Արամ, Նիկոլ Դուման, Տօմինօ, Դ. Վարուժան, Շ. Միսաքեան, Գեղամ Բարսեղեան, Գ. Մխիթարեան, Ջանան, յիշած ըլլալու համար միայն մէկ քանին՝ Դաշնակցական ընկերներէն:

Հիմը դրուեցաւ տեղական մամուլին: Հնչակեանները սկսան հրատարակել, կարծեմ, «Նոր Աշխարհ» թերթը, Դաշնակցականները «Մեղու» շաբաթաթերթը: «Մեղու»ն կը չօշափէր ամէն տեսակ նիւթեր,— տնտեսական, ընկերային, քաղաքական, կրթական եւ բանաստեղծական: Կը պաշտպանուէին կնոջ իրաւունքները: Որքան կը յիշեմ խմբագրութիւնը փոխն ի փոխ կը վարէին Գ. Սէրայտարեան, Ս. Սրենց, Խորով Պապայեան եւ Փոնտոտիկ, որ հոգին էր գործին:

«Մեղու»ն լոյս կը տեսնէր խմորատիպով, չորս էջ, այժմու «Յառաջ»էն քիչ մը փոքր ծաւալով: Խմբագրատունը եւ «տպարանը» կը գըտնուէին Դաշնակցութեան Ակումբին Բ. յարկի միակ սենեակին մէջ, որ կը ծառայէր նաեւ իբրեւ ժողովատեղի: Ճակատի խոշոր գիրերը միշտ կը գրէր Օննիկ Եագոյեան, որ գեղեցիկ ձեռագիր ունէր: Յօդուածները կը գրէին (կը չարէին) Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութեան տղաները՝ Յովհ. Բարունեան, Վահրամ Պապուխեան, Յակոբ Սէրայտարեան եւ այս տողերը ստորագրողը: Ցետոյ բազմագրելով կը հանէինք հրապարակ: Կը ղըրկուէր մինչեւ արտասահման:

Յօդուածներ կը պահանջուէին եկող-գացող բոլոր հիւրերէն: Իբրեւ «գրաչար» կը յիշեմ չարելս, ուրիշներու կարգին, Վանի Արամին յօդուածներն ու Ահարոն Տատուրեանի բանաստեղծութիւնները: Ահարոն կ'առանձնանար խմբագրատունը, ակումբի Գէորգ վարպետէն գաւաթ մը սուրճ կ'ապսպրէր եւ ծխիկի զուլաներուն երկուքով՝ լոյս կը տեսնէին իր քերթուածները:

Մեզի համար բոլորովին խորհրդաւոր անձ մըն էր Նիկոլ-Դուման: Կ'ըսէին թէ իր մարմին վրայ կռիւներէն մնացած յիսուն վէրք ունի եւ գիւղ էր եկած կազդուրուելու: Մենք մեզի ոյլ չէինք տար խօսիլ այդ տեսակ մարդոց հետ եւ ուրեւոր ժողովներու ալ մասնակցելու իրաւունք չունէինք:

Այսպէս չարունակուեցաւ թերթին հրատարակութիւնը, երբ օր մըն ալ, կարծեմ Պալքանեան պատերազմը յայտարարուած էր, խմբութիւնն ու «տպարան»ը փոխադրուեցաւ Պիեան Գեղամենց տունը: Անկէ վերջ Գեղամը փաթէն դարձաւ «Մեղու»ի եւ խմբագիրը եւ միաժողուածագիրն ու «գրաչար»ը: Տէր եւ Տնօրէնութիւն ամենալայն առումով: Յաճախ կ'երթայ իր մօտ, օգնելու «գրաչարական», այսինքն մամուլագրութեան գործին:

Գեղամ եղբօրորդին էր Գուշակեան Թորգոմ արքեպիսկոպոսին: Տաղանդաւոր երիտասարդ մը, օժտուած բանաստեղծական ընդունակութիւններով: Շիջեցաւ Եգիպտոսի մէջ, զոհը անդրհիւանդութեան:

«Մեղու»ն ապրեցաւ այնքան ժամանակ, որքան սահմանուած էր իր միւս պաշտօնակիցներուն եւ Թուրքիոյ մէջ ապրող հայութեան:

Զքըքրենք տխուր անցեալը: Ծանօթ է ան բոլորին:

Ճակատագրական նմանութիւն մը կը տեսնեմ մեր աննման Պարտիզակին եւ Oliver Goldsmithի «Լմայացած Գիւղ»ին միջեւ, որուն սքանչելի գիրք, որպէս անգլերէն լեզուի դասագիրք կը դործածէր մեր անգլերէնի ուսուցիչը՝ Բժ. Յովսէփ Տէր Ստեփանեան:

Թարգմանաբար՝ քանի մը տող այդ գիրքէն.—

«Քա՛ղցր գիւղակ, ամենասիրունը դաշտավայրին,
Ուր առողջութիւնն ու առատութիւնը կը հրճուեցնէին հողագործ գեղջուկը,
Ուր ժպտուն գարունը՝ իր վաղահաս այցելութիւնը կուտար,
Ուր մեկնող ամրան յապաղուն բողբոջները կը յամենային:
Մանկութեանս սիրելի վայրեր, ուր իւրաքանչիւր զբօսանք հաճելի էր ինծի,
Որքա՛ն յաճախ թափառած եմ քու մարգերուդ վրայ,
Ուր պարզունակ ուրախութիւնը՝ կը քաղցրացնէր իւրաքանչիւր տեսարան:
Քաղցր, ծիծղո՛ւն գիւղակ, ամենասիրունը դաշտավայրին,
Անհետ կորած են խաղերդ, բոլոր հրապոյրներդ չքացած,
Քու տնակներուդ ընդմէջէն՝ կը տեսնուի թա՛ւը բռնակալին,
Եւ աւերումն ու ամայութիւնը կը տխրեցնէ ամբողջ դալարիքդ:
... Բոլոր բնակարաններդ վերածուեր են տձեւ աւերակներու,
Ու անած երկար խոտը՝ կը բարձրանայ կիսափուլ պատէն ալ վեր,
Ու դողալով, կծկուելով քանդողին ձեռքէն,
Քու զաւակներդ կը փախչին հեռու, հեռո՛ւ վայրեր»:

Ա. ՀԱՅԻԼԵԱՆ

Յ. Գ.— Այս տողերը գրուած են առանց դիմելու որ եւ է գրաւոր աղբիւրի: Մանկութենէ եւ պատանեկութենէ մնացած յուշեր են ասոնք, հետեւաբար թերութիւններու պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ ստորագրողին վրայ:— Ա. Հ.

Ամերիկեան կարծիք մը

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Այն օրէն ի վեր, երբ Մ. Նահանգները ստանձնեցին Թուրքիան սպառազինելու եւ թրքական բանակը մարզելու յանձնառութիւնը, բազմաթիւ ամերիկացի յօդուածագիրներ, աւելի կամ պակաս խանդավառութեամբ մը կը մատնանշեն Թուրքիոյ դերը, Խ. Միութեան հետ պատահական բախումի մը պարագային: Անոնցմէ մէկն է նաեւ Colliers ամերիկեան պարբերաթերթին աշխատակիցը, որ Թուրքիա կատարած պտոյտէն վերադարձին, հրատարակութեան կուտայ՝ լաւատես մարդու իր տպաւորութիւնները: Ստորեւ՝ յօդուածի թարգմանութիւնը:

Հսկայական ճակատին կեդրոնը Թուրքիա կը գտնուի: Թուրք կորովի եւ քաջամարտիկ բանակը, որ մարզուած է Ամերիկացիներու կողմէ, պահակ կը սպասէ Զանաքքալէի Նեղուցին վրայ, որ Ռուսիոյ համար միակ ճամբան է Միջերկրական իջնելու: Արեւելքի մէջ յետամնաց երկիր մը կայ, Իրանը, կայ նաեւ արաբական աշխարհը, քարիւղի հորերով հարուստ: Ռուսիա հետզհետէ կը սպառնայ այդ գօտիներուն: Կարմիր ձայնասփիւռներն ալ կրկնապատկեցին իրենց սպառնալիքները Թիթոյի դէմ եւ Եուկոսլաւիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ խռովութիւնները գիշեր ցերեկ կը չարունակուին: Յուլիսին հրահանգ տրուեցաւ Թուրքիոյ ամերիկեան հպատակներուն պատրաստ ըլլալու եւ ի հարկին Թուրքիայէն մեկնելու համար: Խորհրդային կայսրութիւնը երկու թեւերով շրջապատած է Թուրքիան: Մեր թղթակիցը պտտեցաւ սահմաններուն վրայ, եւ արեւելքի մէջ տեսաւ Կարսի եւ Արտահանի լերկ անապատները, ուր 600 քիլմ. տարածութեան մը վրայ, դէմ դէմի ցցուած են թրքական եւ ռուսական պահականոցներու աշտարակները: Արեւմտեան սահմանին վրայ, պուլկարական արդանեակ բանակները հազիւ քանի մը ժամ հեռու են Իսթանպուլի պէս բազմամարդ քաղաքէ մը եւ Նեղուցներէն: Այդ երկու սահմաններուն միջեւ կ'ապրի 19 միլիոնէ բաղկացած պատերազմիկ ազգ մը, որ վճռած է դիմադրել:

Թուրք կառավարութիւնը կը խուսափի միջադէպեր յարուցանելէ ռուսական սահմանին վրայ եւ չի թողուր որ որեւէ օտարական մօտենայ արեւելեան սահմանին: Մեր թղթակիցը զինուորական արտօնութիւն ստացաւ եւ քննեց սահմանային տարածութիւնները: Պուլկարական սահմանին վրայ պահակներ չտեսայ, այլ գիւղայիններ, որոնք հունձք կը հաւաքէին: Այս տեսարանը կըրնայ վաղը փոխուիլ սակայն որովհետեւ այստեղն է որ պիտի սկսի Թուրքիոյ դէմ յարձակումը եւ պիտի չեղի հարթ դետնէ մը դէպի արեւելք, այսինքն դէպի Նեղուցները: Յարձակումը կարելի պիտի ըլլայ պահ մը կասեցնել ձգձգումի կռիւներով եւ այս ժամանակամիջոցին Թուրքերը պիտի փակեն Զանաքքալէի նեղ անցքը, ընկղմած նաւերով: Այնուհետեւ բանակները Նեղուցներու վրայէն պիտի անցնին փոխադարձ յարձակումի:

Խնդիր է գիտնալ թէ այս բանակը զօրաւո՞ր է եւ պիտի պատերազմի՞: Ծանօթացայ Անատոլուի Թուրք բանակի սպաներուն, որոնք փորձ եւ մարզուած զինուորականներ են եւ վերջացուցած են ամերիկեան դասընթացքները: Տեսայ նաեւ Թուրք զինուորները, որոնք հին վերարկուները հագած էին եւ կը կատարէին իրենց երկամեայ ծառայութիւնը:

Տեսայ Թուրք բանակին զէնքերը, հազարաւոր ամերիկեան բեռնակառքեր, հրասայլեր, թնդանօթներ եւ օդանաւեր, որոնք Թրումընի վարդապետութեամբ Թուրքիոյ տրամադրուած էին, 250 միլիոն տոլար արժէքով: Մէկ խօսքով ռազմիկ եւ զօրաւոր բանակ մը, որ թէ՛ նիւթական եւ թէ՛ բարոյական արժէք մը ունի: Նախ կազմուած են լաւ զինուած հրասայլային վեց զօրախումբեր, որոնք Ռուսիայէն եւ Անգլիայէն զատ, եւրոպական բոլոր երկիրներու ուժերէն աւելի զօրաւոր են, Թուրքերը ունին 900 օդանաւէ բաղկացած օդային ուժ մը եւ անկախաբար 360 հազար հոգիէն, որոնք միշտ զէնքի տակ են, կայ նաեւ չորս միլիոնի պահեստի ուժ մը, նոյնպէս մարզուած: Քանիցս լսեցի Թուրքերու բերնէն.— «Վերջին երկու դարու ընթացքին, տասներկու անգամ կռուեցանք Ռուսերու դէմ, հիմա՞ է որ պիտի վախնանք»:

Այժմ քննենք կացութիւնը: Կրնայ ըլլալ որ Թուրքիա Ռուսերու յարձակման ենթարկուի: Ռուսիա 1945ին անհեթեթ առաջարկ մը բերաւ, պահանջելով Կարսն ու Արտահանը եւ Նեղուցներու վրայ հակակշիռ: Այդ թուականէն ասդին Ռուսերը լեզու չերկարեցին Թուրքերուն: Թերեւս չուզեցին փորձանք բանալ իրենց գլխուն, Թուրք բանակին հետ կռուելով: Եւ կամ Թուրքիան դուրս ձգեցին ամբողջովին իրենց աշխարհակալական ծրագիրներէն:

Միայն թէ դեռ չատ բան պէտք է ընել Թուրքիան վերածելու համար ամբողջովին պատերազմիկ պետութեան մը: Բանակը պէտք է աւելի չատ զինուի ամերիկեան զէնքերով եւ ռազմանիւթով,

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ամիսներէ ի վեր, Մարսէյլի ազգային կեանքը կը բոլորէ բացառիկ շրջան մը: Այս մխիթարական երեւոյթին ակնարկելով էր որ Պ. Վահրամ Պապուխեան (Մխիթիկ), նախագահը Նոր Սերունդի վեցերորդ տարելիցի հանդէսին (18 Նոյեմբեր), իր բացման խօսքով կ'ըսէր.

— « Փառքի եւ խանդավառութեան օրեր են մեզ համար: Երէկ, Նարեկացին էր որ դարերու փոշին թօթափած, Մշակութային Միութեան միջոցով կը ներկայացուէր մեզի: Այսօր, Նոր Սերունդը, ցնծուն ու խանդավառ կը տօնէ իր օրը: Այդ ուրախութիւնը մերն է նաեւ: Մենք աւելի քան երբեք վստահ ենք, որ Նոր Սերունդը գտած է իր ճամբան: Պիտի ուզէինք որ անոնք միշտ սիրեն իրենց ժողովուրդը եւ տէր կանգնին անոր բոլոր իղձերուն :»

« Մարսէյլեզ » եւ « Մշակ բանուոր » երգերէն յետոյ, արտասանեցին օրիորդներ Թադոյեան եւ Քօլոյեան, խլելով ջերմ ծափեր: Մարսէյլի երաժշտանոցէն մրցանակաւոր Օր. Մարկոսեան դաշնակով նուագեց քանի մը կտորներ: Պարեցին փոքրիկներ Գարեգինեան եւ Քէօսէեան :

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Վահան Համբարձումեան, որ բացատրելէ յետոյ երիտասարդական կազմակերպութեանց դերն ու կոչումը, համեմատական բաղդատութիւն մը ըրաւ մեր եւ մեզմէ աւելի հզօր ու երջանիկ ազգերու երիտասարդութեան միջեւ եւ խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին ըսաւ.— « Ձեր հայրերը, 25 — 30 տարի առաջ իբրեւ տարագիր եկան այստեղ, իրենց առօրեայ մտահոգութեանց մէջ իսկ չմոռնալով մեր չլուծուած դատը: Դուք, մասամբ աւելի բախտաւոր, պէտք է մտածէք այս ուղղութեամբ: Մեր ազատագրական շարժումներու սկզբնական շրջանին, 1874ին, Ալեքսանդրապոլի մէջ կազմուած « Հայրենասիրաց Գրասենեակի » անդամները 18էն 25 տարեկան երիտասարդներ էին: Մեր կամաւորական շարժման օրերուն, երիտասարդութիւններ որ դպրոցական գրասեղաններ ձգած կռուի կը վազէր: Դիւրին է անձնական փառքեր շինել, դժուարը նուիրումն է, զոր կը պահանջենք ձեզմէ : Պէտք է սիրէք Հայոց պատմութիւնը: Այս առթիւ մէկ մաղթանք ունիմ, չդառնաք Նոյի ագռաւը»: Եւ, պատմելով Մուրացանի ծանօթ վիպակը, ըսաւ որ «աւետաբեր աղաւնին դառնալու տեղ Նոյի ագռաւի նման չիյնաք դիակներու վրայ : Մեր

ինչ որ ժամանակի կարօտ է :

Թուրքերը երեւցածին չափ զօրաւոր ա՞զգ մըն են: Այս հարցումը ուղղեցինք զօրավար Մաք Պրայսի, որ ըսաւ.— «Եթէ պատերազմիմ, կը փափաքիմ որ Թուրք զօրաբաժին մը ունենամ հրամանիս տակ: Տեսայ որ Թուրքերը խիզախ անձեր են եւ հոգի կուտային Քորէայի պատերազմին մասնակցելու համար: Իրենց երկրին մէջ Հինգերորդ Թեւ գոյութիւն չունի եւ ամբողջ երկրին մէջ համայնավարները հազիւ թէ 10 հազար հոգի կուսակիցներ ունին, մեծամասնութեամբ մոլորած ուսանողներ: Թուրք գիւղացին ալ ուժեղ է, տոկուն, աշխատասէր եւ կ'ատէ Ռուսերը :

քինը մեզի համար շատ է: Այս ժողովուրդը արժանի է ազատութեան, ինչպէս բոլոր ժողովուրդները: » (Ծափեր) : Արտասանեց Օր. Ալիս Յարութիւնեան (Սէն Ժեռմէն), երգեցին օրիորդներ Սաքայեան (Պուլվար Օտտօ) եւ Տէր Արսէնեան (Ս. Անն) :

Երկրորդ բանախօսն էր Լիոնէն մասնաւորապէս հրաւիրուած մեր երիտասարդ ընկերը Հրաչ Տասնապետեան: Անդրադառնալէ յետոյ Նոր Սերունդի կազմութեան եւ անոր վեց տարուայ գործունէութեան, ծանրացաւ այն պարտականութիւններուն վրայ, որ կ'իյնան այս սերունդի ուսերուն: — « Սիրելի երիտասարդ ընկերներ, մեր ժողովուրդի ճակատագիրը այնպէս ուզեց, որ մենք կոչուինք դժբախտ սերունդ : Աչքերնիս բացինք եւ փոխանակ Հայրենիք տեսնելու, տեսանք օտար ափեր, մեր քաղցրանուշ բարբառին տեղ լսեցինք օտար բառեր »: Մեր մեծ գրողները երգեցին մեր անցեալը, բայց չկրցան երգել մեզ: Ի՞նչ էր երէկը, երբ դուք տեսաք տառապանք ու սպանդ: Բայց կը մխիթարուէիք հայրենի հողը հոտոտելով: Մենք ո՞ր հողը հոտոտանք:... Այս բոլորը պէտք չէ որ մեզ ընկճեն: Պէտք է աշխատիլ անդուլ եւ անվերջ: Մեր երէցները կ'աշխատին Հայ պահել մեզ : Այդ աշխատանքը ոչ մէկ արդիւնք կրնայ տալ, եթէ մենք չլսենք մեծանուն Հայուն Ա. Ահարոնեանի պատգամը .— «Հայ ժողովուրդը, ոեւէ ժողովուրդի առջեւ գլխարկ հանելու պէտք չունի»: Ճանչնանք մեր պատմութիւնը : Դուք հովանիին տակ էք հայ ժողովուրդի ամենամեծ կուսակցութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որուն նշանաբանն է «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան »:

Պէտք է ձգտինք անոր, առանց վախնալու, որովհետեւ Դաշնակցականը չի վախնար: Եթէ յաղթական դուրս գանք, պատմութիւնը մեր գոյամարտը պիտի արձանագրէ Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներու կարգին: Պիտի զգանք որ Հայ ըլլալը ամօթ չէ, այլ պարծանք, որ արցունք կը բերէ աչքերէն: Պիտի դողան մեր թշնամիները, տեսնելով այդ արցունքին մէջ մեր ազգին յարատեւման ուխտը»: (Ծափեր):

Օր. Սաղըրեանի մեներգէն վերջ, կարգը մեր սիրելի Նարդունիին էր.

— « Ես ձեզի շատ եմ խօսած, որովհետեւ ձեզ հանդէպ տկարութիւն մը ունիմ: Ասոր ապացոյցը տեսաք ապաքինման շրջանին, երբ արգիլուած էր ինձ ամէն խօսք: Եւ երբ կը խօսիմ, պէտք է նոր բան մը ըսեմ: Մենք թշնամիներ շատ ունինք: Ունինք հակառակորդներ որոնք կը կատղեցնեն մեզ: Կարելի է յաղթել անոնց, եթէ ուզենք իրենց լեզուով խօսիլ: Բայց երիտասարդութեան ամենամեծ թշնամին ժամանակն է: Պէտք է կռուիլ անոր դէմ: Դուք կը կոչուիք Նոր Սերունդ : Եթէ չօգտուիք ժամանակէն կը դառնաք մեզի պէս ճաղատ, առանց բան մը ըրած ըլլալու: Պարահանդէս այո, ինչու չէ, բայց ձեզ հովանաւորող մեծ կուսակցութիւնը պարահանդէս չուզեր ձեզմէ: Ան ձեր ուսուցիչն է եւ ինչ որ կը սորվեցնէ, պէտք է շուտ սորվիլ: Անգամ մը ձեզի յիշած էի Դաշնակցութեան «Հայր մեր»ը: Այսօր ձեզի կը ներկայացնեմ Մեծ Երրորդութեան կարգին միւս երրորդութիւնը: Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչ, Նոր Սերունդ: Մեր հակառակորդները մեզի կ'ըսեն թէ ի՞նչ է այս Դաշնակցութիւնը, Կապ. Խաչը, Նոր Սերունդը: Թող լսեն Հայուն եւ Հրեային միջեւ եղած խօսակցութիւն մը: Հրեան, ակնարկելով այն երրորդութեան, զոր քրիստոնէական վարդապետութիւնը իւրացուցած է, կը հարցնէ թէ ի՞նչ ըսել է Հայր Սուրբ, Որդին Սուրբ, Հոգին Սուրբ: Հայը ցոյց տալով իր ձեռքը իր կարգին կը հարցնէ.— Այս ի՞նչ է, — ձեռք, այս մէկը,— բազուկ, իսկ սիկա՝ ուս: Հայը, ապտակ մը իջեցնելով Հրեայի երեսին կը յարէ.— Այս ալ ուժ: Դաշնակցութիւն, Կ. Խաչ, Նոր Սերունդ եւ այս ալ ուժ — ապտակը՝ մեր հակառակորդներու երեսին»: (Ծափեր):

Գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ Օր. Ղազարեանի երգով եւ նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով: Այնուհետեւ խանդավառ հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս պարերով՝ ընկերակցութեամբ Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտոյի նուագախումբին :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

(Association des Scouts Arméniens)

Համաձայն Հայ Արիներու Միութեան կազմակերպական օրէնքներուն, որոնք վաւերացուած են Ֆրանսական պատկան իշխանութիւններէն, եւ հիմնուելով օտար կազմակերպութեանց գործունէութեան վրայ, Հայ Արիներու Միութեան Գործադիր Խորհուրդը ներկայիս կուգայ Ֆրանսահայ գաղութին ուշադրութեան յանձնել հետեւեալը.—

1) Հայ Արիներու Միութեան անդամ կը նկատուին (Արի կամ Արենոյշ) միայն անոնք, որ արձանագրուած են Հայ Արիներու Միութեան վաւերացուած մէկ խումբին մէջ եւ ունին իրենց անդամակցութեան տարեկան անձնագիրը, նոյն տարուան թուականով եւ տրուած Գործադիր Խորհուրդին կողմէ :

2) Հայ Արիներու Միութեան Շրջան, Մասնաճիւղ կամ Խումբ կը նկատուին միայն այն խումբերը, որոնք կը ղեկավարուին նշանակուած կամ վաւերացուած խմբապետի մը կողմէ, որ պէտք է ունենայ Գործ. Խորհուրդէն տրուած եւ ամէն տարի նորոգելի իր խմբապետական վկայականը :

3) Այս պայմանները չլրացնող ոչ մէկ խումբ, խմբապետ կամ անձ իրաւունք ունի Հայ Արիներու Միութեան անունը կրելու, Միութեան նշանները գործածելու եւ կամ Հայ Արիներու Միութեան անունով գործելու :

Հայ Արիներու Միութիւնը ոչ մէկ պատասխանատուութիւն կը ստանձնէ այդպիսիներու գործունէութեան համար, հայ ծնողաց, Ֆրանսահայ գաղութին եւ կամ Ֆրանսական պաշտօնական մարմիններու առջեւ :

Փարիզ, **20** Նոյեմբեր **1950**

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շուտով կը վերջանայ **1950**ը: Անախորժ անակընկալի մը առջեւ չգտնուելու համար, կը խնդրենք օր առաջ փակել առկախ հաշիւները:

Անշուշտ գիտէք որ եւրոպական թերթերը սովորութիւն չունին ապառիկ բաժանորդ ընդունելու :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

Գ.— ԲԹԱՄԱՏԻ ԵՒ ԲԱԴԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Եւ խորհիլ թէ լաւ վիճակի մէջ վերադարձուելու պայմանաւ փոխ տրուած էր...: Գալով Ֆօն Փափէնի, ականջէն արիւն կը հոսէր :

— Ճամբան դիմաւորեցիք ապահովաբար երկու գաղտորսակները, ըսաւ ինծի Փափէն :

— Անշուշտ, նոյնիսկ ճանչցայ զիրենք, պատասխանեցի: Ձեր պաշտօնակիցներէն էին, դեսպան Շթայնհարտը եւ դեսպան Կոսփոտին Վինոկրատօվը:

Երբեք պիտի չմոռնամ սարսափահար արտայայտութիւնը իմ պետիս, երբ իմացաւ թէ ամերիկեան դեսպանն ու անոր ռուս պաշտօնակիցն էր զոր գաղտորսակ եւ մաքսանենգ որակած էր, եւ տակաւին, առանց հաշուելու մնացեալը :

Ան բոլորովին մոռցաւ այդ պահուն թէ իր ականջէն ալ արիւն կը հոսէր:

Փափէն սաստիկ նեղուեցաւ դիւանագիտական օրէնքներուն անսաստած ըլլալուն եւ փորձեց դարմանել եղածը, խնդրելով Շուէտի կամ Զուիցերիոյ դեսպաններէն, որ այդ հրաբորբոք ընթացքին համար ներողութիւն խնդրէ իր կողմէ, երկու զարմանահար դեսպաններէն :

Այսպէս, պատերազմի ամէնէն ծանրակշիռ օրերուն, քիչ մնաց որ գերման դեսպանն ալ անդիի աշխարհ պիտի ղրկուէր, չորս բադերու հետ միասին: Այս բոլորին արդիւնքը եղաւ այն տեղեկագիրը, որ կ'ըսէր թէ քաղաքական տեսակցութիւն մը տեղի ունեցեր էր Ֆօն Փափէնի եւ ամերիկացի եւ ռուս դեսպաններուն միջեւ :

Դ.— ԵՐԿՈՒ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

Թեթեւօրէն շեղեցայ նիւթէս, որ կը վերաբերի դէպի Պերլին կատարած ճամբորդութեանս :

Որոշեր էին ճակատ ղրկել զիս եւ քանի մը ընկերներ: Պաշտօնապէս եւ կծու բառերով հասկըցուցին մեզի թէ արտասահմանի մէջ դրամ ուտելէ զատ ոչ մէկ օգտակարութիւն ունեցեր էինք եւ թէ կը քննադատենք բոլորս ալ: Անկարող եղեր էինք ձեռք ձգել ամենափոքր փաստաթուղթ մը որ պիտի նպաստէր յաղթանակին :

Ըսուեցաւ թէ Ափրիկէի ցամաքահանումէն մինչեւ Իտալիոյ «դաւաճանութիւնը», ինչպէս կ'ըսէին, Գերմանիոյ բոլոր արտասահմանի ներկայացուցիչները ամէն բանէ վար էին եղած եւ թէ գոհացեր էին միայն տեղեկագրելով կատարուած իրողութիւնները, երբ իրենց պարտականութիւնն էր իմաց տալ դէպքերէն առաջ :

Զինուորական տարիք ունեցող բոլոր արտասահմանի պաշտօնէութեան հրահանգ տրուեցաւ ամենակարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին, Պերլին ղրկել մեծարժէք փաստաթուղթեր, այլապէս պիտի ստիպուէինք թողուլ այժմու հանգստաւէտ կեանքը եւ մեկնիլ ռազմաճակատ: Մխիթարելու համար մեզ, ըսին թէ նոր գիւտերու շնորհիւ, պիտի փոխուէին կրակի գիծերու պայմանները եւ թէ շուտով պիտի ապահովուէր յաղթանակը :

Շատ գէշ տրամադրութեամբ մեկնեցայ Պերլինէն: Արդէն իսկ կ'երեւակայէի թէ պայուսակներս կը պատրաստեմ Անգարայի մէջ եւ համրուած են Թուրքիա բնակութեան օրերս :

Արդարեւ, այդ պահուն մտքէս չէր անցներ բնաւ, թէ քանի մը շաբաթ վերջ պիտի վերադառնայի Պերլին, բայց այս անգամ ծանրակշիռ թղթածրարներ դրած դիւանագիտական պայուսակիս մէջ: Կիկերոնի փաստաթուղթերը:

Համբերենք դեռ քանի մը շաբաթ եւ Կիկերոն պիտի գայ Թատերաբեմ: Այդ շրջանին էր, որ պատահեցաւ դէպք մը, որ անոր կը վերաբերի, թէեւ առաջին ակնարկով որոշ չերեւիր կապը: Երկու անձեր, որոնք աւելի վերջ դերեր պիտի կատարեն, բեմ կը մտնեն այս պահուն :

Այնքան ատեն անցած է, որ չեմ յիշեր անոնց անունը. ապահովաբար անոր համար որ շատ աննշան մարդիկ էին :

Լաւ կամ գէշ, յատկանշական ոչինչ կար իրենց նկարագրին կամ արտաքին երեւոյթին մէջ: Դիպուածով էր որ դեր մը կատարեցին աւելի վերջ. անոնք յաջողութեամբ խաղացին այդ դերը, որովհետեւ արտակարգօրէն անճարակ էր դիմացի կողմը :

Պէտք է այժմ անուններ դնենք մեր երկու մարդոց: Այնքան զուտ գերմանական տիպարներ էին անոնք, որ պիտի կոչեմ Հանս եւ Ֆրից. շատ սովորական է, բայց բոլորովին գերմանական :

(Շար.)

բերգական երեւոյթի մը: Երեւոյթը այն փորձն է, զոր Խ. Միութիւնը կ՚ընէ քանդելու համար չին եւ ամերիկացի ժողովուրդներու վաղեմի բարեկամութիւնը: Ես կը հաւատամ, սակայն, որ այս բարեկամութիւնը պիտի շարունակուի եւ պիտի ամրապնդէ դարձեալ մեր յարաբերութիւնները չին ժողովուրդին հետ »:

X Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ ալ վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ, Քորէայի եւ Ֆորմոզայի հարցերը միաժամանակ քննելու խնդիրը: Խորհուրդի նիստին ներկայ գտնուեցան նաեւ կարմիր Չինաստանի պատուիրակները: Խորհրդային ներկայացուցիչ Պ. Մալիք պահանջեց զբաղիլ միայն Ֆորմոզայի խնդրով: Առաջարկը մերժուեցաւ 1ի դէմ 7 ձայնով եւ 3 ձեռնպահութեամբ (Եգիպտոս, Հնդկաստան եւ Էքուատոր): Այնպէս որ Ֆորմոզայի հարցին հետ միաժամանակ քննութեան պիտի ենթարկուի՝ չինական միջամտութեան մասին զօր. Մէք Արթըրի ծանօթ տեղեկագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ արաբ գաղթականներուն համար ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը քուէարկեց 50 միլիոն տոլարի գումար մը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ պայթած մեծ մըրրիկի զոհերը կը հասնին ցարդ 226 մեռեալներու, իսկ նիւթական վնասները, 9 նահանգներու մէջ 100 միլիոն տոլարի: Հազարաւոր մարդիկ անտուն մնացած են:

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՒՈՒԹԵԱՄԲ ամբաստանուած եւ կաթոլիկ Եկեղեցիին պատկանող 9 աստիճանաւոր եկեղեցականներ կը դատուին Փրակայի մէջ: Դատը պիտի վերջանայ Դեկտ. 2ին: Գլխաւոր ամբաստանեալն է Սթանիսլավ եպիսկ. Զէլա, Օլոմուքի թեմին առաջնորդը, որ, դատավարութեան առաջին օրը «խոստովանած» է, թէ գործած է պետութեան դէմ ...

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստները սաստկացուցած են իրենց գործունէութիւնը չին եւ վիէթնամեան սահմաններուն վրայ: Անոնք կը ջանան չէզոքացնել Մոնքայը, որ տակաւին Ֆրանսացիներու ձեռքը գտնուող սահմանամերձ վերջին քաղաքն է: Թոնքինի տէլթային մէջ Ֆրանսական եւ վիէթնամեան ուժերու յարձակումը կը բախի ըմբոստներու դիմադրութեան: Յարձակումը կը մղուի 20 քիլմ. երկարութեամբ ճակատի մը վրայ, Կարմիր գետին եզերքը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը արգիլեց չեխ օդանաւերուն թռիլ Գերմանիոյ ամերիկեան գրաւման գօտիին վրայէն Ցիւրիխ եւ Հռոմ երթալու համար: Մնացած գիծերու համար չեխ օդանաւերը պիտի կրնան նեղ նրբանցք մը միայն գործածել: Այս միջոցները ձեռք առնուած են նկատելով որ Չեխերը, այս ամսուան ընթացքին քանիցս բռնաբարած են Գերմանիոյ մէջ ամերիկեան օդային տարածութիւնը, յատկապէս Վարշաւայի «Խաղաղութեան համաժողովի» պատուիրակները Շէֆիլտէն փոխադրած միջոցին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մօտերը, չորս ուսանողներ իջած են 1600 մեթր խորութեամբ «Թրու տիւ Կլա» կոչուող լաբիւրինթոսին մէջ եւ կորսուած են այնտեղ: Քսան ազատարարներ զբաղած են այժմ ուսանողները գտնելու վտանգաւոր գործով:

ԾՆՈՒՆԴԻ տօներուն առթիւ Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարզպաններ որոշեցին ներում շնորհել դաշնակից դատարաններու կողմէ դատապարտուած այն բոլոր բանտարկեալներուն, որոնց բանտարկութեան ժամանակը կը վերջանայ 1 Փետրուար 1951ին:

ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԵՒ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Պատրաստուեցէք եւրոպական Ծնունդի աննախընթաց Réveillon մը տօնել, հայկական մթնոլորտի մէջ:

Հայրենակիցներ, օժանդակեցէք մեր այս ձեռնարկին, որուն հասոյթը պիտի ծառայէ ուրախացնելու մեր որբերը եւ չքաւոր հիւանդները:

Ուրեմն մի մոռնաք Դեկտեմբեր 24ի գիշերը զուարթօրէն անցընել Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Փարիզի մէջ

Կը տօնուի մեծ շուքով Դեկտեմբեր 10ին, կիրակի իրիկուն Mutualitéի մեծ սրահը:

Նախագահութեամբ՝
Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, 2 Դեկտ., շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Moulin Brûléի պարասրահին մէջ:

Mimi Pinsonի Typique Tango նուագախումբով, (7 երաժիշտ, մէկ երգիչ): Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Զաւեշտ եւ անակնկալներ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton - Ecolesէն առնել 107 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Moulin Brûlé:

Նոր Սերունդի խնջոյքը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, կիրակի, 3 Դեկտ. ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a, rue Caumartin: Ընկերական հաճելի մթնոլորտ: Հայկական պար ու նուագ, առատ կեր ու խում մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի համակիրները:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք մեր բարեկամ Ս. Հ.է հազար ֆրանք, թերթիս տարածման ֆոնտին ի նպաստ:

Քրիստինէ եւ Դաւիթ Դաւիթխանեանները խորին կսկիծով կը յայտնեն իրենց քրոջ եւ քենիին

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՂԱՄԲԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցած է ամսոյս 20ին, Պերլինի մէջ:

Այս առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԱՐԴԵԱՆ ՇԻԹԵՐ

ՋՐՎԷԺ

(Ուսումնասիրութիւններ եւ դասախօսութիւններ երիտասարդութեան մասին)

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին **400** ֆրանք:

Դիմել ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան՝ Փարիզի մէջ: Պ. Յակոբ Մալաքեանի՝ Մարսիլիոյ մէջ: Պ. Ղազար Ղազարեանի՝ Լիոնի մէջ: Ուրիշ գաւառներու մէջ՝ Զ. Ո. Միութեան տղոց:

Մամուլի տակ է ՎԱՐԴԱՄԱՍԵԱՆ (հէքեաթներ):

ԴԵՐԱՍԱՆ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Իր բեմական 40ամեայ գործունէութեան առթիւ կը ներկայացնէ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ:

Դեկտ. 3ին, ժամը 20.45ին, Mutualitéի մէջ:

28 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Մուտքի տոմսերուն գիները 75, 100 եւ 200 ֆր:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ընդարձակ ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարան, 640 մեծադիր էջեր, 715 երգեր, 109 նկարներ, եւն.: Դիմել ՅԱՌԱՋի հասցէով:

Գին 1500 ֆրանք, կանխիկ: Փոսթի ծախքը մէջը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու խմբապետները եւ քարտուղարները այս չորեքշաբթի գիշեր Cadetի ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր»ի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Օհանջանեան Ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր անդամները ընդհ. հանդիպումի մը, այս շաբաթ գիշեր, Studio Colibri, 19a rue Caumartin, ժամը 8.30ին: Նիւթ վիճաբանութեան՝ «Ի՞նչ ձեւով կարելի է առաւելապէս օգտակար ըլլալ հանրութեան: Անհատապէ՞ս թէ հաւաքաբա՞ր»:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ պարահանդէսին որ տեղի կ՚ունենայ 2 Դեկտեմբեր, 51 rue Grignan Clubի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պանտըմայի Ինճէճիկ գիւղէն Կարապետ Իշխանեանի մօրաքրոջ որդին Աւետիս, հօրը անունը Գրիգոր, որ Ամերիկա մեկնած է Պոլսէն 1919ին: Տեղեկացնել իր սանիկին Նուպարի «Յառաջ»ի միջոցով: «Հայրենիք»էն եւ «Ասպարէզ»էն կը խնդրուի արտատպել:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Jeudi 30 Novembre 1950 Հինգշաբթի 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6319–Նոր շրջան թիւ 1730

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐՐՈՐԴԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻ՞Ն

Դժնդակ օրեր կ'ապրի մարդկութիւնը Ծայրագոյն Արեւելքէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւմուտք:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը ո՛չ մէկ լուծում բերաւ աշխարհը ալեկոծող հրատապ հարցերուն:

Ընդհակառակն աւելի եւս կնճռոտեց ազգային ու միջազգային բոլոր խնդիրները: Ա՛յն աստիճան, որ ներկայիս անել կացութիւն մը ստեղծուած է ամէն ճակատի վրայ:

Այսօր փնտռել կուտայ երէկը, հին, բարի օրերը:

1914 — 18ի Մեծ Պատերազմը վերջացած էր կեդրոնի պետութեանց եւ անոնց զինակից Օսմանեան կայսրութեան քայքայումով: 1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնն ալ անդամահատած էր ցարական Ռուսիան:

Բազմաթիւ մեծ ու պզտիկ ժողովուրդներ, որոնք դարերով օտարի լուծին տակ ապրած էին, ազատագրուեցան եւ անկախ պետութիւններ կազմեցին իրենց նախահայրերու պատմական հողերուն վրայ:

Լեհաստան, Էսթոնիա, Լիթուանիա, Լատվիա, Ֆինլանտիա, Խրուաթիա – Սլովենիա, Չեխոսլովաքիա, Հայաստան, Վրաստան, Ազրբէջան, Իրաք, Անդրյորդանան, Արաբիա, Եմէն եւ այլ երկիրներ անկախութիւն ստացան, Պաղեստին, Լիբանան, Սուրիա հոգատարութեան տակ մտան: Նախագահ Ուիլսընի «14 կէտեր»ը օրուան քաղաքագէտներու նշանաբանը դարձաւ եւ «ազգերու ինքնորոշման» սկզբունքը գործադրուեցաւ հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ:

Առաջին Մեծ Պատերազմը գոնէ դրական արդիւնք մը ունեցաւ:

Երկու պատերազմներու միջեւ անցած քսան տարուան ժամանակամիջոցը ծառայեց ամրապնդելու նորազատ ժողովուրդներու եւ յաղթական ու պարտեալ Մեծերու դիրքը աշխարհի նոր կարգուսարքին մէջ:

Յաղթական Մեծերը քաղաքական տարբեր ուղիներ ընտրեցին: Ամերիկան մտաւ «չքեղ մեկուսացման» մէջ: Անգլիա նախանձով դիտեց Ֆրանսայի զօրացումը եւ քաջալերեց Գերմանիան: Ֆրանսա՝ գերմանական վտանգէն մտահոգ՝ Փոքր Համաձայնութիւնը եւ Պալքանեան Համաձայնութիւնը կազմակերպեց, ապահովութեան գօտի մը ունենալու համար դարաւոր թշնամիին շուրջ:

Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որ Ուիլսընի յղացումն էր եւ որուն վրայ յոյս դրած էին ժողովուրդները պատերազմի մղձաւանջէն ընդ միշտ ազատելու համար, առաջին օրէն իսկ մերժուեցաւ Ամերիկայի կողմէ: Անիկա չկրցաւ արգիլել ո՛չ Թուրքիոյ յարձակումը Հայաստանի դէմ, ո՛չ ալ Իտալիոյ արշաւանքը դէպի Եթովպիա:

Քսան տարուան քաղաքական մարզանքները ի վերջոյ յանգեցան 1939ի Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին:

Աւելի քան հինգ տարիէ ի վեր վերջացած է ահա՛ պատերազմը, սակայն աշխարհ չէ խաղաղած դեռ: Հաշտութեան դաշնագիր անգամ չէ կնքուած պարտուած գլխաւոր պետութեանց հետ: Իսկ ամէնէն կարեւորը, օտար լուծի տակ ինկած են շատերը այն ժողովուրդներէն, որոնք Առաջին Մեծ Պատերազմէն վերջ ազատ պետականութիւն ստեղծած էին:

Երկրորդ պատերազմը այսպէս բացասական արդիւնքի մը յանգեցաւ:

Դիւանագիտութեան կեդրոնը Ժընեւէն փոխադրուած է Ամերիկա, ուր Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը գրաւած է հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութեան տեղը:

Դժբախտաբար հոս ալ ճառերը անզօր եղան արգիլելու պատերազմները: Ծայրագոյն Արեւելքը բռնկած է տարիներէ ի վեր եւ կը սպառնայ համաշխարհային նոր պատերազմ մը պայթեցնել:

Խաղաղասէր մարդկութիւնը սրտատրոփ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին, սարսափելով դա– իք ահաւոր սպանդի մը հեռանկարէն:

Առաջին երկու պատերազմներու վէրքերը դեռ ոլորովին չսպիացած, նորի մը պայթումը մեծագոյն աղէտը պիտի դառնայ քաղաքակիրթ աշխարհին համար:

Քորէայի դէպքերը կը կնճռոտին հետզհետէ եւ կը մղեն մտածելու, թէ արդեօ՞ք կը գտնուինք երրորդ Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին:

Մոսկուայի մէ՛կ խօսքը բաւական է՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար ամբողջ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Աշխարհի բոլոր ճշմարիտ խաղաղասէրները — եւ ո՛չ թէ Սթոքհոլմի Կոչը ստորագրողները — կը սպասեն այդ խօսքին:

Ինչպէս 1939 Օգոստոս 24ին, այսօր ալ խաղաղութիւնը կախուած է Մոսկուայի բռնելիք դիրքէն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ ԵՆ ՄԵՐ ՓՆՏՌԱԾՆԵՐԸ

Բողոքի նամակ մը՝ սխալ հասկցուած տողսի մը առթիւ: Պոլսեցի Տիկին մըն է որ իրեն նման ուրիշ «տեսողացի» մը տպաւորութիւններուն առթիւ կը ջանայ բացատրել, որ Պոլսոյ հայութիւնը պահած է իր ազգային դիմագիծը եւ մշակութային կեանքը բան չէ կորսնցուցած իր թափէն:

Անշուշտ այս կէս սիւնակին մէջ դժուար է թեր կամ դէմ ապացոյցներ շարել, բայց արդարութիւնն ալ թոյլ չի տար որ բոլորովին անտեսուի այդ «ազգային եւ մշակութային» կեանքին լաւ կողմերը:

Ճիշդ է որ Պոլսեցի պատանին, մանուկը, շատ աւելի լաւ հայերէն կը խօսի, քան արտասահմանի մեր տղաքը եւ գրել – կարդալ ալ գիտէ: Ճիշդ է որ ընտանեկան բարքերն ու կրօնական աւանդութիւնները հոն աւելի լաւ պահուած են, քան այս կողմը, մեր «եւրոպականացած» կամ «ամերիկանացած» նազելաշուք տիկիններու մօտ:

Կան հայերէն թերթեր, հանդէսներ, հրատարակութիւններ: Կան Ազգ. վարժարաններ, ցանցառ թիւով միութիւններ եւ զուտ հայկական գեղարուեստական արտայայտութիւններ: Բայց պէտք է ըսել, որ այս բոլորը մէկ ծաղրանկարն են առաջուան Պոլսոյ հայ մշակութային եւ ազգային կեանքին: Ու ասիկա կը զգայ ոչ թէ 30—40ի հասած Պոլսոյ «նոր» հայութիւնը, որ աչքը բանալէն ի վեր տեսած է այն ինչ որ իրեն տրուած է որպէս «ազգային կեանք», այլ ան, որ երեսուն տարի վերջ դարձած է հոն, իր ձգածը գտնելու յոյսով եւ գտած է պառակտուած համայնք մը, իրար բզկտող թերթեր ու եկեղեցին ռազմադաշտի վերածող եկեղեցականներ: Պատրիարքարանը, ազգ. իշխանութիւնները, նոյնիսկ դպրոցները, բեմը կամ ազգ. հանդիսութիւնները բորբոս կապած են առ հասարակ: Եթէ միայն կարելի ըլլար գտնել հետքը ազգային այն թանկագին մատենադարանին, որ պարծանքն էր Պոլսոյ հայութեան:

Այս չէր մեր ձգած Պոլիսը:

ՍՕՍԻ

Դանիէլի հրաժարականը մերժուեցաւ Պ. Վէնսան Օրիոլէն

235 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՆ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԵԼ Պ. ԺՈՒԼ ՄՈՔԸ

Ազգային Ժողովի առջի իրիկուան նիստին, գաղտնի քուէարկութեան դրուեցաւ համայնավար խմբակցութեան ներկայացուցած առաջարկը՝ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պ. Ժիւլ Մոքը, «զօրավարներու գործի» մէջ գործուած ապօրինութեանց որպէս պատասխանատու, խորհրդարանական գերագոյն ատեանի մը առջեւ դատելու մասին: Առաջարկին ի նպաստ քուէարկեցին 235 երեսփոխաններ եւ դէմ՝ 203:

Այս արդիւնքին վրայ, վարչապետ Պ. Փլէվէն ստիպուեցաւ դահլիճին հրաժարականը ներկայացնել Հանրապետութեան Նախագահին, որ սակայն մերժեց, նկատի ունենալով որ առաջարկը չէ ստացած օրէնքին պահանջած 286 քուէի սահմանադրական մեծամասնութիւնը, նման դատական ատեանի մը կազմութեան համար: Պ. Վէնսան Օրիոլ թելադրեց հրաժարականի փոխարէն վստահութեան քուէ ուզել ազգ. ժողովէն: Պ. Փլէվէն համաձայնեցաւ եւ պայմաններու ճշդումէն վերջ, վստահութեան հարցը պիտի յարուցուի հաւանաբար ժողովի այսօրուան նիստին մէջ:

Համայնավար կուսակցութիւնը 185 երեսփոխան միայն ունենալով ազգ. ժողովին մէջ, մնացեալ 50 քուէները տրուած են՝ Պ. Ժ. Մոքի դէմ անձնական հակառակութիւն ունեցող երեսփոխաններու կողմէ: Յատկապէս կը շեշտուի զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն մասնակցութիւնը, ինչ որ զայրոյթ պատճառած է կառավարական մամուլին:

«Նոր պատերազմ» մը սկսած է Քորէայի մէջ

ԶՕՐ. ՄԷՔ ԱՐԹԸՐԻ ԻՐԱԽՕՍՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐ Է ԴԻՄԱԳՐԱՒԵԼ ԱՅՍ ՆՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Քորէայի ռազմաճակատին վրայ ստեղծուած նոր կացութեան առթիւ, ՄԱԿի ուժերու ընդհ. հրամանատարը, զօր. Մէք Արթըր, իր ստորագրութեան տակ — ինչ որ հազուադէպ է — հրատարակութեան տուաւ զեկոյց մը, ուր կ'ըսէ ի միջի այլոց.—

« Վերջին չորս օրերու ընթացքին մեր ձեռնարկած յարձակողական գործողութիւնները երեւան բերին, որ բանակի, զօրաբանակներու եւ զօրաբաժիններու կազմակերպութեամբ չինական ցամաքային զինեալ ուժերէն կարեւոր մաս մը, աւելի քան 200.000 հոգի, նետուած է այժմ ՄԱԿի ուժերուն դէմ, հիւս. Քորէայի մէջ: Բացայայտ դիտաւորութիւն ու պատրաստութիւններ կան զօրացնելու այս ուժը աւելի մեծ ուժերով, որոնք համախմբուած են միջազգային սահմանին հիւսիսակողմը, առանձնաշնորհեալ ապաստանարանի մէջ եւ որոնք շարունակ դէպի առաջ կը շարժին: Կը դիմագրաւենք, հետեւաբար, բոլորովին նոր պատերազմ մը:

« Այս իրողութիւնը կը փարատէ մեր լաւագոյն յոյսերը, թէ չինական միջամտութիւնը խորհրդանշային բնոյթ մը ունէր եւ կը ներկայանար կամաւոր եւ անձնական գետնի մը վրայ եւ թէ, միջազգային սահմանին մօտենալով, Քորէայի պատերազմը պիտի կրնար արագ վախճանի մը յանգիլ:

« Այժմ երեւան կուգայ, որ թշնամին, մեզի հետ շփում ունենալէ խուսափելով դիտաւորութիւն ունեցած է շահիլ անհրաժեշտ ժամանակը, որպէսզի գերակշիռ ուժերու համախմբումով անակնկալ յարձակում մը գործէ մեզի դէմ: Թշնամիին այս ծրագիրը խանգարուեցաւ մեր յարձակողականով, որ ստիպեց զայն կանխահասօրէն կռուի մտնել մեզի հետ:

« Այս կացութիւնը, որքան ալ խորշելի ըլլայ, խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ այնպիսի հարցեր, որոնք ՄԱԿի զինուորական խորհուրդի իրաւասութենէն վեր են եւ որոնց լուծումը սակայն պէտք է ապահովեն ՄԱԿի մարմիններն ու աշխարհի կառավարութիւնները »:

× Թոքիոյի մէջ գումարուեցաւ կարեւոր զինուորական ժողով մը զօր. Մէք Արթըրի նախագահութեամբ եւ Քորէայի զինուորական գլխաւոր հրամանատարներու մասնակցութեամբ: Խորհրդակցութեանց նիւթը գաղտնի կը պահուի: Ռազմադաշտէն ստացուած տեղեկութիւնները կը շեշտեն տագնապալի կացութիւնը, որ ստեղծուած է ՄԱԿի ուժերուն համար: Գլխաւոր ռազմագծին վրայ գոյացած լայն ճեղքէն, չինական ուժերը հեղեղի նման կը թափին ու կը յարձակին ՄԱԿի ուժերուն վրայ, Թոքչոնի շրջանակին մէջ, նպատակ ունենալով պաշարել ՄԱԿի ինը զօրաբաժինները (չորսը ամերիկեան): Պաշտօնապէս հաստատուած է ներկայութիւնը՝ իւրաքանչիւրը 8 — 10.000նոց 21 կարմիր զօրաբաժիններու, որոնց 14ը չինական են: Հարաւ քորէական ուժերը, Թոքչոնի ճակատին վրայ, 30 քիլմ. ետ քաշուած են: Ռազմաճակատի միւս կէտերուն վրայ ալ չինական ճնշումը կը շեշտուի: Ամերիկեան 2րդ զօրաբաժնին դէմ կը յարձակին երեք կարմիր զօրաբաժիններ:

Թրքական զօրաբաժինը փայլուն յաջողութիւն մը ունեցած է Քունուի հիւսիս – արեւելեան կողմը: Թուրքերը պաշարուած էին կարմիր ուժերու կողմէ, երբ յաջող սուինամարտէ մը վերջ կրցան ճեղքել պաշարման շղթան եւ փրկուիլ ծուղակէն: Թուրքերը սպաննեցին 200 կարմիրներ եւ գերի առին ուրիշ 200 հոգի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՆԴԱՆՕԹԻ 101 հարուածներով ողջունուեցաւ Տանըմարքայի Ֆրէտէրիք Թ. Թագաւորին եւ Ինկրիտ Թագուհիին Փարիզ ժամանումը, երեքշաբթի կէսօրէ վերջ, մասնաւոր կառախումբով մը: Դիմաւորելու գացած էին Հանրապետութեան նախագահը եւ Տիկին Վէնսան Օրիոլ, ինչպէս նաեւ կառավարութեան անդամները եւ այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ: Արքայական ամոլը Փարիզ պիտի մնայ երեք օր եւ այս առթիւ պաշտօնական ընդունելութիւններ պիտի սարքուին անոնց ի պատիւ: Նոյն իրիկունն իսկ պալատին մէջ տրուեցաւ հացկերոյթ մը տէր եւ տիկ. Վ. Օրիոլի կողմէ:

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱԶԴԱԿ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ

ԺԸՆԷՒ.— Նախորդ յօդուածովս ջանացի ներկայացնել կրօնքին կարեւորութիւնը ազգապահպանման հարցին մէջ, Հրեաներուն պարագան օրինակ բերելով: Առնենք նոյն օրինակը նաեւ մեր ազգային պատմութենէն:

Արդարեւ մեր լուսաւորչական կամ monophysiste (մէկ բնութեամբ Աստուածութիւն ճանչցող) ըլլալու պարագան ի՞նչ դեր խաղաց դարերու ընթացքին, մեզ զատորոշելու համար Սուրիոյ Նեստորականներէն, Պարսկաստանի քրիստոնեաներէն, որոնք, կաթողիկոսութիւն եւ 30 եպիսկոպոսութիւն ունենալու աստիճան մեծ թիւ մը կը ներկայացնէին Սասանեաններու կայսրութեան մէջ, 5րդ, 6րդ եւ 7րդ դարերուն(*), եւ մանաւանդ Բիւզանդացիներէն, որոնք երկար ատեն տիրեցին արեւմտեան Հայաստանին եւ այնքան յաճախ հալածեցին մեզ միայն հայ ազգային Եկեղեցիին պատկանելնուս համար, երբ մենք իրենց կուտայինք շատ մը կայսրեր ու զօրավարներ:

Մինչեւ 4րդ դար, Փոքր Ասիոյ մէջ կը բնակէին տեսակ-տեսակ ժողովուրդներ, որոնց անունը պահուած է պատմութեան եւ Գործք Առաքելոցի մէջ,— Գաղատացիներ, Գոթեր, Լիտխացիներ, եւայլն: Տարբեր ցեղերով, տարբեր լեզուներով եւ տարբեր կրօնքներով ժողովուրդներ:

Բայց այդ ամէնը ձուլուեցան «ի մի ազգ», երբ ընդունեցին բիւզանդական կայսրութեան կրօնքը, օրթոտոքս Եկեղեցին: Իսկ այդ կայսրութեան զանազան վայրերը կամաւոր կամ բռնի տեղաւորուած Հայերը մնացին, մեծ մասամբ, Հայ, որովհետեւ մնացին Հայ Եկեղեցիի զաւակ:

Այս գաղութները (Սեբաստիա, Թրակիա) հեռու ըլլալով ազգային հողէն եւ զրկուած հայ ազգային մշակոյթէն, սերունդներու ընթացքին ձուլուեցան բիւզանդականին հետ: Տեղ-տեղ մոռցուած էր լեզուն, բայց կար Հայ Եկեղեցին եւ հետեւաբար պահեց իր դիմագիծը, իբրեւ տարբեր ազգ իր շրջապատին մէջ:

Այն բոլոր Հայերը որոնք լքեցին ազգային եկեղեցին, չդիմացան իբրեւ Հայ, այլ եղան, նախ օրթոտոքս Հայեր, ապա Բիւզանդացիներ կամ Յոյներ:

Զյիշե՞լ հոս Եղիտիները, որոնց նախահայրերը Հայեր էին, որոնք չյարեցան հայ կրօնքին եւ կազմեցին «տարբեր» ժողովուրդ մը:

Ու չյիշե՞լ Վոլչիկները, որոնց նախնիքը նոյնպէս Հայեր էին (Ուշտունիք), բայց որոնք մահմէտականութիւնը ընդունելով դադրեցան Հայ ըլլալէ եւ կազմեցին քրտական նոր ցեղ մը:

Կրօնքին բացառիկ դերը որոշ է այս օրինակներուն մէջ:

Միեւնոյն կրօնքը ունեցող տարբեր ժողովուրդներ կազմեր են մէկ ազգ, ու տարբեր կրօնք ունեցող, բայց իրարու մօտիկ ժողովուրդներ կազմեր են տարբեր ազգեր: Անիկա ճշմարտութիւն մըն է, մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի համար ու մինչեւ Ասիոյ խորերը:

Հաւանաբար անոր համար որ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ շատ մը ժողովուրդներ ապրեր են իրարու խառնուած, միեւնոյն հողերուն վրայ, ուր լեզուները նոյնպէս իրար խառնուեր են եւ ընդհանուր մշակոյթը տարբեր չէ եղեր: Մէկ բան մնացեր է զանոնք իրարմէ զատող,—

Կրօնքը եւ մանաւանդ ազգային Եկեղեցին պիտի պահէ մեզ իբրեւ Հայ:

Արեւելքի մէջ քրիստոնեայ ըլլալնիս կը բաւէր, Թուրքէն, Պարսիկէն կամ Արաբէն տարբեր ազգ մը ըլլալու համար: Հիմա, երբ ցրուած ենք Եւրոպայէն Ամերիկա, մեր ազգային Եկեղեցին է դարձեալ, որ մեզ պիտի պահէ Հայ:

Այստեղ, քրիստոնեայ ըլլալնիս միայն չի բաւեր: Նոյնիսկ կարելի է ըսել, որ Եւրոպացիին եւ Ամերիկացիին պէս քրիստոնեայ ըլլալնիս, վտանգ մըն է, որովհետեւ մեր Եկեղեցին այնքան ազատամիտ ըլլալ վարժեցուցեր է մեզ, որ երբեմն, բողոքականին, կաթոլիկին, օրթոտոքսին ու լուսաւորչականին միջեւ «տարբերութիւն չկայ, քրիստոնեայ է՝ կը բաւէ», կ'ըսենք, ու անոնց կը տանինք մեր զաւակները մկրտուելու:

Այս գաղափարը, կրօնական այս ազատամտութիւնը յառաջդիմութեան ընդունակ ժողովուրդներու յատուկ է, բայց սխալ՝ ազգային տեսակէտով:

Ոմանք պիտի ըսեն թէ նեղմտութիւն կը քարոզեմ: Կը ցաւիմ: Պարագաները ինծ կը թելադրեն կրօնական ազատամտութեան պոչը քիչ մը թող տալ Հայ մնալու համար:

Ուրիշներ պիտի առարկեն.— «Բողոքական կամ կաթոլիկ ըլլալս ի՞նչ վնաս ունի, ես միշտ Հայ եմ ու Հայ կը մնամ»:

Ո՛չ, բարեկամ, Հայ չես մնար: Եթէ դուն Հայ մնաս, զաւակդ կամ թոռնիկդ Հայ չի մնար:

Քի՞չ գրուած է այն հայ-կաթոլիկներուն վրայ, որոնց երբ ինչ ազգէ ըլլալը հարցնէինք, չէին պատասխաներ «Հայ եմ», այլ «կաթոլիկ եմ»:

Կը կրկնեմ: Եթէ ազգային Եկեղեցիէն քիչ մը աջ երթանք կամ ձախ, կամովին «հայութենէ հրաժարելու» ճամբուն մէջ կը մտնենք:

Մի՛ գայթակղիք, Մխիթարեան Հայրեր: Ձեր եւ ձեր նմաններուն հոգւով-սրտով Հայ ըլլալը կասկածի տակ առնել չէ միտքս: Խօսքս զանգուածին համար է: Ամէնուն տրուած չէ հաւատքին եւ ազգութեան տարբեր բաներ ըլլալը հասկնալը:

Քիչ թէ շատ զարգացում ունեցողը միայն կը հասկնայ այդ տարբերութիւնը:

Իսկ մեր ազգը, մեր թագաւորներու անկումէն ետք, այնքան ժամանակ ապրեր է կաթողիկոսներուն շուրջը, որ վարժուեր է մէկը միւսին, այսինքն հայ կրօնքը, հայ ազգութեան հետ շփոթելու: Արդարեւ քանի դարեր ապրեր ենք առանց հայ թագաւորի ու իշխանի, որոնք եղեր են մեր անկախութեան խորհրդանիշը: Բայց կաթողիկոսները, Պարսիկի թաթին տակ թէ Յոյնին, Արաբին թէ Թուրքին, յաջորդեր են իրարու: Ու հայ ժողովուրդը նայեր է անոնց վրայ իբրեւ միակ յոյսը իր ինքնուրոյնութեան եւ հրաշակերտ եկեղեցիներ է կանգներ իր կրօնքին համար:

Հայ հասարակ մահկանացուին համար,՝ Հայ ըլլալ կը նշանակէ պատկանիլ Հայ Եկեղեցիին:

Այս գաղափարը մեր ազգապահպանման սիւներէն ամենակարեւորն է:

Կաթոլիկ, բողոքական, օրթոտոքս կամ նոյնիսկ մահմետական կրօնքներով կրնայ հայ ազգ մը գոյութիւն ունենալ, միայն այն ատեն, երբ զօրաւոր են միւս ազդակները,— լեզու, հող, մշակոյթ:

Ասոնք ալ կամ «ձեռքէ գացած» են, կամ երթալու վրայ են: (Խօսքս Սփիւռքի համար է):

Ուրիշ օրինակ մը՝ ԺԷ. դարուն Լեհաստանի հայ գաղութը: Ձեռքիս տակ չունիմ պէտք եղած տեղեկութիւնները, թուական ճշգրիտ մանրամասնութիւններ տալու համար, սակայն շատեր գիտեն, որ այս հայ գաղութը երկու-երեք սերունդ մնաց Հայ, իր մասնաւոր եկեղեցիներով, լեզուով եւ ապրելակերպով: Իսկ այն օրէն, երբ անոնք կաթոլիկ մկրտուեցան իրենց եպիսկոպոսին թելադրանքով, որուն անունը — ի՜նչ ցաւ սրտիս — Նիկոլ էր, կամաց-կամաց դադրեցան Հայ ըլլալէ եւ Լեհացան:

Տասը հազարէն վրայ մէ՞կը թէ երկուքը միայն կը յիշեն այսօր, որ իրենց մեծ պապերը «հայկական ծագում» ունեցած են:

Հայ եկեղեցին պահեց զանոնք քանի մը սերունդ, իսկ կաթոլիկութիւնը փճացուց իբրեւ Հայ:

Բարեմիտ ընթերցողը թերեւս հարցնէ, թէ ինչո՞ւ ուրեմն եւրոպական շատ մը ժողովուրդներ պահեցին իրենց ազգութիւնը:

Պատասխանը պարզ է:

Ինչպէս արդէն ըսինք, կրօնքը թէեւ ամենակարեւորն է, սակայն ուրիշ ազդակներ ալ մեծ դեր կը խաղան ազգի մը ինքնուրոյնութիւնը պահելուն մէջ: Յիշենք լեզուն, մշակոյթը, աշխարհագրական դիրքը, եւ քաղաքական պայմանները:

Միեւնոյն կրօնքը ունենալու պարագային, լեզուն է որ կը զատորոշէ ազգ մը եւ լեզուի նմանութեան պարագային, մշակոյթն ու աշխարհագրական դիրքը օգնութեան կը հասնին, իրարու այնքան նման երկու ազգեր իրարմէ անջատ պահելու համար:

Թերեւս աւելորդ չէ հոս յիշել որ, կրօնք, բաղդատաբար նուազ ազդեցութիւն գործեց Արեւմուտքի մէջ, քան արեւելեան ժողովուրդներու վրայ:

Արեւմուտքի մէջ, ազգային գիտակցութիւն ներշնչող գաղափարներ կան, որոնց քովն ի վեր կը կենայ նաեւ կրօնքը երբեմն: Բայց կրօնքը Արեւմուտքի մէջ երբեք չէ եղած միակ սիւնը, որուն շուրջ հաւաքուէին միւս ազդակները կամ գաղափարները:

Արեւելքի մէջ կրօնքը ամէն բան է ժողովուրդի մը համար եւ ազգի մը բոլոր կարեւոր գաղափարները կը պարփակէ, ազգային կեանք, մշակոյթ, լեզու եւ գիտութիւններ, ինչպէս բժշկութիւն եւ օրէնք: Քուրանը եւ Թօրան բժշկական եւ օրէնսգիտական գիրքեր չե՞ն միաժամանակ:

Այսօր իսկ աչքերնուս առջեւ է, Հնդկաստանի օրինակը: Հսկայ երկիր մը, մօտ 400 միլիոն բնակչութեամբ:

Երբ անգլիական լուծէն ազատուելով բաժնուեցաւ երկու պետութեանց, ցեղերու տարբերութեան համար չէր (արիական Հնդիկներ, Տրաւիտականներ եւ Մոնկոլներ հիւսիսային կողմը), ոչ ալ լեզուներու (16 լեզու, քանի մը տասնեակ բարբառ), այլ միայն կրօնքի տարբերութեան համար: Երկու կարեւոր կրօնքներ՝ մահմետականութիւնը եւ պրահմանականութիւնը բաժնեցին երկիրը, դարձնելով Փաքիստան եւ Հինտուստան:

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ալ, մահմետականութիւնը ի մի չձուլե՞ց իրարմէ տարբեր շատ մը ժողովուրդներ, սելճուքեան, թրքական, քրտական եւ ուրիշ սախական տկար մշակոյթ ունեցող ցեղախումբեր:

Եւ եթէ մահմետականութիւնը չկրցաւ նաեւ մէկ ազգի վերածել Թուրքը, Պարսիկը եւ Արաբը, պատճառն այն էր որ, ուրիշ ազդակներ՝ աշխարհագրական դիրքը, մշակոյթը, ու մանաւանդ լեզուն իրարմէ զատ պահեցին այս ազգերը:

Ուրիշ առիթով մըն ալ այս մասին:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(*) «Նեստորականութիւնը, այսպէս, տեսակ մը ազգային երկրորդ կրօնք դարձաւ պարսկական կայսրութեան մէջ», **R. Grousset — L'Empire du Levant**, էջ 79:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Թիթօ կը փոխէ « ՑԵՂԱՇՐՋԵԼ » ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիթօ, կը գրէ անգլ. թերթ մը, համայնավարութիւնը կ'ենթարկէ նոր փորձի մը, զոր Սթալին բնաւ չհամարձակեցաւ կիրարկել: Թիթօ կը հաւատայ, որ համայնավար կառավարութիւն մըն ալ կրնայ ժողովրդավար դառնալ եւ իրաւունք տալ ժողովուրդին, որպէսզի խօսելու ճշմարիտ ազատութիւն վայելէ եւ իր դրական մասնակցութիւնը բերէ պետական ու հասարակական գործերուն:

Այլ խօսքով, Թիթօ կ'ուզէ բարեկարգել ռուսական օրինակի վրայ շինուած համայնավարութիւնը: Մինչեւ հիմա, Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը ռուսականին երկրորդ տպագրութիւնն էր: Գրասենեակներու մէջ կեդրոնացած ուժեղ կառավարութիւն մը, որ կը ղեկավարէր երկրի ամբողջ կեանքը: Խորհրդարանը, «այո» ըսող եւ առանց ընդդիմադիրներու, մէկ ցանկով ընտրուած մարդոցմով կազմուած էր: Դատարաններն ու դատաւորներն անգամ դրուած են քաղաքական հակակշռի տակ:

Այժմ, եուկոսլաւ վարիչները որոշած են բարեկարգել այս դրութիւնը: Անոնք կ'ըսեն թէ շատ կեդրոնացած, դիւանատիրական եւ հակաժողովրդավար դրութիւն մըն է այդ եւ հետեւաբար չի կրնար ծառայել համայնավարութեան շահերուն: Այս դրութիւնը յղացուեցաւ Սթալինի կողմէ Ռուսիոյ մէջ եւ բնաւ չի համապատասխաներ՝ Մարքսի եւ Լենինի քարոզած համայնավարութեան ոգիին:

Բարենորոգչական փոփոխութիւնները արդէն իսկ սկսած են: Քաղաքային բարձր սպասարկութեանց վրայ սկսած է իջնել տապարի հարուածը եւ շատ մը պաշտօններու վերջ տրուած է: Տասը հազար հոգի հեռացուած են Պելկրատի վարչապետարանէն եւ ըսուած է անոնց, թէ շատ գործ կայ իրենց համար ճարտարարուեստական հիմնարկութեանց եւ նահանգային պաշտօնատուներու մէջ: Շատ գործ կայ եւ սակայն շատ մարդիկ չեն ուզեր Պելկրատէն հեռանալ:

Շատ արմատական եղած է իշխանութեան փոխանցումը կեդրոնէն տեղական կառավարութեանց: Ծանր ճարտարարուեստի, երկրագործութեան եւ արտաքին առեւտուրի նման գլխաւոր նախարարութիւններն անգամ իրենց իշխանութիւնը կորսնցուցած են ի շահ տեղական կառավարութեանց: Մարաջախտ Թիթօ այս առթիւ ըսած է, որ թէեւ ապակեդրոնացումը յաջողութիւն մը դարձնելու համար բաւարար ուժեր չկան, բայց այդ ուժերը պիտի ճարուին հետզհետէ, որովհետեւ փորձառութիւնը լաւագոյն մարզիչն է:

Ուրիշ փոփոխութիւններ ուղղակի յեղափոխական կերպարանք ունին: Ճարտարարուեստի հակակշիռը վստահուած է բանուորական խորհուրդներու: Նոր օրէնքով մը, այս խորհուրդները արդէն իսկ ընտրուած են ազատ քուէարկութեամբ, բոլոր գործարաններու, ճարտարարուեստական ձեռնարկներու, հանքերու եւ այլ հիմնարկութեանց մէջ: Բանուորական խորհուրդները իրաւունք ունին հակակշռելու աշխատանքի բոլոր տեսակները — վարչական գործեր, աշխատանքի պայմաններ, արտադրութիւն, ապրուստի պայմաններ, օրավարձքի եւ նոյնիսկ, եթէ հարկ ըլլայ, ապահովութիւն: Մեծ յեղաշրջումն է այս երկրի մը մէջ, ուր արհեստակցական միութեանց աւանդութիւնը չկայ եւ վարպետ արհեստաւորներու թիւն ալ քիչ է: Կարգ մը գործարաններու մէջ, բանուորները մինչեւ անգամ կը վախնան, ստանձնել պատասխանատուութիւնը: Կ'ուզէին պահել տնօրէնները, որոնք արդէն իսկ կ'աշխատէին կեդրոնի ղեկավարութեան տակ: Ուրիշ բազմաթիւ գործարաններու մէջ, սակայն, բանուորները — այրեր եւ կիներ — խանդավառօրէն փարեցան գործին եւ սկսան իրենք կառավարել:

Թիթօ մտցուց նաեւ ուրիշ բարեկարգութիւն մը: Նոր օրէնքով մը, որու մասին անկէ առաջ ալ գրեցինք, ջնջեց բարձր պաշտօնատարներու առանձնաշնորհները, — մասնաւոր խանութներ, լաւագոյն սննդամթերք, արձակուրդի վիլլաներ, եւայլն:

Ուշագրաւ են այս բոլոր փոփոխութեանց մասին Պ. Միլովան Ճիլասի յայտարարութիւնները:

Ծիլաս, Թիթոյի փոխանորդներէն է եւ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը: Շատ երիտասարդ (36 տարեկան) է, բայց շատ արթուն միտք մը: Մոսկուայի ղեկավարները բուռն կերպով կ՚ատեն զայն, ռուսական համայնավարութիւնը քննադատ եւ Կրեմլինի դէմ գլուխ ցցած ըլլալուն պատճառով: Ժամանակին Մոսկուայի մէջ մեծ զայրոյթ պատճառած էր անոր այն խօսքը, թէ պատերազմի վերջաւորութեան, բրիտանացի գինուորները շատ աւելի լաւ վարմունք մը ունեցան Պելկրատի մէջ, քան ռուս գինուորները:

Ծիլաս, խօսելով կատարուող բարեկարգութեանց մասին, բսաւ որ ժողովուրդը, ոչ թէ ձեւական եւ ղեկավարուած, այլ իրական մասնակցութիւն մը պէտք է ունենայ կառավարութեան մէջ: Մարդիկ պէտք է վիճաբանելու ազատութիւն վայելեն «գաղափարներու պայքար»ին մէջ: Այս սկզբունքով ալ, խորհրդային տիպարով պատրաստուած Եուկոսլաւ սահմանադրութիւնն ու օրէնսդրութիւնը պէտք է փոխուին: Եւ այս աշխատանքը սկսած է:

Ոչ ոք կրնայ ըսել, թէ որքան պիտի յաջողի Թիթոյի այս փորձը: Եթէ նոյնիսկ գաղափարը իրականացուի, ատիկա, Եուկոսլաւիան պիտի չվերածէ Մեծն Բրիտանիոյ կամ Մ. Նահանգներու նման արեւմտեան ժողովրդապետութեան մը: Բայց, համայնավարութիւնն ալ պիտի չպահէ իր ռուսական ձեւը:

Խորհրդային տեսակէտով, այս գաղափարները հերետիկոսութիւն կը նշանակեն եւ աւելի կը մեծցնեն խրամատը Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ:

Փորձը կը կատարուի այնպիսիատեն մը, երբ Եուկոսլաւիա կը դիմագրաւէ ամէնէն պէչ ձմեռը պատերազմէն ասդին: Այս տարուան բերքը ձախողանք մը եղաւ, եւ, եթէ արտասահմանէն ուտելիք չհասնի ժամանակին, երկրի կարգ մը մասերը պիտի մատնուին իրական սովի մը վտանգին:

Քաղաքական փորձարկութեանց ժամանա՞կն է հիմա, կը հարցնեն շատեր: Ու շատեր, ժխտական պատասխան կուտան այս հարցումին: Ամէն պարագայի տակ, անգլիական թերթը կ՚ըսէ, թէ յատկանշական է եղածը, կուկոսլաւ քաջութեան, յանդգնութեան եւ ինքնավստահութեան տեսակէտով: Եւ հոն, ուր ուրիշներ պիտի վարանէին, Թիթօն յառաջ կ՚երթայ:

Թ.Ա.Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տիգրան Աբգարեանց (73 տարեկան) յանկարծամահ եղած է Հոկտ. 31ին Նոր Ջուղայի մէջ: Վաստակաւոր ուսուցիչ, բանասէր եւ հանրային գործիչ էր: Աւելի քան կէս դար նուիրուած էր նոր սերունդի դաստիարակութեան, պաշտօնավարելով ազգ. տարրական եւ միջնակարգ դպրոցներուն մէջ: Ուսումնասիրած էր նաեւ իր ծննդավայր Նոր Ջուղայի անցեալը, ժողովուրդի վարքն ու բարքը եւ բանահիւսութիւնը: Ունի կարգ մը աշխատասիրութիւններ, որոնցմէ երկուքը տակաւին անտիպ են: Երկար տարիներ վարած է Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմի Առաջնորդարանի, Նոր Ջուղայի դպրոցի հոգաբարձութեան, Մանկավարժական Խորհուրդի եւ այլ հաստատութեանց քարտուղարի պարտականութիւնը:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Ինչպէս ամէն անհատ, հաւաքականութիւններն ալ ունին զգայուն սիրտ մը որ կը բաբախէ: Ան ցուցանիշն է անհատներու առօրեայ մտահոգութեանց, անոնց զուարթ թէ տրտում տրամադրութիւններուն, անկման թէ վերելքի, տառապանքի թէ ուրախութեան յարափոփոխ վիճակներուն:

Դաշնակցութեան փառայեղ տօնակատարութենէն յետոյ, դժբախտաբար, երկու շաբթուան ընթացքին մեր գաղութը ունեցաւ երեք անակնկալ մահեր, որոնց երկուքը երիտասարդ: Վերջինը՝ Օր. Արմենուհի Վարդապետեան - Լիւլէճեան, ցաւալի կորուստ մը՝ բոլորիս համար: Տարօնի չքնաղ ծաղիկներէն 21 գարուններու կոկոն կեանք մը շիջեցաւ շատ կարճ հիւանդութենէ մը վերջ: Տարաբախտ Հայուհին մեր Կապոյտ Խաչի ժրաջան անդամուհիներէն էր: Բնաւորութեամբ շատ խոնարհ ու սիրուած բոլորէն: Շաբաթ օր, արեւոտ օդով, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն խուռն բազմութիւն մը հետեւեցաւ իր դագաղին:

Գերեզմանատան մէջ յուզիչ դամբանական մը կարդաց Տիկին Գ. Փափազեան, անգամ մը եւս խոցելով մեր բոլորին սրտերը: Ցարգանք իր թարմ յիշատակին:

✕ Այժմ դարձնենք տխուր էջը: — Տեղւոյս Փրանսացի եկեղեցականներէն աբբահայր Berger, մէկ տարուան ընթացքին ահա երկրորդ անգամն է է որ գեղեցիկ գաղափարը կ՚ունենայ կազմակերպելու ժողովրդային բանահիւսութեանց նուիրուած հանդէսներ, որոնք առիթ կ՚ընծայեն Տէսինի օտար գաղութներուն ցուցադրելու իրենց ազգային երգերն ու պարերը:

Կիրակի (19 Նոյ.) կէսօրէ վերջ, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը լեցուն էր ամենազգի բազմութեամբ, հակառակ տեղացող տեղատարափ անձրեւին: Հայերը եւս մեծ մասամբ ներկայ եղան քաջալերելու եւ ծափահարելու համար մեր ազգային գանձերը եւ հպարտանալու անոնցմով: Հրաւիրեալներուն մէջ կը նշմարուէին Լիոնի զոյգ մը հայ քահանաները եւ Հայ կաթողիկէ համայնքին կրօնապետը:

Աբբահայրը, իր բացման խօսքով յատկապէս շեշտեց.— «Չկան մեծ կամ փոքր ազգեր մշակութային առումով, կամ գերազանց թէ ստորադաս մշակոյթներ: Այլ կան ազգեր ու մշակոյթներ եւ իւրաքանչիւր ազգ ունի իր ուրոյն մշակոյթը՝ այնքան գեղեցիկ, որքան ուրիշ մը»:

Հանդէսը սկսաւ Իտալացիներու խմբական երգերով, հնչեղ, բարբառուն եւ իրենց երկրին կլիմային նման տաք ու ջինջ եւ գեղջուկ պարերով՝ նոյնքան վառ ու գունագեղ:

Յետոյ կարգը Լեհերունն էր: Ասոնք ալ, ցեղով սլաւ, կրօնքով կաթոլիկ եւ ռուսական տիրապետութեան ենթարկուած, իրենց մշակոյթն ալ կրած է զանազան ազդեցութիւններ եւ դժուար էր զանազանել զայն մասնաւորապէս իրենց անմիջական դրացի ազգերու մշակոյթէն:

Հերթը այնուհետեւ եկաւ մեզի: Սակայն գիտէ՞ք, թէ որո՞նք ստանձնած էին ներկայացնելու մեր տոհմիկ երգերն ու պարերը — մեր վարժարանի աշակերտուհիները: Զմերժելով աբբահօր հրաւէրը, ժամանակէ մը ի վեր, Տիկին Գ. Փափազեան իր դասերէն դուրս մասնակի փորձերով զանոնք վարժեցուցած էր մեր երգերուն ու պարերուն: Երբ բեմի վարագոյրը բացուեցաւ, տեսանք մեր աղջիկները, որոնք իրենց ուսուցչուհիին ղեկավարութեամբ սկսան երգել հպարտ ու անխռով: Երգերը իրարու յաջորդեցին խելայեղ ծափեր խլելով: Յետոյ պարերն են որ արժանացան նոյն գնահատանքին ու կրկնութիւններու: Ազգային տարազներով պճնուած մեր սիրուն աղջիկները յատուկ գրաւչութիւն մը ունէին իրենց արտայայտիչ Հայու աչքերով ու եղնիկներու ճկուն շարժումներով: Օր. Մելինէ Գարաքուզեանի մատներուն հպումով, դաշնակի կչռութաւոր եղանակները ընկերացան իրենց համաչափ ու ներդաշնակ: Իսկ Տիկին Արմենուհի Վարդանեան, իր բարձր ու թրթռուն ձայնով եկաւ երկու մեներգներով աւելցնելու հայկական բաժնի փայլը, խորապէս տպաւորելով ներկաները ու խլելով երկար ծափեր:

Անկեղծօրէն պէտք է ըսել, որ մեր դպրոցի աշակերտուհիները տուին իրենց առաւելագոյնը, հակառակ իրենց տարիքին եւ զիրենք վարժեցնելու դժուարին պայմաններուն:

Բարի նախանձ մը չունեցա՞ն արդեօք չափահասները: Մինչեւ ե՞րբ ազգային նախանձախնդրութիւնը պիտի քնանայ իրենց հոգիներուն մէջ: Գոնէ օտարներէն օրինակ առնէին... Հասկնալի է որ չափահասներով կարելի էր աւելի փայլուն ու կատարեալ ներկայանալ: Նոյնիսկ կարելի էր Լիոնի ուժերէն օգտուիլ:

✕ Նոյեմբեր 12ին, կիրակին պատարագ եւ հոգեհանգիստ մատուցուեցաւ տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ, երկու աշխարհամարտներու հայ զոհերու յիշատակին: Նախաձեռնութիւնը կը պատկանէր 1939 — 45ի Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան: Իրենց դրօշներով կը մասնակցէին տեղւոյս Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը եւ Լիոնի նախկին ռազմիկները:

Գ. Պ.

ԿՈՒՌՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 19 Նոյ.— Այս գաղթակայանին մէջ մնացած սակաւաթիւ Հայերը չմոռցան յիշել հայ ժողովուրդի արժանաւոր զաւկին՝ գնդապետ Նիկողայոս Թարխանեանի (Կուռօ) մահուան եօթներորդ տարելիցը:

Այդ առթիւ այս կիրակի 19 Նոյեմբեր, կատարուեցաւ գաղթակայանի մատուռին մէջ պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Ներկայ էր բաւական ժողովուրդ:

Հոգեհանգիստի արարողութենէն վերջ, հանգուցեալին կեանքին ու արկածային գործունէութեան մասին գեղեցկօրէն խօսեցաւ Պ. Ե. Ս., պատմելով զանազան դրուագներ: «Գնդապետ Նիկողայոս Թարխանեանը ոչ միայն տաղանդաւոր զինուորական էր, վախ չունեցող մարտիկ, ազգային հերոս, այլեւ մարդ էր բառին բուն իմաստով: Ան իր ժողովուրդին համար օրինակելի քաղաքացի էր, աքանչելի ընկեր, եւ ընտանիքի հայր: Ան մէկն էր հայ ժողովուրդի այն զաւակներէն, զոր հայ երախտագէտ ժողովուրդը երբեք չի մոռնար»:

Կուռօն ճանչցողը, երբեք, երբեք չի մոռնար զայն: Պատիւ իր անունին:

Ն. Ն.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

Դ.— ԵՐԿՈՒ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

Ֆրից եւ Հանս երկու գերման օդանաւորդներ էին, երկուքն ալ գրեթէ 25 տարու: Դեր-տեղակալ Հանսը աւելի աչքի կը զարնէր իր խուսափող նայուածքին եւ ցցուած ճակատին համար: Ֆրից բոլորովին աննշան էր եւ ենթարկուած՝ իր պետին:

Ատենէ մը ի վեր՝ Թուրքիա կը գտնուէին: Սեւ Ծովուն վրայ եղերական կռիւ մը մղելէ վերջ թշնամիին դէմ, ստիպուեր էին իջնել եւ ապաստանիլ Թրքական հողի վրայ:

Կ՚երեւակայէ՞ք օդային այդ սարսռազդեցիկ պայքարը: Խորհեցէք անգամ մը, գերման օդանաւ մը երկու ռուսականի դէմ: Իրենց վերեւ կապոյտ երկինքը եւ վարն ալ ծովը նոյնքան կապոյտ:

Ծակած էր հրանիւթի ընդունարանը, բայց վերջին քանի մը կաթիլով յաջողած էին փրկուիլ թշնամիին ձեռքէն եւ իջնել Թուրքիա:

Այնտեղ, անմիջապէս բանտարկուեցան: Ընդհանրապէս տմարդի վերաբերումի մը կ՚արժանանան գերիները եւ փշաթելերու ետին, թշուառ խրճիթներու մէջ կը բնակին: Թուրքիոյ մէջ բնաւ այդպէս չէ:

Այս քաջարի զինուորները փառաւորապէս կռուեր էին հայրենիքին սիրոյն, եւ ստիպուեր էին իջնել, փրկելու համար իրենց կեանքը, ուրեմն արժանի էին յարգանքի եւ կարեկցութեան:

Մեծահոգի ինչպէս միշտ, Թուրքերը մարդավայել բնակարան մը տուին այս սաւառնորդներուն:

Այդ պատճառաւ, Հանս եւ Ֆրից ինչպէս նաեւ Անգլիացիներ եւ Իտալացիներ, որոնք նոյն դժբախտ ճակատագիրը ունէին, միասին կ՚ապրէին Անգարայի պանդոկներէն մէկուն մէջ եւ նոյնիսկ արտօնութիւն ունէին ցերեկին դուրս ելլելու, պայմանաւ որ տրուած պատուոյ խօսքին համաձայն, իրիկունը տուն դառնային:

Կը յիշեմ տակաւին, որ Ֆրից եւ Հանս յաճախ կը հրաւիրուէին Անգարայի գերման ընտանիքներէն: Թուրքերը այնքան բարեացակամութիւն ցոյց կուտային ստոյգ մահէն ազատած այս խեղճ զինուորներուն հանդէպ, որ ոչ ոք կ՚ուզէր ետ մնալ:

Անկարելին ըրին հաղուեցնելու համար զանոնք եւ հաճելի դարձնելու համար կեանքը:

Սաւառնորդները իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին ըսելով թէ առաջին յարմար առիթին պիտի վերադառնան Գերմանիա եւ պիտի շարունակեն կռուիլ մինչեւ յաղթանակ:

Մեր պարտականութեան համաձայն, խրատեցինք Հանսն ու Ֆրիցը որ չառնեն որեւէ անխոհեմ քայլ, որ ոչ միայն ապերախտութիւն պիտի ըլլար, այլ նաեւ կրնար վտանգել մեր բարեկամական յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ: Մանաւանդ որ, եթէ նոյնիսկ հերոսներ եղած ըլլային, ինչ ազդեցութիւն կրնային ունենալ երկու սաւառնորդներ, այսքան հսկայ պայքարի մը ելքին վրայ:

Ծիծղը ըսելու համար, Ֆրից եւ Հանս հաճելի կեանք մը կը վարէին Անգարայի գերման շրջանակին մէջ, մինչեւ այն օրը, երբ Սեւ ծովու վրայ իրենց օդային եղերական կռիւը սկսաւ կասկածներ ներշնչել մեզի: Իրենց պատմութեան կարգ մը մութ կէտերը, ինչպէս նաեւ հակասական տեղեկութիւններ զարթուցիչի դեր ունեցան: Արդիւնքը այն եղաւ որ քննութեան ձեռնարկեցինք իրենց տորմիղին մօտ, որ Խրիմ կը գտնուէր:

Քննութեան առաջին խնդրագիրը, որ Պերլինէն կ՚անցնէր, Խրիմի եւ Անգարայի միջեւ կորսուեցաւ ճամբու ընթացքին, պարզ «դիպուածով» մը:

Ամբողջ էութիւնս կը բողոքէ կարծես, երբ այս բառը կը գործածեմ Կիկերոնի հետ կապ ունեցող խնդիրներ պատմելու ատեն:

Երկրորդ խնդրագիր մըն ալ երկար ատեն անպատասխանի մնաց: Երբ հասաւ պատասխանը, սահեր էին ամիսներ եւ պատահեր էին դէպքեր, որոնք անկարեւոր կը դարձնէին զայն այլեւս:

Արդարեւ, Անգարայի մէջ հասկցած էին թէ Ֆրիցն ու Հանսը «դասալիք»ներ էին եւ Անգլիոյ գործակալներն էին արդէն այն պահուն, երբ կը հիւրասիրուէին գերման ընտանիքներու մօտ, իբրեւ թշուառ զինուորներ:

Տրուած ըլլալով այս պարագաները, պաշտօնական ղեկոյցը անտարբեր թողուց բոլորը:

(Շար.)

ՉԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՆԱՅ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓԻ ՄԸ ՏԱԿ

Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ գումարեց Չինաստանի կարմիր պատուիրակութեան ներկայութեան եւ սկսաւ զբաղիլ Ֆորմոզայի եւ Քորէայի հարցերով: Պատուիրակութեան նախագահը Վու Նսուի – Ջուան սկիզբէն իսկ յայտարարեց, թէ ոչ մէկ մտադրութիւն ունի պատասխանելու Զօր. Մէք Արթըրի այն մեղադրանքին, թէ 200.000 չինացի զինուորներ կը կռուին Քորէայի մէջ ՄԱԿի ուժերուն դէմ: Եկած է միայն մեղադրելու Մ. Նահանգները Ֆորմոզայի գրաւման համար :

Խորհուրդը մերժեց խորհրդային պատուիրակ Պ. Մալիքի պահանջը՝ նախ եւ առաջ Պ. Վուն լսելու մասին: Մերժումէն վերջ Պ. Մալիք յայտարարեց , թէ Խորհուրդը թշնամօրէն տրամադրուած է համայնավար Չինաստանի հանդէպ եւ հետեւաբար պիտի չկրնայ պէտք եղածին պէս քննել չինական մեղադրանքը :

Այնուհետեւ խօսք տրուեցաւ ամերիկեան պատուիրակ Պ. Օսթինին, որ ըսաւ թէ համայնավար Չինաստան բացայայտօրէն նախայարձակ եղած է Քորէայի մէջ: Ապա շարունակեց .

— «Այս իրողութեան հետեւանքները պէտք է դիմագրաւել արմատական կերպով Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ, որովհետեւ այդ հետեւանքները չափէս ծանրակշիռ են: Փեքինի ներկայացուցիչը կրնա՞յ տակաւին պնդել, որ Քորէա գտնուող 200.000 չին զինուորները միայն կամաւորներէ կը բաղկանան: Որքա՞ն ժամանակէ ի վեր Փեքինի կողմէ ծրագրուած ու պատրաստուած էր այս յարձակումը: Պատրաստութիւններ կայի՞ն այն ժամանակ, երբ Փեքինի ձայնասփիւռը կը խօսէր չին համայնավարներու խաղաղասիրական տրամադրութեանց մասին: Կրնա՞յ մեզի ըսել թէ որքա՞ն համայնավար զինուորներ Քորէա մտած են : Ի՞նչ է այս ուժերուն կազմակերպութիւնը : Կրնա՞յ ըսել, թէ արդեօք կամաւո՞ր էին նաեւ այն օդանաւերը, որոնք Մանչուրիոյ իրենց խարիսխներէն մեր վրայ յարձակեցան: Չինացի անհատներ ինչպէ՞ս կրցած են յարձակող օդանաւեր ունենալ: Փեքինը ինչպէ՞ս ըմբռնեց ՄԱԿի նպատակները, միջամտելու որոշումը տալու համար : Ի՞նչ պատճառով Փեքինը անտեսեց ՄԱԿի կրկնակի հաւաստիքները, թէ ոչ մէկ չար դիտաւորութիւն կայ Չինաստանի եւ անոր շահերուն դէմ: Ինչո՞ւ համար Փեքինի կառավարութիւնը չի նախընտրեր հաշտարար ձեւով մը լուծել սահմանային որեւէ վէճ եւ զէնքի կը դիմէ: Արդեօք Փեքինը կը կարծէ՞ թէ կրնայ բարի դրացնութեամբ ապրիլ ազատ Քորէայի մը հետ, թէ կ՚ուզէ որ Քորէան ունենայ համայնավար կառավարութիւն մը: Եւ վերջապէս, խաղաղութի՞ւն պիտի ըլլայ Ծայր. Արեւելքի մէջ թէ պատերազմ »:

Վու ոչ մէկ պատասխան տուաւ այս հարցումներուն, այլ արծարծեց նորէն Թայվանի (Ֆորմոզայի) հարցը, ի միջի այլոց ըսելով նաեւ, որ ամերիկեան յարձակումի հետեւանքով էր որ պայթեցաւ Քորէայի պատերազմը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըր Պերլինի մէջ մերժեց բրիտանական մամուլի հացկերոյթի մէկ հրաւէրը, առարկելով թէ հրաւիրուած են նաեւ խորհրդային հակակշռի ենթակայ գերմանական թերթերու ներկայացուցիչները, որոնք մինչեւ վերջը զինքը « դաւաճան» կ՚որակեն: Այդ կարգի մարդոց հետ սեղան չեմ կրնար նստիլ, ըսած է վարչապետը: Հացկերոյթը չեղեալ նկատուած է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ վերսկսան դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւնները :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ լաբիւրինթոսին մէջ կորսուած չորս ուսանողները գտնուեցան ազատարարներու կողմէ եւ դուրս հանուեցան :

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Վարդանանց պատերազմին 1500ամեակին առթիւ՝ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարդանեան» կոմիտէն մօտ առենէն մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ :

Մանրամասնութիւնները մօտ առենէն:

ԴԵՐԱՍԱՆ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Իր բեմական 40ամեայ գործունէութեան առթիւ կը ներկայացնէ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ :

Դեկտ. 3ին, ժամը 20.45ին, Mutualitéի մէջ:

28 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Մուտքի տոմսերուն գիները 75, 100 եւ 200 ֆր:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ

Կը տօնուի մեծ շուքով Դեկտեմբեր 10ին, կիրակի իրիկուն Mutualitéի մեծ սրահը :

Նախագահութեամբ՝

Ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, 2 Դեկտ., շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Moulin Brûléի պարասրահին մէջ :

Mimi Pinsonի Typique Tango նուագախումբով, (7 երաժիշտ , մէկ երգիչ) : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Զաւեշտ եւ անակնկալներ :

Հաղորդակցութեան միջոց .— Charenton - Ecolesէն առնել 107 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Moulin Brûlé :

Նոր Սերունդի խնջոյքը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, կիրակի, 3 Դեկտ. ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a, rue Caumartin: Ընկերական հաճելի մթնոլորտ: Հայկական պար ու նուագ, առատ կեր ու խում մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի համակիրները :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆր. Կապ. Խաչի Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղը ընկ. Ալաւնի Գաբիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

«Արմենիա» պարահանդէսը

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆԸ ԵՒ ՀԱՃԵԼԻՆ

Դեկտ. 9, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Clubի մէջ, 51 rue Grignan, Մարսէյլ :

Առաջնակարգ նուագախումբ եւ մաքուր պիւֆէ, սիրուն անակնկալներ եւ ընտանեկան մթնոլորտ: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները :

Յարգանքի երեկոյ

Նուիրուած Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

18 Դեկտ. երկուշաբթի ժամը 21ին George Vի սրահներուն մէջ, 31 Ave. George V :

Մասնակցութեամբ Օր. Լիտիա Կարին Իչգալացեանի, Լիտի Տէմիրճեանի, Վերոնիկ Ճիանեանի, Պ. Լիւէ Անտոէ Մարսէլի, Ռօժէլ երգչախումբին եւ ժան Քուռպէն երաժշտական էնսէմպլին :

Կը խօսի Պ. ՖԷԼԻՔՍ ՌՕԺԷԼ

փոխ – նախագահ Ֆր. երաժշտ. ընկերութեան:

Յայտագիրը կը պարունակէ իբր առաջին ունկնդրութիւն, ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԻ վերջին մասը առաջնորդութեամբ հեղինակին :

Պատուոյ թէյասեղան երաժշտական բաժինէն յետոյ: Մուտքը հրաւիրագրով: Դիմել Պ. Պ. Պալըգճեանի 43 rue des Petits Carreaux, tél. Gut. 08.48, երեկոյթի օրէն առաջ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

Փութացէք ապահովել հայերէն լեզուի ուսուցման համար մասնաւոր խնամքով պատրաստուած արդիական դասագիրքերու շարքը, հեղինակութեամբ ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ .—

ԱՐԱՐԱՏ այբբենարան–ընթերցարան		80
Արարատ,	Բ. գիրք	150
ԱՐԱՐԱՏ,	Գ. գիրք	250

ինչպէս նաեւ

Նոր Քերականութիւն Արդի Հայերէն լեզուի ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ,

Տարրական դասընթացք	150
Միջին դասընթացք	300
Բարձրագոյն դասընթացք	400
Հայոց պատմ. տար. Ն՝ Տէստէկիւլ	200
Հայոց պատմ. միջին, Կ. Բասմաջեան	200
Առձեռն Ֆրանս–հայ բառարան, Մ. Նուպարեանի	300
Նոյնը կազմուած	400
Առձեռն Ֆրանս–հայ բառարան, Մ. Ս. Դաւիթ–Բէկի	250

Կեդրոնատեղի՝ **LIBRAIRIE M. BARSAMIAN**

46, Rue Richer Paris (9)

C. C. Paris 3630.66 Tél.: PROvence 64-90

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— «Քրիստափոր»ի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Օհանջանեան Ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Ընկ. Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկ. Ս. Թորոսեանի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ .— Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin, métro Opéra կամ Madeleine: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրերը :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Օրակարգ .— Ամերիկայէն եկած շրջաբերականներու ընթերցում եւ վարչութեան ընտրութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ Պառ տը Կլոպի սրահին մէջ: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր անդամները ընդհ. հանդիպումի մը, այս շաբաթ գիշեր, Studio Colibri, 19a rue Caumartin, ժամը 8.30ին: Նիւթ վիճաբանութեան՝ «Ի՞նչ ձեւով կարելի է առաւելապէս օգտակար ըլլալ հանրութեան: Անհատապէ՞ս թէ հաւաքաբա՞ր »:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հայ ափիէսէօրի մը քով sur mesureի վրայ աշխատելու համար շատ վարժ գործաւորուհի մը : Դիմել Tailleur Jean, 108 rue Duhèsme, Paris (18) : Métro Jules Joffrin:

Գանձարան Հայկական Երգերու

Անզուգական գործէն հազուագիւտ օրինակներ մնացած ըլլալով՝ Հայ Երգի նախանձախնդիր ազգայիններուն կը յանձնարարուի օգտուիլ :

Մօտ 800 մեծադիր էջեր (երկսիւնակ) 720 ձայնագրեալ երգեր: Հեղինակներու կենսագրականով եւ նկարներով, գեղարուեստական տպագրութիւն :

Ամբողջ գործը վեց հատոր, ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ եւ ամէն առթիւ նուէրցու միակ գիրքը, հայ տունին անջնջելի զարդը:Փնտռել Փարիզ՝ Հրանտ Սամուէլ , Պարսամեան, Բալուեան եւ Մարսէյլ՝ Ծերիկեանցի մօտ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Փարիզի մէջ Ա. անգամ ըլլալով կը տեսնուի այսպիսի բացառիկ առիթ մը :

Կանանց ճերմակեղէնի առեւտրականներուն մեծաքանակ կը հայթայթուին Նիլօնէ պատրաստուած ամէն տեսակ ներքնազգեստներ, այր մարդու նիլօնէ շապիկներ եւ փողկապներ, էնտէմայապլը նիլօն եւ գրիսթալ նիլօն գուլպաներ :

Կը ծախուի նաեւ փոքրաքանակ, անմրցելի գիներով: Société MURNYL, 40 rue Frémicourt, Paris (15) : Tél. Suffren 69-18:

Դերձակներուն

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ

Թէ կերպասներու եւ թէ դերձակներու անհրաժեշտ բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝

ETS. ALLIANCE

63 Rue de Maubeuge

Métro Poissonnière Հեռ. Tru. 12.05

SOCIÉTÉ FRANCE - CAMEROUN

24 rue d'Enghien, Paris (10) Tél. Pro. 82-38

Կը փնտռէ երկու հայ երիտասարդներ, մէկը Փարիզ կեդրոնին, միւսը Cameroun իրենց վաճառատունը ղրկելու համար: Երկուքն ալ պէտք է լաւ ֆրանսերէն , հաշուակալութիւն եւ թղթակցութիւն գիտնան :

Դիմել նամակով կամ անձամբ ժամը 14—17:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN